

ပဋိပက္ခစီမံကိုင်တွယ်ရာတွင်
အသုံးပြုသော ဒီမိုကရေစီ
ယန္တရားများ

အခန်း

ဟန်ချက်ညီညီ ထူထောင်ထားသော ဒီမိုကရေစီ
အဆောက်အအုံများသည် စေ့စပ်ညှိနှိုင်းရယူထားသည့်
သဘောတူညီချက် တရပ် ရေရှည်တည်တံ့ရေး အတွက်
အလွန်အရေးပါပေသည်။

ဟန်ချက်ညီညီ ထူထောင်ထားသော ဒီမိုကရေစီအဆောက်အအုံများသည်
စေ့စပ်ညှိနှိုင်းရယူထားသည့် သဘောတူညီချက် တရပ်
ရေရှည်တည်တံ့ရေးအတွက် အလွန်အရေးပါပေသည်။

ဤအခန်းသည် ဒီမိုကရေစီအဆောက်အအုံဖွဲ့စည်းမှုပုံစံအမျိုးမျိုးကို ပြည်တွင်းဇော်ကောင်များသိသာရန် တင်ပြအပ်ပါသည်။ ပဋိပက္ခလွန် တိုင်းပြည်များတွင် ဒီမိုကရေစီစနစ် အမြစ်တွယ်ရန် အဆောက်အအုံများ နှင့် ပေါ်လစီများကို မည်သို့ ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိဖြင့် ဆောင်ရွက်နိုင်သည်ကို တင်ပြထားပါသည်။ ယင်းအကြောင်းအရာများကို သဘောတူညီမှု ရယူသည့်နေရာတွင် ကူညီကြမည့် ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေးကာလ ကို ကြီးကြပ်ပေးကြမည့် နိုင်ငံတကာဇော်ကောင်များကိုလည်း သတိပြု မိရန် တင်ပြထားပါသည်။ အောက်ဖော်ပြပါ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာနှင့် ပေါ်လစီဆိုင်ရာ ရွေးချယ်စရာလမ်းကြောင်းများ၏ အားသာချက်၊ အားနည်းချက်များကို စနစ်တကျ သုံးသပ်တင်ပြထားပါသည်။

- ၄၁၁။ အာဏာမျှဝေယူသည့် ဒီမိုကရေစီ - အဖွင့်
- ၄၁၂။ နိုင်ငံတော်တည်ဆောက်ပုံ၊ ဖယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စု နှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး
- ၄၁၃။ အုပ်ချုပ်မှုအစိုးရပုံစံ။ ပါလီမန်အစိုးရလော၊ သမတ အစိုးရလော
- ၄၁၄။ အမျိုးမျိုးအဖွဲ့ဖွဲ့ ကွဲပြားနေသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွက် ရွေးကောက်ပွဲ ဆိုင်ရာ စနစ်များ
- ၄၁၅။ ပဋိပက္ခပြီးဆုံးပြီး လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွက် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များ
- ၄၁၆။ လူ့အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ အသုံးပြုနိုင်သည့် ဥပဒေ၊ နည်းဥပဒေ များနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ
- ၄၁၇။ လူမျိုးပေါင်းစုံလူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွင်း ဘာသာစကားဆိုင်ရာ ပေါ်လစီ
- ၄၁၈။ အမျိုးသားညီလာခံများ
- ၄၁၉။ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလဆိုင်ရာတရားမျှတမှု
- ၄၂၀။ အတိတ်က အမှားများအတွက် အမှန်တရားကော်မရှင်များနှင့် စစ်ရာဇဝတ်မှု ခုံရုံးများ။
- ၄၂၁။ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှုစနစ်တစ်ခုကို တည်ဆောက်ခြင်း
- ၄၂၂။ လိင်မှုဆိုင်ရာတန်းတူညီမျှရေးအတွက် နိုင်ငံတော်လုပ်ငန်းယန္တရား

ပဋိပက္ခစီမံကိန်းတပ်ဖွဲ့အဖွဲ့ အသုံးပြုသော
ဒီမိုကရေစီ ယန္တရားများ

ဒီမိုကရေစီယန္တရားများကြိုခွဲခြား

၁၉၇၀ခုနှစ်ဝန်းကျင်များမှစ၍ ကွဲပြားမှုများရှိနေသည့်လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွင်း ဒီမိုကရေစီရေးမြစ်နိုင်ချေအလားအလာများအပေါ် အာရုံထား ပြန်လည်ဆန်းစစ်လာခြင်းသည် ကမ္ဘာတဝှမ်း အထင်အရှား ဖြစ်လာသည်။ ဒီမိုကရေစီစနစ်အပေါ် ထိုသို့ ပြန်လည်စိတ်ဝင်စားလာကြခြင်းသည် ဒီလှိုင်းအသစ်တခုလည်းဖြစ်၏။ ယင်း အလွန်တရာကွဲပြားမှုများရှိနေသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများကို ကိုယ်တိုင်စီမံရန် အကောင်းဆုံးသော အလားအလာများ တင်ပြခြင်းဖြစ်ပြီး၊ လူနည်းစုအစိုးရစနစ် သို့မဟုတ် အာဏာရှင်ဆန်သည့် အစိုးရစနစ်များအစား ဒီမိုကရေစီအစိုးရစနစ်ကို အသိအမှတ်ပြုလာကြခြင်းဖြစ်သည်။ ဒီမိုကရေစီစနစ်သည် ကွဲပြားမှုရှိနေသည့်လူ့အဖွဲ့အစည်းများကို ငြိမ်းချမ်းစွာကိုင်တွယ်စီမံနိုင်ရန် ဖြစ်နိုင်ချေတရပ်သာမက လိုအပ်ချက်တရပ်လည်း ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ထိုသို့အပြုသဘောဆောင်သည့် အကဲဖြတ်မှုကို ယခုတကြိမ်နောက်ဆုံး ဒီမိုကရေစီဖြစ်ထွန်းမှုအဆင့်က ကြီးမားစွာအထောက်အကူပြုခဲ့သည်။ ဒီမိုကရေစီဖြစ်ထွန်းမှု ဓတတိယလှိုင်းသည် ၁၉၇၀ခုနှစ်များတွင် စတင်ခဲ့ပြီး ၁၉၉၀ခုနှစ်အစောပိုင်းတွင် အောင်မြင်မှုနန်းထားရလာသည်။ ထိုမှတဆင့် တတိယအကြိမ်အဖြစ် ကမ္ဘာ့အနှံ့အပြားတွင် ဒီမိုကရေစီအစိုးရများ အများအပြားတိုးပွားလာသည်။

ထိုသို့ ခန့်မှန်းမရအောင်တိုးများလာသည့် ဒီမိုကရေစီအစိုးရများသည် အထူးအားဖြင့် ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများ၌ ဖြစ်လာကြသည်။ ထိုသို့ ဒီမိုကရေစီအစိုးရများ တိုးများလာခြင်းကြောင့် ကွဲပြားမှုများရှိနေသည့်လူ့အဖွဲ့အစည်းများ သို့မဟုတ် ပဋိပက္ခလွန် လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွင်း လုံခြုံတည်ငြိမ်ပြီး တရားဝင်မှုရှိသည့် ဒီမိုကရေစီအစိုးရတရပ်အတွက်လိုအပ်မည့် ခိုင်ခံ့သည့်နိုင်ငံရေး ဝန်းကျင်တည်ဆောက်မှု (institutional arrangements) အပေါ် အာရုံထားမှုအသစ် ဖြစ်လာရသည်။ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အသင်းအပင်းဝန်းကျင်ပြင်ဆင်မှုသည် ဒီမိုကရေစီစနစ်၏ ခိုင်မာတောင့်တင်းမှု၊ တည်ငြိမ်မှုနှင့် ကြာရှည်ခံမှုတို့အတွက် အလားအလာဖြစ်နိုင်ချေနှင့် အခြားအရာများအပေါ် သက်ရောက်မှုဖြစ်စေသည့် အရေးကြီးသည့် အကြောင်းအချက်ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ဝန်းကျင်အဆောက်အအုံ၏ထိရောက်မှုအပေါ် ကောင်းမွန်အောင်နားလည်ထားခြင်းဖြင့် ဝန်းကျင်အဆောက်အအုံ ပြင်ဆင်တည်ဆောက်နိုင်ရန် ဖြစ်နိုင်ချေများ ရှိပေသည်။ ထိုမှတဆင့် ပြင်ဆင်ရေးဆွဲမှုရလဒ်ပေါ်ထွက်လာမည့် - ဥပမာအားဖြင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုနှင့် အပေးအယူလုပ်ညှိနှိုင်းမှု၊ ဤနေရာတွင် ဖွဲ့စည်းပုံရေးဆွဲမှုဆိုင်ရာ၏ အပြောကျယ်သည့် နယ်ပယ်သုံးရပ်မှာ အထူးအလေးထားရမည့်ကိစ္စရပ်ဖြစ်လာသည်။ ယင်းတို့မှာ နိုင်ငံ၏ပိုင်နက်နယ်မြေဖွဲ့စည်းမှု၊ နိုင်ငံတော်၏ တရားဝင်မှုအာဏာနှင့်စီမံခန့်ခွဲမှုလုပ်ငန်းပိုင်းဆိုင်ရာပုံစံ နှင့် နိုင်ငံတော်အုပ်ချုပ်ရေး၌ ကိုယ်စားပြုမှုဆိုင်ရာ သဘာဝနှင့်ဖွဲ့စည်းမှုတို့ ဖြစ်ကြသည်။ အာဏာခွဲဝေမှုပုံစံအမျိုးမျိုး၊ ဖယ်ဒရယ်စနစ်ပုံစံ၊ ပါလီမန်နှင့် သမ္မတစနစ် အစိုးရ၏ခံစားခွင့်များ၊ အမျိုးမျိုးသောရွေးကောက်ပွဲဥပဒေများ၏ နိုင်ငံရေးနောက်ဆက်တွဲ စသဖြင့် အပြိုင်အဆိုင်တောင်းဆိုမှုများကို ဂရုတစိုက်ဆန်းစစ်လေ့လာရမည်ကို ဆိုလိုခြင်းဖြစ်ပါသည်။ တောင်အာဖရိက၊ ချီလီ၊ ဖိလစ်ပိုင်နှင့် အခြားနေရာ

ပစ္စတာလများတွင်
ဒီမိုကရေစီ စနစ်ကို
စိတ်ဝင်စားလာသည့် အခြေခံ
ပြောင်းလဲမှုတွင်
အများလက်ခံထားသည့်
အချက်မှာ နက်ရှိုင်းသော
ပဋိပက္ခများ ဖြေရှင်းရာ၌
လက်တဆုပ်စာ
လက်ဝါးကြီးအုပ်အစိုးရမျိုး၊
အာဏာရှင်အစိုးရမျိုးထက်
စာလျှင် ဒီမိုကရေစီအစိုးရ
ကသာ ဖြေရှင်းပေးနိုင်မည်
ဟူ၍ ဖြစ်သည်။

များရှိ မကြာခင်ကဖြစ်ခဲ့သည့် ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းရေးဖြစ်စဉ်များအတွင်း၌ ဖွဲ့စည်းပုံတွင်မပါရှိသည့် (extra-constitutional) နိုင်ငံရေးအဆောက်အအုံနှင့် ပေါ်လစီ ဆိုင်ရာများကို အလေးထားအာရုံပြုခဲ့ရသည်။ ထိုသို့ နိုင်ငံရေးအဆောက်အအုံနှင့် ပေါ်လစီဆိုင်ရာများသည် နက်ရှိုင်းသည်ရန်ဖက်ဖြစ်ပွားမှုနှင့် ပဋိပက္ခကာလမှ နုလင်ထု လာရသည့် နိုင်ငံများအတွက် အထူးတလည်အသုံးဝင်ပါသည်။ အမှန်တရားနှင့် ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးကော်မရှင်၊ စစ်ရာဇဝတ်ကောင်များ နိုင်ငံတကာခုံရုံး၊ လိုင်ကွဲပြားမှုဆိုင်ရာ ကော်မရှင်များ၊ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာအုပ်ချုပ်မှုပုံစံများစသဖြင့် အသွင်ကူးပြောင်းရေးဆိုင်ရာ တရားစီရင်ရေးအစီအမံများကိုအသုံးပြုခြင်းများဖြစ်သည်။ ထိုသို့ အစီအမံဆောင်ရွက်မှုအမြောက်အမြားရှိသော်လည်း ဤအခန်းတွင်မူ အိမ်ထောင်ရေး၊ ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံပြင်ပဆိုင်ရာ အစီအမံများကို အလေးထားတင်ပြပါမည်။

သန်စွမ်းသည့်ဒီမိုကရေစီအစိုးရစနစ်သည် အကြမ်းဖက်ပဋိပက္ခတရပ်ဖြေရှင်းရာတွင် တာရှည်ခံနိုင်မှုအမြေထုတ်ပေးနိုင်သည့် အခြေခံဒေသကိုဖြစ်ပေသည်။ ဤသည်မှာ ဤလက်စွဲစာအုပ်၏ အခြေခံခံယူမှုဖြစ်ပါသည်။ ဒီမိုကရေစီစနစ်သည် လူ့အဖွဲ့အစည်းတရပ်အတွင်းရှိ ပဋိပက္ခများကို ဖော်ထုတ်တင်ပြခွင့်ပေးသည်။ ထိုပဋိပက္ခများကို ဖိနှိပ်ခြင်း လစ်လျူပြုခြင်းများထက် ခိုင်မာတောင့်တင်းသည့်နည်းလမ်း သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးပါတီများ ပါလီမန်ကိုယ်စားလှယ်များမှ တဆင့် ပဋိပက္ခကိုဖော်ပြနိုင်ရန် ကြိုးပမ်းခြင်း ကိုင်တွယ်စီမံမှုများပြုလုပ်ပေးပါသည်။ Adam Preseworski ၏စကားအရဆိုလျှင် ဒီမိုကရေစီစနစ်သည် ပဋိပက္ခကို ဖြေရှင်းသည် ထက်စာလျှင် ကိုင်တွယ်စီမံခြင်း (manage) နှင့် တိုးတက်ပြောင်းလဲမှု (processing) အတွက် စနစ်တရပ်ဖြစ်သည်။ ဒီမိုကရေစီစနစ်အောက်ရှိ အငြင်းပွားမှုကို မည်သည့်အခါမှ အသေအချာဖြေရှင်းရမည်မဟုတ်ပါ။ ထိုထက်စာလျှင် ယာယီအားဖြင့် ပြေလည်အောင်ဖြေရှင်းနိုင်ရုံမျှဖြစ်ပြီး၊ သို့အတွက်လည်း နောက်တကြိမ်တွင် ပြန်လည်- ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ အကောင်းဆုံးဥပမာမှာ ရွေးကောက်ပွဲဖြစ်စဉ်ဖြစ်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲတွင် နိုင်ငံရေးအစုအဖွဲ့များ သို့မဟုတ် တစ်သီးပုဂ္ဂလများမှာ အနိုင်ရကောင်း ရနိုင်သည်။ သို့မဟုတ် ရှုံးနိုင်နိုင်သည်။ သို့သော် ရှုံးနိုင်သူသည် နောက်တကြိမ်ရွေးကောက်ပွဲတွင် အနိုင်ရနိုင်သကဲ့သို့၊ အနိုင်ရသူအနေနှင့်လည်း ၎င်း၏အောင်မြင်မှုသည် ယာယီအားဖြင့်သာဖြစ်ကြောင်း နားလည်သည်။

အလွန်တရားကွဲပြားမှုများရှိနေသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများ၏ဖြစ်ရပ်များကို နှိုင်းယှဉ်လေ့လာကြည့်ရာ၌ ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာအခြေခံ အမြစ်ခိုင်နေသည့်ပဋိပက္ခများကို ကိုင်တွယ်စီမံနိုင်ရန် လိုအပ်သောအရာများနှင့်ပျော့ပြောင်းမှုများရှိသည့် ဒီမိုကရေစီနည်းကျဖြစ်စဉ်သာလျှင် တာရှည်ခံမည့်ငြိမ်းချမ်းမှုပေးနိုင်မည့် အကောင်းဆုံးအခွင့်အရေးဖြစ်သည်ကို သည်နေ့ကာလအထိ အခိုင်အမာထောက်ပြ နေပေသည်။ လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွင်း ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာစည်းမျဉ်းသတ်မှတ်ချက် အရ ခွဲခြားထားခြင်း - ဥပမာအားဖြင့် အုပ်စုနှင့်တဦးချင်းအခွင့်အရေးများ အကာအကွယ်ပေးသည့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အဆောက်အအုံပုံစံ - သည် အဓိပ္ပါယ်ပြည့်ဝ သည့် ဗဟိုအာဏာခွဲဝေရေးနှင့် နိုင်ငံရေးအရ အပေးအယူလုပ်မှုများဖြစ်ပေါ်စေသည်။ ဤသည်မှာလည်း ဒီမိုကရေစီစနစ်၏ အကန့်အသတ်ဘောင်အတွင်း၌သာ ဖြစ်နိုင်ချေရှိပေသည်။ ဒီမိုကရေစီစနစ်သည် အနိမ့်ဆုံးအပိုင်းအားဖြင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးကို ခိုင်မြဲစေသည့် ယေဘုယျခံယူချက်အပေါ်တွင် အခြေတည်ပြီး၊ နိုင်ငံရေးဇာတ်ကောင်များနှင့် ကျယ်ပြန့်သည့် လူမှုအဖွဲ့အစည်းအသိုင်းအဝိုင်း (civil society) နှစ်မျိုးလုံးကို အကာအကွယ်ပေးထားသည်။ အဆုံးစွန်အားဖြင့်ဆိုသော်

ပဋိပက္ခစီမံကိန်းကွယ်ရာတွင် အသုံးပြုသော ဒီမိုကရေစီ ယန္တရားများ

လူ့အဖွဲ့အစည်း၏လုပ်ငန်းရပ်များအတွင်း ဒီမိုကရေစီ အကျင့်အကြံနှင့်ဒီမိုကရေစီ သဘောတရားများ ခံယူကျင့်သုံးလာလျှင် ဒီမိုကရေစီအုပ်ချုပ်မှုရေးသည် ၎င်း၏ ကောင်းမွန်သည့်အနှစ်သာရသဘောကို ကိုယ်တိုင်ဖန်တီးပေးသည်။ ထို့ကြောင့် တိုင်းပြည်တပြည်အနေဖြင့် ဒီမိုကရေစီလမ်းကြောင်းပေါ်ဆက်လက်ရှိမရှိ ဆိုသည့် တန်ဖိုး ရှိသည့်တိုင်းတာမှုမှာ ထိုတိုင်းပြည်၏သမိုင်းကြောင်းကို ဆန်းစစ်ခြင်းဖြစ်၏။ တိုင်းပြည်တပြည်တွင် ဒီမိုကရေစီ သမိုင်းနောက်ခံမှာ ယနေ့တိုင်ထိ ရှည်လျားစွာ ရှိလေလေ၊ အနာဂတ်အတွက် အလားအလာကောင်းများ ရှိလေလေ ဖြစ်၏။

ဒီမိုကရေစီစနစ်၏အခြေခံအကျဆုံးသဘောတရားဖြစ်သည့် လွတ်လပ်၍ တရားမျှတသည့် ရွေးကောက်ပွဲအတွင်းပါဝင်ခွင့်သည် တိုင်းပြည်များအတွက် အခြေခံ နိုင်ငံတကာစံထားချက်တခုအဖြစ် ရှုမြင်ချက်များ အလျှင်အမြန်တိုးပွားလာသည်။ သို့ရာတွင် ထိုသို့အပြိုင်အဆိုင် ယှဉ်ပြိုင်ကစားမှု စည်းမျဉ်း (rule of the game) အနေဖြင့် ပျင်းရိဖွယ်ကောင်းသည့် ဥပဒေစာအုပ်ကြီးများ သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော် ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာအပြင် နိုင်ငံရေးပြိုင်ဖက်များအတွက်လည်း အဓိပ္ပါယ်တရပ်ဖြစ်သည်။ ဤသို့ဖြင့် ဒီမိုကရေစီကို အဓိပ္ပါယ်ပြည့်ဝလာစေသည်။ နိုင်ငံရေးပြိုင်ဖက်များအနေဖြင့် လည်း သူတို့ကိုယ်တိုင် တန်ဖိုးထား စောင့်ထိန်းရမည်ဖြစ်သလို၊ ဤသည်မှာ သူတို့ အတွက် တန်ဖိုးထား စောင့်ထိန်းမှုလည်းဖြစ်သည်။ ဤသည်ကို ဒီမိုကရေစီစနစ် တောင့်တင်းခိုင်မာမှုဟု ခေါ်နိုင်သည်။ ဤနေရာတွင် နိုင်ငံရေးဇာတ်ကောင်များအနေဖြင့် ဒီမိုကရေစီအကျင့်အကြံကို အလွန်အမင်းအလေးအထားလာကြသလို၊ အသင်းအပင်း ဆိုင်ရာ ပြိုင်ဆိုင်ကစားမှု စည်းမျဉ်း (rule of the game) ၏ အပြင်ပ ဆောင်ရွက်မှုများ မှာလည်း နည်းပါးလာသည်။ ဤသို့ဖြင့် နိုင်ငံရေးဖြစ်စဉ် ခိုင်ခံ့တည်တံ့မှုကြောင့် ရှေ့လာမည့်အခြေအနေတွင် တဖက်နှင့်တဖက်ပြင်းထန်သည့် ရန်ဖက်ဖြစ်ပွားမှု သို့မဟုတ် ပဋိပက္ခများကို ရှောင်လွှဲစေသည်။

ဒီမိုကရေစီစနစ်အပေါ် အလားအလာကောင်းမွန်သည့် အားတတ်ဖွယ်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်ပြီး၊ အထင်အရှားသတိပေးချက်တခုရှိပေသည်။ ဤစိုးရိမ်မှုသည် ဒီမို ကရက်တစ် အဆောက်အဦများ၏ သဘာဝနှင့်ဆက်စပ်နေသည်။ လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ ကွဲပြားမှုပုံစံအလိုက် ကွဲပြားသည့် နိုင်ငံရေးအဆောက်အအုံပုံစံ လိုအပ်ပေသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဖယ်ဒရယ်စနစ်သည် မျိုးနွယ်တူများစုနေသည့် နိုင်ငံငယ်များနှင့် မပတ်သက်သော်လည်း၊ မျိုးနွယ်စုံရှိသည့်နိုင်ငံများအတွက်မူ စင်စစ်လိုအပ်ချက်ဖြစ် နေသည်။ ထို့ကြောင့် ကနေဒါ၊ အိန္ဒိယ၊ ဩစတေးလျနှင့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု တို့ကဲ့သို့ ကွဲပြားမှုများရှိနေသည့် နိုင်ငံကြီးများသည် ဖယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စု နိုင်ငံများဖြစ်နေသည်။ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များ၌ ကွဲပြားသည့်အမျိုးအစားများကြောင့် ရွေးကောက်ပွဲအတွင်း လူနည်းစုအုပ်စုများ၏ အချိုးအစားညီမျှစွာကိုယ်စားပြုမှုကို ဖြစ်ပေါ်စေသလို၊ အမျိုးအစားတခုတည်းကို ကိုင်စွဲထားခြင်းသည်လည်း ထိုလူနည်းစု အုပ်စုများကို ရွေးကောက်ပွဲဖြစ်စဉ်အတွင်းက ပယ်ရှားပစ်လေသည်။ ပါလီမန်စနစ်နှင့် အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်များ ဖွဲ့စည်းရာတွင် လည်း ထိုနည်းအတိုင်းပင်ဖြစ်၍၊ အုပ်စုအဖွဲ့ အားလုံးကို အာဏာအညီအမျှခွဲဝေနိုင်သလို တစုတည်းက အခြားအစုများအပေါ် အာဏာလွှမ်းမိုးနိုင်အောင်လည်း လုပ်နိုင်၏။ ဒဏ်ရာဒဏ်ချက်ဟောင်းများ ကုစားရန် သို့မဟုတ် ထိုဒဏ်ရာများကို ပြန်လည်ဖော်ထုတ်နိုင်ရန်အတွက် အမှန်တရားနှင့် ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးကော်မရှင်ထားရှိအသုံးပြုခြင်းသည်လည်း နည်းလမ်းတရပ်ဖြစ် သည်။ ထို့ကြောင့် သင့်လျော်ပြီး လက်ရာမြောက်သည့် ဒီမိုကရက်တစ်အသင်းအပင်း ဝန်းကျင်သည် မည်သည့်ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးအဖြေထုတ်ခြင်းကိုမဆို ခိုင်မာတောင့်တင်းမှု ပေးနိုင်သည့် အရေးပါမှုဖြစ်ပေသည်။

စေ့စပ်ဆွေးနွေးရယူထားသည့် သဘောတူညီချက်အရ အနာဂတ်နိုင်ငံတော်အတွက် အရေးပါလှသော နိုင်ငံတော်ဖွဲ့ စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေကြမ်းအမျိုးမျိုးကို ရွေးချယ်စဉ်းစားရာတွင် အစကောင်းမှ အနှောင်းသေချာ ဆိုရိုးနှင့်အညီစနစ်တကျ ဆောင်ရွက်သွားရန် အရေးကြီးပါသည်။

သို့သော်လည်း မကြာမီကကြိုးပမ်းခဲ့ကြသည့် ပဋိပက္ခဖြေရှင်းမှုများတွင် ပဋိပက္ခအတွင်းရှိအစုအဖွဲ့များရော ညှိနှိုင်းသူများအနေနှင့်ပါ အသင်းအပင်းဝန်းကျင် ပြင်ဆင်ရေးဆွဲမှု၏အရေးပါမှုကို ကျော်လွှားခဲ့ကြသည် သို့မဟုတ် လစ်လျူပြုခဲ့ကြသည်။ တကယ်တမ်းအားဖြင့် ဒီမိုကရေစီစနစ်အသစ်တွင် ဖွဲ့စည်းပုံဥပဒေချမှတ်သူများအနေဖြင့် ပြီးခဲ့သည့်ဆုံးရှုံးပျက်စီးမှုများကိုဖြစ်စေခဲ့သည့် ယခင်က နိုင်ငံရေးအဆောက်အဦ များကိုသာ ပြန်လည်ထားရှိလိုကြသည်။ သို့တည်းမဟုတ် အနောက်နိုင်ငံများတွင် သိသာအောင်မြင်မှုရနေသည့် ဒီမိုကရေစီစနစ်၏ အဆောက်အဦကိုသာ လိုလား ကြသည်။ ထိုပုံစံများသည် ပဋိပက္ခအလွန် လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွက် ရေပန်းစားလှ သည်တော့ မဟုတ်ပေ။ ထိုသို့အချိန်အခါမျိုးတွင် ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာရွေးချယ်မှုသည် နိုင်ငံ အနာဂတ်အလားအလာအတွက် အဓိကလှိုင်းဂယက်တစ်ခုဖြစ်လေ့ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ထိုလုပ်ငန်းစဉ်စတင်ကတည်းကပင် မိမိနိုင်ငံနှင့်အမှန်ကိုက်ညီမညီအရာများ ရွေးချယ်နိုင်ရန်မှာ အရေးကြီးပါသည်။ ဤအခန်းတွင် အမျိုးမျိုးသော နိုင်ငံရေး အဆောက်အဦပုံစံများ၏ အစီအရီနှင့်နောက်ဆက်တွဲများကို ရှင်းလင်း တင်ပြထားပါသည်။ ထို့ကြောင့် မိမိနိုင်ငံအတွက် အကောင်းဆုံးဖြစ်မည့်အရာကို ရွေးချယ်နိုင်ရန် နိုင်ငံရေးဖွဲ့စည်းကောင်များအနေဖြင့် အသုံးကျစရာဖြစ်မည်ဟု မျှော်လင့် ပါသည်။

(ဤနေရာတွင် Institution ကို နိုင်ငံရေးအဆောက်အဦဟု ဘာသာပြန် ထားပါသည်။ သာမန်အသင်းအပင်းပုံစံထက်လေးနက်သည့် နိုင်ငံရေး အခြေခံ အဆောက်အဦ သဘော သက်ရောက်နေ၍ဖြစ်ပါသည်။)

REFERENCES AND FURTHER READINGS:

Diamond, Larry. 1995. *Promoting Democracy in the 1990s: Actors and Instruments, Issues and Imperatives*. Nueva York: Carnegie Commission on Preventing Deadly Conflict.

Huntington, Samuel P. 1991. *The Third Wave: Democratization in the Late Twentieth Century*. Norman, OK: University of Oklahoma Press.

Przeworski, Adam. 1991. *Democracy and the Market: Political and Economic Reforms in Eastern Europe and Latin America*. Cambridge: Cambridge University Press.

၄၁။ အာဏာမျှဝေယူသည့် ဒီမိုကရေစီ အဖွင့်

၄၁။ အာဏာမျှဝေယူသည့် ဒီမိုကရေစီ - အဖွင့်

အာဏာမျှဝေယူသည့် နိုင်ငံရေးစနစ်များတွင် ဆုံးဖြတ်ချက်များသည် အားလုံးသဘောတူ ပြီးမှသာ ချမှတ်ရသည်။ အစိုးရအဖွဲ့တွင် နိုင်ငံ၏ လူမျိုးစုကိုယ်စားလှယ်များ အားလုံးပါဝင် ဖွဲ့စည်းကာ၊ လူမျိုးစုများအတွက် အရေးကြီးသည့်ကိစ္စရပ်များဖြစ်သော၊ ဥပမာ ဘာသာ စကားသုံးစွဲမှု နှင့် ပညာရေးကိစ္စများ တွင် ပါဝင်ဆုံးဖြတ်ခွင့်ပေးရမည်။ အာဏာမျှဝေယူ သည့် ဒီမိုကရေစီ ကို “ပုံမှန်” ဒီမိုကရေစီ သို့မဟုတ် “နိုင်သူအကုန်ယူ” ပြီး ရှုံးသူ နောင်တကြိမ်ရွေးကောက်ပွဲ လုပ်သည် အထိ သစ္စာရှိရှိ ထိုင်စောင့်ရမည့် “အများစု” ဒီမိုကရေစီနှင့် နှိုင်းယှဉ်ကြည့်နိုင်သည်။

- ၄၁။၁။ အမြစ်ခိုင်နေသည့် ပဋိပက္ခများမဖြစ်ရန် ကြိုတင်ကာကွယ်ခြင်း သို့မဟုတ် ရှောင်ရှားခြင်း
- ၄၁။၂။ ကွဲပြားသောချည်းကပ်မှုများ
- ၄၁။၃။ အာဏာခွဲဝေမှုအားကောင်းရန် အထောက်အပံ့ပြုခြင်း
- ၄၁။၄။ မည်သည့်အချိန်တွင် အာဏာခွဲဝေမှုဖြစ်နိုင်မည်နည်း

၄၁.၁။ အမြစ်ခိုင်နေသည့် ပဋိပက္ခများမဖြစ်ရန် ကြိုတင်ကာကွယ်ခြင်း သို့မဟုတ် ရှောင်ရှားခြင်း (Preventing or escaping deep-rooted conflict)

အာဏာခွဲဝေရေးကို စောလျင်စွာ ဆောင်ရွက်ထားခြင်းဖြင့် ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာ အခြေခံ ပဋိပက္ခများကို အကြမ်းဖက်မှုဖြစ်ပွားခြင်းမှ ထိထိရောက်ရောက် ကြိုတင် ကာကွယ်နိုင်ပေသည်။ ဥပမာအားဖြင့် - ဆာဗိုလူမျိုးအများစုရှိသည့် ယခင်ယူဂိုဆလား ဗီးယားနိုင်ငံတွင်း အယ်လ်ဘေးနီးယားလူမျိုးအများစုရှိရာ Kosovo ပြည်နယ်၌ အာဏာခွဲဝေရေးဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်ဖြစ်သည်။ ထိုသဘောတူညီချက် ရရှိခြင်းသည် ဘော်လကန်ဒေသအတွင်း ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာအခြေခံအငြင်းပွားမှုများကို စစ်ပွဲများအဖြစ် နောက်ထပ်မံ မဖြစ်လာအောင် ထိန်းထားနိုင်သည်ဟု အများအပြားယူဆကြသည်။ အစိုးရအဖွဲ့အတွင်း အစုအဖွဲ့အားလုံးခွဲဝင်မှုရှိပြီး ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ကျင့်သုံးမှုရှိမည်ဆိုပါက အကြမ်းဖက်ပဋိပက္ခများကို ကာကွယ်နိုင် မည်ဟု ယူဆမှုများရှိသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် လူနည်းစုအနေဖြင့် မိမိတို့ လိုလားချက်များပြည့် မြောက်ရန် အကြမ်းဖက်ဖြေရှင်းခြင်းနည်းလမ်း မလိုအပ် တော့သည့်အတွက်ဖြစ်သည်။

အာဏာခွဲဝေခြင်းသည်လည်း ကြောက်မက်ဖွယ်ပဋိပက္ခများကို ရှောင်ရှားနိုင်ရန် အလားအလာကောင်းမွန်သည့် နည်းလမ်းအဖြစ်လည်း ယူဆကြသည်။ နိုင်ငံကို အပိုင်း ပိုင်းကွဲထွက်သွားမည့်အစား လူမျိုးပေါင်းစုံ တစုတစည်းတည်ရှိသည့်တိုင်းပြည် ဖြစ်လာရန် တခုတည်းသောနည်းလမ်းမှာ စစ်ပွဲကာလပြီးနောက်ပိုင်းအစိုးရစနစ်

တရပ်ထားရှိရမည်ဟု လေ့လာသူအများစုက သဘောတူညီခဲ့ကြသည်။ ဥပမာ ရပ်အားဖြင့် ဘော့စ်နီးယားရှိ ခါးသီးကြော့ဖွယ် စစ်ပွဲများနောက်ပိုင်း၌ ဘော့စ်နီးယား ခရိုအတ်လူမျိုးများ၊ ဘော့စ်နီးယား မူဆလင်အနွယ်များနှင့် ဘော့စ်နီးယားဆာပ် လူမျိုးနွယ်များအကြား အာဏာခွဲဝေထားသည့် စစ်ပွဲကာလအလွန် အစိုးရစနစ် ပုံစံဖြစ်၏။ (ဘော့စ်နီးယားဖြစ်ရပ်လေ့လာခြင်း အပိုင်းတွင် ကြည့်ပါ။)

၁၉၉၅ခုနှစ် Dayton သဘောတူညီချက်အရ နိုင်ငံရေးစနစ်တွင် မျိုးနွယ်စုသုံးစု အကြား အတူအတကွပူးပေါင်းဆုံးဖြတ်ချက်ချနိုင်ရန် လူဦးရည်အချိုးအစားအလိုက် အုပ်စုသုံးစုစလုံးပါဝင်သည့် ပါလီမန်နှင့် ဒုတိယသမတတို့ကို ထားရှိသည်။ ထိုသို့ ဘော့စ်နီးယား၏ အခြေတည်ဆောင်ရွက်ကာစ အာဏာခွဲဝေရေးစနစ်သည် စာရွက် ပေါ်တွင်သာ ပေတင်ပြီး အမှန်တကယ်ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်း မရှိသော်လည်း၊ ပြင်းထန် သည့် ပြည်တွင်းစစ်ပွဲများနောက်ပိုင်း လူမျိုးစုပါဝင်သည့် ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံဖြစ်ရန် အလားအလာကောင်းမွန်သည့် အကောင်းဆုံးရွေးချယ်မှုဖြစ်ပေသည်။ အာဏာခွဲဝေမှု သည် ပြည်တွင်းစစ်ပွဲများအဆုံးသတ်ရန်နှင့် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးအဖြေရှာမှုဖြစ်လာစေရန် နည်းလမ်းလည်းဖြစ်သလို၊ တရားဝင် ဒီမိုကရက်တစ် နိုင်ငံရေးအဆောက်အဦ တည်ဆောက်ရန်အတွက်လည်းဖြစ်သည်။ ဥပမာရပ်များမှာ လက်ရှိအထိပဋိပက္ခ ဖြစ်ပွားနေသည့် သီရိလင်္ကာ၊ ဆူဒန်နှင့် တာဂျစ်ကစ္စတန်နိုင်ငံ စသည်များဖြစ်၍၊ မကြာ သေးမီပဋိပက္ခများမှာ အင်ဂိုလာ၊ ဆီရီလီယွန် သို့မဟုတ် ကမ္ဘောဒီးယား စသည့် ဥပမာများဖြစ်၏။

၄၊ ၁၊ ၂။ ကွဲပြားသောချည်းကပ်မှုများ (Differences in approach)

ဘော့စ်နီးယားအရေးအတွက် Dayton သဘောတူညီချက်အရဆောင်ရွက်သည့် မျိုးနွယ်အုပ်စုအလိုက်စုဖွဲ့တည်ဆောက်သည့်ချည်းကပ်မှုသည် မျိုးနွယ်စုအားလုံး ကိုတန်းတူပေါင်းစုသည့်ချည်းကပ်မှုထက် ပဋိပက္ခဖြေရှင်းရေးကို ပိုမိုဆောင်ရွက်နိုင်သည် ဟူသော အဆိုအပေါ် ပေါ်လစီရေးဆွဲသူများနှင့်ပညာရှင်များအကြား ကွဲလွဲမှုရှိသည်။

မျိုးနွယ်စုအလိုက်စုဖွဲ့တည်ဆောက်ထားသည့် ချည်းကပ်မှုမှာ လူ့အဖွဲ့အစည်း တရပ်ကို အုပ်စုများ၏သီးခြားရပ်တည်မှုဖြင့် စုဖွဲ့ထားသည်။ မျိုးနွယ်စုအားလုံးကိုပေါင်းစု သည့်ချည်းကပ်မှုမှာ ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားချိန်အတွင်း နိုင်ငံရေးမဟာမိတ်များဖွဲ့နိုင်ရန် အလေးထားသည့် ချည်းကပ်မှုမျိုးဖြစ်သည်။

မျိုးနွယ်စုအလိုက်စုဖွဲ့တည်ဆောက်သည့် ချည်းကပ်မှုသည် နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေး ဗဟိုချက်တွင် လူမျိုးစုခေါင်းဆောင်များကိုထားရှိ၍ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် လူနည်းစု အခွင့်အရေးများကို အာမခံထားသည့်အပေါ် မူတည်သည်။ အဓိက နိုင်ငံရေး အဆောက်အဦ ဖွဲ့စည်းမှုပုံသဏ္ဍာန်မှာ ဖယ်ဒရယ်စနစ်ဖြစ်ပြီး၊ ဗဟိုအာဏာ လျော့ချ၍ မိမိတို့ ထိန်းချုပ်ထားရာဒေသအလိုက် လူမျိုးစုအုပ်စုများကို အာဏာမျှဝေ ပေးထားခြင်းဖြစ်သည်။ လူနည်းစုများအနေဖြင့် သူတို့အတွက် အထူးတလည် အရေးပါသည့် ကိစ္စရပ်များတွင် ဗီတိုအာဏာသုံးခွင့်ရှိသလို၊ ပါလီမန်စနစ်အတွင်း အစိုးရအဖွဲ့နှင့်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ ဘဏ္ဍာငွေခွဲဝေခြင်း၊ အစိုးရဝန်ထမ်းများ ထားရှိခြင်းအပါအဝင် လူထုရေးရာနယ်ပယ်အရပ်ရပ်တွင်လည်း အချိုးအစားအလိုက် ပါဝင်ခွင့်ရထားသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဘော့စ်နီးယားနှင့် လစ်ဘနွမ်နိုင်ငံများကဲ့သို့ နိုင်ငံရေးစနစ်အတွင်း၌ တိုင်းပြည်၏အဓိကကျသည့် ဘာသာရေးအုပ်စုများအတွက် နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအတွင်း၌ ကိုယ်စားပြုမှုနှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးများကို အာမခံချက်ပေးထားသည်။

မျိုးနွယ်စုအားလုံးကိုပေါင်းစုသည့် ချည်းကပ်မှုသည် လူ့အဖွဲ့အစည်းတရပ်အတွင်း

အစိုးရများသည် ဒီမိုကရေစီနည်းအရ အားလုံးပါဝင်သည့်နည်းဖြင့် ရွေးချယ်အုပ်ချုပ်ပါက လူနည်းစုများအနေဖြင့် ယင်းတို့အခွင့်အရေးများကို စစ်ရေး အကြမ်းဖက်နည်းဖြင့် တိုက်ယူရန်မလိုဘဲ ရရှိနိုင်သည် ဖြစ်ရာ ပဋိပက္ခများလည်း အဆုံးသတ်သွားမည် ဖြစ်သည်။

၄၁။ အာဏာမျှဝေလှည့် ဒီမိုကရေစီ အဖွင့်

အုပ်စုများ၏သီးခြားရပ်တည်မှုကို လက်မခံပေ။ ဥပမာအားဖြင့် ၁၉၉၃ခုနှစ် တောင်အာဖရိက ကြားဖြတ်ဖွဲ့စည်းပုံသည် နိုင်ငံရေးအဆောက်အအုံနှင့်ပေါ်လစီများကို ဦးစားပေး၍ လူမျိုးစုအုပ်စုများ၏ကိုယ်စားပြုမှုကို ပွင့်ပွင့်လင်းလင်း ငြင်းပယ်ထားသည်။ ထိုသို့ နိုင်ငံရေးအဆောက်အအုံနှင့် ပေါ်လစီများသည် လူမျိုးစုအုပ်စုများအသီးသီး၏ သတ်မှတ်ချက်ဘောင်ကို ကျော်ဖြတ်ကာ လူမှုရေးအရ တစည်းတလုံးတည်းဖြစ်ရေးကို အလိုလို တိုးတက်ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ ပြည်နယ်များ၏နယ်ခြားသတ်မှတ်ချက်မထားရှိပဲ တတိုင်းပြည်လုံးကို သိမ်းကြုံးစုစည်းထားသည့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာဥပဒေသည် နိုင်ငံရေးပါတီများအနေဖြင့် မိမိတို့ကိုယ်စားလှယ်စာရင်းတင်ပြရာတွင် ကြီးမားစွာ အထောက်အကူဖြစ်စေခဲ့သည်။ သို့အတွက် နိုင်ငံပါတီများအနေဖြင့် မိမိတို့၏ မဲပရိသတ်ကို အတတ်နိုင်ဆုံး ချဲ့ထွင်နိုင်ကြသည်။ ဤနည်းဖြင့် အလွန်အမင်းကွဲပြားမှု များရှိသည့် တောင်အာဖရိက လူ့အဖွဲ့အစည်းကို သက်ရောက်မှုဖြစ်စေခဲ့သည်။ လူမျိုးစု အုပ်စုများ၏ နယ်ခြားမျဉ်းသတ်မှတ်မှုနှင့် မတူခြားနားစွာ ဖယ်ဒရယ်ခရိုင်များ ဖန်တီးထားခဲ့သည်။ ဤသို့ဖြင့် တောင်အာဖရိကရှိ လူမျိုးအုပ်စုများမှာ ဖြစ်ရပ်ပေါင်းစုံသို့ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ပျံ့နှံ့သွားတော့သည်။

ထို့ကြောင့် တစည်းတလုံးတည်းပေါင်းစုသည့်ချည်းကပ်မှုသည် လူမျိုးနွယ်များစွာ ပါဝင်သည့် ညွန့်ပေါင်းအဖွဲ့ဖြစ်လာရန် အားပေးသည် (အထူးသဖြင့် နိုင်ငံရေးပါတီများ ဖြစ်သည်)။ သဘောထားကွဲလွဲမှုရှိသည့် လူမျိုးရေးကိစ္စများတွင် သဘောထား ပျော့ပြောင်းလာစေရန်နှင့် အများစုဆုံးဖြတ်ချက်ချသည့်ကိစ္စရပ်များတွင် လူနည်းစု၏ လွှမ်းမိုးမှုကိုနေရာပေးရန်အတွက် ဤချည်းကပ်မှုဖြင့် နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များကို မက်လုံးများ ဖန်တီးပေးနိုင်သည်။ ထိုသို့တစည်းတလုံးတည်း ပေါင်းစုသည့်ချည်းကပ်မှု တွင် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာစနစ်မှာလည်း တခုအပါအဝင်ဖြစ်၏။ ထိုရွေးကောက်ပွဲစနစ် သည် လူမျိုးစုဆိုင်ရာရပ်တည်မှုများ ဖယ်ဒရယ်စနစ်နှင့် လူထုလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ ပေါ်လစီများမှတဆင့် ရွေးကောက်ပွဲအကြိုသဘောတူညီမှုများရစေသည်။ ဤနေရာတွင် ဗဟိုအာဏာစက်ကို ဖြန့်ခွဲသည့် ဖယ်ဒရယ်စနစ်ဟူသည် လူမျိုးစုအလိုက်ခွဲခြားသည့်- စနစ်မဟုတ်သလို၊ လူထုလုပ်ငန်းဆိုင်ရာပေါ်လစီများသည်လည်း လူမျိုးနွယ်စုများထက် နိုင်ငံရေးအရဆက်နွယ်မှု သစ္စာခံမှုများကို ဖြစ်ထွန်းစေသည်။

ထိုသို့ မျိုးနွယ်စုအလိုက်စုဖွဲ့တည်ဆောက်သည့်ချည်းကပ်မှုနှင့် အားလုံးကို တစည်းတလုံးတည်း ပေါင်းစုသည့်ချည်းကပ်မှုသည် အာဏာခွဲဝေသည့်နိုင်ငံရေး အဆောက်အအုံနှင့် အလေ့အထများဖြစ်စဉ်များအတွင်း တခုနှင့်တခုအစွန်းတဖက်စီတွင် ရှိနေကြသည်။ မည်သည့်ချည်းကပ်မှုက အကောင်းဆုံးဖြစ်သနည်း။ ထိုမေးခွန်းကို ပြေဆိုရန် ချည်းကပ်မှုစနစ်ရပ်စလုံးတွင်ရှိနေသည့် ရှုဒေါင့် သုံးရပ်အရ အာဏာခွဲဝေမှုဖြစ် စေသည့် အလေ့အထများကို ပြန်လည်ဆန်းစစ်ရပေမည်။ ထိုရှုဒေါင့်သုံးရပ်မှာ ပိုင်နက်နယ်မြေအရအာဏာခွဲဝေမှု၊ ဆုံးဖြတ်ချက်များချမှတ်ရာတွင် ထားရှိသည့် စည်းမျဉ်းဥပဒေသ နှင့် အစိုးရနှင့်လူမျိုးစုအုပ်စုများအကြားဆက်ဆံရေးကိုပြဌာန်းသည့် လူထုလုပ်ငန်းဆိုင်ရာပေါ်လစီများဖြစ်သည်။ ထိုရှုဒေါင့်များကို ဆန်းစစ်သုံးသပ်ခြင်းဖြင့် အာဏာခွဲဝေရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံရေးအဆောက်အအုံနှင့် အလေ့အထများကို အစဉ်အတိုင်း ရရှိနိုင်သည်။

ဒီမိုကရေစီထိန်းကျောင်းမှု လွှမ်းမိုးလာခြင်းဖြင့် တဦးတဖွဲ့ချင်း၏ လိုလားချက်များ နှင့် ကိုက်ညီရန် ဖော်ပြထားသည့် ဇယားကွက်ပါ နည်းလမ်းများက ပေါင်းစပ်ပေးနိုင်သည်။ အာဏာခွဲဝေရေးပုံစံနှင့် အလေ့အထကိုကျင့်သုံးရန် ဆုံးဖြတ်ရွေးချယ်ရသည့်အခါ တိုင်းပြည်တရပ်စီ၏ ထူးခြားချက်အခြေအနေများကို ကျွမ်းကျင်ပိုင်နိုင်ခြင်းက ပို၍ အဓိကကျပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် လူမျိုးနွယ်စုများပြားသည့် ဖီဂျီနိုင်ငံတွင်

တိုင်းပြည်၏နိုင်ငံရေးစနစ်ကို ၁၈လကြာမျှ အထူးပြု၍ ပြန်လည်လေ့လာခြင်းကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံအသစ်တရပ်အတွက် ကောင်းမွန်သည့် အကြံဉာဏ်များရရှိခဲ့သည်။ ထိုဖွဲ့စည်းပုံသည် ပါလီမန်အတွင်း ဌာနေတိုင်းရင်းသားဖီဂျီများနှင့် အင်ဒိုနွယ် ဖီဂျီများ၏ ကိုယ်စားပြုခွင့်ကို အနိမ့်ဆုံးအဆင့်အားဖြင့် အာမခံချက်ပေးထားသည်။ ဤသည်မှာ မျိုးနွယ်စုအလိုက် စုဖွဲ့သည့်ချည်းကပ်မှုကို အသုံးပြုခြင်းဖြစ်သည်။ တပြိုင်တည်းတွင် လူမျိုးစုသတ်မှတ်ချက်များကိုကျော်လွန်ပြီး နိုင်ငံရေးမဟာမိတ်ဖွဲ့မှုများကိုအားပေးသည့် ရှေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာမက်လုံးများသည်လည်း ဖွဲ့စည်းပုံအတွင်းထည့်သွင်းထားသည်။ ဤသည်မှာ တစုတစည်းစုဖွဲ့သည့်ချည်းကပ်မှုကို အသုံးပြုခြင်းဖြစ်၏။

၄၊ ၁၊ ၃။ အာဏာခွဲဝေမှုအားကောင်းရန် အထောက်အပံ့ပြုခြင်း(Promoting power sharing)

မကြာခဏဆိုသလိုပင် နိုင်ငံရေးအဆောက်အအုံဖွဲ့စည်းမှုဆိုင်ရာပုံကြမ်း နည်းနာများပေး၍လည်း နိုင်ငံတကာအသိုင်းအဝိုင်းအနေဖြင့် အာဏာခွဲဝေရေးကို အထောက်အပံ့ပြုပေးတတ်သည်။ ဤသို့ဖြင့် လူမျိုးစုပဋိပက္ခများမဖြစ်ပေါ်စေရန် တားဆီးနိုင်မည့် သို့မဟုတ် ရှောင်ရှားနိုင်သည့် နည်းလမ်းများကို ပေးခဲ့ကြသည်။ နိုင်ငံတကာညှိနှိုင်းရေးသမားများအနေဖြင့် အကူအညီများပေး၍တမျိုး အရေးယူ ဒဏ်ခံရန် မြှမ်းခြောက်၍တဖုံ ချောတချီ ခြောက်တလှည့်ဖြင့် ပြဿနာဖြေရှင်းရေး ဆိုင်ရာသူတို့၏တင်ပြချက်(blue prints) များကို ပြိုင်ဖက်အုပ်စုနိုင်ငံရေး ခေါင်းဆောင်များ အကြား လက်ခံလာစေရန် ကြိုးပမ်းကြသည်။

ဥပမာရပ်များ ဤနေရာတွင် တင်ပြပါမည်။ ဆိုက်ပရပ်စ်ရှိ Greek Cypriot နှင့် Turkish Cypriot အသိုင်းအဝိုင်းများအကြား အာဏာခွဲဝေရေးအတွက် ဇုံစနစ် အလိုက် ဖယ်ဒရယ်စနစ်အလိုက် တပိုင်းစီ စီမံထားသည့် (bi-zonal, bi-federal arrangement) စဉ်းစားမှုများကို ကုလသမဂ္ဂ အတွင်းရေးမှူးရုံးမှ ချပေးခဲ့သည်။ အင်ဒို နီးရှား(အရှေ့တီမော) နှင့် သီရိလင်္ကာရှိ လူများစုနှင့်လူနည်းစုအကြား အငြင်းပွား မှုများ ကို ဖြေရှင်းရန်အတွက် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ သတ်မှတ်မှုများကို အကြံပေး တင်ပြ ခဲ့သည်။ မြောက်ပိုင်းအိုင်ယာလန် ငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူညီချက်သည် နယ်ခြား သတ်မှတ်ချက်များ အာဏာခွဲဝေမှုဆိုင်ရာ နိုင်ငံရေးအခင်းအကျင်း စီမံပေးသလို၊ အငြင်း ပွားနယ်မြေအတွင်း ပုံစံအသစ်ဖွဲ့စည်းမှုကိုလည်း ဖန်တီးပေးသည်။ မြောက်ပိုင်းအိုင်ယာ လန် ဖြစ်ရပ်လေ့လာမှုကို ကြည့်ပါ။ ထိုအစီအစဉ်အားလုံးကို သံတမန်ရေးနည်း အရ ကမကထပြုဆောင်ရွက်ခဲ့ခြင်းဖြင့် စတင်ခဲ့ပါသည်။ ထိုသို့ဆောင်ရွက်ရာတွင် ပြိုင်ဖက် အုပ်စုများအနေဖြင့် တိုက်ပွဲများအတွင်း သို့မဟုတ် လမ်းများအကြား အချင်း ချင်း တိုက်ခိုက်နေသည်ထက် ပါလီမန်အတွင်း အာဏာခွဲဝေလာစေရန် တွန်းအားပေး၍၊ ထိုသို့ဆောင်ရွက်ပါကနိုင်ငံတကာအကူအညီများပေးအပ်မည်ဟု ကတိပြုခဲ့ကြသည်။

နိုင်ငံအလိုက် ဒေသဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများ၊ လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ အဖွဲ့များ၊ စီးပွားရေးဆိုင်ရာအဖွဲ့များတွင် အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် ပါဝင်စေခြင်းဖြင့်လည်း နိုင်ငံတကာအသိုင်းအဝိုင်းအနေဖြင့် ဆက်နွယ်ချည်းကပ်မှုများ လုပ်လာကြသည်။ ထိုသို့ နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများတွင် အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်စေခြင်းဖြင့် လူမျိုးစုအရေးကို လိုက်လျော လာစေမည့် အာဏာခွဲဝေမှုအလေ့အထများဖြစ်ပေါ်စေရန် နိုင်ငံများကို စည်းရုံး ဆွဲဆောင်ကြသည်။ ဥရောပသမဂ္ဂအနေဖြင့် အရှေ့ဥရောပနိုင်ငံများနှင့်ဆက်ဆံရေးတွင် ဤဆောင်ရွက်မှုကို အသုံးပြုခဲ့သည်။ ဥပမာအားဖြင့် ရိုမေးနီးယားနိုင်ငံဖြစ်စဉ်တွင် ရိုမေးနီးယန်မျိုးနွယ်စုများနှင့် ဟန်ဂေရီယန်မျိုးနွယ်များ၏ ကွဲပြားမှုများကို ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံရေးဖွဲ့စည်းမှုပုံသဏ္ဍာန်ဖြင့် ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းနိုင်ရန် ဥရောပသမဂ္ဂမှ အားပေးခဲ့သည်။

၄၁။ အာဏာမျှဝေလှသည် ဒီမိုကရေစီ အဖွင့်

ပဋိပက္ခများကို ဒီမိုကရေစီအလေ့အထများသုံး၍ကိုယ်တယ်ဖြေရှင်းသည် ဤအပြုအမူများ တိုးများလာစေရန်အတွက် သံတမန်ရေးသည့် အသုံးတည့်သည့် နည်းလမ်းတရပ်ဖြစ်ပေသည်။ ထိုသို့ ဒီမိုကရေစီအလေ့အထသုံး၍ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းသည့်နည်းသည် လူမျိုးစုပဋိပက္ခများကို အကြမ်းဖက်မှုများအသွင် မရောက်လာစေရန် ထိန်းထားနိုင်သလို၊ ပဋိပက္ခမဖြစ်စေရန် ကာကွယ်သည့် ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှု မအောင်မြင်သည့်တိုင် ပဋိပက္ခကို အဆုံးသတ်စေရန် ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ ဒီမိုကရေစီစနစ်နှင့်အတန်ငယ်အလွမ်းဝေးနေသည့်အချိန်မျိုးမှာပင် ဒီမိုကရေစီ မရှိသည့်နိုင်ငံများအနေဖြင့် ပဋိပက္ခကို ထိန်းညှိပေးသည့် အလေ့အထမျိုးဖြစ်လာရန် နိုင်ငံတကာအနေဖြင့် ဖိအားများပေးနိုင်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် လူနည်းစု မျိုးနွယ်စုများအပေါ် မျှတသည့် ဆက်ဆံမှုထားရှိရန်နှင့် လူမျိုးစုအလိုက် ကွဲပြားသည့် လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များ ဖန်တီးထားခြင်းမျိုးဖြစ်သည်။

၄၁၊ ၄၂။ မည်သည့်အချိန်တွင် အာဏာခွဲဝေမှု အောင်မြင်နိုင်သနည်း။ (When can power sharing succeed?)

ရဝမ်ဒါ နှင့် ဘူရင်ဒီ ဥပမာများကဲ့သို့ မကြာခင်ကဖြစ်ခဲ့သည့် ပဋိပက္ခအချို့ကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရာတွင် အာဏာခွဲဝေမှုမှာ စာရွက်ပေါ်တွင်သာ ကြည့်ကောင်းရုံ သက်သက်ဖြစ်ခဲ့သည့်အတွက် အောင်မြင်မှုမရခဲ့ပေ။ ထိုနိုင်ငံများတွင် Hutu လူမျိုးစုများ နှင့် Tutsi လူနည်းစုမျိုးနွယ်စုများအကြား သမိုင်းကြောင်းအရပင် အချင်းချင်း တိုက်ခိုက်မှုများရှိနေခဲ့သည်။ အာဏာခွဲဝေရေးဆိုင်ရာ ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံရေး အဆောက်အအုံဖြင့် ထိုပဋိပက္ခများကို အဖြေထုတ်နိုင်ရန် ကြိုးပမ်းမှုသည် အချင်းချင်း ကြား မယုံကြည်မှုနှင့် အပြန်အလှန် မတရားဖိနှိပ်မှုများကို ကျော်လွန်နိုင်သည့် လုံလောက်မှု မရှိပေ။ ထို့ကြောင့် ထိုဖြစ်ရပ်နှစ်ခုစလုံးတွင် အာဏာခွဲဝေရေးစမ်းသပ်ကြိုးပမ်းချက်သည် အောင်မြင်မှုမရပဲ၊ အကြမ်းဖက်မှုများသာ အကျိုးဆက်ပေါ်ထွက်လာပြန်သည်။ ရဝမ်ဒါတွင် ၁၉၉၄ခုနှစ်တွင်ဖြစ်ပွားသည့် အစုလိုက်အပြုံလိုက် သတ်ဖြတ်မှုများဖြစ်ပေါ်ခြင်းဖြင့် အာဏာခွဲဝေရေးဆိုင်ရာ ကနဦးသဘောတူညီမှု ပျက်ပြားသွားခဲ့သည်။

အလားတူပင် လစ်ဘနွမ်နှင့် ဆိုက်ပရပ်စ်နိုင်ငံများ၌ ၁၉၇၀ခုနှစ်များအလယ် ပြည်တွင်း စစ်မီးမတောက်လောင်ခင်ကာလတွင် အာဏာခွဲဝေမှုစနစ်များ တည်ရှိခဲ့ဖူးသည်။ လစ်ဘနွမ်ပြည်တွင်းစစ်ကို အာဏာခွဲဝေမှုသဘောတူညီချက်အသစ်တရပ်နှင့် တဖြေးဖြေးအဆုံးသတ်ခဲ့သည်(၁၉၉၀ခုနှစ် Taif Accord)။ အာဏာခွဲဝေရေးပြန်လည် အသက်ဝင်လာမှုသည် ဆိုက်ပရပ်စ်နိုင်ငံ၌ ရှည်ကြာစွာဖြစ်နေသည့် လူမျိုးရေးပဋိပက္ခများကို အဖြေထုတ်ရန် ဖြစ်လာခဲ့သည်။

ပေါ်လစီချမှတ်သူများ ပညာရှင်များတွင် ရုတ်ထွေးလှသည့်ပဋိပက္ခများအတွက် အမျိုးမျိုးသော ရွေးခြယ်စရာနည်းလမ်းများရှိနေတတ်သည်။ ဤနေရာတွင် မတူညီကွဲပြားသည့်လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွင်း ဒီမိုကရေစီအလေ့အထဖြင့် အမျိုးမျိုးသောထိန်းကျောင်းမှုဥပမာရပ်များနှင့်ပတ်သက်၍ မေးခွန်းများ ရှင်းရှင်းလင်းလင်း ပေါ်လာခဲ့သည်။ အာဏာခွဲဝေရေးလုပ်ငန်းကို မည်သည့်အခြေအနေအောက်တွင် ဆောင်ရွက်မည်နည်း။ အာဏာခွဲဝေရေးသည် မည်သည့်အခြေအနေအောက်တွင် ပျက်စီးဆုံးမည်နည်း။ အာဏာခွဲဝေရေးဆောင်ရွက်မှုသည် မည်သည့်အခြေအနေတွင် အုပ်စုကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာများဖြစ်ပေါ်စေပြီး၊ အကြမ်းဖက်မှုများဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သနည်း။ အာဏာခွဲဝေမှုကြောင့် ဒီမိုကရေစီစနစ်၏ မတူညီပဲ အတူတကွယှဉ်တွဲနေထိုင်တတ်မှုနှင့် တောင့်တင်းခိုင်မာမှုပုံစံများပိုမိုဖြစ်ပေါ်လာစေရန် အချိန်မည်မျှယူရမည်နည်း။

ပုံမှန်အားဖြင့်မူ အထက်ဖော်ပြပါ မေးခွန်းများအတွက် ရိုးရှင်းသည့် အဖြေများ

မရှိသော်လည်း အချို့ကိုမူ နိဂုံးချုပ်ချက်များအဖြစ် ကောက်ချက်ဆွဲနိုင်ပါသည်။ အာဏာခွဲဝေရေးဒီမိုကရေစီစနစ်အတွက် နိုင်ငံရေးဆောင်ရွက်သူအလွှာများနှင့် ကျယ်ပြန့်သည့်လူထုအဖွဲ့အစည်းပေါင်းစုံအတွင်း၌ သဘောထားပျော့ပြောင်းသူများ အလိုအလောက်အမာခံရှိထားဖို့ လိုပါသည်။ သို့မှသာလျှင် လူမျိုးနွယ်စုံပါဝင်သည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း အားလုံးအတူတကွယှဉ်တွဲနေထိုင်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ လူမျိုးစုံ ပါဝင်သည့်ဒီမိုကရေစီစနစ်အတွင်း အာဏာခွဲဝေရေးလုပ်ငန်းကို ဆောင်ရွက်ကြရသူ သဘောထားပျော့ပြောင်းသူများအနေဖြင့် ဖိအားများကိုလည်း ကြံကြံခိုင်၍ ရင်ဆိုင်နိုင် ရသည်။ အာဏာရရှိရန်အတွက်နည်းလမ်းတရပ်အနေဖြင့် လူမျိုးရေးကွဲပြားမှုအပေါ် စည်းရုံး လှုံ့ဆော်သည့် အစွန်းရောက်နိုင်ငံရေးသမားများနှင့် ပြည်သူများအနေဖြင့် ထိုဖိအားမျိုး ကို ဖန်တီးတတ်ကြသည်။ သဘောထားပျော့ပြောင်းသူများအတွက် ထိုအရေးကြီးသည့်အချက်သည် တောင်အာဖရိကဖြစ်စဉ်အတွင်း အထင်အရှားရှိနေ သည်။ ဘော့စနီးယားဖြစ်ရပ်တွင်လည်း ထိုအချက်မှာကို တွေ့ရသည် သို့မဟုတ် ဖန်တီး ထားသည်။ **Rwanda** နှင့် **Burundi** ဖြစ်ရပ်တွင်မူ လုံးဝမတွေ့ရပေ။ သဘောထား ပျော့ပြောင်းသူများ၏သဘောထားအသံမှာ အထင်အရှားမရှိလျှင် လူမျိုးနွယ်စုံ တိုင်းပြည်များ အနေဖြင့် ပြည်တွင်းအုပ်စုအကြမ်းဖက်များဖြစ်ပေါ်လေ့ရှိပြီး၊ တိုင်းပြည် သည်လည်း ပြိုကွဲပျက်စီးသွားတတ်သည်။

သဘောထားပျော့ပြောင်းသူများအကြား လုံလောက်သည့် စည်းလုံးညီညွတ်မှု အထင်အရှားရှိနေပြီဆိုလျှင် ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ပဋိပက္ခကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရေးအတွက် အာဏာခွဲဝေရေးသည် အလားအလာကောင်းသည့်နည်းလမ်းတရပ်ဖြစ်ပေသည်။ အပြန်အလှန်ဖြစ်စေမည့်တစ်ခုတည်းသော အာဏာခွဲဝေရေးပုံစံ မရှိခဲ့သော်ငြားလည်း အမြစ်ခိုင်နေသည့် ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာဆိုင်ရာပဋိပက္ခတိုင်းပြည်များအတွင်း ဒီမိုကရေစီစနစ် တိုးတက်လာရေးအတွက် လူထုဆိုင်ရာပေါ်လစီများ၊ နိုင်ငံရေး အသင်းအပင်း အဆောက်အအုံများနှင့်ပတ်သက်သည့် ကျယ်ပြန့်သည့်အစီအစဉ်များ ရှိပေသည်။ ပြိုင်ဖက်အုပ်စုများအကြား အာဏာခွဲဝေမှုဖြစ်စေမည့် သဘောတူညီချက် ရခြင်း ထက် အမှန်တကယ်အာဏာခွဲဝေရေးထက် ပိုမိုအရေးကြီးသည်ဟု ထင်ရသည်။ ထိုသဘောတူညီချက်သည် ပြိုင်ဖက်များအကြား သဘောထားကောင်းကောင်း နှင့်အပြန်အလှန်အပေးအယူလုပ်ညှိနိုင်ခြင်း၏ ရလဒ်တစ်ခုဖြစ်ရမည်။ ညှိနှိုင်း ဆွေးနွေးမှုဖြစ်စဉ် ကိုယ်၌ပင် အားလုံးပါဝင်မှုရှိပြီး တရားဝင်မှုဖြစ်စေရမည်။

သဘောတရားအအားဖြင့်ဆိုသော် ယုံကြည်မှုတည်ဆောက်ရန် ယာယီဆောင်ရွက်ရ သည့်အတိုင်းအတာဖြစ်မည်ဆိုပါက အာဏာခွဲဝေရေးသည် အကောင်းဆုံးဆောင်ရွက်မှု ဖြစ်ပေသည်။ ထိုအဆင့်သည် အများစုကအနိုင်ရပြီး အနည်းစုကအသိအမှတ် ပြုခံရသည့် ဒီမိုကရေစီအဆင့်ကို လက်ခံလာသည်အထိဖြစ်သည်။ ထိုပုံစံကို တောင်အာဖရိကဥပမာရပ်တွင်တွေ့ရသည်။ ၁၉၉၆ခုနှစ်တွင် စတင်ကျင့်သုံးသည့် တောင်အာဖရိကနောက်ဆုံးဖွဲ့စည်းပုံသည် လူနည်းစုအခွင့်အရေးကို အပြည့်ဝဆုံး အကာအကွယ်ပေးထားသော်လည်း လူများစုကအနိုင်ရသည့်စနစ်မျိုးဖြစ်သည်။ ဘော့စနီးယားကဲ့သို့ ပဋိပက္ခပိုမိုများသည့်လူ့အဖွဲ့အစည်းတရပ်အတွင်း အာဏာ ခွဲဝေရေး ဆောင်ရွက်ချက်မှာ ပြန်လည်မှေးမှန်အားပျော့ သွားမည့် အလားအလာရှိ မရှိ သို့တည်းမဟုတ် အာဏာခွဲဝေရေး ဆောင်ရွက်ချက်မအောင်မြင်တော့ပဲ တိုင်းပြည် ပျက်စီးရာပျက်စီးကြောင်း ဖြစ်နိုင် မနိုင် ဆိုသည်မှာလည်း မေးခွန်းတရပ် ဖြစ်လာသည်။ သို့သော် ဘော့စနီးယား၏ အာဏာခွဲဝေရေးဆိုင်ရာ လက်ရှိအခြားနည်းလမ်းသည် ပုံမှန် မဟုတ်ချေ။ အများစုအနိုင်ရသည့် ဒီမိုကရေစီ မဟုတ်ပေ။ ဤနည်းမှာ ဘော့စနီးယားကို လူမျိုးစုံရှိသည့်တိုင်းပြည်အဖြစ်မှ ပယ်ထုတ် လိုက်ခြင်း ဖြစ်ပြန်သည်။ ဤကဲ့သို့ဖြစ်ရပ်မျိုး

၄၁။ အာဏာမျှဝေယူသည့် ဒီမိုကရေစီ အဖွဲ့

မှာ အကြောင်းမလှစွာပင် အမြစ်ခိုင်းနေ လူမျိုးစုဆိုင်ရာ အခြားပဋိပက္ခများတွင် တွေ့နေရသည်။

ပြည်ထောင်စု

ဘေစနီးယား ဟာဇိဂ်ဗီးနား

မြစ်စဉ်လေ့လာချက် - ဘောစနီးယား ဟာဇီဂိုးဗီးနား

ဘော့စနီးယန်းကိစ္စကို ချုံကြည့်လျှင် အကြောင်းရပ်နှစ်ခုတွေ့ရသည်။ ပထမတစ်ခုမှာ ယခင်ယူဂိုဆလားဗီးယား၏ ကျယ်ပြန့်လှသည့်နယ်မြေအတွင်း လူဦးရည် ၄.၅ သန်းရှိ ခရိုအက်တို့နှင့် ၈.၅ သန်းရှိ ဆာဗစ်တို့အကြား ၂.၂ သန်းရှိ မှတ်ဆလင်ဆလပ်များ (ဘော့စနစ်)များ မည်ကဲ့သို့ ရပ်တည်နိုင်မည် ဆိုသည့်အဖွဲ့ဖြစ်သည်။ ဒုတိယအကြောင်းရပ်မှာ Bosnia-Herzegovina (ဘော့စနီးယား)တွင် လူဦးရည် ၁.၉ သန်းရှိ မှတ်ဆလင်ဆလပ်များ (ဘော့စနစ်) နှင့် လူဦးရည် ၇၅၀ ၀၀၀ သာရှိသည့် ခရိုအက်များ ၁.၃ သန်းရှိ ဆာဗစ်များ မည်သို့အတူတကွနေထိုင်မည်နည်းဆိုသည့် မေးခွန်းဖြစ်သည်။ နယ်စပ်မျဉ်းဆွဲထားခြင်းနှင့် မိမိ တို့တည်ရှိရာအရပ်အပေါ်မူတည်ပြီး ဘော့စနစ်များအနေဖြင့် အင်အားကြီးမားသည့်လူမျိုးစုနှစ်ခုအကြား လူနည်းစုအဖြစ် ကျပ်ကျပ်သပ်သပ်တည်ရှိနေသလို၊ ထိုကြီးမားသည့် လူမျိုးစု၏ လူနည်းစုအသိုင်းအဝိုင်း နှင့်တွဲ၍ လူများစုအနေဖြင့် တည်ရှိနေပြန်သည်။ ဘော့စနီးယားအတွင်းရှိ ထိုလူနည်းစုနှစ်စုလုံးမှာ ခရိုအေးရှနှင့် ယူဂိုဆလားဗီးယားနိုင်ငံများကို ၎င်းတို့၏ မိခင်နိုင်ငံများအနေဖြင့် ခံယူထားပြန်သည်။

ဒေတန်သဘောတူညီချက်ကို ထိမ်းထားသည့် လက်ရှိအစီအမံများသည် ဘော့စနီးယားအတွင်းရှိ သုံးနှစ်ကိုးလကြာတိုက်ပွဲများနှင့် ယခင်ယူဂိုဆလားဗီးယားအတိုင်း လေးနှစ်ခွဲကြားစစ်ပွဲများမှ ထွက်ပေါ်လာ ခြင်းဖြစ်သည်။ လူမျိုးစုသတ်သင်ရေးအဖြစ် လူပေါင်း တသိန်းကျော်သေဆုံးပြီး ဘော့စနီးယားပြည်သူ ၄.၃ သန်း၏ တဝက်ခန့် မိမိတို့တိုင်းပြည်မြေမှ နှင်ထုတ်ခံရသည့်ကိစ္စများနောက် ဤအစီအမံများဖြစ်လာသည်။ ထိုအစီအမံကို ဘော့စနီးယားကိုယ်စား ဘော့စနစ်သမ္မတ Alija Izetbegovic၊ ဘော့စနီးယား ခရိုအက်လူမျိုးများကိုယ်စား ခရိုအေးရှ သမ္မတ Franjo Tudjman နှင့် ဘော့စနီးယား ဆာဗစ်လူမျိုးများ ကိုယ်စား ဆာဗီးယားသမ္မတ Slobodan Milosevic တို့ သဘောတူညီခဲ့ခြင်းဖြစ်၏။ သဘောတူညီမှု တခုထွက်လာရန် နိုင်ငံတကာကြားဝင်စေ့စပ်သူများမှ နှစ်အတော်ကြာ အကြိမ်ကြိမ်ကြိုးစားခဲ့ရသည်။ သဘောတူညီပြေရင်းချက်တခုထွက်လာရန် အချိန်နှောင်းသော်လည်း ကြီးမားပြီး ညီညွတ်သည့် နိုင်ငံတကာအားများရှိခဲ့သည်။ ၁၉၉၅ခုနှစ် နိုဝင်ဘာလအတွင်း အမေရိကန်လေတပ်အခြေစိုက် Ohio ပြည်ရှိ ဒေတန်အဂျင်တွင် သုံးပတ်ကြာ ဆွေးနွေးပွဲကို အပြင်းအထန်လုပ်ခဲ့ကြရသည်။

ဒေတန်သဘောတူညီချက်အရ အာဏာခွဲဝေယူခြင်း

ဒေတန်သဘောတူညီမှုတွင် ဘော့စနီးယားသည် အဓိကလူမျိုးအုပ်စုသုံးစုဖြစ်သည့် ဘော့စနစ်၊ ဆာဗစ်နှင့် ခရိုအက်များ ပါဝင်သည့် တခုတည်းသော နိုင်ငံဟု သတ်မှတ်သည်။ ဘော့စနီးယားတွင် နယ်မြေ၏ ၅၁ရာခိုင်နှုန်းရှိသည့် Bosnia-Herzegovina ပြည်ထောင်စုနှင့် နယ်မြေ ၄၉ရာခိုင်နှုန်းအချိုးရှိသည့် Republika Srpska ဟူ၍ ဒေသကြီး နှစ်ပိုင်းရှိနေသည်။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံတည်းတွင် ကိုယ်ပိုင်လက်နက်ကိုင် တပ်ဖွဲ့များအသီးသီးရှိနေကြသည်။ ပြည်ထောင်စုတပ်မတော်အတွင်းမှာပင် ခရိုအက်တပ်နှင့် ဘော့စနစ်တပ်ဟူ၍ ကွဲပြားနေပြန်သည်။ ထိုတပ်အင်အားများမှာ အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများနှင့်လည်း ဆက်နွယ်မှုရှိနေသည်။ ယူဂိုဆလပ်တပ်ပခိုပိုင်း၊ ခရိုအေးရှနှင့် ဘော့စနစ်တို့၏ စစ်ရေးအင်အားအချိုးအစားမှာ ၅ အချိုး ၂ အချိုး ၂ ဖြစ်သည်။ ဘော့စနီးယားအတွင်းရှိ ပြည်ထောင်စုတပ်နှင့် Republika Srpska တပ်များ၏ အချိုးမှာ နှစ်ချိုး တချိုးရှိနေသည်။ ဒေတန်သဘောတူညီချက်သည် ယခင်နိုင်ငံစုဖွဲ့မှုရှိသည့် Bosnia-Herzegovina သမ္မတနိုင်ငံ၊ ယခင် ယူဂိုဆလားဗီးယား ပြည်ထောင်စု ဆိုရှယ်လစ်သမ္မတနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေးလွတ်လပ်မှု၊ အချုပ်အချာအာဏာတည်တံ့မှုတို့ကို အခြေတည်ထားသည်။ ယင်းသဘောတူညီချက် အရဖြစ်လာသည့် နိုင်ငံကို နိုင်ငံတကာက အသိအမှတ်ပြုခဲ့ပြီး၊ ၁၉၉၂ခုနှစ် ဧပြီလ စစ်ပွဲများဖြစ်ပေါ် အပြီးလေးတွင် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂမှ လက်ခံခဲ့သည်။

ဒေတန်သဘောတူညီချက်တွင် နောက်ဆက်တွဲအချက် ၁ခုပါရှိပြီး၊ ပထမတခုသာလျှင် အပစ်အခတ် ရပ်စဲရေးနှင့် စစ်ရေးကိစ္စများကို အလေးပေးထားသည်။ ကျန် ၁၀ခုမှာ ဘော့စနီးယန်း ဒုက္ခသည်များ နေရာပြန်ချထားရေးနှင့် သူတို့၏ဆုံးရှုံးမှုများအတွက် အလျော်အစားပြန်ရရေးများပါဝင်သည့် ငြိမ်းချမ်းရေးအစီအစဉ် အရပ်သားများအရေး ဖြစ်၏။ နိုင်ငံ၏အနာဂတ်ပုံပန်းမှာ

ဘော့စနီးယား ဝေးလံခြင်း

ငြိမ်းချမ်းရေးအစီအစဉ်အတွင်း အရပ်သားကိစ္စဆောင်ရွက်မှုအပေါ် တည်သကဲ့သို့ ထိုဆောင်ရွက်မှုအတွင်း နိုင်ငံရေးဖွဲ့စည်းမှုပေါ်တွင်လည်း များစွာတည်မှီနေသည်။

နိုင်ငံခြားရေးပေါ်လစီ၊ သွင်းကုန်စည်းကြပ်ကွပ်သတ်မှတ်ခြင်းအပါအဝင် နိုင်ငံခြားကုန်သွယ်မှုဆိုင်ရာ ပေါ်လစီအမျိုးမျိုး၊ အချင်းချင်းအကြား ဆက်သွယ်မှုများနှင့် ရာဇဝတ်မှုဆိုင်ရာဥပဒေပြဋ္ဌာန်းခြင်းအတွက် တာဝန်ရှိသည့် ဘော့စနီးယားအတွင်း အင်စတီကျူးရှင်းများမှာ အားနည်းလှသည်။ အခွန်ကောက်ခံမှုအပါအဝင် အခြားကိစ္စများမှာလည်း ဒေသကြီးနှစ်ခုလုံးအတွက် ကျန်ရှိနေသည်။ အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံတစ်နိုင်ငံချင်းနှင့် နှစ်ဖက် အထူးဆက်ဆံရေးကို ဒေသကြီးများအနေဖြင့် ဆောင်ရွက်ထားနိုင်သော်လည်း ဘော့စနီးယားနိုင်ငံ၏အချုပ်အခြာနယ်မြေပိုင်ဆိုင်မှုနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိရန်လည်းလိုပြန်သည်။ ပါလီမန်ညီလာခံ၏သဘောတူညီမှုအရ ဒေသကြီးများအနေဖြင့် နိုင်ငံများ သို့မဟုတ် နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများနှင့်ဆက်စပ်ပြီး အသေးစိတ်သဘောတူညီချက်များပြုလုပ်နိုင်သည်။ ဖယ်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ဒေသကြီးအနေဖြင့် ခရိုအေးရှနှင့် သီးခြားအဆက်အသွယ်နိုင်သလို နှစ်ကဘူဇ မဇဇ ဒေသအနေဖြင့်လည်း ယူဂိုဆလပ်နှင့် အထူးဆက်ဆံမှုပြုနိုင်သည်။ သို့သော် နှစ်ဖက်စလုံးအနေဖြင့် ဘောစတီးနီးယားနိုင်ငံအတွင်းမှ ခွဲထွက်ခွင့်မရှိပေ။

ပါလီမန်ညီလာခံတွင် ပြည်သူ့လွှတ်တော် (House of Peoples) နှင့် ကိုယ်စားပြုလွှတ်တော် (House of Representatives) ဟူ၍ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ရှိသည်။ ပြည်သူ့လွှတ်တော်တွင် ပြည်ထောင်စုဒေသကြီးမှ ကိုယ်စားလှယ် ၁၀ဦး (ဘော့စနစ် ၅ဦး၊ ခရိုအက် ၅ဦး) နှင့် Republika Srpska မှ ဆစ်ကိုယ်စားလှယ် ၅ဦး စုစုပေါင်း ကိုယ်စားလှယ် ၁၅ဦးပါရှိသည်။ ပြည်သူ့လွှတ်တော်အတွက် ဘော့စနစ်နှင့် ခရိုအက် ကိုယ်စားလှယ်များကို ပြည်ထောင်စုဒေသကြီး၏ ပြည်သူ့လွှတ်တော်မှ ခန့်အပ်၍ ဆစ်ကိုယ်စားလှယ်များကို Republika Srpska လွှတ်တော်မှ ခန့်အပ်ရသည်။ လွှတ်တော်အစည်းအဝေးအထမြောက်ရန်အတွက် ကိုယ်စားပြုလူမျိုးတစ်ချင်းစီမှ အနည်းဆုံး ညှိနှိုင်းပြီး ပြည်သူ့လွှတ်တော်ကိုယ်စားလှယ် ငါးဦးရရှိရမည်ဖြစ်သည်။ ကိုယ်စားပြုလွှတ်တော်ကို ကိုယ်စားလှယ် ၄ ဦးဖြင့်ဖွဲ့ထားသည်။ ကိုယ်စားလှယ် ၂၈ဦးကို ပြည်ထောင်စု ဒေသမှ ရွေးကောက်တင်မြောက်ပြီး၊ ၁၄ဦးကို Republika Srpska ဒေသမှ ရွေးကောက်ရသည်။ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်စလုံး၏ အများစုဖြင့် ပါလီမန်လွှတ်တော်၏ အဆုံးအဖြတ်များကို ရယူရသည်။ သို့သော် မဲဆန္ဒပြည်သူများအနေဖြင့်လည်း ဓအရေးကြီးဆုံးအကျိုးစီးပွားကို ဖျက်လိုဖျက်စီးဖြစ်စေမည့် ဓအလားအလာရှိသည့် မည့်သည့်ဆုံးဖြတ်ချက်ကိုမဆို ထုတ်ဖော်ကြေညာခွင့်ရှိသည်။ ထိုတင်ပြချက်သည် ဘော့စနစ်၊ ခရိုအက် နှင့် ဆာစ် ကိုယ်စားလှယ်များ၏ အများစုမဲရရှိရန်လည်းလိုအပ်ပြန်သည်။ ထိုနည်းဖြင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ကျယ်ပြန့်သည့်သဘောတူညီမှုရစေပြီး၊ လူမျိုးအုပ်စုတို့၏ အရေးကြီးသည့်အကျိုးစီးပွားအပေါ် ဆန့်ကျင်မှုမဖြစ်စေတော့ပေ။

အရေးကြီးအကျိုးစီးပွား (vital interest) ဆိုင်ရာ ပြင်ဆင်ဆောင်ရွက်ရာတွင် ဘော့စနစ်၊ ခရိုအက်နှင့် ဆာစ် ကိုယ်စားလှယ်တို့ပါဝင်သည့် သုံးဦးသမ္မတစနစ်လည်းအပါဖြစ်သည်။ ထိုကိုယ်စားလှယ်သုံးဦးကို ဆိုင်ရာ နယ်မြေများမှ တိုက်ရိုက်ရွေးကောက်တင်မြောက်ရသည်။ သမ္မတရွေးကောက်ပွဲအတွက် မဲဆန္ဒရင်တစ်ချင်းတွင် မဲပြားတပြားပေးရသည့်အတွက်လည်း လူမျိုးအုပ်စုတိုင်းအနေဖြင့် မိမိတို့၏ ကိုယ်စားလှယ်ကို ထိရောက်စွာရွေးချယ်နိုင်သည်။ ထိုသို့ သမ္မတစနစ်ထားသည့်အတွက် ဆုံးဖြတ်ချက် ယူရာတွင် တညီတည်းသဘောတူညီချက်ရသောကြောင့် အများစုသဘောထားပါဝင်ပြီး၊ အချို့ကိစ္စများတွင်မူ အကန့်အသတ်ဖြစ်ပြန်သည်။ နှစ်မဲတမဲဖြစ်နေသည့် ဆုံးဖြတ်ချက်တွင် သုံးရက်အကြာ၌ သမ္မတအဖွဲ့အနေဖြင့် ဓအရေးကြီးအကျိုးစီးပွားဖျက်စီးနိုင်သည့်အဆင့်မကြေညာပြီး၊ ဆိုင်ရာဒေသကြီးလွှတ်တော်နှစ်ရပ်သို့ လွှဲပြောင်းပေးရသည်။ ထိုသက်ဆိုင်ရာလွှတ်တော်တစ်ရပ်တွင် ၁၀ရက်အတွင်း ထိုဆုံးဖြတ်ချက်ကို တရားမဝင် ပျက်ပြယ်အောင် အချောသတ်ဆောင်ရွက်ရသည်။ သမ္မတအဖွဲ့အနေဖြင့် အစိုးရအဖွဲ့ဝင် သို့ ကောင်စီအဖွဲ့များ ကို ခန့်ထားရသည်။ ထိုအစိုးရဝန်ကြီးအဖွဲ့တွင် ပြည်ထောင်စုဒေသဖက်မှ သတ်မှတ်နေရာ သုံးပုံနှစ်ပုံ ထက်မကျော်စေရသလို၊ ဒုတိယဝန်ကြီးနေရာများရွေးချယ်ရာတွင်လည်း လူမျိုးအုပ်စုတို့ဝင် ကိုယ်စားလှယ်တို့ဦး က ထိုဌာန၏ ဝန်ကြီးနေရာရှိနေပါက အလားတူလူမျိုးအုပ်စုဝင်ကို ဒုတိယဝန်ကြီး

ဘော့စနစ် ဝန်းကျင်

ဖြစ်စဉ်လေ့လာချက် - ဘောစနီးယား ဟာဒီဂိုးဗီးနား

နေရာတွင် ထားခွင့်မရှိပေ။

နိုင်ငံတကာ၏တည်ရှိမှု

ခြံငုံကြည့်လျှင် ထိုသို့ဆောင်ရွက်မှုစနစ်အားလုံးတွင် ကျယ်ပြန့်သည့်သဘောတူညီချက်နှင့် သဘောထားများ လိုအပ်ပေသည်။ သို့ရာတွင် ရှိနေဆဲဖြစ်သည့် အမုန်းတရားများ အယုံအကြည်မဲ့မှုများ အပြင် ဆာဗီနှင့် ခရိုအက် နှစ်ဖက်နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်တို့တွင် မိမိတို့မိခင်နိုင်ငံ နှင့်ပြန်လည်ပေါင်းဖက်ရန်သာ ယုံကြည်မှုအာရုံရှိနေသေးသည့်အတွက် ထိုသို့တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းတည်းသဘောတူညီမှုဆိုသည်မှာ ဖြစ်မလာခဲ့ပေ။ တကယ်တမ်းအားဖြင့် ယခင်စစ်ဖြစ်ပွား အစုအဖွဲ့များပါဝင်လာမှုမရှိသည့်ကာလပတ်လုံး ဒေတန် သဘောတူညီမှု ဆိုသည်မှာ အကောင်အထည်ဖော်ရမည်မဟုတ်ပေ။ သို့အတွက်ကြောင့် ငြိမ်းချမ်းဖြစ်စဉ်၏ အခြေအနေအရပ်ရပ်တွင် နိုင်ငံတကာ၏ ပါဝင်မှုဖြစ်လာရသည်။ ကနဦးအားဖြင့် အင်အား ဒေသင်းပါဝင်သည့် နေတိုးဦးဆောင်သည့် ငြိမ်းချမ်းရေးထိမ်းတပ်များစေလွှတ်ရသည်။ နိုင်ငံများ၏ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုဖြင့် ကုလသမဂ္ဂလုံခြုံရေးကောင်စီ၏ အထူးကုန်ထိမ်းတပ်များလည်းထားရှိခဲ့သည်။

ဥရောပနိုင်ငံများလုံခြုံရေးနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရေးအဖွဲ့ (the Organization for Security and Co-operation in Europe - OSCE) မှ တာဝန်သုံးခုပါ ကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့ကို ထားရှိသည်။ ယင်းတာဝန်သုံးခု ပါ လူ့အခွင့်အရေးအခြေအနေ စောင့်ကြည့်ရန်၊ လက်နက်လျှော့ချမှုကို စောင့်ကြပ်ရန် နှင့် ရွေးကောက်ပွဲများ ကြီးကြပ်ရန်တို့ဖြစ်သည်။ ကနဦးအားဖြင့် အင်အား ၁၅၀၀ ပါ လက်နက်မဲ့ နိုင်ငံတကာ ရဲအရာရှိများဖြင့် ကုလသမဂ္ဂ ရဲတပ်ဖွဲ့ (UN International Police Task Force - IPTF) မှလည်း ဒေသခံရဲတပ်ဖွဲ့များကို ထောက်ပံ့ကူညီခြင်း၊ အကြံပေးခြင်း၊ စောင့်ကြပ်ခြင်းနှင့် လေ့လာစောင့်ကြည့်ခြင်းများပြုလုပ်သည်။

အပြင်ပန်းအားဖြင့်ရှိနေသည့် ပြည်တွင်း အင်စတီကျူးရှင်းများအတွက်လည်း နိုင်ငံတကာလွှမ်းမိုးမှုများမှာ အရေးပါလှသည်။ ဥပမာအားဖြင့် OSCE မှ တာဝန်ပေးခန့်အပ်ထားသည့် နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးစောင့်ကြည့်မှုအဖွဲ့ (Human Rights Ombudsman) တခုကို ဒေတန်သဘောတူညီချက် အကောင်အထည်ဖော်မှု ပထမ ၅နှစ်အတွင်း ထားရှိသည်။ ကမ္ဘာ့ငွေကြေးရုံပုံငွေအဖွဲ့မှ ဗဟိုဘဏ်အုပ်ချုပ်ရေး အရာရှိအဖြစ် နိုင်ငံခြားသားတဦးကို ဒေတန်သဘောတူညီမှု ပထမ ၆နှစ်အတွင်း ခန့်အပ်ထားသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာတရားလွှတ်တော်၏ အဖွဲ့ဝင် ငြိမ်းချမ်းရေးအဖွဲ့မှ နိုင်ငံခြားသားများဖြစ်၍ ဥရောပနိုင်ငံများ လူ့အခွင့်အရေးတရားလွှတ်တော်ဥက္ကဋ္ဌမှ တာဝန်ယူ ခန့်အပ်ထားသည်။ ကမ္ဘာ့ဘဏ်မှ ရေးဆွဲကြီးကြပ်မှုဖြင့် ၅နှစ်စာ အမေရိကန်ဒေါ်လာ ၅ ဒသမ ၁ ဘီလီယံတိုး ပြန်လည်ပျိုးထောင်ရေးအစီအစဉ်တရပ် ရှိသည်။

ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်အတွင်း နိုင်ငံတကာတည်ရှိမှုအခန်းမှာ အရေးပါသည်ဟုဆိုသော်လည်း နိုင်ငံတကာတည်ရှိမှုကြောင့် ဘောစနီးယား ရေရှည်အနာဂတ်အတွက် တန်ပြန်ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများ လည်းရှိပြန်သည်။ ပြည်တွင်းရှိအင်စတီကျူးရှင်းများ နိုင်ငံသမားများအနေဖြင့် ၎င်းတို့နိုင်ငံအတွက် အုပ်ချုပ်မှုနှင့်တာဝန်ပိုင်းဆိုင်ရာတွင် ဝန်ပေါ့လာကြသည်။ အခြားတဖက်၌ ထိုသို့ကြီးမားကျယ်ပြန့်သည့် နိုင်ငံတကာပါဝင်ပတ်သက်မှုကြောင့် အဓိကဇာတ်ကောင်များအနေဖြင့် အမှန်တကယ်ဖြစ်ပေါ်လာသည့် အခြေအနေအစား ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်အောင်မြင်မှုကိုသာ ပြောဆိုကြညွှတ်ကြတော့သည်။ ထိုသို့ဖြင့် ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ် မအောင်မြင်မှုများသည် သဘောတူညီမှုအတွက် တာဝန်ရှိသည့် နိုင်ငံအရေးလုပ်ဆောင် သူများ၊ အဖွဲ့အစည်းများနှင့်တိုင်းပြည်များအတွက် ဆိုးဆိုးဝါးဝါး ပြန်လည်သက်ရောက်မှုရှိလာသည်။ ဥပမာအားဖြင့်ဆိုလျှင် ဒေတန်သဘောတူညီချက်ကို အတည်ပြုအပြီး ၆ လနှင့် ၉လအကြား၌ ရွေးကောက်ပွဲများပြုလုပ်ရန်အစီအစဉ်ရှိခဲ့သည်။ ထိုအစီအစဉ်အရ သဘောတူညီချက်လက်မှတ်ထိုးအပြီး ၉လအကြာတွင် ရွေးကောက်ပွဲကို အတိအကျကျင်းပခဲ့ရသည်။ ထိုဆန္ဒခံယူပွဲသည် လူမျိုးစု သုတ်သင်ရေး အခြေများကိုသာ အခိုင်အမာဖြစ်ပေးစေပြန်သည်။ ဆန္ဒခံယူပွဲများအတွက် လူဦးရည်စစ်တမ်းပြုသည့်အခါ မဲအရည်အတွက် တရားရန်နန်းကျော်ရှိသည့် လူမျိုးစုများကို မမှန်မကန်စစ်တမ်းပြုထားသည်။ သို့သော်လည်း ထိုရွေးကောက်ပွဲသည် ဒီမိုကရေစီစနစ်၏ အောင်ပွဲဟု ချီးမြှောက်ခံရသည်။ ထို့အပြင် မဲဆန္ဒခံယူသည့်အချိန်မှစ၍ ဘောစတီးနီးယားနိုင်ငံရေးကို လွှမ်းမိုးနိုင်သည့် လူမျိုးစုအခြေခံ ပါတီများအနေဖြင့်

ဘောစတီးနီးယား ဝေးလွင်ဒါ

အချင်းချင်းပူးတွဲဆောင်ရွက်ရန် ငြင်းပယ်လာကြသည်။ ရွေးကောက်ပွဲများဖြစ်ပေါ်လာရန် အကြောင်းပြ
ဖွဲ့စည်းထားသည့် အင်စတီကျူးရှင်းများအနေဖြင့်လည်း အဓိပ္ပါယ်ရှိရှိဆောင်ရွက်မှုများပျက်ကွက်လာသည်။
နိုင်ငံတကာမိသားစု အထူးသဖြင့် အထူးကိုယ်စားလှယ်အနေဖြင့် ပြောဆိုရခက်သည့် ဘော့စတိုးနီးယား
အသင်းအပင်းများ အပေါ် ဖိအားပေးတိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်ရန်အဆင့်ဖြစ်လာသည်။ နိုင်ငံတော်အလံသတ်မှတ်ရေး
ကဲ့သို့ ကိစ္စများကိုပင် ဆောင်ရွက်ရန်ဖြစ်လာသည်။

ဒေတန်သဘောတူညီချက်အရဖြစ်လာသည့်အခြေအနေအောက် ငြိမ်းချမ်းရေးဆောင်ရွက်မှုများ ခိုင်ခံ့မှုမရှိပဲ
ကျေပျက်လွယ်သည်မှာ တကယ်တမ်းအံ့ဩစရာမရှိပေ။ ထိုသဘောတူညီချက်မှာ မိမိတို့၏အနာဂတ်ရေး
စိတ်ချနိုင်ရန် စစ်ပွဲအတွင်း အဓိကတာဝန်ရှိသူ တဦးချင်းမှ ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့အပြင်
နေတိုးမဟာမိတ်အဖွဲ့အတွင်း ဘော့စတိုးနီးယားအရေးနှင့်ပတ်သက်၍ မပြေလည်စရာပဋိပက္ခများရှိနေသည့်
အတွက်လည်း အမေရိကန်သံတမန်များ အထူးသဖြင့် **Richard Holbrooke** သည် ထိုသဘောတူညီချက်
ရအောင် ကြားဝင်ပေးခဲ့သည်။ ထိုအမေရိကန်သံတမန်များ၏ အဓိကရည်မှန်းချက်မှာ ဘော့စတိုးနီးယား
စစ်ပွဲများ ရပ်တန့်သွားပြီး နိုင်ငံတကာနိုင်ငံရေးအခင်းအကျင်းတွင် ဘော့စတိုးနီးယားအရေးကို ပယ်ထုတ်နိုင်ရန်
ဖြစ်၏။

ဒေတန်သဘောတူညီချက်ဘာကြောင့်ဖြစ်လာသနည်း

ယခင်က ငြိမ်းချမ်းရေးအစီအစဉ်များ အောင်မြင်မှုမရသည့်နေရာတွင် ဒေတန်သဘောတူညီချက်သည်
အောင်မြင်သည်ဟု ဆိုရမည်။ အမေရိကန် ညှိနှိုင်းမှုအဖွဲ့တစ်ခုတည်း၏ ဆုံးဖြတ်ချက်သဘောထားခြင်း
ကြောင့်ဖြစ်သလို၊ အခြားနိုင်ငံများ၏ ထောက်ခံမှုရထားခြင်းလည်းပါသည်။ အခြေအနေဆိုးရွားမည်ဆိုပါက
ဘော့စတိုးနီးယားရှိ ကုလတပ်များ၏အဓိကကျောရိုးဖြစ်သည့် ဥရောပတပ်များ - အထူးအားဖြင့်
အင်္ဂလန်နှင့်ပြင်သစ် - တို့မှ တပ်များ ရပ်သိမ်းပစ်မည်ဟု ခြိမ်းခြောက်မှုလည်းရှိခဲ့ခြင်းကြောင့်လည်းဖြစ်သည်။
တစ်ဖက်တစ်ဖျားအားဖြင့် အမေရိကန်သံတမန်များစီမံသည့် စစ်ရေးချိန်ခွင့်မျှမှုကို အခြေခံအားဖြင့်
ပြောင်းလဲလိုက်ခြင်းကြောင့်လည်း ဖြစ်၏။ ၁၉၉၅တွင် စစ်ရေးဒီရေပြောင်းလဲမှုရှိခဲ့သည် - ပထမအားဖြင့်
အိမ်နီးချင်းဖြစ်သည့် ခရီအေဂျွန်ဖြစ်ပြီး နောက်ပိုင်းမှ ဘော့စတိုးနီးယားတွင်ဖြစ်လာသည်။ ဘော့စတိုးနီးယား
ခရီအက်တပ်များနှင့် ဘော့စတစ်အများစုလွှမ်းမိုးသည့် ဘော့စနီးယားစစ်တပ်၏အကူအညီဖြင့်
မေလနှင့်ဩဂုတ်လများအတွင်း ခရီအေဂျန်အဖွဲ့အစည်းရှိ ဆာဗ်များထိန်းချုပ်ရာနယ်မြေ ၃ခုမှ ၂ခုကို
ရုတ်တရက်ဝင်ရောက်စီးနင်းတိုက်ခိုက်ခဲ့သည်။ ထိုမှတစ်ဆင့်ဆာဗ်တို့၏ တွန်းလှန်မှုသည်
ဘော့စတိုးနီးယားနယ်မြေအထိ ရောက်လာခဲ့ပြီး၊ ယခင်က ဆာဗ်များနိုင်ရခဲ့သည့်စစ်ပွဲများနှင့်ပြောင်းပြန်
ဖြစ်လာသည်။ နိုင်ငံတကာ ကြားဝင်စေ့စပ်သူများအကြံပြုတင်ပြခဲ့သလို နယ်မြေပိုင်းခြားသတ်မှတ်မှုသည်
အစောပိုင်းငြိမ်းချမ်းရေးအစီအမံများအရ မျှော်လင့်ချက်များနှင့် တိုက်ဆိုင်နေသည့်အခါ
နိုင်ငံတကာဖိအားသက်ရောက်မှုသည် ထိုတွန်းလှန်မှုများကို ရပ်တန့်ပစ်ခဲ့သည်။

ဒေတန်သဘောတူညီချက်သည် နိုင်ငံတကာကြားဝင်သည့် ငြိမ်းချမ်းရေးအစီအစဉ်များတလျှောက်
နောက်ဆုံးဖြစ်သည်။ ယခင်အစီအစဉ်များထဲမှ တခုဖြစ်သည့် **Vance-Owen** အစီအစဉ်သည်
မှတ်သားဖွယ်ရာ တန်ဖိုးတခုဖြစ်သည်။ **Vance-Owen** အစီအစဉ်သည် ဒေတန်သဘောတူညီချက်နှင့်
မတူပေ။ **Vance-Owen** အစီအစဉ်အရ တိုင်းပြည်တခုလုံး၏စနစ်အတွင်း လူမျိုးစုံ အယူအဆကို
တည်ဆောင်ရန် ကြိုးပမ်းခဲ့သည်။ ထိုအစီအစဉ်သည် ပိုင်နက်ခွဲခြားမှုတခုဖြစ်စေပြီး ဒေသကြီး ၁၀ခုကို
ဖန်တီးထားသည်။ ထို ၁၀ခုအနက် ဒေသကြီး ၉ခုတွင် လူမျိုးစုတစုတည်း အများစုဖြစ်နေပြီး လူမျိုးစုဝင်တခု
ဖြစ်သည့် **Sarajevo** မှာ ရောနှောပါဝင်နေလိမ့်မည်ဟု ယူဆရသည်။ သို့ရာတွင် ဖင်လန်သံတမန် **Martti**
Ahtisaari ၏ အစီအမံအရ ထိုအစီအစဉ်သည် လူမျိုးပေါင်းစုံ ဖွဲ့စည်းမှုစနစ်မှတစ်ဆင့်ဒေသတခုချင်းအတွင်း
လူနည်းစုလူမျိုးကိုယ်စားပြုမှုကို အာမခံထားခြင်းဖြစ်သည်။ သို့သော် ထိုအစီအစဉ်သည်
နိုင်ငံတကာ၏ထောက်ခံမှု အထူးသဖြင့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၏ထောက်ခံမှုမရခဲ့သလို၊ ဘော့စတိုးနီးယား
ဆာဗ်များ၏ ကန့်ကွက်မှုကိုပါ ကြုံခဲ့သဖြင့် အောင်မြင်မှုမရခဲ့ပေ။ ဆာဗ်တို့၏စစ်ရေးအောင်မြင်မှု

ဘော့စတိုးနီးယား ဟာစီဂိုးစီးနား

မြစ်စဉ်လေ့လာချက် - ဘောစတိုးယား ဟာဒီဂိုးဗီးနား

နှင့်ပြောင်းပြန်လှန်၍ စစ်တပ်အင်အားများနေရာချထားရန် မည်သည့်နိုင်ငံကမျှ စိတ်ဝင်စားမှုမရှိခဲ့ကြ။

ယခင်ယူဂိုဆလားဗီးယား၌ ၁၉၉၁ခုနှစ်တွင် စစ်ပွဲများပေါက်ကွဲလာသည့်အခါ နိုင်ငံတကာအနေဖြင့် ရွေးခြယ်စရာလမ်းမရှိတော့ပဲ တိုက်ရိုက်ပါဝင်ပတ်သက်လာရသည်။ စစ်ပွဲများသည် အဓိကကျသည့် အနောက်ဥရောပနိုင်ငံကြီးများနှင့် ပထဝီနယ်မြေအရ နီးစပ်လျက်ရှိခြင်းကြောင့်ဖြစ်၏။ ယခင်က ယူဂိုဆလားဗီးယား နယ်မြေသည် ဥရောပသမဂ္ဂနိုင်ငံ ခုနစ်နှစ်နှင့် နယ်စပ်ချင်းကပ်လျက်ရှိသည်။ ထိုပဋိပက္ခနှင့် စစ်ပွဲများမှ အနောက်ဥရောပနိုင်ငံများ အထူးသဖြင့် ဂျာမဏီနိုင်ငံသို့ ထွက်ပြေးခဲ့ကြသည့် ထောင်နှင့်ချီသည့် ဒုက္ခသည်များအပေါ် နိုင်ငံတကာမီဒီယာများမှ အကြီးအကျယ် အလေးထားစောင့်ကြည့်ခဲ့ကြသည်။ ယခင် ယူဂိုဆလားဗီးယားနယ်မြေအတွင်း စစ်ရေးအာဏာများအလွန်အမင်းမညီမျှမှုနှင့် ဆာဗီတို့၏အလွန်အမင်း ဩဇာသက်ရောက်မှုတို့ကို ဖြေရှင်းရန် နိုင်ငံရေးသဘောထားမရှိပဲ နိုင်ငံတကာကြားဝင်ညှိနှိုင်းသူများအတွက် နည်းဗျူဟာမှာ ကျေနပ်နှစ်သိမ့်စေရန်နည်းလမ်းတစ်ခုသာရှိသည်။ ထိုနည်းမှာ ဆာဗီတို့၏အနေအထားကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်းဖြစ်သွား သတ်မှတ်ခြင်းနှင့် အခြားခရီးအက်နှင့် ဘော့စနစ်များကို လက်ခံလာရန် ဆွဲဆောင်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဆာဗီတို့၏အနေအထား ရှင်းရှင်းလင်းလင်းဖြစ်သွားရန်မှာ ဆာဗီမဟုတ်သည့် လူမျိုးများ များလက်ခံနိုင်ဖွယ်မရှိသည့် ဆာဗီတို့အခြေချသည့် ယခင်ယူဂိုဆလားဗီးယားနယ်မြေတစ်ခုလုံး ပါဝင်သည့် ဆာဗီတိုင်းပြည်တစ်ခု တည်ထောင်ရေးဟူ၍ သက်ရောက်နေသည်။

ဘော့စတိုးနီးယား၏ မြို့နစ်စပယ်ဧရိယာ ၁၀၉ ခုတွင် နယ်မြေ ၃၇ခုသည် ဘော့စနစ်များ လုံးဝ လွှမ်းမိုးထားသည့်နေရာ၊ နယ်မြေ ၃၂ ခုသည် ဆာဗီများ လုံးဝလွှမ်းမိုးထားသည့်နေရာ၊ နယ်မြေ ၁၃ ခုသည် ခရီးအက်များ လုံးဝလွှမ်းမိုးထားသည့်နေရာများဖြစ်ကြသည်။ ကျန်နယ်မြေအချို့၌ လူမျိုးတမျိုးက လုံးဝလွှမ်းမိုးထားသည့်မဟုတ်ပဲ အများစုဖြစ်နေသည်။ နယ်မြေ ၁၅ ခု၌ ဘော့စနစ်များ အများစု၊ နယ်မြေ ၅ ခု၌ ဆာဗီအများစု၊ ၁ခု၌ ခရီးအက်အများစုရှိနေသည်။ ခရီးအက်များလွှမ်းမိုးထားသည့် Herzegovina အနောက် ခြမ်းနယ်မြေမှလွဲပြီး၊ လူမျိုးတမျိုးကလုံးဝလွှမ်းမိုးထားသည်ဆိုသည့် နယ်မြေများသည် နယ်မြေလူဦးရည် ၇၀ရာခိုင်နှုန်းထက် ကျော်လွန်လေ့မရှိပေ။ ထိုဒေသမျိုး၏နယ်ချင်းဆက်၌လည်း အခြားလူမျိုးတမျိုး၏ လုံးဝလွှမ်းမိုးထားရာနယ်မြေများဖြစ်နေတတ်သည်။ ထို့ကြောင့်လည်း ဘော့စတိုးနီးယားသည် လူမျိုးစုတစု ချင်းကို လုံးဝတိုင်းခြားပစ်နိုင်သည့် နယ်မြေစုစည်းမှုမရှိသည့်အတွက်လည်း လူမျိုးစုများကို တစုတစည်းတည်း ပိုင်းခြားပစ်ရန်မှာလည်း မဖြစ်နိုင်ပေ။ ဘော့စတိုးနီးယားအတွင်း လူမျိုးစုနယ်မြေများကို သီးခြားပိုင်းခြား ပစ်ရန်မှာ မလွယ်သာအောင် ရှုတ်ထွေးမည်ဖြစ်ပြီး၊ လူအစုလိုက် အမြောက်အများကို ရွှေ့ပြောင်းရန်လိုအပ်မည် ဖြစ်သည်။

၁၉၉၀ခုနှစ်အစောပိုင်းက ယခင်ယူဂိုဆလားဗီးယားနိုင်ငံအတွင်း ပဋိပက္ခ၏ အခြေခံအကြောင်းတရားမှာ အခြားအိမ်နီးချင်းများကို ထိခိုက်စေမည့် နိုင်ငံတွင်းဆာဗီတို့၏ကိုယ်ပိုင်တိုင်းပြည်ဖြစ်ပေါ်ရေး တွန်းအားကြောင့် ဟု အလွယ်တကူ သတ်မှတ်မရချေ။ စနစ်တကျပြောမည်ဆိုလျှင် အမြစ်တွယ်နေသည့် ပြဿနာရပ် တည်ရှိ နေခြင်းနှင့် ထိုပြဿနာရပ်ကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုရန်သာဖြစ်သည်။ အရှေ့ဥရောပတွင် ကွန်မြူနစ်ဝါဒ ပြိုကွဲလာသည့်အတွက် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ကတည်းမှစ၍ ယူဂိုဆလားဗီးယားအဖြစ် တည်ရှိလာမှု ပျောက်ပျက်သွားသည်။ ထိုမှတစ်ဖန် ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းရေးအတွင်း အင်စတီကျူးရှင်းများ အားနည်းခဲ့သည်။ ရာစုနှစ်ဝက်နီးပါး ကွန်မြူနစ်စနစ်သည်လည်း အမျိုးသားရေးလိုအပ်ချက်များကို မဖြည့်ဆည်းနိုင်ခဲ့။ ကွန်မြူနစ်စနစ်အုပ်စိုးစဉ်ကာလတွင် လူမျိုးစုရေးရာ ပြောဆိုဆွေးနွေးမှုများမှာ ထိန်းချုပ် တင်းကြပ်မှုခံရသည်။ ထို့ကြောင့်ပင် ယူဂိုဆလားဗီးယားနိုင်ငံအတွင်း ပဋိပက္ခမှာ ကွန်မြူနစ်စနစ်ကာလအတွင်း ပိုမိုဆိုးဝါးဖွယ်ရာဖြစ်လာသည်ဟု ငြင်းခုံများများဖြစ်လာရသည်။ ထို့အပြင် စီမံကိန်းစီးပွားရေးစနစ်ကြောင့် အလားအလာကောင်းများ ပျက်စီးခဲ့ပြီး၊ ၁၉၈၀ခုနှစ်များတလျှောက် စီးပွားရေးပျက်ကပ်များကြုံလာသည်။

စစ်ပွဲမတိုင်မီက ဘော့စတိုးနီးယားနယ်မြေပြည်သူများအနေဖြင့် ချင့်ချိန်စဉ်းစားပြီး ဟန်ချက်မပျက် အတုတကွနေကြသည့် ပုံသဏ္ဍာန်ရှိသော်လည်း ပြီးခဲ့သည့်ရာစုနှစ်များစွာက အော်တိုမင်အုပ်ချုပ်ရေး အရဖြစ်လာသည့် လူမျိုးရေးလက္ခဏာများမှာ အားကောင်းစွာ ကျန်ရှိနေတုန်းဖြစ်၏။ အော်တိုမင် အုပ်ချုပ်ရေး

ဘော့စတိုးနီးယား ဖြစ်ပွားခြင်း

အရ ဘာသာရေးအရလူမျိုးစု တခုချင်းအနေဖြင့် မိမိတို့၏ဆိုင်ရာ ဘာသာရေးဆိုင်ရာဥပဒေသများ အောက်တွင် အုပ်ချုပ်မှုခံကြရသည်။ ၁၉၉၀ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲများကျင်းပသည့်အခါ လူမျိုးစုလူဦးရည်အလိုက် မဲဆန္ဒနယ်များသတ်မှတ်ခဲ့သည့်အတွက် လူမျိုးစုအလိုက်သီးခြားခွဲထုတ်ခဲ့ရသည်။ လူမျိုးစုအခြေခံပါတီများမှာ အပြင်ပန်းအားဖြင့် ညွန့်ပေါင်းဖွဲ့၍ ပူးတွဲအုပ်ချုပ်ခဲ့ကြသော်လည်း မကြာမီပင် တဖွဲ့နှင့်တဖွဲ့ခွာထွက်ကုန်ပြီး၊ သူမနိုင် ကိုယ်မနိုင် မတင်မကျအခြေအနေ နိုင်ငံရေးသို့ရောက်လာခဲ့သည်။ ဒေသန္တရဘောတူညီချက်အပြီး ၁၉၉၆ခုနှစ်ရွေးကောက်ပွဲ၌လည်း အလားတူပုံစံမျိုးဖြစ်လာပြန်သည်။ အမျိုးသားရေးကိုလုံးဝနီးပါးဖယ်ထုတ် ထားသည့် လှုပ်ရှားမှုများကိုအခြေခံ၍ အဓိကကျသည့်ပါတီများသည် ဆိုင်ရာကိုယ်ပိုင်လူမျိုးစုအုပ်စုများကို ချည်းကပ်ကြသည်။ သို့အတွက်ကြောင့် အထိအခိုက်နည်းနိုင်သမျှနိုင်စေမည့်အခြားအကြောင်းရပ်များကို အာရုံထားသည့် နိုင်ငံရေးအားပေးမှုအစား စစ်ပွဲများခွဲထုတ်ရန်ဖြစ်စေခဲ့သည်။

ဘော့စနီးယန်းပဋိပက္ခကို အသေအချာထိန်းချုပ်နိုင်မည့် ဖြစ်နိုင်ချေရှိသော်လည်း ထို့အတွက် ထိန်းသိမ်းကြပ်မတ်မှုလိုအပ်မည်ဖြစ်ပြီး၊ အလွန်အမင်းစွန့်စားရမည့် ချည်းကပ်မှုတရပ်လည်းဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် ဘော့စနီးယားနယ်မြေအတွင်း တပ်များချထားသည့် နိုင်ငံတကာခေါင်းဆောင်များအနေဖြင့်လည်း နိုင်ငံရေးအရစွန့်စားမှုများကို အထူးတလည်းသတိထားနေရသည်။ ၎င်းတို့၏စစ်သည်များသေကြေနိုင်သကဲ့သို့ ပြည်တွင်းတိုက်ရိုက်ဝင်ရောက်ဆောင်ရွက်နေခြင်းကြောင့်ဖြစ်၏။ ပဋိပက္ခကိုထိန်းချုပ်နိုင်ရန် အခြား နည်းလမ်းများ အဖြစ် ပြင်ပဗျူဟာတရပ် ရှာဖွေခြင်းကိုလည်း မျှော်လင့်နေကြသည်။ ဒေသအတွင်း အထူးသဖြင့် ယူဂိုဆလားဗီးယားအတွင်းနှင့် ဘောလ်ကန်တောင်ပိုင်းဒေသများအတွင်း မတည်ငြိမ်မှုကြောင့် တပ်များရပ်သိမ်းရန် သို့မဟုတ် တပ်များလျော့ချရန် အလားအလာများမှာ ဖြစ်နိုင်ချေနည်းနေတုန်းပင်။ အဓိကကျသည့် ကိုဆိုပို အယ်ဘေးနီယန်းပြည်တွင် လူမျိုးရေးအကြမ်းဖက်မှုများ ပျံ့နှံ့ပေါ်လာသည်နှင့် ဒေသအတွင်း နိုင်ငံတကာ၏ပါဝင်ပတ်သက်မှုများမှာ ပိုမိုကျယ်ပြန့်လာသည်။ ကိုဆိုပို၌ဖြစ်စေ၊ မာဆီဒိုနီးယန်း၌ ဖြစ်စေ သို့မဟုတ် ဘော့စနီးယား၌ဖြစ်စေ ယှဉ်တွဲနေထိုင်နေကြသည့် ကွဲပြားသည့် လူမျိုးနွယ်အုပ်စုများ၏ သဘာဝကျကျ အကျိုးစီးပွားများကို မည်သို့စေ့စပ်ပေးမည်ဆိုသည်မှာ အခြေခံကျသည့် ပြဿနာရပ်ပင် ဖြစ်တော့၏။

၄၂။ နိုင်ငံတော်တည်ဆောက်ပုံ ဖြယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စု နှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး

ယာဉ်ပိုင်

၄၂။ နိုင်ငံတော်တည်ဆောက်ပုံ၊ ဖယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စု နှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး

ပြည်တွင်းပဋိပက္ခအများစုကို ဖြေရှင်းရာ၌ နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံကို ပြုပြင်ရလေ့ ရှိသည်။ ဤအခန်းတွင် ဖယ်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတည်ဆောက်ပုံနှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး ပုံစံများသည် လူမျိုးနွယ်စုများတွင် အာဏာခွဲဝေပေးခြင်းဖြင့် တိုင်းပြည်တစ်ခုအတွင်းရှိ တင်းမာမှုများကို လျော့နည်းစေနိုင်ပုံကို တင်ပြဆွေးနွေးသွားမည် ဖြစ်သည်။

- ၄၂။၁ - ၄၂။၂။ ဗဟိုအာဏာ မျှဝေပေးသည့် နည်းလမ်းများ
- ၄၂။ ၃။ ဖယ်ဒရယ်နှင့်ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ ဥပမာရပ်များ
- ၄၂။ ၄။ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေအခြေခံ
- ၄၂။ ၅။ ဖယ်ဒရယ်စနစ်နှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးအဖြေထုတ်မှု၏ အကျိုးရလဒ်များ
- ၄၂။ ၆။ ဖယ်ဒရယ်စနစ်နှင့်ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးကို အတိုက်အခံပြုတွန်းလှန်ခြင်း
- ၄၂။ ၇။ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးအစီအမံများ တည်ဆောက်ခြင်း

ပဋိပက္ခအများအပြားသည် လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ နိုင်ငံတော်ဆိုသည့် ကဏ္ဍအပေါ်တွင် ဗဟိုတည်၍ နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းမှုနှင့် အဖွဲ့အစည်းများမှ အခြေခံထွက်ပေါ်လာခြင်းဖြစ်သည်။ အချို့အစိတ်အပိုင်း၌ နိုင်ငံတော်ဟူသည် ပေါ်လစီများဆောင်ရွက်ရာတွင် ထိရောက်လှ သည့်မဟုတ်သော်လည်း၊ နိုင်ငံအများအပြားတွင် နိုင်ငံတော်သည် အားအကြီးဆုံး အဖွဲ့အစည်းဖြစ်ပေသည်။ နိုင်ငံတော်ကို ချုပ်ကိုင်ထားခြင်းဖြင့် စီးပွားရေးအာဏာကို ရရှိလေ့ရှိပြီး၊ သို့အတွက်လည်း နိုင်ငံ၏မြို့တော်သည် ကုန်ထုတ်လုပ်ရေးအတွက် အဓိက နည်းလမ်းလို ဖြစ်လာသည်။ ထိုသဘောတရားနောက်ဆက်တွဲအားဖြင့် နိုင်ငံတော် ယန္တရားကို ချုပ်ကိုင်နိုင်ရန် အပြင်းအထန်အားပြိုင်လာကြသည်။ ထို့ကြောင့်ပင် နိုင်ငံတော်၏ဖွဲ့စည်းမှု သို့မဟုတ် တရားဝင်ပေါ်လစီများကို ပြန်လည်ပြင်ဆင်ခြင်းဖြင့် ပဋိပက္ခများကို ကာကွယ်တားဆီးနိုင်သည် သို့တည်းမဟုတ် ညှိနှိုင်းပေးနိုင်သည်။ ဥပမာဆောင်ရွက်ချက်များအားဖြင့် - လူမျိုးရေးနှင့်အသားအရောင်အရခွဲခြားမှုများကို ကျော်လွှားနိုင်သည့် ဆောင်ရွက်မှုနည်းလမ်းများဖြင့် အာဏာကို ပြန်လည်ဖြန့်ဝေခြင်း၊ တသီးပုဂ္ဂလဥပဒေများနှင့် ဗဟုဝါဒပုံစံများကို အသိအမှတ်ပြုခြင်း၊ သင့်တင့်မျှတသည့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်းနှင့် အာဏာခွဲဝေမှုပုံစံများကျင့်သုံးခြင်း တို့ဖြစ်ကြသည်။ (ထိုကိစ္စများကို ဤစာအုပ်၏ အခြားအခန်းများတွင် ဆွေးနွေးထားသည်။)

အသိုင်းအဝိုင်းတစ်ခုတည်း၏ ဘာသာရေး သို့မဟုတ် အစဉ်အလာကို အခြေခံပြီး အခြားအသိုင်းအဝိုင်းများကို မှု ဖြတ်တောက်ဆက်ဆံထားသည့် နိုင်ငံစနစ်ပုံစံ ကျင့်သုံးခြင်းသည် ပြဿနာရပ်များကို ပေါ်ပေါက်လာစေသည်။ ဥပမာအားဖြင့် သီရိလင်္ကာနှင့် မလေးရှား စသဖြင့်ဖြစ်သည်။ အဖြေထုတ်ရာတွင် ဒီမိုကရေစီ၊ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးဟူသော ဘက်မလိုက်သည့်ပုံစံ၊ နိုင်ငံလုံးဆိုင် သည့် အမျိုးသားရေးပုံစံတို့သို့ ဘာသာရေးနှင့်မနှလုံးသည့် ပုံစံရပ်များကို ကျင့်သုံးခြင်း ဖြစ်နိုင်သည်။ သို့ရာတွင် ခေါင်းဆောင်အများအပြားစဉ်းစားရသည့်အချက်မှာ ထိုသို့ ဆောင်ရွက်ရာတွင် မိမိထောက်ခံသူများ၏ လိုက်နာမှုရှိလာရန် အကန့်အသတ်ဖြစ်နေ ခြင်းပင်။ ပို၍ ဖြစ်နိုင်ချေရှိသည့် မဟာဗျူဟာနည်းလမ်းမှာ အာဏာကို လက်အောက်ခံ

ယနေ့ ပဋိပက္ခအများစု၏ အခြေခံပြဿနာမှာ နိုင်ငံတော် အာဏာကို ပြင်းထန်သော အားပြိုင်မှုတစ်ရပ် ဖြင့် ရယူရန် ကြိုးပမ်းမှုများပင် ဖြစ်သည်။ ယင်းပဋိပက္ခများကို ဖြေရှင်းသည့် အခါ၌ အာဏာကို ဗဟိုချက်မှ ဖယ်ဒရယ်စနစ်ဖြင့် မည်သို့ မျှဝေပေးခြင်း၊ ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်အပါအဝင် နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအား မည်သို့ထိန်းညှိပေးခြင်းများ ကို ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။

များသို့ လွှဲပြောင်းပေးသည့် နည်းလမ်းရှာဖွေခြင်းဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဖယ်ဒရယ် စနစ်၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးစနစ် သို့မဟုတ် နိုင်ငံဖွဲ့စည်းပုံကို ထိန်းညှိမည့် အခြား နည်းလမ်းများဖြစ်၏။

၄၂ ၊ ၁။ ဗဟိုအာဏာကို အဖွဲ့ဝင်အုပ်စုများသို့ မျှဝေပေးသည့် နည်းလမ်းများ (Means of devolving power)

ဗဟိုအာဏာကို မျိုးနွယ်အုပ်စုများသို့ မျှဝေပေးရန်အတွက် အစီအမံ ဆောင်ရွက်မှု အမျိုးမျိုးရှိသည်။ ထိုနည်းလမ်းများကို စဉ်းစားရာတွင် ထိုကိစ္စများသည် အပြန်အလှန်အားဖြင့် အထူးအခွင့်အရေးခံခြင်း သို့မဟုတ် အခြားနည်းလမ်းတရပ်ရပ် အနေဖြင့် မမြင်မိရန် အရေးကြီးပါသည်။ ပြည်နယ်တစ်ခုအတွင်း၌ပင် လူဦးရေအရ လည်းကောင်း၊ မျိုးနွယ်စုလက္ခဏာအရ လည်းကောင်း၊ ရင်းမြစ်ရှိမှုအရလည်းကောင်း၊ လူမျိုးရေးကွဲပြားမှု များထပ်မံ ရှိနိုင်သေးရာ၊ နည်းလမ်းပေါင်းစုံကိုသုံး၍ မျှတမှု ကို ဖန်တီးယူရမည် ဖြစ်သည်။

ဖယ်ဒရယ်စနစ်

အကောင်းဆုံး အစီအမံမှာ ဖယ်ဒရယ်စနစ်ဖြစ်ပေသည်။ ဖယ်ဒရယ်စနစ်တွင် အာဏာ ကို ဒေသအားလုံးသို့ အညီအမျှ မျှဝေပေး၍၊ ဒေသတစ်ခုချင်းစီအနေဖြင့် ဗဟိုအစိုးရ ကိုဆက်ဆံရာတွင်လည်း ထပ်တူပုံစံဖြစ်သည်။ ထုံးစံအရမူ ဖယ်ဒရယ်စနစ် သည် လူမျိုးရေးကွဲပြားမှုဆိုင်ရာ ပြဿနာများကိုဖြေရှင်းရာတွင် အသုံးမတည့် လှသော်လည်း၊ ဖယ်ဒရယ်စနစ်၏ ထိရောက်သောကေများမှာလည်း ရှိပြန်သည်။ ဥပမာ အားဖြင့် ဆွီဇာလန်နှင့် ကနေဒါနိုင်ငံ၌ ကွဲပြားသည့် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများကို အချင်းချင်း သင့်မြတ်စွာနေရာချထားနိုင်ရန်အတွက် တွန်းအားတရပ်ကြောင့် ဖယ်ဒရယ် စနစ်ကို ကျင့်သုံးခဲ့ရသည်။ ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အပြီး လူမျိုးစုရေးရာပြဿနာများ ဖြေရှင်းရန်အတွက် ဖယ်ဒရယ်နည်းနာကို မကြာခဏအသုံးပြုရသည်။ ဥပမာအားဖြင့် အိန္ဒိယ၊ မလေးရှား နှင့် နိုင်ဂျီးရီးယားနိုင်ငံများဖြစ်၏။ အခြားသောအကြောင်းအရာ ခေါင်းစဉ်များ အတွက်လည်း ဖယ်ဒရယ်စနစ်သည် တိုက်တွန်းချက်ဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် အသားအရောင်ခွဲခြားမှုအဆုံးသတ်ရေးအတွက် တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ ဆွေးနွေးပွဲ ကာလအတွင်း စဉ်းစားချက်မျိုးဖြစ်၏။

လူနည်းစုတစ်ခု သို့မဟုတ် နှစ်ခု တည်းလောက်အတွက် နေရာချထားရန်လိုအပ်ချက် အရမူ ဖယ်ဒရယ်စနစ်သည် လိုအပ်လှသည့်တော့မဟုတ်ပေ။ ထို့အတူ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် အခြား လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းဆိုင်ရာလိုအပ်ချက်များအတွက် ဖယ်ဒရယ်ပုံစံသည် လိုလောက်အောင် အရေးပါသည်မဟုတ်ပေ။ ထိုသို့နောက်ဆက်တွဲများအနေဖြင့် အခြားနည်းလမ်းနှစ်ရပ်ကို အသုံးပြုနိုင်သေးသည်။ ယင်းတို့မှာ အချိုးအစားမညီမျှသည့် ဖယ်ဒရယ်စနစ်နှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးပုံစံဖြစ်၏။

အချိုးအစားမညီမျှသည့် ဖယ်ဒရယ်စနစ်

ဤစနစ်တွင် ဖယ်ဒရယ်ပြည်နယ်တစ်ခု သို့မဟုတ် ပြည်နယ်အချို့၌ ဒေသနေထိုင်သူ များ၏ ဘာသာစကားနှင့်ယဉ်ကျေးမှုကို ထိမ်းသိမ်းထားနိုင်ရန်အတွက် အခြားပြည်နယ် ခရိုင်များမရသည့် အထူးအခွင့်အာဏာကို ပေးအပ်ထားသည်။ ဥပမာဖြစ်ရပ်ဟောင်း များမှာ **Quebec** ဖြစ်ပြီး၊ လတ်တလောဖြစ်ရပ်အနေဖြင့် အိန္ဒိယဖယ်ဒရယ်စနစ်အတွင်း ကတ်ရှီဗီးယားကို အထူးအခွင့်အာဏာပေးထားခြင်းဖြစ်သည်။

ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး

ဒေသတစ်ခု သို့မဟုတ် အချို့ဒေသကို ဗဟိုမှ အထူးအခွင့်အာဏာပေးခြင်းဖြင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးအစီအမံသည် ပို၍ဆီလျော်သည်။ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးသည်

၄၂။ နိုင်ငံတော်တည်ဆောက်ပုံ ဖြယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စု နှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး

သဘာဝအားဖြင့်မူ အချိုးမကျသည့်ပုံစံဖြစ်တတ်သည်။ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ ဥပမာများမှာ ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံ၏ခရိုင်နှစ်ခုဖြစ်သည့် **Cordillera** နှင့် **Mindanao** တန်ဆန်းနီးယားရှိ **Xanzipar**၊ တရုတ်နိုင်ငံ၏ ဟောင်ကောင်ကျွန်း၊ ဒိန်းမတ်နိုင်ငံ၏ **Greenland**၊ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၏ **Puerto Rico**၊ စပိန်ရှိ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးရ လူမှုအစုများနှင့် ဖင်လန်နိုင်ငံ၏ အော်လန်ကျွန်းစုများဖြစ်သည်။

ဖယ်ဒရယ်စနစ်ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးပုံစံအကြား အရေးကြီးသည့် ထင်ရှားမှုတခု ရှိပါသည်။ ဖယ်ဒရယ်စနစ်တွင် ဒေသများအနေဖြင့် မိမိဒေသအတွင်း ဗဟိုမှ မျှဝေ ထားသည့် အာဏာကို ထိန်းထားသည့်အပြင် တပြည်လုံး၏နိုင်ငံရေး အဆောက်အဦနှင့် ပေါ်လစီချမှတ်ခြင်းများတွင်လည်း တတ်ကြံစွာပါဝင်သည်။ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး၌ တပြည်လုံး၏အရေးကိစ္စနှင့်စာလျှင် မိမိဒေသအရေးများကို ထိန်းချုပ်နိုင်မည့် ဒေသ အာဏာကို အလေးပေးထားသည်။ **Zanzibar** ဖြစ်ရပ်သည် မည်သို့ဖြစ်စေ တမူ ထူးခြားသည့်ဥပမာဖြစ်သည်။ တပြည်လုံး၏ ပါလီမန်နှင့် အုပ်ချုပ်ရေးအပေါ် လွှမ်းမိုးခွင့် ပေးထားသည်မှာ သူ့၏အရွယ်အစားပမာဏနှင့်ယှဉ်လျှင် အချိုးအစားမမျှပေ။ သို့အတွက်လည်း ပြည်မအပေါ် မကျေနပ်မှုများ တိုးများလာသည်။

သီးခြားမြေသတ်မှတ်မှု (reserves)

ဤနည်းကို အမေရိကန်ကျွန်းရောက် ဥရောပတိုက်သားအခြေချလာသူများက ဌာနေတိုင်းရင်းသားများကို သီးခြားဖယ်ထုတ်ကာ သူတို့ကအဓိကလွှမ်းမိုးလိုက်ခြင်းဖြင့် ဤနည်းကို ပထမဆုံးအသုံးပြုခဲ့ကြသည်။ နောက်ပိုင်းတွင် သြစတေးလျှ၊ အာဖရိကနှင့် အာရှတိုက် အစိတ်အပိုင်းများတွင်ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ **Bantustans** ၏ အသားအရောင် ခွဲခြားရေးပေါ်လစီသည် ပုံစံသစ်ဖြစ်ခဲ့သည်။ မကြာမီနှစ်များအတွင်း ဌာနေတိုင်းရင်းသား တို့၏ရည်မှန်းချက်နှင့် သမိုင်းရေးဆိုင်ရာတောင်းဆိုမှုမှာ အသိအမှတ်ပြုခံလာရသည်။

သီးခြားမြေထား၍ သတ်မှတ်ထားခံထားရခြင်းမှ ကိုယ်ပိုင်အစိုးရနယ်မြေများအဖြစ် တိုးတက်ပြောင်းလဲခဲ့သည်။ အထူးအားဖြင့် ကနေဒါနှင့် ဖိလစ်ပိုင်တို့တွင်တွေ့ရသည်။ သို့သော်လည်း၊ ၎င်းတို့၏နိုင်ငံရေးနှင့်ယဉ်ကျေးမှုအလေ့အထများကို ထိမ်းသိမ်း စောင့်ရှောက်ရန် လိုအပ်ချက်အနေဖြင့် တနိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာဥပဒေများမှ ပယ်ထုတ် ထားရသည့်အတွက် အတိုင်းအတာမှာ အမျိုးမျိုးဖြစ်နေသည်။

ဒေသဆိုင်ရာ အစိုးရစနစ်များ (Local government institutions)

ဗဟိုအာဏာကို လက်အောက်ခံအစုများသို့ မျှဝေမှု၏ နောက်ထပ်နည်းလမ်းမှာ ဒေသဆိုင်ရာအစိုးရစနစ်များနှင့် ဗဟိုအာဏာလျော့ချခြင်းပုံစံများဖြစ်သည်။ ဤဆောင်ရွက်မှုမှာ ဖယ်ဒရယ်စနစ်၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးပုံစံများနှင့် မတူကွဲပြားသည်။ ထိုသို့ဆောင်ရွက်မှုကို သီးခြားဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာအခွင့်အာဏာ သို့မဟုတ် ဖွဲ့စည်းပုံအရ အာမခံချက်ပေးထားသည့်တော့မဟုတ်ပေ။ မျိုးနွယ်အုပ်စု တခုကို တစုံတရာ အခွင့်အာဏာများပေးရန် ဒေသအစိုးရပုံစံသည် အကောင်းဆုံး ထိရောက်မှုဖြစ်သည်။ ထိုနည်းဖြင့် ဒေသအစိုးရ၏ ပထဝီနယ်မြေသည် ကျဉ်းမြောင်းပြီး၊ ဒေသတွင်းနေထိုင်သူမှာလည်း မျိုးနွယ်တူများဖြစ်လေ့ရှိသည်။

အထက်တွင်ဖော်ပြသလို ဖယ်ဒရယ်စနစ်နှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုများကြောင့် ကျယ်ပြန့်လှသည့်အမျိုးမျိုးသော အခြေအနေများနှင့် အရေးပေါ် ဖြစ်ရပ်များကို ကိုင်တွယ်နိုင်မည့်ကိုယ်ပိုင်အစိုးရပုံစံအတွက် ပျော့ပျော့ ပြောင်းပြောင်း စီမံနိုင်မည့်ဆောင်ရွက်ချက်ဖြစ်နိုင်ချေများကို အကြီးအကျယ်တိုးများ လာစေသည် (ဤအခန်းတွင်တင်ပြသည့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးပုံစံသည် ကိုယ်ပိုင် အစိုးရအတွက် အစီအမံဆောင်ရွက်မှု အကွာအဝေးပုံစံအားလုံးကို ယေဘုယျအားဖြင့်

သုံးနှုန်းလေ့ရှိသည်။ ကိုယ်ပိုင်အစိုးရပုံစံအတွက် ထိုသို့ ကျယ်ပြောလှသည်။ အမျိုးအစားအစီအမံများတွင် အမျိုးအစားတစ်ခုချင်းစီအတွင်း အစီအမံများမှာ အမျိုးမျိုး ရှိပြန်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် အမျိုးမျိုးကွဲပြားသည့် အလွှာအတန်းအစားများနှင့် အစိုးရဖွဲ့စည်းပုံအကြား အာဏာခွဲဝေခြင်း၊ အမျိုးအမျိုးသောအဆင့်အခြေအနေများ၌ ထိုအလွှာအတန်းအစားများ၏ ဆက်ဆံရေး၊ ဘဏ္ဍာငွေနှင့်အရင်းအမြစ်များ ဖြန့်ဝေခြင်း စသဖြင့် ဖြစ်ကြသည်။ ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုဖြစ်စဉ်နှင့် အပေးအယူစေ့စပ်မှုများ၌ သဘောထား ပျော့ပြောင်းမှုရှိရန်အရေးကြီးပေသည်။ သို့သော်ထိုသဘောထား ပျော့ပြောင်းမှုသည်ပင် ရှုတ်ထွေးသည့်အစီအမံနှင့်ဖွဲ့စည်းမှုများဖြစ်ပေါ်နိုင်ပြီး၊ စည်းလုံးညီညွတ်မှုနှင့်အစိုးရမှုတို့အတွက် အန္တရာယ်တစ်ခုဖြစ်လာတတ်သည်။ ဖယ်ဒရယ်စနစ် သို့မဟုတ် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးပုံစံသည် ပုံမှန်အားဖြင့် ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်ခက်ခဲသလို၊ ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးရာတွင် အကောင်းဆုံး စံနှုန်းစနစ်အတွက် သိမ်မွေ့သည့်လုပ်ရပ်လည်းဖြစ်သည်။ အလွန်တရာလေးပင်ခြင်း သို့ ရှုတ်ထွေးခြင်းကြောင့် ပဋိပက္ခဖြစ်ရင်းမှ ရေရှည်တည်တံ့မှုအလားအလာကို ပျက်စီးစေနိုင်သည့် ဦးတည်မှုလည်း ဖြစ်ကောင်းဖြစ်လာနိုင်သည်။ (ကင်ညာနိုင်ငံ လွတ်လပ်ရေး ဖွဲ့စည်းပုံ၌ ဒေသဆိုင်ရာအစီအမံများမှာ ဤသင်ခန်းစာရရှိစေသည့် ကောင်းမွန်သည့် ဥပမာတရပ်ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် ၁၉၇၆ခုနှစ်တွင် ဖွဲ့စည်းခဲ့သည့် Papua New Guinea ၏ အမျိုးကျအစိုးရစနစ်သည်လည်း ဥပမာတရပ်ပင်။)

၄၂။ နိုင်ငံတကာသဘော ဒေသဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းများ (International regional organizations)

နိုင်ငံတကာသဘော ဒေသဆိုင်ရာအဖွဲ့များပေါ်လာခြင်းသည် အစိုးရအကြား အဖွဲ့အစည်းအနေဖြင့် ပုံမှန်မဟုတ်သည့် အသစ်အဆန်းတစ်ခုဖြစ်လာသည်။ ထိုအဖွဲ့အစည်းများအတွင်း ပါဝင်ခြင်းနှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းဖြင့် အမျိုးသားအချုပ်အခြာအာဏာပိုင်မှုများကို ဝေမျှဆောင်ရွက်နိုင်ပေသည်။ ပို၍ ပို၍ ကြီးမားသည့် ကိစ္စရပ်များအပေါ် ယေဘုယျတူညီသည့် ပေါ်လစီများကို ထိုအဖွဲ့အစည်းများဖြင့် ဆုံးဖြတ်သည်။ ထိုနည်းဖြင့် အမျိုးသားဒေသတစ်ခုလုံး၏ အရေးကိစ္စများကို ကိုင်တွယ်ထားခြင်းကြောင့် အမျိုးသားတစ်ရပ်ချင်း၏ အာဏာပိုင်မှုထက် ပို၍ကျယ်ပြန့်လာသည်။ အမျိုးသားအချုပ်အခြာများဆုတ်ယုတ်လာခြင်းဖြင့် နိုင်ငံနှင့် သူ၏ဆိုင်ရာဒေသအကြား ဆက်စပ်မှုအစီအမံသစ်များအတွက် ဖြစ်နိုင်ချေလမ်းပွင့်လာသည်။ အကျိုးရလဒ်မှာ နိုင်ငံအနေဖြင့် ဆိုင်ရာဒေသ၏ အထပ်ထပ်ဖွဲ့စည်းထားသည့် ပေါ်လစီချမှတ်မှုနှင့်စီမံခန့်ခွဲမှုဆိုင်ရာ ခြိမ်းခြောက်မှုလျော့နည်းလာသလို၊ ဒေသအနေဖြင့်လည်း ကျယ်ပြန့်သည်စီမံဆောင်ရွက်မှုအတွင်း ပါဝင်လာရန်အရေးကြီးသည့် အမျိုးသားအချုပ်အခြာအာဏာပိုင်မှုကို လိုလိုလားလား လက်ခံလာသည်။

ယခင်က ခွဲထွက်ရန်ကြံဆမှုရှိသည့် နယ်စပ်ဒေသများနှင့် နိုင်ငံများအကြား တင်းမာမှု လျော့ပါးစေရန်အထောက်အကူဖြစ်စေခြင်းကြောင့် ဤဖြစ်စဉ်ကို ဥရောပသမဂ္ဂတွင် အများဆုံးတွေ့လာရသည်။ ဥပမာအားဖြင့် သီးခြားအားဖြင့် အချုပ်အခြာပိုင်မှုရှိသည့် အိုင်ယာလန်အစိတ်အပိုင်းနှစ်ရပ်တွင် မူဝါဒဆိုင်ရာ၊ စီမံခန့်ခွဲမှုဆိုင်ရာနှင့် တိုင်ပင်ဆွေးနွေးမှုများအတွက် စိတ်ဝင်စားဖွယ် ကြားအစီအမံဆောင်ရွက်ချက်အနေဖြင့် တွေ့ရသည်။ (မြောက်ပိုင်းအိုင်ယာလန်ဥပမာတွင် ကြည့်ပါ။) Saami လူမျိုးများအတွက် သူတို့၏သီးခြားအချုပ်အခြာပိုင်မှုကို မျက်ကွယ်ပြု၍ အနှစ်သာရရှိသည် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးအပါအဝင် Nordic နိုင်ငံများ၏ ပေါင်းစည်းရေးအစီအမံ ဆောင်ရွက်မှုသည်လည်း အလားတူပမာတရပ်ဖြစ်သည်။

၄၂။ နိုင်ငံတော်တည်ဆောက်ပုံ ဖြယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စု နှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး

၄၂။ ၂။ ၃။ ဖယ်ဒရယ်နှင့်ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ ဥပမာရပ်များ

ပုံမှန်အားဖြင့် ဖယ်ဒရယ်စနစ်သည် လူမျိုးစုရေးကိစ္စများနှင့် ပတ်သက်မှုမရှိပေ။ သို့သော်လည်း ပြည်တွင်းပဋိပက္ခများကို ဖြေရှင်းနိုင်ရန် သို့ တင်းမာမှုလျော့ပါးစေရန် သို့ ကွဲပြားမှုရှိသည့်လူအသိုင်းအဝိုင်းများအကြား အတူအတွဲငြိမ်းချမ်းစွာ ယှဉ်တွဲနေနိုင်ရန် ဖယ်ဒရယ်နှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်များက ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် သာဓက များစွာရှိပေသည်။ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးအောင်မြင်ခဲ့သည့် အထူးဥပမာတရပ်မှာ အော့ကလန် ကျွန်းကိစ္စရပ်ဖြစ်သည်။ ဖင်လန်အုပ်ချုပ်မှုအောက်တွင် ဆွီဒင်စကားပြော လူများစုမှာ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးကို ၁၉၂၁ခုနှစ် ကတည်းက ကျေနပ်စွာ ခံစားခဲ့ကြသည်။ တောင်ပိုင်း ဤပမသု တွင်လည်း အီတလီနှင့် ဂျာမန်စကားပြော လူမျိုးစုများအကြားတင်းမာမှုကိုလည်း ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးဖြင့် လျော့ပါးသွားစေခဲ့သည်။ အိန္ဒိယလူမျိုးစုများ၏ တောင်းဆိုမှုများစွာကိုလည်း ဤနည်းဖြင့် ဖြေရှင်းခဲ့သည်။ ၁၉၅၆ခုနှစ်တွင် ဘာသာစကားပြောအခြေခံဖြင့် နိုင်ငံကို ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းပြီး အကျိုးဆက်အရ ယခင်ပန်ဂျပ်နှင့် ဘုံဘောက် တိုင်းများအဖြစ်၊ အာသံ နာဂလန် နှင့် မိဇိုယမ်များကို ပြည်နယ်အဖြစ် သတ်မှတ်ပေးခဲ့သည်။

ဖရမ်ကိုအုပ်ချုပ်မှုကို တွန်းလှန်ပြီး ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းမှုကိုသွားခဲ့သည့် စပိန်နိုင်ငံတွင်လည်း ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရလူ့အသိုင်းအဝိုင်းများ (autonomous communities) တည်ဆောက်ရန်အတွက် ၁၉၇၈ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံတွင် ပြဌာန်းချက်များ ချမှတ်၍ အကြီးအကျယ်ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့သည်။ Basque နှင့် Catalans ကဲ့သို့ သမိုင်းဝင်အသိုင်းအဝိုင်းများကို ကိုယ်ပိုင်အစိုးရများသတ်မှတ်ပေးခြင်းဖြင့် ခွဲထွက်ရန် ဖိအားပေးမှုများကို လျော့ချနိုင်ခဲ့သလို တဆက်တည်းတွင် အကြမ်းဖက်လုပ်ရပ်များ လည်း ကျဆင်းသွားသည်။ နှစ်အစိတ်နီးပါးကြာမြင့်ခဲ့သည့် ဖိလစ်ပိုင် မင်ဒိုနိုရိုရှိ မှတ်ဆလင်ခွဲထွက်လုပ်ရပ်များကို မိုရိုအမျိုးသားလွတ်မြောက်ရေးတပ်ဦးနှင့် အစိုးရအကြား ၁၉၉၆ခုနှစ်သဘောတူညီမှုဖြင့် ရပ်စဲစေခဲ့သည်။ ထိုသဘောတူညီချက် အရ သုံးနှစ်နောက်ပိုင်းတွင် လူထုဆန္ဒခံယူပွဲတခုပြုလုပ်၍ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး ပေးခဲ့သည်။ ထို့နောက် တောင်ပိုင်းမင်ဒိုနိုရိုကျွန်းစုရှိ ခရိုင်၁၄ခု၏ ဖွံ့ဖြိုးရေးကို ကြပ်မတ် ရန် လွတ်မြောက်ရေးတပ်ဦး၏ ဥက္ကဋ္ဌအောက်တွင် ကောင်စီတခုကို ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ အငြင်းပွားမှုများ ဖြေရှင်းရန် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးဆောင်ရွက်ချက်များဖြင့် လူသိနည်းလှသည့် တောင်ပိုင်းပစ်ခတ်ဒေသအတွင်း ဆောင်ရွက်ချက်အများအပြား လည်းရှိခဲ့သည်။

ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး၏နမူနာတရပ်မှာ ၁၉၉၇ခုနှစ် ဇူလိုင်လတွင် ဟောင်ကောင် ကျွန်းကို တရုတ်အာဏာပိုင်မှုအောက်သို့ လွှဲပြောင်းပေးခဲ့သည့် စီမံမှုဖြစ်သည်။ အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်နိုင်ငံတခုအတွင်း အလွန်တရာကွဲပြားပြီး ဆန့်ကျင်ဖက်ဖြစ် သည့် စီးပွားရေးနှင့်နိုင်ငံရေးစနစ်များကို အတူတကွယှဉ်တွဲထားရှိသည့် အစီအမံ တရပ်ဖြစ်သည်။ ၁၉၈၄ခုနှစ် တရုတ်-အင်္ဂလန် နှစ်ဖက်ထုတ်ပြန်ချက်ကိုစတင်သည့် အနေဖြင့် ဟောင်ကောင်ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် သဘောတူညီချက်ကို အခြေခံပြီး အင်္ဂလန်အနေဖြင့် ဟောင်ကောင်ကျွန်းကို တရုတ်သို့ လွှဲအပ်ခဲ့သည်။ ၁၉၉၉ခုနှစ်တွင် တရုတ်သို့ မကာအို လွှဲအပ်မှုမှာလည်း အလားတူအခြေခံပင်ဖြစ်၏။

ပို၍အရေးကြီးသည်မှာ တရုတ်အနေဖြင့် ထိုင်ဝမ်ကျွန်းပြန်လည် ပေါင်းစည်းရေး ကိစ္စတွင် တနိုင်ငံ၊ စနစ်နှစ်ခုဟူသည့် အလားတူမူဝါဒကို အသုံးပြုဆွဲဆောင်ခြင်းဖြစ် သည်။ နှစ်ဖက်ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုဆောင်ရွက်ရာတွင် အခြေခံကိစ္စမှာ ထိုင်ဝမ်ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ရေးပုံစံဖြစ်မည့်သဘောဟု ဆိုရမည်။ လက်ရှိအားဖြင့် သီရိလင်္ကာ-တမီးလ၊ အင်ဒိုနီးရှား-တီမော၊ ဆူဒန်- တောင်ပိုင်းဆူဒန်၊ ဂျော်ဂျီယာ-အက်ဘ်ကဇီယာ စသည့်

ပြည်တွင်းပဋိပက္ခဆိုင်ရာအရေးကိစ္စများတွင် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး ဆိုင်ရာအစီအမံများဖြင့် ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်မှုများရှိနေသည်။ ပဋိပက္ခအခြေအနေများတွင်သာမက **US-Puerto Rico** အနာဂတ်ဆက်ဆံရေးဆောင်ရွက်မှုမျိုး၌ပါ တွေ့ရသည်။

မကျေနပ်ရှိသည့် အုပ်စုအဖွဲ့များအနေဖြင့်လည်း ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး တောင်းဆိုလေ့ရှိသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ကင်ညာရှိ လူဖြူရွှေပြောင်းလာသူများနှင့် လူနည်းစုမျိုးနွယ်များ၊ ယူကန်ဒါရှိ ဘုရင်စနစ်၊ **Papua New Guinea** ရှိ ကျွန်းစုများ၊ သီရိလင်္ကာရှိ တမီးလ်လူမျိုးများ စသဖြင့်ဖြစ်ကြသည်။ သို့သော် တစ်ခါတရံတွင် ခွဲထွက်ရေး ကိုရှောင်ရှားရန် သို့ လက်နက်ကိုင်လှုပ်ရှားမှုများအဆုံးသတ်စေရန်အတွက် အစိုးရအနေဖြင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးကို ကမ်းလှမ်းလေ့ရှိသည်။ ဖိလစ်ပိုင်ရှိမင်ဒါနိုရို ၊ အရှေ့မြောက်အိန္ဒိယ၊ ပါလစ္စတိုင်း၊ စပိန်၊ သီရိလင်္ကာ အစရှိသဖြင့် တွေ့ရသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ညီညွတ်သည့်အိန္ဒိယ (**United India**) ကမ်းလှမ်းချက်ကို မှတ်ဆောင်အဖွဲ့ချုပ် အနေဖြင့် လက်ခံမည်ဆိုပါက အဆင့်မြင့်ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးကို အိန္ဒိယ အမျိုးသားကွန်ဂရက်မှ သဘောတူရန်ပြင်ဆင်ခဲ့သည်။ သို့သော် ဗြိတိသျှအစိုးရမှ ကြေညာပေးခဲ့သည့် အခြားအစိတ်အပိုင်းမှနေ၍ ခိုင်ခံ့သည့်ဗဟိုအစိုးရနှင့် အားနည်းသည့် ပြည်နယ်များစနစ်ကို တိုက်တွန်းခဲ့သည်။

၄၂၂။ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေအခြေခံ

ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးဖြေရှင်းဆောင်ရွက်မှုများတိုးများလာသော်လည်း ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးအတွက် ဥပဒေအခြေခံမှာမူ မသဲမကွဲရှိနေဆဲပင်။ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးအတွက် အခြေခံအားဖြင့် စည်းမျဉ်းနှစ်ရပ်ရှိပေသည်။

လူနည်းစုအခွင့်အရေး

မကြာခင်နှစ်များအတွင်း ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂအနေဖြင့် လူနည်းစုအခွင့်အရေးများ အပေါ် ပိုမိုစိတ်ဝင်စားကြောင်း ပြသလာသည်။ နိုင်ငံသားနှင့်နိုင်ငံရေးအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာသဘောတူညီချက် အခန်း ၂၇၆၊ ဖော်ပြချက်ပါ လူနည်းစုအခွင့် အရေး ကာကွယ်မှု အပြင်၊ လူနည်းစုအခွင့်အရေးဆိုင်ရာကြေညာစာတမ်းကို အတည်ပြုခဲ့သည်။ ထို့အပြင် ကုလသမဂ္ဂလူ့အခွင့်အရေးကော်မတ်အနေဖြင့် အခန်း ၂၇၆ အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်အချို့ကို အတည်ပြုပေးခဲ့သည်။ ထိုဖွင့်ဆိုချက်တွင် လူနည်းစု၏ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာအခွင့်အရေးကာကွယ်သည့်အနေဖြင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးကို အသိအမှတ်ပြုရမည်ဟုဆိုထားသည်။ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ဆိုင်ရာအခွင့်အရေးကို ပြန်ဆိုရာတွင်လည်း ခွဲထွက်ရေးထက် ပြည်တွင်းကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး(**Internal autonomy**) ကို ညွှန်းဆိုထားသည်။ **OSCE**၊ ကြေညာစာတမ်းများနှင့်ကျင့်သုံးမှုတွင်လည်း ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ အစိုးရများကို ဦးစားပေးထားသည်။ ယူဂိုဆလားဗီးယား၏ ခွဲထွက်သမ္မတနိုင်ငံများအတွက် စည်းမျဉ်းများတွင်လည်း သင့်တော်လုံလောက်သည့် လူနည်းစုအကာအကွယ်များ ထည့်သွင်းထားသည်။ ၁၉၉၁ခုနှစ် လွတ်လပ်သည့်နိုင်ငံများ၏ ဌာနေတိုင်းရင်းသားနှင့်လူမျိုးနွယ်များဆိုင်ရာသဘောတူညီချက်သစ် (**Convention Concerning Indigenous and Tribal Peoples in Independent Countries**) နှင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားအခွင့်အရေးဆိုင်ရာကြေညာစာတမ်း မူကြမ်းတွင်လည်း ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးအစိုးရများကို ပြဌာန်းပေးခဲ့သည်။

ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့် (**self-determination**)

ခက်ခဲပြီး အငြင်းပွားဖွယ်ရှိသည့် ယူဆချက်တရပ်ဖြစ်သည်။ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ကို ဆန်းစစ်ကြရာတွင် ခွဲထွက်ခွင့် သို့ လုံးဝလွတ်လပ်ရေးထက် နိုင်ငံတရပ်၏ ပြည်တွင်း ဒီမိုကရေစီနည်းအရဖွဲ့စည်းမှုအဖြစ် ပြန်ဆိုကြသည်။ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးသည်

၄၂။ နိုင်ငံတော်တည်ဆောက်ပုံ ဖြယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စု နှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး

ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်၏ထုတ်ဖော်ချက်တရပ်အနေဖြင့် နှစ်ပေါင်းများစွာကတည်းကပင် ကုလသမဂ္ဂမှ ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ပြည်တွင်းပဋိပက္ခများဖြေရှင်းရာတွင် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂနှင့် အခြားနိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများပါဝင်ပတ်သက်မှု တိုးများလာခြင်းကြောင့် သင့်တော်သည့်အခင်းအကျင်းများအရ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်များပေးရန်ဆိုသည့် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ယူဆချက်ကို နောက်ထပ် အားကောင်းဖွံ့ဖြိုးလာစေသည်။

ထိုကဲ့သို့ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ဆိုင်ရာအမြင်ကို အမျိုးသားဖွဲ့စည်းပုံအချို့တွင် အနည်းငယ်အထောက်အပံ့ပြုထားသော်လည်း ထိုအဆင့်သည် ဦးတည်ချက်အလားအလာထက်မပိုပေ။ သက်ဦးဆံပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးကို တွန်းလှန်လိုက်သည့်အချိန်သို့မဟုတ် လူနည်းစု လူများစုပဋိပက္ခအကြပ်အတည်းဆိုင်ရာကလေးသည့်အချိန်သို့မဟုတ် ပြင်းထန်သည့် နိုင်ငံတကာဖိအားပေးလာသည့်အချိန်တွင် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်အတွက် ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာပြင်ဆင်မှုများကို လူမှုရေးနှင့်နိုင်ငံရေးပြောင်းလဲမှုကာလအတွင်း အတည်ပြုကြလေ့ရှိသည်။

ထိုအကြောင်းရပ်များ၏ တွန်းအားကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံအတော်များများတွင် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်မှု ခံစားခွင့်အချို့ကို အသိအမှတ်ပြုလာကြရသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဖိလစ်ပိုင်၌ ဌာနေတိုင်းရင်းသားများအတွက် ခရိုင်တစ်ခုနှင့် ဘာသာရေးဆိုင်ရာလူနည်းစုအတွက် ခရိုင်တစ်ခုဟူ၍ ခရိုင်နှစ်ခုတွင် ကိုယ်ပိုင်အစိုးရအုပ်ချုပ်မှု ခံစားခွင့်အချို့ပေးထားရသည်။ စပိန်နိုင်ငံတွင် ဒေသသုံးခုကို ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး အာမခံထားပြီး၊ အခြားဒေသများအနေဖြင့်လည်း ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးအတွက် ဗဟိုအစိုးရနှင့် ညှိနှိုင်းနိုင်ရန် ဖိတ်ခေါ်ထားသည်။ Papua New Guinea တွင် ဗဟိုအစိုးရအာဏာခွဲဝေရေးအတွက် ညှိနှိုင်းရန် ခရိုင်များကို အခွင့်အာဏာပေးထားသည်။ ဖိလစ်ပိုင်၏ ဒေသတွင်းအဆင့်၌ ဌာနေတိုင်းရင်းသားများကို ၎င်းတို့ကိုယ်ပိုင်စီမံခန့်ခွဲမှုအခွင့်အရေးများ အသိအမှတ်ပြုထားသည်။ အီသီယိုးပီးယားတွင်လည်း မကြာမီက အမျိုးသားနိုင်ငံ၊ တိုင်းရင်းသားများနှင့်ပြည်သူများကို ဖယ်ဒရယ်စနစ်အတွင်း ပြည်နယ်တရပ်အနေဖြင့် ကျယ်ပြန့်သည့်အာဏာကို ရှာဖွေခွင့်ပေးလိုက်ပြီး၊ ခွဲထွက်ခွင့်ကိုပင် အာမခံခဲ့သည်။ တရုတ်နိုင်ငံဖွဲ့စည်းပုံတွင်လည်း တိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများ၏ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်မှု အခွင့်အလမ်းကို အခိုင်အမာထားရှိသည်။ သို့သော်လည်း ကွန်မြူနစ်ပါတီ၏ လွှမ်းမိုးမှုအလေ့အကျင့်သည် ထိုကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ကို အချဉ်းနီ့ပြန်ဖြစ်စေသည်။ အခြားဥပမာများအရ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး ဆိုင်ရာအကျယ်အဝန်း သတ်မှတ်နေရာချမှု သည် ဖွဲ့စည်းပုံအတွင်းမလိုအပ်သော်လည်း၊ ထိုသို့နေရာ သတ်မှတ်မှု ကို ဖွဲ့စည်းပုံအရ အခွင့်အာဏာပေးထားသည်။ အခြားတဖက်တွင် မှတ်သားသင့်သည့် အချက်မှာ တပြည်ထောင်စနစ် သို့မဟုတ် အလားတူဖော်ပြချက် အချို့ရှိသည့် နိုင်ငံစနစ်အတွက်လိုအပ်ချက်အရ အချို့ဖွဲ့စည်းပုံများတွင် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ အတိုင်းအတာအခွင့်အလမ်းကို တားမြစ်ချက် သို့မဟုတ် ကန့်သတ်ချက်များထားရှိကြသည်။ သီရိလင်္ကာ၊ Papua New Guinea နှင့် တရုတ်စသည့် နိုင်ငံများတွင် အလားတူကန့်သတ်ချက်စည်းမျဉ်းများကြောင့် အဓိပ္ပာယ်ပြည့်ဝသည့် ဗဟိုအာဏာခွဲဝေရေးဆိုင်ရာ လက်ခံမှု သို့မဟုတ် ဆောင်ရွက်မှုကို အားနည်းနှောင့်နှေးစေသည်။

နိုင်ငံတကာ သို့မဟုတ် အမျိုးသားဥပဒေများတွင် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ဆိုင်ရာ ခံစားခွင့်များရှိခြင်း သို့မဟုတ် မရှိခြင်း၊ အလားတူ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်အတိုင်းအတာကို ကန့်သတ်ချက်များ ရှိခြင်း၊ မရှိခြင်းတို့သည် အစုအဖွဲ့များအကြား ညှိနှိုင်းမှုအနေအထားနှင့် ဆက်နွှယ်ပြီး ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်မှုအဆင့်တွင် အရေးပါသည့် အခန်းတွင် ရှိနေတတ်သည်။ အထူးသဖြင့် နိုင်ငံတကာ သို့မဟုတ် တတိယ

ကြားအင်အားစုကဝင်ရောက်စေပေးချိန်တွင်ဖြစ်သည်။

၄၊ ၂၊ ၅။ ဖယ်ဒရယ်စနစ်နှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးအခြေထုတ်မှု၏ အကျိုးရလဒ်များ
ဖယ်ဒရယ်စနစ်နှင့်ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်များ၏ အကျိုးရလဒ်အားဖြင့် အမြောက်
အများ ရှိပါသည်။ ထိုစနစ်များသည် လူနည်းစုများအတွက် နိုင်ငံတော်အာဏာအတိုင်း
အတာတရပ်ကို အာမခံပေးပါသည်။ လူနည်းစုများအနေဖြင့် ပေါ်လစီချမှတ်ခြင်း
သို့မဟုတ် အရင်းအမြစ်များဖြန့်ဖြူးခြင်းများတွင် ခွဲဝေရရှိသည့် အလားအလာ
အနည်းအကျဉ်းအနေဖြင့် ပါလီမန်အတွင်းကိုယ်စားပြုရုံမဟုတ်တော့ပါ။ အုပ်ချုပ်ရေး
အာဏာ ဥပဒေပြုရေးအာဏာနှင့် ဘဏ္ဍာငွေကြေးစီမံမှုဆိုင်ရာအာဏာများကို ခံစား
ခွင့်ရမည်ဖြစ်သည်။

ထိုစနစ်များကြောင့် လူနည်းစုများ၏ ကိုယ်ပိုင်ယဉ်ကျေးမှုထိမ်းသိမ်းရေးအတွက်
အလားအလာပိုမိုကောင်းမွန်လာစေသည်။ လူနည်းစုများအနေဖြင့် အရေးကြီးသည့်
ဆုံးဖြတ်ချက်များတွင် လုံးဝပါဝင်ပတ်သက်နိုင်ခြင်းကြောင့် ၎င်းတို့ကိုယ်ပိုင်ယဉ်ကျေးမှု
ထိမ်းသိမ်းနိုင်ရန် အလားအလာများကို ပိုမိုကောင်းမွန်လာစေသည်။

ခွဲထွက်ခွင့်တောင်းဆိုခြင်းများကို ဤစနစ်ဖြင့် ကြိုတင်ဟန့်တားနိုင်သည် သို့မဟုတ်
အဆုံးသတ်ပစ်နိုင်သည်။ အာဏာခွဲဝေခြင်း၊ လွတ်လပ်သည့်အသင်းအပင်းများ
ဖွဲ့စည်းမှုခြင်းအားဖြင့် ဖယ်ဒရယ်စနစ်၏ ပျော့ပြောင်းညှစ်သာမှုဖြင့် အမျိုးအမျိုး
အစားစား ညှိနှိုင်းပြေလည်မှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ ထိုနည်းအားဖြင့် လူနည်းစု
ကာကွယ်ရေးဆိုင်ရာအခြားအမျိုးအစားများထက် ညှိနှိုင်းမှုကို သက်တောင့်သက်သာ
ဖြစ်စေသည်။

ထိုစနစ်များကြောင့် လူမျိုးစုအုပ်စုများအကြား နိုင်ငံရေးအရသမ္မတဖြစ်မှု တိုးပွား
လာစေသည်။ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးဖြင့် နိုင်ငံတော်ကို အာဏာလွှဲပြောင်း ရောက်ရှိစေ
သလို၊ ထိုနိုင်ငံရေးစနစ်အတွင်း လူထုအကြား ယှဉ်ပြိုင်မှုအခွင့်အလမ်းလည်း တိုးပွား
စေသည်။ ထိုသို့ နိုင်ငံရေးယှဉ်ပြိုင်မှုသည် တလှည့်အားဖြင့် အုပ်စုများအကြား
ကွဲပြားမှုကို သိသာပေါ်လွင်နိုင်သည်။ ထိုမှတစ်ဆင့် ကြီးမားတောင့်တင်းသည့် ယခင်က
လူမျိုးစုအုပ်စုကြီးများကို အစိတ်စိတ်အပွားပွား ဖြစ်သွားစေနိုင်သည်။ အစုအဖွဲ့များ
တိုးပွားလာခြင်းသည် နိုင်ငံတော်လွှာရှိ အလားတူတည်ရှိနေသည့် လူမျိုးစုအဖွဲ့များ
အကြား ညွှန်ပေါင်းဖွဲ့စည်းမှုဖြစ်ပေါ်စေသည် (ဥပမာအားဖြင့် နိုင်ဂျီးရီးယားနှင့်အိန္ဒိယ)။
တမျိုးသားလုံးအကြပ်အတည်းအဖြစ် တနည်းတဖုံဖြစ်လာတတ်သည့် ဒေသပြဿနာ
များကို ဒေသအခြေအနေအားဖြင့်သာ ကိုယ်တွယ်ရသည်။ ပိုင်နယ်နယ်မြေအလိုက်
အချိုးကျဖြစ်အောင် စီမံဆောင်ရွက်မှုသည် အခြားအုပ်စုများအနေဖြင့်လည်း အလားတူ
စီမံဆောင်ရွက်မှုမျိုးတောင်းဆိုလာအောင် အားပေးတတ်သည် (ဥပမာ- အိန္ဒိယ၊
နိုင်ဂျီးရီးယားနှင့် Papua New Guinea)။ ထိုအစီအမံမျိုး တိုးပွားဆောင်ရွက်လာ
ခြင်းဖြင့် အမျိုးသားညီညွတ်ရေးအတွက် အလားအလာကောင်းများ တိုးပွားလာ
စေသည်။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် ထိုဆောင်ရွက်မှုကြောင့် နိုင်ငံတော်ဗဟိုအာဏာကို
လျော့ပါးသွားစေသလို၊ ဗဟိုအာဏာပိုင်မှုသည် အမျိုးသားအကျိုးစီးပွားအရ
ဒေသအတွင်း ချိန်ခွင်မျှရန် ဖြစ်လာသည်။

ထိုစနစ်သည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေစနစ်ကို အထောက်အပံ့ပြုသည်။ ကိုယ်ပိုင်
အုပ်ချုပ်ရေးအစီအမံများနှင့် ၎င်းကိုအားဖြစ်စေမည့် ယန္တရားများသည် ဥပဒေစိုးမိုးရေး၊
အာဏာခွဲဝေရေးနှင့် လွတ်လပ်သည့်အသင်းအပင်းများအခန်းကဏ္ဍကို အထူးအရေးပေး
ထားသည်။ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ အသင်းအပင်းဖွဲ့စည်းမှုများ အထူးသဖြင့်
ဗဟိုအစိုးရနှင့်ဒေသအကြားဆက်ဆံရေး အုပ်ချုပ်မှုအစဉ်များသည် ဆွေးနွေးပွဲများ။

၄၂။ နိုင်ငံတော်တည်ဆောက်ပုံ ဖြယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စု နှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး

အပြန်အလှန်လေးစားမှုနှင့် စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှုများကို အခြေခံရပေသည်။ ထိုသို့ဖြင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးအစီအမံဆိုင်ရာ အရည်အသွေးများကိုအားပြည့်၍ ပိုမို အားကောင်းလာစေသည်။

ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးဖြင့် လူမျိုးစုရေးဆိုင်ရာအပေါ် အခိုင်အမာ အကာအကွယ် ပေးစရာမလိုပဲ လူမျိုးရေးပြဿနာများကို ဖြေရှင်းနိုင်သည်။ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးအရ ဒေသသတ်မှတ်ရာတွင် လူမျိုးရေးရပ်တည်မှုကို အာရုံမထားပဲ ပထဝီအနေအထား အပေါ် အဓိကအာရုံထားခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။ သို့သော် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ အချို့ပုံစံများမှာ လူမျိုးရေးဆိုင်ရာအပေါ် အခိုင်အမာတည်ရှိတတ်သည်။ နယ်နိမိတ် စည်းမျဉ်းများကို လေးနက်စေသည့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ရှုဒေါင့်နှင့် အုပ်စုကိုယ်ပိုင် လက္ခဏာများ တည်ရှိရန် လိုအပ်ချက်အရ သီးခြားလူမျိုးစုကိုယ်ပိုင်နယ်မြေများ ထားရှိခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးအစီအမံတွင် အရေးကြီးသည့် အချက်မှာ လူနည်းစုလူမျိုးစုမှာ ပထဝီနယ်မြေအရ တနေရာတွင်စုစည်းနေပြီး၊ ထိုနယ်မြေတွင်လည်း အများစုတည်ရှိနေသည့်အခါတွင် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးကို ထားရှိနိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။ ပထဝီနယ်မြေအရစုစည်းရှိနေသည့်ကိစ္စရပ်အပေါ် ဖြေရှင်းခြင်းသည် ပုံစံအမျိုးမျိုးရှိနိုင်သည့် ဖယ်ဒရယ်စနစ်နှင့်သက်ဆိုင်သည့် အမျိုးအစားဖြစ်သည်။ Ottoman အင်ပါယာတွင် အသုံးပြုခဲ့သည့် မဲလ်လက် (millet) စနစ်မျိုး၊ ဒေသခံအုပ်ချုပ်ရေးဖြစ်သည့် ဝီဂျီစနစ်မျိုး၊ အိန္ဒိယ၏ ကိုယ်ရေးဥပဒေမျိုး (personal laws)၊ လွတ်လပ်ရေးကာလအတွင်း ဆိုက်ပရက်စ်၌ အသုံးပြုခဲ့ပြီး လက်ရှိဘယ်လ်ဂျီယံနိုင်ငံ၌ ကျင့်သုံးသည့် အစုအစည်းစနစ် (consociationalism) များဖြစ်သည်။ ဤသို့အဖြေထုတ်မှုပုံစံများကို အခန်း ၄၊ ၁ တွင် ဆွေးနွေးခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။

ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးအဖြေထုတ်မှုသည် ကြာရှည်ခိုင်မြဲမှုမရှိလျှင်လည်း စစ်မက် ဖြစ်ပွားမှုအဆုံးသတ်ခြင်းဖြင့် အသက်ရှူ အနားရစေရာ ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ရေးသဘောတူညီချက်ရသော်လည်း တင်းမာမှု သို့မဟုတ် စစ်မက်ဖြစ်မှု အဆုံးသတ်ခြင်းဖြင့် တင်းမာမှုများ လုံးဝပျောက်သွားခြင်းတော့ မဟုတ်ပေ။ အစုအဖွဲ့တရပ် သို့ အခြားတစုစုအနေဖြင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးအစီအမံများကို ပြန်လည်ငြင်းပယ်ခြင်း ပြန်လည်အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ခြင်းများ ဖြစ်လာနိုင်သည်။ ဤသည်ကို အလေးအနက်ဂရုပြုမိရန် အရေးကြီးသည်။ ယူဂန်ဒါ၊ ကင်ညာနှင့် ဂါနာနိုင်ငံများကဲ့သို့ အာဖရိကနိုင်ငံများတွင် အလားတူအဖြစ်အပျက်မျိုးများ တွေ့ရသည်။ ဤနိုင်ငံများ၏ ဒေသဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးအစီအမံအချို့သည် လွတ်လပ်ရေး၏ ကြိုတင် သတ်မှတ်မှုအနေဖြင့်သာ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည်။ ဖယ်ဒရယ်စနစ် သို့မဟုတ် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးအစီအမံဆောင်ရွက်မှုများ ကြာရှည်ခိုင်ခံ့မှုမရှိခဲ့သည်ကို အခြား အများအပြား ဥပမာများတွင်လည်း တွေ့ရသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဆူဒန်၊ Eritrea နှင့် ကတ်ဂျီမီးယားဒေသအတွေ့အကြုံများဖြစ်သည်။

သို့သော်လည်း ထိုသို့အစီအမံများမှာကြာရှည်မခံခြင်း တင်းမာမှုများ ပြန်ဖြစ်ပေါ် လာခြင်းရှိတတ်သော်လည်း၊ စစ်မက်ဖြစ်ပွားမှု အဆုံးသတ်လိုက်ခြင်းဖြင့် ယာယီသဘော အနားရစေသည်။ ပြဿနာအကြောင်းရပ်များ ကွဲပြားချက်များကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုရန် အထောက်အကူပြုသည်။ အနာဂတ် စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှုများအတွက်လည်း ကြိုတင် ပြင်ဆင်မှု အကန့်အသတ်များကို ပေးကောင်းပေးနိုင်သည်။ များစွာသော လူမျိုးစု ပဋိပက္ခများအတွင်း မကြာခဏဖြစ်ရလေ့ရှိသည့် ပြဿနာတရပ်မှာ စေ့စပ်ညှိနှိုင်းရေး အတွက် ကြိုတင်သတ်မှတ်ချက်ဘောင်များရှာဖွေခြင်းဖြစ်၍ ထိုနောက်ဆုံးအချက်သည် အရေးကြီးလှသည်။ သီရိလင်္ကာ၊ ပန်ဂျပ်နှင့် ကတ်ဂျီမီးယားပြဿနာများတွင်ကြည့်ပါ။ ညှိနှိုင်းမှုများမစခင်ကာလ၌ တောင်တန်းဒေသများတွင် စီရင်စုဆိုင်ရာ ရွေးကောက်ပွဲများ

သို့မဟုတ် လူထုအစည်းအဝေးများပြုလုပ်ပေးခြင်းဖြင့် အိန္ဒိယအစိုးရသည် လူမျိုးစုပြဿနာများအချို့ကို လျော့ပါးသွားအောင် စီမံခဲ့သည်။ အနိုင်ရသည့် အစုအဖွဲ့အနေဖြင့် ညှိနှိုင်းရေးအတွက် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာရှိကြောင်း ထုတ်ဖော်ကြသည်။ ကတ်ရီးယား၏ ၁၉၉၆ခုနှစ်ရွေးကောက်ပွဲပုံစံမျိုးဖြစ်သည်။ တခါတရံတွင် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးအတွက် စဉ်းစားသည့် ဆောင်ရွက်ချက်သည်ပင်လျှင် ပြဿနာတင်းမာမှုကို လျော့ပါးစေနိုင်သည်။ တောင်ဖရိကတွင် အေဖရိကန်အိမ်ခြေ - white homeland ဆိုသည့်ကို စဉ်းစားသည့် သဘောတူညီမှုဖြင့် အာဖရိကန်လူမျိုးတင်းမာသူများကို ကြားဖြတ်ဖွဲ့စည်းပုံတွင် ပါဝင်ခွင့်ရစေခဲ့သည်။

၄၂၂ ဂ။ ဖယ်ဒရယ်စနစ်နှင့်ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးကို အတိုက်အခံပြုတွန်းလှန်ခြင်း
ဖယ်ဒရယ်စနစ်နှင့်ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးကြောင့် ထင်ရှားသည့် အကျိုးရလဒ်များ ရှိနေသည်ကြားမှ ပြည်တွင်းပဋိပက္ခများ အထူးသဖြင့် လူမျိုးစုပဋိပက္ခများရှိလာလျှင် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးကျင့်သုံးမှုကို အတိုက်အခံ ဆန့်ကျင်ဖက်ပြုမှုများရှိပေသည်။ ဤသို့ အတိုက်အခံပြုရာတွင် ကိုယ်ကျိုးမျှော်လင့်ချက်များအရ နိုင်ငံတော် ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းရန်နှင့် နိုင်ငံအရင်းအမြစ်များကို ပြန်လည်ခွဲဝေရန်လိုအပ်မှုများပါဝင်ပေသည်။

လူများစုခေါင်းဆောင်များသည် ရွေးကောက်ပွဲထောက်ခံမှုများနည်းလာမည်ကို စိုးရိမ်ကြောက်ရွံ့ကြသည်။ လူများစုအသိုင်းအဝိုင်းမှ ခေါင်းဆောင်များအနေဖြင့် မိမိအသိုင်းအဝိုင်းမှ မိမိကို မဲပေးထောက်ခံမှုလျော့ကျလာမည်ကို စိုးရိမ်သောကြောင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်များ လိုက်လျော့ရမည်ကို နောက်တွန့်နေတတ်သည်။ ဒုက္ခပင်လယ်ဝေနေသည့် သီရိလင်္ကာနိုင်ငံမျိုးတွင် အလားတူပြဿနာတွေ့ရသည်။ လူများစုခေါင်းဆောင်များအနေဖြင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးနှင့်ပတ်သက်၍ ကောင်းမွန်သည့်သဘောထားရှိနေသည်ပင် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးသဘောတူညီမှုကို အကောင်အထည်ဖော်မည့်အရေး ယုံကြည်မှုအားနည်းနေတတ်သည်။ အထူးသဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံပြန်လည်ပြင်ဆင်ရန်၊ လူထုဆန္ဒခံယူပွဲလုပ်ရန် လိုအပ်ချိန်တွင်ဖြစ်သည်။ ဥပဒေအသစ်ပြဋ္ဌာန်ရုံ လိုအပ်ချက်၌ပင် တွေ့ရတတ်သည်။

ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးသည် ခွဲထွက်ခွင့်သို့ စတင်တက်လှမ်းရာအဆင့်ဖြစ်လာနိုင်သည်ကိုလည်း စိုးရိမ်မှုရှိတတ်သည်။ အထူးသဖြင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်တောင်းဆိုသည့် အုပ်စုသည် နီးကပ်ရာ နယ်ချင်းစပ် မျိုးနွယ်စပ်ပြည်နယ်တခုနှင့် ဆက်စပ်နေပါက ဤအခြေအနေမျိုးကို စိုးရိမ်ရသည့်ပြဿနာရပ်အဖြစ် တွေ့ရသည်။ လူနည်းစုလူမျိုးများကို ၎င်းတို့အများစုရှိသည့်နယ်မြေ "home land" တွင် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးပေးခြင်းဖြင့် လူနည်းစုမျိုးနွယ်သစ်များကို ဖန်တီးသလိုဖြစ်လာတတ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် တမီးလ်ကျားများ အုပ်စိုးချင်သည့် အရှေ့မြောက်သီရိလင်္ကာဒေသရှိ မှတ်ဆလင်များ သို့မဟုတ် ဖိလစ်ပိုင် မင်ဒီနိုရိုရှိ ခရစ်ယာန်များ သို့တည်းမဟုတ် မလေးရှား ဘိုနိုရိုပြည်နယ်သည် အင်ဒိုနီးရှားနှင့်ပိုမိုနီးနီးစပ်စပ်ဖြစ်သွားမည်ကို စိုးရိမ်မှုများဖြစ်ကြသည်။ ဤအခြေအနေမျိုးအောက်၌ လူနည်းစုမျိုးနွယ်သစ်များပေါ်ကာ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးတောင်းဆိုမှုများဖြစ်လာတတ်ပြီး၊ ပြည်နယ်အတွင်း နောက်ထပ်အစိတ်အပိုင်းများပေါ်လာတတ်သည်။ ကွဲပြားသောယဉ်ကျေးမှု သို့မဟုတ် ဘာသာရေးတန်ဖိုးဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်များကို အလေးအနက်ပြုခြင်းဖြင့် ပြည်နယ်၏ အခြေခံတန်ဖိုးဆိုင်ရာကို ညှိနှိုင်းရမည်မှာလည်း စိတ်ဆင်းရဲဖွယ်ဖြစ်သည်။ ရုတ်တရက်သည့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာအစီအမံများကြောင့် စီးပွားရေးနှင့်စီမံခန့်ခွဲမှုဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်မှုအားများကို ထိခိုက်လေ့ရှိသည်မှာလည်း စိုးရိမ်ဖွယ်အချက်ဖြစ်သည်။

ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး၏ နောက်ဆက်တွဲဖြစ်ရပ်များကိုလည်း ခန့်မှန်းမရနိုင်ပေ။

၄၂။ နိုင်ငံတော်တည်ဆောက်ပုံ ဖြယ်ဒရယ်
ပြည်ထောင်စု နှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး

ဖယ်ဒရယ်စနစ်ကျင့်သုံးမှုသည် လူမျိုးရေးဆက်စပ်မှုများအကြောင်းတရားများကို ပြောင်းလဲသွားစေသည်။ ပိုင်နက်အရဖြစ်စေ သို့မဟုတ် ပေါင်းစည်းမှုအရဖြစ်စေ ဖယ်ဒရယ် အစီအမံများသည် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ချက်သက်သက်သော မဟုတ်ပေ။ လူမျိုးစု အချင်းချင်းဆက်စပ်မှုအတွက် ကန့်သတ်ချက်ဘောင်ကို ပေးထားရုံမျှနှင့်ပင် ဆက်ဆံမှုများကို ထိရောက်အောင် ပုံသွင်းယူနိုင်သည်။ ထိုသို့ဆက်စပ်မှုဖြင့် ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာပုံစံအသစ်ကိုပုံဖော်ကောင်း ပုံဖော်နိုင်သလို၊ ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာ အတောင်းများကိုလည်း ပြန်လည်အားသစ်လောင်းနိုင်သည်။ ထို့အတူ အုပ်စုများ အနေဖြင့် ပြည်နယ်၏အရင်းအမြစ်များကို ထုတ်ယူရန်ဆောင်ရွက်နိုင်မှုကို အားပြည့် ပေးနိုင် သလို လျှော့ကျကောင်းလည်း လျှော့ကျနိုင်သည်။ အလားတူပင် ပြိုင်ဆိုင်မှုနှင့် အငြင်းပွားမှု ပုံစံအသစ်များပေါ်လာရန်လည်းအထောက်အပံ့ဖြစ်စေသည်။

နောက်ထပ် ဆိုးကျိုးဆက်တစ်ခုမှာ အခြားမျိုးနွယ်အသိုင်းအဝိုင်းများအနေဖြင့်လည်း ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးအတွက် လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်လာရန် ဆော်ဩသလို ဖြစ်လာ နိုင်သည်။ လူမျိုးရေးအခြေခံအရ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးပေးထားပါက၊ ထိုအခြေခံချ ထားသည့် စည်းမျဉ်း - ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာ၊ လူမျိုးရေးခွဲခြားမှု/မတရားမှုအပေါ် ခံစားချက် - သည် လူမျိုးရေးအခြေခံသည့် အခြားလူမျိုးစုအသိုင်းအဝိုင်းများကို စည်းရုံး လှုံ့ဆော်မှုဖြစ်လာနိုင်သည်။ ဤသို့ဖြင့် လူမျိုးစုအသိုင်းအဝိုင်းများ ပေါက်ဖွားပေးသလို ဖြစ်လာတတ်သည်။

လူမျိုးများအတူတကွယှဉ်တွဲနေနိုင်ရန် ရည်မှန်းသည့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး အစီအမံများသည် အလုပ်မဖြစ်ချေ။ လူမျိုးများအတူတကွယှဉ်တွဲနေနိုင်ရန် ရည်သန် သည့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးအစီအမံများအနေဖြင့် အလုပ်မဖြစ်သည်ကို သိရှိခြင်း အားဖြင့်လည်း ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးအပေါ် တွန့်ဆုတ်သံသယဖြစ်စရာလည်းရှိသည်။ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး မအောင်မြင်မှုများ၊ ပြန်လည်၍ စွန့်ပယ်လိုက်ရသည့် သာဓကအများအပြားရှိသလို၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးကြောင့် ခွဲထွက်မှုဖြစ်သွားသည့် သာဓကများလည်းရှိသည်။ ယခင်ယူဂိုဆလိုဗီးယား ပြိုကွဲပြီးနောက် အလားတူ ဥပမာများတွေ့ရသည်။ ထိုသို့ ပြင်းထန်သည့်အကျိုးဆက်များ မျှော်လင့်မထားသည့်တိုင် ရည်မှန်းချက်အောင်မြင်မှုအတွက်လိုအပ်သည့် တိုင်ပင်ညှိနှိုင်းမှုများသည် ဆက်စပ်သည့် နိုင်ငံရေးယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဖီလာဖြစ်နေသည့်အခြေခံအပေါ်တွင် တွန့်ဆုတ်မှုရှိလာနိုင်သည်။

၄၂၊ ၂၊ ၇။ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးအစီအမံများ တည်ဆောက်ခြင်း (Structuring autonomy arrangements)

ထိုအရာအားလုံးမှာ တရားဝင်ဖြစ်မှုကိစ္စများဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း လူမျိုးစုပဋိပက္ခများ ဖြေရှင်းခြင်းအနေဖြင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးအသုံးပြုသင့်ဟူသော ဆုံးဖြတ်ချက်မျိုးကို မထောက်ပြပါ။ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးအစီအမံများ တည်ဆောက်ရာတွင် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး၏ အပြုသဘောကောင်းကျိုးများ ပိုမိုတိုးများလာရန်နှင့် ဆိုးကျိုးများကို အနည်းဆုံးဖြစ်စေရန်မှာ လိုအပ်ချက်ဖြစ်သည်။ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးအစီအမံများနှင့်ဆက်စပ်မှုများကို ကြိုတင်၍ အောက်ထစ် ပြင်ဆင်ရသည်။ သို့သော် ထိုသို့မလုပ်ခင် ပဏာမအားဖြင့် အချက် ၃ချက်ရှိသေးသည်။ ပထမအချက်မှာ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးစနစ် ခေအောင်မြင်ခြင်းခန့်ပတ်သက်သည့် အယူအဆတွင် ယေဘုယျအားလုံးတူညီမှု ထင်ထင်ရှားရှားမရှိသည့်အတွက် ခဲရာခဲဆစ်ဖြစ်ခြင်းဖြစ်၏။ ဒုတိယအချက်မှာ ယေဘုယျအချက်များကို သီးခြားဖယ်ထုတ် ထားရန် ခက်ခဲခြင်းဖြစ်၏။ ထိုယေဘုယျအချက်များမှ အသေးစိတ်ဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး (ဥပမာ - စီးပွားရေးကျဆင်းမှု) အစီအမံများအပေါ် ထိခိုက်နိုင်၍ဖြစ်သည်။ တတိယအချက်အားဖြင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး၏ မူလ

ရည်မှန်းချက်များ အတွင်းမှာပင် ဆောင်ရွက်နေသည့်အကြောင်းရပ်များ မလွဲမရှောင် သာပဲ ပြောင်းလဲခြင်းဖြစ်၏ - ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးဟူသည် ဖြစ်စဉ်တရပ်မျှသာ ဖြစ်သည်။ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးအစီအမံဆောင်ရွက်မှုများဆိုင်ရာများကို ဆက်လက် ဖော်ပြပါမည်။

ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးကို တကြိမ်တည်းနှင့်အပြီအပြတ်ဖြစ်ရန် တည်ဆောက်ခြင်း သို့မဟုတ် စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှုဖြစ်စဉ် အဆင့်တရပ်မှနေ၍ ဆောင်ရွက်ခြင်း၊

တကြိမ်တည်းနှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ဆိုင်ရာအသေးစိတ်ကိစ္စအားလုံး ပြီးပြတ်သွားစေမည့် ဆောင်ရွက်ချက်မျိုး သို့မဟုတ် စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှုဖြစ်စဉ်များမှတဆင့် ဆောင်ရွက်ခြင်းမျိုးသည် ရွေးချယ်စရာတရားဖြစ်သည်။ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ ကျယ်ပြန့် သည့် အခြေခံအချက်များကို အသေးစိတ်ပြုထားခြင်းသည် အလယ်အလတ် စဉ်းစားမှုမျိုးဖြစ်သည်။ ရွေးချယ်မှုတိုင်းတွင် ကောင်းကျိုးတရားနှင့် ဆိုးကျိုးတရားများ ရှိသည်။ အသင့်တော်ဆုံး ရွေးချယ်ဆုံးဖြတ်မှုဟူသည် ကိစ္စရပ်၏ အခြေအနေ အကြောင်းများအပေါ် မူတည်သည်။ အနိမ့်ဆုံးအားဖြင့် အခြေခံအကျဆုံးအချက်များနှင့် စတင်ရန်မှာ သဘောတူလက်ခံနိုင်ဖွယ်ရှိသည်။ နိုင်ငံအမြောက်အမြား၏ အတွေ့အကြုံအရ တကြိမ်တည်းအပြီးမလုပ်ပဲ နောက်ပိုင်းဆောင်ရွက်ချက်များအဖြစ် ထားခဲ့သည့် ကိစ္စရပ်များမှာ အရေးတကြီးလိုအပ်မှုများအဖြစ် အောင်မြင်အောင်ညှိနှိုင်း ဆောင်ရွက်ရန် အခက်အခဲဖြစ်ပေါ်စေသည်။ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ အစိတ်အပိုင်း အားလုံးကို ပြန်လည်ကိုင်တွယ်ရတတ်သည်။ အခြားတဖက်တွင် သင့်တော်သည့် ပြန်လည် ဆန်းစစ်မှုအကဲဖြတ်မှုများအတွက် အချိန်မပေးထားသည့် အလျှင်အမြန် ဆောင်ရွက်မှုမျိုးကြောင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးတွင် အပြစ်အနာအဆာများ ရှိနေတတ်သည်။

ထိုအခြေအနေတွင် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးစီမံမှုများ အကောင်အထည်ပေါ်လာရန် အချို့ ထိန်းညှိမှုစနစ် (mechanism) များကိုလည်း ပြင်ဆင်ထားသင့်သည်။ လိုအပ် သည့်လုပ်ဆောင်ချက်များကို တရားဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် တရားရုံးများသည် အရေးကြီးသည့်နေရာတွင် ရှိနေတတ်သည်။ လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်မှုများကို အကဲခတ်စောင့်ကြပ်ရန်အတွက် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် စီမံခန့်ခွဲမှုဆိုင်ရာ အထူးအဖွဲ့များကို ထားရှိသင့်သည်။ တခါတရံတွင် နိုင်ငံတကာကြီးကြပ်မှု သို့မဟုတ် နိုင်ငံတကာစည်းကမ်းချက်များ (conditionalities) သည် လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်မှုများ ကို သေချာစေရန် အားဖြစ်စေသည်။ ဥပမာ - Dayton သဘောတူညီချက် သို့ ကမ္ဘောဒီးယား ပြဿနာ ပဲရစ်သဘောတူညီချက်။

ဖြစ်စဉ်၏အရေးကြီးမှု (The importance of the procedure)

လုံလောက်သည့် တိုင်ပင်နှိုးနှောမှုမရှိပဲ ဆောင်ရွက်ထားသည့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး သည် အငြင်းပွားဖွယ်ဖြစ်နိုင်ချေရှိပြီး၊ တရားဝင်မှုမဲ့တတ်သည်။ လွတ်လပ်ရေးကာလ ဖွဲ့စည်းပုံများ၌ အစိတ်အပိုင်းအနေဖြင့် ထည့်သွင်းထားသည့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးစနစ် အများအပြားမှာ လူများစု အုပ်စု၏ လှုံ့ဆော်မှုဖြင့် တဖြေးဖြေး ဖျက်သိမ်းခဲ့ကြရသည်။ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးသည် သက်ဆိုင်ရာဒေသအတွင်း ဆက်ဆံမှုအပေါ် ဂယက်ရိုက် စေနိုင်သလို၊ အတွင်းရှိ ထင်ရှားသည့်အုပ်စုများ၏ ဆန့်ကျင်မှုကို ခံရနိုင်သည်။ အခြေခံ အားဖြင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးတင်ပြမှုများအပေါ် ကျယ်ပြန့်သည့်တိုင်ပင်နှိုးနှောမှုမျိုးနှင့် လူထုဆန္ဒခံယူပွဲမျိုးပြုလုပ်နိုင်လျှင် အကောင်းအမွန်ဖြစ်၏။ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး ခွင့်ပြုထားသည့် နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံအတော်များများသည် လူထုဆန္ဒခံယူပွဲ ပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် အတည်ပြုချက်ယူရန် လိုအပ်ပေသည်။ ဥပမာအားဖြင့် စပိန်၊ အီသီယိုးပီးယား - သွယ်ဝိုက်သည့်အသွင်ဖြင့် ရံဖန်ရံခါအားဖြင့် စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှုများ

၄၂။ နိုင်ငံတော်တည်ဆောက်ပုံ ဖြယ်ဒရယ် ပြည်ထောင်စု နှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး

အတွက် အာဏာကုန်လွှဲအပ်ခံရသည့် တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော် (constituent assemblies) များလည်း ထားရှိရန် လိုအပ်သည်။

ထိုနည်းနာများဖြင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးဆောင်ရွက်မှုများကို တရားဝင်မှုဖြစ်ရန် ကြိုးပမ်းနေစဉ်မှာပင် လူများစု အုပ်စု၏ကန့်ကွက်မှုဖြင့် တနိုင်လုံး အတိုင်းအတာ လူထု ဆန္ဒခံယူပွဲ ပြုလုပ်ရန်တင်ပြချက် ရှုံးနိမ့်သွားနိုင်သည့် အန္တရာယ်လည်း ရှိပြန်သည်။ တခါတရံ အားဖြင့် နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များနှင့်လူထု၏ ဆုံးဖြတ်ချက်များအကြား အသင့်အတင့် ဟန့်ချက်မှုတစ်စုံ ထိန်းညှိရန်လည်း လိုအပ်သည်။

အကာအကွယ်ယူမှုအတိုင်းအတာ (Degree of entrenchment)

ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးဆုံးဖြတ်ချက်အတွက် မည်သည့်နည်းလမ်းကို သုံးသည်ဖြစ်စေ အရေးကြီးသည်မှာ ရရှိထားသည့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးကိုအကာအကွယ်ပြုရန် နိုင်မာသည့် ဥပဒေအာမခံချက်များထားရှိရန်ဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် ဗဟိုအာဏာပိုင်များ အနေဖြင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာစည်းမျဉ်းများကို တဖက်သတ်ပြောင်းလဲခြင်းမျိုး လုပ်မရရန် ဆောင်ရွက်ထားရမည်။ သို့မှသာလျှင် ဗဟိုအစိုးရအနေဖြင့် စည်းမျဉ်းဆိုင်ရာများ တဖက်သတ်ပြောင်းလဲပစ်ပါက ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးရဒေသများနှင့် တိုင်ပင်ဆောင်ရွက်ရန် အခွင့်အလမ်းဆွဲဆောင်မှုများအားနည်းပျောက်ကွယ်သွားမည်ဖြစ်ပြီး၊ ဒေသများ၏ သဘောတူညီမှုရယူသည့် စနစ်သည်လည်း ကောင်းမွန်စွာအလုပ်ဆောင်ရွက်နိုင်မည် မဟုတ်တော့ပေ။

အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေးနည်းလမ်းများ (Methods of dispute settlement)

အငြင်းပွားမှုဖြေရှင်းရေးနည်းလမ်းများမှာ အခြေခံအားဖြင့် တိုင်ပင်ဆွေးနွေးမှုနှင့် စေ့စပ်ညှိနှိုင်းမှုများ အစပြု၍ ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်သင့်သည်။ ထိုနည်းလမ်းများ မအောင်မြင်မှသာ ဥပဒေနည်းလမ်းအရ စွတ်ဖက်ဆောင်ရွက်သင့်သည်။ ဖြေရှင်းရေးနည်းလမ်းများကို အစုအဖွဲ့အားလုံးမှ တစ်တံတိုင်းအားဖြင့် လက်ခံမှသာ ကျယ်ပြန့်သည့် အခြေခံစည်းမျဉ်းများကို အသုံးပြုရန် ဖြစ်နိုင်ချေရှိသည်။ သို့တည်းမဟုတ်ပါက တင်းကြပ်သည့်စည်းမျဉ်းများဖွဲ့စည်းရန် အသေးစိတ်ဆိုင်ရာဖော်ပြချက်များကို ထည့်သွင်း ရလိမ့်မည်။

တိုင်ပင်ဆွေးနွေးနိုင်မည့် ယန္တရားစနစ်ထားရှိခြင်း

ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်၏ အားကြီးမှုကို ဂရုပြုမိပြီး နှစ်ဖက်အပြိုင်အဆိုင် တရားတဘောင်ရင်ဆိုင်မှုများကို ရှောင်လွှဲနိုင်ရန်အစိတ်အပိုင်းတရပ်အနေဖြင့် ဗဟိုနှင့်ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးဒေသများအကြား တိုင်ပင်ဆွေးနွေးနိုင်မည့် ယန္တရားစနစ်တစ်ခု ထားရှိခြင်းသည် အသုံးဝင်လှသည်။ သို့သော် ဗဟိုအစိုးရနှင့် ဒေသများအကြား တာဝန်ရှိမှုအပိုင်းကို ခွဲထုတ်ပစ်ရန် အငြင်းအထန်ကြိုးစားကြခြင်းသည် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုလိုအပ်ချက်ရှိနေကြောင်းနှင့် တာဝန်ယူမှုအပိုင်းများ ရောယှက်နေကြောင်းသိသာချက်ဖြစ်သည်။

အချိုးမညီမျှမှု ပြဿနာရပ်များ

ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်များ ပေးထားခြင်းအပေါ် အချိုးမညီမျှမှုကြောင့် အဓိက ဖြစ်လာနိုင်သည့် ပြဿနာမှာ ဒေသအသီးသီးအနေဖြင့် မိမိတို့ဒေသကို အထွတ်အထိပ် ဖြစ်လိုပြီး၊ အကောင်းမွန်ဆုံးဒေသဖြစ်သည့်အပေါ် အာဏာပိုင်ရရှိရန် ဆန္ဒပြင်းပြကြခြင်း ဖြစ်သည်။ Bougainville/ Quebec/ Basque ဒေသ နှင့် Catalonia တို့၏ အတွေ့အကြုံအဖြစ်အပျက်များသည် အထင်အရှားဖြစ်၏။ ဤသို့ရည်မှန်းမှုထားခြင်းကြောင့် တိုင်းပြည်၏ အချို့အစိတ်အပိုင်းများတွင် အထူးအုပ်ချုပ်ရေး အခွင့်အာဏာပေးထားသည့်အပေါ် ဆန့်ကျင်သည့် မကျေမချမ်းမှုများဖြစ်လာသလို၊

ထိုဒေသအခွင့်အရေးလည်း ဆုံးရှုံးဖွယ်ရာဖြစ်လာသည်။

အခွင့်အရေးများကာကွယ်ခြင်း

အထူးသဖြင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာကွဲပြားချက်များကြောင့် အချိုးမညီမျှမှုရှိနေသည့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ အခြားပြဿနာတရပ်မှာ အများလက်ခံ စံ သတ်မှတ် ထားသည့် လူ့အခွင့်အရေးဥပဒေများကို ဘေးဖယ်ထားရန်အတွက် လူမှုအသိုင်း အဝိုင်း သို့မဟုတ် ဒေသအနေဖြင့် ခွင့်ပြုထားခြင်းဖြစ်သည်။ ကနေဒါနိုင်ငံ လူ့အခွင့်အရေး ပဋိညာဏ်တွင် "သို့သော်လည်း"ဆိုသည့် စကားပုဒ် ထည့်သွင်း ထားခြင်းမှာ စိတ်ဝင်စားဖွယ်အကောင်းဆုံးသာမကဖြစ်သည်။ ထိုစကားပုဒ်အရ ပဋိညာဏ်၏ ထိခိုက်မှုကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်းဖော်ပြခြင်းဖြင့် ပဋိညာဏ်ကိုဆန့်ကျင်ပြီး ဥပဒေပြဋ္ဌာန်မှုကို ခရိုင်တစ်ခုခုအနေဖြင့် ပြုလုပ်နိုင်သည်။ Quebec ဥပဒေတွင် ထိုသို့ လိုက်လျောမှုကို တွေ့ရပေမည်။ နောက်ထပ်သာမကတစ်ခုမှာ အိန္ဒိယနိုင်ငံ ပုဂ္ဂိုလ်ရေးဆိုင်ရာဥပဒေများ(**personal laws**) ကျင့်သုံးမှုစနစ်တွင် တွေ့ရသည်။ အိမ်ထောင်ကွဲ မှတ်ဆလင်အမျိုးသမီးများအနေဖြင့် ယခင်လင်ယောကျ်ား၏ ထိမ်းကွပ်မှုအောက်တွင်ရှိရန်အတွက် အမျိုးသားတရားဥပဒေ (**national laws**) မှ အခွင့်ပေးထားသည့် ဥပဒေများအစား "**sharia**" ကိုနာခံ ကျင့်သုံးရသည်။

ထိုဥပဒေများသည် လူ့အသိုင်းအဝိုင်းပြင်ပ နိုင်ငံသားအခွင့်အရေးများကိုလည်း အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိနိုင်သည်။ ဒေသအတွင်း ဌာနေများအပေါ် မသက်ရောက်စေ သည့် ကန့်သတ်မှုများကိုလည်း နာခံကျင့်သုံးရသည်။ ဒေသတစ်ခုအပေါ် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် ပေးရာမှ အသစ်ပေါ်ထွက်လာသည့် လူနည်းစုများကို မတရားဖိနှိပ်ခံရမှု များမှ ကာကွယ်ရန်အတွက် လိုအပ်ပေသည်။ ထိုပေါ်ထွက်လာသည့် လူနည်းစုများ အပေါ် လူများစုဖြစ်နေသည့် ဒေသအစိုးရ၏ နောက်ထပ်အလွှာတရပ် သို့မဟုတ် ဗဟိုအာဏာပိုင်၏ အထူးတာဝန်ရှိမှုများဖြင့် ကာကွယ်ပေးနိုင်သည်။

ကွဲပြားခြားနားသည့် တန်ဖိုးများအပေါ် အသိအမှတ်ပြုထားရသည့် ဥပဒေများကြောင့် လူ့အသိုင်းအဝိုင်းအတွင်း အခြေခံ တဦးချင်းအခွင့်အရေးများ သို့မဟုတ် အုပ်စုအခွင့်အရေးများကို ထိခိုက်မှုဖြစ်စေပြီး၊ ကျန်အများပြည်သူအကြား မကျေချမ်းမှုများလည်းဖြစ်စေသည်။ ထို့ကြောင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးသည် အဖြေတစ်ခုတရားပေးခြင်းထက် ပဋိပက္ခ၏အရင်းခံတရပ်လည်းဖြစ်လာနိုင်သည်။ ကွဲပြားမှုများအပေါ် ပြေလည်အောင် လိုက်လျောဆောင်ရွက်မှုများအပေါ် အလွန်အမင်းအရေးပေးခြင်းနှင့် အစဉ်အလာ တန်ဖိုး ဆန္ဒရည်မှန်းချက်များ အကောင် အထည်ဖော်ခြင်းအပေါ် အလေးပေးမှု အလွန်တရားနည်းပါးခြင်းတို့သည် နောက်ထပ် ကြေပျက်မှုများဖြစ်စေသလို သွေးစည်းညီညွတ်မှုစိတ်ဓါတ်ကိုလည်း အားနည်းစေသည်။ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ကွဲပြားခြားနားမှုများနှင့် အထိအရှုဖြစ်နိုင်စရာများအပေါ် သတိပြု ထားစဉ်မှာပင် အမျိုးသားတန်ဖိုးများကို အလေးပေးရန်နှင့် ပုဂ္ဂိုလ်အားလုံးအတွက် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကာကွယ်မှုများပေးထားရန်မှာ အရေးကြီးလှပေသည်။

၄၂။ နိုင်ငံတော်တည်ဆောက်ပုံ ဖြယ်ဒရယ်
ပြည်ထောင်စု နှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး

REFERENCES AND FURTHER READING

de Villers, Bertus. ed. 1994. *Evaluating Federal Systems*.
Dordrecht: Martinus Nijhoff.

Ghai, Yash. 1998. "Decentralization and the Accommodation
of Ethnicity". In Crawford Young. ed. *Ethnicity and Public
Policies*. London: Macmillan.

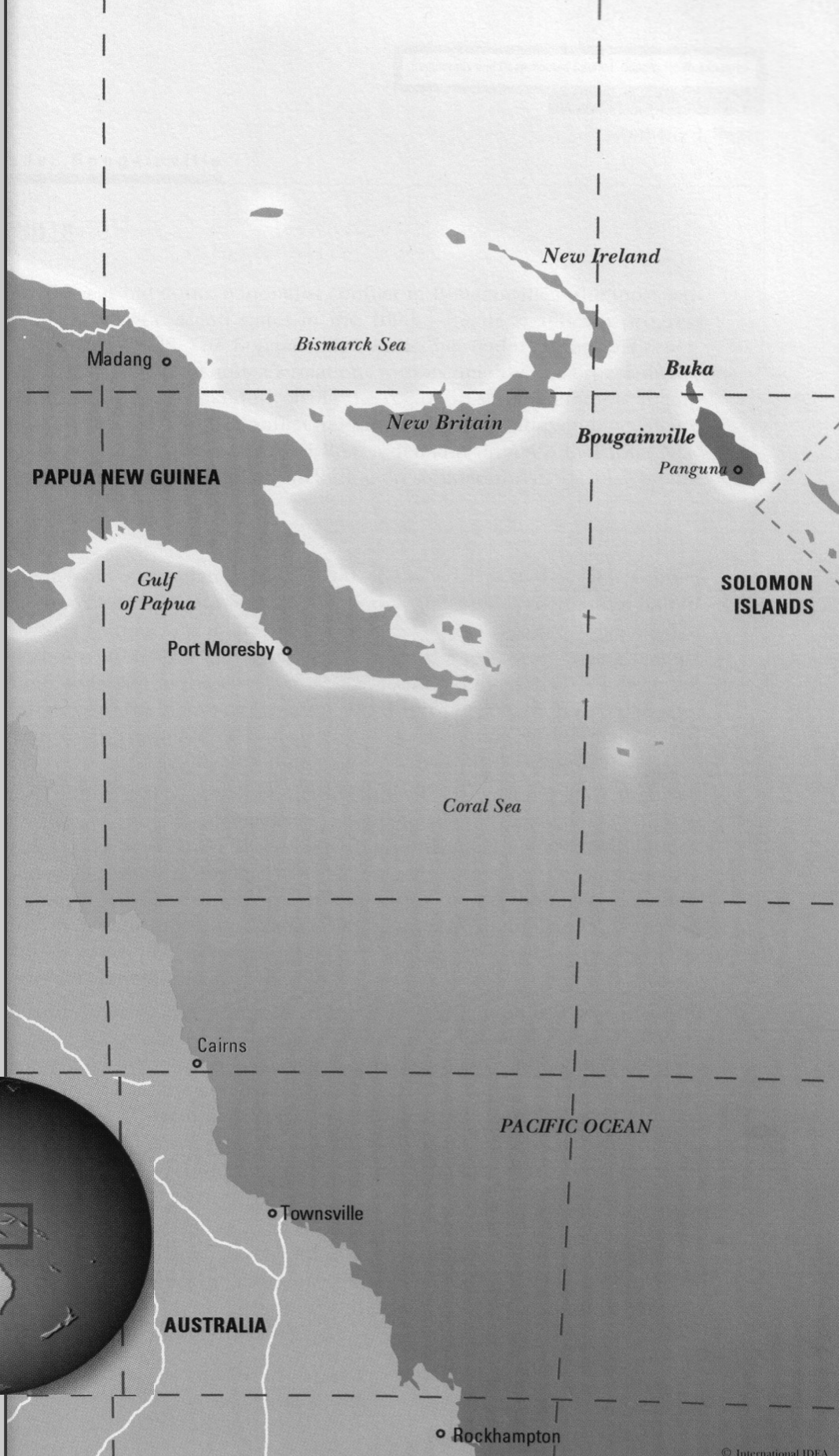
Hannum, Hurst. ed. 1993. *Documents on Autonomy and
Minority Rights*. Dordrecht: Martinus Nijhoff.

Hannum, Hurst. 1996. *Autonomy, Sovereignty, and Self-
Determination: The Accommodation of Conflicting Rights*.
Philadelphia, PA: University of Pennsylvania Press.

Lapidoth, Ruth. 1996. *Autonomy: Flexible Solutions to Ethnic
Conflicts*. Washington, DC: United States Institute of Peace.

ပြည်ထောင်စုအဖွဲ့

သို့မိမိနည်း

ဘိုဂိုမ်းဗဲလ်းကျွန်းစုအတွင်း လူမျိုးစု အမျိုးသားရေးပဋိပက္ခမှာ ၁၀နှစ်နီးပါးကြာမြင့်ပြီး၊ ၁၉၉၀ခုနှစ်များ အတွင်း ပစ်ခတ်ဖိတ်ကျွန်းစုနိုင်ငံများအတွင်း အပြင်းထန်ဆုံးပဋိပက္ခတစ်ခုဖြစ်ခဲ့သည်။ ၁၉၉၇ - ၁၉၉၈ ခုနှစ် အတွင်း၌ ထိုပဋိပက္ခအတွက် ငြိမ်းချမ်းရေးကြိုးပမ်းမှုမှာ သိသာထင်ရှားစွာ တိုးတက်လာခဲ့သည်။ ဘိုဂိုမ်းဗဲလ် ပဋိပက္ခသည် နိုင်ငံတကာဂယက်ရိုက်မှုဖြစ်ခဲ့သည်။ Papua New Guinea ၏ အိမ်နီးချင်းဆက်ဆံရေး အထူးသဖြင့် ဆော်လမွန်ကျွန်းစုများနှင့် သြစတေးသျှတို့နှင့်ဆက်ဆံရေးကို ဂယက်ရိုက်ခဲ့သည်။ ထိုပဋိပက္ခဖြေရှင်းနိုင်ရန် ဒေသတွင်းကြိုးပမ်းမှုများ အမြောက်အများရှိခဲ့သည်။ ဘိုဂိုမ်းဗဲလ်းတော်လှန်ရေး တပ်မတော် BRA နှင့် အစိုးရ၏ ခုခံရေးတပ်များအပါအဝင် ဘိုဂိုမ်းဗဲလ်းပြည်သူများ၏ လွတ်လပ်ရေး တောင်းဆိုမှုသည် ထိုပဋိပက္ခ၏အဓိကအချက်ဖြစ်သည်။ ထိုလွတ်လပ်ရေးတောင်းဆိုမှုကို Papua New Guinea မှ ဆန့်ကျင်ခဲ့သည်။

နောက်ခံ

၁၉၇၅ခုနှစ်ကတည်းမှစသော သြစတေးသျှတို့လိုနီဘဝမှ လွတ်မြောက်လာသည့် Papua New Guinea နိုင်ငံသည် လူဦးရည် ၄သန်းနီးပါးရှိပြီး အရှေ့ဖက်ရှိ New Guinea ကျွန်းစု တခြမ်းနှင့် အခြားကျွန်းစု ငယ်များပါဝင်သည်။ လူဦးရည် ၁၇၀၀၀၀ ရှိ ဘိုဂိုမ်းဗဲလ် ပြည်နယ်ကျွန်း သည် အဓိကဆိပ်ကမ်းမြို့နှင့် အတော်အလှမ်းဝေးသည်။ ပဋိပက္ခမဖြစ်ခင်ကာလတွင် ဘိုဂိုမ်းဗဲလ်းပြည်နယ်သည် သူ့၏အရွယ်အစားနှင့်မမျှပဲ တိုင်းပြည်စီးပွားရေးကို အဓိကပံ့ပိုးပေးသူဖြစ်ခဲ့သည်။ ၁၉၇၂ခုနှစ်မှ ၁၉၈၉ခုနှစ်အထိ လည်ပတ်ခဲ့သည့် ဘိုဂိုမ်းဗဲလ်းကြေးနီထုတ်လုပ်ရေးလီမိတတ် (Bougainville Copper Ltd.) သည် Panguna အရပ် သတ္တုမြိုင်းများရှိ ကြေးနီ၊ ရွှေ၊ ငွေများကို အမြောက်အများထုတ်လုပ်ပေးခဲ့သည်။

Papua New Guinea သည် လူမျိုးနွယ် အတော်စုံလင်သည့် တိုင်းပြည်ဖြစ်သည်။ ထင်ရှားသည့် ဘာသာ စကား ၈၀၀ ကျော်ရှိသည်။ ဘိုဂိုမ်းဗဲလ်းပြည်၌ပင် အဓိကဘာသာသာ ၁၉ခုရှိပြီး၊ နောက်ခံလေ့မတူညီသည့် အနွယ်ပေါင်းများစွာ တည်ရှိသည်။ ဘိုဂိုမ်းဗဲလ်းပြည်သူများသည် Papua New Guinea ၏ ကျန်အစိတ် အပိုင်းများထက် အိမ်နီးချင်းဆော်လမွန်ကျွန်းစုများမှ ဓလေ့ထုံးစံများနှင့်နီးနွယ်မှုရှိသည့် အသားရောင်အမဲ လူမျိုးနွယ် အခြေခံရှိသည်။ ကိုလိုနီနယ်မြေအပိုင်းအခြားတည်ရှိမှုနှင့် စွန့်ပစ်ခံဘဝအပေါ် ထိုသီးခြား လူမျိုးနွယ်စု အတွက် မကျေမနပ်ဖြစ်ခဲ့ရသည်။

၁၉၆၀ခုနှစ်များ အလယ်ပိုင်းကာလမှစပြီး အသစ်ဖြစ်လာသည့် မကျေနပ်မှုသည် ဘိုဂိုမ်းဗဲလ်းသားဆိုသည့် လက္ခဏာရပ်ကို ပေါ်လွင်လာစေသည်။ ဘိုဂိုမ်းဗဲလ် Panguna သတ္တုတူးဖော်ရေးကွင်း၏တည်ရှိမှုသည် PNG နိုင်ငံ စီးပွားရေးအရအကျိုးရှိသော်လည်း ဘိုဂိုမ်းဗဲလ် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် ပြည်သူများကို ထိခိုက်စေသလို ထိုလုပ်ငန်းအကျိုးအမြတ် ဘတ်ဂျက်ကိုလည်း ဘိုဂိုမ်းဗဲလ်ပြည်အနေဖြင့် အနည်းငယ်သာ စံစားရသည့်အပေါ် မကျေနပ်ကြခြင်းဖြစ်သည်။ သတ္တုတူးဖော်ပတ်သက်သည့်မကျေနပ်ချက်များနှင့် လူမျိုးလက္ခဏာများသည် ၁၉၇၅-၇၆ ခုနှစ်အတွင်း ဘိုဂိုမ်းဗဲလ်ပြည်နယ်ခွဲထွက်ရေးအတွက် အကြောင်းအချက်ဖြစ်လာသည်။ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေးအပြည့်အဝရရှိသည့် အမျိုးသားအစိုးရဖွဲ့စည်းပေးခြင်းဖြင့် ထိုပဋိပက္ခကို ငြိမ်းချမ်းစွာ ဖြေရှင်းခဲ့သော်လည်း ၁၉၉၀ခုနှစ်၌ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး ပြန်လည်ရပ်ဆိုင်းသွားသည်။

စီးပွားရေးနှင့်လူမှုရေးနယ်ပယ် အလွင်အမြန်ပြောင်းလဲလာခြင်းသည် ဘိုဂိုမ်းဗဲလ်ပြည် ဒေသစီးပွားရေးတွင် အဓိကက ကွဲပြားမှုများဖြစ်လာသလို၊ စီးပွားရေးမညီမျှမှုများလည်း အထင်အရှားပေါ်လာသည်။ အလယ်တန်း ပညာရေးနှင့်အလုပ်အကိုင်အခွင့်အရေးများအပေါ် ကန့်သတ်လျော့ချမှုများပြုလုပ်ခြင်းကြောင့် ပညာမတတ် သူများ၊ အလုပ်လက်မဲ့များနှင့် မကျေနပ်သည့်လူငယ် လူစုများ အမြောက်အများဖြစ်ပေါ်လာသည်။ သတ္တုမြိုင်းလုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်မှုကြောင့် အသစ်ဖြစ်လာသည့် စီးပွားရေးမညီမျှမှုများ၊ ဘိုဂိုမ်းဗဲလ်း ကြေးနီသတ္တုမြိုင်းလီမိတတ်နှင့် ဘိုဂိုမ်းဗဲလ်းသတ္တုမြိုင်းများနှင့် စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းများဆွဲဆောင်မှုကြောင့် လွှမ်းမိုးလာသည့် ဘိုဂိုမ်းဗဲလ်းသားမဟုတ်သူများအပေါ် ဘိုဂိုမ်းဗဲလ်းပြည်သူများမှ အပြစ်တင်ခဲ့ကြသည်။ လူမှုရေး တင်းမာမှုများနှင့် ဥပဒေစိုးမိုးမှုဆိုင်ရာ ပြဿနာများ တိုးပွားလာခြင်းကြောင့် ပြင်ပကိုလည်း အပြစ်တင်လာကြသည်။ ထိုတင်းမာမှုကြောင့် ၁၉၈၈-၁၉၈၉ခုနှစ်ကာလ ခွဲထွက်ရေးပြဿနာများ

လူငယ်စု

ရုတ်တရပ်ဖြစ်လာပြန်သည်။

ပဋိပက္ခသုံးသပ်ခြင်း

၁၉၈၅ခုနှစ်၌ သတ္တုမှိုင်းအနီးရှိ မြေပိုင်ရှင်များအကြား မျိုးဆက်ဆိုင်ရာပိုင်ဆိုင်မှုအငြင်းပွားခြင်းများဖြစ်လာသည်။ ထိုအဖြစ်အပျက်ကြောင့် Francis Ona ဦးဆောင်သည့် ဒေသခံမြေရှင်အသိုင်းအဝိုင်း လူငယ်များမှ BCL ပိုင်ဆိုင်မှုများကို ဖျက်ဆီးမှုများဖြစ်ပွားခဲ့သည်။ ထိုလှုပ်ရှားမှုမှ သတ္တုမှိုင်းပိတ်ပစ်ရန်နှင့် လျှော်ကြေးပေးရန် တောင်းဆိုခဲ့ကြသည်။ ထိုပဋိပက္ခကို ကနဦးအားဖြင့် ရဲတပ်ဖွဲ့ နောက်ပိုင်းတွင် PNG ကာကွယ်ရေးတပ် (PNGDF) မှ တိုက်ရိုက်ကိုင်တွယ်ခဲ့သည်။ ထိုသို့ ကိုင်တွယ်ရာတွင် တရားစီရင်ရေးအားနည်းခြင်း နှင့် စနစ်တကျမရှိမှုတို့ကြောင့် ဘိုဂိုမိးဗဲလ်းပြည်သူ့အမြောက်အများ သေကြေဒဏ်ရာရခဲ့ပြီး၊ လွတ်လပ်ရေး တောင်းဆိုမှုအရှိန် ပိုမြင့်တက်လာသည်။ Ona ၏ ဘိုဂိုမိးဗဲလ်းတော်လှန်ရေးတပ်မတော်သည် ဒေသတွင်း ပဋိပက္ခကို ကျယ်ပြန့်သည်လူမျိုးစုအုံကြွမှုအဖြစ် ပြောင်းလဲနိုင်ခဲ့သလို၊ ဘိုဂိုမိးဗဲလ်းနေရာအတော်များများမှ အလုပ်လက်မဲ့လူငယ်များ၏ ထောက်ခံမှုရခဲ့သည်။

အခြေအနေကို ထိမ်းသိမ်းမရတော့ပဲ ၁၉၈၉ခုနှစ်မေလအတွင်း၌ သတ္တုမှိုင်းပိတ်ပစ်လိုက်ရသည်။ အစိုးရအုပ်ချုပ်ရေးအားလုံး ပြိုပျက်သွားသည်။ PNGDF တပ်များ ရုတ်သိမ်းသွားရပြီး အပစ်အခတ် ရပ်စဲရေးအတွက် ညှိနှိုင်းရတော့သည်။ သို့သော်လည်း လက်နက်ဖြုတ်သိမ်းရေးနှင့်ဆွေးနွေးမှုများအစား ဘိုဂိုမိးဗဲလ်းတော်လှန်ရေးတပ်မတော် BRA မှ အခြေအနေအားလုံးထိန်းချုပ်ရန် ကြိုးစားလာသည်။ ၁၉၉၀ခုနှစ်တွင် ဘိုဂိုမိးဗဲလ်းလွတ်လပ်ရေးကို တဖက်သတ်ကြေညာခဲ့ပြီး၊ ယခင် ပြည်နယ်အစိုးရလက္ခဏာများ အနည်းငယ်သာပါသည့် ဘိုဂိုမိးဗဲလ်း ကြားဖြတ်အစိုးရ (BIG) ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။

လုံခြုံရေးတပ်များရုတ်သိမ်းသွားသည်နှင့် BRA အုပ်စု အဓိကအာရုံစိုက်လာရသည့် ရန်သူမှာ ဘိုဂိုမိးဗဲလ်း ပြည်တွင်း၌ဖြစ်လာသည်။ BRA သည် တပိုင်းတစ လွတ်လပ်ရေးတောင်းဆိုသည့်အဖွဲ့များမှ လူငယ်များဖြင့် လျှော့လျှော့ရဲရဲ အခြေခံဖွဲ့စည်းထားသည့် ညွန့်ပေါင်းအဖွဲ့ဖြစ်သည်။ အုပ်စုတစ်စုချင်းတွင် ပဋိပက္ခအပေါ် ကွဲပြားသည့် အမြင်များရှိသလို၊ ကိုယ်ပိုင်ရိုးရာဓလေ့များတွင် တပိုင်းတစအခြေခံထားကြသည်။ ချမ်းသာကြွယ်ဝပြီး ပညာအဆင့်အတန်းရှိသည့် ဘိုဂိုမိးဗဲလ်းပြည်သားများနှင့် ဘိုဂိုမိးဗဲလ်းပြည်သား မဟုတ်သူများမှာ ဖမ်းဆီးမှု၊ ညှဉ်းပန်းနှိပ်စက်ခံရမှု၊ အသတ်ခံရမှုနှင့် ခြိမ်းခြောက်ခံရမှုများ ရင်ဆိုင်လာရသည်။ Ona သည် ရိုးရာအခြေအနေကိုတစ်တပိုင်းအခြေခံထားပြီး ပြင်ပစွတ်ဖက်မှုများကို ဆန့်ကျင်သည့် အတွေးအခေါ်တရပ်ကို ချပြစည်းရုံးခဲ့သည်။

ဘိုဂိုမိးဗဲလ်းကျွန်း၏ မြောက်ပိုင်း Buka အရပ်တွင် BRA ကို လက်နက်ကိုင်ဆန့်ကျင်မှုများ ပေါ်လာသည်။ ဒေသခံခေါင်းဆောင်များသည် အမျိုးသားအစိုးရ၏ ဝင်ရောက်စွတ်ဖက်မှုကို တောင်းခံခဲ့ကြသည်။ ၁၉၉၀ခုနှစ်အတွင်း BRA တပ်များနှင့် အကြမ်းဖက်တိုက်ပွဲများဖြစ်ခဲ့ပြီးနောက်ပိုင်း အစိုးရတပ်သည် Buka အရပ်သို့ ဝင်ရောက်ထိမ်းသိမ်းလိုက်သည်။ ဒေသခံခေါင်းဆောင်များ၏ ဖိတ်ကြားချက်အရ ၁၉၉၁-၁၉၉၂ ကာလအတွင်း အစိုးရတပ်များ၏ ပင်ပက္ခကျန်း၏ မြောက်ပိုင်းနှင့် အနောက်တောင်အရပ်များသို့ ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်းပြန်လည်ရောက်ရှိလာသည်။ အစဉ်အလာခေါင်းဆောင်မှုကို အခြေပြုထားသည့် ကြားဖြတ်ဒေသခံအစိုးရသစ်များကို ထိုဒေသများတွင် ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။

BRA တပ်မှ ပုန်ကန်လာသူများနှင့် လက်နက်ချလာသူများသည် ခုခံရေးတပ်များဖွဲ့စည်းကြသည်။ ထိုတပ်များကို PNGDF မှ အပြည့်အဝထောက်ခံမှုနှင့် ထောက်ပံ့မှုများပေးခဲ့သည်။ ထိုသို့ဖြင့် ဘိုဂိုမိးဗဲလ်းသည် အကြမ်းဖက်များတိုးပွားလာသည့် အရပ်ဖြစ်လာသည်။ BRA တပ်၊ ခုခံရေးတပ်များ၊ ရံဖန်ရံခါအားဖြင့် လက်နက်ကိုင်ရာဇဝတ်ကျူးလွန်သည့်အဖွဲ့များနှင့် PNGDF မှ တပ်များသည် ဒေသတွင်း ကိစ္စများ၌ ပဋိပက္ခဖြစ်လာသလို၊ ကလဲ့စားချေသတ်ဖြတ်မှုများလည်း မကြာခဏဖြစ်ပေါ်လေ့ရှိသည်။

၁၉၉၂ခုနှစ်အလယ်ပိုင်း တိုင်းပြည်ရွေးကောက်ပွဲများနောက်ပိုင်း အသစ်ဖြစ်လာသည့် PNG အစိုးရသည် Anguna သတ္တုတွင်းနှင့် ပြည်နယ်မြို့တော်အနီးတဝိုက်ကို ပြန်လည်ရယူရန်ကြိုးစားသည့် စစ်ရေးစတင်လှုပ်ရှားမှုများကို အားပေးခဲ့သည်။ PNG ကာကွယ်ရေးတပ်များနေရာပြန်ယူရာတွင် BRA

လူငယ်စဉ်

ဖြစ်စဉ်လေ့လာချက်

တပ်များမှ မိမိနေရာခိုင်မြဲအောင်ကြိုးစားရင်း အကြမ်းဖက်မှုများ နေရာအနှံ့ဖြစ်လာခဲ့သည်။ အချို့သော ဘိုဂိမ်းဗဲလ်းဒေသခံခေါင်းဆောင်များနှင့် ဒေသခံအဖွဲ့အစည်းများ (အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီးအဖွဲ့များ)အနေဖြင့် ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်ထွန်းမှုများအတွက် သူတို့အကြားကွဲလွဲမှုများကို ဆက်စပ်ရမည်ဟု သဘောပေါက် နားလည်လာကြသည်။

နောက်ဆုံးအားဖြင့် ၁၉၉၄ခုနှစ် စက်တင်ဘာလတွင် PNG ဝန်ကြီးချုပ်မှ ဆော်လမွန်ကျွန်းစု၌ ဆွေးနွေးပွဲများ ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ တောင်ပစိတ်ဖိတ်ဒေသဆိုင်ရာ လုံခြုံရေးတပ်များ၏ လုံခြုံရေးတပ်မှ အောက်တွင် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးပြုလုပ်ပြီး၊ ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးပွဲကျင်းပရန် သဘောတူညီခဲ့ကြသည်။ အကြောင်းအချို့ကြောင့် BIG/ BRA ခေါင်းဆောင်များ ငြိမ်းချမ်းရေးညီလာခံကို မတတ်ရောက်ခဲ့ပေ။ ထို့ကြောင့် စိတ်ပျက်မှုများဖြစ်လာပြီး၊ ဘိုဂိမ်းဗဲလ်းဒေသလယ်ပိုင်း BRA အမာခံဒေသအတော်များများတွင် အစွန်းမဟုတ်ပဲ သဘောထားမျှတသည့် လှုပ်ရှားမှုများ အားကောင်းကောင်းပေါ်ထွက်လာသည်။ ခွဲထွက်မှုကို ဆန့်ကျင်သည့် သဘောထားမျှတသည့်အစုများအတွက် အဖွဲ့ချုပ်တရပ်နှင့် BIG/BRA အင်အားစုများနှင့် ဆက်စပ်ရန်အတွက် ကြားဖြတ်ပြည်နယ်အစိုးရတရပ်ဖွဲ့ရန် ရက်သတ္တပတ်များအတွင်း ထိုသဘောမျှတသည့် အင်အားစုများမှ အကြံပြုတောင်းဆိုခဲ့ ကြသည်။ ဘိုဂိမ်းဗဲလ်းဒေသ၏ နိုင်ငံရေးတည်ရှိမှုအသစ်ကို ညှိနှိုင်းယူရန်လည်း ဖြစ်၏။ ၁၉၉၅ခုနှစ် ဧပြီလတွင် ဘိုဂိမ်းဗဲလ်းဒေသကူးပြောင်းရေးအစိုးရ (BTG) ကို အစိုးရသစ်တရပ်အနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။

ဗဟိုအစိုးရအဖွဲ့အတွင်းအချို့ကမူ BTG အပေါ် သံသယရှိကြသည်။ BRA အတွက် လျှို့ဝင်လာသူဟု စိုးရိမ်ကြသည်။ BIG/BRA ခေါင်းဆောင်များနှင့် ယုံကြည်နားလည်မှုတည်ဆောက်ခြင်းမှာ အလွန်နွေးကွေး လှသဖြင့် ဗဟိုအစိုးရအတွက် စိတ်မရှည်စရာ ဖြစ်လာသည်။ BIG/BRA နှင့် BTG တို့အကြားဆွေးနွေးပွဲကို ဩစတေးသျှနိုင်ငံတွင်ကျင်းပရန်သဘောတူခဲ့ကြသည်။ သို့သော် ထိုအင်အားစုနှစ်ခုမှာ အလွန်နီးကပ်လာ သည်ဟု သံသယများလည်း တိုးများလာသည်။ ၁၉၉၆ခုနှစ်ဇန်နဝါရီလ ဩစတေးသျှနိုင်ငံစကားဝိုင်းမှ BIG/BRA ခေါင်းဆောင်များ ပြန်သွားသည်နှင့် ထိုခေါင်းဆောင်များကို PNG ကာကွယ်ရေးတပ်များမှ တိုက်ခိုက်ခဲ့သည်။ BRA ဖက်မှ တုန့်ပြန်တိုက်ခိုက်မှုများဖြစ်ပြီး၊ ဗဟိုအစိုးရမှ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးကို ရုပ်သိမ်း လိုက်တော့သည်။ PNG ကာကွယ်ရေးတပ်မှ ၁၉၉၆ခုနှစ်အလယ်ပိုင်းတွင် BRA တပ်များသို့ ကြီးများသည့် စစ်ရေးထိုးစစ်များပြုလုပ်ခဲ့သည်။ အစိုးရတပ်၏အရေးနိမ့်မှုများ နှင့်နောက်ဆက်တွဲ လုံခြုံရေးအရာရှိများ အစုလိုက်အသတ်ခံရမှု၊ ပြန်ပေးဆွဲခံရမှုများသည် BRA တပ်ကို နှိမ်နင်းသည့် လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များ၏ အရည်အသွေးမဲ့မှုကို မီးထိုးပြခဲ့သည်။ ၁၉၉၇ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ ကျင်းပခါနီး ဗဟိုအမျိုးသားရွေးကောက်ပွဲများမတိုင်ခင် ပဋိပက္ခများပြေရှင်းနိုင်မည့် တိုးတက်မှုလုပ်ရမည့်အစား BRA တပ်များကို နှိမ်နင်းရန်နှင့် Panguna သတ္တုမိုင်းပြန်လည်သိမ်းပိုက်ရေးအတွက် PNG အထူးတပ်ဖွဲ့များကို သင်ကြားရန် အစိုးရအနေဖြင့် ကြေးစားစစ်သည်များအသုံးပြုခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း PNG ကာကွယ်ရေး စစ်ဦးစီးချုပ်မှ သူတပ်များကို ထိုကြေးစားများနှင့် အလုပ်လုပ်ရန်ငြင်းပယ်ခဲ့၍ အံ့အားသင့်စရာဖြစ်ခဲ့ပြန်သည်။ ထို့ကြောင့် တရားရေးဆိုင်ရာ စုံစမ်းရေးအဖွဲ့မှ ထိုကြေးစားများကိုတိုင်းပြည်မှ နှင်ထုတ်ပြီး၊ ဝန်ကြီးချုပ်နှင့်အခြားအရေးပါသည့် ဝန်ကြီးနှစ်ဦးကို ရာထူးမှ ချပစ်ခဲ့သည်။

ပဋိပက္ခ ကိုင်တွယ်ခြင်း ဖြစ်စဉ်

အုပ်စုများနှင့် ကွဲပြားမှုဖြစ်စေသည့် ကိစ္စရပ်များ

ပဋိပက္ခအတွင်းအရေးပါသည့်အစုအဖွဲ့များမှာ BIG/BRA/ BTG/ ခုခံရေးအုပ်စုများ၊ အခြားအားနည်းသည့် ဘိုဂိမ်းဗဲလ်း ဒေသအစုများ၊ ဗဟိုအစိုးရ နှင့် ဒေသအတွင်း အခြားအစိုးရများဖြစ်သည်။ ဆွေးနွေးဆောင်ရွက်ရမည့် အဓိက ကိစ္စများမှာ ဘိုဂိမ်းဗဲလ်း၏ အနာဂတ် နိုင်ငံရေးအဆင့်သတ်မှတ်မှုနှင့် အဆုံးအဖြတ်နည်းလမ်းကိစ္စ၊ ထိုနိုင်ငံရေး အဆုံးအဖြတ်မတိုင်မီကာလအတွင်း ဘိုဂိမ်းဗဲလ်းအုပ်ချုပ်ရေးအတွက် ကြားဖြတ်အဆင့်စီမံမှုကိစ္စ၊ ဘိုဂိမ်းဗဲလ်းရှိ PNG လုံခြုံရေးတပ်များတည်ရှိမှုကိစ္စ၊ BRA နှင့်အခြားခုခံရေးတပ်ဖွဲ့များလက်နက်ဖြတ်သိမ်းပြီး အရပ်သားအုပ်ချုပ်ရေးဥပဒေများ ပြန်လည်အသက်ဝင်လာရန် ဆောင်ရွက်မည့်ကိစ္စ၊ ဘိုဂိမ်းဗဲလ်း၏

လက်တွေ့လုပ်ငန်း

အနာဂတ်ဖွံ့ဖြိုးရေးကိစ္စနှင့် **Panguna** သတ္တုဓါတ် တတ်နိုင်သရွေ့ ပြန်ဖွင့်နိုင်မည့်ကိစ္စရပ်များဖြစ်သည်။

ဘိုဂိုမ်းဗဲလ်းအတွင်းရှိ အဓိကပါတီ ခုဖွဲ့မှာ ငြိမ်းချမ်းရေးဆောင်ရွက်မှုဖြစ်စဉ်တွင် တိုက်ရိုက်ပါဝင်ပတ်သက်မှု ရှိသည်။ ထိုခုဖွဲ့၏ တဖွဲ့ချင်း၌ အခြားဒေသတွင်း အုပ်စုဝယ်များရှိနေကြသည်။ **BRA** နှင့် **BIG** တို့သည် ဘိုဂိုမ်းဗဲလ်းအလယ်ပိုင်းနှင့်တောင်ပိုင်းတွင် အဓိကတည်ရှိနေကြသလို၊ ပင်ပကျွန်း၏နေရာအတော်များများ တွင်လည်း အင်အားတချို့ရှိနေသေးသည်။ **Ona** ဦးဆောင်သည့် သဘောထားတမ်းမှာမူ ခေါင်းဆောင်မှု အစုအဖွဲ့မှ လွတ်လပ်ရေးမှလွဲ၍ ညှိနှိုင်းမှုကိစ္စများကို ပြင်ဆင်ထားခြင်းမရှိပေ။ သို့သော်လည်း ၁၉၉၇ခုနှစ် အတွင်း၌ ဘိုဂိုမ်းဗဲလ်း၏ အနာဂတ်ဖွံ့ဖြိုးရေးဆိုင်ရာကိစ္စများအပေါ် **Ona** ၏ ပြင်းထန်သည့်လမ်းညွှန်မှုများ နှင့်အတူ စစ်ပန်းမှုများ မကျေနပ်မှုများ ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ ထိုအခြေအနေသည် သဘောထားမျှတသည့် ခေါင်းဆောင်များ ပေါ်လာစေပြီး၊ ဗဟိုအစိုးရနှင့်အခြားဘိုဂိုမ်းဗဲလ်းအုပ်စုများပါဝင်သည့် ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်များ တံခါးဖွင့်ထားရန် သဘောဆန္ဒများ ဖြစ်လာသည်။

PNG အတွင်း ဘိုဂိုမ်းဗဲလ်း၏အထူးနိုင်ငံရေးအဆင့်အတန်းသတ်မှတ်မှု ညှိနှိုင်းပွဲ ပြင်ဆင်နိုင်ရန် ဘိုဂိုမ်းဗဲလ်း အစုအဖွဲ့များမှ အဖွဲ့ဝင်များပါဝင်သည့် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလအစိုးရအဖွဲ့ **BTG** အနေဖြင့် ဘိုဂိုမ်းဗဲလ်းခေါင်းဆောင်များအကြား အာရုံစိုက်စေခဲ့သည်။ ထိုခေါင်းဆောင်များတွင် လွတ်လပ်ရေးအတွက် ကြိုးပမ်းနေသည့် **BRA** ကိုထောက်ခံသော်လည်း လူထုခံစားနေရမှုများကို အဆိုးသတ်ရန်အတွက် အပေးအယူ လုပ်ညှိနှိုင်းရမည့်ဟု ယုံကြည်သည့်ခေါင်းဆောင်ပါဝင်သလို၊ **BRA** ကို အပြင်းအထန်ဆန့်ကျင်သည့် ခေါင်းဆောင်များလည်း ပါဝင်သည်။ ယေဘုယျအားဖြင့်ဆိုသော် ဘိုဂိုမ်းဗဲလ်းအသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ အစိုးရအဖွဲ့သည် ဗဟိုအစိုးရနှင့် **BIG/BRA** တို့အကြား ကြားဝင်စေ့စပ်ပေးသည့်အဖွဲ့ဖြစ်သည်။ ထိုအတိုင်း ဆိုလျှင်ပင် **BTG** အပေါ် နှစ်ဖက်စလုံးမှ သံသယထားဖွယ်ရှိသည်။ ခုခံရေးအုပ်စုများသည် အဓိက တတိယ အုပ်စု အဖြစ် သဘောသက်ရောက်သည်။ **BTG** တွင်ကိုယ်စားပြုပါဝင်ခြင်းဖြင့် ခုခံရေးအုပ်စုများအတွက် အရေးပါထင်ရှားသည့်နေရာနှင့် အကျိုးစီးပွားများရှိနေသည်။ များသောအားဖြင့် လက်နက်ထိမ်းချုပ်မှုနှင့် **PNG** ကာကွယ်ရေးတပ်များနှင့်ဆက်ဆံရသည့် စစ်ဆင်ရေးဆိုင်ရာ အခန်းများဖြစ်သည်။ ဘိုဂိုမ်းဗဲလ်းပြည်သူများနှင့် ဘိုဂိုမ်းဗဲလ်းအုပ်စုအသီးသီး၏ လိုလားချက် အကျိုးစီးပွားများသည် ရှုပ်ထွေးပွေလီအောင် ရှိနေသည်။ အုပ်စု များ ထဲတွင် လက်နက်ကိုင်ရာဇဝတ်အုပ်စုများ၊ အစဉ်အလာခေါင်းဆောင်များ၊ အမျိုးသမီးအဖွဲ့များ၊ ဘုရားရှိခိုးကျောင်းများ၊ အစိုးရမဟုတ်သည့်လူမှုအသင်းအဖွဲ့များပါဝင်ကြသည်။ **PNG** ဗဟိုအစိုးရအဆင့်၌ များစွာသောအစိုးရဝန်ကြီးများနှင့်အစိုးရအေဂျင်စီများသည် ပဋိပက္ခအတွင်း တစ်စုတရာအခန်းတည်ရှိနေပြီး ပဋိပက္ခခေါင်းစဉ်များကလည်း ပေါများလှသည်။ နိုင်ငံတကာအဆင့်၌ ဩစတေးလျသည် **PNG** နှင့် နိုင်ငံရေး စီးပွားရေးအရ ခိုင်မာသည့်ဆက်ဆံမှုများရှိနေသလို၊ ပဋိပက္ခကာလအတွင်း **PNG** ကာကွယ်ရေးတပ်ကို ကူညီ ထောက်ပံ့ထားသည်။ ဆော်လမွန်ကျွန်းစုနိုင်ငံများကလည်း ဘိုဂိုမ်းဗဲလ်းလွတ်လပ်ရေးအတွက် အလွန်တရာ စာနာထောက်ခံမှုပေးထားသည်။

ပဋိပက္ခများတလျှောက် ဒီမိုကရေစီနည်းကျဆောင်ရွက်သည့် နိုင်ငံရေးအင်စတီကျူးရှင်း အနည်းငယ် သာရှိသည်။ ဘိုဂိုမ်းဗဲလ်း ကိုယ်စား ၁၉၉၂ နှင့် ၁၉၉၇ ရွေးကောက်ပွဲများမှ ရွေးခြယ်ခံရသည့် ပါလီမန်အမတ်များ ရှိသော်လည်း သူတို့အားလုံးမှာ တိုင်းပြည်မြို့တော်၌သာအခြေချနေထိုင်ကြပြီး ဒေသတွင်းနိုင်ငံရေးတွင်မူ အခန်းကဏ္ဍအနည်းငယ်သာရှိပေသည်။ ၁၉၉၀ခုနှစ်တွင် ပြည်နယ်နှင့်ဒေသ အစိုးရများ ကို ရပ်နားခဲ့သည်။ ထိုမှစ၍ အစဉ်အလာရှိခေါင်းဆောင်များအနေဖြင့် အစိုးရအုပ်ချုပ်သည့်နယ်မြေ နှင့် **BRA** ထိန်းချုပ်သည့်နယ်မြေနှစ်ရပ်စလုံး၏ ဒေသအစိုးရများကို ဖြည့်ဆည်းပံ့ပိုးပေးကြသည်။ လူမှုအသိုင်း အပိုင်းအရထိန်းချုပ်နိုင်မည့်ပုံစံကို ပြန်လည်သက်ရောက်စေမည့်နည်းမှာ အစဉ်အလာအရ အာဏာ သက်ရောက်မှု ကို အားဖြည့်ပေးရန်ဟု လူထုမှ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်လက်ခံထားကြသလို၊ ထိုခေါင်းဆောင်များ တွင် ခိုင်မာသည့်လူထုထောက်ခံမှုရှိထားကြသည်။ **BTG** ခေါ် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ အစိုးရတွင် ဒေသအစိုးရအဖွဲ့များမှ သွယ်ဝိုက်ရွေးခြယ်တင်မြှောက်သည့် အဖွဲ့ဝင်များပါရှိသည်။

လမ်းစဉ်

ဖြစ်စဉ်လေ့လာချက်

ငြိမ်းချမ်းရေးကြိုးပမ်းချက်များ

ဗဟိုအစိုးရနှင့် BRA တို့အကြား ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုများမှာ အမြောက်အများရှိခဲ့သော်လည်း ၁၉၈၈ခုနှစ်မှ ၁၉၉၄ခုနှစ် အတွင်း ထိုဆွေးနွေးပွဲများမှာ အောင်မြင်မှုမရပေ။ အောက်ပါအကြောင်းများကြောင့် ဆွေးနွေးမှုများ မအောင်မြင်ဖြစ်၏။

- (က) လက်တွေ့မကျသည့် ယူဆချက်များကြောင့် အဓိကအုပ်စုများအကြား အပြန်အလှန်ယုံကြည်မှု ကင်းမဲ့ခြင်း
- (ခ) အုပ်စုတစ်စုချင်း၌ အဆုံးစွန်အောင်မြင်မှုအပေါ် သာ လိုလားကြသည်။ ထို့ကြောင့်လည်း တဖက်နှင့် တဖက်ဆက်ဆံရာတွင် ပဋိပက္ခအမြေထုတ်ရေးထက် ရေတိုခဏတာ အကျိုးစီးပွားကိုသာ ကြည့်ကြသည်။
- (ဂ) တကယ်တမ်းသဘောတူညီချက်များနှင့်ပတ်သက်၍ နားလည်မှုများကွဲပြားနေခြင်းသည် အချို့သော သဘောတူညီမှုများအကောင်အထည်ဖော်ခြင်းကို အဟန့်အတားဖြစ်စေသည်။
- (ဃ) ပါတီတစ်ခုချင်းအတွင်း ကွဲပြားမှုများရှိနေခြင်းသည်လည်း အကြောင်းရပ်တစ်ခုပင်။ သဘောထား မျှတသည့် ညှိနှိုင်းရေးသမားများ လိုက်လျောထားသည့်အချက်ကိုပင် တဖွဲ့တည်း သဘောထား တင်းမာသူ များက ပြန်လည်စွန့်ပယ်တတ်သည်။

၁၉၉၇ခုနှစ် မတ်လအတွင်း ကြေးစားစစ်သည်များကို နှင်ထုတ်ပြီး ဝန်ကြီးချုပ် အနားယူလိုက်ပြီးနောက် အခြေအနေသည် တိုးတက်မှုအတွက် ဖြစ်လာသည်။ ပထမအားဖြင့် စနစ်ကျော်ကြာ ပဋိပက္ခကြောင့် အလွန်အမင်းစစ်ပန်းလာပြီး အဓိကအုပ်စုခေါင်းဆောင်များအနေဖြင့် ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ် တိုးတက်စေရန် လူထုဖိအားများ ရင်ဆိုင်လာရသည်။ ဒုတိယအခြေအနေမှာ PNG ကာကွယ်ရေးတပ်ကိုယ်၌က ကြေးစားစစ်သည်များ အသုံးပြုမှုကို ငြင်းပယ်လိုက်ခြင်းကြောင့် အခြားအင်အားစုများအကြား သဘောထားမျှတသူများအတွက် နေရာရလာသည်။ တတိယအခြေအနေမှာ အစုအဖွဲ့အားလုံးသည် စစ်ရေးအရတုန့်ဆိုင်းနေမှုကို သတိပြုမိခဲ့ကြသည်။ စတုတ္ထအခြေအနေမှာ ဗဟိုအစိုးရသစ်အနေဖြင့် သင့်တင့် မျှတသည့် အခြားနည်းလမ်းများအသုံးပြုရန် လိုလားလာခြင်းဖြစ်သည်။ ပဉ္စမအခြေအနေမှာ လွတ်လပ်သည့် ကြားဝင်စေ့စပ်သူအဖြစ် နယူးဇီလန်ပေါ်လာခြင်းဖြစ်သည်။ ဆဋ္ဌမအခြေအနေမှာ အသစ်ရွေးချယ်ခံရသည့် ဆော်လမွန်ကျွန်းစုအစိုးရသည် ပဋိပက္ခအမြေထုတ်ရန် လိုလားခြင်းဖြစ်၏။

၁၉၉၅ခုနှစ်ကတည်းမှစ၍ ပြတ်တောက်သွားခဲ့သည့် BTG နှင့် BRA/BIG တို့အကြား တိုက်ရိုက် ဆက်ဆံမှုကို ၁၉၉၇ခုနှစ် ဧပြီလမှ စတင်ခဲ့သည်။ ဇူလိုင်လအတွင်း၌ နယူးဇီလန်တောင်ပိုင်းကျွန်းရှိ ခရစ်ယာန်ဘုရားရှိခိုးကျောင်းအပြင်ဖက် Burnham စစ်စခန်းတွင် နယူးဇီလန်အစိုးရမှ ဆွေးနွေးပွဲ ဖြစ်မြောက် အောင် အိမ်ရှင်ဆောင်ရွက်ပေးခဲ့သည်။ ထိုဆွေးနွေးပွဲ၌ အဓိကအုပ်စုများမှ ကိုယ်စားလှယ် ၇၀ကျော် ပါဝင်တက်ရောက်ခဲ့သည်။ Francis Ona မပါဝင်ခဲ့သော်လည်း တတ်ရောက်လာသည့် BRA/BIG အဓိက ခေါင်းဆောင်များသည် သူမပါဝင်သည်ကို အခွင့်ယူ၍ သင့်တင့်မျှတသည့်သဘောထားများဖြင့် ညွှန်ပေးတရပ် ဖွဲ့ခဲ့သည်။

Burnham ကြေညာချက်သည် ငြိမ်းချမ်းစွာဖြင့် ပဋိပက္ခဖြေရှင်းရန်အတွက် ဘိုဂိုမီးဗဲလ်းခေါင်းဆောင်များကို ကတိကဝတ်ဖြစ်စေသည်။ ထိုကြေညာချက်တွင် အရေးပါသည့် တိုးတက်မှု ၄ရပ် ရှိသည်။ ပထမတစ်ခုမှာ ကွဲပြားသည့် ဘိုဂိုမီးဗဲလ်းခေါင်းဆောင်မှုအကြား အပြန်အလှန်နားလည်မှုနှင့် ယုံကြည်မှုတည်ဆောက်ခြင်းဖြစ် သည်။ ဒုတိယတစ်ခုမှာ သမာမျှတသည့် ကြားဝင်စေ့စပ်သူအဖြစ် နယူးဇီလန်နိုင်ငံက အဓိကပါဝင်ပတ်သက် လာခြင်းဖြစ်၏။ တတိယတစ်ခုမှာ Burnham အစည်းအဝေးကာလသည် PNG အစိုးရအတွင်း မတူညီသူများ အကြား ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးပွဲအတွက် ထောက်ခံလာကြချိန်နှင့် ကံအကြောင်းတိုက်ဆိုင်သွားခြင်းဖြစ်သည်။ စတုတ္ထအချက်မှာ အစည်းအဝေး၏အဓိကထားသည့်အချက်မှာ ရလဒ်ထက် ဖြစ်စဉ်ကိုအလေးပေးခြင်းဖြစ်၏။ တဖက်ဖက်က သဘောကွဲလွဲသည့်အချက်များအပေါ် ရလဒ်ထုတ်နေချိန်တွင်ပင် ငြိမ်းချမ်းရေးအတွက် ညှိနှိုင်းမှုဖြစ်စဉ်ကိုတည်ဆောက်နေသည်။ ပြီးခဲ့သည့်ဆွေးနွေးပွဲများ၌ ဘိုဂိုမီးဗဲလ်း၏ ရေရှည် နိုင်ငံရေး

လေးစားခံရသူ

အဆင့်အတန်းသတ်မှတ်မှုအပေါ် ကြိုးစားအဖြေထုတ်ကြခြင်းနှင့် PNG ကာကွယ်ရေးတပ်များ ပြန်လည်ရုတ်သိမ်းပေးရန် BRA/BIG တို့ဖက်မှ တောင်းဆိုနေမှုများကို အရေးထားဖြေရှင်းနေခြင်းကြောင့် အဟန့်အတားအကြပ်အတည်းများသာဖြစ်ပေါ်ခဲ့သည်။ ဖြစ်စဉ်အပေါ် အလေးပေးသည်ဆိုရာ၌ Burnham ကြေညာချက်သည် သဘောကွဲလွဲစရာအကြောင်းရပ်များအပေါ် ရေးတေးတေးလုပ်ထားခြင်းဖြစ်၏။

ဘိုဂိုမ်းဗဲလ်းကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့အနေဖြင့် အဓိကခေါင်းဆောင်များအစည်းအဝေးပြင်ဆင်ရန်အတွက် PNG အစိုးရ အရာရှိများနှင့်မကြာခင်တွေ့ဆုံရန် Burnham အစည်းအဝေးက သဘောတူထားသည်။ အစိုးရ အရာရှိများ နှင့်အစည်းအဝေးကို ၁၉၉၇ခုနှစ်အောက်တိုဘာလတွင် Burnham ၌ပင် ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ အစည်းအဝေးတွင် ဘိုဂိုမ်းဗဲလ်း ၈၀ကျော်၊ PNG ကိုယ်စားလှယ် ၂၀ခန့်နှင့် ဆော်လမွန်ကျွန်းစုအစိုးရမှ လေ့လာသူ ၆၅ဦးပါဝင်ခဲ့သည်။ ဆော်လမွန်ကျွန်းစုအစိုးရ လေ့လာရေးအဖွဲ့တွင် ဝန်ကြီးတဦးပါဝင်ပြီး၊ ထိုသူမှ အစည်းအဝေးကို ကြီးကြပ်ခဲ့သည်။ BRA တပ်များ နှင့် ခုခံရေးတပ်များဖက်မှ ခေါင်းဆောင်များ တတ်ရောက် ခဲ့ကြသည်။ Burnham ၏ ဒုတိယအကြိမ် အစိုးရအရာရှိများနှင့်အစည်းအဝေးတွင် အောင်မြင်တိုးတက်မှု

ဘိုဂိုမ်းဗဲလ်းပဋိပက္ခကိုင်တွယ်စီမံမှုမှ ရသည့် သင်ခန်းစာများ

- အုပ်စုတခုအတွင်း ဂိုဏ်းကွဲမှုသည် ပဋိပက္ခ ဖြေရှင်းရာ၌ ပင်မအဟန့်အတား ဖြစ်လာခြင်း
- သဘောထားသင့်တင့်မျှတသည့် ခေါင်းဆောင် များ ဘက်တိုင်းတွင် ပေါ်ထွန်းလာရန် အရေးကြီးခြင်း
- နှစ်ဖက်အကြပ်အတည်း တွေ့နေချိန်သည် ပဋိပက္ခ ဖြေရှင်းရန် အခွင့်သာဆုံးဖြစ်ခြင်း
- ခေါင်းဆောင်မှု အသစ် ပေါ်လာရန် လိုအပ်ခြင်း
- ကြားနေပြင်ပအင်အားစု ဖြန့်ဖြေပေးမှု လိုအပ်ခြင်း
- ဖြစ်စဉ်အပေါ်အလေးထားသည့် ပဋိပက္ခကိုင် တွယ် စီမံချည်းကပ်မှု နှင့် ရလဒ် ဦးစားပေး အဖြေထုတ်မှု နှစ်ခုကို ချိန်ခွင်မျှဆောင်ရွက်ရခြင်း။
- ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့် သို့မဟုတ် ရွေးကောက်ခံ အဖွဲ့တခုခုမှ တဆင့် ဒီမိုကရေစီ (အများဆန္ဒအရ ဟူ၍) ကျင့်သုံး၍ (လူနည်းစုအပေါ်) ဖိအားပေးသည့် အပြုအမူများသည် အန္တရာယ်ရှိခြင်းပင်ဖြစ်၏။

ရခဲ့သည်။ တဖက်ဘက်အတွက် မကျေနပ်ဖြစ်စေမည့်အကြောင်းရပ်များအပေါ် ရလဒ်အဖြေများရှောင်ရှားပြီး ဖြစ်စဉ်အပေါ် အာရုံထားခဲ့ပြန်သည်။ သို့သော် Burnham အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးဘေ့ဘေ့တူညီမှုတခုကို လက်မှတ်ထိုးခဲ့ကြသည်။

အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးသဘောတူညီချက်ကို နယူးဇီလန်ခေါင်းဆောင်မှုအောက် လက်နက်မဲ့နိုင်ငံတကာ စောင့်ကြပ်ရေးအဖွဲ့မှ ကြီးကြပ်ခဲ့ပြီး၊ ၁၉၉၇ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလတွင် စတင်ဝင်ရောက်ခဲ့သည်။ နယူးဇီလန်၊ သြစတေးလျှ၊ ဗန်ကူတူ နှင့် ဖီဂျီတို့မှ စောင့်ကြပ်ရေးအဖွဲ့အတွက် လူအင်အားပေးခဲ့ကြသည်။ အပစ်အခတ် ရပ်စဲရေးသဘောတူညီမှုသည် ငြိမ်းချမ်းရေးကြိုးပမ်းမှုအရှိန်အဟုန်ကောင်းလာအောင် လူထုပညာပေးမှု ဖြစ်ခဲ့သည်။ ဒေသတွင်း ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးအခမ်းအနားများပြုလုပ်နိုင်ရန်နှင့် လာမည့်ခေါင်းဆောင်အစည်း

လေ့လာခြင်း

ဖြစ်စဉ်လေ့လာချက်

အဝေးများ အတွက် လုံခြုံမှုပေးခဲ့သည်။ **Ona** မှလွဲ၍ ဘက်အသီးသီးမှ အခြေအနေတိုးတက်လာမှုကို ကြိုဆိုခဲ့ကြသည်။ **Ona** မှာမူ အထီးကျန်ဘေးဖယ်မှု အလိုလို ခံလာရသည်။

၁၉၉၈ခုနှစ်အစောပိုင်းတွင် နယူးဇီလန်နိုင်ငံ လင်ကွန်းတက္ကသိုလ်၌ ခေါင်းဆောင်များအစည်းအဝေး ကိုကျင်းပခဲ့ပြီး၊ **PNG**၊ နယူးဇီလန်၊ ဩစတေးလျ၊ ဆော်လမွန်ကျွန်းစု၊ အခြားပစိဖိတ်ကျွန်းနိုင်ငံများ နှင့် ဘိုဂိုမင်းဗဲလ်းအုပ်စုများမှ ကိုယ်စားလှယ်များတက်ရောက်ခဲ့ကြသည်။ အစည်းအဝေးမှနေ၍ ဘိုဂိုမင်းဗဲလ်း ငြိမ်းချမ်းရေး၊ လုံခြုံရေးနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် လင်ကွန်းသဘောတူညီချက်ထွက်ပေါ်လာသည်။ ညှိနှိုင်းမှုဖြစ်စဉ် အပေါ်တွင် အာရုံထားဆဲဖြစ်သော်လည်း အဓိကအကြောင်းရပ်အချို့အပေါ် သဘောတူညီချက်များရလာသည် မှာ တိုးတက်မှုဖြစ်သည်။ အမြဲတမ်းအပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးအတွက် သဘောတူညီခဲ့သည်။ ထိုသဘောတူညီမှု အပေါ် ၁၉၉၈ခုနှစ်မေလမှစ၍ ကုလသမဂ္ဂလေ့လာရေးကိုယ်စားလှယ်အဖွဲ့အပါအဝင် ဒေသဆိုင်ရာအဖွဲ့မှ ကြီးကြပ်စောင့်ကြည့်ခဲ့သည်။ ရှေးဩမ်ခံရသည့် ဘိုဂိုမင်းဗဲလ်းပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးအစိုးရအဖွဲ့ကို ၁၉၉၈ခုနှစ် အကုန်ပိုင်းတွင် ဖွဲ့စည်းရမည် ဖြစ်သည်။ ကြိုတင်သတ်မှတ်ချက်အားဖြင့် အရပ်သားအာဏာပိုင်များပြန်လည် အသက်ဝင်လာစေရန်အတွက် **PNG** ကာကွယ်ရေးတပ်များ ပြန်လည်ရုပ်သိမ်းသွားကြရသည်။ လက်နက် ဖြုတ်သိမ်းရေး အတွက် အခြားခွင့်ပြုမှုများမပေးထားသော်လည်း **BRA** နှင့် အခြားဘိုဂိုမင်းဗဲလ်းအုပ်စုများ လက်ခံခဲ့ကြသည်။

လင်ကွန်းသဘောတူညီမှုအရ အခြားသောဆောင်ရွက်မှုများကိုလည်း တွေ့လာရသည်။ မေလသရက်နေ့ တွင် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးသဘောတူညီချက်မှာ သိသိသာသာ အသက်ဝင်လာသည်။ နယူးဇီလန် ဦးဆောင် သည့် အပစ်အခတ်ရပ်စဲမှုစောင့်ကြည့်ရေးအဖွဲ့မှသည် ဩစတေးလျဦးဆောင်သည့် ငြိမ်းချမ်းရေးစောင့်ကြပ်မှု အဖွဲ့ ဖြစ်လာသည်။ အရပ်သားများဆိုင်ရာ ပေါ်လစီဆောင်ရွက်မှုများအတွက် တိုးတက်မှုအချို့ရှိလာသည်။ ဘိုဂိုမင်းဗဲလ်းပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးအစိုးရ သို့မဟုတ် လက်နက်ဖြုတ်သိမ်းရေးဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်ချက်များတွင် တိုးတက်မှုမတွေ့ရပေ။ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးအပေါ် **Ona** မှ ဆန့်ကျင်လာခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ဖြင့် ဇွန်လတွင် မျှော်မှန်းထားသည့်ခေါင်းဆောင်များအစည်းအဝေးမတိုင်ခင် လိုက်လျော အလျော့ပေးခြင်း များစွာပြုလုပ်ရန် သဘောထားမျှတသည့် **BIG/BRA** ခေါင်းဆောင်များအတွက် အခက်အခဲဖြစ်လာစေသည်။

အာဏာအတွက်ယှဉ်ပြိုင်မှုများ တိုးပွားလာသည်။ **BTG** နှင့် **BIG** နှစ်ဖွဲ့စလုံးအနေဖြင့် ဘိုဂိုမင်းဗဲလ်းအစိုးရ တရပ်ရှေးဩမ်ရန်လိုအပ်ချက်ကို လက်ခံအသိပြုကြသည်။ သို့ရာတွင် တည်ရှိနေသည့်ကွဲပြားမှုများနှင့် လက်မခံနိုင်စရာ အကြောင်းရပ်များအပေါ် ကနဦးအားဖြင့် တိုးတက်မှုမရပဲနှင့် ပြည့်စုံသည့်ရှေးကောက်ပွဲများ ပြုလုပ်ရန်ခက်ခဲမည်ဖြစ်သည်။ **BIG/BRA** ခေါင်းဆောင်များသည် လွတ်လပ်ရေးနှင့်ပတ်သက်ပြီး လူထုဆန္ဒခံယူပုံလုပ်ရန် လိုလားကြသည်။ သို့သော် ထိုသို့လုပ်ခြင်းဖြင့် လူထုအကြားနောက်ထပ်ကွဲပြားမှုများ ဖြစ်သွားနိုင်သည်။

လက်ရှိအခြေအနေများ

ငြိမ်းချမ်းရေးညှိနှိုင်းမှုသည် ထင်ရှားအရေးကြီးသည့်အကြောင်းရပ်များကို ထိတွေ့ထားခြင်းမရှိသေးပေ။ အထူးသဖြင့် ဘိုဂိုမင်းဗဲလ်းအနာဂတ်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအပေးတွင် ဆွေးနွေးပွဲပါဝင်သူများအကြား ကွဲပြားနေသည်။ သဘောထားတင်းမာသည့် **BRA** အဖွဲ့ဝင်အချို့သည် အစဉ်အလာလေ့ကို အခြေခံထားသည့် သဘောတူညီချက်အဖွဲ့အစည်းကိုလိုလားကြသည်။ **BRA/BIG** ခေါင်းဆောင်အများအပြားကမူ လွတ်လပ် ပွင့်လင်း သည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းပုံစံကို ပိုမိုလိုလားသည်။ **BTG** နှင့် အခြားဘိုဂိုမင်းဗဲလ်း ခေါင်းဆောင်အစုအဖွဲ့များကလည်း လွတ်လပ်ပွင့်လင်းသည့် လူ့အဖွဲ့ပုံစံကို လိုလားသည်။ သို့သော်လည်း သဘောမျှတမှုရှိသည့် ဘိုဂိုမင်းဗဲလ်းခေါင်းဆောင်များအနေဖြင့် အနာဂတ်စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို ဘိုဂိုမင်းဗဲလ်းပြည်သူများကသာ ထိန်းချုပ်နိုင်ရန် သဘောတူညီခဲ့ကြသည်။ ထိုသဘောအရ အခြားသော **PNG** နိုင်ငံသားများအတွက်မူ ဘိုဂိုမင်းဗဲလ်းပြည်အတွင်း အကန့်အသတ်ဖြင့် သွားလာခွင့်သာရမည်ဖြစ်သည်။

ယေဘုယျသဘောအားဖြင့် **BRA/BIG** အစုများသည် ဘိုဂိုမင်းဗဲလ်းပြည်အတွင်း သတ္တုတွင်းများထပ်မံ လုပ်ကိုင်ရန် သို့မဟုတ် သတ္တုများထုတ်ယူသွားကြမည့်အရေးကို ဆန့်ကျင်ကြသည်။ ဘိုဂိုမင်းဗဲလ်းပြည်သူ

လေ့လာခြင်း

အများအပြားကလည်း ထိုရပ်တည်ချက်ကို ထောက်ခံကြသည်။ သို့သော် လွတ်လပ်သည့်ဘိုဂိမ်းဗဲလ်းအနေဖြင့် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းတိုးတက်လာလိုအပ်ပြီး၊ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးနှင့် မြေရှင်းများအတွက်လည်းသင့်တင့်မျှတမည့် ဒေသ၏ထိန်းချုပ်မှုအောက်တွင် ထိုသတ္တုမြိုင်းများလုပ်ကိုင်ရန်လိုအပ်မည်ဟူသော တဦးချင်းအရ သဘောထားသင့်တင့်မျှတရှိသည့် ဘိုဂိမ်းဗဲလ်းခေါင်းဆောင်များလည်းရှိနေသည်။ ထိုသို့ဖြင့် ဘိုဂိမ်းဗဲလ်းပြည် အတွင်း သတ္တုတွင်းအသစ်များ၊ ရေနံနှင့်ခါတ်ဇွေလုပ်ငန်းများလုပ်ကိုင်ရန် နေရာအခင်းအကျင်း နည်းပါးလာ သော်လည်း ဗဟိုအစိုးရအတွင်း နိုင်ငံရေးသမားများကမူ ထိုဒေသတွင် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများ ပြန်လည် နေရာချရန်သာ လိုလားနေကြသည်။

ဘိုဂိမ်းဗဲလ်းပြည်သည် ကွဲပြားမှုများဖြင့် တည်ရှိနေဆဲဖြစ်သည်။ သဘောထားတင်းမာသည့် BRA များမှာ ညှိနှိုင်းမှုဖြစ်စဉ်၏ အပြင်ပတွင်ရောက်နေကြသလို၊ ဖြစ်စဉ်အတွင်း သဘောကွဲလွဲမည့်အရာများ ကြိုတင် ရှိနေသဖြင့် ညှိနှိုင်းမှုဖြစ်စဉ်ကို တိမ်းချော်သွားစေနိုင်သည်။ သို့သော်လည်း ၁၉၉၈ခုနှစ်စွန့်လွှတ်သည့် တနှစ်အတွင်း တိုးလာသည့်ဖြစ်ရပ်ဟု မှတ်ယူရမည်။ လက်နက်ဖြုတ်သိမ်းရေးစောင့်ကြပ်မှုအဖွဲ့သည် ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်လုံခြုံစိတ်ချရန် အဓိကအရေးကြီးမှုဖြစ်လာသည့်အလျောက် ပါဝင်သူများအနေဖြင့် ပို၍ စိတ်ချယုံကြည်လာကြသည်။ ရေရှည်အတွက် ခေါင်းဆောင်များအချင်းချင်းကြား ထိတွေ့ဆက်ဆံနိုင်ရန် အရေးကြီးသည့်အချက်မှာ ရလဒ်အဖြေထုတ်ခြင်းထက် ဖြစ်စဉ်ကို အလေးပေးခြင်းဖြစ်သည်။ သို့မှသာ အပြန်အလှန်ယုံကြည်မှုတိုးတက်လာပြီး အပေးအယူလုပ် ညှိနှိုင်းမှုများလည်း ပေါ်ထွက်လာနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ အနာဂတ်တိုးတက်မှုသည် ဖြစ်စဉ်ကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းထားနိုင်ခြင်းအပေါ်တွင် မူတည်နေပေသည်။

ဘိုဂိမ်းဗဲလ်းပဋိပက္ခကို တွယ်စိမ့်မှုမှတစ်ဆင့် သင်ခန်းစာများ

ဘိုဂိမ်းဗဲလ်းပဋိပက္ခကို တွယ်စိမ့်မှု၏ အချို့အခြေအနေများသည် ကျယ်ပြန့်သည့်သဘောဆောင်သည်။

- ပထမအချက်မှာ ဗဟိုအစိုးရက ကိုယ်၌ကပန်တီးထားသည့် ဘိုဂိမ်းဗဲလ်းပြည်တွင်း အချင်းချင်း ကွဲပြားမှုသည် ပဋိပက္ခဖြေရှင်းရာ၌ ပင်ပအဟန့်အတားဖြစ်လာခြင်းဖြစ်သည်။ ဘိုဂိမ်းဗဲလ်းပြည်အတွင်း ရှုပ်ထွေးလှသည့်ကွဲပြားမှုအခြေအနေများရှိသည်နှင့်အတူ ဗဟိုအစိုးရအနေဖြင့် သူ၏အတိုက်အခံအား ကျသွားစေရန် သဘောဖြင့် လူမျိုးရေးပဋိပက္ခကို အသုံးချခဲ့သည်။ ဘိုဂိမ်းဗဲလ်းပြည်သူများကြောင့် ဖြစ်လာရသည့် ညှိနှိုင်းမှုဖြစ်စဉ်သည် နောက်ထပ် တိုးတက်မှုများအတွက် အရေးကြီးသော အခြေခံအုတ်မြစ် ဖြစ်သည်။ ဗဟိုအစိုးရအနေဖြင့် ဒေသတွင်းပြည်သူများ ပါဝင်ပတ်သက်မှုကို ခွင့်ပြုရန် မီးမောင်းထိုးပြသည့်အချက်ဖြစ်သည်။

- ဒုတိယအချက်မှာ နှစ်ဖက်စလုံး၌ သဘောထားသင့်တင့်မျှတသည့်ခေါင်းဆောင်များပေါ်လာရန် အရေးကြီးခြင်းဖြစ်သည်။

- တတိယအချက်မှာ စစ်ရေးအရနှစ်ဖက်အကြပ်အတည်းကြုံ တုန့်ဆိုင်းနေခြင်းသည် ပဋိပက္ခ ဖြေရှင်းရန် အခွင့်သာသည်ဟု ဘိုဂိမ်းဗဲလ်းဖြစ်ရပ်က ပြသခဲ့သည်။

- စတုတ္ထအချက်အားဖြင့် အစိုးရပြောင်းလဲမှုသည် ယခင်ပေါ်လစီများနှင့်မတူသည့် ခေါင်းဆောင်မှု အသစ် ပေါ်လာရန်အခွင့်အလမ်း သို့မဟုတ် ပဋိပက္ခဖြေရှင်းရေးအတွက် တိုးတက်သည့် နိုင်ငံရေးခြေလှမ်းတရပ် ဖြစ်သည်။

- ပဉ္စမအချက်မှာ နိုင်ငံခြားအစိုးရတရပ်ရပ်ကဲ့သို့ ကြားနေ ပြင်ပအင်အားစုမှာ ညှိနှိုင်းပွဲများ ပြန်လည် ပြင်ဆင်မည့်အခြေအနေဖန်တီးနိုင်ရန် အသုံးဝင်သည့်အခန်းတွင်ရှိခြင်းဖြစ်၏။

- ဆဋ္ဌမအချက်မှာ ရလဒ်အဖြေထုတ်ခြင်းထက် ဖြစ်စဉ်အပေါ်အလေးထားသည့် ပဋိပက္ခကို တွယ်စိမ့် ချည်းကပ်မှု တွင် ကောင်းကျိုးရော၊ ပြဿနာပါ ဒွန်တွဲရှိနေခြင်းဖြစ်သည်။ ထင်ရှားသည့် အကျိုးအမြတ်မှာ အစုအဖွဲ့များအကြား အပြန်အလှန်ယုံကြည်နားလည်မှုစေရန် အခွင့်အလမ်းများဖန်တီးပေးသလို၊ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုမှ ပြန်လည်ရောင်ထွက်သွားရန် ခက်ခဲခြင်းဖြစ်၏။ အဓိကပြဿနာမှာ အချို့အချက်များ၌ ရလဒ်အဖြေထုတ်ခြင်းဖြစ်၏။ ထိုကိစ္စကို ဆောလျင်စွာပြုမိပါကလည်း အစုအဖွဲ့များအပေါ် ဖိအားနှင့်

လေးစွာ

အချင်းချင်းကြားတင်းမာမှုသည် ညှိနှိုင်းမှုဖြစ်စဉ်ကို ဖျက်ဆီးပစ်တတ်သည်။ အဖြေထုတ်မှုတစ်ခုမှာ ထိုအရေးကြီးသည့်ကိစ္စကို နောက်တရက်ရက်တွင် ပြန်လည်ညှိနှိုင်းမည်ဟု ဆုံးဖြတ်ချက်ဖြစ်သည်။ ဘိုဂိမ်းဗဲလ်ဥပမာ၌ အငြင်းပွားဖွယ်ရှိသည့် လုံးဝလွတ်လပ်ရေးယူ မယူ ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ရွှေ့ဆိုင်းထားပြီး၊ ဘိုဂိမ်းဗဲလ်အုပ်စုများပါဝင်သည့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ ဘိုဂိမ်းဗဲလ်အစိုးရတစ်ရပ်ကို ဖွဲ့စည်းခြင်းလုပ်ခဲ့သည်။

- သတ္တမအချက်မှာ ပဋိပက္ခအဖြေထုတ်ရာတွင် ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့် သို့မဟုတ် ရွေးကောက်ခံအဖွဲ့တစ်ခုခုမှတစ်ဆင့် ဒီမိုကရေစီကျင့်သုံး၍ဖိအားပေးခြင်းသည်လည်း အန္တရာယ်ရှိခြင်းပင်ဖြစ်၏။ အစုအဖွဲ့များကဲ့လွဲချက်များအလွန်တရာဖြစ်နေသည့် အခြေအနေမျိုးတွင် ထိုကဲ့သို့လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြင့် တင်းမာမှုနှင့် ပြဿနာများပိုမိုဖြစ်လာနိုင်သည်။

၄၃။ အုပ်ချုပ်မှုအစိုးရပုံစံ။ ပါလီမန်အစိုးရလော၊ သမတ အစိုးရလော

အခြေခံအားဖြင့် အုပ်ချုပ်မှုအစိုးရပုံစံသည် သုံးမျိုးရှိပါသည်။ ပါလီမန်မှ တင်မြှောက်သော အစိုးရစနစ်၊ သမတစနစ် နှင့် ယင်းစနစ်နှစ်မျိုးကို ရောစပ်ထားသည့် (တစ်တစ် သမတ တစ်တစ်တိုင်းစနစ် ဟုခေါ်သော) စနစ် ဟူ၍ ဖြစ်ပါသည်။ ဤအခန်းတွင် ယင်းစနစ်ကြီး သုံးမျိုး၏ အားသာချက် အားနည်းချက်များအပါအဝင် ရွေးချယ်စဉ်းစားစရာ ကိစ္စများကို ဆွေးနွေးထားပါသည်။

- ၄၃။၁။ ပါလီမန်စနစ် - အားသာချက် အားနည်းချက်များ။**
- ၄၃။၂။ သမတစနစ် - အားသာချက် အားနည်းချက်များ။**
- ၄၃။၃။ တစ်တစ်တိုင်း သမတစနစ် - အားသာချက် အားနည်းချက်များ။**

ဆီဇာလန်နိုင်ငံမှလွဲ၍ ယနေ့ကမ္ဘာပေါ်ရှိ ကျန်ဒီမိုကရေစီစနစ်တည်ဆောက်မှုများတွင် အစိုးရမှုကို သမ္မတစနစ်၊ ပါလီမန်စနစ် သို့မဟုတ် တဝက်တိုင်းပါလီမန်စနစ် တခုခုကို အသုံးပြုလေ့ရှိပါသည်။ ပါလီမန်စနစ်ဟူသည်မှာ ဥပဒေပြုရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာ နှစ်ရပ်စလုံးကို ပြဋ္ဌာန်းနိုင်သည့် စနစ်ဖြစ်သည်။ သမ္မတစနစ်တွင် အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ဥပဒေပြုမှုအာဏာကို သီးခြားစီ ကန့်သတ်ထားသည်။ အုပ်ချုပ်မှုအာဏာသည် ဥပဒေပြုမှုအာဏာနှင့်မပတ်သက်ရချေ။ ထိုပုံစံနှစ်ရပ်၏ ကွဲပြားမှုကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်း အကျဉ်းချုံးပြန်ဆိုရလျှင် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာ၏ သီးခြားလွတ်လပ်မှု အတိုင်းအတာ ပင်ဖြစ်သည်။ သမ္မတစနစ် စစ်စစ်ဟူသည် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာကို သီးခြားလွတ်လပ် စေပြီး၊ ပါလီမန်စနစ်စစ်စစ်ဟူသည် နိုင်ငံတော်၏အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းမှုနှစ်ရပ်မှာ အပြန်အလှန်အမှီသဟဲပြု ဆက်နွှယ်နေခြင်းဖြစ်သည်။

ဒီမိုကရေစီနှင့် အမြစ်တွယ်နေသည့်ပဋိပက္ခကိစ္စရပ်များအတွက်မူ ပါလီမန်စနစ်နှင့် သမ္မတစနစ်အကြား အဓိကထင်ရှားစေသည့်အချက်မှာ ပါတီအဖွဲ့များနှင့်သူတို့၏ အမြင်သဘောထားများမှာ ပါလီမန်စနစ်အောက်တွင် အုပ်ချုပ်ရေးပိုင်း ကိုယ်စား ပြုနိုင်ခြင်း ဖြစ်သလို၊ ခြားနားချက်အားဖြင့် သမ္မတစနစ်တွင် သမ္မတရုံး၏တဦးတည်း အာဏာပိုင်မှုရှိနေခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုနှိုင်းယှဉ်ချက်မှာလည်း ပိုမိုတွက်ဆမိလေ့ ရှိတတ်သည်။ ပါလီမန်စနစ်တွင် ပါတီတရပ်တည်းက လွှမ်းမိုးထားလေ့ရှိသလို၊ သမ္မတစနစ်အရ အစိုးရအဖွဲ့ထဲတွင် နိုင်ငံရေးနှင့်လူမျိုးစု လက္ခဏာရပ်များအစုံစုံ အလင်လင် ကိုယ်စားပြုမှုရှိနိုင်သည်။ သမ္မတစနစ်၊ ပါလီမန်စနစ်၊ တဝက်တိုင်း ပါလီမန် စနစ်၏ ကောင်းမှုများနှင့်ပတ်သက်၍ အငြင်းပွားမှုများရှိနေဆဲပင်။

ထိုသို့ လူ့အဖွဲ့အစည်းသဏ္ဍာန်ရွေးချယ်မှုများ အများအပြားရှိနေစဉ်တွင် ပါလီမန် စနစ် သို့တည်းမဟုတ် သမ္မတစနစ်၏ ကောင်းမှုများကို ငြင်းခုံခြင်းသည် အကောင်းဆုံး ကို ရွေးချယ်နေခြင်းတော့ မဟုတ်ပေ။ ထိုထက်စာလျှင် လူ့အဖွဲ့အစည်းတရပ်၏ လူမှုရေးစနစ်၊ နိုင်ငံရေးယဉ်ကျေးမှုနှင့် သမိုင်းနောက်ခံများအရ အသင့်တော်ဆုံးကို ရှာဖွေရခြင်းဖြစ်သည်။ ရွေးချယ်စရာများကို အသေးစိတ်ဆန်းစစ်ခြင်းမပြုခင်မှာပင် တိုင်းပြည်တွင်း ဆောင်ရွက်ရန်လိုအပ်နေသည့် အကြောင်းအချက်များကို အချိန်တကျ စဉ်းစားရန် အရေးကြီးပေသည်။ အားကောင်းသည့် အစိုးရစနစ်၊ ပါတီ အဖွဲ့များအကြားအပြန်အလှန်ယုံကြည်စိတ်ချမှုအတိုင်းအတာ၊ အမျိုးသား အကျိုး စီးပွားအရ ပါတီအစုအဖွဲ့များအကြားကွဲပြားမှုများကို ဘေးဖယ်ထား နိုင်သည့်

၄၃။ အုပ်ချုပ်မှုအခြေအနေအထား၊ ပါလီမန်စနစ်လော သမတစနစ်လော

အစုအဖွဲ့များ၏ စွမ်းပကား၊ အပြန်အလှန် စောင့်ကြပ်မှု လိုအပ်ချက်အဆင့် ၊ လူ့အဖွဲ့ အစည်းအတွင်းရှိနေသည့် ဒဏ်ရာဒဏ်ချက်များ ရှိနေမှု ၊ နိုင်ငံရေးနယ်ပယ် အတွင်း ပုဂ္ဂိုလ်ရေးအရာ လွှမ်းမိုးမှုများရှိနေပြီး ထိုသူများ၏ အရေးပါမှု၊ အပေးအယူ လုပ်ညှိနှိုင်းရန် လိုအပ်ချက်၊ ရေရှည် ရေတို စဉ်းစားချက်လိုအပ်ချက်၊ ပျော့ပြောင်း ညင်သာရန် လိုအပ်မှု စသဖြင့်သော အကြောင်းအရာများဖြစ်ပါသည်။

၄၃။ ပါလီမန်စနစ်

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်နောက်ပိုင်း ဒီမိုကရေစီ၏ “ဒုတိယလှိုင်း” ကာလတွင် ဒီမိုကရေစီ စနစ်အများအပြား၏ ရှေးခြယ်မှုသည် ပါလီမန်စနစ်ကို တည်မြဲမှုမရှိသေးသည့် ဒီမိုကရေစီစနစ်များ၏ အကောင်းဆုံးပုံအဖြစ် ဦးစားပေးလာကြသည်။ ပါလီမန်စနစ် ဦးစားပေးခြင်း ပညာရပ်ဆိုင်ရာဆွေးနွေးမှုများ၌ သမ္မတစနစ်၏ ရှိရင်းစွဲအတားအဆီး များထက် ပါလီမန်စနစ်အစိုးရ၏ လိုအပ်မှုနည်းပါးခြင်းကိုသာ အာရုံစူးစိုက်ကြသည်။ ကမ္ဘာပေါ်ရှိ ဒီမိုကရေစီစနစ်တည်ဆောက်မှုအများစုသည် ပါလီမန်စနစ်ကိုအသုံးပြု ကြသည်။ ကြားကာလအချို့တွင် အာဏာရှင်ဆန်သည့်စနစ်များတွေ့ကြုံဖူးသည့် အချိုးအစားမမျှတသည့် ဒီမိုကရေစီစနစ်အများအပြား - အထူးသဖြင့် လက်တင်- အမေရိကန်နှင့် အာရှ - တွင်မူ သမ္မတစနစ်ကို အသုံးပြုနေ သို့မဟုတ် အသုံးပြုခဲ့ကြသည်ကို တွေ့ရပြန်သည်။ ထိုအချက်ကိုထောက်၍ ပါလီမန်စနစ်ဟူသည် ဒီမိုကရေစီစနစ်တည်တံ့ခိုင်မြဲရေးအတွက် အပြုသဘောဆောင်သည့် အကြောင်းရပ်တခု ဖြစ်သည်ဟု အများက လေ့လာသုံးသပ်ကြသည်။ ထိုသဘောတရားအရ ပါလီမန်စနစ်အစိုးရဟူသည် အလွန်အကျွံမဖြစ်စေပဲ အားလုံးကို ပါဝင်ပတ်သက်ခွင့် ရစေမည့် အချက်အလက်များစွာရှိနေပြီး ဖွံ့ဖြိုးစ ဒီမိုကရေစီစနစ်များအတွက် အထောက်အကူပြုသည်ဟု သတ်မှတ်ရပေမည်။

အကျိုးရလဒ်များ

နိုင်ငံရေးပါတီများ ပါလီမန်အတွင်းကိုယ်စားပြုခြင်း ပါဝင်ခြင်းကြောင့် ပါလီမန်တရပ်၏ အစွမ်းအစသည် ဒီမိုကရေစီအုပ်ချုပ်ရေးအပေါ် တောင့်တင်းခိုင်မာမှုဖြစ်စေသည်။ ထို့ကြောင့်ပင် ပါလီမန်စနစ်၏ အကျိုးသက်ရောက်မှုဆွေးနွေးမှုများတွင် ပါလီမန် ရှေးကောက်ပွဲတွင်အသုံးပြုသည့် ရှေးခြယ်တင်မြောက်မှုပုံစံနှင့် အနီးကပ် ဆက်စပ်မှု ရှိနေပေသည်။ ထိုရှေးခြယ်တင်မြောက်မှုပုံစံကို ဆန်းစစ်ရာတွင် အများစုပါဝင်ပတ်သက် နိုင်ရန် ခြုံငုံမှုရှိခြင်း (inclusivity) အထူးသဖြင့် လူမျိုးစုများနှင့်ဆက်ဆံရေး စသဖြင့် အချက်များအချက်အလက်များကို ထည့်သွင်းရသည်။ ထိုအကျိုးရလဒ်များမှာ -

ဥပဒေပြုရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးပိုင်းအတွင်း အုပ်စုအားလုံးပါဝင်နိုင်ရန် စေ့စပ်နိုင်ခြင်း။ ။ ပါလီမန်စနစ်၏ အစိုးရအဖွဲ့ဝင်များသည် ရှေးခြယ်ခံဥပဒေပြုအဖွဲ့ဝင်များမှ ခန့်အပ်ခံရခြင်းဖြစ်သည်။ ပါလီမန်အစိုးရအနေဖြင့် ဥပဒေပြုရေးအာဏာတွင် ကိုယ်စားပြုထားသည့် လူနည်းစုအပါအဝင် အခြားနိုင်ငံရေးအဖွဲ့များကို အုပ်ချုပ်ရေးပိုင်းတွင်လည်း ထည့်သွင်းထားနိုင်သည်။ အစုအဖွဲ့ပေါင်းစုံ ညွန့်ပေါင်းပုံစံ တရပ်ဖြင့် အစိုးရအဖွဲ့ ဖွဲ့ခြင်းသည် ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီတည်ဆောက်ရာတွင် အများစုကျင့်သုံးလေ့ရှိသည့်စနစ်ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ဖြင့် အစိုးရအဖွဲ့အတွင်း အုပ်စုတစု တည်းဖြစ်မနေတော့ပဲ ထင်ရှားသည့်အစုအဖွဲ့ဝင်များ မျှတစွာ ပါဝင်နေပေသည်။

ထင်ရှားသည့်လူမျိုးစုများဖြင့် ကွဲပြားမှုဖြစ်နေသည့် သို့မဟုတ် အခြားကွာဟချက် ပုံစံတခုခုရှိနေသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများ၌ “ပါဝင်ပတ်သက်ခွင့်ရခြင်း (inclusion)” ဟူသည့် အခြေခံအချက်သည် အလွန်တရားအရေးကြီးလှသည်။ ထို့ကြောင့်ပင် မကြားမိနစ်များကဖြစ်ခဲ့သည့် တောင်အာဖရိက ဥပမာကဲ့သို့ ဒီမိုကရေစီအသွင်

ပါလီမန်စနစ် နှင့် သမတစနစ် မည်သည့်စနစ် ကို ရွေးသင့်သနည်း ဟူသော အချက်မှာ မည်သည်က ပို၍ကောင်းသည် ဟူသောအချက်တွင် မတည့်ပါ။ မည်သည့် စနစ် က သက်ဆိုင်ရာ လူနေမှုအဆောက်အအုံတခု အတွက် အသင့်တော်ဆုံးဖြစ်မည်၊ ယင်း၏ လူမှုရေးဖွဲ့စည်းမှု နိုင်ငံရေး ယဉ်ကျေးမှုနှင့် သမိုင်းကြောင်းအချက်များ နှင့်သာ ပို၍ သက်ဆိုင်ပါသည်။

ကူးပြောင်းမှု များတွင် “ညွန့်ပေါင်း - grand coalition သို့မဟုတ် ညီညွတ်သည့် - United” အစိုးရများဟူ၍ ထည့်သွင်းစဉ်းစားခဲ့ရသည်။ ဥပမာ အစိုးရအဖွဲ့အတွင်း ထင်ရှားသည့် နိုင်ငံရေးအစုအဖွဲ့အားလုံးပါဝင်သည့် အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ကို ကိုယ်စားပြု ထားပြီး၊ ထိုအစုအဖွဲ့အားလုံးအနေဖြင့် အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်မှုတိုင်း တွင် ပါဝင်ရသည်။ ထိုစံမူများကို အခြေခံအားဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲထောက်ခံမှုအပေါ် တည်၍ ပြုလုပ်လေ့ရှိသည်။ ဥပမာအားဖြင့် သတ်မှတ်အခြေခံမဲရာခိုင်နှုန်းရထားသည့် ပါတီအစုအဖွဲ့အားလုံးအနေဖြင့် မဲဆန္ဒအချိုးအစားပေါ်လိုက်၍ ညွန့်ပေါင်းအုပ်ချုပ်ရေး အဖွဲ့ကြီး (grand coalition executive) တွင် ပါဝင်ခွင့်ရသင့်သည်ဟု ဖွဲ့စည်းပုံတွင် ဖော်ပြခြင်းမျိုးဖြစ်၏။ ဖီဂျီနှင့် တောင်အာဖရိကအသွင်ကူးပြောင်းရေးတွင် ထိုဥပမာမျိုး တွေ့ရသည်။ ကွဲပြားမှုများရှိမနေသည့် ဒီမိုကရေစီစနစ်မျိုးတွင်လည်း ညွန့်ပေါင်းဖွဲ့ခြင်းမျိုး ကို ကြီးမားသည့်အကြပ်အတည်းများကြုံနေရချိန်တွင် ပြုလုပ်လေ့ရှိပြန်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် စီးပွားရေးအကြပ်အတည်း သို့မဟုတ် တိုင်းပြည်စစ်ဖြစ်ပွားနေချိန်တွင် ဘက်အားလုံးမှ အဓိကပါတီအစုအဖွဲ့များပါဝင်သည့် အမျိုးသားညီညွတ်ရေး အစိုးရအဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်းကြသည်။

အခြေအနေများပြောင်းလဲရာတွင် လိုက်လျောညီထွေမည့် ပျော့ပြောင်းမှုနှင့် စွမ်းပကားအားရှိခြင်း။ ။အခြေအနေပြောင်းလဲမှုနှင့်ကိုက်ညီမည့် ပါလီမန်ညွန့်ပေါင်းများ ကို ဖွဲ့နိုင်ခြင်းနှင့် ပြုပြင်စရာမလိုခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။ ပါလီမန်စနစ်အတွင်း အစိုးရများ အနေဖြင့် အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲပြုလုပ်စရာမလိုပဲ ဥပဒေပြုရေးဆိုင်ရာ အခြေခံအပေါ်တွင် ပြောင်းလဲမှုလုပ်နိုင်၍လည်းဖြစ်သည်။ ပါလီမန်အနေဖြင့် အယုံအကြည်မဲ့စရာ အစိုးရအဖွဲ့ကို ဖြုတ်ချနိုင်သည်။ ထိုဥပမာမျိုးကို ၁၉၉၄ခုနှစ်တွင် Ecuador တွင်တွေ့ရသည်။ ထိုနည်းအတိုင်းပင် အင်္ဂလန်၊ ကနေဒါ၊ ဩစတေးလျာ နှင့်နိုင်ငံအများအပြား၌ သမ္မတစနစ်ကို သက်တမ်းပြည့်ထားသည့်အစား ပါလီမန်စနစ်အရ အချိန်မရွေး ရွေးကောက်ပွဲခေါ်ယူနိုင်ခွင့်ပေးထားသည်။

အပြန်အလှန်စောင့်ကြပ်သည့်စနစ်။ ။အနိမ့်ဆုံးအားဖြင့် သီအိုရီအရ ဥပဒေပြုမှုကို ယုံကြည်စိတ်ချထားသည့်အပေါ် အုပ်ချုပ်ရေးပိုင်းစွတ်ဖက်မှုထားခြင်းဖြင့် ပါလီမန်စနစ်သည် လူထုကိုယ်စားပြုမှုအတွက် အစိုးရမှတစ်ဆင့်တိုင်းကို တာဝန်ခံထားသည်ဟု ပြောနိုင်သည်။ ဤစနစ်အပေါ် ထောက်ခံမှုများဖက်မှ ဤစနစ်ကျင့်သုံးခြင်းဖြင့် ပေါ်လစီချမှတ်မှုများတွင် လူထုထိန်းချုပ်မှုရှိနေရုံမျှမက၊ ဆုံးဖြတ်ချက်များချမှတ်ရာတွင်လည်း ပွင့်လင်းမှုရှိသည်ဟု ထောက်ပြကြသည်။ သို့သော်လည်း ပါလီမန်အများအပြားအတွင်းရှိ အစုအဖွဲ့ဆိုင်ရာ ကျင့်ဝတ်များကို ကြပ်မတ်နိုင်မည့်အခြေအနေကိုမူ ထည့်သွင်းထားခြင်းမရှိပေ။ ထိုပါလီမန်များတွင် ဥပဒေပြုရေးသည် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာကို စောင့်ကြပ်ရန်ထက် ရာဘာတံဆိပ်တုံး (rubber stamp)သာသာ စွမ်းဆောင်နိုင်သည်။

ပါလီမန်စနစ်ကျင့်သုံးသည့် ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံသစ်များ၏ နှိုင်းယှဉ်မှုအရ တည်ငြိမ်ခြင်း နှင့် စဉ်ဆက်မပြတ်ဖြစ်မှု။ ။ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ပြီးဆုံးသည့်နောက်ပိုင်း ရာစုသုံးနှစ်အတွင်း လွတ်မြောက်လာ ကြသည့် နိုင်ငံများထဲတွင် ၁၉၈၀ အကုန်ပိုင်းအထိ စဉ်ဆက်မပြတ်ပဲ ဒီမိုကရေစီစနစ် ထိမ်းထားနိုင်သည်ဟု ဆိုနိုင်သည့် နိုင်ငံအားလုံးသည် ပါလီမန်စနစ် နိုင်ငံများ ဖြစ်ကြသည်။ ဤသည်ကို စာရင်းဇယားကိန်းဂဏန်းများက ဖော်ပြပေသည်။ ၁၉၄၅-၁၉၇၉ ခုနှစ်အကြား လွတ်မြောက်လာသည့် ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံသစ် ၉၃နိုင်ငံတွင် ၁၉၈၀ ဝန်းကျင်တလျှောက် ဒီမိုကရေစီစနစ်တည်ရှိနေသည့် နိုင်ငံ ၁၅ခုလုံး၌ သမ္မတစနစ်ထက် ပါလီမန်စနစ်ကို ဦးစားပေးကျင့်သုံးကြသည်။ အိန္ဒိယ၊ Botswana/ Trinidad/ Tobago နှင့် Papua New Guinea စသည့် ဒီမိုကရေစီစနစ်

၄၃။ အုပ်ချုပ်မှုအစိုးရပုံစံ။ ပါလီမန်စနစ်လော သမ္မတစနစ်လော

အအောင်မြင်ဆုံး ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံတို့ ဖြစ်ကြသည်။ ဆန့်ကျင်ဖက်အားဖြင့် ထိုကာလအတွင်း သမ္မတစနစ်ကျင့်သုံးသည့်နိုင်ငံ အားလုံးတွင်မူ ဒီမိုကရေစီစနစ် ပျက်ယွင်းသည့်ပုံစံမျိုး ရင်ဆိုင်ခံစားကြရသည်။ မြို့ငုံရလျှင် ပါလီမန်စနစ်အတွင်း ဒီမိုကရေစီရှင်သန်မှုနှုန်းသည် သမ္မတစနစ်ထက် သုံးဆပိုပေသည်။

ဆိုးကျိုးများ

ဆုံးဖြတ်ချက်များချမှတ်ရာတွင် လေးလံနှေးကွေးခြင်း သို့မဟုတ် လိပ်ခဲတည်းလည်း ဖြစ်ခြင်းများဖက်ဆီသို့ တိုင်းညွှန်မှု ။ ။ မကြေလည်သည့် အကြောင်းရပ်များအပေါ် အစုအဖွဲ့များအနေဖြင့် အနီးစပ်ဆုံး တူညီမှုတခုအထိ သဘောတူညီမှုရရန် မစွမ်းဆောင်နိုင်ခြင်းကြောင့် ညွန့်ပေါင်း အဖွဲ့များ၏ သရုပ်သကန်အမှန်သည် အုပ်ချုပ်ရေးအကြပ်အတည်းဖက်ဆီ အလွယ်တကူ ပြောင်းသွားနိုင်သည်။ ဤသို့ လိပ်ခဲတည်းလည်းဖြစ်မှုသည် စတုတ္ထမြောက် ပြင်သစ်သမ္မတနိုင်ငံကို အကြပ်ရိုက်စေပြီး သမ္မတအာဏာပိုင် ဗိုလ်ချုပ်ကြီး de Gaulle ၏ ခံယူမှုအမြင်အပေါ်တွင် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအားဖြင့် တာဝန်ရှိသည်။ ဆိုက်ပရပ်စ်နိုင်ငံ၏ ၁၉၆၀ခုနှစ်ဖွဲ့စည်းပုံအရ အာဏာခွဲဝေရေးပျက်ယွင်းမှုကြောင့် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအားဖြင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်း အကြပ်အတည်းကို ရင်ဆိုင်ခဲ့ရသည်။ အမျိုးသားညီညွတ်ရေး အတွက် ၁၉၉၆ခုနှစ် တောင်အာဖရိကအစိုးရအဖွဲ့အတွင်း အမျိုးသားပါတီ (National Party) ပါဝင်ခွင့်ရ နောက်ပိုင်းအချိန်ကာလသည် အကြပ်အတည်းများဖြစ်လာပြီး ညီညွတ်မှုကိုထိခိုက်စေ နိုင်သည့် လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်မှုမျိုးအတွက် မကြာမီက ဖြစ်ခဲ့သည့် ဥပမာတခုဖြစ်သည်။

တာဝန်ခံမှုနှင့်စည်းကမ်းရှိမှု အားနည်းခြင်း။ ။ပါလီမန်စနစ်သည် မူလနဂိုလ်အားဖြင့် သမ္မတစနစ်ထက် တာဝန်ခံမှုအပိုင်း အားနည်းသည် ဟု ဝေဖန်သူများဖက်မှ ထောက်ပြကြသည်။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်မှုတာဝန်ရှိရာ၌ သမ္မတစနစ်လို တဦးတယောက်တည်းက ဆုံးဖြတ် သည်မဟုတ်ပဲ အများစုကဆုံးဖြတ်ရသည့်အတွက်ဖြစ်သည်။ အထူးသဖြင့် ဆန့်ကျင်ဖက် ညွန့်ပေါင်း အဖွဲ့များမှ အုပ်ချုပ်ရေးဖွဲ့သည့်အခါ ပြဿနာများကြုံရတတ်သည်။ အစိုးရလုပ် ဆောင်မှုများကို ပြန်လည်ဆန်းစစ်ရန်နှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းများအတွက် မည်သူ့တွင်တာဝန်ရှိသည်ကို အတည်ယူရန် မဲပေးရွေးချယ်သူများအနေဖြင့် အခက်အခဲတိုးများလာ၍ ဖြစ်သည်။

အားနည်းသည့် အစိုးရစနစ် ဖြစ်လေ့ရှိခြင်း။ ။ အချို့သောပါလီမန်စနစ်သည် ပါတီအဖွဲ့အစည်းများကို ကြပ်မတ်ခြင်းထက် ကွဲပြားသည့်အင်အားစုများပါဝင်သည့် ညွန့်ပေါင်းအဖွဲ့များ အပြောင်းအလဲလုပ်ခြင်းဖြင့် ကိုယ်စားပြုထားသည်။ ထိုအခြေအနေအထားတွင် အစိုးရအဖွဲ့မှာ တည်ငြိမ်မှုမရှိပဲ အားနည်းနေတတ်သလို လူထုရေးရာပေါ်လစီဆိုင်ရာ လမ်းညွှန်ချက်နှင့် စဉ်ဆက်မပြတ်မှုကို အားနည်း စေသည်။

ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံသစ်များ ဆက်လက်ကျန်ရှိမှုကို အခြားအချက်များအရပါ မှတ်ယူနိုင်ခြင်း။ ။ ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီစနစ်အောင်မြင်မှုရသည့်နိုင်ငံအားလုံးနီးပါးမှာ ယခင်ပြုတ်သျှက်လိုနီဟောင်းများဖြစ်ကြသည်။ အများစုမှာ ကာရေဗီယံနှင့် တောင်ပစိဖိတ်ဒေသတွင်း ကျွန်းနိုင်ငံငယ်များဖြစ်ကြသည်။ ဒီမိုကရေစီစနစ် အောင်မြင်မှု အတွက် ပါလီမန်စနစ်အပြင် အခြားသောအချက်များကပါ အရေးပါသည်ဟူသော အကြံပြုချက်ကို အာရုံပြုကြသည့် ဒေသများဖြစ်သည်။ ထိုအချက်အရပင် ပါလီမန် ဒီမိုကရေစီစနစ်များ ဆက်လက်တည်ရှိနေသည့် အောင်မြင်မှုမှတ်တမ်းများ တစုံတရာ ကျန်ရှိနေခြင်းဖြစ်သည်။

ပါလီမန်စနစ်အပေါ် အခြားနည်းအရဆန်းစစ်ဝေဖန်ချက်တခုမှာ သမ္မတစနစ်၏

အရိုးရှင်းဆုံးပုံစံထက် အများစုအုပ်ချုပ်ရေးစနစ်လုံးလုံးဖြစ်ရန် အနည်းနှင့်အများ အထောက်အကူပြုနေခြင်းဖြစ်သည်။ တကယ်တမ်းတွင်မူ ပါလီမန်စနစ်အစိုးရများ- အထူးသဖြင့် ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံသစ်များ - တွင် ပါတီစုံညွှန်ပေါင်းများပါဝင်ခြင်းထက် တပါတီချင်းကို စည်းမျဉ်းပြုထားခြင်းဖြစ်သည်။ ကွဲပြားခြားနားမှုရှိသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်း များတွင် ထိုပါတီများသည် လူမျိုးအုပ်စုတစ်စုကို လွှမ်းမိုးနိုင်သည် - သို့တည်းမဟုတ် ဖယ်ထုတ်ထားနိုင်သည်။ ပါလီမန်စနစ်တရပ်တွင် ပါလီမန်အမတ် အများစုဖြစ်သည့် ၅၁ရာခိုင်နှုန်းသည် နိုင်ငံရေးအာဏာ၏ ရာနှုန်းပြည့်ကို ထိန်းချုပ်ထားနိုင်သည်။ အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာကို ထိန်းချုပ်နိုင်မည့်စနစ် အနည်းငယ်သာ သို့မဟုတ် လုံးဝ မရှိခြင်းဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် သမ္မတစနစ်အရ အာဏာခွဲဝေမှုနှင့် တိုက်ရိုက်နှိုင်းယှဉ်ပါက ပါလီမန်အများအပြားတွင် လက်တွေ့အားဖြင့် အစိုးရများကို ကြပ်မတ်နိုင်မည့် ဥပဒေပြုရေးအာဏာအလွန်တရာအားနည်းပေသည်။ သို့အတွက်ကြောင့်ပင် ပါလီမန်အတွင်း ဆွေးနွေးသည့် အကြောင်းအရာအားလုံး၌ ရာခိုင်နှုန်းအများစု သာသာနှင့်ပင် မဲအရည်အတွက် အနိုင်ရရှိနိုင်သည်။ ထိုနည်းအရ ပါလီမန်စနစ်အစိုးရ သည် အနိုင်ရမဲများအပေါ်တွင် ဦးဆောင်နိုင်ပေသည်။

၄၊ ၃၊ ၂။ သမ္မတစနစ်

ပြီးခဲ့သည့် ရာစုနှစ်များအတွင်း ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံသစ်များတွင် သမ္မတစနစ်သည် လူကြိုက်များသည့် ရွေးချယ်မှုဖြစ်ခဲ့သည်။ ထိုကာလအတွင်း အာရှ၊ အရှေ့ဥရောပနှင့် လက်တင် အမေရိကရှိ ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံသစ်များတွင် သူတို့၏ ဒီမိုကရေစီစနစ်အသစ် အပေါ် အခြေတည်သည့် သမ္မတစနစ်များကို ရွေးချယ်ခဲ့ကြသည်။ ကမ္ဘာပေါ်ရှိ အထင် ရှားဆုံး သမ္မတစနစ်ဖြစ်သည့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၏ လွှမ်းမိုးမှုကလည်း ထိုသို့ရွေးလမ်းဖြစ်လာရန် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအားဖြင့် မူတည်ပေသည်။ မကြာမီဖြစ်ခဲ့သည့် အတွေ့အကြုံများကလည်း သမ္မတစနစ်၏ ကောင်းကျိုးများကို ထောက်ပြခဲ့ခြင်းရှိသည်။

ကောင်းကျိုးများ

တိုက်ရိုက်ရွေးချယ်ခံရသည့် သမ္မတသည် မဲဆန္ဒရှင်များအပေါ် တာဝန်ရှိကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။ ။ သမ္မတရုံးသည် ဆုံးဖြတ်ချက်များအတွက် တိုက်ရိုက်တာဝန်ခံ ရသည်။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် ပါလီမန်စနစ်နှင့်နှိုင်းယှဉ်ပါက အကြီးဆုံးအုပ်ချုပ်မှုကို လူထုမှ တိုက်ရိုက်ရွေးချယ်ထားခြင်းကြောင့်ဖြစ်၏။ သို့အတွက်ကြောင့်ပင် ပါလီမန်စနစ် နှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် မဲဆန္ဒရှင်များအဖို့ သမ္မတကို အာဏာထပ်မံအပ်နှင်းရန် သို့မဟုတ် နောက်ကြောင်းပြန် ပြန်လည်အပြစ်ပေးရန် - မဲပေး၍ထုတ်ပစ်ခြင်း- လွယ်ကူလှသည်။

ဂိုဏ်းဂဏများအငြင်းပွားမှုအပေါ်တွင် သမ္မတအနေဖြင့် အမျိုးသားညီညွတ်ရေး ခေါင်းဆောင်အနေဖြင့် လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်း။ ။ လူထုထောက်ခံမှု ကျယ်ကျယ် ပြန့်ပြန့် ရထားသည့် သမ္မတအဖွဲ့အနေဖြင့် အငြင်းပွားဖွယ် နိုင်ငံရေးအုပ်စုများအကြား သမ္မာသမတ်ကျကျ ရပ်တည်၍ နိုင်ငံကို ကိုယ်စားပြု ထားနိုင်သည်။ ထိုအခန့်ကဏ္ဍမျိုး ရပ်တည်နိုင်ရန် မဖြစ်မနေ အရေးကြီးသည်မှာ သမ္မတရွေးချယ်ပုံစည်းမျဉ်းထားရာ၌ လူမျိုးစုတခု သို့ ဒေသအုပ်စု တစုမှ လွှမ်းမိုးနိုင်သည့် ပုံစံထက် သမ္မတအနေဖြင့် ကျယ်ပြန့်သည့်ထောက်ခံမှု ရရှိနိုင်မည့်ပုံစံကို အဝင်တွင်ကျစီမံထားရန်လိုသည်။

ရွေးချယ်မှုတွင် မြင့်မားသည့်အတိုင်းအတာပမာဏရှိခြင်း။ ။ သမ္မတစနစ်၌ မဲဆန္ဒ ပေးသူများတွင် သာမန်အားဖြင့် ရွေးချယ်မှုနှစ်မျိုးရှိသည်။ သမ္မတအတွက် မဲတပြားနှင့် ဥပဒေပြုရေး အာဏာပိုင်အတွက် မဲတပြားဖြစ်၏။ ဆိုလိုသည်မှာ မဲဆန္ဒရှင်များအနေဖြင့် သမ္မတစနစ်အောက်ရွေးချယ်မှုတွင် အတော်အတန်မြင့်မားသော အာဏာရှိနေသည်။

သမ္မတရုံးတည်ငြိမ်မှုနှင့် လူထုရေးရာပေါ်လစီ စဉ်ဆက်မပြတ်ခြင်း။ ။ ပါလီမန်စနစ် အစိုးရများတွင် မဲဆန္ဒရှင်များ၏ သဘောထားမပါပဲ ပြောင်းလဲမှုများကို

၄၃။ အုပ်ချုပ်မှုအစိုးရပုံစံ။ ပါလီမန်စနစ်လော သမတစနစ်လော

လုံးဝပြုလုပ်နိုင်သည်။ သို့သော် သမ္မတစနစ်တွင်မူ သမ္မတနှင့်သူ့၏ အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့မှာ နှိုင်းယှဉ်ချက်အရ သာမန်အားဖြင့် တည်မြဲနေလေ့ရှိသည်။ သမ္မတစနစ်အများအပြား၌ သမ္မတရုံးသည် တည်ငြိမ်မှုရှိစေပြီး ပေါ်လစီချမှတ်ရာတွင် ခန့်မှန်းရလွယ်နိုင်မည့် အနေအထားသို့ အနိုင်အမာပြင်ဆင်ထားရသည်။ ထိုသို့လုပ်ဆောင်ထားခြင်းဖြင့် - အနိုင်ဆုံးသီအိုရီအရဖြစ်စေ- ထိရောက်ပြီး ဆုံးဖြတ်ချက်ချနိုင်သည့် အုပ်ချုပ်မှုကို ဖြစ်ထွန်းစေသည်။ ပါတီများ၏အားနည်းမှု သို့ ပါလီမန်ညွန့်ပေါင်းများ အပြောင်းအလဲဖြစ်မှုကြောင့် သို့တည်းမဟုတ် လိုအပ်ချက်အရဖြစ်လာသည့် လက်မခံနိုင်လောက်သည့် စီးပွားရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများလို ခက်ခဲသည့် နိုင်ငံရေးဆုံးဖြတ်ချက်များအတွက် အစိုးရများအနေဖြင့် မကြာခဏ ပြောင်းလဲမှုလုပ်ရန် အခွင့်သာပေသည်။

ဆိုးကျိုးများ

သမ္မတသည် နိုင်ငံရေးပါတီတစ်ခု၊ လူမျိုးစုတစ်ခု၏ ဖမ်းစားမှုကို ခံရခြင်း။ ။ ကွဲပြားနေသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွက် သမ္မတစနစ်၏ အဓိကဆိုးကျိုးမှာ သမ္မတရုံးသည် နိုင်ငံရေးပါတီတစ်ခု သို့ လူမျိုးအုပ်စုတစ်ခု၏ ဌာနတစ်ခုဖြစ်လေ့ရှိခြင်းပင်။ လူမျိုးစုံရှိသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွက် ဤအချက်မှာ သီးခြားအခက်အခဲ ပြဿနာရပ်များ ဖြစ်လာစေသည်။ အမြစ်တွယ်နေသည့်ပြဿနာကာလမှ ဒီမိုကရေစီစနစ် သို့ ကူးပြောင်းရန် ကြိုးပမ်းနေရသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်း အခြေအနေမျိုးတွင် သမ္မတရုံးသည် အများစုက ပိုင်ဆိုင်အသုံးပြုသည့် နေရာ ဖြစ်လာနိုင်သည်။ မဲဆန္ဒများ၏ ဗဟုဖြစ်မှုကို ကန့်သတ်ပြီး ထိုအများစု၏ နိုင်ငံရေးအာဏာကို အပြည့်အဝဆုပ်ကိုင်နိုင်စရာဖြစ်လာနိုင်သည်။ နိုင်ငံရေးအာဏာ အတွက် အဓိက အုပ်စုနှစ်ခု သို့ သုံးစုက ယှဉ်ပြိုင်နေရသည်ဆိုပါက ထိုပြဿနာမျိုး ကြုံလာနိုင်သည်။ ထိုအခြေအနေမျိုးတွင် သမ္မတအနေဖြင့် အလွယ်တကူပင် အုပ်စုတစ်ခုကို ကိုယ်စားပြုမှုခံယူထားနိုင်ပြီး၊ အခြားအုပ်စုများ၏ မဲဆန္ဒနှင့်လိုလားချက်များကို ကြေနပ်နှစ်သိမ့်စေမည့် ဆွဲဆောင်မှုများကို ပြုလုပ်မည်မဟုတ်ပေ။ ထိုအလားအလာအောက်တွင် သမ္မတရုံးသည် လူမျိုးတစ်ခုအနိုင်ရရေး သို့မဟုတ် ဖိနှိပ်ရေး သင်္ကေတတစ်ခုဖြစ်လာနိုင်သည်။

အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာအပေါ်တွင် စစ်မှန်သည့်ကြပ်မတ်မှုမျိုးမရှိခြင်း။ ။ သမ္မတဖြစ်သူ၏ ပါတီနှင့် ပါလီမန်အတွင်းရှိအများစုပါတီအကြား တိုက်ရိုက်သင့်မြတ် သဟဇာတ ရှိပါက ထိုအဖြစ်မျိုးကို ပိုမိုတွေ့ရလေ့ရှိသည်။ ထိုအခြေအနေတွင် ပါလီမန်အနေဖြင့် အုပ်ချုပ်ရေးပိုင်းကို တကယ်တမ်းအားဖြင့် ကြပ်မတ်နိုင်ခြင်းမရှိသလို၊ ပြန်လည်ဆန်းစစ်သည့် ဥပဒေပြုရေးဌာနထက် ချီးမွန်းရုဏ်တင်စရာ ဆွေးနွေးဖက် အခန်းတစ်ခုသာ ဖြစ်လာသည်။ ပါလီမန်စနစ် ဝန်ကြီးချုပ်နှင့်မတူပဲ သမ္မတအနေဖြင့် လူထုထောက်ခံမှုနည်းသူဖြစ်နေလျှင် ပြန်လည်ဖြုတ်ချရန် စနစ်မရှိပဲ သမ္မတ သက်တမ်းကာလအတွင်း လုံးဝတည်မြဲနေလျှင် ထိုပြဿနာရပ်မှာ ပိုဆိုးဝါးလာစေသည်။ ၁၉၇၀ ခုနှစ် ချီလီနိုင်ငံဥပမာတွင် မဲအရည်အတွက် ၃၉ ရာခိုင်နှုန်းဖြင့် သမ္မတ Salvador Allende သည် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာအားလုံးကို ချုပ်ကိုင်၍၊ ဆန့်ကျင်ဖက်အားဖြင့် ဥပဒေပြုရေးတွင်လည်း လွှမ်းမိုးထားလိုက်သည်။ အကဲခတ်သူများအဆိုအရ လူထုထောက်ခံမှုနည်းသည့် သမ္မတသည် အတော်အတန်ရှည်ကြာစွာ နိုင်ငံရေး အာဏာရှိနေနိုင်သည့် စနစ်ကြောင့် ၁၉၇၃ခုနှစ် စစ်တပ်အာဏာသိမ်း မျိုးဖြစ်လာသည်ဟု ထောက်ပြကြသည်။ သမ္မတစနစ်များအတွင်း ဥပဒေပြုရေးဖက်မှ သမ္မတအပေါ် စွဲချက်တင်နိုင်သည့် စနစ်များ ထားရှိနေစဉ်မှာပင် သမ္မတစနစ်သည် အခြားအဓိကပုံစံများထက် ပြုပြင်ကိုင်တွယ်ရခက်ခဲသည့် ပုံစံဖြစ်လာပေသည်။

လက်တွေ့မျက်မြင်အရ ဒီမိုကရေစီစနစ် ကျရှုံးမှုရှိခြင်း။ ။ ၁၉၄၅ ခုနှစ်နှင့် ၁၉၄၉ ခုနှစ်

အတွင်း ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီစနစ်များအောင်မြင်မှုနှင့် နှိုင်းယှဉ်ပါက ထိုကာလအတွင်းရှိ သမ္မတစနစ် သို့ တဝက်တပိုင်းသမ္မတစနစ်များသည် ဒီမိုကရေစီစနစ် အဆက်ပြတ် ကုန်ကြသည်။ စစ်အာဏာသိမ်းမှု ဖြစ်ရပ်များတွင် ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီစနစ်နိုင်ငံများထက် သမ္မတဦးဆောင်ဒီမိုကရေစီစနစ်နိုင်ငံများက နှစ်ဆပိုမိုသည်။ ၁၉၇၃-၁၉၈၉ ခုနှစ်ကာလများအတွင်း ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံ ၅ခုတွင် စစ်အာဏာသိမ်းမှုဖြစ်ပွား၍ နှိုင်းယှဉ်ချက်အားဖြင့် သမ္မတဦးဆောင် ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံ ၁၀ခုတွင် စစ်တပ်အာဏာသိမ်းမှုဖြစ်ခဲ့သည်။ ယခုအချိန်ကာလအထိ သမ္မတဦးဆောင် ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံ ၄ ခုသာလျှင် နှစ်ပေါင်း ၃၀ကြာအောင် ဒီမိုကရေစီစနစ် အဆက်မပြတ် ရှိနေခဲ့သည် - အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၊ ကော်စတာရီကာ၊ ကိုလံဘီယာနှင့် ဗန်နီဇွဲလား။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၏ ထင်ရှားကျော်ဇောသည့် ဥပမာမှလွဲ၍ ဒီမိုကရေစီစနစ်တည်ငြိမ်သည့် မှတ်တမ်းမရှိခဲ့ပေ။

၄၊ ၃၊ ၃။ တစ်ဝက်တပိုင်း သမ္မတစနစ်

နောက်ဆုံးအုပ်ချုပ်ရေးပုံစံတခုမှာ ကျွန်ုပ်တို့အခေါ်အားဖြင့် တစ်ဝက်တပိုင်း သမတ စနစ် ဖြစ်သည်။ ဤစနစ်တွင် ပါလီမန်စနစ်နှင့် ဝန်ကြီးချုပ်၏ အုပ်ချုပ်မှုအာဏာတချို့ကို သမ္မတ၏အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာနှင့်ပေါင်းစပ်ထားသည်။ ဥပဒေပြုမှုအာဏာအပေါ် တည်၍ ဤစနစ်ကို ရေးဆွဲကြရသည်။ နှိုင်းယှဉ်ချက်အားဖြင့် ပုံမှန်မဟုတ်သည့် စနစ်ဖြစ်သည်။ ပြင်သစ်၊ ပေါ်တူဂီ၊ ဖင်လန်၊ သီရိလင်္ကာ နှင့် အခြားနိုင်ငံအချို့တွင် ကနေတိုင် တွေ့ရသည်။ အထိအရှုမခံသည့် ဖွံ့ဖြိုးစီမံကိန်းဒီမိုကရေစီနိုင်ငံများအတွက် အသင့်တော်ဆုံးအုပ်ချုပ်ရေးပုံစံတရပ်အနေဖြင့် ကျွမ်းကျင်သူအချို့မှ ထောက်ပြခဲ့သည်။

ကောင်းကျိုးများ

သမ္မတစနစ်နှင့်ပါလီမန်စနစ်များ၏ ကောင်းကျိုးများကို ပေါင်းစပ်နိုင်ခြင်း။ ။ တစ်ဝက် တပိုင်း သမတစနစ် သည် ဥပဒေပြုရေးအာဏာအတွင်း အများစုကို အမိန့်ပေး နိုင်သည့် ဝန်ကြီးချုပ်နှင့် တိုက်ရိုက်ရွေးချယ်ခံ သမ္မတတို့၏ အကျိုးရလဒ်များကို ပေါင်းစပ်နိုင်သည့် သဘောစွမ်းအင်ရှိပေသည်။ ပုံစံနှစ်ခုစလုံး၏ အကျိုးရလဒ်များကို ပေါင်းစပ်လိုသည့် နိုင်ငံအချို့အတွက် တဝက်သမ္မတစနစ်ကို "လမ်းဝက်နည်းနာ - half way house" အနေဖြင့် အသုံးပြုနိုင်သည်။

အပြန်အလှန် တစ်ဝက်တဝမ်းတည်း သဘောတူညီမှုရရှိလိုအပ်ခြင်း။ ။ အုပ်ချုပ်ရေး အာဏာ၏ တာဝန်ရှိမှုနှင့် ဖော်ပြနိုင်ချက်ကို တိုးမြှင့်ရန် တစ်ဝက်တပိုင်းသမတစနစ် အကောင်အထည်ဖော်ရသူများအနေဖြင့် ထိုစနစ်၏ စွမ်းအားကို အာရုံ စိုက်ကြရသည်။ တပြိုင်တည်း၌ အပြန်အလှန်စောင့်ကြပ်သည့် စနစ်နှင့် အစိုးရ၏ အုပ်ချုပ်မှုစနစ် နှစ်ခုအကြား တစ်ဝက်တဝမ်းတည်း သဘောတူညီမှုစနစ်လိုအပ်ချက် များကို ပြင်ဆင် တည်ဆောက်ရသည်။ ထိုသို့ အပြန်အလှန်အားဖြင့် တစ်ဝက်တည်း သဘောတူညီမှု လို အပ်ချက်သည် ကွဲပြားခြားနားမှုအလွန်တရာရှိနေသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွက် အထူးအကျိုးရှိစေနိုင်သည်။ သမ္မတအနေဖြင့် အရေးကြီးသည့်အကြောင်းရပ်များအပေး ဥပဒေပြုရေးအဖွဲ့နှင့် ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ရပြီး၊ သို့အတွက်လည်း အစွန်းရောက်မှုများ အစား မျှတသည့်အခြေအနေအတွက် အင်အားတရပ်ဖြစ်စေသည်။

ဆိုးကျိုးများ

အစိုးရအဖွဲ့၏ အုပ်ချုပ်ရေးလက်တံများအတွင်းနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးလက်တံများအကြား အကြပ်အတည်းဆိုက်ရောက်မှုဖြစ်ရန်အလားအလာရှိခြင်း။ ။ အစိုးရတရပ်၏ အာဏာသည် ဝန်ကြီးချုပ်နှင့်သမ္မတအကြား ထင်ထင်ရှားရှား ကွဲပြားမှုရှိနေသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဝန်ကြီးချုပ်နှင့် ဝန်ကြီးအဖွဲ့သည် ပြည်တွင်း ပေါ်လစီများကို ဆုံးဖြတ်ရချိန်တွင် သမ္မတသည် နိုင်ငံခြားရေးကိစ္စလုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာများကို ထိန်းထား

၄၃။ အုပ်ချုပ်မှုအစိုးရပုံစံ။ ပါလီမန်စနစ်လော သမတစနစ်လော

သည်။ ဤသို့ဖြင့် အစိုးရအဖွဲ့အတွင်း ဖွဲ့စည်းမှုအရ တင်းမာမှုများရှိနေတတ်သည်။ ဝန်ကြီးချုပ်နှင့်သမ္မတသည် ပြိုင်ဖက်နိုင်ငံရေးပါတီများမှ ဖြစ်ပါက ဤအချက်သည် တဝက်သမ္မတစနစ်အတွင်း အကြပ်အတည်းနှင့် မလှုပ် မရှားနိုင် ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ စေ့စပ်ညှိနှိုင်းခြင်းနှင့် ညင်သာပျော့ပြောင်းမှု၏ အကျိုး ရလဒ်များသည် လိပ်ခဲ တည်းလည်းဖြစ်ကုန်၏။ သမ္မတနှင့် ဝန်ကြီးအဖွဲ့အကြား တာဝန်ခွဲဝေမှု မသဲကွဲခြင်း - ဥပမာအားဖြင့် ပြင်သစ်စနစ်၏ နိုင်ငံခြားရေးပေါ်လစီ - ဤသို့ဖြစ်ပေါ်လေ့ရှိသည်။

၄၃၂။ နိဂုံး

ပါလီမန်စနစ်နှင့် သမ္မတဦးဆောင်စနစ် အစိုးရများ၏ အကျိုးရလဒ်များနှင့် ဆက်နွယ်၍ အပြိုင်အဆိုင်တင်ပြချက်များသည် ရှုတ်ထွေးသလို၊ တစ်ခါတရံ အငြင်းပွား အချေအတင်ဖြစ်ဖွယ်လည်းရှိသည်။ သို့သော် ထိုစနစ်များ၏လမ်းကြောင်းနှင့် အလား အလာအတော်များများမှနေ၍ ကောက်သင်းကောက်ကြည့်လျှင်မူ ဖြစ်နိုင်သည်။

စေ့စပ်ညှိနှိုင်းခြင်း၊ အလယ်အလတ်ကျခြင်းနှင့် ခြုံငုံပါဝင်မှုရှိစေခြင်းတို့သည် ဒီမိုကရေစီစနစ် တည်ငြိမ်မှုအတွက် အရေးကြီးအချက်များဖြစ်၏။ ။ နှစ်ဖက်စလုံးကပင် မိမိတို့၏သီးခြားအခြေအနေများအောက် မိမိတို့ဦးစားပေး ပုံစံသည် စေ့စပ်ခြင်း၊ အလယ်အလတ်ကျခြင်း၊ ခြုံငုံပါဝင်မှုရှိစေခြင်းတို့ရှိစေမည့် အကောင်းဆုံးရွေးချယ်မှုဟု အဆိုပြုကြသည်။ ထို့ကြောင့် ထင်ရှားသည့်အချက်မှာ ထိုလက္ခဏာများသည် ကွဲပြားခြားနားမှုများရှိနေသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွင်း ဒီမိုကရေစီစနစ် တည်ငြိမ်ရေးအတွက် အရေးကြီးသည့်အချက်ဟု မှတ်ယူနိုင်သည်။

ပြိုင်ဖက်အုပ်စုများ၏ အရွယ်ပမာဏနှင့် ဖြန့်ဝေမှုသည် အုပ်ချုပ်ရေးပုံစံ ဆုံးဖြတ် ရာတွင် အရေးကြီးသည့် အချက်များဖြစ်၏။ ။ အုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းပုံ ရွေးချယ်ရာ၌ လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း ပြိုင်ဖက်အုပ်စု များ၏ အရွယ်ပမာဏနှင့် ဖြန့်ဝေမှုသည် အမျိုးအစားနှစ်ခုသည် အထူးတလည် အရေးကြီးပုံရသည်။ အရွယ်ပမာဏအုပ်စု သုံး- လေးစု အကြမ်းအားဖြင့် စုစည်းရုံနေနိုင်သည့်ပုံစံမျိုးကို သမ္မတစနစ်တွင် တွေ့ရခဲနိုင်သည်။ မတူညီကွဲပြားမှုများ ရှိနေသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း အုပ်စုတစ်ခုမှ လူများစု အများစုကလွဲမိမိသည့်စနစ်ကို ပါလီမန်စနစ်၌ တစ်ခါတရံတတ်သည်။ သီရိလင်္ကာ၌ လူဦးရည် ၈၀ ရာခိုင်နှုန်းရှိသည့် Sinhalese လူထုနှင့် လူနည်းစု တစ်လုံးလူထုကိုပါ ကိုယ်စားပြုနိုင်မည့် အမျိုးသားညီညွတ်ရေးခေါင်းဆောင်တဦးလိုအပ် ချက်ရှိနေသည်နှင့်အညီ ၁၉၇၈ခုနှစ်၌ ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီစနစ်မှ သမ္မတဦးဆောင်အစိုးရ စနစ်သို့ ပြောင်းလဲခဲ့သည်။ သမ္မတရွေးချယ်မှုတွင် တစ်လုံးလုံးပါ လွှဲမိမိမှုရှိနေစေရန် ရွေးချယ်တင်မြောက်မှုစနစ်ကို ပြင်ဆင်ခဲ့သည်။ နိုင်းယှဉ်မှုအားဖြင့် ကင်ညာနိုင်ငံတွင် သမ္မတ Daniel Arap Moi သည် လူများစု Kikuyu အနွယ်စုကို ဆန့်ကျင်သည့် Kalinjini မျိုးနွယ်စုကို ကိုယ်စားပြု သည်ဟု သဘောထားကြသည်။ သမ္မတရွေးချယ်နိုင်ရန် ညွှန်းဆိုသည့် ခွဲဝေမှုလိုအပ်ချက် ရှိနေသော်လည်း အရွေးချယ်ခံမည့်သူအနေဖြင့် ခရိုင် ၈ခုမှ အနည်းဆုံး ခရိုင် ၅ခု၌ ၂၅ရာခိုင်နှုန်းမဲအရည်အတွက် ရရှိရသည်။

ရွေးချယ်သည့်နည်းလမ်းအပေါ်တွင် များစွာ မှီတည်နေ၏။ ။ ယခုအခန်းတွင် ဖော်ပြခဲ့သည့် စနစ်အားလုံးဖြင့် ပါလီမန်စနစ်နှင့် သမ္မတဦးဆောင်စနစ်၏ အကျိုးကျေးဇူး များ နိုင်းယှဉ်ရာတွင် သူချည်းသက်သက် ရှုမြင်၍မရချေ။ ဥပမာအားဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲ စနစ်သည် စိုးရိမ်ကြောင့်ကျမှုအသီးသီးရှိနေသည်ကို ဖြေရှင်း နိုင်သည့် အပြန်အလှန် စောင့်ကြပ်မှုစနစ်အမျိုးမျိုးဖြစ်ပေသည်။ ရွေးကောက်ပွဲ စနစ် သဘာဝသည် အဓိက အကြောင်းရပ်ဖြစ်ပေသည်။ ပါလီမန်စနစ်ထောက်ခံသူများမှ ထောက်ပြသည့် အာဏာခွဲဝေရေးအကျိုးရလဒ်များစွာသည် အဆိုအရ လူနည်းစုရော လူမျိုးစုပါ ဥပဒေပြုရေးတွင် ကိုယ်စားပြုပါဝင်နိုင်သည်။ ဤသို့ဖြင့် ပါတီတရပ်တည်း

အုပ်ချုပ်ခြင်းထက် ညွန့်ပေါင်းအစိုးရဖြစ်လာသည်။ ထိုသို့ဖြင့် ပဋိပက္ခကို တွယ်
ပြေရှင်းရေး နည်းနာတရပ်အနေဖြင့် နိုင်ငံအများအပြားအတွက် ပါလီမန်ဒီမိုကရေစီစနစ်
အောင်မြင်နိုင်ရန် အချိုးကျ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်သည် အရေးကြီးပေသည်။

ထိုနည်းတူစွာ ပြည်တွင်းလူမျိုးစုများအကြား ပြေလည်ညှိနှိုင်းမှုရစေရန်
သမ္မတ၏စွမ်းဆောင်ချက်သည်လည်း ရွေးကောက်ပွဲအစီအမံပေါ်တွင် တည်ပြန်သည်။
ထိုအစီအမံသည် စေ့စပ်ရေးအတွက် ဆွဲဆောင်ချက်ဖြစ်သည်။ လူမျိုးစုပြဿနာရပ်များ
ဆိုင်ရာ လေ့လာသူများအဆိုအရ ရွေးကောက်ပွဲအစီအမံသည် ပထဝီဒေသအပေါ်
တည်၍ မဲအရည်အတွက်ညီမျှရန် သို့မဲဆန္ဒအရည်အတွက် ဒုတိယနှင့်တတိယရသူများ
ပါဝင်နိုင်ရန် လိုအပ်ပြီး၊ ထိုအစီအမံကသာ ကိုယ်စားပြုမှုအတွက် အကောင်းဆုံး ပုံစံ
ဖြစ်နိုင်သည်ဟု ဆိုသည်။ သို့မှသာ ရွေးချယ်ခံရသည့် သမ္မတသည် လူမျိုးစု တဝန်းလုံး
ကို ခြုံငုံနိုင်မည်ဟုဆိုနိုင်မည်ဟု ဆိုသည်။ နှိုင်းယှဉ်ချက်အားဖြင့် ကနဦး အများဆုံး
အနိုင်ရစနစ်သုံးသည့် ပါလီမန်ရွေးကောက်ပွဲသည် ပထဝီဒေသတခု သို့ လူမျိုးစုဒေသ
တခုမှ အနိုင်ရသူကိုသာ ကနဦးဦးစားပေးသည့် အခြေများသာ ထွက်ပေါ်လာနိုင်သည်။

စနစ်တခုချင်းစီမှ ဆိုးကျိုးကောင်းကျိုးများကို အကောင်းဆုံးအသုံးချနိုင်ရန်အတွက်
ပျော့ပြောင်းညင်သာမှုနှင့် ပြင်ဆင်ရန် အခွင့်အလမ်းများ ရှိသည်။ ။ ပါလီမန်စနစ်၊
သမ္မတစနစ် နှင့် တစ်တိုင်းသမတစနစ် ထိုစနစ်သုံးရပ်စလုံးသည် အတိအကျ
ပုံစံများမဟုတ်ပဲ စံသတ်မှတ်ချက်များဖြစ်သည်ကို နားလည်ရမည်။ ထိုစနစ်တခုချင်းစီမှ
ဆိုးကျိုးကောင်းကျိုးများကို အကောင်းဆုံးအသုံးချနိုင်ရန်အတွက် ပျော့ပြောင်းညင်သာမှု
နှင့် ပြင်ဆင်ရန် အခွင့်အလမ်းများရှိပေသည်။ ဥပမာအားဖြင့် တောင်အာဖရိကကဲ့သို့
ပါလီမန်စနစ်နိုင်ငံအချို့တွင် ဝန်ကြီးချုပ်ကို သမ္မတ အဖြစ် ခေါ်ဝေါ်သည်။ ထို့ကြောင့်
ပါလီမန်စနစ်၏ ဖွဲ့စည်းမှုဆိုင်ရာ ကောင်းကျိုးများနှင့်အတူ သမ္မတရုံး၏
အထိမ်းအမှတ်အာဏာကိုလည်း အကောင်းဆုံးအသုံးချနိုင်သည်။ မကြာမီက
အစ္စရေးနိုင်ငံအနေဖြင့် ကပြားစနစ်တခုကို အစပြုပြန်သည်။ ထိုစနစ်အရ ပါလီမန်
ဝန်ကြီးချုပ်ကို တိုက်ရိုက်ရွေးချယ်နိုင်ခွင့်ရှိသည်။ ဖင်လန်နိုင်ငံ၏ တဝက်တပျက်
ပါလီမန်စနစ်သည် သမ္မတနှင့် ဝန်ကြီးချုပ်ကို အခြေခံအားဖြင့် တူညီလှနီးပါး
အာဏာခွဲဝေထားသည်။ သို့သော် နိုင်ငံခြားရေးပေါ်လစီကဲ့သို့ တစ်တရားနယ်ပယ်အပေါ်
တိကျသည့် တာဝန်များသတ်မှတ်ထားသည်။ ထို့ကြောင့် ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာ ယန္တရား
ဖန်တီးမှုသည် လိုလားသည့် လက္ခဏာရပ်များအပေါ် အကောင်းဆုံးအသုံးချရန်နှင့်
ဆိုးကျိုးဟု ရှုမြင်ချက်များကို နည်းနိုင်သမျှ နည်းလာစေရန် အထောက်အပံ့ပြုပေသည်။

REFERENCES AND FURTHER READING:

Lijphart, Arend. ed. 1992. *Parliamentary versus Presidential Government*. Oxford: Oxford University Press.

Lin, Juan 1990. "The Perils of Presidentialism", *Journal of Democracy*, no.1 (Winter 1990). pp. 51-69.

Mainwaring, Scott. 1993. "Presidentialism, Multipartyism, and Democracy: The Difficult Combination", *Comparative Political Studies*, vol. 26, no.2. pp. 198-228.

Shugart, Matthew S. and Carey, John. 1992. *Presidents and Assemblies: Constitutional Design and Electoral Dynamics*. Cambridge: Cambridge University Press.

Stepan, Alfred ad Cindy Skach, 1993. "Constitutional Frameworks and Democratic Consolidation," *World Politics*, vol.46, no.1. pp.1-22.

အုပ်ချုပ်မှု အစိုးရစနစ်အား ပြဌာန်းရွေးချယ်ခြင်း

ပါလီမန်စနစ် - ဥပဒေသတ်မှတ်မှုနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာတို့အတွက် ဥပဒေပြုမှုအာဏာသည် အခြေခံကျသည်။

သမ္မတစနစ် - အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ဥပဒေပြုမှုအာဏာသည် သီးခြားစီရှိသည်။ ဥပဒေပြုရေးအာဏာ ပြင်ပတွင် သမ္မတနှင့်ဝန်ကြီးအဖွဲ့သည် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာဖြစ်သည်။

တစ်တံတိုင်းသမ္မတစနစ် - ပါလီမန်စနစ်နှင့်ရောစပ်ထားသည်။ သမ္မတသည် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာကိုင်ထားသလို ဝန်ကြီးချုပ်လည်း အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာ တစ်စုံတရာရှိသည်။

	ပါလီမန်စနစ်	သမ္မတစနစ်	တစ်တံတိုင်း သမ္မတစနစ်
ကောင်းကျိုး	❖ ခြုံငုံပါဝင်နိုင်ခြင်း (အုပ်စုအားလုံးအနေဖြင့် အုပ်ချုပ်ရေးတွင် ပါဝင်နိုင်သည်။) ❖ ပျော့ပြောင်းခြင်း (ရွေးကောက်ပွဲမလိုပဲ ပါလီမန်ညွန့်ပေါင်းများကို ပြောင်းလဲနိုင်သည်။) ❖ အပြန်အလှန်စောင့်ကြပ်ခြင်း (အုပ်ချုပ်ရေးသည် ဥပဒေပြုမှုအာဏာခိုင်ခံ့မှုအပေါ်တည်နေသည်။) ❖ ဒီမိုကရေစီနည်းလမ်းများနှင့် လက်တွေ့ကျခြင်း	❖ အားလုံးကိုစုစည်းနိုင်မည့် အမျိုးသားခေါင်းဆောင်ရှိခြင်း။ ❖ မဲဆန္ဒရှင်များအနေဖြင့် ၎င်းတို့ မဲများအပေါ် ထင်သာမြင်သာရှိခြင်း။ ❖ မဲဆန္ဒရှင်များအတွက် ရွေးချယ်ခွင့် အခွင့်အလမ်း မြင့်မားခြင်း။ ❖ ပေါ်လစီချမှတ်ရာတွင် တည်ငြိမ်ပြီး၊ စဉ်ဆက်မပြတ်ရှိခြင်း။	❖ ပါလီမန်စနစ်နှင့် သမ္မတစနစ် နှစ်ရပ်စလုံး၏ ကောင်းကျိုးများကို ရောစပ်နိုင်ခြင်း။ ❖ အပြန်အလှန် သဘောတူညီမှု လိုအပ်ခြင်း။
ဆိုးကျိုး	❖ အုပ်ချုပ်ရေးအကြွပ်အတည်း၊ သောင်တင်ရေမကျဖြစ်မှုများနှင့် မငြိမ်သက်မှုများ ဖြစ်နိုင်ခြင်း။ ❖ ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ဝန်ကြီးအဖွဲ့က ဆောင်ရွက်ရသည့်အတွက် တာဝန်ခံမှု ပြဿနာရှိခြင်း။ ❖ အစိုးရတည်ငြိမ်မှု နည်းပါးခြင်း။	❖ တဦးတယောက်ထံတွင် အာဏာပိုင်မှု စုပြုံနေခြင်း။ ❖ အများစုကို ကိုယ်စားပြု၍ အနည်းစု ပါဝင်မှုနည်းခြင်း။ ❖ ဒီမိုကရေစီနည်းလမ်းများနှင့် လက်တွေ့မကျခြင်း။	❖ သမ္မတနှင့် ပါလီမန် အကြား အကြွပ်အတည်း အန္တရာယ်ကြုံနိုင်ခြင်း ❖ အစိုးရအာဏာခွဲဝေမှု မရှင်းလင်းခြင်း

၄၄။ ကွဲပြားနေသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွက် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စနစ်များ

ဘင်ဂေလီ နှင့် အင်ဒိုနီးရှား

၄၊ ၄။ အမျိုးမျိုးအပုံပုံ ကွဲပြားနေသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွက် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စနစ်များ

ကွဲပြားမှုရှိသည့်လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွင်းပြုလုပ်သည့် ရွေးကောက်ပွဲများမှ အထောက်အထားဥပမာရပ်များစုစည်းထားခြင်းသည် လိုလားချက်များကို လိုက်လျောညီထွေဖြစ်စေရန် သင့်လျော်ကောင်းမွန်သည့် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်တရပ်အတွက် အကြံဉာဏ်ဖြစ်စေသည်။ လိုက်လျောညီထွေမှုမရှိသည့် စနစ်သည် ဗဟုနိုင်ငံ၏ ပြဿနာရပ်များကို တွယ်မြေရှင်းရေးနှင့် ဒီမိုကရေစီဖြစ်ထွန်းမှုကို အန္တရာယ်အလွန်ရှိကြောင်းလည်း ထောက်ပြနိုင်သည်။ ယခုအခန်းတွင် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်၏ ဥပမာများစွာကို တင်ပြထားပါသည်။ ထိုဥပမာများတွင် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်သည် အဆင်ပြေချောမွေ့စေရန် မည်သို့အထောက်အကူပြုသည်၊ လူမျိုးစုံဖြစ်မှုကို မည်သို့ ပုံကြီးချဲ့ လုပ်ဆောင်နိုင်သည်ကို မြင်တွေ့ရပေမည်။

၄၊ ၄။ နိဒါန်း

- ၄၊ ၄။ ၂။ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များနှင့် ပဋိပက္ခကိုယ်တူမြေရှင်းခြင်း
- ၄၊ ၄။ ၃။ ဒီမိုကရေစီ အသွင်ကူးပြောင်းခြင်း သို့ ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံအဖြစ် ခိုင်မာတောင့်တင်းစေရန် လိုအပ်ချက်များ

ဇယား ၈ ။ ကမ္ဘာတဝှမ်းရှိ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များ

ဇယား ၉။ ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းရေးနှင့် ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံအဖြစ် ခိုင်မာတောင့်တင်းစေရန် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အသင်းအပင်းများ၏ စံပြု ညွှန်းကိန်းများ။

၄၄။ နိဒါန်း

နိုင်ငံရေးယှဉ်ပြိုင်မှုကို ပုံဖော်ရာတွင် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်တရပ်သည် အရေးကြီးဆုံးအင်္ဂါရပ်တခုဖြစ်သည်။ Giovanni Sartori၏ စကားအရဆိုလျှင် နိုင်ငံရေးကို အသေးစိတ်အတိအကျဆုံး ချုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်နိုင်သည့်နေရာဖြစ်သည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ဖြင့် တစ်ခုတည်းသော ရလဒ် ပေါ်ထွက်ရန် ရည်ရွယ်ချက်ရှိရှိ စီမံထားနိုင်သည်။ အပြုအမူလုပ်ဆောင်ချက် သီးခြားပုံစံများနှင့် အခြားသူများကို ကန့်သတ်မှုထားရှိခြင်းများဖြစ်ပေါ်စေသည်။

ဥပဒေပြုမှုအာဏာနေရာအတွက် အထွေထွေရွေးကောက်ပွဲ မဲဆန္ဒများအရ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ရွေးချယ်မှုသည် မည်သူရွေးချယ်ခံရသည်နှင့် မညီညွတ်ပါတီက အာဏာရသည်ဆိုသည်ကို ထိရောက်စွာ ပြဋ္ဌာန်းပေးနိုင်သည်။ ပါတီများအနေဖြင့် မဲဆန္ဒအရည်အတွက် အတိအကျတူညီနေလျှင်ပင် စနစ်တခုသည် ညွှန်ပေါင်းအစိုးရဖြစ်စေနိုင်သလို၊ နောက်စနစ်တခုသည် အများစုထိမ်းချုပ်သည့် တပါတီအာဏာရမှုဖြစ်စေနိုင်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်တရပ်သည် ပါတီတရပ်၏ ဖွံ့ဖြိုးသည့်စနစ်ပုံစံကိုပါ အကြီးအကျယ်လွှမ်းမိုးထားနိုင်သည် - နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ အရည်အတွက်၊ အရွယ်အစားနှင့် ပါတီအတွင်း စုစည်းညီညွတ်မှု ပါတီ၏စည်းမျဉ်းဆိုင်ရာများဖြစ်သည်။ ဥပမာ

၄၇၂။ ကွဲပြားနေသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်း များအတွက် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စနစ်များ

အားဖြင့် အချို့ရွေးကောက်ပွဲစနစ်သည် အုပ်စုဂိုဏ်းဖွဲ့မှုကို အားပေးသည်။ ဤအခြေအနေ တွင် ပါတီတစ်ရပ်၏ လက်တံများအတွင်း တစ်စုနှင့်တစ်စု အမြဲတစေ သဘောကွဲလွဲစေသလို၊ အခြားပါတီများကလည်း ပါတီ၏အသံ တသံတည်းဖြစ်ရန်နှင့် သဘောကွဲလွဲသူများကို နှိမ်နင်းရန် တွန်းအားပေးလေ့ရှိသည်။ အခြားကွဲပြားသည့်စနစ်များသည် ပါတီများ အကြား မဟာမိတ်ဖွဲ့ရန် အားပေးခြင်း သို့မဟုတ် နှောင့်နှေးစေခြင်းများ ဖြစ်တတ်သည်။ ထို့ကြောင့် ပဋိပက္ခလွန်မြောက်သည့် မည်သည့်လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွက် မဆို ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ရွေးချယ်မှုသည် အရေးကြီးဆုံး ဆုံးဖြတ်ချက်တစ်ရပ်ဖြစ်ပေသည်။

ရွေးကောက်ပွဲစနစ်တရပ်သည် အဓိကလုပ်ငန်းဆိုင်ရာကို စီမံဆောင်ရွက်ရသည်။ ပထမလုပ်ငန်းမှာ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်သည် ဆက်သွယ်ရေးပြန့်ပွားမှုအဆင်ပြေမှုသည် - ထိုမှတစ်ဆင့် ပြည်သူလူထုအနေဖြင့် သူတို့ရွေးချယ်ထားသည့် ကိုယ်စားလှယ် တာဝန်ခံမှုကို ရရှိနိုင်သည်။ ဒုတိယလုပ်ငန်းအဆင့်မှာ ဥပဒေပြုမှုအခန်းနေရာထိုင်ခုံများကို မဲဆန္ဒပြားများဖြင့် သတ်မှတ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ဤလုပ်ငန်းအရ မဲပြားများနှင့် နေရာထိုင်ခုံအကြား အချိုးညီမှုကို ပိုမိုအလေးတင်ထားသည်။ သို့တည်းမဟုတ် ဗဟုအမြင် ကိုယ်စားပြုသည့် ပါတီကြီးနှစ်ရပ်ပါဝင်သော ပါလီမန်အတွင်း မဲများစုပွဲသွားနိုင်သည်။ တတိယလုပ်ငန်းအရ မတူညီသည့်ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များမှ အမျိုးမျိုးသောနည်းလမ်းဖြင့် ဓလကံခံနိုင်လောက်သည့် နိုင်ငံရေးသဘောတရား အကန့်အသတ် ကို သတ်မှတ်ပေးသလို၊ ရွေးဆန္ဒရှင်များကို သူတို့၏ပန်ကြားချက်များ ခင်းကျင်းခြင်းဖြင့် အာဏာပြိုင်ဆိုင်နေကြသူများအတွက် ဆွဲဆောင်မှုမက်လုံးများလည်း ပေးသည်။ အလွန်တရာကွဲပြားမှုဖြစ်နေသည့်လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွင်း ဥပမာအားဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်တခုသည် မိမိရန်ဖက်များအပေါ် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ပြီး လိုက်လျောညီထွေအောင်ဆက်ဆံတတ်သည့် မဲဆန္ဒခံယူသူနှင့် ပါတီများအတွက် ကောင်းချီး ဆောင်ကျဉ်းနိုင်သည်။ သို့တည်းမဟုတ် မိမိကိုယ်ပိုင်လူမျိုးအုပ်စုအတွက်သာ ပန်ကြားသည့်သူများအတွက်လည်း ကောင်းချီးပေးနိုင်သည်။ သို့သော် ကျယ်ပြန့်သည့် နိုင်ငံရေးစနစ်အပေါ် အခြေခံထားသည့် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်သည် ရှိနေသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်း အတွင်းမှာပင် အသေးစိတ်ဆိုင်ရာခွဲဝေမှုအပေါ် မူတည်နေပြန်သည်။

၄၇၂။ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များနှင့် ပဋိပက္ခကိုင်းတွယ်ဖြေရှင်းရေး

နှိုင်းယှဉ်ထားသည့် အတွေ့အကြုံအရ မတူညီကွဲပြားမှုများရှိသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်း များအတွက် အသေးစိတ်ဆိုင်ရာ စနစ် ၄ရပ်သည် အထူးတလည်သင့်လျော်ပေသည်။ ထိုစနစ်များမှာ ဖွဲ့စည်းပုံ စီမံရေးဆွဲရေးအဆင့်တစ်ခုလုံး၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ရပ်အနေဖြင့် ရှိသည်။ အချို့သော ဖွဲ့စည်းပုံစီမံရေးဆွဲရေးသည် အလုံးစုံခြုံငုံပါဝင်နိုင်ရန်နှင့် အချိုးကျမှုဖြစ်စေရန် အလေးပေးလေ့ရှိသလို၊ အခြားသော ဖွဲ့စည်းပုံစီမံရေးဆွဲမှုသည် အစွန်းမရောက်စေရန်ထိန်းချုပ်ခြင်းနှင့် လိုက်လျောညီထွေပြေပြစ်စေရန် ဦးစားပေး လေ့ရှိသည်။ ရှေ့တွင်ဆိုခဲ့သည့် အဓိကထား ရွေးချယ်ရမည့်အချက် ၄ ချက်မှာ -

- (က) အချိုးကျ ကိုယ်စားပြုမှု
- (ခ) အခြားမဲဆန္ဒ
- (ဂ) ရွှေ့ပြောင်းပေးနိုင်သည့် တခုတည်းသော မဲဆန္ဒ
- (ဃ) အုပ်စုများတည်ရှိမှုကို ပွင့်ပွင့်လင်းလင်းအသိအမှတ်ပြုထားသည့် မဟာဗျူဟာ စာရင်းပြ အချိုးကျကိုယ်စားပြုစနစ် (List PR)

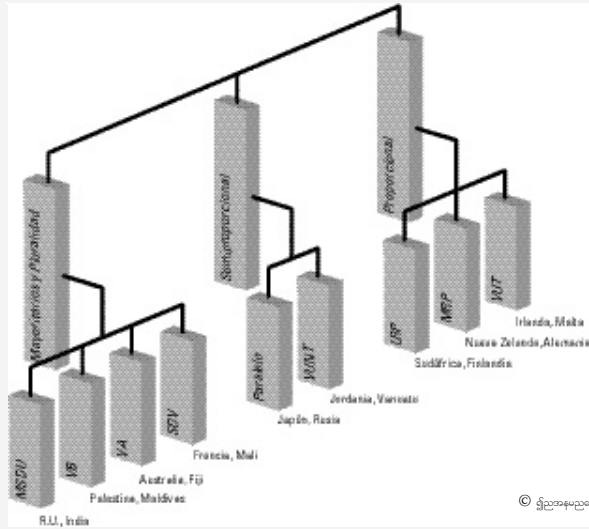
စာရင်းပြ အချိုးကျကိုယ်စားပြုစနစ်သည် ဖွဲ့စည်းပုံပြင်ဆင်ရေးဆွဲရေးအစီအစဉ်၏ မရှိမဖြစ်သည့် အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုဖြစ်သည်။ လူမျိုးရေး၊ ဘာသာရေးနှင့် ဘာသာစကား အရ ရှင်းလင်းပြတ်သားစွာ ကွဲပြားမှုများကို စေ့စပ်နိုင်ရန်အတွက် အစိုးရအတွင်း

အာဏာခွဲဝေရေးသဘောတူညီမှုလည်းဖြစ်သည်။ ထိုသဘောကို ဘယ်လိုဂျီယံ၊ နယ်လ်သာလန်၊ ဩစတီးယားနှင့် ဆွီဇာလန်တို့တွင် တွေ့ရသည်။ ပုံစံစဉ်းစားချက်အခြေခံအားဖြင့် ၄ မျိုးရှိ၏။

(၁) ညွန့်ပေါင်းဖွဲ့စည်းမှု - ထင်ရှားသည့်အုပ်စုများ၏ ကိုယ်စားလှယ်များအကြား အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာခွဲဝေခြင်း၊

စာပိုဒ် ၈ ကမ္ဘာ့အုပ်စိုးမှ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စနစ်များ

ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာစနစ်အမျိုးအစားများဟာ မရေမတွက်နိုင်အောင် များပြားလှသည်။ သို့သော်လည်း အဓိက မရှိမဖြစ်အရေးကြီးပုံစံအဖြစ် စနစ် ၉ မျိုးရှိပြီး၊ ထို ၉ မျိုးစလုံးမှာ အဓိကပုံစံ ၃ ခုအောက်တွင် ရှိနေသည်။ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များကို ယေဘုယျအားဖြင့် နိုင်ငံတွင်း မဲအရည် အတွက် အနိုင်ရမှုကို ပါလီမန် နေရာများ အနိုင်ရမှုအဖြစ် မည်သို့ အနီးဆုံးသတ်မှတ်သည်ကို မူတည်ပြီး အုပ်စုများ ဖွဲ့ထားသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ မည်သို့အချိုးအစား သတ်မှတ်သည်ကို ကြည့်၍ အုပ်စု ဖွဲ့ထားခြင်းဖြစ်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲစနစ် ရွေးခြယ်မှုအများစုတွင် အကောင်းဆုံးဖြစ်အောင် အတိုးအလျှော့ အပေးအယူလုပ်ခြင်းပါဝင်သည် - အချိုးကျပါဝင်ရန်နှင့် အမြင်အားလုံးခြုံငုံ ပါဝင်စေရန် အကောင်းဆုံးဆောင်ရွက်မှု သို့မဟုတ် ပါတီတရပ်တည်း အစိုးရမှုနှင့်တာဝန်ခံမှုမှတစ်ဆင့် အစိုးရစွမ်းဆောင်ရည် အကောင်းဆုံးဖြစ်အောင် ဆောင်ရွက်မှုတို့ဖြစ်သည်။ အထက်ပါပုံသည် အဓိက ရွေးကောက်ပွဲစနစ်

သုံးခုကြီးကို အနှစ်ချုပ်ဖော်ပြထားသည်။ ယင်းတို့မှာ မဲများအနိုင်ရစနစ် (Plurality-Majority systems)၊ တဝက်တယက် အချိုးကျကိုယ်စားပြုစနစ် (Semi-Proportional systems) နှင့် အချိုးကျ ကိုယ်စားပြုစနစ် (Proportional Representation systems) တို့ဖြစ်ကြသည်။

၄၂၅။ ကွဲပြားနေသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်း များအတွက် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စနစ်များ

မဲများအနိုင်ရစနစ် (Plurality-Majority Systems)

၁။ First Past the Post (FPTP)

ဤစနစ်သည် ကမ္ဘာပေါ်တွင် ယေဘုယျအသုံးအများဆုံးစနစ်ဖြစ်သည်။ ယှဉ်ပြိုင်မှုအရ ခရိုင်တစ်ခုတွင် နေရာတစ်ခုရရှိပြီး အများဆုံးမဲရရှိသူကို အနိုင်ပေးသည်။ ဤနေရာတွင် အနိုင်ရရှိမှုမရှိ အများစုကိုယ်စားပြုနိုင်ရန် သတ်မှတ်ချက်ထားရန်လည်း မလိုပေ - (ဆိုလိုသည်မှာ အနိုင်ရသူသည် ဆန္ဒမဲပေးသူ၏ ၅၀ရာခိုင်နှုန်း ဖြစ်ချင်မှ ဖြစ်လေ့ရှိသည်) ဤ စနစ်သည် အရိုးရှင်းဆုံးအခြေခံထားသလို၊ ပထဝီနယ်မြေအပိုင်းအခြားသတ်မှတ်ခြင်းဖြင့် ကိုယ်စားလှယ်များ ကို ရွေးချယ်သည်။ အင်္ဂလန်နိုင်ငံ၊ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၊ အိန္ဒိယ၊ ကနေဒါ နှင့် တချိန်က ဗြိတိသျှအင်ပါယာ အစိတ်အပိုင်းဖြစ်ခဲ့သည့် နိုင်ငံအများစုတွင် ဤစနစ်ကို အသုံးပြုကြသည်။

၂။ Block Vote (BV)

ဤစနစ်သည် FPTP အသုံးချနည်းတစ်ခုပင်ဖြစ်သည်။ ဤစနစ်အရ မဲပေးသူများတွင် မဲနေရာရှိသလောက် မဲပေးနိုင်ခွင့် မဲပြားများ ရှိနေသည်။ မဲဆန္ဒခံသူအနေဖြင့် အမှန်တကယ် ရရှိသည့် မဲအရည်အတွက်အရမဟုတ်ပဲ မဲပေးသူမြင့်မားသလောက် နေရာရရှိသည်။ အာရှနှင့် အရှေ့အလယ်ပိုင်း အချို့ဒေသများတွင် ဤစနစ်ကို အသုံးပြုသည်။ စင်ကာပူနှင့် Mauritius တွင် အသုံးပြုလေ့ရှိသလို အမျိုးအစားအရ ပါတီအုပ်စုများဖြစ်သည် - မဲပေးသူများအနေဖြင့် မဲဆန္ဒခံယူသူထက် ပါတီများအကြားရွေးချယ်ခြင်းဖြစ်သည်။ အများဆုံးမဲပေးမှုရသည့် ပါတီသည် ခရိုင်အတွက် နေရာအားလုံးကို အနိုင်ရသည်။

၃။ Alternative Vote (AV)

ဤစနစ်တွင် ရွေးချယ်သူများအနေဖြင့် မဲဆန္ဒခံယူသူကို အစဉ်လိုက် ရွေးချယ်ရသည် - အနှစ်သက်ဆုံး မဲဆန္ဒခံယူသူကို “၁”၊ ဒုတိယအကြိုက်ဆုံးကို “၂”၊ တတိယကို “၃” စသဖြင့် မဲပေးရသည်။ ထိုသို့ဖြင့် မဲပေးသူများအနေဖြင့် အနှစ်သက်ဆုံးတစ်ထက် ဦးစားပေးအလိုက် နှစ်သက်သူအားလုံးကို ဖော်ပြနိုင်သည်။ ပထမဦးစားပေးအဆင့်တွင် မဲဆန္ဒအရည်အတွက် ၅၀ရာခိုင်နှုန်းမရပါက ဒုတိယဦးစားပေးခံစာရင်းတွင် မဲပြားရွေးပြောင်းနိုင်ခြင်းဖြင့် မဲအများစု ရရှိသူထွက်လာအောင် လုပ်နိုင်သည်။ ဩစတေးလျနှင့် တောင်ပစိတ်ဖိတ်နိုင်ငံအချို့တွင် ဤစနစ်ကို အသုံးပြုသည်။

၄။ Two-Round System (TRS)

ဤစနစ်တွင် မဲပေးမှုအဆင့်ကို တပတ် သို့ ရက်သတ္တပတ်အကွာထားပြီး နှစ်လှည့်ပြုလုပ်သည်။ ပထမအလှည့်သည် FPTP ရွေးချယ်မှုနှင့်အတူတူပင်ဖြစ်၏။ ဆန္ဒခံသူအနေဖြင့် အများစုမဲကို အပြတ်အသတ်ရသည်ဆိုပါက နောက်တလှည့် ရွေးကောက်ပွဲလုပ်စရာမလိုပဲ အနိုင်ပေးသည်။ သို့သော် ပထမအလှည့်တွင် မည်သူကမှ အများစုမဲ အပြတ်အသတ်မရခဲ့လျှင် ဒုတိယအလှည့် မဲပေးမှု လုပ်ရသည်။ ပြီးနောက် ထိုအလှည့်၏ အနိုင်ရသူကို ကြေညာသည်။ ပြင်သစ်၊ ယခင်ပြင်သစ်ကိုလိုနီနယ်များနှင့် ယခင်ဆိုဗီယက်ပြည်ထောင်စုနယ်မြေအချို့တွင် ဤစနစ်ကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ကျင့်သုံးကြသည်။

တဝက်တပျက် အချိုးကျကိုယ်စားပြုစနစ် (Semi-Proportional Systems)

၅။ Single Non-Transferable Vote (SNTV)

ဤစနစ်အရ ခရိုင်အတွင်း မဲနေရာများရှိသလောက်မဟုတ်ပဲ

မဲပေးသူတိုင်းချင်းတွင် မဲတပြားသာရှိသည်။ မဲအရည်အတွက် အမြင့်ဆုံး ရသူများသည် ထိုနေရာများတွင် အနိုင်ရသည်။ သို့အတွက် နေရာ ၄ နေရာရှိသည် ခရိုင်တစ်ခုတွင် ဥပမာအားဖြင့် မဲဆန္ဒခံယူသူတိုင်းသည် အရွေးချယ်ခံနိုင်ရန် ယေဘုယျအားဖြင့် မဲအရည်အတွက် ၂၀ ရာခိုင်နှုန်းရရှိသလိုသည်။ ယနေ့ကာလတွင် ဂျော်ဒန်နှင့် Vanuatu ၌သာ ဤစနစ်ကို အသုံးပြုသည်။ ဂျပန်နိုင်ငံတွင် ၁၉၉၃ ခုနှစ်အထိ မကြာခဏအသုံးပြုခဲ့သည်။

၆။ Parallel Systems

ဤစနစ်သည် အချိုးကျကိုယ်စားပြုစနစ်နှင့် ခရိုင်တစ်ခုအတွင်း ကိုယ်စားလှယ်တိုင်း ရွေးချယ်မှုစနစ်နှစ်ခုလုံးကို အသုံးပြုထားခြင်းဖြစ်သည်။ ပါလီမန်အစိတ်အပိုင်းတစ်ချို့ကို အချိုးကျကိုယ်စားပြုစနစ်အရ ရွေးချယ်ပြီး၊ နောက်တစ်ပိုင်းကို မဲအများစုအနိုင်ရစနစ်ဖြင့် ရွေးချယ်သည်။ ၁၉၉၀ ခုနှစ်တွင် ဖြစ်လာသည့် ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံအများစုတွင် ဤစနစ်ကို ကျယ်ပြန့်စွာ အသုံးပြုသည်။ သို့ရာတွင် စနစ်စီမံရေးဆွဲမှုအပေါ်မူတည်၍ ဤစနစ်သည် မဲများ အနိုင်ရစနစ်ကဲ့သို့ အချိုးမညီမျှသည် ကိုယ်စားပြုလည်း အဖြေထွက်လာနိုင်သည်။

အချိုးကျ ကိုယ်စားပြုစနစ် (Proportional Representation Systems)

ဤစနစ်၏ရည်ရွယ်ချက်သည် ပါတီတရပ်၏ ရရှိမှုမဲအရေအတွက်နှင့် ပါလီမန်အတွင်း နေရာရရှိမှုတို့ အကြား ကွာဟချက်ကို လျော့ပါးစေရန်ဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် အဓိကပါတီတရပ် အနေဖြင့် မဲအရည်အတွက် ၄၀ ရာခိုင်နှုန်းရရှိထားပါက ပါလီမန်အတွင်း၌လည်း ၄၀ ရာခိုင်နှုန်းခန့် အချိုး နေရာ ရရှိမည်ဖြစ်သလို၊ မဲအရေအတွက် ၁၀ ရာခိုင်နှုန်းရရှိထားသည့် ပါတီတရပ်အနေ နှင့်လည်း ပါလီမန်အတွင်း ၁၀ ရာခိုင်နှုန်းခန့် နေရာရရှိမည်ဖြစ်သည်။ တိုင်းပြည်အတွင်း အလွန်တရာကွဲပြားခြားနားမှုများရှိနေသည့် ဒီမိုကရေစီ နိုင်ငံသစ်များ အနေဖြင့် ဒီမိုကရေစီစနစ် ခိုင်ခံ့တည်မြဲရေးအတွက် ထင်ရှားသည့်အုပ်စုတိုင်း ပါလီမန်အတွင်း နေရာရရှိရေးသည့် အရေးကြီးသည့် အခြေအနေတရပ်ဖြစ်သည်။ အပြန်အလှန်သဘောတူညီမှုတည်ဆောက်ခြင်းနှင့် အာဏာခွဲဝေ ရေးကို အခြေခံသည့် ရလဒ်များသည် အချိုးမျှတသည့် ကိုယ်စားပြုစနစ်တရပ်ဖြစ်သည်။

အချိုးကျ ကိုယ်စားပြုစနစ်အပေါ် ဝေဖန်ချက် နှစ်ပိုင်းရှိသည်။ ပထမတချက်မှာ ထိုစနစ်ကြောင့် ညွှန်ပေါင်းအစိုးရများဖြစ်လာပြီး ဆိုးကျိုးအားဖြင့် ပါတီစနစ် ယိုယွင်းခြင်း၊ အစိုးရမတည်ငြိမ်ခြင်း များဖြစ်လာနိုင်သည်ဟု ဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ ဒုတိယအချက်မှာ ရွေးချယ်ခံကိုယ်စားလှယ်နှင့် သူ၏မဲဆန္ဒနယ်မြေအကြား ဆက်စပ်မှုအားနည်းစေသည်ဟု ဆိုသည်။ မဲပေးသူများအနေဖြင့် တသီးပုဂ္ဂလတိုင်းချင်း အုပ်စုတစ်ခုချင်းထက် ပါတီများကိုသာ မဲပေးနေရသည့်အတွက်၊ ပါတီဖွဲ့စည်းမှု အားနည်းသည့် သို့ ပါတီဖွဲ့စည်းများ ကနဦးအဆင့်၌သာ ရောက်သေးသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွင်း ဤစနစ်ကို ကျင့်သုံးရန် အခက်အခဲရှိပေသည်။

၇။ စာရင်းပြ အချိုးကျကိုယ်စားပြုစနစ် - List PR systems

ဤစနစ်သည် အချိုးကျကိုယ်စားပြုစနစ်၌ အသုံးအများဆုံးဖြစ်၏။ ဤစနစ်အများစုသည် အချိုးကျမှုအကောင်းဆုံးဖြစ်သည့် ခရိုင်တစ်ခုအတွင်း ကိုယ်စားလှယ်အများ ရွေးချယ်သည့်ပုံစံ ဖြစ်သည်။ ပါတီတရပ်ချင်းအနေဖြင့် ရွေးချယ်ခံမည့်စာရင်းကို တင်ပြရသည်။ ရွေးချယ်သူများအနေ ဖြင့် ကိုယ်စားလှယ်ထက် ပါတီတရပ်ကို မဲပေးရသည်။ ပါတီများအနေဖြင့်

၄၂၅။ ကွဲပြားနေသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်း များအတွက် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စနစ်များ

တနိုင်ငံလုံးမဲများအပေါ် မူတည်ပြီး အချိုးကျစွာ ပါလီမန်နေရာရရှိသည်။ သင့်တော်ရာနေရာအလိုက် အနိုင်ရကိုင်စားလွယ် များကို စာရင်းမှ ရွေးချယ်ယူသည်။ ပင်မဥပဒေပတ်ဝန်းကျင်များ၊ လက်တင်အမေရိကနှင့် အာဖရိကတောင်ပိုင်းများတွင် ဤစနစ်ကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်အသုံးပြုသည်။

၈။ **Mixed Member Proportional (MMP)**

ဂျာမဏီ၊ နယူးဇီလန်၊ ဘိုလီဗီးယား၊ အီတလီ၊ မက်ဆီကို၊ ဗစ်နီဇွဲလားနှင့် ဟန်ဂေရီနိုင်ငံများတွင် အသုံးပြုသည်။ အများစုအနိုင်ရစနစ်နှင့် ကိုယ်စားပြုစနစ်နှစ်ခုစလုံး၏ ကောင်းမွန်သည်ဟု မှတ်ယူရသည်များကို ပေါင်းစပ်ရန် ကြိုးပမ်းသည့်စနစ်ဖြစ်သည်။ ခရိုင် ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးပုံစံ မဲများအနိုင်ရစနစ်ဖြင့် ပါလီမန်အချိုးအစားကို ရွေးချယ်၍ ကျန်နေရာများကို စာရင်းပြ ကိုယ်စားပြုစနစ်အရ ရွေးချယ်သည်။ ခရိုင်နေရာ ရလဒ်များမှ ထွက်လာသည့် အချိုးမညီမှုကို ကိုယ်စားပြုစနစ်နေရာများဖြင့် ပြန်လည် ဖာထေးထားခြင်းဖြစ်သည်။ ခရိုင်ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦး ရှိခြင်းဖြင့် မဲဆန္ဒရှင်များသည် ဒေသအရ ကိုယ်စားပြုမှုဖြစ်စေသည်။

၉။ **Single Transferable Vote (STV)**

ဤစနစ်ကို ခရိုင်ကိုယ်စားလှယ်အများ ရွေးချယ်ရာတွင် သုံးသည်။ မဲပေးသူများအနေဖြင့် **Alternative Vote** ကဲ့သို့ပင် မဲပြားပေါ်တွင် ရွေးချယ်ခံကိုယ်စားလှယ်များကို နှစ်သက်ရာ ဦးစားပေးအလိုက် အစဉ်အတိုင်းမဲပေးရေးသားရသည်။ ပထမဦးစားပေးမဲများ ကိုက်ညီပြီးသည့် အခါတွင် မဲအရေအတွက် အကန့်အသတ်ရရှိလျှင် ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးကို အောင်မြင်စွာ ရွေးချယ်နိုင်သည်။ ကန့်သတ်ချက်ထက် ပထမဦးစားပေးပိုမိုရရှိသည့် မည်သည့်မဲဆန္ဒခံယူသူကိုမဆို ချက်ခြင်း ရွေးချယ်နိုင်သည်။ သို့သော် မည်သူတို့ကမှ သတ်မှတ်ချက်မဲအတိုင်းမရသည့်အခါ ပထမဦးစားပေးစာရင်းအရ အနည်းဆုံးမဲရသည့် ဆန္ဒခံယူသူကို ပယ်ထုတ်ပစ်ရသည်။ သည့်နောက် ကျန်သည့် ဆန္ဒခံယူသူများအကြား ဒုတိယဦးစားပေးစာရင်းကို ဖြန့်ဝေရသည်။ ရွေးချယ် ခံကိုယ်စားလှယ်များ၏ စုစုပေါင်းမဲကို မဲပြားရှိ ဒုတိယဦးစားပေးအစဉ်အတိုင်း ဖြန့်ဝေရသည်မှာ မဲဆန္ဒနယ်မြေအတွက် နေရာအားလုံးပြည့်သွားသည်အထိ- လုပ်ရသည်။ အိုင်ယာလန်နှင့် မဲလ်ဘာတို့တွင် ဤစနစ်သုံးသည်။

- (၂) သီးခြားကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး (**segmental autonomy**) - အုပ်စုများ၏ ဆန္ဒအရ အတွင်းကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်မှုမြင့်မြင့်မားမားရရှိထားသည်။
- (၃) အချိုးညီမျှမှု - အချိုးကျကိုယ်စားပြုမှုစနစ်နှင့် အစိုးရရာထူးနေရာများ လူထုရံပုံငွေများတွင် အချိုးတကျနေရာချ ခွဲဝေခြင်း။
- (၄) အပြန်အလှန် ဗီတိုစနစ် - အရေးကြီးသည့်ကိစ္စရပ်များတွင် လူနည်းစုမှ

ဗီတိုအာဏာသုံးပိုင်ခွင့်ရှိခြင်း၊

ထို အခြေခံစဉ်းစားချက် ၄ မျိုးဖြင့် လူမျိုးစုံပါဝင်သည့် ညွန့်ပေါင်းအစိုးရ ဖြစ်ပေါ်စေသည်။

ထိုသို့ လူ့အဖွဲ့အစည်းငယ်များစုစည်းမှု၏ အစိတ်အပိုင်းများတွင် စာရင်းပြအချိုးကျ ကိုယ်စားပြုစနစ်ကို ဦးစားပေးရသည်မှာ အောက်ပါအကြောင်းများကြောင့်ဖြစ်၏။

(၁) အလွန်တရာ အချိုးညီမျှသည့် ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်ကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်။

(၂) မဲဆန္ဒနယ်မြေသတ်မှတ်ရာတွင် နှိုင်းယှဉ်မှုအားဖြင့် စိတ်ချရသည်။

(၃) မဲဆန္ဒပေးသူနှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အရာထမ်းများအတွက် အခြားနည်းလမ်းများထက်စာလျှင် ရှင်းရှင်းလင်းလင်းရှိစေသဖြင့် သံယယဖြစ်ပွားမှုကို နည်းပါးစေသည်။

တောင်အာဖရိက၏ အသွင်ကူးပြောင်းရေးဆိုင်ရာ ၁၉၉၄ရွေးကောက်ပွဲ၌ စာရင်းပြအချိုးကျကိုယ်စားပြုစနစ်အောင်မြင်ခြင်းသည် အရည်အသွေးအရ အကောင်းဆုံး ဥပမာတရပ်အဖြစ် ညွှန်းဆိုစရာဖြစ်လာသည်။ ထိုဥပမာ၌ ပါတီစာရင်းရှိ အမျိုးသမီးများနှင့် လူနည်းစုများမှာ အနိုင်ရစာရင်းတွင် တွေ့ရသည်။

သို့သော် ဤစနစ်တွင် ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများလည်း တွေ့ရသည်။ ဤစနစ်သည် ခရိုင်နယ်မြေရှိကိုယ်စားလှယ်များပုံစံကို မှီနေရ၍ မဲပေးသူနှင့် သူတို့ရွေးချယ်သည့် ကိုယ်စားလှယ်အကြားပထဝီဒေသဆိုင်ရာ ဆက်စပ်မှုမဲ့စေသည်။ စာရင်းပြ အချိုးကျ ကိုယ်စားပြုစနစ်ကို အောင်မြင်စွာကျင့်သုံးပြီး ပထဝီဒေသအရ လူမျိုးစုံလူ့အဖွဲ့အစည်းများ ဖြစ်သည့် တောင်အာဖရိကနှင့် အင်ဒိုနီးရှား စသည်နိုင်ငံများပင်လျှင် အခြားနည်းကို ယခုအခါ စဉ်းစားလာကြသည်။ ထိုနည်းလမ်းမှာ ကိုယ်စားလှယ် တဦးချင်း မဲအရွေးခံခြင်းဖြင့် ဒေသဆိုင်ရာတာဝန်ခံမှုကို တည်ဆောက်ရန်ဖြစ်သည်။ ဒုတိယအချက်အားဖြင့် မတူညီမှုများရှိနေသည့်လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွင်း ဤစနစ်မှာ အမြဲတမ်းအားဖြင့်တော့ အလားအလာကောင်းများ မရနိုင်ဟု ငြင်းဆိုချက်များ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ဖြစ်လာသည်။ ဥပမာအားဖြင့် လူမျိုးစုခေါင်းဆောင်များအနေဖြင့် သူတို့ကိုထောက်ခံသူများထက် ပိုမိုပျော့ပြောင်းသည့် သဘောထားရှိနိုင်သည်ဟူသော မျှော်လင့်ချက်မျိုးအပေါ်ဖြစ်၏။ ဤစနစ်၏ ဖွဲ့စည်းမှုသည် လူမျိုးအုပ်စုများအကြား မဟာမိတ်ဖွဲ့ပြီး လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ရန်ထက် လူမျိုးစုရေးရာနိုင်ငံရေးကို ပို၍ အားဖြစ်ထွန်းစေသည်။ ထို့ကြောင့် မတူညီကွဲပြားမှုများရှိနေသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် အသွင်ကူးပြောင်းကာလတွင်မူ ဤစနစ်သည် ကောင်းမွန်သည့် ဗျူဟာဖြစ်နိုင်သည်။ သို့သော် ဒီမိုကရေစီစနစ် ခိုင်ခံ့တည်မြဲရေးအတွက်မူ သင့်တော်လှသည်တော့မဟုတ်ချေ။

ဒေတန် သဘောတူညီချက်အပြီး ဘော့စတီးနီးယား၏ စာရင်းပြအချိုးကျ ကိုယ်စားပြုစနစ် (list PR)အတွေ့အကြုံသည် အချိုးအစားမျှတမှုရှိရုံမျှနှင့် ပြဿနာ ရပ်များ ကြေအေးသွားမည်မဟုတ် ဆိုသည်ကို ထောက်ပြနိုင်သည့် သင်ခန်းစာကောင်း တရပ်ဖြစ်သည်။ ဘော့စတီးနီးယားတွင် အုပ်စုများအနေဖြင့် သူတို့နောက်ခံ အသိုင်းအဝိုင်း အရေအတွက် အချိုးအစားအရ ပါလီမန်အတွင်း ကိုယ်စားပြုရသည်။ သူတို့၏ မနိုင်မှုအတွက် နောက်ခံလူမျိုးစုအသိုင်းအဝိုင်း၏ မဲအရေအတွက် တခု-တည်းအပေါ်တွင်သာ မှီခိုနေရသည်။ သို့ကြောင့် လူမျိုးစုရေးကိစ္စအပေါ် ပြေလည်မှု ရေးဆောင်ရွက်ရန်အတွက် ဆန္ဒနည်းပါးလာသည်။ သူတို့အတွက် ဆွဲဆောင်စရာ မက်လုံးသည် လူမျိုးရေးကိစ္စ ပြေလည်မှုရေးနှင့် ဆန့်ကျင်ဖက်ဖြစ်လာသည်။ လူမျိုးစု အမည်ခတ်လုပ်၍ နောက်ခံအဝန်းအဝိုင်းလူမျိုးစု၏ ထောက်ခံမှု ရအောင်ကြိုးစား ကြသည်။ ထို့ကြောင့် ဘော့စတီးနီးယားရှိ အဓိကနိုင်ငံရေးပါတီကြီးများသည်

၄၇၅။ ကွဲပြားနေသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်း များအတွက် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စနစ်များ

လူမျိုးစုရေးနှင့် လူမျိုးဂိုဏ်းဂဏဖြစ်အောင် သွေးဆွ၍ ထောက်ခံမှုယူကြသည်။ ဘော့စတီးနီးယား၏ ၁၉၉၅ ရွေးကောက်ပွဲများတွင် မဲပေးသူများသည် လူမျိုးစုရေးအခြေခံ၍ မဲပေးခဲ့ကြသဖြင့် ၎င်းတို့ကိုယ်ပိုင်လူမျိုးအုပ်စုတစ်ခုချင်းစီ၏ ထောက်ခံမှုဖြင့် အမျိုးသားရေးပါတီများအနိုင်ရလာသည်။

The Alternative Vote (AV)

အချိုးကျကိုယ်စားပြုမှုထက် ကွဲပြားသည့်လူမျိုးအုပ်စုများအကြား ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်မှုရရှိရန် လိုအပ်ချက်အပေါ် အခြေခံထားသည့် စနစ်ဖြစ်သည်။ အဓိကထား ချည်းကပ်မှုမှာ နိုင်ငံရေးသမားများအနေဖြင့် မိမိကိုယ်ပိုင်အုပ်စုမျိုးနွယ်၏ ထောက်ခံမှု အပေါ် မှီနေရသည်ထက် အခြားအုပ်စုများ၏ ထောက်ခံမှုမရအောင် ကြိုးစားရမည့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ဆွဲဆောင်မှုတစ်ခုပင်ဖြစ်၏။ ဤစနစ်ဖြင့် မဲပေးသူများအဖြင့် ပထမဦးစားပေးလှယ်စားလှယ်အပြင် စာရင်းပါ ဒုတိယဦးစားပေး တတိယဦးစားပေး စသဖြင့် အဆင့်ဆင့်ကို မဲပြားပေါ်တွင် ဖော်ပြပေးခွင့်ရှိသည်။ ဤသို့ဖြင့် ဆန္ဒခံယူသူ သည် အခြားလူမျိုးနွယ်အုပ်စုများထံမှ ဒုတိယဦးစားပေးမဲရရှိလာရန် ကြိုးစားရ တော့သည် - ဆန္ဒခံယူသူအနေဖြင့် ပထမဦးစားပေးမဲပြားကို မိမိအုပ်စုထံမှ ရရှိနိုင်သည် ဟု မှတ်ယူထားပါသည်။ ထိုသို့ဖြင့် အနိုင်ရသူသည် ဤစနစ်အရ မဲအပြတ်အသတ် အသာစီးရရန် လိုအပ်ပါသည်။ ပထမဦးစားပေးမဲကို အပြည့်အဝရရှိထားပြီး အခြားအုပ်စုများ၏ ဒုတိယဦးစားပေးမဲပြားများ ရရှိထားသူသည် ဒုတိယဦးစားပေး မဲပြားများ မရရှိသူထက် အနိုင်ရရန်အခွင့်သာသွားသည်။ မဲဆန္ဒရှင်အနေဖြင့် မိမိအနိုင်ရရန်အတွက် ပေါ်လစီဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များကို ဗဟိုပြုရန် လိုအပ်လာသည်။ ဤသို့ဖြင့် ပါတီစွဲကင်းသည့် မဲပေးသူများ၏ ထောက်ခံမှုရမည်ဖြစ်သည်။ သို့တည်းမဟုတ် မဲဆန္ဒရှင်အနေဖြင့် အခြားသာမညကိစ္စရပ်များ ပြေလည်မှုရရန် ကြိုးစားရင်း ကျယ်ပြန့်သည့်ပေါ်လစီဖြစ်လာရန် ကြိုးစားရသည်။ ဩစတေးလျ ရွေးကောက်ပွဲ များသည် ဤစနစ်အသုံးပြုသည့် တစ်ခုတည်းသော ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံ ဖြစ်သည်။ လူမျိုးနွယ်များ အများစုဖြစ်နေသည့် Papua New Guinea တွင်လည်း ဤစနစ် အသုံးပြုသည်။

မဲဆန္ဒနယ်မြေတစ်ခုတွင် ယှဉ်ပြိုင်ဖက်အုပ်စုများ ပိုမိုများလေလေ အဓိပ္ပါယ်ရှိရှိ ဦးစားပေးမဲလဲလှယ်မှု များလေလေ ဖြစ်၏။ သို့ရာတွင် လူမျိုးနွယ်စုံသည့်တိုင်းပြည် အများအပြားတွင် တူညီသည့် လူမျိုးနွယ်အုပ်စုများသည် တစ်စုတစုခွဲခွဲကြသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ AV စနစ်အသုံးပြုသည့် ကိုယ်စားလှယ်တစ်ဦးရှိ ခရိုင်များ (single-member districts) သည် လူမျိုးနွယ်အရတူညီသည့် မဲဆန္ဒနယ်မြေများဖြစ်နေတတ်သည်။ ဤအခြေအနေတွင် ဆန္ဒခံယူသူအနေဖြင့် မိမိလူမျိုးနွယ်အပေါ် လွှမ်းမိုးမှုရှိသည့်အခါ ပထမဦးစားပေးမဲပြားများ အပြည့်အဝရရှိထားလျှင် အနိုင်ရရန်အတွက် ကျိန်းသေလု နှီးပါးဖြစ်ပြီး၊ ဒုတိယဦးစားပေးမဲပြားကို စောင့်နေစရာမလိုတော့ချေ။ ထို့ကြောင့် ဤစနစ်၏အခြေခံအရ အခြားမျိုးနွယ်စုများအပါအဝင် ကွဲပြားသည့်အုပ်စုများ၏ မဲပြားများစုစည်းရန် လိုအပ်ခြင်းကို မတွေ့ရနိုင်ချေ။ ထို့ကြောင့် ဤစနစ်သည် လူမျိုးနွယ်စုများ အလွန်အမင်းအများစုဖြစ်နေသည့်အခြေအနေနှင့် လူမျိုးနွယ်စုကြီးများ ပျံ့နှံ့ရောယှက်နေသည့်အခြေအနေမျိုးတွင်သာ အကောင်းဆုံးအသုံးချနိုင်သည်။ ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာဖြေရှင်းချက်အနေဖြင့် သီရိလင်္ကာနိုင်ငံရှိ သမ္မတရွေးကောက်ပွဲနှင့် မျိုးနွယ်စုများရောယှက်နေထိုင်နေသည့် ဖိရိုနိုင်ငံ ရွေးကောက်ပွဲများတွင် ဤစနစ်ကို ဥပမာအားဖြင့် တွေ့ရသည်။

The Single Transferable Vote (STV)

အချိုးညီမျှကို အကောင်းဆုံးဖြစ်အောင်ကျင့်သုံးသည့် list PR စနစ်နှင့် လူမျိုးနွယ်

အုပ်စုများအကြား ညှိနှိုင်းပြေလည်မှုအကောင်းဆုံးဖြစ်အောင် ကျင့်သုံးသည့် AV စနစ် တို့နှစ်ရပ်ကြားတွင် ကျင့်သုံးသည့် ကွဲပြားစနစ်ဖြစ်သည်။ STV စနစ်အောက်တွင် အချိုးညီမျှမှုနှင့် ညှိနှိုင်းပြေလည်မှုရှိခြင်း ဆိုသည့် ရလဒ်နှစ်မျိုးစလုံးကို အလေးပေး ရသည်ဟု အချို့ပညာရှင်များက ထောက်ပြသည်။ ဤစနစ်ဖြင့် ဦးစားပေးအဆင့် မဲပြားများကြောင့် အခြားအုပ်စုများ၏ထောက်ခံမှုကိုယူရသလို၊ အချိုးကျကိုယ်စားပြု စနစ် အရ အချိုးညီမျှမှုကိုယ်စားပြုခြင်းလည်း ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ ထို့ကြောင့် ပါတီများ အနေဖြင့် လူမျိုးနွယ်အလိုက်သတ်မှုကိုယ်စားပြုခြင်းမှ လွန်မြောက်ရသည်။ ဥပဒေပြုရေး အာဏာတွင် အချိုးညီမျှစွာဖြင့် အစိတ်အပိုင်းအသီးသီး၏အမြင် သဘောထားများ ကိုယ်စားပြုထားသည်။ သို့သော် ဤစနစ်အရ ဒုတိယဦးစားပေး မဲပြားများ ၏ အရေးပါမှုကြောင့် နိုင်ငံရေးသမားများအနေဖြင့် အခြားအစိတ်အပိုင်းများ အမြင်သဘောထားကိုလည်း ကြည့်ရသေးသည်။

ဤစနစ်သည် အလွန်တရားလူကြိုက်များသော်လည်း အချို့ဖြစ်ရပ်များ၌ အမျိုးသား ပါလီမန်ရွေးကောက်ပွဲအတွင်း ဤစနစ်ကျင့်သုံးမှုကို အကန့်အသတ်ပြုရသည်။ ဥပမာ အားဖြင့် အိုင်ယာလန် (၁၉၂၁မှစ၍)၊ မော်လ်တာ (၁၉၄၇မှစ၍)၊ ဩစတေးလျဆီးနိုတ် (၁၉၄၉မှစ၍)၊ အက်စ်တိုးနီးယား (တက္ကရိမ်တည်း)နှင့် မြောက်အိုင်ယာလန်တို့ဖြစ်သည်။ ကိုယ်စားလှယ်ရွေးချယ်သည့် စနစ်တရပ်အနေဖြင့် STV စနစ်သည် ရွေးကောက်ပွဲ စနစ်အားလုံးထဲမှ အကောင်းဆုံးဆုံးဟု ထင်မှတ်စရာရှိသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုလျှင် နိုင်ငံရေးပါတီများရွေးချယ်မှုနှင့် ပါတီများအတွင်း လူပုဂ္ဂိုလ်ရွေးချယ်ခွင့်များ တပြိုင်တည်းရှိသည့်အတွက်ဖြစ်၏။ နောက်ဆုံးရလဒ်သည် အချိုးညီမျှသော တရား မျှတမှု ရှိသလို၊ တစ်ရပ်ကိုယ်စားလှယ်အများပုံစံမှာ နှိုင်းယှဉ်ချက်အရ နည်းပါးသွား၍ မဲပေးသူနှင့် ဆန္ဒခံယူသူအကြား နယ်မြေဒေသဆိုင်ရာ ဆက်စပ်မှုကို လည်း ပြန်လည် ရရှိသည်။

သို့သော် ဤစနစ်အပေါ် ဝေဖန်ထောက်ပြချက်များလည်း ရှိပြန်သည်။ အဘယ်ကြောင့် ဆိုလျှင် ဦးစားပေးမဲပေးမှုစနစ်သည် လူ့အဖွဲ့အစည်းအတော်များများ တွင် ယဉ်ပါးလေ့မရှိသလို၊ ဤစနစ်အတွက် စာတတ်မြောက်မှုနှင့် အတွက်အချက် ကျွမ်းကျင်မှုလိုအပ်ခြင်းဖြစ်သည်။ STV စနစ်အရ မဲရေတွက်မှုသည် အတော်ပင်ရှုပ်ထွေးလှ သည့် အတွက် ချို့ယွင်းချက်တရပ် ဖြစ်ပေါ်နိုင်သည်။ အချိုးကျကိုယ်စားပြုစနစ်အရ ရွေးချယ်ခံရသည့် ပါလီမန်များတွင် ဤစနစ်အရ ဆိုးကျိုးများလည်း ဖြစ်လာတတ်သည်။ ဥပမာ အားဖြင့် လူနည်းစုပါတီများ၏ အာဏာကို ချဲ့ထွင်သည့် အခြေအနေတစ်ခုတရား အောက်တွင် ဖြစ်တတ်သည်။

မျိုးနွယ်အုပ်စုစုံ လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွင်း STV စနစ်အသုံးပြုခြင်းသည် ယခုတိုင်း တစ်ခုတရား အကန့်အသတ်နှင့် မရေရာမှုများဖြစ်ပေးနေဆဲဖြစ်၏။ လူမျိုးစုများ ကွဲပြားနေသည့် နိုင်ငံ နှစ်နိုင်ငံတွင် ဤစနစ်ကို တက္ကရိမ်တည်းပြုလုပ်သည့် အမျိုးသား ရွေးကောက်ပွဲများတွင် STVကို အသုံးပြုသည် - မြောက်အိုင်ယာလန်တွင် ၁၉၇၃နှင့် ၁၉၈၂တွင်၊ အက်စ်တိုးနီးယားတွင် ၁၉၉၀၅၄၄၄၄ကျင်းပခဲ့သည်။ ထိုရွေးကောက်ပွဲများ အရ မဲပြားစုခြင်း သို့မဟုတ် လူမျိုးစုပြဿနာများကို ကြေလည်အောင်ဖြေရှင်း နိုင်ခြင်းကို အနည်းငယ်သာပြုလုပ်နိုင်ခဲ့သည်။ လူမျိုးစုချင်းပြဿနာရပ်များကို ကြေလည်အောင်ဖြေရှင်းခြင်းကို ရွေးကောက်ခံပါလီမန်များအနေဖြင့် အနည်း အကျဉ်းသာ အကောင်အထည်ဖော်ခဲ့သည်။ သို့သော် နှိုင်းယှဉ်ချက်အားဖြင့်မူ အိုင်ယာလန်သမ္မတနိုင်ငံနှင့် မော်လ်တာတို့တွင် ဤစနစ်၏ အောင်မြင်မှုကိုတွေ့ရသည်။ အချိုးညီမျှမှုကို အကောင်းဆုံးဖြစ်အောင်လုပ်နိုင်ခဲ့သလို၊ ခရိုင်တစ်ခုကိုယ်စားလှယ် အများပုံစံကို အနည်းအကျဉ်းသာအသုံးပြုခြင်းဖြင့် ကိုယ်စားလှယ်များ၏ နယ်မြေဒေသ တာဝန်ခံမှုကိုလည်း ရှိစေခဲ့သည်။ အိုင်ယာလန်ငြိမ်းချမ်းရေးဆောင်ရွက်မှုတစ်ခုတည်း

၄၄။ ကွဲပြားနေသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်း များအတွက် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စနစ်များ

အနေဖြင့် မြောက်အိုင်ယာလန်တွင်လည်း ဤစနစ်ကို မကြာမီက အသုံးပြုခဲ့သည်။ ဤသို့ဖြင့် ကတ်သလစ်နှင့် ပရိုတက်စတင့်အုပ်စုများအကြား အာဏာခွဲဝေရေးအတွက် ကျယ်ပြန့်သည့်နည်းနာအစိတ်အပိုင်း ရလာခဲ့ပြီး ၁၉၉၈ခုနှစ် ပထမဦးအကြိမ် ရွေးကောက်ပွဲတွင် ဤစနစ်ကိုအောင်မြင်စွာ အသုံးပြုခဲ့သည်။ ကတ်သလစ်နှင့် ပရိုတက်စတင့်ဘာသာဝင်အများအပြားသည် ပထမဆုံးအကြိမ်အဖြစ် သူတို့၏ ဦးစားပေးစာရင်းမဲပြားများကို အသုံးပြုကြသည်။

အုပ်စုများတည်ရှိမှုအရှိကို ပွင့်ပွင့်လင်းလင်းလက်ခံခြင်း (Explicit recognition of communal groups)

ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် ပဋိပက္ခကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရေးဆိုင်ရာ အခြားမတူညီသည့် ချည်းကပ်မှုတစ်ခုမှာ နိုင်ငံရေးဖြစ်စဉ်အတွင်း အုပ်စုလက္ခဏာတည်ရှိမှု၏ အရေးပါခြင်းကို ပွင့်ပွင့်လင်းလင်းလက်ခံခြင်းဖြစ်သည်။ လူမျိုးစုများကိုယ်စားပြု၍ လူမျိုးစုများ၏ အချိုးအစားအတိုင်းပါလီမန်အတွင်း ကိုယ်စားပြုနိုင်ရန် ရွေးကောက်ပွဲဥပဒေတွင် တရားဝင်သတ်မှတ်ခြင်းဖြစ်၏။ ဤစနစ်တွင် ချည်းကပ်မှုပုံစံ ၄မျိုးကို အထင်အရှားတွေ့ရသည်။

အုပ်စုမျိုးနွယ်များအလိုက် မဲဆန္ဒရှင်အမည်စာရင်းသတ်မှတ်ထားခြင်း

လူမျိုးနွယ်စုများ၏အရေးပါတည်ရှိမှုကို ပွင့်ပွင့်လင်းလင်းလက်ခံခြင်း၏ အရိုးရှင်းဆုံး နည်းလမ်းတစ်ခုဖြစ်သည်။ ပါလီမန်ကိုယ်စားလှယ်နေရာများကို အုပ်စုမျိုးနွယ်အခြေခံ သတ်မှတ်ခြင်းထားရုံသာမက ပါလီမန်ကိုယ်စားပြုမှုစနစ်တစ်ရပ်လုံး၌ပင် မျိုးနွယ်အုပ်စု ဆိုင်ရာ စဉ်းစားချက်များကို အခြေခံထားသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ မျိုးနွယ်အုပ်စု သတ်မှတ်ချက်ရှိသည့်မည်သို့မဆို မိမိ၏မျိုးနွယ်အလိုက် အမည်စာရင်းထားရှိပြီး မိမိအုပ်စုဝင်များကိုသာ ပါလီမန်အတွက် ရွေးချယ်ရသည်။ ယနေ့ကာလ ဖီဂျီနိုင်ငံတွင် ဤစနစ်ကို ဆက်လက်အသုံးပြုနေသလို၊ နယူးဇီလန်ရှိ သေမင် မဲဆန္ဒရှင်များအတွက် ရွေးချယ်မှုတစ်ခုအနေဖြင့် ဤစနစ်ဆက်လက်ကျန်ရှိနေသေးသည်။ အခြားနေရာများ တွင်မူ ဤစနစ်ကို ပစ်ပယ်လိုက်ကြသည်။ အုပ်စုကိုယ်စားပြုမှုကို အာမခံထားသော် လည်း အုပ်စုမျိုးနွယ်များအကြား နိုင်ငံရေးအရဆက်နွယ်ရောယှက်မှုများ မရှိသည့် အတွက် အချင်းချင်းညှိနှိုင်းပြေလည်ရေး လျော့ပါးလာသည့်အပေါ် မဲဆန္ဒရှင်များအတွက် မလျှော့ကန်သည့် သက်ရောက်မှုဖြစ်လာလေ့ရှိသည်။ မျိုးနွယ်အုပ်စုဝင်တစ်ခု၏ အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် မည်သို့သတ်မှတ်မည်ဆိုသည့် အုပ်စုများအကြား မဲဆန္ဒရှင်များ မည်သို့ခွဲဝေနေရာချမည်ဆိုသည့် ကိစ္စရပ်များမှာ မထင်မှတ်သည့် အန္တရာယ်ဆိုးများ အတွက် ဆင်ယင်ဖြန့်ဖြူးထားသလိုဖြစ်နေသည်။

လူမျိုးစု လူနည်းစုများအတွက် ပါလီမန်နေရာ ကြိုတင်သတ်မှတ်ထားခြင်း

အခြားချည်းကပ်နည်းတစ်ခုမှာ သတ်မှတ်ထားသည့် လူမျိုးစု သို့ ဘာသာရေးဆိုင်ရာ လူနည်းစုများအတွက် ပါလီမန်နေရာအချို့ ကြိုတင်သတ်မှတ်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဂျော်ဒန် (ခရစ်ယာန်နှင့် ဆာကတ်စ်ဆီယန်း)၊ အိန္ဒိယ (မျိုးနွယ်စုများနှင့် ဇာတ်များ)၊ ပါကစ္စတန် (မွတ်ဆလင်မဟုတ်သည့်လူနည်းစုများ)၊ ကိုလန်ဘီယာ (လူမဲအသိုင်းအဝိုင်းများ)၊ ခရီအေးရှ (ဟန်ဂေရီယန်၊ အီတလီ၊ ချက်၊ ဆလိုဗက်၊ ရုသန်နီးယန်း၊ ယူကရေးနီးယန်း၊ ဂျာမန်နှင့် သြစတေးလျ လူနည်းစုများ)၊ ဆလိုဗေးနီးယား (ဟန်ဂေရီယန်နှင့် အီတလီများ)၊ ထိုင်ဝမ် (ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ)၊ အနောက်ဖက် ဆာမိုရာ (ဌာနေမဟုတ်သည့် လူနည်းစုများ)၊ နစ်ဂျာ နှင့် ပါလက်စတိုင်း အာဏာပိုင်ဒေသ (ခရစ်ယာန်နှင့် Samaritans) များတွင် ထိုနည်းကို အသုံးပြုသည်။ သို့ရာတွင် ပိုမိုကောင်းမွန်သည့်နည်းနာဖျူဟာရေးဆွဲရန် အကြံပြုမှုများလည်း ရှိသည်။

ပါလီမန်ကိုယ်စားလှယ်ကို ကိုယ်စားပြုစနစ်ဖြင့် ပုံသေသတ်မှတ်ထားခြင်းထက် ကိုယ်စားပြုမှုအမှန်ရှိသည့် ပါလီမန်စနစ်ဖြစ်စေရန် ဆိုလိုသည်။ ထိုသို့နေရာ ပုံသေသတ်မှတ် ထားချက်သည် လူများစုအကြား မကျေနပ်မှုများဖြစ်ပေါ်စေသလို၊ လူနည်းစုအုပ်စုများအကြား အပြန်အလှန်ယုံကြည်မှုကိုလည်း အားနည်းစေသည်။

လူဦးရည်အမျိုးအစားအရမဲတင်းပေးသည့်စနစ်တွင် လူမျိုးစုအလိုက် ကိုယ်စားပြု စာရင်း ပြုစုထားခြင်း (Ethnically mandated lists under a block vote system)

တတိယချည်းကပ်နည်းမှာ ပါတီတရပ်အတွင်း လူမျိုးစုစာရင်းအလိုက် ကြိုတင်သတ်မှတ်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ မဲအများဆုံးရသည့် ပါတီသည် ခရိုင်၏ အမတ် နေရာအားလုံးကိုယူပြီး၊ ထိုပါတီ၏ မဲဆန္ဒခံယူသူအားလုံး ထိုက်ထိုက်တန်တန် ရွေးခြယ်ခံရသည်။ လူမျိုးစုကိုယ်စားပြုမှုမျှတစေရန်အတွက် အချို့နိုင်ငံများတွင် ဤစနစ်ကို အသုံးပြုကြသည်။ ဤစနစ်အရ ပါတီများသည် ရွေးကောက်ပွဲအတွက် လူမျိုးစုအလိုက်ကိုယ်စားလှယ်များကို တင်ပြရသည်။ ဥပမာအားဖြင့် လက်ဘနွန် နိုင်ငံတွင် ပါတီတရပ်ချင်းစီ၏ စာရင်းတွင် အမျိုးမျိုးသောလူမျိုးစု ကိုယ်စားလှယ်များ အစုံအလင် ပါဝင်ရသည်။ စင်ကာပူနိုင်ငံတွင်လည်း လူနည်းစုဖြစ်သည့် မလေးနှင့် အိန္ဒိယအနွယ်များကိုယ်စားပြုမှုတိုးများလာရန် အလားတူနည်းကို အသုံးပြုသည်။ သို့ရာတွင် ထိုစနစ်၏ အရေးကြီးဆုံးအပြစ်အနာအဆာမှာ အများစုအလွန်အမင်း အသာရရှိ ဖြစ်နိုင်ချေများခြင်းဖြစ်၏။ ဤအခြေအနေတွင် ပါတီတရပ်အနေဖြင့် အများစုမဲဖြင့် အမတ်နေရာအားလုံးနီးပါး ယူထားနိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။ ၁၉၉၁ စင်ကာပူရွေးကောက်ပွဲ၌ အဓိကအနိုင်ရ လူထုလှုပ်ရှားမှုပါတီ (People's Action Party) သည် မဲအရေအတွက် ၆၁ရာခိုင်နှုန်းဖြင့် ပါလီမန်အမတ်နေရာ ၉၅ ရာခိုင်နှုန်းကို ရယူခဲ့သည်။ ၁၉၈၂နှင့် ၁၉၉၅ ခုနှစ်များတွင် ကေမငအေငေ ရွေးကောက်ပွဲများ၌လည်း အတိုက်အခံလုံးဝမရှိသည့် ပါလီမန်များဖြစ်သွားခဲ့သည်။ ထိုအလားအလာများကို ကာကွယ်သည့်သဘောဖြင့် လက်ဘနွန်ဖွဲ့စည်းပုံတွင် ပါလီမန်တရပ်လုံးနှင့် သမ္မတ ဝန်ကြီးချုပ် စသည့်အရေးကြီးသည့် နေရာများကိုပါ လူမျိုးစုဖွဲ့စည်းပုံဖြင့် ကြိုတင်သတ်မှတ်ထားသည်။

ဥပဒေပြုရေးအာဏာတွင် လူမျိုးစုကိုယ်စားပြုမှုမျှတစေရန် "Best loser" နေရာသတ်မှတ်ထားခြင်း၊

ဤနောက်ဆုံးပုံစံကို တခါတရံသာသုံးလေ့ရှိပြီး မျိုးနွယ်အုပ်စုတခုခုမှ အကောင်းဆုံးအရုံးသမား "best loser" အတွက် အမတ်နေရာ သတ်မှတ်ပေး ထားသည်။ ဥပမာအားဖြင့် Mauritius တွင် လူမျိုးစုကိုယ်စားပြုမှုမျှတစေရန် လူမျိုးစုအုပ်စုများမှ မဲဆန္ဒအမြင့်မားဆုံးရသူများအတွက် အမတ်နေရာ ၄နေရာကြိုတင်သတ်မှတ်ပေးထားသည်။ သို့သော် မကြာမီက ထိုအမတ်နေရာများကို ဖျက်ပစ်ရန် လှုပ်ရှားမှုများအားကောင်းလာသည်။

၄၊ ၄၊ ၃။ ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းရေးနှင့် ဒီမိုကရေစီခိုင်ခံ့တည်မြဲရေးအတွက် လိုအပ်ချက်များ

လုံးဝပြည်စုံသည့် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်နှင့် ထိုစနစ်နှင့်ကိုက်ညီမညီ အကိုက်ညီဆုံး ချည်းကပ်မှုဆိုသည်မှာ အမှန်တကယ်မရှိပေ။ လူမျိုးအုပ်စုစုံ လူ့အဖွဲ့အစည်းသာမက လူ့အဖွဲ့အစည်းအားလုံးတွင် အဓိကကျသည့်ဆောင်ရွက်မှုများသည် တခုနှင့်တခု ဝိဝါဒဖြစ်နေတတ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် အချိုးညီမျှအတွက် ခရိုင်တခုချင်းအတွင်း အမတ်နေရာများကို တိုးချဲ့လိုက်ခြင်းဖြင့် မဲဆန္ဒရှင်နှင့်အမတ်များအကြား နယ်မြေဒေသတာဝန်ခံမှုလျော့ပါးစေသည်။ ထို့ကြောင့် ရွေးကောက်ပွဲစနစ် ရေးဆွဲသူ

၄၇၂။ ကွဲပြားနေသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်း များအတွက် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စနစ်များ

အနေဖြင့် မိမိတို့၏သီးခြားနိုင်ငံရေးအခြေအနေအလိုက်အရေးကြီးဆုံးအချက်ကို ဦးစားပေးသည့် ကြိုတင်ပြင်ဆင်ဆောင်ရွက်မှုကို သတိထားလုပ်ဆောင်ရသည်။ ဥပမာ အာဖရိကအလယ်ပိုင်းရှိ လူမျိုးစုများကွဲပြားမှုရှိနေသည့် တိုင်းပြည်တစ်ခုအနေဖြင့် လူနည်းစု လူမျိုးနွယ်အုပ်စုအလိုက် ကိုယ်စားပြုမှု ဖယ်ရှားခြင်းကို သတိထား ရှောင်ရှားလိုကြသည်။ ထိုသို့ရှောင်ရှားခြင်းဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲ၏တရားဝင်မှု ကိုရရှိစေသလို၊ ရွေးကောက်ပွဲစနစ် မမျှတဟု အမြင်များကိုလည်း ဖယ်ရှားလိုက် နိုင်သည်။ အရှေ့ဥရောပရှိ လူမျိုးစုံတည်ရှိသည့် ပွင့်သစ်ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံများတွင်မူ အခြားအခြေအနေများနှင့်မတူညီသည့် ဦးစားပေးမှုရှိနေပြန်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် တင်းကြပ်သည့်သတ်မှတ်ထားမှုများကို စိုးရိမ်နေစရာမလိုပဲ အစိုးရအနေဖြင့် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းမှုကို ထိထိရောက်ရောက်ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်နှင့် ဆန္ဒမဲပေးသူများအနေဖြင့် ၎င်းတို့မကြိုက်ပါက အယုံအကြည်မဲ့ခေါင်းဆောင်များကို ပြန်လည်ဖြုတ်ချနိုင်ရန် ကြိုတင်ဆောင်ရွက်ထားမှုဖြစ်သည်။ ထိုသို့မိမိတို့အခြေအနေအလိုက် အရေးကြီးသည့် ဦးစားပေးမှုများကို ရွေးခြယ်ရန်မှာ ဖွဲ့စည်းပုံရေးဆွဲရေးလုပ်ငန်းအတွင်း အဓိကပြည်တွင်းဖော်ကောင်များ၏ တာဝန်ဖြစ်သည်။

ဒီမိုကရေစီ အသွင်ကူးပြောင်းရေးနှင့် ဒီမိုကရေစီစနစ်ခိုင်ခံ့တည်မြဲရေးအတွက် လိုအပ်ချက်များမှာ မကြာခဏဆိုသလို ကွဲပြားနေ လေ့ရှိသည်။ ဒီမိုကရေစီ အသွင်ကူးပြောင်းရေးအတွက်အရေးကြီးဆုံး ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာလိုအပ်ချက်မှာ အုပ်စုမျိုးနွယ်အားလုံးပါဝင်ပတ်သက်မှု အကောင်းဆုံးဖြစ်မည့် စနစ်ဖြစ်၏။ ဤသည်မှာ အစုအဖွဲ့အားလုံးမျှတတ ဝင်နိုင်ပြီး၊ ရွေးကောက်ပွဲအကြိုကာလ ပဋိပက္ခဖြစ်နိုင်ချေ အနည်းဆုံး စနစ်ဖြစ်သည်။ ထိုရည်ရွယ်ချက်ကို ဒေသ သို့မဟုတ် နိုင်ငံအဆင့် list PR ပုံစံအချို့ဖြင့် အကောင်အထည်ဖော်နိုင်သည်။ ဒီမိုကရေစီစနစ်ခိုင်ခံ့တည်မြဲရေးအတွက်မူ မဲဆန္ဒရှင်များ၏ လိုအပ်ချက်နှင့်ကိုက်ညီမည့် စနစ်ကို သေသေသပ်သပ်ဖြစ်ရန် ဆောင်ရွက်ရသည်။ ထိုမဲဆန္ဒရှင်များ၏ လိုအပ်ချက်ဆိုသည်မှာ နယ်မြေဒေသအလိုက် နှင့်ပေါ်လစီ တာဝန်ခံနိုင်သည့်အခြေအနေဖြစ်သည်။ သို့မှသာ ညွှန်ပေါင်းအစိုးရဖြစ်စေ တပါတီအစိုးရဖြစ်စေ ၎င်းတို့တာဝန်ခံမှုပျက်ကွက်ပါက မဲဆန္ဒရှင်များအနေဖြင့် ဖြုတ်ချနိုင်မည်ဖြစ်သည်။ ထိုရည်မှန်းချက်ကို ပထဝီနယ်မြေအလိုက် ခရိုင်ရွေးကောက်ပွဲ များ၏ တာဝန်ခံမရှိသည့် စနစ်ဖြင့် အောင်မြင်နိုင်သည်။ တောင်အာဖရိကတွင် ၁၉၉၄ အသွင်ကူးပြောင်းရေးရွေးကောက်ပွဲ၌ တနိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ list PR စနစ်ကို အသုံးပြုပြီး ၁၉၉၉ ရွေးကောက်ပွဲအပြီးတွင်မူ မဲဆန္ဒနယ်မြေအခြေခံသည့် စနစ်ပုံစံကို ပြောင်းလဲ ကောင်းပြောင်းလဲနိုင်သည်။ ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ရွေးကောက်ပွဲစနစ် လိုအပ်ချက်နှင့် ဒီမိုကရေစီခိုင်ခံ့တည်မြဲရေးအတွက် လိုအပ်ချက် ကွဲပြားမှုများကို အောက်ပါဇယားတွင်ဖော်ပြထားသည်။

လူမျိုးစုအုပ်စုများကွဲပြားနေသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွင်း နိုင်ငံရေးအရ ပျော့ပြောင်းမှု ညှိနှိုင်းပြေလည်မှုရရန် အဓိကပမာဏ လိုအပ်ချက်အတွက် ဖော်ပြပါစံ သတ်မှတ်ချက်အားလုံး သို့ အချို့ကို ဒုတိယထားစဉ်းစားရပေမည်။ စံပြုထားသည့် လူနည်းစုအုပ်စုများကိုယ်စားပြုမှုစနစ် - list PR နှင့် လူမျိုးနွယ်အလိုက် သတ်မှတ်စာရင်းပြုသည့်စနစ်) နှင့် လူနည်းစုလွှမ်းမိုးရေးကိုအလေးပေးသည့်စနစ် (AV နှင့် STV) တို့အကြား အားပြိုင်မှုရှိပေသည်။ အကောင်းဆုံးမှာ ထိုစနစ်နှစ်ရပ်စလုံး ပါဝင်ခြင်းဖြစ်သည်။ အဓိကကျသည့်အုပ်စုအားလုံး ကိုယ်စားပြုပါဝင်ခြင်းဖြင့် ပေါ်လစီချမှတ်ရေးလုပ်ဆောင်ချက်များတွင် ထိုအုပ်စုအားလုံးအနေဖြင့် ပါဝင်ပတ်သက် လွှမ်းမိုးခွင့်ရမည်ဖြစ်သည်။ အချိုးညီမှုနှင့် လူမျိုးစုချင်းပြဿနာရပ်များပြေလည်ရေး အတွက် ဤသို့စနစ်ပြင်ဆင်ရေးဆွဲခြင်းဖြင့် အကောင်းဆုံးအောင်မြင်မှုကိုရရှိပေမည်။ သို့ရာတွင် ထိုရည်မှန်းချက်များမှာ အမြဲတမ်းအားဖြင့် သဟာဇာတဖြစ်နေသည်

တော့မဟုတ်ချေ။ ဒုတိယအဆင့်အားပြိုင်မှုမှာ မဲဆန္ဒခံယူသူများအကြားပြေလည်ရေးအပေါ် မူတည်သည့်စနစ် (list PR) နှင့် မဲပေးသူများအဆင်ပြေစေအောင် မူတည်ထားသည့်စနစ် (AV နှင့် STV) နှစ်ရပ်အကြားဖြစ်၏။ ဆန္ဒခံယူသူများအနေဖြင့် မဲပေးသူများထက် နိုင်ငံရေးအရ ပိုမိုပျော့ပြောင်းနားလည်လွယ်မှု ရှိသည်ဟု ထင်ရသည့်အခြေအနေတွင် list PR စနစ်သည် အုပ်စုအသီးသီးမှ ကိုယ်စားလှယ်လောင်း များကို အဓိကပါတီများတွင်ပါဝင်ခွင့်ရစေသည်။ မဲပေးသူများသည် နိုင်ငံရေးပျော့ပြောင်းနားလည်မှုအတွက် အဓိကဇာတ်ကောင်များဖြစ်နေသည့် အခြေအနေတွင် AV နှင့်အခြားစနစ်များဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲတွင် အဆင်ပြေချောမွေ့မည့် နိုင်ငံရေးပေါ်လစီများနှင့် ပျော့ပြောင်းနားလည်လွယ်သည့် ခေါင်းဆောင်များ ပေါ်ထွက်လာနိုင်သည်။ သို့သော် နှစ်ဖက်စလုံးက နိုင်ငံရေးအရပျော့ပြောင်းမည့် လက္ခဏာမတွေ့ရပါက ပဋိပက္ခများ၏အရှိကို ပွင့်ပွင့်လင်းလင်းလက်ခံသည့် ချည်းကပ်မှုကို စဉ်းစားရပေမည် - ဥပမာ အမတ်နေရာများကြိုတင်သတ်မှတ်ထားခြင်း သို့ လူမျိုးနွယ် အရ ကိုယ်စားပြုစာရင်းတင်ပြခြင်းဖြစ်သည်။ ဤသည်မှာ ရွေးကောက်ပွဲကိစ္စရပ် ဆိုင်ရာအတွက် လူမျိုးစုရေးပြဿနာများကို ဖြေရှင်းနိုင်မည့် အကောင်းဆုံးနည်းလမ်းဖြစ်ပါသည်။

REFERENCES AND FURTHER READING

de Silva, K.M. 1994. *Ethnic Diversity and Public Policies: Electoral Systems*, Geneva: UNRISD.

စာပိုဒ် ၉ ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းရေးနှင့် ဒီမိုကရေစီခိုင်ခံ့တည်မြဲရေးအတွက် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ဆိုင်ရာ စံပြုအချဉ်အသွေးများ

- ဒီမိုကရေစီ အသွင်းကူးပြောင်းရေး
 - အားလုံးခြံငုံပါဝင်ရေး
 - မဲပေးသူများနားလည်လွယ်အောင် ရှင်းရှင်းလင်းလင်းဖြစ်ခြင်း
 - ရလဒ် မျှတရေး (အချိုးညီမျှမှု)
 - ပဋိပက္ခကို ချုံ့နိုင်သမျှ ချုံ့ရေး
 - လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ရန် ရိုးရှင်းမှု
 - သိသာမြင်သာလွယ်ခြင်း
 - ညွှန်ပေါင်းဖွဲ့စည်းမှု
- ဒီမိုကရေစီစနစ် ခိုင်ခံ့တည်မြဲရေး
 - တာဝန်ခံမှု
 - မဲပေးသူများအနေဖြင့် ရွေးချယ်ရာတွင် ပို၍ လိမ်မာကျွမ်းကျင်မှုရှိလာစေရေး
 - လူတေလူညစ်များကို ဖြုတ်ချနိုင်သည့် စွမ်းပကားရှိရေး
 - မဲဆန္ဒရှင်များအပေါ် မူတည်ခြင်း
 - မဲပေးသူများအကြား နိုင်ငံရေးဖြစ်စဉ်၌ မိမိကိုယ်တိုင်ပတ်သက်နေသည်ဟု သော့အမြင်များထွန်းကားလာရေး
 - အနိုင်ရညွှန်ပေါင်း သို့ တပါတီအစိုးရ

၄၄။ ကွဲပြားနေသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်း များအတွက်
ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စနစ်များ

Horowitz, Donald L. 1991. *A Democractic South Africa? Constitutional Engineering in a Divided Society*. Berkeley, CA: University of California Press.

Inter-Parliamentary Union. 1993. *Electoral System: A World-wide Comparative Study*. Geneva: Inter-Pliamentary Union.

Jenkins, Laura D. 1994. *Ethnic Accomodation Through Electoral Systems*. Geneva: UNRISD.

Lijphart, Arend, and Bernard Grofman. eds. 1984. *Chossing an Electoral System: Issues and Alternatives*. New York: Praeger.

Reilly, Ben and Andrew Reynolds. Forthcoming. *Electoral Systems and Conflict in Divided Societies*. Washington, DC: National Research Council.

Reynolds, Andrew and Ben Reilly. 1997. *The International IDEA Handbook of Electoral System Design*. Stockholm: International Institute for Democracy and Electoral Assistance.

Sartori, G.1968. "Political Development and Political Engineering", *Public Policy*, no. 17. pp.261-298

Taagepera, Rein and Matthew S.Shugart. 1989. *Seats and Votes: The Effects and Determinants of Electoral Systems*. New Haven, CT: Yale University Press.

ကွဲပြားနေသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွက် သင့်တော်သော ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များ

နိုင်ငံရေးယှဉ်ပြိုင်မှုများကို အဖွဲ့အစည်းအဆောက်အအုံတည်ဆောက်ပုံအရ ဖော်ဆောင်ပေးသော အရေးကြီးဆုံး ဖြစ်စဉ်တစ်ခုမှာ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်တရပ် ပင်ဖြစ်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲစနစ် ၉ ရပ် ရှိသည့်အနက် ၄ ရပ်မှာ ကွဲပြားနေသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွက် အထူးသင့်တော်ပေသည်။ ယင်း စနစ် လေးရပ် အား ရွေးချယ်ရာတွင် စဉ်းစားရမည့် အချက်များကို အောက်တွင် ဖော်ပြလိုက်ပါသည်။

Time	List Proportional Representation (PR)	Alternative Vote (AV)	Single Transferable Vote (STV)	Communal rolls, Party Block vote
ဖော်ပြချက်	အချိုးကျ ကိုယ်စားပြု ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များ ခြုံငုံမှုရှိပြီး အဖွဲ့အားလုံး ပါဝင်သည့် ဥပဒေပြု လူ့တော်များကို ဖြစ်ထွန်းစေပါသည်။ အဖွဲ့ပေါင်းစုံ တမျိုးသားလုံး (consociational) အသွင်ကိုဆောင်သော အစိုးရ ဖွဲ့စည်းပုံ— အဖွဲ့တဖွဲ့ ချင်းစီသည် မိမိရသည့် မဲအလိုက် ဝန်ကြီးနေရာများကို ရယူလျက်၊ လူနည်းစုများ၏ အကျိုးစီးပွားကို ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ရေး နှင့် ဝိတိုအာဏာများ အပ်နှင်းပြီး ဖွဲ့စည်းဆောင်ရွက်နိုင်ပါ သည်။	အများစုစနစ်တရပ် ဖြစ်ပြီး လူမျိုးစုပါတီများ အကြား ပူးတွဲ ဆောင်ရွက်ရန် မက်လုံး ပေးသည့် စနစ်လည်း ဖြစ်သည်။ ရွေးကောက် ပွဲ အနိုင်ရရန် အလို့ငှာ ပါတီများသည် အခြား အုပ်စုများ၏ “ဒုတိယ အနှစ်သက်ဆုံး” မဲကို ရရန်လိုသည်။ ယင်း တွင် ဗဟိုချည်းအားကို ဖြစ်စေသည့် ခေါင်းဆောင်များကို လည်း ဗဟိုအခြေပြု လူမျိုးပေါင်းစုံ တပ်ပေါင်းစု အသွင် ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် အားပေးပါသည်။ လူမျိုးပေါင်းစုံ နေထိုင် သည့် မဲဆန္ဒနယ် များတွင် အခြားအုပ်စု များ၏မဲ ကို လိုလား သော အများစုကို ဖြစ်ထွန်းစေပါသည်။	ဤစနစ်သည် ညီမျှသော ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်များ ကို ဖြစ်စေပြီး နိုင်ငံရေးသမားများ အနေဖြင့် အခြားအုပ်စုဝင်များ၏ ဒုတိယနှစ်သက်ဆုံး မဲများရရေးအတွက် ကြိုးပမ်းရန် အားပေးပါသည်။ ယင်းအချက်သည် အရေးကြီးသော နိုင်ငံရေးအင်အားစု များအကြား ခြုံငုံသည့် အာဏာခွဲဝေမှုတရပ် ကို ဖြစ်စေပြီး နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင် များကိုလည်း အခြားအုပ်စုများ၏ နှစ်ခြိုက်မှုကို ရရန် ကြိုးပမ်းစေပါသည်။	ဤစနစ်သည် လူမျိုးစုအဖွဲ့အစည်းများ အား (တစ်တရာအား ဖြင့် ပုံသေဖြစ်နေမည့်) အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ ကိုယ်စားပြုမှုကို ဖန်တီး ပေးပါသည်။ မူလအစ ကတည်းက ကိုယ်စား ပြုမှုကို ပုံသေ သတ်မှတ် ထားသောကြောင့် လူမျိုးစု အဖွဲ့များ အကြား အပြိုင် အဆိုင်အားပြိုင်မှုများ ကို တနည်းတဖုံ လျော့နည်းစေပါသည်။ ထိုအခါ ရွေးကောက်သူ ပြည်သူများအနေနှင့် လူမျိုးအခြေခံစိတ် ဖြင့် ရွေးချယ်ရန်မလိုဘဲ မူကို အလေးထားကာ ရွေးချယ်နိုင်မည် ဖြစ်သည်။
ဥပမာများ	ဆွစ်ဇာလန်၊ နယ်သာလန်၊ တောင် အာဖရိက (၁၉၉၄)	ပါပူဝါနယူးဂီနီ (၁၉၆၄-၁၉၇၅)၊ ဖိရို (၁၉၉၇)	အက်စတိုးနီးယား (၁၉၉၀)၊ မြောက်ပိုင်း အိုင်ယာလန် (၁၉၉၈)	လက်ဘနွန်၊ စင်ကာပူ၊ မော်ရစ်သျှ

၄၅။ ပဋိပက္ခလွန်လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွက် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များ

၄၅။ ပဋိပက္ခလွန် လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွက် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များ

ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံရေးစနစ်တစ်ခုတွင် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် မူပေါ်လစီပိုင်းဆိုင်ရာ ပဋိပက္ခ ဖြစ်မှုများကို ထုတ်ဖော်တင်ပြနိုင်မှု၊ ညှိနှိုင်းဖြေရှင်းနိုင်မှု အများဆုံးပြုလုပ်နိုင်သည့် အာဏာအရှိဆုံး အဖွဲ့ဖြစ်သည်။ ယင်းအာဏာသည် နိုင်ငံတော်ကို ကိုယ်စားပြုနိုင်မှု၊ နိုင်ငံအတွင်း ဥပဒေများကို အခြေခံဖွဲ့စည်းပုံဥပဒေနှင့်အညီ ပြဌာန်းနိုင်မှု တို့မှ ဆင်းသက်လာပေသည်။ ထို့ပြင် ယင်း၏ ဖွဲ့စည်းပုံ၊ လွှတ်တော်အတွင်း လုပ်ထုံးလုပ်နည်း များ၊ နှင့် ပါဝင်ပုံတို့ကလည်း ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ တရားဝင်ဖြစ်စေသော နိုင်ငံရေး အဆောက်အအုံတစ်ခုလည်း ဖြစ်ပါသည်။

- ၄၅၁။ မိတ်ဆက်ခြင်း
- ၄၅၂။ ရွေးကောက်ခြင်းနှင့် အမတ်များ
- ၄၅၃။ လွှတ်တော်တွင်း သွင်ပြင်လက္ခဏာများ၊ ကော်မတီများ၊ ညီလာခံခန်းမ၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်း အဆင့်ဆင့်များ၊ ဦးဆောင်မှုပြုခြင်း၊ ရုံးအဖွဲ့သားများနှင့် သုံးစွဲပစ္စည်းများ။
- ၄၅၄။ အာဏာ၏ အခြေခံများ (ရေသောက်မြစ်များ)
- ၄၅၅။ လွှတ်တော် တရပ် သို့မဟုတ် နှစ်ရပ်ထားရှိခြင်း
- ၄၅၆။ နိဂုံးချုပ်

ဒီမိုကရေစီ နိုင်ငံရေးစနစ်တစ်ခုအောက်တွင် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် မူဝါဒရေးရာ ပဋိပက္ခကို ဖော်ထုတ်ခြင်းနှင့် အဖြေရှာခြင်းတို့အတွက် အခွင့်အာဏာရရှိထားသော စုဖွဲ့တည်ဆောက်မှုပင်ဖြစ် သည်။ ယင်း၏အခွင့်အာဏာကို နိုင်ငံအတွင်း ကိုယ်စားပြုနိုင်သော လုပ်ငန်းများမှလည်းကောင်း၊ ယင်း၏ ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာ အဆင့်အတန်းအရ အမြင့်ဆုံး ဥပဒေပြု အဖွဲ့အစည်းအဖြစ် တည်ရှိခြင်းမှ လည်းကောင်း၊ ဆင်းသက်ရရှိသည်။ ယင်းအခွင့်အာဏာသည် ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာ ယင်း၏အဆင့်အတန်း တွင် ဖော်ပြခြင်းအားဖြင့် လည်းကောင်း၊ ထို့အတူ ယင်း၏ဖွဲ့စည်းပုံနှင့် လွှတ်တော်အတွင်း လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ပုံ အဆင့်ဆင့်နှင့် ဖွဲ့စည်းထားရှိမှုများ အားဖြင့်လည်း ဖော်ပြလျက်ရှိသည်။ ဤအခန်းတွင် ကျွန်ုပ်တို့သည် ပဋိပက္ခပြီးဆုံး ပြီးနောက် လူ့အသိုင်းအဝိုင်း အဖွဲ့အစည်းများပေါ်တွင် သက်ရောက်မှုရှိသည့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များ၏ ထိုထိုသော သွင်ပြင်လက္ခဏာများကို စဉ်းစားမည် ဖြစ်သည်။

၄၅၁။ မိတ်ဆက်ခြင်း
ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် ယင်း၏ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တွင် ထပ်ဆင့်၍ လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ နိုင်ငံရေးအဆင့်တွင် ကွဲပြားခြားနားသော စိတ်ကူးအယူအဆများကို ထင်ဟတ်လျက်ရှိသည့် နိုင်ငံတော်၏ အဓိကကိုယ်စားပြုထားသော အဖွဲ့အစည်းအဖြစ် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည်။ ဤသို့အားဖြင့် အဖွဲ့အစည်းများအတွင်းတွင် ကျယ်ပြန့်မှုများမြောက်သော ပဋိပက္ခများကို ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များသည် ဖော်ထုတ် နိုင်စွမ်းနှင့် ဖြေရှင်းနိုင်စွမ်းရှိကြသည်။ လွှတ်တော်တရပ်၏ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ထားပုံနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များသည် ယင်း၏လွှတ်တော် ဖွဲ့စည်းရာတွင်

ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တရပ် ၏ ထူးခြားသော သွင်ပြင်လက္ခဏာမှာ ယင်းတို့၏ ပါဝင်ပုံ အချိုးအစား၊ အတွင်းဖွဲ့စည်းမှု နှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်း များတွင် ညှိနှိုင်းမှု အပေးအယူလုပ်မှု လိုအပ်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

လွှတ်တော်အဖွဲ့ဝင်အဖြစ် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အခြေခံအဖြစ် ပြုလုပ်ခြင်းတို့က ပဋိပက္ခများကို ဖော်ထုတ်ခြင်းနှင့် ဖြေရှင်းခြင်းနှစ်ရပ်စလုံးအတွက် စွမ်းဆောင်နိုင်မှုကို ရရှိစေသည်။ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များသည် ဆန့်ကျင်ဘက်များ၏ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို ပေါ်ထွက်လာစေသော အခြေအနေများကို ဖန်တီးသည်။ ၎င်းတို့သည်ပြည်သူ့ဆိုင်ရာ မူဝါဒများအပေါ်တွင် သဘောမတူလင့် ကစား ငုတို့၏ပဋိပက္ခများအပေါ်တွင် ဖော်ထုတ် ရာတွင် အခြေခံအဖြစ်လိုက်နာရမည့် ဖွဲ့စည်းတည် ဆောက်မှုများနှင့် ပြဌာန်းချက် များအပေါ်တွင်မူ သဘောတူညီကြရသည်။ ထိုသို့ တူညီသော ပြဌာန်းချက်များနှင့် ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်မှုများသည် ငုတို့၏ ပြဿနာများကို အပေးအယူ ညှိနှိုင်း အဖြေ များရရှိရန်အတွက် ဖြစ်နိုင်ချေရှိမှုကို ပြုလုပ်ပေးသည်။ ဤသို့ဖြင့် ပို၍လေးနက်သော အခြားသော ပဋိပက္ခများတွင် အဖြေများရရှိရန် လိုအပ်သော ကျွမ်းကျင်မှုများကို ဖြစ် ပေါ်စေသည်။

ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တရပ် အတွင်းတွင် ပဋိပက္ခများကို ဖော်ထုတ်သည့် နည်းလမ်း များသည် ယင်းပဋိပက္ခများကို ဖြေရှင်းသည့် နည်းလမ်းများလည်း ဖြစ်ကြသည်။ ဥပဒေပြုလွှတ်တော် အများစုမှာ ပထဝီဒေသဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် ရွေးကောက်ပွဲခရိုင်များ တခုခုကို ကိုယ်စားပြုသည့် နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ အဖွဲ့ဝင်များ ပါဝင်ဖွဲ့စည်းသည်။ သို့တိုင် အချို့သော ဒေသများနှင့် ရွေးကောက်ပွဲခရိုင်ဒေသများမှာ ကိစ္စရပ်များအားလုံးပေါ်တွင် တပုံစံတည်းရှိနေပြီး မည်သည့် နိုင်ငံရေးပါတီများမှ ပါဝင်ပက်သက်ခြင်း မရှိသည့် နေရာများလည်း ရှိသည်။ ဒေသတခုစီတွင် ကျယ်ပြန့်သော ကိစ္စရပ်များ အပေါ်တွင် ယင်း၏ ထောက်ခံသူများအကြား အပေးအယူညှိနှိုင်းမှု ဒီဂရီတရပ်ကို တွန်းအားပေး လျက် ရှိသည်။ ဒေသတခုစီတွင် ငုတို့အချင်းချင်းအကြား ခွဲခြားမှုကို ဖြစ်စေသည့် ထိုသို့ သော အကြောင်းအရာများ အပေါ်တွင် ပို၍ရှေ့တန်းတင်ရောက်ရှိလာအောင် ကြိုးပမ်းခြင်းအတွက် အပေးအယူညှိနှိုင်းခြင်းဖြင့် ပြုလုပ်သောနည်းလမ်းများ ဖြစ်လာ ကြသည်။ သဘောတူညီချက် ရရှိရန် ရှာဖွေခြင်းနှင့် ညှိနှိုင်း အဖြေရှာခြင်းတို့သည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များ၏ ထူးခြားသော ပြဌာန်းသည့် လက္ခဏာတရပ် ဖြစ်လာသည်။ ယင်းတွင် လွှတ်တော်များ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအရသော်လည်းကောင်း၊ ယင်းတို့၏ အတွင်းပိုင်း ဖွဲ့စည်းပုံနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်း အဆင့်ဆင့်အရသော်လည်းကောင်း၊ နှစ်ရပ်စလုံး၌ပင် ယင်းပြဌာန်း သည့် သွင်ပြင်လက္ခဏာများကို တွေ့ရှိနိုင်သည်။

ဥပဒေပြုလွှတ်တော်နှင့် ပါလီမန်ဟူသော စကားရပ်တို့ကို တခုနှင့်တခု အပြောင်းအလဲ သဘောဖြင့် သုံးစွဲနိုင်ပါသည်။ ကမ္ဘာတလွှား ပါလီမန်များ၏ တဝက်ခန့် မှာ ယူနိုက်ကင်မာရယ် ခေါ် လွှတ်တော်တရပ် တည်းသာ ရှိသောပါလီမန်များ ဖြစ်ကြသည်။ တဝက်ခန့်မှာ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ထားရှိ ဘိုင်ကင်မာရယ် များဖြစ်ကြသည်။ ယင်းသို့ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ထားရှိသော်လည်း အများအားဖြင့် လွှတ်တော်တရပ် သည် အခြား တခု ထက် ပို၍တက်ကြွပြီး အရေးပါလျက်ရှိတတ်သည်။ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်စနစ်တွင် အများပြည်မှ ရွေးချယ်သော အဓိကလွှတ်တော်တရပ်နှင့် ဒုတိယအဆင့်ရှိ လွှတ်တော် တရပ် (အထက်လွှတ်တော်၊ ဆီးနိတ် နှင့် အောက်လွှတ်တော်၊ ကွန်ဂရက်) တို့ပါဝင်လျက်ရှိသည်။ အားလုံးသောကိစ္စများ အများစုတွင် အောက်လွှတ်တော်သည် အထက်လွှတ်တော်ထက် ပို၍အရေးပါလျက်ရှိသည်။

ပါလီမန်ဟူသော စကားရပ်သည် ဗြိတိန်နိုင်ငံမှ စတင်ပေါ်ပေါက်ခဲ့သည်။ အစိုးရတရပ် ၏ ပါလီမန်စနစ် ဆိုသည်မှာ အဓိကအမှုဆောင် အရာရှိ (ဝန်ကြီးချုပ်)အား ပါလီမန် အားဖြင့် ရွေးကောက်ခြင်းနှင့် ဖယ်ရှားခြင်း ပြုသည်ဟု အဓိပ္ပာယ်သက်ရောက်သည်။ ဗြိတိသျှနိုင်ငံ၏ အလေ့အထကို လိုက်ပါသုံးစွဲသော နိုင်ငံများအား ဝက်စ်မင်စတန်ပုံစံ ပါလီမန်များအဖြစ် ခေါ်ဝေါ်သမှု ပြုကြသည်။ ဥရောပကျွန်းဆွယ် ပါလီမန်များမှာ အမှုဆောင်ချုပ်များကို ရွေးချယ်ရာတွင် ပုံစံတူကျင့်သုံးသော်လည်း အတွင်းပိုင်းဆိုင်ရာ

၄၅။ ပဋိပက္ခလွန်လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွက် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များ

ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံနှင့် အလေ့အထများမှာ တသီးတခြား ထူးခြားစွာ ပြုလုပ်ခဲ့ကြသည်။ အမေရိကန် ကွန်ဂရက်တွင် ယင်းနှင့် သမတတို့အကြား ခွဲခြားထားရှိမှုတွင် လည်းကောင်း၊ ကွန်ဂရက် ၏အတွင်းပိုင်းဆိုင်ရာ သွင်ပြင်လက္ခဏာရပ်များတွင် လည်းကောင်း၊ ယင်းနှစ်ရပ်စလုံး၌ပင် ယင်းဘာသာအားဖြင့် ထူးခြားသော ပုံစံတမျိုး ရှိနေပေသေးသည်။ အသစ်ပေါ်ထွက်လာသော နိုင်ငံအ များအပြားနှင့် ဒီမိုကရေစီကျင့်သုံးစ နိုင်ငံများတွင် တည်ရှိနေဆဲ ပုံစံအများအပြားမှ ရွေးချယ်ထား သော သွင်ပြင်ရပ်များကို မိမိတို့၏ ဖွဲ့စည်းပုံနှင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များ အတွင်းသို့ ထည့်သွင်း အသုံးပြုလာကြသည်။ အာဏာရှင်နိုင်ငံ အဟောင်းများနှင့် အသစ်လွတ်လပ်လာသော နိုင်ငံများတွင် ရှင်း၍မရနိုင်သော ပဋိပက္ခတခုမှာ အစိုးရ အမှုဆောင်များနှင့် ဥပဒေပြု လွှတ်တော်တို့ အကြားတွင် မကြာ ခဏဖြစ်ပေါ်လေ့ရှိသည်။ အစိုးရအမှုဆောင် များသည် ဩဇာကြီးသော မိသားစုများမှ ဆင်းသက်လာ လေ့ရှိသည်။ သို့မဟုတ် စစ်တပ်၏ ထောက်ခံမှုကို ရရှိထားရာ နိုင်ငံရေးစနစ်ပေါ်တွင် လွှမ်းမိုးနိုင်မှုရှိ သည်။ ယင်းသို့သော ပုဂ္ဂိုလ်များ ထွက်ခွာသွားခြင်းဖြင့် နိုင်ငံရေးပါတီများအား အက်ကွဲ လွယ်စေပြီး ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များ ထိရောက်မှုမရှိပဲ ဖြစ်နေတတ်သည်။ နိုင်ငံအများအပြားသည် အာဏာရှင် အုပ်စိုးမှု လျော့နည်းလာသည့် အလျောက် သို့မဟုတ် ဒီမိုကရက်တစ် စနစ်များ တည်ထောင်လာခြင်းဖြင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော် များသည် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်နိုင်ရန် ပိုမိုလွတ်လပ်လာကြသည်။ သို့သော် ယင်း လွှတ်တော်အများအပြားမှာ လူသားနှင့် ရုပ်ပစ္စည်းအရင်းအမြစ်များ မလုံလောက်ခြင်း နှင့်အတူ အတိတ်ကာလ အလေ့အထများ ရှိနေခြင်းအားဖြင့် တပန်းရှုံးလျက် ရှိနေတတ်သည်။ ဤသို့သော အခွင့်အလမ်းများနှင့် အရင်းအမြစ်များ အကြား ကွာဟ မှုကို ကွန်မြူနစ်ဟောင်း ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံ အများအပြား တွင်လည်း ကောင်း၊ ဖိလစ်ပိုင်နှင့် တောင်ကိုးရီးယားနိုင်ငံ ကဲ့သို့သော အာရှနိုင်ငံများ တွင်လည်းကောင်း၊ ဂါနာနှင့် ယခု တောင်အမေရိက နိုင်ငံအပေါ်အဝင်ဖြစ်သော အာဖရိကနိုင်ငံများတွင် တွေ့ရှိရသည်။

၄၅၅။ ရွေးကောက်ခြင်းနှင့် အမတ်များ

ဒီမိုကရက်တစ် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အမတ်များကို ကြားဖြတ်ကျင်းပသော ရွေးကောက်ပွဲ ယှဉ်ပြိုင်မှု များမှ တိုက်ရိုက်ရွေးချယ်တင်မြောက်ကြသည်။ ယေဘုယျအားဖြင့် ငါးနှစ်ထက် ကျော်လွန်ခြင်း မရှိချေ။

ဥပဒေအာဏာပြုသူများထံရှိ လူမှုရေး ပဋိပက္ခများကို ဖော်ပြရာတွင် တိုက်ရိုက် အကျဆုံး အဓိပ္ပါယ် များသည် ရွေးကောက်ထားသော အမတ်များထံမှ ဖြစ်သည်။ ကိစ္စ အများစုတွင် အမတ်များသည် တိုင်းရင်းသား၊ ဘာသာရေး၊ လူမှုရေး အဆင့်အတန်း များနှင့် စီးပွားရေး လုပ်ဆောင်ချက်များ၏ လူဦးရေ အင်္ဂါရပ်များကို တုန့်ပြန်နိုင်ရန် ရည်ရွယ်သည်။ အစဉ်အလာရှိသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများ ထဲတွင် ဥပဒေအာဏာ ပြုသည့် အမတ်များသည် ကြီးမားသော မြေများကို ပိုင်ဆိုင်ခြင်းနှင့်အတူ အကောင်းဆုံး မိသားစုများမှ တစ်ခါတရံ ဆင်းသက်လာကြသည်။ လူ့အဖွဲ့အစည်းများ ပြောင်းလဲမှုများ ကြောင့် အမတ်များ၏ ပုံစံသစ်များသည် မြို့ပြစက်ရုံများနှင့် စီးပွားရေး လုပ်ငန်းပိုင်ရှင်များမှ ပညာတတ်ပုဂ္ဂိုလ်များ ဖြစ်ရန်ရည်ရွယ်လာသည်။

တိုင်းရင်းသားအုပ်စုများ၏ လူမှုရေးအောင်မြင်မှုများ အတိုင်းအတာတခုမှာ ဥပဒေအာဏာပြုသူ အမတ်များကို ရွေးကောက်တင်မြောက်ရန်နှင့် လည်ပတ်နိုင်သည့် ယင်းတို့၏စွမ်းရည်များ ဖြစ်ကြသည်။ ဥပမာ ပါလီမန်တွင် ဝင်ရောက်ပါဝင်နိုင်ရန် ဘာသာရေး တိုင်းရင်းသားအုပ်စုများမှ လက်ထောက်များ အတွက် ဥရောပတွင် နှစ်ပေါင်းများစွာ အချိန်ယူရသည်။ ခေတ်ပြိုင်လူ့အဖွဲ့အစည်းများတွင် ပါလီမန်ရှိ အမျိုးသမီးများ အရေအတွက်ကို ခြုံငုံမိသည့် အလားတူသော ညွှန်ကိန်းတခုကဲ့သို့ တစ်ခါတရံ တွေ့မြင်နိုင်သည်။

အချို့လူ့အဖွဲ့အစည်းများတွင် ဥပဒေအာဏာပြုသူများ ဖြစ်နိုင်သည့် ပညာပိုင်းနှင့် လုပ်ငန်းပိုင်းဆိုင်ရာ ပြည့်ဆုံသည့် ပါလီမန်အမတ်များကို ရှာဖွေရာတွင် အခက်အခဲအချို့ ရှိနိုင်သည်။ ဤပြဿနာသည် နိုင်ငံရေးစနစ်တစ်ခုထဲသို့ ပူးပေါင်းပါဝင် ဆောင်ရွက် နိုင်သော တိုင်းရင်းသား လူနည်းစု အုပ်စုများ သို့မဟုတ် အုပ်စုသစ်များ၏ ကိုယ်စား လှယ်များ အတွက် နှစ်ဆအကြပ်အတည်း ဖြစ်နိုင်သည်။ ကွန်မြူနစ် ဒီမိုကရေစီ အကြံဉာဏ်နှင့် အာဖရိကရှိ နိုင်ငံများ၏ အသွင်ကူးပြောင်းရေးများတွင် ယင်းတို့၏ စွမ်းအားသစ် ပါလီမန်အမတ်အတွက် ကျွမ်းကျင်၍ အတွေ့အကြုံရှိသော အမတ်များ ရှားပါးခြင်းများ ရှိပြီးဖြစ်သည်။

ပါလီမန်အမတ်များ၌ ယင်းတို့ကိုယ်စားပြုသော တာဝန်ရှိမှုများသို့ဦးတည်သည့် သဘောထား အမြင်အမျိုးမျိုး ရှိကြသည်။ အချို့က အကြောင်းအရာတစ်ခု သို့မဟုတ် လူဦးရေအုပ်စုတစ်ခု အတွက် တိုက်ရိုက် ပြောရေးဆိုခွင့် ရှိသူတယောက်ကဲ့သို့ မိမိက ပြုလုပ် စဉ်းစားချိန်တွင် အခြားသူများကလည်း ခရိုင်တစ်ခုလုံး သို့မဟုတ် နိုင်ငံတစ်ခုလုံး သို့မဟုတ် ရွေးကောက်ခံထားရသော အမတ်များ အဖြစ် ယင်းတို့တွင် ရှိသည့် တာဝန်များထက်ပို၍ ရှိသည်ဟု ယူဆနိုင်ကောင်း ယူဆကြသည်။ နိုင်ငံရေး ပါတီများက ရွေးကောက်ပွဲ ဝင်မည့်သူများကို စာရင်းပေးသွင်းစဉ် သို့မဟုတ် တသီးပုဂ္ဂလများက ယင်းတို့ ကိုယ်တိုင် ပါလီမန်ရွေးကောက်ပွဲများအတွက် ကမ်းလှမ်းစဉ်တွင် လက်ငင်း အဖြေ တစ်ခုခု ရွေးကောက်ခံ ရမည့်သူများ၏ လူမှု-စီးပွားရေး အင်္ဂါရပ်များနှင့် ပက်သက်မှုများ ဖြစ်ကြသည်။ ရွေးကောက်ပွဲဝင်မည့် သူအသီးသီးက လူမျိုး၊ ဘာသာ၊ မျိုးရိုး၊ လုပ်ငန်း၊ အခြေချနေထိုင်သည့် နေရာနှင့် အသက်အရွယ်တို့ကို တိုင်းတာခြင်းအားဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲ၏ မရှိအဖြစ် အရေးကြီးသော အုပ်စုတစ်ခုကို ယှဉ်ပြိုင်ရမည်လား။

၄၂။ ၅။ ၂။ လွှတ်တော်အတွင်း အတွင်းပိုင်း သွင်ပြင်လက္ခဏာများ

အခြေအတင် ဆွေးနွေးမှုပြုလုပ်ခြင်းနှင့် ဥပဒေကြမ်းများ အတည်ပြုခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ သည် ဥပဒေပြုခြင်းဖြစ်စဉ်၏ အလွန်အရေးပါသော အခရာကျ သည့် လိုအပ်ချက်များဖြစ်ကြသည်။ (အရေးကြီးသော အစိတ်အပိုင်းများဖြစ်သည်။) ဆုံးဖြတ်မှုများကို တရားဝင် ပြုလုပ်ရာတွင် အများဆုံး ပြုလုပ်မှုရှိသော နေရာကို လွှတ်တော်အစည်းအဝေး ခန်းမတွင် မျက်နှာစုံညီ အစည်းအဝေး ကျင်းပချိန်တွင် ဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း ဥပဒေပြုမှုကော်မတီများသည် မူဝါဒဆိုင်ရာ ကွဲပြားမှုများ အပေါ် ဖော်ပြခြင်းနှင့် စီမံခန့်ခွဲခြင်းတို့ နှစ်ရပ်စလုံးတွင် အရေးပါသော ဆုံးရပ်တစ်ခု (တစ်တိုင်)အဖြစ် တည်ရှိနေ သည်။

ကော်မတီများ

ကော်မတီများ၏ ယန္တရား (လုပ်ထုံးလုပ်နည်း) သည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များက အကြောင်းအရာ ရပ်များကို စဉ်းစားသည့်အခါ အဓိကအသုံးပြုသည့် စည်းစနစ်၊ နည်းလမ်းတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ မည်သည့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တစ်ခုမဆို အများအားဖြင့် ကော်မတီအရေအတွက်သည် ဆယ်ခုမှ နှစ်ဆယ့်ငါးခု အထိရှိကြသည်။

လွှတ်တော်အစည်းအဝေးပွဲခန်းမတွင် အပြီးသတ် မဲပေးခြင်းမပြုလုပ်မှီ ကော်မတီတွင် အဆိုပြုထား သော ဥပဒေကြမ်းများကို စဉ်းစားမှုပြုလုပ်ကြသည်။ ထုံးစံတိုင်းအားဖြင့်မူ ကော်မတီမှ စဉ်းစားထား သည့် များစွာသောခေါင်းစဉ်များသည် နောက်ဆုံးတွင် (အခြေခံအားဖြင့် ပါတီအားလုံး မဟုတ်သည့် တိုင် ပါတီအများအပြား အကြား အပေးအယူနည်းဖြင့် ညှိနှိုင်းခြင်းများဖြင့် ဆုံးဖြတ်ကြသည်။ မည်သည့် မူလ အဆိုပြုချက်ကိုမဆို အစိုးရက အဆိုပြုထား သည့် ကိစ္စဖြစ်စေကာမူ ကော်မတီများ အတွင်းတွင် ပြင်ဆင်ဖြည့်စွက်ချက်များ ထပ်မံ ပြုလုပ်နိုင်ပေသည်။

၄၅။ ပဋိပက္ခလွန်လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွက် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များ

ယေဘုယျအားဖြင့် ကော်မတီများကို အစိုးရ၏ ဝန်ကြီးဌာနများ၏ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံနှင့်အပြိုင် သတ်သတ်မှတ်မှတ် ဖြစ်သော ရေပန်းစားသည့် ကိစ္စရပ်ဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာများကို ဖြေရှင်းရန် ဖွဲ့စည်းကြသည်။ ဩစတြေးလျနိုင်ငံကဲ့သို့သော ပါလီမန်များတွင် ကုန်လွန်ခဲ့သော ဆယ်စုနှစ်များအတွင်း အမြဲတမ်းကော်မတီများသည် ပုံစံကျပြီး လက္ခဏာရပ်အဖြစ် ပိုမိုပေါ်လွင်လာ သော- လည်း ယခုအခါ အနောက်တိုင်းပုံစံ စနစ်များတွင် များစွာသော ကော်မတီများကို ဥပဒေကြမ်းတခု တည်းအတွက် စဉ်းစားရန် ယာယီမျှသာ ဖွဲ့စည်းမှုပြုလာသည်။ တောင်အာဖရိက နိုင်ငံသည် ယင်း၏အနောက်တိုင်းပုံစံကို အလားတူမွမ်းမံမှု ပြုလုပ်ပြီး ဝန်ကြီးဌာနများနှင့်အပြိုင် ဝန်ကြီးအဆင့် ကော်မတီ(၂၇)ခု ပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားသည်။ တောင်ကိုးရီးယားနှင့် မွန်ဂိုလီယားတို့တွင် မကြာခင်က ကော်မတီများကို တည်းဖြတ်ပြင်ဆင်ပြီး အင်အားဖြည့်တင်းမှု ပြုလုပ်ကြသည်။ မွန်ဂိုလီယား ယားလွတ်တော်ထဲတွင် ကော်မတီများအရေအတွက် တိုးမြှင့်လာပြီး လူထုဆိုင်ရာ ကြားနာမှုများကို ကျင်းပမှုပြုလုပ်သည်။

ကော်မတီများသည် အဆိုပြုထားသော ဥပဒေကြမ်းများကို စဉ်းစားခြင်းမျှသာ မဟုတ်ဘဲ ၎င်းတို့သည် ဘက်ဂျက်ဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များကို သုံးသပ်ခြင်းနှင့် ဝန်ကြီးများ၏ဆောင်ရွက်မှုများကို စစ်ဆေးခြင်းများ ကိုလည်း ပြုလုပ်နိုင်သည်။ ဥပဒေဆိုင်ရာ ဥပဒေပြုခြင်းပေါ်တွင် ထပ်ဆင့်၍ မူဝါဒနှင့်ဆက်နွယ်နေသော လုပ်ငန်းရပ်များကို (လုပ်ဆောင်ချက်များ) သုံးသပ်ပြင်ဆင်နိုင်သော ဤသို့သော အခွင့်အလမ်းများ သည် ပါလီမန်အဖွဲ့ဝင်များအား တိကျသော မဲဆန္ဒနယ်မြေများနှင့် ပက်သက်၍လည်းကောင်း၊ အကြောင်းအရာ ပြဿနာများကို ဦးတည်၍လည်းကောင်း၊ ထို့အတူ လူဦးရေဆိုင်ရာ လက်အောက် ခံအုပ်စုများနှင့် ပက်သက်၍လည်းကောင်း အကြောင်းအရာများကို ဖော်ထုတ်တင်ပြနိုင်ရန် ခွင့်ပြုထား သည်။ ကော်မတီတရပ်၏ အရွယ်အစားသေးငယ်ခြင်းနှင့် သတင်းအချက်အလက်များ ပေးပို့ခြင်းမရှိ ခြင်းတို့သည် အဖွဲ့ဝင်များအား ကိစ္စရပ်များကို လွှတ်တော်ခန်းမအခြေအတင် ပြောဆိုပွဲများတွင် ဖော်ပြခြင်းထက် ပါတီဆိုင်ရာ သဘောထားများအရ အပေးအယူ အလျော့အတင်းများ ရရှိအောင် ခွင့်ပြုထားသည်။ ထို့ကြောင့် ကော်မတီများ၏ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံနှင့် ပါဝင်ဖွဲ့စည်းမှုများသည် ပါတီများနှင့် အစိုးရများအတွက် သေရေးရှင်ရေး အတိမ်း အစောင်း မခံသော အရေးပါမှုဖြစ်သည်။ အကြောင်းမှာ ကော်မတီများသည် အစိုးရနှင့် အတိုက်အခံပါတီများအကြား အပေးအယူ အလျော့ အတင်းများ ညှိနှိုင်း ပြုလုပ်ရန် အတွက် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ အဓိကကျသော နေရာများထဲတွင် တခုဖြစ်လာနိုင် သောကြောင့် ဖြစ်သည်။

ကော်မတီများသည် ပါတီစနစ်၏ လက်လှမ်းမမီသော ကိစ္စရပ်များတွင် ထပ်ဆင့်ကိုယ်စားပြုနိုင်သော နည်းလမ်းများဖြစ်လာသည်။ ရေပန်းစားထားသော ကော်မတီများသည် ကော်မတီ၏ ဆုံးဖြတ်ခွင့် အကြောင်းအရာနှင့် တိတိကျကျ သက်ရောက်မှုခံရသော မဲဆန္ဒနယ်မြေများမှ အဖွဲ့ဝင်များကို ဆွဲဆောင်မှုပြုနိုင်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် ကျေးလက်ခရိုင်များမှ ကိုယ်စားလှယ်များသည် စိုက်ပျိုးရေး ဆိုင်ရာအပေါ် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ ကော်မတီတွင် အဖွဲ့ဝင်များဖြစ်လာကြသည်။ ကိုယ်စားလှယ်အမတ်များသည် ကော်မတီတွင် အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်ခြင်းအားဖြင့် ၎င်းတို့အတွက် သင်တန်းများနှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ရေး ဆိုင်ကိစ္စရပ်များကို တင်ပြနိုင်မှုလည်း ပြုနိုင်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် နိုင်ငံခြားရေးရာ မူဝါဒကော်မတီများ သည် နိုင်ငံတကာကိစ္စရပ်များတွင် ပုဂ္ဂိုလ်ရေးဆိုင်ရာ ပင်ဂိုစွမ်းရည် ပါရမီအထံရှိသူ အဖွဲ့ဝင်များအား ဆွဲဆောင်နိုင်မှု ရှိသကဲ့သို့ ပညာရေးနှင့် တရားရေးဆိုင်ရာ ကော်မတီများတွင် ပညာသင်ကြားမှု သို့မဟုတ် ဥပဒေဆိုင်ရာ နောက်ခံသမိုင်းရှိသူများကို ဆွဲဆောင်မှုပြုလာသည်။ သို့ရာ

တွင် အဖွဲ့ဝင်များ အားလုံးသည် ၎င်းတို့ကော်မတီများ၏ လုပ်ငန်းများတွင် အကျွမ်းတဝင် ဖြစ်ခြင်း သို့မဟုတ် စိတ်ဝင်စားခြင်း ရှိချင်မှ ရှိလာလိမ့်မည်။ ယင်းသို့ သော ကိစ္စများတွင် ကော်မတီရုံးသို့ နေ့စဉ်တက် ရောက်မှုတွင် ပြဿနာတရပ် ဖြစ်လာနိုင်သည်။ ဥပမာ ပိုလန်နှင့် တောင်ကိုးရီးယား နှစ်နိုင်ငံလုံးတွင် ကော်မတီဝင်များ ပျက်ကွက်မှုကို တွေ့ရှိနေရသည်။ ဆက်နွယ်မှုရှိသော ပြဿနာတရပ်မှာ လတ်တလော အချိန်တွင် တိတိကျကျခေါင်းစဉ်တစ်ခုအပေါ် မူတည်ပြီး ကော်မတီတရပ်တွင်ရှိ ၎င်းတို့၏အဖွဲ့ဝင် များကို အပြောင်းအလဲပြုလုပ်နိုင်ခြင်း ပင်ဖြစ်သည်။ အင်အားကြီးပါတီ အစိုးရညွန့်ပေါင်း အဖွဲ့များသည် အခြားသော ပါတီဝင်များနှင့် ပါတီဝင်များကို ကော်မတီများထဲတွင် ပါဝါခွဲဝေပေးရန် တွန်းဆောင်းမှုရှိနေကြသည်။ ပါလီမန်အများစုတွင် ကော်မတီဥက္ကဋ္ဌများကို ပါတီအားလုံးအကြား ခွဲဝေမှု ပြုလုပ်ကြသည်။ အခြားသောနိုင်ငံ အချို့တွင် ဥပမာအားဖြင့် ရိုမေးနီယားနိုင်ငံတွင် ပါတီကြီးများက ကော်မတီ ခေါင်းဆောင်မှု နေရာများတွင် အထူးလုပ်ပိုင်ခွင့်အနေဖြင့် ထိန်းချုပ်ထားကြသည်။ ယင်းသို့သော အရေးပါသည့် ကော်မတီများတွင် အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်ခြင်းအများစုကို အစိုးရပါတီ များက ရယူထားကြ သည်။ ပုံစံကြီးပြီးသော အဓိက ကော်မတီကြီးများတွင် ပုံစံမတူ သော အလုပ်အဖွဲ့များ အများအပြားကို ဖွဲ့စည်းထားနိုင်သည်။ အချို့သော ဥပဒေပြု လွှတ်တော်များတွင် ဥပမာ ပိုလန်တွင် များစွာသော ကွဲပြားခြားနားသည့် ကော်မတီ များမှ အဖွဲ့ဝင်များပါဝင်သည့် ယာယီအလုပ်အဖွဲ့များကို ကွဲပြားသော ဥပဒေကြမ်း တစ်ခုချင်းအတွက် ဖွဲ့စည်းထားသည်။ အထူးကိစ္စရပ်ဆိုင်ရာ ပြဿနာတရပ်များကို တစ်တရံ စစ်ဆေးခြင်း ပြုရန်အတွက် ယာယီလက္ခဏာအားဖြင့် ရက်သတ္တပတ်တစ်ပတ်မှ နှစ်ပေါင်း များစွာတိုင် အောင် တိုးမြှင့်ရှည်ကြာနိုင်သည့် အထူးရည်ရွယ်ချက်တရပ်အတွက် ဖွဲ့သော ကော်မတီတရပ်ကို ဖွဲ့စည်းပြီး ဆောင်ရွက်ကြသည်။

လွှတ်တော်ခန်းမ (အစည်းအဝေးပွဲ ကျင်းပရာနေရာ)

လွှတ်တော်တရပ်လုံးသည် လွှတ်တော်ခန်းမထဲတွင် မျက်နှာစုံညီ အစည်းအဝေးပွဲ ကျင်းပရန် စုစည်း ရောက်ရှိသောအခါ၌ ၎င်းသည် အခွင့်အာဏာ ဆုံးဖြတ်နိုင်သော ပုံစံတရပ် ဖြစ်သကဲ့သို့ အခြားတဘက်တွင်လည်း ယင်းသည် တဘက်သတ် ကျလွန်းသောပုံစံ သို့မဟုတ် ဘက်လိုက်သော ပုံစံ အဖြစ်လည်း တည်ရှိသည်။ ပြည်သူ့ လွှတ်တော် သည် မဲပေးသည့် ပုံစံ မြောက်မြားစွာကို ကျင့်သုံးခြင်း အားဖြင့် လွှတ်တော်တရပ်လုံး၏ အတိုင်းအတာဖြင့် ဆုံးဖြတ်ချက်များ ပြုလုပ်သည်။

လွှတ်တော်ခန်းမအတွင်း ထိုင်ခုံနေရာချထားခြင်းကို အများအားဖြင့် ပုံစံနှစ်ရပ် အနက်မှ ပုံစံတစ်ခုကို အသုံးပြုထားကြသည်။ အင်္ဂလန်ပုံစံတွင် ထိုင်ခုံတန်းနှစ်ခုသည် တစ်ခုနှင့် တစ်ခု မျက်နှာချင်းဆိုင်ထားရှိပြီး အစိုးရနှင့် အတိုင်အခံတို့အကြား ပဋိပက္ခ ပြိုင်ဘက် အစီအစဉ်ဖြင့် သရုပ်သဏ္ဍာန်ကို ပေါ်စေသည်။ ဥရောပတိုက်ပုံစံတွင် ထိုင်ခုံအခန်းထားရှိမှုကို စက်ဝိုင်းခြမ်းတစ်ခုအသွင် စီစဉ်ထားရှိခြင်းဖြင့် ပါတီအများအပြား ကြား ကွဲပြားမှုအဆင့်ဆင့်ရှိမှုကို သက်တလက္ခဏာပြသသည်။

လွှတ်တော်ခန်းမအတွင်းတွင် အမြဲတစေ ဥပဒေပြုခြင်းဆိုင်ရာ ပဋိပက္ခအသွင် ဆောင်သော ရုတ်တရက် ဖြစ်ပေါ်တတ်သည့် အချိန်ကာလများ ဖြစ်ပေါ်တတ်သော် လည်း ထို့အတူ သတင်းဌာနများသည် ပဋိပက္ခသဏ္ဍာန်ဆောင်သော လွှတ်တော်ခန်းမ အတွင်း အခြေအတင် ဆွေးနွေးပွဲများနှင့် မဲပေးမှုများအပေါ် အာရုံစိုက်လေ့ရှိကြ သော်လည်း လွှတ်တော်အဖွဲ့ဝင်များသည် အများအားဖြင့် ကော်မတီများ တွင် အချိန် ကိုပိုသုံးပြီး သိသာလောက်သော တိုးတက်မှုများကို ပိုမိုရရှိလာမည် ဖြစ်သည်။

လုပ်ထုံးလုပ်နည်း၊ နည်းလမ်းများ

ဥပဒေပြုလွှတ် တော်က အဆိုပြုချက်နှင့် ဆုံးဖြတ်ချက်များနှင့်အညီ ကော်မတီများ၏

၄၅။ ပဋိပက္ခလွန်လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွက် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များ

ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ နှစ်ရပ်စလုံးကို ပြုလုပ်ခြင်းများဖြင့် အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆို သည်။ ကော်မတီ၏ တရားဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့်ရှိမှုကို အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုခြင်း၊ ပြင်ဆင်ဖြည့်စွက်ချက်များ ကမ်းလှမ်းနိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးနှင့် လွှတ်တော်ခန်းမအတွင်း အခြေအတင်ပြုလုပ်ခြင်းနှင့် အစီအစဉ်များ (အစဉ်)တို့အားလုံးကို လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များဖြင့် ဆုံးဖြတ်မှုပြုလုပ်သည်။

ပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် အလွန်အရေးကြီးသည်။ - ၎င်းတို့သည် လူများစုနှင့် လူနည်းစုတို့ အကြား ပက်သက်ဆက်နွယ်ခြင်းကို ဖော်ညွှန်းမှုပြုသည်နှင့်အတူ သတ်မှတ်မှု ပြုသည်။ ပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် လူအများစုအား သတ်မှတ်ထားသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ အတွင်းတွင် ဆောင်ရွက်ရန်ခွင့်ပြုသည်။ ဤသို့ဖြင့် သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းထားသည့် ကန့်သတ်ချက်များအတွင်း၌သာ ပြုလုပ်ရသည်။ ပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် လူနည်းစုအုပ်စုအား ကဗျက်ယဗျက် သို့မဟုတ် လုပ်ငန်းပုံစံ ပြောင်းလဲသွားရန်အတွက် လည်းကောင်း ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်မှုကို သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်း ထားသည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် အကန့်အသတ်များအတွင်းသာ ပြုလုပ်ရန် ခွင့်ပြုသည်။

ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို ထုံးစံအတိုင်း ယေဘုယျသဘောနှင့် ပါနေကျ စည်းကမ်းချက်များ၊ သတ်မှတ်ချက် များ၊ စကားရပ်များဖြင့် ဖော်ပြလေ့ရှိသည်။ ဤသို့ဖြင့် အဆိုတင်သွင်း ခြင်း ပုံစံများအားလုံးနှင့် အငြင်း ပွားမှုများ ပုံစံအားလုံးတို့ကို ဆင်တူသောနည်းလမ်း များဖြင့် ကိုင်တွယ်နိုင်ကြသည်။ လုပ်ထုံးလုပ်နည်း များဆိုင်ရာ တည်ငြိမ်မှုရှိသော ပြဋ္ဌာန်းချက်များ၏ ကြီးမားသော အားကောင်းချက်မှာ အဖွဲ့ဝင်များ အားလုံးသည် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုဆိုင်ရာ ဘောင်တစ်ခုထဲတွင် သိရှိနိုင်ပြီး ယင်းဘောင်ထဲ၌ပင် လုပ်ကိုင်နိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။ ပြဋ္ဌာန်းချက်တည်ငြိမ်ခြင်းသည် အစည်းအဝေး အစီအစဉ် တကျပြုလုပ်ခြင်း များကို ခန့်မှန်းနိုင်ခြင်း၊ အဖွဲ့ဝင်များကို အကြောင်းအရာများအလိုက်၊ ၎င်းတို့ကို ခွဲခြားထားသည့် သတ်မှတ်ကိုယ်ပိုင် လက္ခဏာများအလိုက် ညှိနှိုင်း ဆွေးနွေးမှုများ ပြုလုပ်ရန် ခွင့်ပြုခြင်းများကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ များစွာသော ဥပဒေပြု လွှတ်တော်များသည် အလွန်အရေးကြီးသော ဥပဒေများ ပြဋ္ဌာန်းရာတွင် ယင်းတို့ မပြဋ္ဌာန်းမှီ ကြိုတင်၍ အများဆန္ဒသဘောတူညီမှု ရရှိအောင် စုဖွဲ့ခြင်းကို အားပေးသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များအား စမ်းသပ်ဆောင်ရွက်မှု ပြုလုပ်ခဲ့ကြသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံ ဆိုင်ရာ ပြောင်းလဲသည့် ဥပဒေများ ပြုလုပ်ရာတွင် အလွန်ကြီးမားသော အင်အား ကောင်း သည့် အဖွဲ့များ သို့မဟုတ် ရှည်လျားသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်း အဆင့်ဆင့်များ အနက်မှ တစ်ခုခုကိုဖြစ်စေ၊ သို့မဟုတ် နှစ်ခုလုံးကိုဖြစ်စေ နောက်ဆုံးအတည်ပြုချက် မတိုင်မှီ မကြာခဏ လိုအပ်လေ့ရှိသည်။ ဤသို့သော အထူးပြုလုပ်သည့် လုပ်ထုံး လုပ်နည်းများ အဆင့်ဆင့်သည် နောက်ဆုံး ဆုံးဖြတ်ချက်များကို လက်ခံခြင်းမပြုမှီ ကြီးမားကျယ်ပြန့်သော အမြင်သဘောထား တရပ် ရရှိရန် ကြိုးပမ်းမှုကို ဖြစ်စေသည်။

အချိန်နှင့်အမျှ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံနှင့် ပြဋ္ဌာန်းချက်များ နှစ်ရပ်စလုံးသည် အဆင့်ဆင့် ပြောင်းလဲ ဖြစ်ပေါ်သည်။ ယှဉ်ပြိုင်မှုရှိသော နိုင်ငံရေးပါတီစနစ်တရပ်ထဲတွင် လက်ရှိအခြေအနေ၌ အများစုအားကောင်းနေသော ပါတီများသည် နောက်ထပ် ရွေးကောက်ပွဲတွင် လူနည်းစုပါတီ ဖြစ်လာနိုင်သည်။ ထို့အတူ အနည်းစုကလည်း အများစု ဖြစ်လာနိုင်သည်။ အစိုးရနှင့် အတိုက်အခံ၊ အများစုနှင့် အနည်းစု အဆင့်အတန်း၊ စသည်နှစ်ရပ်စလုံးကို ရွေးကောက်ပွဲ ကာလများ တလျှောက်တွင် ပါတီတစ်ခုချင်းက ယင်းအခြေအနေများကို အတွေ့အကြုံ ရှိကြသည်။ ၎င်းတို့သည် ယင်းအတွေ့အကြုံများကြောင့် တည်ငြိမ်ပြီး မျှတသော ပြဋ္ဌာန်းချက်များ၏ တန်ဖိုးအတွေ့အကြုံကို လည်းကောင်း၊ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များတွင် ထိရောက်သော

လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှု ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ထားပုံ၏အတွေ့အကြုံများမှ သင်ယူလေ့လာမှု ပြုနိုင်သည်။

ဦးဆောင်မှု

ဦးစီးဦးဆောင်မှုပြုသူ တဦးတယောက်တည်းသည် (ပြောရေးဆိုခွင့်ရှိသူ၊ သမ္မတ၊ မာရှယ် စသည်) တဦးဦးသည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်ကို ဖြစ်ရိုးဖြစ်စဉ်အတိုင်း ဦးဆောင်လေ့ရှိပြီး ပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ကြီးကြပ်ကွပ်ကဲသည်။ ဗဟိုအုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ အဖွဲ့တခု သို့မဟုတ် ပိုမိုသော အရေအတွက်တခုသည် ကော်မတီ၏ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံ ဖန်တီးရာတွင်လည်းကောင်း၊ ကော်မတီများအား ဥပဒေကြမ်းများ တာဝန်ပေးရာတွင်လည်းကောင်း၊ ဥပဒေပြုမှု အစီအစဉ်များ ချမှတ်ရာတွင်လည်းကောင်း၊ လုပ်ငန်းအစီအစဉ်များနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ပေါ်တွင် အငြင်းပွားမှု များဖြေရှင်းရာတွင်လည်းကောင်း၊ ဦးစီးဆောင်ရွက်သူ အရာရှိအား အထောက်အပံ့ ပြုကြသည်။ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တရပ်၏ အရာရှိများနှင့် စီမံခန့်ခွဲရသော အဖွဲ့အစည်းများ၏ စုဖွဲ့ပါဝင်မှုတွင် ကိုယ်စားပြုမှုများကို ထင်ဟပ်ပေါ်လွင်စေသည်။ ၎င်းတို့မှာ အများ အားဖြင့် ပါတီခေါင်းဆောင်များဖြင့် ပါဝင်ဖွဲ့စည်းထားသည်။ ထပ်မံ၍ လူထုဆိုင်ရာ အုပ်စုများနှင့် လူ့အသိုင်းအဝိုင်းအတွင်း အကြောင်းအရာကို ဦးတည်၍ ဖြစ်ပေါ်သော ကိစ္စရပ်များအလိုက် စီမံခန့်ခွဲမှုပြုသည့် ဤသို့သော ကော်မတီများတွင် မိမိတို့အပေါ် စာနာမှုရှိသော အဖွဲ့ဝင်များ ပါရှိရန် တောင်းခံမှု မျိုးလည်း ပြုလုပ်ကြသည်။ သို့သော် ဤသို့သော ပါဝင်ရန်တောင်းခံမှုကို ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တွင် ပါဝင်သော နိုင်ငံရေးပါတီများမှ တဆင့်သာ ပြုလုပ်နိုင်သည်။

ရုံးအမှုထမ်းများနှင့် ရုံးသုံးပစ္စည်းများ

ပါလီမန်တရပ်သည် လုပ်ငန်းရပ်များကို ထိထိရောက်ရောက်နှင့် ကျွမ်းကျင်ကျင့် နှစ်ရပ်စလုံးနှင့် လည်ပတ်နိုင်ရန် အချိန်ပြည့် ကျွမ်းကျင်သော အထောက်အကူပြု ရုံးဝန်ထမ်းများ လိုအပ်သည်။ စာရေးစာချိလုပ်ငန်းနှင့်ဆိုင်သော အချက်အလက် ကိန်းဂဏန်းများ မှတ်တမ်းပြုရန်အတွက်နှင့် လွှတ်တော်ခန်းမတွင် မဲပေးရေးအတွက် ရုံးဝန်ထမ်းတဦး လိုအပ်သည်။ ကော်မတီများနှင့် ပါတီများသည် ၎င်းတို့၏ လုပ်ငန်းဆိုင်ရာ စာရွက်စာတမ်းများကို ပြင်ဆင်စီစဉ်ပေးနိုင်ရန် ရုံးဝန်ထမ်းများ လိုအပ်သည်။

ပုံမှန်အလုပ်လုပ်နေသော ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များတွင် မူဝါဒဆိုင်ရာ ပြဿနာရပ်များနှင့် အစိုးရ၏ လုပ်ဆောင်ချက်များ အကြောင်းကို ပို၍ထိရောက်သော ဆုံးဖြတ်ချက်များ ပြုလုပ်ရန်အတွက် လုံလုံလောက်လောက် သိရှိရန် တောင်းခံခြင်းတွင် ဘာသာရပ်ဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်သော ရုံးဝန် ထမ်းတဦး လိုအပ်လျက်ရှိသည်။ ယင်းသို့သော ဝန်ထမ်းများကို တသီးပုဂ္ဂလအဖွဲ့ဝင်များသို့လည်း ခွဲဝေသတ်မှတ်ချပေးနိုင်သည်။ ထို့အတူ ကော်မတီများ၊ ပါတီများသို့လည်း ချထားတာဝန်ပေး နိုင်သည်။ သို့မဟုတ် ယင်းသို့သော ဝန်ထမ်းများကို စုဖွဲ့ပြီး ဗဟိုဦးဆောင်မှုဖြင့် စီမံခန့်ခွဲနိုင်သည်။ ဥပမာ အားဖြင့် အမေရိကန် ကွန်ဂရက်လွှတ်တော်တွင် ဝန်ထမ်းများကို တသီးပုဂ္ဂလအမတ်များနှင့် ကော်မတီများသို့ အဓိကခွဲဝေချထားပေးသည်။ အင်္ဂလန်ပုံစံတွင်မူ ဗဟိုမှ စီမံခန့်ခွဲသော ဝန်ထမ်းတဦး ခန့်အပ်ပြီး ဆောင်ရွက်သည်။ ဥရောပကျွန်းဆွယ် ပါလီမန်များတွင်မူ ၎င်းတို့၏ ပါလီမန်စနစ် နိုင်ငံရေးပါတီများဆီသို့သာ ဝန်ထမ်းများကို ပေးပို့ထားရှိသည်။

လေ့ကျင့်ပြီးသည့် နိုင်ငံရေးအရ ဘက်မလိုက်သည့် ဝန်ထမ်းကောင်းများ ရရှိရန်မှာ အခြားသော အချက်အလက်များထက် အဓိကထင်ရှားသော နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် အမှုဆောင်အရာရှိများတို့က နိုင်ငံရေးပါတီများ အကြားတွင်လည်းကောင်း၊ သို့မဟုတ်

၄၅။ ဝဋ်ပက္ခလွန်လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွက် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များ

အမှုဆောင်များ ညွန့်ပေါင်းစုဖွဲ့ရာတွင် လည်းကောင်း အင်အားချိန်ခွင်လျှာ အပြောင်းအလဲဖြစ်တိုင်း ဥပဒေပြုလွှတ်တော်ဆိုင်ရာ အဆိုပါဝန် ထမ်းကို ဆက်လက်ထားရှိလိုသည့် ဆန္ဒရှိခြင်းအပေါ်တွင် မူတည်လျက်ရှိသည်။ ဥပမာအားဖြင့် နိုင်ငံရပ်ရွာအနှံ့အပြားအလံဖြစ်ရာ၌ ဥပဒေလွှတ်တော်ဆိုင်ရာ ဝန်ထမ်းအများအပြားအား ထုတ်ပစ်ခြင်းနှင့် အလုပ်ဌာနများ ပြောင်းလဲပစ်ခြင်းတို့ ဦးတည်ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ ယခင် အာဏာရှင်ကျင့်သုံးသော နိုင်ငံရေးအုပ်စိုးသူများထံမှ ဝန်ထမ်းများ ကျန်ရှိနေခြင်းသည် ယင်းနှင့်ဆက်နွှယ်သော ပြဿနာတစ်ရပ်ကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်။

ပါလီမန်ဆိုင်ရာ ခန်းမများ၊ လုပ်ငန်းများကို မွမ်းမံခြယ်လှယ်ပြုသမှုများနှင့် အခမ်းအနားဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများအတွက် အမြဲတစေ ဆောက်လုပ်ထားကြသော်လည်း ဥပဒေပြုခြင်း အဆောက်အအုံ တရပ်လုံးမှာမူ အလုပ်လုပ်ကိုင်ရာ နေရာတစ်ခုလည်း ဖြစ်ပါသည်။ ခန်းမသက်သက်သည်လည်း လုံလောက်သော ထိုင်ခုံချထားမှု၊ အလင်းရောင်၊ လေဝင်လေထွက်ရှိခြင်းနှင့် အသံထိန်းညှိသည့် စနစ်နှင့် အတွင်းရေးမှ ဆိုင်ရာ အထောက်အကူပြုခြင်းများ လိုအပ်လျက်ရှိပါသည်။ ကော်မတီတစ်ခုချင်း သည်လည်း ယင်း၏ကိုယ်ပိုင် အစည်းအဝေးခန်းမနှင့် ယင်းနှင့်ကပ်လျက် ရုံးခန်းနေရာတွင် ယင်း၏ အထူးကျွမ်းကျင်မှုရှိသည့် စာရေးစာချီများနှင့် ကျွမ်းကျင်သူ ပညာရှင် ဝန်ထမ်းများအတွက် နေရာ လိုအပ်ပါသည်။ စားသောက်ခန်းမနှင့် အထောက်အကူပြု ပစ္စည်းများနှင့်အတူ လွတ်လွတ်လပ်လပ် တွေ့နိုင်သော နေရာများကို တနေ့လုံး အချိန်ပြည့် အလုပ်လုပ်ပြီးနောက် ညအချိန်တိုင်အောင် ကြာရှည်စွာ စည်းဝေးဆောင်ရွက်နေရသော အဖွဲ့ဝင်များအတွက် မရှိမဖြစ်နေရာလည်း ဖြစ်ပါသည်။ ပါလီမန်အဖွဲ့ဝင်များသည် အမြဲတစေ ၎င်းတို့၏အိမ်မှ ပါလီမန်သို့ ခရီးဝေးသွားလာခြင်းကြောင့် အချို့သော ပါလီမန်များသည် ဟော်တယ်များ ပံ့ပိုးမှုပြုကြသည်။ ပါလီမန်အများစုတွင် စာကြည့်တိုက် တစ်ခုရှိကြသည်။ ယင်းစာကြည့်တိုက်များသည် အခန်းအတော်များများနှင့် အထောက်အကူပြုပစ္စည်း များပါဝင်သော ကြီးမားသော အဆောက်အအုံများ ဖြစ်လာနိုင်သည်။ ရုံးအဆောက်အအုံများမှာ လိုအပ်သည့်အလျောက် ယင်းတို့ကို အဓိကလွှတ်တော် ခန်းမ၏ နေရာမှ လွယ်ကူစွာ လမ်းလျှောက် သွားနိုင်သော အကွာအဝေးတွင် တည်ရှိရမည်ဖြစ်သည်။

လူထုအနေဖြင့် မြင်တွေ့နိုင်သော ဖွဲ့စည်းဆောင်ရွက်မှုများဖြစ်ခြင်းကြောင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များမှာ တစ်တရံ ၎င်းတို့၏ ကုန်ကျမှုအတွက် ဝေဖန်ခံကြရသည်။ သို့သော် အဆောက်အအုံတစ်ခုသည် ၎င်းဘာသာ ၎င်း ချယ်သမ္မမ်းမံခြင်း ပြုသည်ဖြစ်စေ၊ မပြုသည်ဖြစ်စေ ပိုမိုအရေးပါသော စဉ်းစားချက်မှာ ထိထိရောက်ရောက် ဆောင်ရွက် နိုင်သည့် လုပ်ငန်းနေရာ တစ်ခုမှာ အကုန်အကျများခြင်း အကြောင်း ပင်ဖြစ်သည်။ ထို့အတူ ပြည့်ပြည့်ဝဝ ဆောင်ရွက်နိုင်သော မူဝါဒဆန်းစစ်သုံးသပ်နိုင်သူ ဝန်ထမ်းတဦး သည်လည်း အလွန်ဈေးကြီးပါသည်။ ထိထိရောက်ရောက် ဆောင်ရွက်နိုင်သော ဥပဒေပြုလွှတ်တော် တစ်ရပ်ဖြစ်ထွန်းရန် မရှိမဖြစ် လိုအပ်သောကိစ္စရပ်တစ်ခုမှာ လွှတ်တော်အမတ်များအား လည်းကောင်း၊ ရုံးဝန်ထမ်းများအား လည်းကောင်း၊ ပါဝင်သည့် ပုဂ္ဂိုလ်များကို လုပ်ငန်းခွင်ဆိုင်ရာ သင်တန်းများပေး ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ မည်သို့ဆိုစေ ဘဏ္ဍာရေး ကုန်ကျမှုအပြင်တွင် အခြားကျယ်ပြန့်သော ကိစ္စရပ်တစ်ခု လည်းတည်ရှိနေပါသည်။ အာဏာရှင် ကုန်ဆုံးပြီး ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များတွင် အတိတ် က လျှို့ဝှက်တတ်သော အလေ့အထများကို တစ်တရံတွင် ထိန်းထားဆဲရှိပါသည်။ ဤသို့ဖြင့် လွှတ်တော် နှင့်ပတ်သက်သော သတင်းအချက်အလက်များကို လူထုကိုသော်

လည်းကောင်း၊ ဥပဒေပြုလွှတ်တော် အမတ်များ အချင်းချင်းကို သော်လည်းကောင်း ရရှိနိုင်ခြင်း မရှိပါ။ အချို့သော နိုင်ငံများ၊ ဗြိတိန်၊ ဆွီဒင်နှင့် လစ်သူအေးနီးယား ကဲ့သို့ သော နိုင်ငံများ၏ပါလီမန်များတွင် သတင်းအချက်အလက်များ ပြည့်စုံအောင် ရရှိသော ပါလီမန်များ ရှိကြသည်။ အခြားသောနိုင်ငံများတွင် ဥပမာတခုအနေဖြင့် မော်ဒိုဘာနိုင်ငံတွင် သတင်းအချက်အလက် ရရှိမှုနိမ့်ကျလျက်ရှိသော ပါလီမန်များ ရှိကြပါသည်။

၄၊ ၅၊ ၄။ ။ အာဏာ၏ မြစ်ဖျားခံရာများ(အာဏာသုံးစွဲရာ နေရာများ) အမှုဆောင် အရာရှိများနှင့် နိုင်ငံရေးပါတီများ

အမှုဆောင်အရာရှိများ

ဥပဒေပြုမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အာဏာရှိမှုသည် ပါလီမန်နှင့် အမှုဆောင်အရာရှိတို့၏ ဆက်ဆံရေးပေါ်တွင် ကွဲပြားခြားနားမှုရှိသည်။ သမ္မတစနစ်တရပ်တွင် တိုက်ရိုက် ရွေးကောက်ခံရသော သမ္မတများသည် ပါလီမန်များအပေါ်တွင် ပြင်ပပယောဂ အကန့်အသတ်အဖြစ် ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ သီအိုရီအရမူ ပါလီမန်စနစ်တရပ်သည် တိုက်ရိုက်ပါလီမန်ဆိုင်ရာ ရွေးချယ်မှုကို ခွင့်ပြုပြီး ထိုအတူ ဝန်ကြီးချုပ်ဖြစ်စေ၊ နန်းရင်း ဝန်ဖြစ်စေ၊ အမှုဆောင်အရာရှိချုပ်အား ပါလီမန်မှတိုက်ရိုက်ဖယ်ရှားနိုင်ရန် ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ လက်တွေ့တွင်မူ မည်သို့ပင်ဆိုစေကာမူ များစွာသောတိုင်းပြည် များတွင်ရှိ ထိန်းချုပ်ခံထားရသော နိုင်ငံရေးပါတီများသည် ပါလီမန်အား အထုပ်အထိပ် ထားရှိမှုဟူသော သြဝါဒကို လျော့ချထားကြ သည်။ ဗြိတိန်နိုင်ငံ ကဲ့သို့သော နိုင်ငံတွင်းရှိ အများစုပါတီတရပ်သည် သို့မဟုတ် ဂျာမဏီနိုင်ငံ ကဲ့သို့ပင်ရှိသော အများစုညွန့်ပေါင်းတရပ်သည် အစိုးရ၏ဥပဒေများကို ပါလီမန်မှ ပြဌာန်းရန်နှင့် စုံစမ်း စစ်ဆေးမှုများနှင့် တိုင်ကြားမှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေသည့် အကြောင်းအရာများ မပေါ်ပေါက် စေရန် မျှော်လင့်ထားနိုင်သည်။ ပါလီမန်အများစုတွင် ရှစ်ဆယ်ရာခိုင်နှုန်းဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်ကို ကျင့်သုံးကြ သည်။ (အကျိုးသက်ရောက်မှု ရှိသည်) ဆိုလိုသည်မှာ ဥပဒေကြမ်းများအားလုံး၏ ရှစ်ဆယ်ရာခိုင်နှုန်း မှာ အစိုးရမှ တင်သွင်းခြင်းဖြစ်ပြီး အစိုးရမှ တင်သွင်းသည့် ရှစ်ဆယ်ရာခိုင်နှုန်းသော ဥပဒေကြမ်းများ မှာ အတည်ပြုခဲ့ ကြသည်။ သို့သော်ငြားလည်း ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများတွင် ကောင်းစွာအသားကျနေသည့် ဒီမိုကရေစီစနစ် ကျင့်သုံးသော နိုင်ငံများဖြစ်သည့် အိန္ဒိယနှင့် ပပူးယား နယူးဂီနီ နိုင်ငံများတွင် ပါတီစနစ် ၏ခွဲထွက်ခြင်းများ များပြားလာခြင်းသည် ပါလီမန်များ အနေ ဖြင့် လွန်ခဲ့သောနှစ်များအတွင်း ငှင်းတို့၏ အခွင့်အာဏာရှိကြောင်းကို ပြန်လည်အခိုင် အမာ ပြသခြင်း ဖြစ်သည်ဟု ရှုမြင်နိုင်သည်။

ဖြစ်ရိုးဖြစ်စဉ်အားဖြင့် အမှုဆောင် အစိုးရအဖွဲ့သည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၏ အစီအစဉ်များကို သတ်မှတ်ပြဌာန်းသည်။ အမှုဆောင်များ၏ အဆိုပြုချက်များကို အတိုက်အခံ ပိုမိုပြုလုပ်ခြင်းများအား လွှတ်တော်ခန်းမတွင် ပြုလုပ်သည်ထက် ကော်မတီများထဲတွင် ဖော်ပြခြင်းနှင့် အရေးယူဆောင်ရွက်ခြင်းတို့ကို ပိုမိုပြုလုပ်ကြသည်။ အစိုးရကို ထောက်ခံသူနှင့် အစိုးရကို ဆန့်ကျင်သူနှစ်ဦးစလုံးတွင် ကွဲပြားသော အမြင်များကို ညီလာခံထဲတွင် တိုက်ရိုက်ပြုလုပ်လိုစိတ် ရှိကြသော်လည်း ကော်မတီထဲ တွင် ပါတီအချင်းချင်း မဟာမိတ်ပြုလုပ်မှုများ ပိုမိုလွယ်ကူစွာ ဖြစ်ထွန်းနိုင်သည်။

အမှုဆောင်များနှင့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များအကြား အမှန်တကယ် ဖြစ်ထွန်း နေသော ဆက်ဆံရေးသည် အလွန်အမင်း ကွဲပြားမှုရှိပါသည်။ အာဏာရှင်စနစ်များတွင် အမှုဆောင်များသည် လွှတ်တော်ကို လွှမ်းမိုးထားသည်။ အခြားသောနိုင်ငံများတွင်မူ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တွင် လွှမ်းမိုးထား သောပါတီသည် အမှုဆောင်ကိုယ်စားလှယ် ဖြစ်လာသည်။ အခြားအစွန်းတဘက်တွင်မူ စကန်ဒီနေဗီး ယားနိုင်ငံများတွင်

The Changing Nature of Conflict and Conflict Management

တွေ့ရသကဲ့သို့ အစိုးရသည် ယင်း၏ကိုယ်ပိုင်ပါလီမန်ထဲတွင် အနည်းစုတရပ် ဖြစ်နေ တတ်သည်။ သို့တိုင် ၎င်းသည် အကြောင်းအရာအပေါ် အခြေခံသော ယာယီ အများစု ရရှိခြင်း ဖြင့်လည်းကောင်း၊ မဟာဗျူဟာမြောက် မဟာမိတ်များ ရရှိအောင် ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် လည်းကောင်း ထိထိရောက်ရောက် အုပ်ချုပ်နိုင်သည်။

ဗြိတိသျှပုံစံ အစိုးရအဖွဲ့ဝင် ဝန်ကြီးများသည် ပါလီမန်အမတ်များ ဖြစ်နေခြင်းနှင့် အမေရိကန်ပုံစံ အာဏာများကို ခွဲခြားထားခြင်းတို့အကြား ဥရောပတိုက်ဆိုင်ရာ ပါလီမန်များသည် ၎င်းတို့၏ဝန်ကြီး များအား ယင်းတို့ရရှိထားသော ပါလီမန်အမတ် နေရာမှ နှုတ်ထွက်ပေးရန် လိုအပ်ပါသည်။ သို့သော် ယင်းဥရောပအစိုးရ အဖွဲ့ဝင် ဝန်ကြီးများအဖွဲ့သည် အခြေအတင်ပြုမှုများထဲတွင် ၎င်းတို့အား တက်ရောက်ခွင့်နှင့် ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခွင့်ဖြင့်လည်း ပံ့ပိုးမှုပြုထားပြန်သည်။ ထိုသို့တက်ရောက်ရာတွင် အထူးအစီအစဉ်များဖြင့် ထိုင်ခုံများချထားခြင်းဖြင့် ပါလီမန်အားတက်ရောက်ခွင့်နှင့် ၎င်းတို့၏ ထူးထူးခြားခြား ပါလီမန်မဟုတ်သော ရုံးမှလာရောက်မှုကို သင်္ကေတ ဖြစ်စေသည့် အစီအစဉ်ဖြင့် ချထားပေး သည်။ သို့သော် ယင်းသို့တက်ရောက်နိုင်မှုသည် ပါလီမန်နှင့် ရင်းရင်းနှီးနှီး ဆက်ဆံမှုကို ဖော်ပြခြင်း လည်းဖြစ်သည်။

နိုင်ငံရေးပါတီများ

နိုင်ငံရေးပါတီများသည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များအတွင် အနိမ့်ဆုံးအားဖြင့် မျက်နှာစာသုံးခု၌ မရှိမဖြစ် အရေးပါသည်။ ခ) ဖွဲ့စည်းခြင်းနှင့် ရွေးကောက်ပွဲများ ကျင်းပဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ဂ) ဥပဒေပြုလွှတ်တော် များသို့ အမှုဆောင်များ၏ ဆက်သွယ်မှုများနှင့် င) ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တွင် အတွင်းပိုင်းဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။ အလုံးစုံ လုပ်ငန်း(၃)ခုအားဖြင့် ပါတီများနှင့် ၎င်းတို့၏ခေါင်းဆောင်များသည် အပြန်အလှန် အခန်းကဏ္ဍနှစ်ရပ်ကို ရရှိသည်။ တဘက်တွင် ၎င်းတို့သည် ပဋိပက္ခများကို ခွဲခြားသတ် မှတ်ခြင်းနှင့် ဖော်ပြခြင်းပြုပြီး အခြားတဘက်တွင်မူ အဆိုပါပဋိပက္ခများကို ဖြေရှင်းရန် အများစု၏ သဘောထား တည်ဆောက်ရရှိမှုအတွက် နည်းလမ်း ရှာဖွေကြသည်။

ရုံးများ၏ဦးဆောင်မှုနှင့် ပြည်သူ့လွှတ်တော်တရပ်၏ ကော်မတီများထဲတွင် ဦးဆောင်မှုများကို ပါတီများ ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးခြင်းဖြင့် ဖြည့်စွက်ကြသည်။ ကော်မတီနေရာ များ ခွဲဝေသတ်မှတ်မှုကို ပြုလုပ်သူများမှာ ပါတီများနှင့် ၎င်းတို့၏ခေါင်းဆောင်များ ပင်ဖြစ်သည်။ ထို့အတူ ပါတီတစ်ခုချင်းသည် အဆိုပါနေရာ များတွင် ဖြည့်စွက်နိုင်ရန် သူတို့၏ကိုယ်ပိုင်အဖွဲ့ဝင်များကို ရွေးချယ်ကြရသည်။ ပါလီမန်စနစ်ကျင့်သုံး သော ပါတီ ခေါင်းဆောင်များသည် တဦးနှင့်တဦး တန်းတူမှုအခြေခံပေါ်တွင် ဆက်ဆံလိုစိတ် ရှိကြသည်။ ဤသို့ဖြင့် ပါတီဝင်များသည် စုပေါင်းဆောင်ရွက်သည့် ဖွဲ့စည်းတည် ဆောက်မှုထဲတွင် ပါဝင်ဆောင် ရွက်နိုင်ပြီး တစ်ခုလုံးအတိုင်းအတာ တရပ်အနေဖြင့် ဥပဒေပြု လွှတ်တော်ပေါ်တွင် သက်ရောက်မှုရှိသော ဆောင်ရွက်ချက်များ ပြုလုပ်ရာ တွင်လည်း ပါဝင်နိုင်ကြသည်။ သို့သော် ပါတီဝင်တစ်ခုသည် တစ်ခုလုံး အတိုင်းအတာ ထဲတွင် ဆုံးဖြတ်ချက်များ ပြုလုပ်ရာနှင့် အာဏာကို ခွဲဝေရာတို့တွင် မဲပေးမှုကို စနစ်တ ချကဲ့သို့ကျင့်သုံးသော နေရာတွင် ၎င်းတွင် အားချိန်မရှိပါ။ ပါတီဝင်များသည် ကော်မတီ အားလုံး တွင်ပါဝင်နိုင်ရန်နှင့် အဆိုပြုသည့် ဥပဒေရပ်အားလုံးကို စောင့်ကြည့်ကြီးကြပ်နိုင်ရန် အချိန်နှင့်လုပ် အားရှိသူ အဖွဲ့ဝင် အရေအတွက် အားနည်းခြင်းကြောင့် နစ်နာမှုများဖြစ်ပေါ်နိုင်သည်။

၄၊ ၅၊ ၅။ ။ လွှတ်တော်တရပ် သို့မဟုတ် လွှတ်တော်နှစ်ရပ် ထားရှိခြင်း ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များတွင် ပါတီများလွှမ်းမိုးခြင်းသည် ပြည်သူ့လူထုဆိုင်ရာ

မူဝါဒများပေါ်၌ ထပ်ဆင့် အမြင်များ ဆောင်ရွက်ပေးလိုသော ရည်ရွယ်ချက်ရှိသည့် အခါတွင် နိုင်ငံတစ်ခု ခုတိယ လွှတ်တော် တရပ်ဖန်တီး ဖြစ်ပေါ်စေရန် မကြာခဏ ဖြစ်ပေါ်လေ့ရှိသည်။ အချို့မှာ ကနေဒီယမ် ဆီးနိတ်ဥပမာ ကဲ့သို့ အကျိုးသက်ရောက်မှု မရှိပါ။ သို့သော် အခြားသော ဩစတြေးလျ၊ အမေရိကန်နှင့် ရိုမေးနီးယန်း အထက်လွှတ်တော်များကဲ့သို့ အင်အားကောင်းသော လွှတ်တော်များလည်း ပေါ်ထွက်လာပါသည်။ အချို့မှာမူ ယာယီဗီတိုအသုံးပြုခွင့်တွင် ဖြိုတိုသျှ၏ အထက်လွှတ်တော်နှင့် ပိုလန်ဆီးနိတ် လွှတ်တော်ကဲ့သို့ အကန့်အသတ်များ ရှိကြသည်။ ယင်းသို့သော အကန့်အသတ် ရှိမှုသည် ဥပဒေ ကြမ်းတမ်းအား အထက်လွှတ်တော်မှ ပယ်ဖျက်မှုအား အောက်လွှတ်တော်တွင် ခုတိယအကြိမ် မဲပေး ခြင်းဖြင့် ပြန်လည်ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်း ဖြစ်သည်။ အထက်လွှတ်တော် အနည်းငယ်မျှတွင် ပေါင်းစပ် ဖွဲ့စည်းမှုတွင် လက်တွေ့ကျသော ဆောင်ရွက်မှုများရှိသည်။ ဆလိုဘက်နိုင်ငံတွင် ခုတိယလွှတ်တော်သည် လုပ်ငန်းကိုင်ငန်းများပေါ်တွင် အခြေပြုသည်။ ဖီဂျီနိုင်ငံကဲ့သို့သော အချို့သောနိုင်ငံများတွင် မိရိုးဖလာအကြီးအကဲများ ကဲ့သို့သော အထူးအခွင့်အရေး ရှိသော လူဦးရေအုပ်စုတစ်ခု၏ အဖွဲ့ဝင်များ အတွက် ပါဝင်မှုရှိအောင် ဖွဲ့စည်းပေးထားသည်။ နိုင်ငံတစ်ခုဖြစ်စေ၊ ပြည်နယ်ရွေးကောက်မှု စနစ်အရ ဖြစ်စေ၊ ဖွဲ့စည်းထားသော သီးခြားပါလီမန်တရပ်စီသည် အဖွဲ့ပေါင်းချုပ် ဖယ်ဒရေးရှင်းတိုင်းတွင် ရှိကြသော်လည်း ၎င်းတို့၏အမှန်တကယ် အရေးပါမှုမှာ ကနေဒါနှင့် ဩစတြေးလျန် ဆီးနိတ်များ၏ ကျင့်သုံးနိုင်သော အခွင့်အာဏာများဖြင့် သရုပ်ပြထားသကဲ့သို့ အလွန်အမင်း ကွဲပြားမှုရှိပါသည်။

အောက်လွှတ်တော်မှာ တိုက်ရိုက်ရွေးကောက်ခံရခြင်း ဖြစ်သဖြင့် ယင်းသည် အမြဲတစေ ပင် အခြားသောလွှတ်တော် သို့မဟုတ် ခုတိယလွှတ်တော်နှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် ပိုမို တက်ကြွပြီး နိုင်ငံရေးအရ ပိုမိုအာဏာရှိသော၊ ပိုမိုအလုပ်လုပ်နိုင်သော လွှတ်တော်အဖြစ် အမြဲရှိနေတတ်သည်။ ဖယ်ဒရယ်စနစ်နှင့် ဆက်သွယ်လိုက်သော အခါတွင် ခုတိယလွှတ်တော်တရပ်သည် ဒေသဆိုင်ရာအရ အများစုဖြစ်သော သူများ၏ ကိုယ်စားပြုမှုပါဝင်ပြီး ၎င်းတို့သည် ၎င်းတို့ဘာသာအားဖြင့် နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ အနေအထား အရ လူနည်းစု အုပ်စု၏အစိတ်အပိုင်းဖြစ်သော်လည်း အခွင့်အလမ်း ပိုမိုရရှိလာသည်။ နိုင်ငံတစ်ခုလုံးဆိုင်ရာ ပါလီမန်တရပ်တွင် တိုက်ရိုက်ကိုယ်စားပြုခွင့် အခွင့်အလမ်း ရရှိမည် ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံရေးဗဟိုအဖွဲ့ဝင်တွင် ၎င်း၏ခုတိယသမ္မတနိုင်ငံ၌ ဖယ်ဒရယ်စနစ်ကို ကျင့်သုံးရာ ၎င်းမှာ ဥပမာပုံစံတရပ်ဖြစ်လာသည်။ ထို့ကြောင့် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ဆိုင်ရာ ရွေးချယ်စရာများကဲ့သို့ ခုတိယလွှတ်တော်ကို သင့်တော် လျော်ကန်သည့် ပုံစံများသည် ကိုယ်စားပြုမှု နှင့် အာဏာခွဲဝေမှုတို့တွင် အခွင့်အလမ်း များကို ပိုင်းခြားရယူနိုင်ကြသည်။ သို့တိုင် ရလဒ်များကို အမြဲတစေ ခန့်မှန်းနိုင်ခြင်း မရှိပေ။ ဥပမာအားဖြင့် ပိုလန်နိုင်ငံကဲ့သို့သော ကွန်မြူနစ်ဟောင်း ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံများ တွင် ဆီးနိတ်လွှတ်တော်သည် ပိုမိုတက်ကြွလေ့ရှိသော အထက်လွှတ်တော်ထက် ခရိုင်များနှင့် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များ ပိုမိုအများအပြားရှိနေသည်။ ယင်းသို့ရှိသည့်တိုင် အမတ်နေရာ အတွက် ပါတီများခွဲဝေမှုဆိုင်ရာ ရလဒ်တွင်မူ အတူတူလောက်ပင်ဖြစ် သည်။ ရိုမေးနီးယားနိုင်ငံတွင် လွှတ်တော်နှစ်ရပ်စလုံး၌ ဆောင်ရွက်မှုမှာ အလွန်ကွဲပြားခြားနားမှုရှိနေသည့်တိုင် ခရိုင်နှင့် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များတွင် ဆင်တူပြီး ပါတီရလဒ်များမှာလည်း အလားတူပင်ဖြစ်သည်။

စစ်အာဏာရှင်နောက်ပိုင်း အသစ်ပေါ်ထွက်လာသော ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံများဖြစ်သည့် ချီလီနှင့် အာဂျင်တီနားနိုင်ငံများတွင် တွေ့ရှိရသကဲ့သို့ ကွဲပြားခြားနားသော ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တရပ်သည် ဖွဲ့စည်းမှုဆိုင်ရာ အခြေခံနှင့်

၄၅။ ပဋိပက္ခလွန်လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွက် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များ

လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များတွင် အခက်အခဲများကို ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သည်။ လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ကို မတူညီသောပါတီအများစုအားဖြင့် လွှမ်းမိုးထား သည့်အခါ အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာနှင့် ၎င်းတို့၏သီးသန့်ဖြစ်သော ကျွမ်းကျင်မှုဆိုင်ရာ ဝန်ထမ်းများ၏ရုံးများတွင် လုပ်ငန်းဖော်ဆောင်မှုများအပေါ်တွင် အလွန်ကွဲပြားသော အမြင်များလည်းရှိနေကြသည်။ ဤသို့သော အလွန် အမင်း အမြင်ကွဲပြားမှုများသည် နှောင့်နှေးမှုများဖြစ်ပေါ်စေပြီး အပြန်အလှန် အပြစ်ပုံချကြခြင်းဖြင့် တခုလုံး ဆိုင်ရာ အနေအထား၏ ဥပဒေအရတရားဝင် ဖြစ်မှုဆိုင်ရာ ခံစားမှုများ လျော့နည်း လာအောင် ဖြစ်စေသည်။

ဒုတိယလွှတ်တော်တရပ်အနေဖြင့် ရရှိထားသော ထူးခြားသော သွင်ပြင်လက္ခဏာများ၏ အများစုမှာ ရွေးကောက်ပွဲ နှင့် ခရိုင်ခွဲခြားမှုစနစ်များအားဖြင့် လွှတ်တော်တရပ်ထဲဆီသို့ တည်ဆောက်ပွဲစည်းထား နိုင်ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ဟန်ဂေရီနိုင်ငံ၏တခုတည်းသော လွှတ်တော်တရပ်စနစ်ထဲတွင် တခုနှင့်တခု ထပ်နေသော ရွေးကောက်ပွဲ နယ်မြေများအလိုက် မတူကွဲပြားသော ရွေးကောက်ပွဲစနစ်(၃)မျိုးအား ဖြင့် အဖွဲ့ဝင်များကို ရွေးကောက်ကြသည်။ ထိုအလားတူ ဂျာမန်၏ ဘုဒဏ်ချက်စတက် လွှတ် တော်တွင် ပုံစံအလွန်ကွဲပြားသော ခရိုင်စနစ် နှင့် မတူညီသော ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ကို အသုံးပြုခြင်းဖြင့် အဖွဲ့ဝင် အမျိုးအစားနှစ်ခုကို ရွေးကောက်မှု ပြုကြသည်။ သီးခြားစီဖြစ်သော လွှတ်တော်နှစ်ရပ်ပုံစံကို အဓိကစဉ်းစားခြင်းမှာ မတူညီသော ခရိုင်နှင့် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်မျိုးအားဖြင့် တခုကိုတခု ပြီးမြောက်မှု ဆိုင်ရာ ချီးကျူးမှုကို အပြန်အလှန် စိစစ်ချိန်ကိုက နိုင်မည်ဟု ယူဆခြင်းဖြစ် သည်။ သို့သော်ငြားလည်း ယင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်ခြင်းမပြုမှီနှင့် လက်တွေ့ ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်း မပြုမှီ ကြိုတင်၍ ပါတီ သို့မဟုတ် ပေါ်လစီဆိုင်ရာ ဆင့်ကဲဖြစ်စဉ်များကို ရှင်းလင်းစွာ အကဲဖြတ်နိုင်ခြင်း မရှိနိုင်ပါ။

၄၅။ ၆။ ။နိဂုံးချုပ်

ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များသည် ကိုယ်စားပြုခြင်းနှင့် ပဋိပက္ခဖြေရှင်းမှုများတွင် ကရိယာများ ဖြစ်သည့် အလျောက် ၎င်းသည် တခုနှင့်တခု အခွင့်အလမ်းနှင့် စိန်ခေါ်မှုများကို ပူးတွဲဖြစ်ပေါ်စေသော အဓိက လမ်းခွဲနှစ်ရပ်ကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ ပထမအချက်မှာ လွှတ်တော်နှစ်ရပ် သို့မဟုတ် လွှတ်တော် တရပ်ဆိုင်ရာ အဆောက်အဦးကဲ့သို့ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်တရပ်၏ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံသည် ယင်းတွင် ပါဝင်သည့် လွှတ်တော်များအတွက် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်များအကြား အစဉ်အဆက်ဖြစ်ပေါ် စေသောတင်းမာမှုနှင့်အတူ ယင်းလွှတ်တော်နှစ်ရပ်၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများအကြား စဉ်ဆက်ဖြစ်ပေါ် စေသောတင်းမာမှုများ ပေါ်ပေါက် ခြင်း နှင့် ဒုတိယအချက်မှာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက် နှင့်အဆုံးအဖြတ် ပြုလုပ်ခြင်းဆိုင်ရာ ကြားနေပြဌာန်းချက်များကို သတ်မှတ်ခြင်းများ၊ ထို့အတူ အများစုနှင့်အနည်းစုဆိုင်ရာ စုဖွဲ့မှုများ အမြဲတစေ အပြောင်းအလဲရှိတတ်သည့် ကာလများတွင် ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် အစိုးရသက်တမ်းများ ဖြစ်စဉ်တရပ်တွင် ပါတီအားလုံးအကြား အညီအမျှ သက်ရောက်စေသည့် အဆိုပါပြဌာန်းချက်များကို အသုံးပြုရာတွင် လည်းကောင်း မိမိ၏ယုံကြည်မှု ကိုလျော့နည်းစေသည့် လုပ်ဆောင်ခ- ကြံများကို ဥပဒေပြုလွှတ်တော်က ရင်ဆိုင် ရသည်။

အခြေအနေအားလုံးအောက်တွင် အလုပ်လုပ်နိုင်မည့် လွှတ်တော်တရပ်ထဲအတွက် မည်သည့်ပုံစံမှ မရှိပါ။ ဒီမိုကရေစီတရပ်တွင် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၊ အစိုးရအမှုဆောင်နှင့် နိုင်ငံရေးပါတီစနစ်တို့သည် တခုကိုတခု အမှီသဟဲပြုနေကြသော ကြီးမားကျယ်ပြန့်သည့် နိုင်ငံရေးစနစ်၏ အစိတ်အပိုင်းများပင် ဖြစ်ကြသည်။ အခြားသူများ၏ လုပ်ဆောင်ချက်

များနှင့် သွင်ပြင်လက္ခဏာ ထူးခြားချက်များသည် ၎င်းတို့တခုချင်း မည်သို့ ပြုလုပ်နိုင်သည့် ဆိုသည့်အပေါ်တွင် အခြေအနေကို ဖော်ပြသည်။ မရှိမဖြစ် အခြေအနေမှာ အကြောင်းအရာ တခုချင်းသည် အခြားသူများနှင့် အချို့သော လုပ်ငန်း စပ်ဆက်မှုများ တွင် အဝင်ဝင်ကျရှိနေခြင်း ဖြစ်သည်။

ဥပဒေပြုလုပ်တော်များက ၎င်းတို့ထမ်းဆောင်ရမည့် တာဝန်များကို ပြည့်မီရန် မဆောင်ရွက်နိုင်သောအခါ တွင် သို့မဟုတ် ယင်းတို့ကို အခြားသော အဖြစ်အပျက် များက လွှမ်းမိုးသွားသောအခါတွင် ဥပမာ နိုင်ငံ့ဦးစီးဌာနနှင့် ကွဲသို့သော နိုင်ငံတွင် စစ်အုပ်ချုပ်ရေး အောက်သို့ပြန်လည်ရောက်ရှိသွားသည်။ သို့မဟုတ် ချက်ကိုစလိုဗက်စကီးယား နိုင်ငံ ကဲ့သို့ အပိုင်းပိုင်းကွဲပြားသွားသည့် နိုင်ငံအများအပြားရှိသည်။ အချို့သော ကိစ္စရပ်များတွင် ပါလီမန်၌ တည်ငြိမ်သော အများစုတရပ်ကင်းမဲ့ခဲ့လျှင် ၎င်းသည် စစ်အစိုးရကို သော် လည်းကောင်း၊ သို့မဟုတ် လက်ရှိပြင်သစ်ငါးခုမြောက် သမ္မတနိုင်ငံ ဥပမာတရပ်ကဲ့သို့ ခိုင်မာသော အမှုဆောင် အုပ်ချုပ်ရေးစနစ် ဆီသို့တိုက်ရိုက်ဦးတည်သွားသည်။ ၎င်းတို့၏လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများ နှင့် ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင် အဓိကပြု ပြင်ပြောင်းလဲမှုများကို ဆောင်ရွက်သွားသည့် ဥပဒေပြုလုပ်တော် အများအပြား၏ ဥပမာများလည်း ရှိပါသည်။ ဥရောပ၏ ယခင်က မင်းမျိုးစိုးနွယ် ပါလီမန်များသည် ဒီမိုကရေစီသို့ တဖြည်းဖြည်း သွတ်သွင်း လာကြသည်။ ယခင်က ယောက်ျားများသာ ပါဝင်သည့် ဥရောပနှင့် အမေရိကန် လွှတ်တော် အများစုတို့တွင် အမျိုးသမီးများ၏ မဲပေးပိုင်ခွင့်ကို အတည်ပြု ပြဌာန်းလာကြသည်။ ဘာသာရေး သို့မဟုတ် လူမျိုးနွယ်ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးအရ ရွေးကောက်ခံသည့် ပါလီမန်များသည် တဆင့်ချင်းဆိုင်သလို ဘာသာရေးဆိုင်ရာ စိတ်ရှည်မှုများ သွတ်သွင်းလာပြီး လူမျိုးရေးဆိုင်ရာ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများကို ဖျက်သိမ်းပစ်ခဲ့ကြသည်။ အထက်ကဖော်ပြခဲ့သည့် ဆုံးရှုံးမှု (မအောင်မြင်မှု) များနှင့်မတူဘဲ ဤသို့သော ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများသည် ဖြည်းဖြည်းချင်း ပေါ်ပေါက်လျက်ရှိကြသည်။ ၁၉၉၀ခုနှစ်များအတွင်း နိုင်ငံရေးအာဏာဆိုင်ရာ သိသိသာသာ ပြောင်းလဲသော အဓိကဖြစ်ပေါ်မှုများ ၏ဥပမာများထဲတွင် ယခင်ကွန်မြူနစ်နိုင်ငံအဟောင်းများ၊ တောင်အာဖရိက နှင့် မက္ကဆီကိုနိုင်ငံတို့ ပါဝင်သည်။ ကိစ္စတခုချင်းဆီတွင် ပါတီများအကြား ဆက်ဆံရေးတွင် လည်းကောင်း၊ အစိုးရနှင့် ပါလီမန် အကြားတွင်လည်းကောင်း၊ ဆက်ဆံရေးသည် ဥပဒေပြုလုပ်တော် ကိုယ်တိုင်က ပြန်-လည်အသက်ဝင် ပြီး ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းမှု ပြုစဉ်တွင်ပင် လွှမ်းမိုးမှုအစား အပေးအယူလုပ်မှုဖြင့် အစားထိုးလာကြသည်။ လူအများစု အုပ်စုတစ်ခု၏ အခွင့်အာဏာအပေါ် လက်လွှတ်စပယ် ဆောင်ရွက်မှု အတွက် အလေ့အထ အပေါ် အကြီးမားဆုံး ကန့်သတ်ချက်မှာ နောက်တကြိမ် ရွေးကောက်ပွဲတွင် အနည်းစု ဖြစ်လာစေမည့် အလားအလာများဖြစ်သည်။ အနည်းစုတရပ်၏ ဥပဒေပြုလုပ်ငန်းအပေါ် တဘက်သတ် ပိတ်ဆို့ နေမှု၏ အလေ့အထအပေါ် အကြီးဆုံးကန့်သတ်ချက်မှာ နောက်တကြိမ်ရွေးကောက်ပွဲတွင် အများစုဖြစ်စေရန် မျှော်လင့်ချက်ပင် ဖြစ်သည်။ ဤဇယားကို အပြောင်းအလဲ ဖြစ်စေရန် မျှော်လင့်ချက် အချို့မှာ သက်ဝင်လှုပ်ရှားမှု ရှိသော ဥပဒေပြုလုပ်တော်တရပ် ပေါ်ပေါက်ရေးနှင့် ဆင့်ကဲဖြစ်စဉ်များအတွက် အခြေခံကျ သော ကြိုတင်သတ်မှတ်ချက်တရပ် ဖြစ်လာသည်။

၄၅။ ပဋိပက္ခလွန်လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွက် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်များ

REFERENCES AND FURTHER READING:

Agh, Attila. 1995. *The Experience of the First Democratic Parliaments in East Central Europe* , *Communist and Post-Communist Studies* , vol. 28, no. 2. pp. 203 214.

Bradshaw, Kenneth and David Pring. 1981. *Parliament and Congress*. 2nd ed. Londres: Quartet Books.

Copeland, Gary W. and Samuel C. Patterson. eds. 1994. *Parliaments in the Modern World*. Ann Arbor, MI: University of Michigan.

Doering, Herbert. 1995. *Time as a Scarce Resource: Government Control of the Agenda* . In Herbert Doering. ed. *Parliaments and Majority Rule in Western Europe*. Nueva York, NY: St. Martins Press.

Lees, John D. and Malcolm Shaw. eds. 1979. *Committees in Legislatures: A Comparative Analysis*. Durham, NC: Duke University Press.

Liebert, Ulrike and Maurizio Cotta. eds. 1990. *Parliament and Democratic Consolidation in Southern Europe*. Londres: Pinter.

Mezey, Michael L. 1979. *Comparative Legislatures*. Durham, NC: Duke University Press.

Olson, David M. 1994. *Democratic Legislative Institutions*. Armonk, NY: M.E. Sharpe.

Olson, David M. 1997. *Paradoxes of Institutional Development: The New Democratic Parliaments of Central Europe* , *International Political Science Review* , vol. 18, no. 4. pp. 407 416.

Olson, David M. and Philip Norton. eds. 1996. *The New Parliaments of Central and Eastern Europe*. Londres: Frank Cass.

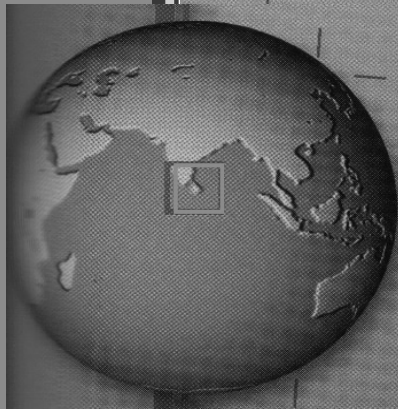
Olson, David M. 1995. *Parliament by Design* , *East European Constitutional Review*, vol. 4, no. 2. pp. 56 90.

Tsebelis, George and Jeannette Money. 1997. *Bicameralism*. Cambridge: Cambridge University Press.

World Encyclopedia of Parliaments and Legislatures. 1997. Washington, DC: Congressional Quarterly.

သုတေသနအဖွဲ့

သီရိလင်္ကာ

ဖြစ်စဉ်လေ့လာချက် - သီရိလင်္ကာ

သီရိလင်္ကာနိုင်ငံသည် ဗြိတိသျှတို့ထံမှ လွတ်လပ်ရေးရပြီးနောက်ပိုင်းအစောပိုင်းကာလ၌ “စံပြု ကိုလိုနီနယ်” အဖြစ် တင်စားခံရသည် (၁၉၄၈ခုနှစ်မှ ၁၉၅၀ခုနှစ်များအလယ်ပိုင်းအထိ ဖြစ်သည်)။ အိန္ဒိယပြည် လွတ်လပ်ရေးအတွက် တောင်းဆိုလှုပ်ရှားမှုများထက်စာလျှင် သီရိလင်္ကာအမျိုးသားနိုင်ငံရေး ခေါင်းဆောင်ပိုင်းသည် စေ့စပ်ညှိနှိုင်း၍ရယူသည့် နိုင်ငံရေးအာဏာလွှဲပြောင်းမှုကို ရွေးချယ်ခဲ့ကြသည်။ ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာမှတစ်ဆင့်ဖြေဖြေတစ်ဆင့်ချင်း (constitutional evolution) ကြိုးပမ်းမှုဖြင့် လွတ်လပ်သည့် နိုင်ငံအဖြစ် ကိုလိုနီလက်အောက်မှ လွတ်မြောက်စေခဲ့သည့် ကနေဒါ၊ သြစတေးလျှ နှင့်နယူးဇီလန်တို့၏ ဖြစ်စဉ်ကို သီရိလင်္ကာခေါင်းဆောင်ပိုင်းမှ ရွေးချယ်ယူခဲ့ကြသည်။

ပဋိပက္ခဖြစ်မှုဆယ်စုနှစ်အတန်ကြာနောက်ပိုင်း ၁၉၄၇ခုနှစ် ၁၉၅၆ခုနှစ်အတွင်း ပြည်ထောင်စုအမျိုးသားပါတီ (United National Party - UNP) ၏ အစိုးရအဖွဲ့သည် ဆယ်စုတစ်ခုကြာ အာဏာကို ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း ထိမ်းထား နိုင်ခဲ့သည်။ သီရိလင်္ကာအတွင်း နိုင်ငံမတည်မငြိမ်ဖြစ်မှုများမှာ အဆင့်သုံးဆင့်အားဖြင့် ရှိခဲ့သည်။ ဘာသာစကားဆိုင်ရာ ပေါ်လစီကို တဖက်သတ်ပြောင်းလဲခြင်းကြောင့် မျိုးနွယ်အုပ်စုနှစ်ခုအကြား ဖြစ်ပွားခဲ့သည့် အဓိကရုဏ်းခတ်ရန်ဖြစ်ပွားမှုသည် ၁၉၅၅ခုနှစ်မှ ၁၉၆၁ခုနှစ်အတွင်း ဦးစွာ စတင်ခဲ့သည်။ ထိုပဋိပက္ခများသည် ၁၉၆၀ခုနှစ်များအလယ်ပိုင်းနှင့်နောင်ပိုင်းကာလအတွင်း ငြိမ်သက်ခဲ့ပြီး ၁၉၇၇ခုနှစ်တွင် နောက်ထပ် ရုန်းရင်းဆန်ခတ်ရပ်ပွဲများ ပေါ်လာပြန်သည်။ ထို့နောက် ၁၉၈၃ခုနှစ် တမီးလ်လူမျိုးဆန့်ကျင်ရေး အဓိကရုဏ်းများမတိုင်ခင်ကာလအထိ ဖြစ်ကြာ ငြိမ်သက်သွားပြန်သည်။ ထို့နောက်ပိုင်းတွင်မူ လူမျိုးရေး အကြမ်းဖက်မှုများမှာ ပုံမှန်လိုလိုဖြစ်လာသည်။

ဘာသာစကား၊ ဘာသာရေး၊ သမိုင်းကြောင်းဆိုင်ရာတင်းမာမှုနှင့် ပဋိပက္ခများ၊ ကာလကြာရှည်သည့် ခွဲထွက်ရေးတောင်းဆိုလှုပ်ရှားမှုများ စသည့် တောက်လောင်လွယ်သည့် လူမျိုးရေးဆိုင်ရာ အချက်အလက်များ ကို သီရိလင်္ကာပဋိပက္ခဖြစ်ရပ်များတွင် တွေ့မြင်ရသည်။ မကြာမီကဖြစ်ခဲ့သည့် သီရိလင်္ကာ၏နိုင်ငံရေး အတွေ့အကြုံသည် လူမျိုးရေးပဋိပက္ခဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ထိမ်းသိမ်းမှု အတွက် လေ့လာစရာဖြစ်ရပ်တစ်ခုဖြစ်သည်။ သီရိလင်္ကာလူမျိုးရေးပဋိပက္ခအတွက် နိုင်ငံတကာဝင်ရောက်ပတ်သက်မှုတွင် အခြေအနေအသွင်နှစ်ရုံသည်။ ပထမအချက်မှာ အိန္ဒိယမှ ဝင်ရောက်ကျူးကျော်ပတ်သက်နေမှုဖြစ်ပြီး ဒုတိယ အချက်မှာ လက်ရှိလူမျိုးရေးပဋိပက္ခ၏တိုက်ရိုက်အကျိုးဆက်အဖြစ် တမီးလ်လူမျိုးများ နိုင်ငံအများအပြားသို့ ပြန့်ကြဲရောက်ရှိမှု တိုးပွားလာခြင်းကြောင့်ဖြစ်၏။ မိမိတို့နာကျည်းမှုအတွက် အဖြေရှာနေကြသည့် လူနည်းစုလူမျိုးများနှင့် ၎င်းတို့၏ကိုယ်ပိုင်ဝိသေသများကို အကာအကွယ်ပေးရန် အာမခံချက်များသည် ဒီမိုကရေစီပြောင်းလဲမှု သို့ လစ်ဘရယ်အယူအဆနှင့် အမြဲလိုလိုသက်ဆိုင်နေသည်တော့ မဟုတ်ပေ။

တချိန်ကအခိုင်အမာရှိခဲ့သည့် သီရိလင်္ကာတမီးလ် လူနည်းစုများနှင့် ပိုမိုအားကောင်းလာသော်လည်း လုံခြုံမှုကင်းမဲ့နေသည့်ဆင်ဟာလီလူများစုအကြား ရိုးရိုးစင်းစင်းထိပ်တိုက်ရင်ဆိုင်တွေ့မှုထက် လက်ရှိ ပဋိပက္ခသည် ပိုမိုရှုပ်ထွေးလာသည်။ ထိုအုပ်စုနှစ်စုစလုံးသည် သာမန်နိုင်ငံရေးဇာတ်ကောင်မျှသာမဟုတ်ပဲ အဓိကကျသူများဖြစ်သည်။ နှစ်ဖက်စလုံးတွင် ပဋိပက္ခဖြစ်ဖွယ်ရှိသည့် အမြင်ခံယူမှုရှိသည်။ တမီးလ်များအနေ ဖြင့် အခွင့်ထူးများခံစားနေပြီး လူများစုဆင်ဟာလီများနှင့် အခွင့်အရေးချိန်ခွင်မျှစေရန် ဆောင်ရွက်ရမည်ဟု ဆင်ဟာလီအများစုက ယုံကြည်ကြသည်။ တမီးလ်များဖက်ကလည်း ၎င်းတို့အနေဖြင့် ခြိမ်းခြောက်မှုခံနေ ရသည့် လူနည်းစုဖြစ်နေပြီး လူမျိုးရေးအဓိကရုဏ်းများနှင့် လူမျိုးခွဲခြားရေးပေါ်လစီများ၏ သားကောင်ဖြစ်နေ သည် ဟုလည်း အခိုင်အမာပြောဆိုကြပြန်သည်။ တမီးလ်များအနေဖြင့် ဗြိတိသျှအုပ်ချုပ်ရေးလက်အောက်က အခွင့်ထူးအနေဖြင့်ရခဲ့သည့် တိုင်းပြည်၏ အများပြည်သူဆိုင်ရာနေရာအတော်များများ၌ (လွတ်လပ်ရေး ရပြီးနောက်ပိုင်း) ဆုံးရှုံးလာသည်ဟု ယုံကြည်လာသည်အလျောက် လုံခြုံမှုကင်းမဲ့ခြင်း ကြောင့်ကျခြင်းများ ဖြစ်လာသည်။

အဓိကအကြောင်းရပ်များနှင့် ပဋိပက္ခဖြေရှင်းရေးကြိုးပမ်းချက်များ

လွတ်လပ်ရေးရပြီး သီရိလင်္ကာ၏ အင်္ဂါရပ်တစ်ခုဖြစ်သည့် တင်းမာမှုများနှင့် အကြမ်းဖက်မှုများကြားကပင် အငြင်းပွားဖွယ်ကိစ္စရပ်များကို တဖြေဖြေလျော့ပါးသွားစေသည့် လက်တွေ့ဆန်သည့် ဖြစ်ရပ်များလည်း ရှိသေးသည်။ ဥပမာအားဖြင့် နှစ်ပေါင်း ၈၀ကြာ သီရိလင်္ကာနိုင်ငံ၏ သဘောထားကွဲလွဲစရာ

သီရိလင်္ကာ

အကြောင်းရပ်တစ်ခုဖြစ်ခဲ့သည့် ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များနှင့် ခရစ်ယာန်ဘာသာဝင်များ - အထူးသဖြင့် ရိုမန် ကတ်သလစ်ဘာသာဝင်များ - အကြား လူမျိုးရေးပဋိပက္ခကို ၁၉၇၀များအစောပိုင်းကာလမှစ၍ နိုင်ငံရေးအရ အငြင်းပွားဖွယ်ကိစ္စရပ်အဖြစ်မှ စေ့စပ်နိုင်ခဲ့သည်။ တကယ်တမ်းအားဖြင့်မူ လက်ရှိပဋိပက္ခအတွင်း ဘာသာရေးအရတင်းမာမှုများမှာ အလွန်တရာနည်းပါးလာပြီဖြစ်သည်။

အခြားဥပမာတရပ်မှာ ရှေ့ပြောင်းလာသည့် အိန္ဒိယနွယ်တမဲလ်းလူမျိုးများ၏ တည်ရှိမှုအဆင့်အတန်း အငြင်းပွားမှုကို ဖြေရှင်းနိုင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်၏။ ပြည်ပရောက် အိန္ဒိယနွယ်တမဲလ်းလူမျိုးများ မဲပေးခွင့်နှင့် နိုင်ငံရေး အဆင့်အတန်းဆိုင်ရာ ပြဿနာရပ်သည် သီရိလင်္ကာတွင် ပထမဦးအဖြစ် ၁၉၂၈-၁၉၃၀ အစောပိုင်းတွင် ရှေ့တန်းရောက်လာခဲ့သည်။ ၁၉၆၄ နှင့် ၁၉၇၄ခုနှစ် ကြားတွင် အိန္ဒိယနွယ်ဖွားအများအပြားကို သီရိလင်္ကာနိုင်ငံသားအဖြစ် သတ်မှတ်ပေးခြင်းဖြင့် ထိုပြဿနာရပ်ကို ပြေလည်အောင်ဖြေရှင်းခဲ့သည်။ ၁၉၇၇ခုနှစ် နှင့် ၁၉၈၈ခုနှစ်ကြား၌ ထိုပေါ်လစီ၏ နောက်ထပ် အသေးစိတ်ဆိုင်ရာများကို ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ဤသို့ဖြင့် ၁၉၂၀ခုနှစ်နှောင်းပိုင်းမှစ၍ ဖြစ်လာခဲ့သည့် ထိုပြဿနာရပ်နှင့်ပတ်သက်၍ အဓိကကျသည့် နိုင်ငံရေးအရ အောင်မြင်မှုရခဲ့သည်။

၁၉၅၆ခုနှစ် ဘာသာစကားဆိုင်ရာပေါ်လစီအပြောင်းအလဲ စတင်ချိန်မှစပြီး ဖြစ်ပွားခဲ့သည့် အကြမ်းခက်မှုများကို ညှိနှိုင်းပြေလည်စေခြင်းသည် ပို၍ အရေးပါခဲ့သည်။ ၁၉၅၈ခုနှစ်မှ ၁၉၇၈ခုနှစ်အတွင်း ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ချက်အားလုံး၌ ဆင်ဟာလီ နည်းတူ တမိလ်ဘာသာစကားကိုလည်း တန်းတူအဆင့် သတ်မှတ်လိုက်လျော့ခဲ့သည်။ အိန္ဒိယအစိုးရ၏ နိုင်ငံရေးအရ ကြားဝင်ညှိနှိုင်းဖြေရှင်းမှုအစိတ်အပိုင်းအရ ၁၉၈၇-၁၉၈၈တွင် ဘာသာစကားနှစ်ခု၏တန်းတူမှုအဆင့်အတန်းကို အတိအလင်းပြဋ္ဌာန်းခဲ့သည်။ သို့သော် လည်း နိုင်ငံရေးအရ အကျိုးရလဒ်အားဖြင့်မူ သက်သေပြရန် ခက်ခဲသည်။

အလုပ်အကိုင်

တမိလ်းလူမျိုးများအနေဖြင့် အစဉ်အလာအရ ဗြိတိသျှလက်အောက်ကာလကတည်းက ခံစားခွင့်ရခဲ့သည့် အစိုးရဌာနများ၏အလုပ်အကိုင်အဆင့်အတန်းကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းထားလိုကြသည်။ ဆင်ဟာလီ တို့ကလည်း ထိုအလုပ်အကိုင်အဆင့်အတန်းကို တရားဝင်အားဖြင့် အညီအမျှဖြစ်စေရန်ဆိုသည့် ၎င်းတို့ အယူအဆကို ဆုပ်ကိုင်ထားကြသည်။ ထိုပဋိပက္ခသည် အလုပ်အကိုင်နှင့်ပတ်သက်၍ အငြင်းပွားဖွယ်ရာ နှစ်ပတ်စလုံး၏ခံစားမှုများဖြစ်သည်။ တမိလ်းအခြေချသူများ၏ အဓိကနယ်မြေဖြစ်သည့် မြောက်ပိုင်းခရိုင် အတွင်း စီးပွားရေးအရင်းအမြစ်များကို အလွန်အမင်း ကန့်သတ်ထားသည်။ ၁၉၇၀အကုန်ပိုင်း ဒေသအတွင်း လူဦးရည်တိုးပွားလာခြင်းကြောင့် အစဉ်အလာအရ လယ်မြေအခြေခံလုပ်ငန်းများ၌အဆင်မပြေနိုင်တော့ပေ။ တမိလ်းလူမျိုးများအနေဖြင့် အစိုးရဌာနအလုပ်အကိုင်များနှင့် အတတ်ပညာကျွမ်းကျင်မှုလုပ်ငန်းများဖက် လှည့်လာခဲ့ကြသည်။ တမိလ်းများအနေဖြင့် စိုက်ပျိုးရေးဆိုင်ရာစီးပွားရေးလုပ်ငန်းနှင့် ကုန်သွယ်မှုလုပ်ငန်းများ၌ နက်နက်နဲနဲ အခြေစိုက်လုပ်ကိုင်ထားကြခြင်းမရှိသည့်အတွက်ကြောင့် ၁၉၀၀ခုနှစ်အစောပိုင်းကာလများမှစ၍ အစိုးရဌာနလုပ်ငန်းများအပေါ် သိသိသာသာ အားထားမီခိုလာကြရသည်။ ဂျပန်ကျန်းဆွယ်အတွင်း တမိလ်းများအနေဖြင့် အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းများ နည်းပါးလှသည့်အလျောက် သူတို့၏ ဩဇာ သက်ရောက်မှု အတွက် အစိုးရဌာနလုပ်ငန်းများတွင် လုပ်ကိုင်ရန် ပိုမိုစိတ်ထက်သန်လာကြခြင်းဖြစ်သည်။ ထို အခြေအနေကြောင့်ပင် လွတ်လပ်ရေးမတိုင် ပညာရေးဆိုင်ရာပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးနှင့် ၁၉၇၀ခုနှစ်ကာလ တက္ကသိုလ်ပညာရေးဝင်ခွင့်စနစ်ပြောင်းလဲရေးအတွက် ဘာသာစကားပေါ်လစီပြောင်းလဲရာတွင် တမိလ်းလူမျိုးများအတွက် ထူးထူးခြားခြား အားနည်းမှုဖြစ်စေပြီး အထိအရှမခံသည့်ကိစ္စရပ်များဖြစ်လာသည်။

လွတ်လပ်ရေးရပြီးနောက်ပိုင်း၌ နိုင်ငံပိုင်လုပ်ငန်းဌာန နေရာများအတွက် ပြိုင်ဆိုင်မှုပိုမို တိုးများလာသည်။ အထူးသဖြင့် ဆင်ဟာလီဒေသများ၌ ပညာရေးဆိုင်ရာအခွင့်အလမ်းများ အလျင်အမြန်တိုးတက်လာသည့် အတွက်ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ဖြင့် တမိလ်းတို့အတွက် အစဉ်အလာလိုဖြစ်နေသည့် အစိုးရအလုပ်အကိုင် အခွင့်အလမ်းများ သိသိသာသာ လျော့ပါးလာသည်။ နောက်ထပ် ၂၅နှစ်တလျှောက်လုံး နိုင်ငံပိုင်လုပ်ငန်း ဌာနများ နှင့် သက်မွေးဝမ်းကြောင်းဆိုင်ရာကျွမ်းကျင်မှုလုပ်ငန်းအားလုံးနီးပါးကိုဆင်ဟာလီများမှ လွှမ်းမိုး

ဒီဂိုလင်္ကာ

မြစ်စဉ်လေ့လာချက် - သီရိလင်္ကာ

ထားသည်။ ဆေးပညာ၊ တရားရေးလုပ်ငန်း၊ အင်ဂျင်နီယာ စသည့် အချို့အတတ်ပညာဆိုင်ရာလုပ်ငန်းအချို့၌ နေရာကောင်းများကို တမိလ်များအနေဖြင့် ကာလခဏာတာအထိ ထိန်းထားနိုင်ခဲ့သော်လည်း ၁၉၈၀ခုနှစ်များ အစောပိုင်းကာလမှစပြီး ထိုအလုပ်အကိုင်အားလုံး ဆုံးရှုံးသွားတော့သည်။ ဤသည်မှာ ပြီးခဲ့သည့်အတိတ် ကာလ၏ အတတ်ပညာပိုင်းဆိုင်ရာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု အကျိုးဆက်ဖြစ်သည်။ ပေါ်လစီသစ်ပြောင်းလဲမှုများကြောင့် ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှု မြန်မြန်ဆန်ဆန် တိုးများလာမည်ကို တမိလ်များ မမြင်နိုင်ခဲ့။ ထိုပေါ်လစီများသည် တမိလ်တို့၏ နောက်ထပ်မျိုးဆက်များအပေါ် ဆိုးရွားအောင် ထိခိုက်မှုဖြစ်စေခဲ့သည်။ ၁၉၇၀ခုနှစ်များ အစော ပိုင်းက နိုင်ငံပိုင်ဌာနများ၌ တမိလ်များသည် သုံးပုံတပုံ သို့ လေးပုံတပုံ ရှိခဲ့ကြသည်။ ယခုအခါတွင်မူ နိုင်ငံပိုင် လုပ်ငန်း အဆင့်အားလုံးရှိ တမိလ်လူမျိုးအရည်အတွက်မှာ ၁၀ ရာခိုင်နှုန်း သို့ ထိုထက် ပို၍ လျော့ကျသွား တော့သည်။

ပညာရေး

ပြီးခဲ့သည့် ဆယ်စုနှစ်ခုအတွင်း တက္ကသိုလ်ကျောင်းဝင်ခွင့်ပေါ်လစီများ ပြောင်းလဲလိုက်ခြင်းသည် သီရိလင်္ကာနိုင်ငံအတွင်း လူမျိုးစုများအကြားဆက်ဆံရေးကို အလွန်အမင်းယိုယွင်းသွားပြီး မြောက်ပိုင်းနှင့် တောင်ပိုင်း ရှိ တမိလ်ဒေသ နိုင်ငံရေးအခြေအနေကိုလည်း အမြစ်မှလှန်ပြောင်းလဲလိုက်သည်။ လူဦးရေ၏ ရှစ်ပုံတပုံရှိသည့် တမိလ်လူမျိုးများအနေဖြင့် သိပ္ပံဘာသာရပ်အခြေခံ တက္ကသိုလ်ဌာနများ၌ နှစ်ပေါင်းများစွာ လွှမ်းမိုးနေရာယူထားခြင်းသည် (ပညာရေးဆိုင်ရာ) ပြဿနာ၏ အခရာကျသည့်အချက်ဖြစ်သည်။ ၁၉၇၀ခုနှစ်၌ ပြည်ထောင်စု ညွှန်ပေါင်းအဖွဲ့ (United Front Coalition) မှ တက္ကသိုလ်ဝင်ခွင့်စာမေးပွဲများအတွက် ဘာသာစကားဆိုင်ရာ အမှတ်ပေးစံထားမှုစနစ်ကို ပြဌာန်းခဲ့သည်။ ထိုစနစ်အရ ဆေးပညာ၊ သိပ္ပံဘာသာရပ် နှင့် အင်ဂျင်နီယာဌာနများအတွက် တက္ကသိုလ်ဝင်ခွင့်၌ စုစုပေါင်းအမှတ်ရရှိမှုသည် တမိလ်ကျောင်းသား များအနေဖြင့်ဆင်ဟာလီကျောင်းသားများအတွက် သတ်မှတ်ထားသည့်အမှတ်ထက် ပိုမိုရရှိရန်လိုအပ်သည်။ ထိုစနစ်အရ တမိလ်ကျောင်းသားများအပေါ် ထိခိုက်သက်ရောက်မှုရှိခဲ့သည်။ ထို့အပြင် ကျေးလက်ဒေသနှင့် ပွဲ၊ ဖြိုးမှု နိမ့်ကျသည့် လူမျိုးစုကျောင်းသားများအတွက် အခွင့်အလမ်းသာစေသည့် ခရိုင်အလိုက် ဦးရေ သတ်မှတ်မှုစနစ်ကိုလည်း ပြဌာန်းခဲ့သည်။ ယခုစနစ်အရ လွတ်လွတ်လပ်လပ်ပြိုင်ဆိုင်ရသည့် စာမေးပွဲစနစ်ကို အခြေခံထားသည့် ယခင်အစဉ်အလာ ကျောင်းသားရွေးချယ်မှု အလေ့အထမှနေ၍ ဖယ်ခွာသွားသည်။ တမိလ်လူမျိုးများအနေဖြင့် ထိုစနစ်ကို တမင်သက်သက် ဖန်တီးသည့် ခွဲခြားမှုစနစ်ဟု မြင်ကြသည်။

၁၉၇၀ခုနှစ်များနှောင်းပိုင်းနှင့် ၁၉၈၀ခုနှစ်များအစောပိုင်းကာလ၌ အသစ်ရွေးကောက်ခံရသည့် ပြည်ထောင်စုအမျိုးသားပါတီ၏ အစိုးရအဖွဲ့အနေဖြင့် ထိုပေါ်လစီကို ပြောင်းလဲခဲ့ပြီး ပိုမိုသာတူညီမျှသည့် တက္ကသိုလ်ဝင်ခွင့်စနစ်နှင့် ကျေးလက်ဒေသများအပေါ် ခွဲခြားနှိမ်ထားမှုအပေါ် တိုက်ဖျက်သည့်ပေါ်လစီများ ရှေ့တိုးဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ဒေသအားလုံးမှ ကျောင်းသားများအတွက် ၁၉၇၉ခုနှစ်မှစ၍ ဆေးပညာရပ် နှင့်အင်ဂျင်နီယာဘာသာရပ်များ၌ တက္ကသိုလ်များကို ထိရောက်စွာ တိုးချဲ့ဖွင့်လှစ်ခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း ၁၉၇၀ခုနှစ်များ အစောပိုင်းကာလကပြုလုပ်ခဲ့သည့် ယခင်တက္ကသိုလ်ဝင်ခွင့်စနစ်၏ တဖက်သတ်ကျမှုနှင့် လူမျိုးခွဲခြားမှုဖြစ်ရပ်များသည် တမိလ်လူမျိုးတို့၏ အသိစိတ်တွင် ကျန်ရစ်နေမြဲဖြစ်သည်။ ၁၉၇၈-၁၉၇၉ခုနှစ်မှစ၍ ဆေးပညာရပ်နှင့်အင်ဂျင်နီယာဌာနတို့၏ တမိလ်လူမျိုးများ၏ ပါဝင်မှုသည် ၃၅ရာခိုင်နှုန်းမှ ၂၅ရာခိုင်နှုန်းအထိရှိရာမှ မကြာမီနှစ်များအတွင်းက ၁၅ရာခိုင်နှုန်းအထိဖြစ်သွားခဲ့သည်။

ယခုအခါ ထိုစနစ်ကို အားကြီးသည့် ကိုယ်ကျိုးစီးပွားမျှော်မှန်းချက်များအဖြစ် ပြောင်းလဲလိုက်သည်။ ထို့ကြောင့်လည်း (အားလုံးသာတူညီမျှဖြစ်စေမည့်) ကောင်းကျိုးအခြေခံစနစ် ပြန်သွားရန် ကြိုးပမ်းမှုများ အားလုံးလည်း ချေဖျက်ခံရပြန်သည်။ ထိုစနစ်ကို အကျယ်လောင်ဆုံးထောက်ခံသူများမှာ မှတ်ဆလင်များနှင့် အိန္ဒိယနွယ်တမိလ်များဖြစ်၏။ ကျေးလက်ဒေသဖက်မှဆင်ဟာလီများနှင့် ပေါင်းစပ်သွားသည့် အရှေ့ပိုင်း ခရိုင်နှင့် မြောက်ပိုင်းခရိုင် (ဂျပနာကျွန်းဆွယ်အပြင်ဖက်ခြမ်း) မှ တမိလ်လူမျိုးများလည်းပါသည်။ ၁၉၉၄-၁၉၉၅ ခုနှစ် နောက်ဆုံးဖြစ်ထွန်းတိုးတက်မှုမှာ ယခုအချိန်အထိ ထိုစနစ်ကို ဝေဖန်နေဆဲဖြစ်သည့်ဂျပနာကျွန်းဆွယ်မှ တမိလ်များ ကိုယ်တိုင် ယင်းတို့ ဒေသ ကို အခွင့်အလမ်းအားနည်းသည့်ခရိုင်ဒေသအဆင့်တခုအဖြစ် တောင်းဆိုမှု တွင် ပါဝင်လာခြင်းဖြစ်သည်။

သီရိလင်္ကာ

မြေယာခွဲဝေမှု

မြေမဲ့လယ်သမားများအကြား နိုင်ငံပိုင်မြေယာခွဲဝေမှုအပေါ် တမိလ်းလူမျိုးများအနေဖြင့် နှစ်ကြာရှည်စွာ ကတည်းက မကျေနပ်ချက်များရှိခဲ့သည်။ ထိုပြဿနာကိုလည်း ဖြေရှင်းအောင်ဖြေရှင်းမှုရခဲ့သည်။ အရှေ့ပိုင်းခရိုင်အတွင်း အရင်းခံနိုင်ငံပိုင်မြေကို တမိလ်းတို့၏ ရိုးရာပိုင်မြေဟု တင်စားခဲ့သည်။ ထိုဒေသအတွင်း လူဦးရည်တည်ရှိမှုပုံသဏ္ဍာန် ပြောင်းလဲပစ်ရန် နည်းနာတရပ်အနေဖြင့် သီရိလင်္ကာနိုင်ငံမှ နိုင်ငံပိုင်မြေအဖြစ် အသုံးပြုသည်ဟူ၍ တမိလ်းနိုင်ငံရေးသမားများမှ အခိုင်အမာပြောဆိုခဲ့သည်။ သီရိလင်္ကာအစိုးရနှင့် တမိလ်းလူမျိုး ညီညွတ်သည့်လွတ်မြောက်ရေးတပ်ဦး (Tamil United Liberation Front - TULF) ဦးဆောင်သည့် တမိလ်းနိုင်ငံရေးသမားများအကြား ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုအတော်ကြာကြာပြုလုပ်ပြီးနောက် ၁၉၈၄ခုနှစ်၌ နိုင်ငံပိုင်မြေခွဲဝေမှုပုံစံတရပ် ရေးဆွဲပြုလုပ်ခဲ့သည်။ နိုင်ငံပိုင်မြေယာခွဲဝေရေး အဓိကအစီအစဉ်အရ လူဦးရည်အပေါ် အတိအကျ မူတည်ထားပြီး လူမျိုးစုအချိုးအစားအလိုက် မြေယာများခွဲဝေသည်။ ထိုဒေသအတွင်းဆင်ဟာလီ လူဦးရည်မှာ ၇၄ရာခိုင်နှုန်း၊ တမိလ်းလူဦးရည် ၁၂ ရာခိုင်နှုန်း၊ မွတ်ဆလင်ဦးရည် ၆ရာခိုင်နှုန်းမှ ၇ရာခိုင်နှုန်း၊ အိန္ဒိယနွယ် ၅ရာခိုင်နှုန်းအလိုက် မြေယာများခွဲဝေခြင်းဖြစ်၏။ တမိလ်းလူမျိုးများ အနေဖြင့် သူတို့ရွေးချယ်သည့် မည်သည့်ဒေသတွင်မဆို အချိုးအစားအရ မြေယာများ ရရှိခွင့်ပြုထားသည်။ ပုံမှန်အားဖြင့်မူ အရှေ့ပိုင်းနှင့်မြောက်ပိုင်းခရိုင်အတွင်းရှိ မြေယာခွဲဝေမှုကို အလေးထားသည်။ မြေယာခွဲဝေရေး၏ သာမန်အစီအစဉ်အရ ခရိုင် သို့မဟုတ် ပြည်နယ်တွင်း လူဦးရည်တည်ရှိမှုပုံစံအလိုက် နိုင်ငံပိုင်မြေများခွဲဝေခဲ့သည်။

ထိုမြေယာခွဲဝေရေးပုံစံအပေါ် တမိလ်းလူမျိုး ညီညွတ်သောလွတ်မြောက်ရေးတပ်ဦးအပါအဝင် ပြဿနာရပ်အတွင်း ရှိနေသည့်အစုအဖွဲ့အားလုံး၏ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် အသိအမှတ်ပြု ထောက်ခံမှုကို ရခဲ့သည်။ အထူးသဖြင့်ဆင်ဟာလီ လူမျိုးများအတွင်း မြေယာမဲ့လယ်သမားဦးရည်အများစုကြီးရှိနေသဖြင့် ထိုအစီအစဉ်အရ အခြားလူမျိုးများထက် ပိုမိုအခွင့်အလမ်း ရရှိခဲ့သည်။

နိုင်ငံရေးအာဏာကို ဗဟိုမှ အောက်ခြေသို့ ခွဲဝေခြင်း

နိုင်ငံအာဏာကို ဗဟိုမှ အောက်ခြေအဆင့်ဆင့်ခွဲဝေခြင်းသည် ဖြေရှင်မှုအားလုံး၏ အခက်ခဲဆုံး ပြဿနာရပ်ဖြစ်သည်။ ၁၉၅၅-၅၈ နှင့် ၁၉၆၅-၆၈ကာလ ကြိုးပမ်းမှုများမှာ အရေးနိမ့်ခဲ့ရသည်။ အဓိက နိုင်ငံရေးအရ အောင်မြင်မှုအဖြစ် အုပ်ချုပ်မှုအစိုးရအဖွဲ့၏ ဒုတိယအလွှာအဆင့်များတည်ဆောက်မှုကို ၁၉၈၀ခုနှစ်မှ ၁၉၈၇ခုနှစ်အတွင်း အောင်မြင်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့သည်။ သို့သော်လည်း ဗဟိုအာဏာဖြန့်ခွဲခြင်း ရေး အပေါ် ကွဲပြားသည့်သဘောထားအမြင်အမျိုးမျိုးကြောင့် ထိုပြဿနာရပ်မှာ အခြားကိစ္စများထက် ဖြေရှင်းရပိုမိုခက်ခဲနေသည်။ ပြည်နယ်များသို့ အာဏာခွဲဝေခြင်း အကျိုးဆက်နှင့်ပတ်သက်ပြီးဆင်ဟာလီ လူမျိုးများအနေဖြင့် ရှေးကောက်ပွဲအခြေခံပြီး စိုးရိမ်သံသယများရှိခဲ့သည်။ ဗဟိုအစိုးရအာဏာကို ပြည်နယ်ဒေသများသို့ ပိုမိုအာဏာလွှဲပြောင်းပေးရန် တမိလ်းလူမျိုးတို့ဖက်မှလည်း မရမက တောင်းဆို နေကြသည်။ ဤအခြေအနေနှစ်ရပ်ကြားတွင် နိုင်ငံရေးသမားများအတွက် အခက်အခဲကြုံနေရသည်။ တမိလ်းလူမျိုးများ လွှမ်းမိုးထားတရာ အရှေ့မြောက်ခရိုင်ထားရှိရေးမှသည် ဗဟိုအားနည်းပြီး အာဏာပိုမိုရှိသည့်ပြည်နယ်များဖြင့် ဖယ်ဒရယ်နိုင်ငံရေးဖွဲ့စည်းမှုစနစ်အထိ တမိလ်းများမှ တောင်းဆိုကြသည်။ ညှိနှိုင်းမရသည့် သီးခြားနိုင်ငံတော်ဖြစ်ရေးအပေါ် အခိုင်အမာရပ်တည်ထားသော တမိလ်းလွတ်မြောက်ရေး ကျားအဖွဲ့ (Liberation Tigers of Tamil Eelam's - LTTE) ၏ တောင်းဆိုမှုနှင့် လုံးဝကွဲပြားသည်။

ဗဟိုအာဏာဖြန့်ကြက်ရေးသည် လက်တွေ့နိုင်ငံရေးစီမံခန့်ခွဲမှုများအတွက် ကျော်လွှားမရသည့် အတားအဆီးတခုဖြစ်ပေသည်။ တိုင်းပြည်ကို ဖြိုခွဲမည်ဆိုသော အခြေအမြစ်မရှိသည့် အစွဲအလန်းများ စိုးရိမ်ကြောက်ရွံ့မှုများခိုင်မြဲနေခြင်းကြောင့်ဖြစ်သည်။ ထိုကြောက်ရွံ့မှုများကြောင့်ပင် ဗဟိုအာဏာ အောက်ခြေ ခရိုင်များသို့ ဖြန့်ခွဲရေးအပေါ် ငြင်းဆန်မှုများဖြစ်ပေါ်လာရသည်။ သီရိလင်္ကာရှိ တမိလ်းခွဲထွက်ရေးအုပ်စုများကို အကာအကွယ်ပေး မွေးမြူထားရာဒေသဖြစ်ပြီး ယခင် အိန္ဒိယနိုင်ငံအတွင်း တမိလ်းခွဲထွက်ရေးအယူအဆများ စုစည်းရာဗဟိုဒေသနှင့်နီးစပ်သည့် အိန္ဒိယနိုင်ငံတောင်ပိုင်း တမိလ်းဒေသသည် (ပဋိပက္ခ၏) အဓိက

သီရိလင်္ကာ

ဖြစ်စဉ်လေ့လာချက် - သီရိလင်္ကာ

နေရာဖြစ်သည်။ ဗဟိုအာဏာကို ပြည်နယ်ကောင်စီများသို့ ဖြန့်ဝေခဲ့နိုင်ရန် အစပြုမှုများရှိနေသည့်ကြားကပင် နိုင်ငံမြောက်ပိုင်းနှင့် အရှေ့ပိုင်း ပြည်နယ်ခွဲထွက်ရေးလှုပ်ရှားမှုများကြောင့် ထိုအစီအစဉ်အပေါ် သံသယများရှိနေကြသည်။ ဗဟိုအာဏာခွဲဝေရေးအတွက် တမိလ်းလူမျိုးတို့၏တောင်းဆိုမှုဖိအားသည် သီရိလင်္ကာအတွင်း တမိလ်းလူမျိုးစုအများစုရှိရာဒေသများ ခွဲထွက်ရေးအတွက် ပဏာမအဆင့်ဖြစ်သည်ဟု ဆင်ဟာလီ အများစုကြီးက ရှုမြင်ကြသည်။ သမိုင်းဆိုင်ရာနောက်ခံအရပင်ဆင်ဟာလီလူမျိုးများအနေဖြင့် အန္တိယတောင်ပိုင်းနှင့်ပတ်သက်၍ စိုးရိမ်ကြောင့်ကျမှု သောကများရှိခဲ့သည်။ အထူးသဖြင့် အန္တိယတောင်ပိုင်း၏ အယူအဆသည် သီရိလင်္ကာနှင့်ဆင်ဟာလီတို့အတွက် တခုတည်းသော အင်အားကြီးသည့် မြိမ်းခြောက်မှု ဖြစ်သည်။ သူတို့၏စကားအသုံးအနှုန်းအရဆိုလျှင် တမင်တကာ သို့မဟုတ် မရည်ရွယ်ပဲနှင့် ဗဟိုအာဏာ ခွဲဝေရေး တမိလ်းလှုပ်ရှားမှု၏ ရှေ့တန်းရောက်ပုဂ္ဂိုလ်များမှာ မည်သူမည်ဝါ မသိကွဲဖြစ်နေသည်။ TULF အပါအဝင် တမိလ်းနိုင်ငံရေးအုပ်စုများနှင့် ခွဲထွက်ရေးအုပ်စုများသည် အန္တိယတောင်ပိုင်း တမီးနားဒူး ပြည်နယ် အစိုးရများ၊ အတိုက်အခံများနှင့် မကြာမီအတွင်းက အဆက်အသွယ်နီးနီးစပ်စပ်လုပ်နိုင်ခဲ့ခြင်းသည် အခြေ အနေကို ပိုမိုဆိုးဝါးလာစေခဲ့သည်။ ထိုဒေသအတွင်း ခွဲထွက်ရေးလှုပ်ရှားသူများအတွက် လေ့ကျင့်ရေးစခန်းများ ဆောက်ပြီး သီရိလင်္ကာ၏ မြောက်ပိုင်းနှင့်အရှေ့ခြမ်းကမ်းရိုးတန်းတလျှောက် ထိုးဝင်လှုပ်ရှားလာကြခြင်းဖြင့် အခြေအနေမှာ ပိုဆိုးလာသည်။ အမှန်အားဖြင့် သီရိလင်္ကာ၏အရေးကိစ္စမျှသာဖြစ်သည့် ဗဟိုအာဏာ လျှော့ချရေးကိစ္စသည် ထိုအခြေအနေများကြောင့် နိုင်ငံဖြတ်ကျော်ကိစ္စရပ်များဖြစ်လာသည်။ ၁၉၈၀ခုနှစ် ကာလများအတွင်း သီရိလင်္ကာအစိုးရနှင့် တမိလ်းကိုယ်စားလှယ်များအကြား နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲများ၌ အန္တိယ၏ကြားဝင်မှုအခန်းကဏ္ဍသည် ထိုအခြေအနေကို ပေါ်လွင်ထင်ရှားစေသည့်အချက်ဖြစ်သည်။

တမိလ်းလူမျိုးများအများစုရှိရာ သို့မဟုတ် အခိုင်အမာလူနည်းစုအဖြစ်တည်ရှိရာ သီရိလင်္ကာ မြောက်ပိုင်း နှင့် အရှေ့ပိုင်းဒေသများ၌ နေထိုင်သူ တမိလ်းများအတွက် စီမံအုပ်ချုပ်ရေးအာဏာ ဗဟိုထိန်းချုပ်မှုလျှော့ချမှု ဖိအားအကန့်အသတ်ရှိနေသည်။ အခြားလူမျိုးအုပ်စုများ၏ ဖိအားသက်ရောက်မှုမရှိပေ - တကယ်တမ်းတွင်မူ အားကောင်းသည့် အတိုက်အခံရှိသည်။ အရှေ့ခြမ်းဒေသအစိတ်အပိုင်း သို့မဟုတ် တခုလုံးကို မြောက်ပိုင်း ပြည်နယ်နှင့်ရောနှော၍ ပြည်နယ် သို့မဟုတ် ဒေသတခုပြုလုပ်ရန် ရှည်လျားကြာမြင့်သည့် အစီအစဉ်မှာ လူဦးရည် ၄၀ရာခိုင်နှုန်းဖြင့် တမိလ်းလူနည်းစုများအခိုင်အမာရှိရာ အရှေ့ခြမ်းဒေသလူဦးရည်ပြုအခြေ- အနေကြောင့် အဓိက အတားအဆီးဖြစ်လာသည်။ တမိလ်းကျားလွတ်မြောက်ရေးအဖွဲ့ အနေဖြင့်လည်း ခွဲထွက်ခွင့်မှလွဲ၍ မည်သည့်အချက်ကိုမျှ လက်ခံဖွယ်မရှိ။ ထိုအကြပ်အတည်းသည် ယနေ့ထက်တိုင် တည်ရှိနေဆဲဖြစ်သည်။ သီရိလင်္ကာမူတ်ဆလင်ကွန်ဂရက်ဦးဆောင်သည့် မူတ်ဆလင်များကလည်း မူတ်ဆလင် အများစုပါဝင်သည့် အရှေ့ခြမ်းပြည်နယ် သီးခြားအုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့ဖွဲ့ရန် တိုက်တွန်းတောင်းဆိုကြသည်။ ထိုတောင်းဆိုမှု၏ အသေးစိတ်ကျသည့် အမြင်မှာ သူတို့၏အဓိကနယ်မြေဖြစ်သည့် အရှေ့ပိုင်းခရိုင်အတွင်း မူတ်ဆလင်ပြည်နယ် တခုတောင်းဆိုခြင်းဖြစ်သည်။ သို့သော် မြောက်ပိုင်းပြည်နယ်ရှိ မန်နာခရိုင်ကဲ့သို့ပင် မူတ်ဆလင်များမှာ အခြားလူမျိုးစုအတွင်းရှိ အားကောင်းသည့်လူနည်းစုငယ်မျှသာဖြစ်သည်။

ခရိုင်၊ ပြည်နယ်နှင့် ပြည်နယ်အဆင့်မှ ကျော်လွန်သည့် ယူနစ်များအပေါ် အလေးပေးခဲ့သည့်အတွက် နောက်ဆက်တွဲအားဖြင့် အငြင်းပွားဖွယ်နည်းပြီး ဖြစ်နိုင်ချေပိုမိုရှိသည့် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချရေးပုံစံတရပ် - မြူနစ်စပယ်နှင့် မြို့ပြကောင်စီအဆင့် ကျေးရွာကောင်စီအဆင့်ရှိ ဒေသဆိုင်ရာအစိုးရအဖွဲ့အစည်းများ - အပေါ် လစ်လျူပြုလိုက်သည်။ ၁၈၆၅-၁၈၆၆ခုနှစ်၌ ကိုလန်ဘို၊ ကန်ဒီ နှင့် ဂယ်လီ ဆိုသည့် အဓိကကျသည့် မြူနစ်စပယ်ဒေသသုံးခု ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ပိုမိုသေးငယ်သည့် မြို့ပြနှင့်ကျေးရွာကောင်စီများကို ၂၀ရာစုအစောပိုင်း ကတည်းက စတင်ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ဒေသဆိုင်ရာအစိုးရအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ယင်းပြဿနာရပ်များအပေါ် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ဆန်းစစ်ခြင်းကို နောက်ဆုံးအကြိမ်အားဖြင့် ၁၉၅၄-၅၅ အစောပိုင်းက ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ထို့အပြင် ခရိုင်နှင့်ပြည်နယ်ကောင်စီများဖွဲ့စည်းရန် တမိလ်းပါတီများ၏ လှုံ့ဆော်မှုကြောင့် အုပ်ချုပ်မှု ဒုတိယအဆင့် နေရာများကို အထူးသီးသန့် အာရုံစိုက်ခဲ့ရသည်။

ဖွံ့ဖြိုးရေးကောင်စီများအပေါ် ၁၉၈၀ခုနှစ် သမ္မတရုံးကော်မရှင်၏ ဆုံးဖြတ်ချက်အရ ကျေးရွာအဆင့် ကောင်စီများကို ဖျက်သိမ်းပြီး ယင်း၏လုပ်ပိုင်ခွင့်လုပ်ငန်းများကို ခရိုင်ဖွံ့ဖြိုးရေးကောင်စီ၏ ဒေသအဆင့်ယူနစ်

သီရိလင်္ကာ

များနှင့် (တရားဝင်သတ်မှတ်ထားခြင်းမဟုတ်သည့်) ကျေးရွာအဖွဲ့အစည်းများသို့ လွှဲပြောင်းခဲ့သည်။ ထိုဆုံးဖြတ်ချက်ဖြင့် မျှော်လင့်ထားသည့် အကျိုးအမြတ်တခုကိုမျှ ပေါ်ထွက်ခဲ့ခြင်းမရှိ။ ထိုဆုံးဖြတ်ချက်သည် နိုင်ငံရေးအရစဉ်းစားချက်များနှင့် အိမ်ထောင်ကျမှုမရှိသည့် စိတ်ကူးယဉ်မှုများကို ရောမွှေပြီး အခြေခံထားခြင်းဖြစ်၏။ TULF အနေဖြင့် ခရိုင်ကောင်စီများအားကောင်းလာပြီး ခရိုင်ကောင်စီများ၏ ကြီးကြပ်မှုအောက် ဒေသခံအစိုးရအဖွဲ့အစည်းများဖြစ်ပေါ်လာမည်ဟု မျှော်လင့်ခဲ့သည်။ ကျေးရွာကောင်စီများ၏ စီမံအုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ အသုံးစရိတ်များမြင့်မားလာသည့်အတွက် ဖွံ့ဖြိုးရေးအစီအစဉ်များအတွက် ငွေအနည်းငယ်သာကျန်ရှိတော့သည်ဟု အခြားသူများက ထောက်ပြခဲ့သည်။ တရားဝင်သတ်မှတ်ထားခြင်းမဟုတ်သော်လည်း လူထုကြိုက်ဖြစ်သည့် ကျေးရွာအဆင့်အဖွဲ့အစည်းများသည် ပါတီနိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားမှုများနှင့် ပတ်သက်မည်မဟုတ်သလို၊ ဖွံ့ဖြိုးရေးစီမံကိန်းများအတွင်း ကျေးရွာလူထုအားလုံးကို ခေါ်ယူစည်းရုံးနိုင်မည်ဟု ယူဆမှုရှိခဲ့သည်။ တနည်းအားဖြင့် ကျေးရွာအဆင့်အဖွဲ့အစည်းများသည် နိုင်ငံတော်နှင့်ခရိုင်အဆင့်ကောင်စီရွေးကောက်ပွဲများအကြား ကျေးရွာ၏ရပ်တည်မှုကို နိုင်ငံရေးအရပတ်သက်မှုနည်းစေရန် ဆောင်ရွက်နိုင်မည်ဟု ယုံကြည်ခဲ့ကြခြင်းဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း ကျေးရွာကောင်စီများကို အစားထိုးသည့် တရားဝင်သတ်မှတ်ထားခြင်းမဟုတ်သော ထိုအဖွဲ့အစည်းဆောင်ရွက်မှုများသည် အုပ်ချုပ်ရေးအရ ထိရောက်အောင် မစွမ်းဆောင်နိုင်သလို၊ ဒေသလိုအပ်ချက်အတွက် မျှော်လင့်ထားသည့် တာဝန်များကို လည်း မဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့ပေ။ ထို့ကြောင့် ကျေးရွာကောင်စီများကို ၁၉၈၈-၈၉ခုနှစ်များတွင် ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းခဲ့ပြီး၊ ပထမအကြိမ်ရွေးကောက်ပွဲကို ၁၉၉၁ခုနှစ်၌ ကျင်းပခဲ့သည်။ သို့သော်ငြားလည်း ကျေးရွာနှင့်မြို့ပြကောင်စီများ၏ ဘဏ္ဍာရေးအလားအလာကောင်းများ သို့မဟုတ် မြို့နယ်စာပယ်များ၏ အာဏာလုပ်ပိုင်ခွင့်၊ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုနှင့် အရင်းအမြစ်များ ဆန်းစစ်ရန် စနစ်တကျ ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ထားခြင်းမရှိပေ။ သီရိလင်္ကာ အနေဖြင့် တောင်အာရှနိုင်ငံများ၏ မြို့ပြပုံစံတည်ဆောက်မှု ဆိုးကျိုးများကို ရှောင်ရှားခဲ့သလို၊ ဒေသဆိုင်ရာ အစိုးရ အဖွဲ့အစည်းများ အထူးသဖြင့် မြို့နယ်စာပယ်များ၏ ထိထိရောက်ရောက် လုပ်ဆောင်မှုများအပေါ် ပိုမိုရသည့် အခြေအနေကိုသာ ဆက်လက်ပန်တီးခဲ့သည်။

ပြင်ပအကြောင်းတရား

သီရိလင်္ကာ၏ လူမျိုးရေးပဋိပက္ခအတွင်း အိန္ဒိယ၏အခန်းကဏ္ဍ ၃ရပ်ရှိခဲ့သည်။ ပထမအချက်မှာ အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင်းမှ ခိုအောင်းရပ်တည်လှုပ်ရှားနေကြသည့် သီရိလင်္ကာတမိလ်းနိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားသူများကို တိတိဆိတ်ဆိတ်အကူအညီပေးခြင်းဖြစ်ပြီး၊ ၁၉၈၀ခုနှစ် အင်ဒီရာဂန္တီအာဏာရလာချိန်တွင် ထိုထောက်ပံ့ကူညီမှုများ ပိုမိုများပြားလာသည်။ ထိုကဲ့သို့ တိတိဆိတ်ဆိတ်လက်ခံအကူအညီပေးမှုသည် ၁၉၈၇ခုနှစ်အထိ ဖြစ်သည်။ ဒုတိယအချက်အားဖြင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင်းရှိ တမိလ်းနာဇူး ပြည်နယ်သည် သီရိလင်္ကာအရေး၌ အိန္ဒိယရပ်တည်မှုထွေပြားခြင်း၏ အဓိကအကြောင်းအချက်ဖြစ်၏။ ထိုကဲ့သို့ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ နယ်မြေအစိတ်အပိုင်းတခုအနေဖြင့် ထိုနိုင်ငံနှင့်အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံအကြားဆက်ဆံရေးအပေါ် ပြင်းပြင်းထန်ထန် လွှမ်းမိုးလာခြင်းကို တွေ့ရခဲ့လှသည်။ ထို့ကြောင့် အိန္ဒိယ - ဤရာဇဝင်က နှင့် သီရိလင်္ကာဆက်ဆံရေးသည် နိုင်ငံတကာကိစ္စရပ်များ၌ ထူးခြားသည့်ဖြစ်ရပ် ဖြစ်၏။ ဝန်ခံရမည်မှာ အိန္ဒိယ၏ရပ်တည်မှုသည်တမိလ်းနာဇူးဆိုင်ရာ ပြည်တွင်းပေါ်လစီအား တုန့်ပြန်မှုသက်သက်ထက် ပိုမိုရှုပ်ထွေးသည်။ သို့သော်လည်း ပြည်တွင်းရေးကိစ္စရပ်မှာ ပို၍ အလေးထားစဉ်းစားရသည့် အချက်ဖြစ်သည်။ တမိလ်းနာဇူး အစိုးရများသည် သီရိလင်္ကာတမိလ်း ခွဲထွက်ရေးလှုပ်ရှားသူများကို ဒေသတွင်း ခိုလှုံခွင့်၊ အခြေစိုက်ခွင့်၊ သင်တန်းယူလေ့ကျင့်ခွင့်များ ပေးခဲ့သည်။ အိန္ဒိယဗဟိုအစိုးရကိုယ်၌ကလည်း ထိုကိစ္စများတွင် ပါဝင်ပတ်သက်သလို၊ သင်တန်းအတွက် ထောက်ပံ့ခြင်း၊ စခန်းများတည်ရှိခြင်း၊ နိုင်ငံ၏အခြားဖက်ခြမ်း၌ အခြေခံချခြင်းများကို ခွင့်ပြုခဲ့သည်။ ၁၉၈၀ခုနှစ်ကာလများအစောပိုင်း အင်ဒီရာဂန္တီလက်ထက်တွင် ထိုလှုပ်ရှားမှုများ စတင်ခဲ့ခြင်းဖြစ်၏။ သီရိလင်္ကာအတွင်း ၁၉၈၃ ဇူလိုင်လ အဓိကရုဏ်းများမတိုင်ခင်အထိ ဖြစ်သည်။

အိန္ဒိယ၏ တတိယအခန်းကဏ္ဍသည် ကြားဝင်စေ့စပ်ညှိနှိုင်းပေးခြင်းဖြစ်၏။ ထိုကြားဝင်မှုသည် အင်ဒီရာဂန္တီလက်ထက် ၁၉၈၃ဇူလိုင်လအတွင်း သီရိလင်္ကာရှိ တမိလ်းဆန့်ကျင်ရေးအဓိကရုဏ်းများအပေါ် နိုင်ငံရေးအရတုံ့ချက်တုန့်ပြန်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုပေါ်လစီသည် ရာဂျစ်ဂန္တီလက်ထက်တိုင်ဖြစ်၏။

သီရိလင်္ကာ

ဖြစ်စဉ်လေ့လာချက် - သီရိလင်္ကာ

ကြားဝင်စေ့စပ်သူအဆင့်မှ လုံးဝပါဝင်ပတ်သက်သူအဖြစ် အိန္ဒိယ၏ပေါ်လစီပြောင်းလဲမှုသည် ၁၉၈၇ခုနှစ်မှစ၍ ၁၉၉၀ခုနှစ်ကာလများ အလယ်ပိုင်းအထိဖြစ်သည်။ ထိုဖြစ်ရပ်သည်လည်း လူမျိုးရေးပဋိပက္ခများအတွင်း ကြားဝင်စေ့စပ်မှုသမိုင်းများ၏ ထူးခြားသည့်ဖြစ်ရပ်ဖြစ်ခဲ့သည်။ ထိုကဲ့သို့ အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံတစ်ခု၏ အရေးကိစ္စအပေါ် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးသူအဖြစ်ခံယူပြီး လူနည်းစုအစိတ်အပိုင်းများအပေါ် စစ်ရေးအရဝင်ရောက်စစ်ဆင်သည့် ကြားဝင်စေ့စပ်သူအဖြစ်သည် ယခင်ကမရှိခဲ့ သို့မဟုတ် ရှားရှားပါးပါး သာတွေ့ခဲ့လှသည်။

တစ်လျှောက်တည်းအရ အုပ်စုများအပေါ် အကူအညီပေးခြင်းဖြင့် အိန္ဒိယကြားဝင်မှုစတင်ခဲ့သည်။ သီရိလင်္ကာ အစိုးရ၏ မဟာဗျူဟာပြောင်းလဲလာရန် အကြံပေးခဲ့သည့် သို့ ဆွဲဆောင်သည့် လှုပ်ရှားမှု တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း အတွက် ထိုအထောက်အပံ့များပေးခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုမှတစ်ဆင့် အိန္ဒိယ၏ကြီးကြပ်မှုအောက် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှု များ စတင်ရန်ဖြစ်သည်။

၁၉၈၇ခုနှစ်၌ သီရိလင်္ကာလူမျိုးစုပြဿနာဖြေရှင်းရေးအတွက် အိန္ဒိယအစိုးရမှ ဒုတိယအကြိမ် ကြားဝင်ညှိနှိုင်းပေးခဲ့ပြန်သည်။ ထိုအကြိမ်၌ ပဋိပက္ခအတွင်းရှိ အစုအဖွဲ့တစ်ခု သို့မဟုတ် အစုအဖွဲ့အားလုံးကို အရေးယူပိတ်ဆို့မှုပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် ပဋိပက္ခပြေလည်စေရန် ကြားဝင်ဖိအားပေးခဲ့သည်။ ထိုဖြစ်စဉ်တစ်လျှောက် အိန္ဒိယသည် စစ်မက်အုပ်စုများ၏ အဓိကရန်သူဖြစ်လာခဲ့သည်။ လူမျိုးစုပဋိပက္ခများအတွင်း နိုင်ငံတကာ ဝင်ရောက်ပတ်သက်ခြင်းဖြင့် ပဋိပက္ခအတွင်းအစုအဖွဲ့များမျှော်လင့်ချက်များ ဖြစ်မလာသည်ကို အိန္ဒိယကြားဝင် စွတ်ဖက်မှုများက ဖော်ပြခဲ့သည်။ အမှန်တကယ်၌ ကြားဝင်စွတ်ဖက်မှုဖြင့် မျှော်လင့်သည့် အကျိုးအမြတ် များရလာခြင်းမရှိပေ။ ဆန့်ကျင်ဖက်အားဖြင့် နိုင်ငံတကာဝင်ရောက်ပတ်သက်မှုကြောင့် ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားမှု ပိုမို တာရှည်လာပြီး၊ ပဋိပက္ခအတွင်းရှိ အစုအဖွဲ့အများစုအတွက် ခက်ခက်ခဲခဲဖြစ်စေသည်။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ ပြည်တွင်းလူမျိုးစုပြဿနာရပ်အတွင်း အားကြီးသောဒေသဆိုင်ရာ သို့ နိုင်ငံတကာဆိုင်ရာ အာဏာပိုင်များမှ ကြားဝင်လာသည်နှင့် မူလရှိသည် ပဋိပက္ခအကြောင်းရပ်များနေရာတွင် ပြည်ပပြိုင်ဖက်များ၏ အကျိုးစီးပွားများ နေရယူလာတတ်သည်။

သီရိလင်္ကာလူမျိုးစုအရေး အိန္ဒိယ၏ကြားဝင်မှုမှရလာသည့် ခိုင်လုံသည့်သင်ခန်းစာအရ ပြင်ပအာဏာပိုင် များ အနေဖြင့် သူတို့၏နိုင်ငံရေးစနစ်နှင့် နိုင်ငံရေးအတွေ့အကြုံများမှ ဥပမာရပ်များဖြင့်သာ ကူညီနိုင်ကြသည်။ အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံတစ်ခုအတွင်း လူမျိုးရေးပြဿနာတစ်ရပ်ကို ကောက်ချက်ချရာတွင် ဒေသတွင်း အာဏာပိုင်တစ်ရပ်မှ ပြုလုပ်ခြင်းသည် အမှားယွင်းဆုံးဖြစ်၏။ ဥပမာ - လစ်ဘရယ်ကိစ္စအတွင်း အစွဲအမူနှင့် ဆီရီးယားတို့ကို လေ့လာကြည့်ပါ။ သီရိလင်္ကာအစိုးရအနေဖြင့် အခြားသော ပြင်ပကြားဝင်စေ့စပ်မှုများကို လက်ခံရန် တွန့်ဆုတ်နေသည်မှာ (လက်ခံဖွယ်မရှိသလောက်ပင်) ယခင် အိန္ဒိယကြားဝင်မှု၏ သိသိသာသာ ရှုံးနိမ့်မှုများကြောင့်ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် ကြီးမားသည့် နိုင်ငံရေးအရဆုံးရှုံးနစ်နာမှုများမှာ သီရိလင်္ကာနိုင်ငံ၏ ဒီမိုကရေစီစနစ်ကိုပါ ထိခိုက်သောကြောင့်ဖြစ်၏။

၄၆။ လူ့အခွင့်အရေးကိရိယာများ

၄၊ ၆။ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အသုံးပြုနိုင်သည့် ဥပဒေ၊ နည်းဥပဒေ များနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ

လူမှုအဆောက်အအုံ ပဋိပက္ခများတွင် အဓိပ္ပါယ်ရှိစွာနှင့် မျှတစွာ ဖြေရှင်းနိုင်ရန် နည်းလမ်းများကို ဒီမိုကရေစီကျသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် ဒီမိုကရေစီ တန်ဖိုးများက ဖန်တီးပေးသည်။ သို့သော် လူမှုအဖွဲ့အစည်းများတွင် ငြိမ်းချမ်းစွာ အတူတကွနေထိုင်ရေးအတွက် ဒီမိုကရေစီအနေဖြင့် ဘောင်တခုအဖြစ် သတ်မှတ်ပေးရန် အတွက်မူ ဒီမိုကရေစီကို လုပ်ထုံးလုပ်နည်းဆိုင်ရာတွင် လည်းကောင်း၊ ကျယ်ပြန့်သော ဖွင့်ဆိုချက်များဖြင့်လည်းကောင်း၊ ယင်းနှစ်ရပ်စလုံးတွင် အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုထားရန် လိုအပ် သည်။ ယင်းအရေးကြီးမှုကို အခွင့်အရေးများအား အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုရန် အတွက်လည်းကောင်း၊ ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်းအတွက် လည်းကောင်း၊ ရည်ရွယ်ချက်များဖြင့် လွန်ခဲ့သောနှစ်များအတွင်းက ထုတ်ဖော်ခဲ့ကြသည်။

- ၄၊ ၆၊ ၁။ ။ နိဒါန်း
- ၄၊ ၆၊ ၂ နှင့် ၄၊ ၆၊ ၃ ။ ။ အနည်းစု အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်သည့် ဥပဒေများ (၁) လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ
- ၄၊ ၆၊ ၄။ ။ အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်း
- ၄၊ ၆၊ ၅။ ။ လတ်တလောဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော စတင်ဖြစ်ထွန်းဖြစ်မှုများ
- ၄၊ ၆၊ ၆။ ။ နိဂုံး

၄၊ ၆၊ ၁။ နိဒါန်း

ယနေ့ကာလတွင် ဖိအားအပေးဆုံး ကိစ္စရပ်များ၏ အများစုမှာ - လူ့အခွင့်အရေး၊ ကိုယ်ပိုင်ပြဋ္ဌာန်းခွင့်၊ မျိုးချစ်စိတ်ဓာတ်၊ နိုင်ငံတကာဆိုင်ရာ လုံခြုံရေးနှင့် ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ရေး စသည်တို့သည် ပြဋ္ဌာန်းမှု ပုံစံအရလည်းကောင်း၊ အခြေခံ အမျိုးအစား ခွဲခြားမှုအရလည်းကောင်း၊ အားလုံးတို့နှင့် ဆက်နွယ်လျက်ရှိကြသည်။ ယင်းသို့သော ကိစ္စရပ်များကို ကိုင်တွယ်ရန်အတွက် မူဝါဒများကို ဖော်ထုတ်ကြိုးရာ၌ ကြုံတွေ့ရသည့် တခုတည်းသော အခက်အခဲမှာ ဘာသာရေး သို့မဟုတ် တိုင်းရင်းသား မျိုးနွယ်အရ ကြွေးကြော်မှုများနှင့် သတ်မှတ်တပြဋ္ဌာန်းချက်များမှာ အမြဲတစေ အနုတ်လက္ခဏာ မဖြစ်ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ အမှန်စင်စစ် ဤသို့သော ကြွေးကြော်ချက်များ အချို့အတွက် နေရာထားပေးခြင်းသည် လူနည်းစုများ၏ စိုးရိမ်မှုများကို ပယ်ဖျက်ပေးရန် ကူညီနိုင်သ ကဲ့သို့ ၎င်းတို့အား လုံခြုံမှုရှိစေခြင်း ခံစားမှုတရပ်ကို ပေးအပ်နိုင်ပါသည်။ ဆက်လက်၍ ဆိုရလျှင် ဘာသာရေးနှင့် လူမျိုးရေးတွဲဖက် ဖြစ်ပေါ်နေမှုများသည် လူ့အဖွဲ့အစည်းများ၏ စိတ်ပိုင်းနှင့် ကျင့်ဝတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ကောင်းမွန်မှုများအတွက် အရေးပါလျက်ရှိသည်။ စိတ်ပိုင်းနှင့် ကျင့်ဝတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ပြည့်စုံမှုသည်လည်း ၎င်းတို့ကို ငြင်းပယ်ရန်မှာ မှားယွင်းမည်ဖြစ်သည်။ ဤသို့ဖြင့် ချိန်ခွင်လျှာ ညှိမှုတရပ်ကို လူမျိုးရေး၊ ဘာသာရေးနှင့် တမျိုးသားလုံးဆိုင်ရာ သစ္စာရှိမှုများမှ ဖြစ်ပေါ်နိုင်သော ပြဿနာရပ်များနှင့် ယင်းလူမျိုးရေး၊ ဘာသာရေးနှင့် နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များတွင် ပိတ်ဆို့မှုများ ကြောင့် ရလာဒ်အဖြစ် ထွက်ပေါ်နိုင်သည့် အခက်အခဲများအကြားတွင် ပြုလုပ်ရန် လိုအပ်လျက်ရှိ သည်။ ဤထိန်းညှိမှုကို ပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် ကျွန်ုပ်တို့ကာလတွင် အခြေခံကျသော စိန်ခေါ်မှုများထဲမှ တခုကို ဖော်ပြလျက်ရှိသည်။ ယင်းမှာ ယဉ်ကျေးမှု၊ ဘာသာရေး၊ ဘာသာစကားနှင့် အုပ်စုများ စသည် တို့တွင် ကွဲပြားခြားနားမှုများ ရှိနေခြင်းကို နိုင်ငံတော်တရပ်က ထိန်းညှိနိုင်ရန်အတွက် ခံယူမှုတရပ် ပြန်လည်သွတ်သွင်းခြင်းပင်

ဖြစ်သည်။

တခါတရံ ပေါ်လစီကို သဘောတူရာ၌ အခက်အခဲတရပ်သည် တန်ဖိုးများအပေါ်တွင် သဘောမတူညီခြင်း တရပ်အပေါ်မှ ပေါ်ထွက်လေ့ရှိသည်။ ကွဲပြားခြင်းနားမှုနှင့် တင်းမာမှု များမှာ တဦးချင်းဆိုင်ရာ ကြွေးကြော်မှုများတွင် အလေးထားဆောင်ရွက်သူများနှင့် ဘာသာရေး နှင့် လူမျိုးရေး ဆိုင်ရာ အခြေခံမူများအပေါ် ထောက်ခံသူတို့အကြားတွင် မကြာခဏ ပေါ်ထွက်လျက်ရှိသည်။ ဥပမာ အားဖြင့် အုပ်စုတစ်ခု၏ အခွင့်အရေးကို လက်ခံခြင်း သည် အချို့သော တောင်းဆိုမှုများကို ပြေငြိမ်းရန် မကြာခဏ ကူညီနိုင် သော်လည်း ယင်းသည် တဦးချင်း၏ အခွင့်အရေးများ လေးစားခြင်း အပိုင်းနှင့်မူ ပြဿနာဖြစ်ပွားစေသည်။ ဓနသဟာယနိုင်ငံအများအပြားတွင် ယင်းသို့သော ပြဿနာများသည် ရုတ်တရက်ပြင်းထန်စွာ ဖြစ်ပေါ်သော ပုံစံတရပ်ဖြင့် ပေါ်ထွက် လေ့ရှိသည်။ (ဓလေ့ထုံးတမ်းဆိုင်ရာ ဥပဒေတွင် အုပ်စုဆိုင်ရာ ဥပဒေအောက်တွင် အမျိုးသမီးများ၏ အဆင့်အတန်းသည် အမျိုးသားများ၏ အဆင့်အတန်းထက် နိမ့်ကျလျက်ရှိသည်။ အမျိုးသမီးများသည် ခွဲခြားသတ်မှတ်ခြင်း များကို ခံစားလျက်ရှိရာ ကလေးသူငယ်များကို စောင့်ရှောက်ခြင်းနှင့် ထိန်းသိမ်းခြင်းဆိုင်ရာ အပိုင်းတွင် လည်းကောင်း၊ ထိမ်းမြားခြင်းဆိုင်ရာ ဥပဒေများ၊ လုပ်ငန်းပိုင်းခြားမှု သို့မဟုတ် ပစ္စည်းဥစ္စာ ပိုင်ဆိုင်မှုကို ရရှိခံစားနိုင်ခြင်း၊ သို့မဟုတ် (အိန္ဒိယ၊ တောင်အာဖရိက၊ ကနေဒါနှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ရေးဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် ဓလေ့ထုံးတမ်း ဥပဒေကို အသိအမှတ်ပြုသည့် အခြားသော နိုင်ငံအများအပြားတို့တွင်) အပေးဆက်ခံခြင်းဆိုင်ရာ အပိုင်းတွင် လည်းကောင်း၊ ခွဲခြားသတ်မှတ်ခြင်း ခံစားကြရသည်။ အခက်အခဲများသည် အထူးပြုမှု ဆက်ဆံခြင်းရရှိသည့် အုပ်စုများတွင် အဖွဲ့ဝင်ဖြစ်ခြင်းနှင့် အဖွဲ့ဝင်အ ဖြစ်မပါဝင်ခြင်းတို့ အကြား ဆက်ဆံရေးများတွင်လည်း ပေါ်ပေါက်နိုင်ပါသည်။ (ကိုဖက်ပြည်နယ်တွင် ဖြစ်ပေါ် နေသကဲ့သို့ ရှင်းလင်းပြီးထိရောက်သည့် ပေါ်လစီတရပ်ကို ဖော်ထုတ်ထားသည့်တိုင် အဖြေတစ်ခုချမှတ်ထားရန်အတွက် ကာကွယ်ထားခြင်း သို့မဟုတ် မကျေမလည်ဖြစ်နေ ခြင်း စသည့် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် မကျေနပ်သည့် အုပ်စုသေးသေးလေးကပင်လျှင် လုပ်ငန်း ဖော်ဆောင်ရာတွင် ပင်ပန်းနွမ်းနယ်စေသည်။ ထင်ရှားသော ဖော်ပြမှုတရပ်မှာ သီရိလင်္ကာနိုင်ငံတွင် တမီးလ်နှင့် ဆီဟာလီ အဖွဲ့အစည်းများထဲတွင်ရှိသော အစိုးရအုပ်စု များက သဘောတူ အဖြေရှာခြင်းတရပ်ကို အမြဲတစေ ဆန့်ကျင်နေခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ဒီမိုကရေစီသို့ ဦးတည်ရာတွင် ယင်းသို့သော ပဋိပက္ခများ၏ ဆက်နွယ်မှုမှာ အမြဲတစေ ရှုပ်ထွေးလျက်ရှိသည်။ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ဆိုင်ရာ ဒီမိုကရေစီကျသော ယူဆချက် များမှာ နိုင်ငံတစ်ခုအတွင်း ၎င်းတို့အနေဖြင့် သီးခြားပြည်သူတရပ်ဖြစ်သည်ကို ၎င်းတို့၏ တောင်းဆိုမှု တည်ဆောက်ရန်အလို့ငှာ အခြားသောအုပ်စုများမှ ၎င်းတို့နှင့် ကွဲပြား ခြားနားချက်များမှာ အပေါ် ဖော်ပြနိုင်ရန်အတွက် နိုင်ငံတစ်ခုအတွင်းရှိ အမျိုးမျိုး ကွဲပြားသော အဖွဲ့အစည်းများ၏ တောင်း ဆိုချက်များဖြင့် မြင့်မားလာလျက်ရှိသည်။ အများစုဝါဒ၏ သိမ်းကြိုးတောင်းဆိုမှုများသည် အနည်းစု များအပေါ် ဖိနှိပ်ခြင်းဆီသို့ ဦးတည်လျက်ရှိသည်။ ထို့အတူ ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးများကို ဖိနှိပ်ခြင်း ဆီသို့ ဦးတည် စေကာ နိုင်ငံမှလည်း ၎င်းတို့အားခွဲထွက်သွားစေရန် ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ သို့သော် ဒီမိုက ရက်တစ် နည်းစနစ်များနှင့် တန်ဖိုးများသည် ပြဿနာရပ်များတွင် အဓိပ္ပါယ်ရှိစွာနှင့် တရားမျှတစွာ ကိုင်တွယ်နိုင်ရန် နည်းလမ်းများဖြည့်တင်းလျက်ရှိသည်မှာလည်း သံသယ ဖြစ်ဖွယ်မရှိချေ။ သို့ရာတွင် ဒီမိုကရေစီစနစ်သည် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုများနှင့် ပြဿနာ အဖြေရှာခြင်းများအတွက် အသုံးဝင်သော ဘောင်တရပ်ကို ထောက်ပံ့ပေးနိုင်ရန်မှာ ယင်းထောက်ပံ့နိုင်သည့် ဒီမိုကရေစီဘောင်တရပ်ကို လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် ကျယ်ပြန့်သော ဖွင့်ဆိုချက်များ စသည့်နှစ်ရပ်စလုံးတွင် အဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုမှသာ ပြုလုပ်နိုင် စွမ်းရှိမည်ဖြစ်သည်။ ဤကိစ္စသည်ပင်လျှင် အခွင့်အရေးများကို သတ်မှတ်ပြဌာန်းခြင်းနှင့်

လူ့ အခွင့်အရေးကို ပြဌာန်းပေးသော၊ ကာကွယ်ပေးသော၊ ဥပဒေနှင့် အခြေခံဥပဒေများသည် ဒီမိုကရေစီစနစ် ကျင့်ကြံရေးနှင့် အများစုအာဏာကို ကန့်သတ်ပေးရာတွင် အထူး အသုံးဝင်သည့် မူဘောင်များ ပင် ဖြစ်သည်။

၄၆။ လူ့အခွင့်အရေးကိရိယာများ

ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ခြင်း ပြုလုပ်သည့် ဥပဒေဆိုင်ရာနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာ ဖော်ပြချက်များ သည့် မည်သည့်ကြောင့် ဤမျှအရေးကြီးလျက်ရှိသည်ကို ဖော်ပြလျက်ရှိသည်။ လျှောက်ကန်သင့်မြတ်ခြင်း၊ လူမှုရေးဆိုင်ရာ တရားမျှတခြင်းနှင့် အလေ့အထကောင်းများ ရှိခြင်း၊ အခြေခံမူများအပေါ်တွင် အခြေပြုကာ ဥပဒေနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာ ပြဌာန်းချက်များ သည် ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို မောင်းနှင်ရန်အတွက် ကြီးမားကျယ်ပြန့်သော ဘောင်တစ်ခုကို ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ ထို့အတူ အများစုကြီး၏ ပါဝါကို အကန့်အသတ် တခုထားရန် နေရာလည်းဖြစ်လာသည်။ ဒီမိုကရေစီကို ခံစားခွင့်ဆိုသည်မှာ ယနေ့ကာလတွင် အခြေခံမူတစ်ရပ် ဖြစ်လာသည်။ ယင်းအခြေခံမူတွင် လူမျိုးရေးနှင့် အခြားသော ပဋိပက္ခများကို ဖြေရှင်းနိုင်ရန်အတွက် ဘောင်တစ်ခုကို ပြုလုပ်နိုင်သည့် ပြဌာန်းချက်များကို ဖော်ပြလျက်ရှိသည်။ ကုလသမဂ္ဂ ပဋိညာဉ်တွင် ကိုလိုနီဖျက်သိမ်းရေးဆိုင်ရာ အခြေခံမူအဖြစ် အသိအမှတ် ပြုထားသည့် ကိုယ်ပိုင် ပြဌာန်းခွင့် အခြေခံမူမှာ နိုင်ငံတကာ အနှစ်ချုပ်အားဖြင့် ၁၉၆၆ ခုနှစ်တွင် ပြည်သူ့အားလုံးဆီ သို့ တိုးချဲ့ရောက်ရှိသွားသည်။ ICCPR နိုင်ငံသားနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အခွင့်အရေး အပေါ် နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီချက်စာချုပ်နှင့် စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအပေါ် နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီချက်စာချုပ် ICESCR တို့ဖြစ်သည်။ ယင်းနိုင်ငံ တကာစာချုပ်နှစ်ခုနှင့် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေး ကြေငြာစာတမ်း UDHR တို့အား အတူတကွ ပေါင်းစပ်ပြီး နိုင်ငံတကာအခွင့်အရေးများဆိုင်ရာ ဥပဒေဟုခေါ်သည်။

အစိုးရ၏အာဏာပိုင်မှု၏ ဤခြေခံသည် ပြည်သူများ၏ ဆန္ဒမှ ဖြစ်ရမည်။ ပြည်သူ၏ဆန္ဒကို အခါအားလျော်စွာနှင့် စစ်မှန်သော ရွေးကောက်ပွဲများတွင် ဖော်ထုတ်မှုပြုရလိမ့်မည် ဖြစ်သည်။ ယင်းရွေးကောက်ပွဲများကို ကျင်းပရာတွင် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာနှင့် တူညီသော အခွင့်အရေးများအရ ပြုလုပ်ရမည်ဖြစ်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲများကို ကျင်းပရာတွင် လျှို့ဝှက်မဲပေးစနစ်ဖြင့် လည်းကောင်း၊ လါတ်လပ်သော မဲပေးသည့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် ညီမျှသည့် ကျင်းပရမည်။ လူတိုင်းလူတိုင်းသည် သူ၏နိုင်ငံအစိုးရတွင် တိုက်ရိုက်သော်လည်းကောင်း၊ သို့မဟုတ် လွတ်လပ်စွာ ရွေးချယ်သည့် ကိုယ်စားပြုမှုများမှလည်းကောင်း ပါဝင်ဆောင်ရွက်ရန် အခွင့်အရေး ရရှိသည်။

UDHR ပုဒ်မ (၂၀)

နိုင်ငံတကာပြဌာန်းချက်များသည် အောက်ပါနည်းလမ်းနှစ်သွယ်အားဖြင့် ပေါ်ထွက်လာကြသည်။ က) လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အထွေထွေပြဌာန်းချက်များအပေါ် ထုတ်ဖော် ဆွေးနွေး ခြင်း၊ ထို့အတူ ခ) လူနည်းစုများ၊ အုပ်စုများ သို့မဟုတ် ခွဲခြားဆန့်ကျင်မှုများကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်း ရာတွင် အထူး ပြဌာန်းချက်များ ဖော်ထုတ်ခြင်းဖြင့် လည်းကောင်း နည်းလမ်းနှစ်သွယ် အားဖြင့် ဖြစ်ထွန်းလာကြသည်။ လူ့အခွင့်အရေးကို သတ်မှတ်ရန်နှင့် ကာကွယ် စောင့်ရှောက်ရန်အတွက် ပြုလုပ်ထားသည့် အဓိကကျသော ပြဌာန်းချက်များမှ အချို့ကို ကျွန်ုပ်တို့ ဖော်ပြ ထားသည်။

၄၆ ၊ ၂။ ။ ဘာသာရေးနှင့် လူမျိုးရေးဆိုင်ရာ အရေးယူမှုများနှင့် ပက်သက်သော ပြဋ္ဌာန်းချက်များ

ဘာသာရေးနှင့် လူမျိုးရေးလွှမ်းမိုးမှုနှင့် ခွဲခြားမှုများကို ကိုင်တွယ်နိုင်ရန် ပထမဆုံး အဓိကကျသော ပြဋ္ဌာန်းချက်မှာ ၁၉၄၈ခုနှစ်တွင် လူမျိုးပြုန်းသတ်ဖြတ်ခြင်းဆိုင်ရာ ရာဇဝတ်ပြစ်မှုအား တားဆီးခြင်းနှင့် အပြစ်ပေးခြင်းဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်ဖြစ်သည်။ ယင်းသဘောတူညီချက်သည် ယင်းသို့သော သွေးဆောင်မှုတရပ်မှ လူသားမျိုးနွယ် တို့အား လွတ်မြောက်အောင် ရည်ရွယ်ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ယင်းဥပဒေအရ လူမျိုးဖြုတ် သတ်ဖြတ်ခြင်းကို နိုင်ငံတကာဥပဒေအောက်တွင် ရာဇဝတ်မှုတရပ်အဖြစ် ထုတ်ပြန် ကြေငြာထားသည်။ (ပုဒ်မ ၁) လူသားမျိုးပြုန်းသတ်ဖြတ်ခြင်းကို ၎င်းကျူးလွန်ရာနိုင်ငံ၏ တရားရုံးများတွင် ဖြစ်စေ သို့မဟုတ် နိုင်ငံတကာဆိုင်ရာ တရားရုံးအားဖြင့် ဖြစ်စေ စီရင်အပြစ်ပေး နိုင်သည်။

လူသားမျိုးဖြုတ်သတ်ဖြတ်ခြင်း။ ။ နိုင်ငံတရပ်၏ အမျိုးသားဆိုင်ရာ ဖြစ်စေ၊ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများဆိုင်ရာ လူမျိုး မျိုးနွယ်စုအားဖြင့် ဖြစ်စေ သို့မဟုတ် ဘာသာရေး အားဖြင့် ဖြစ်စေ၊ အုပ်စုတခုအား တခုလုံးအားဖြင့်သော် လည်းကောင်း သို့မဟုတ် တစိတ်တပိုင်းအားဖြင့် သော်လည်းကောင်း ဖျက်ဆီးပစ်ရန် ရည်ရွယ်ချက် များဖြင့် ပြုလုပ်သည့် လုပ်ရပ်များဖြစ်ကြ သည်။ ယင်းလုပ်ရပ်များ တို့တွင် အောက်ပါတို့ အကျုံးဝင်သည်။ က) အုပ်စုတခု၏ အဖွဲ့ဝင်များအား သတ်ဖြတ်ခြင်း၊ ခ) အုပ်စု၏ အဖွဲ့ဝင်များအား ခန္ဓာကိုယ်ပိုင်းတွင် လည်းကောင်း၊ စိတ်ပိုင်း ဆိုင်ရာတွင် လည်းကောင်း ပြင်းထန်စွာ ထိခိုက်နာကျင်မှု ဖြစ်ပေါ်စေခြင်း၊ ဂ) အုပ်စုပေါ်တွင် နေထိုင်မှု အခြေအနေများကို တွက်ချက်ရာတွင် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ဖျက်ဆီးမှုများကို တခုလုံးသော်လည်းကောင်း၊ သို့မဟုတ် တစိတ်တပိုင်းသော် လည်းကောင်း ဖြစ်ပေါ်မှု များအား အတားအဆီးမရှိ ကျရောက်ဖြစ်ပေါ်စေခြင်း၊ဃ) အုပ်စုအတွင်း တွင် မွေးဖွား မှုများကို ဟန့်တားရန် ရည်ရွယ်ချက်များဖြင့် စီစဉ် ဆောင်ရွက်မှု များကို ပြဋ္ဌာန်းခြင်း (သို့တည်းမဟုတ်) င) အုပ်စု၏ ကလေးသူငယ် များအား အခြားသော အုပ်စုအတွင်း သို့ အတင်းအကြပ် လွှဲပြောင်း ခြင်းများ - စသည်တို့ပါဝင်သည်။ (ပုဒ်မ ၂)

နိုင်ငံတကာဥပဒေအောက်တွင် တိုင်းရင်းလူမျိုးအုပ်စုတခုအား ဆန့်ကျင်ပြီး ဦးတည်ဆောင်ရွက်သည့် လုပ်ဆောင်မှုများကို အပြစ်ပေး အရေးယူသည့် အခြားသော ပြဋ္ဌာန်းချက် မှာ လူမျိုးခွဲခြားမှုဆိုင်ရာ ရာဇဝတ်မှုအပေါ် နှိပ်ကွပ်ခြင်းနှင့် အပြစ်ပေးခြင်း ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီချက် (၁၉၇၃) ဖြစ်သည်။

လူမျိုးရေးခွဲခြားဆက်ဆံမှု။ ။ လူသားမျိုးနွယ် အုပ်စုတခုက အခြားသော မျိုးနွယ်စု တခု အပေါ် လွှမ်းမိုးခြင်းနှင့် ထိုသူတို့အား စနစ်တကျ ဖိနှိပ်ခြင်းကို ခေါ်သည်။ ယင်းတွင် က) ဒုတိယအုပ်စု အဖွဲ့ဝင်များ၏ အသက်ရှင်သန်ပိုင်ခွင့် အခွင့်အရေးများနှင့် လူသားများ၏လွတ်လပ်ခွင့်ကို ငြင်းပယ်ခြင်း (သတ်ဖြတ်ခြင်းများ သို့မဟုတ် လူမဆန် စွာ ပြုမူဆက်ဆံ သော အခြားသောပုံစံရပ်များတို့ ပါဝင်သည်။ ခ) လူသားမျိုးနွယ် အုပ်စုတခု၏ နေထိုင်မှုအဆင့်အတန်းကို တွက်ချက်ရာတွင် ၎င်းတို့၏ ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ဖျက်ဆီးမှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေသော ပြဋ္ဌာန်းချက်များကို လက်လွယ်စပယ် ပြဋ္ဌာန်းခြင်း။

၄၆။ လူ့အခွင့်အရေးကိရိယာများ

- ဂ) နိုင်ငံတစ်ခု၏နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာဘဝတွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်သည့် အခွင့်အရေးများအား ငြင်းပယ်ခြင်း၊ ထိုအတူ အလုပ်အကိုင်ရရှိပိုင်ခွင့်၊ သမဂ္ဂဆိုင်ရာ လှုပ်ရှားမှုများ၊ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုများ၊ လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်များအား အကန့်အသတ်ထားရှိခြင်း စသည်တို့ပါဝင်သည်။ ဃ) လူ့ဦးရေနေထိုင်မှုမှာ လူမျိုးနွယ်ခွဲခြားမှု များကြောင်းဖြင့် ခွဲခြားထားရှိခြင်း၊ ယင်းတွင် မျိုးနွယ်တစ်ခုနှင့်တခု မတူသည့်ကြားတွင် လက်ထပ်ထိမ်းမြားခြင်းအား တားဆီးပိတ်ပင်ခြင်း တို့ပါဝင်သည်။
- င) အုပ်စုတစ်ခု၏လုပ်အားကို အမြတ်ထုတ်ရယူခြင်း၊ အထူးသဖြင့် အတင်းအကြပ်လုပ်အားပေး ခေါ်ဆောင်ခြင်းအားဖြင့် ပြုလုပ်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ထို့အတူ ယင်းလုပ်အား ပေးမှုများကို အသားအရောင်ခွဲခြားမှုများအား ဆန့်ကျင်သည့် အုပ်စုများနှင့် တသီးပုဂ္ဂလ များကို အရေးယူသည့်အနေဖြင့် ဆောင်ရွက်ခြင်းမျိုးလည်းပါဝင်သည်။

ပုဒ်မ ၂

အဆိုပါကျူးလွန်မှုများကို ကျူးလွန်သည့်ပုဂ္ဂိုလ်အပေါ် တရားစီရင်ပိုင်ခွင့် သက်ရောက်သည့် စာချုပ်အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံအတွင်းရှိ တရားရုံးတွင် စစ်ဆေးကြားနိုင်သည့် သို့မဟုတ် နိုင်ငံတကာတရားရုံး တရပ်ဖြင့်လည်း စစ်ဆေးကြားနိုင်သည်။ (ပုဒ်မ-၅) ယင်းသဘောတူညီချက်နှစ်ရပ်စလုံးကို နိုင်ငံတကာဆိုင်ရာ ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေ၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအနေဖြင့် လူသားဖြစ်မှုကိုဆန့်ကျင်သည့် ရာဇဝတ်မှုခင်းများဆိုင်ရာ အထွေထွေ သဘောထားဖြင့် ထောက်ပံ့အားပြည့်ထားသည်။ ယင်းနိုင်ငံတကာဆိုင်ရာ ဓလေ့ထုံးတမ်းဥပဒေတွင် အခြားသောကိစ္စရပ်များနှင့်အတူ ယူဂိုစလားဗီးယားနိုင်ငံနှင့် ရဝမ်ဒါဆိုင်ရာ စစ်ရာဇဝတ်မှုများအား တရားရုံးဖွင့်စီရင်ခြင်းလည်းပါဝင်သည်။ အထက်ပါပြဋ္ဌာန်းချက်များနှင့် စီရင်ထုံးများသည် အရေးယူအပြစ်ပေးခြင်းဆိုင်ရာ ညှင်းပန်းနှိပ်စက်မှုဆိုင်ရာ အလွန်အမင်းပုံစံများကို ဟန့်တားရန်အထူးသဖြင့် ရည်ရွယ်ထားသည်။ သို့သော် ၎င်းတို့သည် တစ်စုံတစ်ရာ သိသာသောအောင်မြင်မှု မရှိခဲ့ပေ။ ထို့ပြင် ယင်းပြဋ္ဌာန်းချက်များတွင် လူနည်းစုများအတွက် အပြုသဘောဆောင်သည့် အခွင့်အရေးများ တစ်စုံတစ်ရာကို ဖော်ပြထားခြင်းမရှိပေ။ အမှန်စင်စစ် နိုင်ငံတကာဥပဒေဖွံ့ဖြိုးလာခြင်းသည် နိုင်ငံများ၏ အပြုသဘောဆောင် တာဝန်ရှိမှု များအထူးသဖြင့် လူနည်းစု၏ဘာသာစကား၊ ဘာသာရေး သို့မဟုတ် တိုင်းရင်းနွယ်အုပ်စုများ ပါဝင်လျက်ရှိသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများ သို့မဟုတ် လူပုဂ္ဂိုလ်များကို လေးစားရန်နှင့် စပ်လျဉ်း၍ ထင်ရှားသောတိုးတက်ပြောင်းလဲမှုဖြင့် မှတ်သားနိုင်ပါသည်။ အခြားတဘက်တွင် ဤအဖွဲ့အစည်းများ ကို ဤသို့သောအဖွဲ့အစည်းများတွင် ပါဝင်နေသည့် ပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် အခွင့်အရေးများကို အကြောင်းပြု တင်ပြရာတွင် (ယင်းအဖွဲ့အစည်းများတွင် လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ လိုအပ်မှုများအားလုံးကို ဖြည့်တင်းပေး ရန်မှာ မဖြစ်နိုင်ပါ။) အဆိုပါ ကိစ္စရပ်များအပေါ်တွင် အသိအမှတ်ပြုရန် နှောင့်နှေးလျက်ရှိသည်။ အခြားတဘက်တွင် လည်း အဆိုပါ လူ့အဖွဲ့အစည်းများ၏ အကျိုးစီးပွားကို ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန် အလို့ငှာ အစိုးရများတွင် တာဝန်ရှိမှု အပြုသဘောဆောင်သည့် တစ်စုံတစ်ရာကို ပြဋ္ဌာန်းထားရှိရန်အ တွက်လည်း နှောင့်နှေးလျက်ရှိကြသည်။ ယင်းတို့အစား ဤကိစ္စကို ICCPR ၏ပုဒ်မ(၂၇)တွင် ဖော်ပြချက်အတိုင်း ယင်းတို့အပေါ် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုတို့ကို ယေဘုယျသဘော တားမြစ်ခြင်းတရပ်ပြုလုပ်ခြင်းသည် လုံလောက်မှုရှိသည်ဟု ယူဆလျက်ရှိကြသည်။

လူမျိုးရေး၊ ဘာသာရေးနှင့် ဘာသာစကားဆိုင်ရာ လူနည်းစုများတည်ရှိနေသည့် နိုင်ငံများတွင် ထိုသို့သော လူနည်းစုများတွင် ပါဝင်နေသည့်လူပုဂ္ဂိုလ်များအား သူတို့၏ အုပ်စုတွင် အခြားသော အဖွဲ့ဝင်များနှင့် ရှိနေသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းတွင် သူတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ယဉ်ကျေးမှု ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် အခွင့်အရေး၊ သူတို့၏ဘာသာရေးကို ဆည်းကပ်ကိုးကွယ်ခွင့်နှင့် ဆောင်ရွက်ခွင့် အခွင့်အရေး သို့မဟုတ် သူတို့၏ကိုယ်ပိုင် ဘာသာစကားကို အသုံးပြုရန် အခွင့်အရေးတို့ကို ငြင်းပယ်ခြင်း မပြု လုပ်ရ။

၄၆။ ၂။ လူ့နည်းစုများအား ကာကွယ်စောင့်ရှောက်သည့် အထူးပြုပြဋ္ဌာန်းချက်များ

ကုလသမဂ္ဂနှင့် ဒေသဆိုင်ရာတို့က လူ့အခွင့်အရေးများဆိုင်ရာအပေါ်တွင် ဆောင်ရွက်ချက်များ၊ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအားလုံးတွင် လူပုဂ္ဂိုလ်အားလုံး၏ တန်းတူမှုကို ကြွေးကြော်ထားသည်။ ယင်းလူပုဂ္ဂိုလ်အားလုံးတွင် မျိုးနွယ် သို့မဟုတ် ဘာသာရေး၊ မည်သို့သော ထူးခြားချက်ကိုမှ ကိုးကားခြင်း မရှိစေရပဲ တူညီစွာဖြစ်စေရန် ဖော်ပြ ထားသည်။ ယင်းတို့တွင် အခွင့်အရေးများအား ရရှိခံစားခွင့်နှင့် လွတ်လပ်ခွင့်များ ခံစားခွင့်ကို ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းအား တားမြစ်သည်။ ဘာသာရေး သို့မဟုတ် လူမျိုးရေး အပေါ် အခြေခံကာ ဖိနှိပ်မှုများသည် အနောက်နိုင်ငံများတွင် တစ်စုံတစ်ခုသော ပုံစံဖြင့် နိုင်ငံရေး တရပ်အသွင် စိတ်ဝင်စားမှုတိုးပွားလာသည့်အလျောက် ၎င်းတို့၏အခြေခံများ လည်း တစ်စုံတရာ ပြောင်းလဲလာသည်။

အမြင်ပိုင်းဆိုင်ရာတွင် ဤသို့သောပြောင်းလဲမှုသည် ဖွံ့ဖြိုးမှုလုပ်ငန်း အများအပြား တွင် ထင်ဟတ်လျက်ရှိသည်။ ပထမဆုံးအနေဖြင့် ကုလသမဂ္ဂ၏ လူ့အခွင့်အရေး ကော်မတီတွင် ICCPR ၏ပုဒ်မ(၂၇)ကို ဦးတည်သော ပို၍အပြုသဘောဆောင်သော ဆောင်ရွက်ချက်များသည် စတင်လာသည်။ အချို့သောကိစ္စရပ်များတွင် ပုဒ်မတွင်အာမခံ ထားသည့် အခွင့်အရေးများကို ထိရောက်စွာ ခံစားနိုင်ခြင်းအား အာမခံနိုင်သည်။ အပြုသဘောဆောင်သည့် ခြေလှမ်းများကို အစိုးရက ပြုလုပ်ရမည်ဟူသော အမြင်ကို ယခုအခါ ကိုင်စွဲလာကြသည်။ ထို့အတူ အချို့သော ကိစ္စရပ်များတွင် အနည်းဆုံး အားဖြင့် လူမှုအဖွဲ့အစည်းတရပ်၏ အသွင်သဏ္ဍာန်ကို ထိန်းသိမ်းထား နိုင်လိမ့်မည်ဟူသော အမြင်ကို ကိုင်စွဲနိုင်ရန် ပြင်ဆင်လျက်ရှိကြသည်။ (ပုဒ်မ-၂၇ အပေါ် အထွေထွေမှတ်ချက် ၁၉၉၄)

ဒုတိယအားဖြင့် နိုင်ငံအစိုးရများ၏ အနှုတ်လက္ခဏာဆောင်သော တာဝန်ရှိမှုများ ကို အလေးထားရာတွင် အထူးသဖြင့် လူ့နည်းစုများအား ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရာ၌ ဘက်ပေါင်းစုံတွင် လိုလောက်မှုမရှိခြင်းအဖြစ် ရှိမြင်သည်။ လူ့နည်းစုများအတွက် အထူးပြုပြဋ္ဌာန်းထားသည့် ပြဋ္ဌာန်းချက် များကို နိုင်ငံတကာအသိုင်းအဝိုင်းက ဖော် ဆောင် ရာတွင် အစိုးရတရပ်အနေဖြင့် လူ့နည်းစုများအား ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရန် တာဝန်ရှိမှု တွင် ဘက်ပေါင်းစုံမှ မလုံမလောက်မှုများရှိနေခြင်းကြောင့် အနှုတ် လက္ခဏာဖြစ်သည်ကို သတိမမိသည်။ ဤသို့သောဖြစ်ရပ်များထဲတွင် အစောဆုံးထဲမှ တခုမှာ လူမျိုးရေးဆိုင်ရာ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုအားလုံးကို ဖယ်ရှားရေးအပေါ် နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီချက် (၁၉၆၅ ခုနှစ်) ပင်ဖြစ်သည်။ ယင်းသဘောတူညီချက်တွင် ပြည်သူ ဘဝတို့၏ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု သို့မဟုတ် အခြားသော နယ်တရပ်ရပ်တို့တွင် ညီမျှသော အခြေခံတန်းတူမှု ဘောင်ပေါ်၌ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံကျသော လူ့အခွင့်အရေးများအား အသိအမှတ်ပြုခြင်း၊ ရရှိခံစားနိုင်ခြင်း သို့မဟုတ် ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်းတို့အား မေးမြန်းစေသည့်သဘော၊ ပျက်ပြားစေသည့် သဘော ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် သို့မဟုတ် ဖြစ်ပေါ်စေလိုမှုဖြင့် လူမျိုးနွယ် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ဆိုင်ရာ မည်သည့် ကိစ္စကိုမဆို ယင်းဥပဒေက ရှုတ်ချသည်။ ပုဒ်မ-၁ စာချုပ် အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် လူမျိုးတမျိုး သို့မဟုတ် အသားအရောင် သို့မဟုတ် လူမျိုးနွယ် ဆင်းသက်လာမှုနှင့်ဆိုင်သော လူ့အများ၏အုပ်စုတစုသည် အခြားသူများထက် သာလွန်သည်ဟူသော အယူအဆများ၊ အဆိုအမိန့်များကို အခြေခံထားသည့် ကြေငြာ

၄၆။ လူ့အဖွဲ့အစည်းအဖွဲ့အစည်းများ

စာတမ်းအားလုံးနှင့် အဖွဲ့အစည်းအားလုံးတို့အား ရှုံးချသည်။ ထို့အတူ စာချုပ်ဝင် နိုင်ငံများသည် လူမျိုးရေးမှန်းတီးမှုနှင့် မည်သည့်ပုံစံရပ်နှင့်မဆို ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများအား ဘောင်ဝင်စေရန်ကိုသော်လည်းကောင်း၊ မြင့်တင်မှုပြုလုပ်ရန် သော်လည်းကောင်း၊ ကြိုးစားမှုပြုလုပ်ခြင်းမှန်သမျှကို ဖော်ပြသည့် ဝါဒဖြန့်ချိချက်အားလုံးနှင့် အဖွဲ့အစည်း များအားလုံးတို့ အား ရှုတ်ချသည်။ နိုင်ငံအစိုးရများသည် ယင်းသို့သော ခွဲခြားဆက်ဆံမှုများကို ဦးတည်သည့် ဖော်ပြရည်ညွှန်းအားလုံး သို့မဟုတ် ဆောင်ရွက်မှု အားလုံး တို့အား ပပျောက်စေရန် ချက်ချင်းနှင့်အပြု သဘောဆောင်သော ခြေလှမ်း များကို ပြုလုပ်ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်သည်။ (ပုဒ်မ ၄) နိုင်ငံအစိုးရများသည် ဤတာဝန်ရှိမှုနှင့် လိုက်လျောညီထွေမှုရှိမည့် မိမိနိုင်ငံ၏ဥပဒေများနှင့် လုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်မှုများအားလုံးကို အာမခံမှုပြုရုံမျှသာမက လူမျိုးရေးခွဲခြားဆက်ဆံမှုများကို ပုဂ္ဂိုလ်များကသော်လည်းကောင်း သို့မဟုတ် မည်သည့်အဖွဲ့အစည်းကသော် လည်းကောင်း ပြုလုပ်မှုကို အားပေးခြင်း၊ ကာကွယ်ခြင်း သို့မဟုတ် ထောက်ပံ့ခြင်း မပြုလုပ်ရန် လိုအပ်သည်။ ပုဒ်မ-၂(က)နှင့်(ခ) ယင်းတွင် သင့်တော်သောအခါ၌ လူမျိုးပေါင်းစုံ အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ဆက်စပ်ပေါင်းစပ် လုပ်ကိုင်နေ သူများနှင့် လုပ်ငန်းများ၊ မျိုးနွယ်စုများအကြား အတားအဆီးဖြစ် မှုများကို ဖယ်ရှားပစ်သည့် အခြားသောနည်းလမ်းများအားလုံးကို အားပေးရန်ဟူသော အပြုသဘောတာဝန်ရှိမှု များလည်း ပါဝင်သည်။ ထို့အတူ ယင်းတွင် လူမျိုးရေးဆိုင်ရာခွဲခြားဆက်ဆံမှုများကို အားကောင်းစေသည့် မည်သည့်ရည်မှန်းချက်ကိုမဆို နိုင်ငံအစိုးရများက အားမပေး ရန်လည်းပါဝင်သည်။ (ပုဒ်မ-၂ (င))

၁၉၈၁ခုနှစ် အထွေထွေညီလာခံကြီးတွင် ဘာသာရေးနှင့် ယုံကြည်မှုကို အခြေခံသော အုံကြွမှုအားလုံးနှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု ပုံစံအားလုံးတို့အား ဖယ်ရှားပစ်ခြင်းအပေါ် ကြေငြာချက်ကို ပြဌာန်းခဲ့သည်။

ဘာသာရေး သို့မဟုတ် ယုံကြည်မှုသည် ယင်းတခုခု အား မည်သူတစ်ယောက်က မဆို ကိုးကွယ်မှုပြုလျှင် ယင်းသည် သူ၏အသက်ရှင် ဘဝအတွက် ခံယူခြင်းအပေါ်တွင် အခြေခံကျသော အကြောင်းအရင်းများအနက်တခု ဖြစ်လာသည်။ ယင်းနှင့်အတူ ဘာသာရေးဆိုင်ရာ လွတ်လပ်ခွင့်ကို အပြည့်အဝ လေးစားမှုပြုပြီး အာမခံမှုပြုသင့်သည်။

ပဏာမနိဒါန်း

ဘာသာရေး သို့မဟုတ် ယုံကြည်ချက်ဆိုင်ရာ လွတ်လပ်ခွင့်ကို ဖော်ပြရာတွင် ဘုရားရှိခိုးခြင်း ပြုလုပ်နိုင်သည့် အပိုင်းအစိတ်မှသည် ရှိခိုးရန်ရည်ရွယ်ချင်းအတွက် လူစုရုံးနိုင်သည့် အခွင့်အရေးအထိ ကျယ်ပြန့်စွာ အဓိပ္ပာယ်ရှိသည်။ ထို့အတူ သင့်တင့် လျောက်ပတ်စွာ လှူဒါန်းနိုင်မှု သို့မဟုတ် လူသားချင်းစာနာမှုဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်သည့် လုပ်ငန်းအဆောက်အအုံများ တည်ဆောက်ရန်နှင့် ထိန်းသိမ်းရန်အတွက်လည်း ပါဝင်သည်။ ထို့အတူ စာစောင်များထုတ်ဝေခြင်း၊ ယုံကြည်မှုအပေါ်တွင် ညွှန်ကြားချက် များ ပြုလုပ်ခြင်းနှင့် တဦးတယောက်အားဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံတကာအဆင့်တွင်ဖြစ်စေ ဘာသာရေး သို့မဟုတ် ယုံကြည်မှုနှင့်သက်ဆိုင်သော ကိစ္စရပ်များတွင် ပုဂ္ဂိုလ် တဦးချင်းနှင့်ဖြစ်စေ၊ အဖွဲ့အစည်း၌ဖြစ်စေ၊ ဆက်သွယ်မှုများတည်ထောင်ခြင်း သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော်အဆင့်၌ဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံတကာအဆင့်၌ဖြစ်စေ ဘာသာရေးနှင့် ယုံကြည်မှု ကိစ္စရပ်များအတွက် ဆက်သွယ်ရမည့်ပုဂ္ဂိုလ် များနှင့် အဖွဲ့အစည်းများအား ထူထောင်

ထားရှိရန် စသည်တို့လည်း ပါဝင်သည်။ (ပုဒ်မ-၆) ယင်းကြေငြာချက်တွင် လူတိုင်းတယောက်ချင်း၏ ဘာသာရေးတရပ် သို့မဟုတ် ယုံကြည်မှုတရပ်ရှိရန် လွတ်လပ်ခွင့်အား ပျက်ပြားစေသည့် နောက်ယှက်မှုများများ သို့မဟုတ် ဘာသာရေး သို့မဟုတ် ယုံကြည်ချက်ပေါ်မူတည်ကာ အခွင့်အရေးရရှိမှုတို့ကို ပျက်ပြားစေသော လုပ်ရပ်တစ်ခုခု၊ ဘာသာရေး အပေါ်အခြေခံကာ ခွဲခြားဆက်ဆံမှုအား တားမြစ်ထားသည်။ (ပုဒ်မ-၁) ယင်းတွင် မိဘများသည် သားသမီးများအား မွေးမြူစောင့်ရှောက်ရာ၌ ပြည်သူများအကြား ချစ်ကြည်မှု၊ သည်းခံနိုင်မှု၊ နားလည်မှုရှိမှု စိတ်ဓာတ်ဖြင့်လည်းကောင်း၊ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ ညီအစ်ကိုဖြစ်မှုကို ဦးတည်၍လည်းကောင်း၊ အခြားသူများ၏ ယုံကြည်မှုနှင့် ယုံကြည်မှုဆိုင်ရာ လွတ်လပ်ခွင့်အတွက် လေးစားလိုက်နာမှုကိုလည်းကောင်း၊ သူ၏စွမ်းအားနှင့် စွမ်းဆောင်မှုများသည် သူ၏နောက်လိုက် အပေါင်းအပါများအတွက် အလုပ်အကြွေး ပြုရန် ဟူသော အသိဉာဏ်နှင့်ယှဉ်မှုကို အပြည့်အဝ ဖြစ်စေရန် စိတ်ဓာတ်ကို မွေးမြူပေးရန်လိုအပ်သည်။ (ပုဒ်မ-၅(၃)) ကြေငြာစာတမ်းသည် နိုင်ငံအစိုးရများ၏ တာဝန်ရှိမှုကို ရှင်းလင်းစွာဖော်ပြရာတွင် ခွဲခြားဆက်ဆံမှုကို ကာကွယ်တားဆီး သည့် အနုတ်လက္ခဏာပိုင်းမျှသာမကပဲ သည်းခံနိုင်မှုကို ပွားများစေသည့် အခြေအနေများ အား အာမခံနိုင်ရန် အပြုသဘောဆောင်သည့် တာဝန်ရှိမှုများကိုလည်း ဖော်ပြ ထားသည်။

၄၊ ၆၊ ၄ အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးများအား အကာအကွယ်ပေးခြင်း

“အမျိုးသမီးများအား နည်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲခြားထားမှုအားလုံးဖျက်သိမ်းရေး သဘောတူစာချုပ်”(စီဒေါ၊ ၁၉၇၉) သည် အထူးတလည် အရေးပါအရာရောက်သော တရားဝင်စာချုပ်စာတမ်းတရပ်ဖြစ်သည်။ ဘာသာတရားနှင့် လူမျိုးစုဆိုင်ရာ ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်း၊ သွင်းပမ်း နှိပ်စက်ခံရခြင်းတို့နှင့် တိုက်ရိုက်ပတ်သက်စပ်လျဉ်းမှု မရှိသော်လည်း အမျိုးသမီးများအပေါ် ပြုမူဆက်ဆံနည်းဆက်ဆံပုံတို့တွင် (ဤတချက်တည်းမဟုတ်သော်လည်း အထူးသဖြင့် အမျိုးသားများနှင့် တန်းတူညီမျှမှု အရေးတွင်) ၎င်းစာချုပ်၏စံများက စံနှုန်းအဖြစ် အခိုင်အမာသတ်မှတ်ပေးခဲ့ပြီး ယင်းမှာ ဘာသာရေးအရ တရားဝင်ဆန်အယူသည်နှင့် ကျင့်သုံးမှုအပေါ်၌ နက်ရှိုင်းလှသည့် သက်ရောက်မှုများ ရှိခဲ့ပေသည်။ အမျိုးသမီးများသည် အမျိုးသားများနည်းတူ တန်းတူညီမျှသည့်အခွင့်အရေးများ အာမခံမှု ရှိရမည်ဖြစ်သည်။

အမျိုးသမီးများ၏ လက်ထပ်ထိမ်းမြားခြင်းဆိုင်ရာ အခြေအနေအဆင့်အတန်း မည်သို့ပင်ရှိစေကာမူ အမျိုးသားများနှင့် အမျိုးသမီးများ တန်းတူညီမျှရေးဟူသည့် အခြေခံ သဘောတရားအပေါ်တွင်မူတည်၍ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ လူ့အဖွဲ့အစည်း (သို့) အခြားအခြားသောနယ်ပယ်များတွင်ရှိရမည့် ၎င်းတို့၏ လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခြေခံလွတ်လပ်မှုများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အမျိုးသမီးများအနေနှင့် အသိအမှတ်ပြုခံရခြင်း၊ ခံစားရယူခြင်း (သို့) ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်တို့အား မလွှဲမသွေ ရှိရမည်။

အပိုဒ် (၁)

အခြားအခြားသော လုပ်ရပ်များရှိသည့်အနက် အမျိုးသမီးများအား နှိမ့်ချခွဲခြား

၄၆။ လူ့အခွင့်အရေးကိရိယာများ

ဆက်ဆံသည့် အပြုအမူ (သို့) ကျင့်သုံးမှုအား ရှောင် ကြဉ်ရန်နှင့် အာဏာပိုင်များ၊ လူထု အဖွဲ့အစည်းများက စောင့်ထိန်းအပ်သည့် အထက်ပါကဲ့သို့သော ဝတ္တရားများနှင့် အညီ လုပ်ဆောင်ရန် နိုင်ငံများအနေနှင့် တာဝန်ခံကတိပြုခဲ့ကြပြီးဖြစ်သည်။ [အပိုဒ် ၂ (ဃ)] ဖိုမလိင်နှစ်ခုအနက် တခုခု၏ နိမ့်ကျခြင်း၊ ကောင်းမြတ်ခြင်း (သို့) ဖိုဖြစ်ခြင်း၊ မ ဖြစ်ခြင်း တို့အပေါ် ပုံသေကားချပ် သတ်မှတ်ထားသည့်အယူအဆအပေါ်တွင် မူတည်၍ ဖြစ်လာ တတ်သည့် အာဇာနည် အစွဲအလမ်းများနှင့် ဓလေ့ထုံးများအား ဖယ်ရှားပစ်နိုင်ရေး ဟူသည့်ရှုထောင့်နှင့်အတူ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာတို့တွင် အမြစ်တွယ် နေသည့် အမျိုးသားနှင့် အမျိုးသမီးများအကြားရှိ အပြုအမူစရိုက်များအား ပြုပြင်ပြောင်းလဲ နိုင်ရေး၊ အခြားသော လုပ်ကိုင်ပြောဆို ကျင့်သုံးမှုများအတွက် သင့်လျော်လျောက်ပတ် သည့် အရေးယူဆောင်ရွက်ရေးများအား နိုင်ငံများအနေနှင့် တာဝန်ယူလုပ်ဆောင်ရမည် ဖြစ်သည်။ [အပိုဒ် ၅ (က)] အမျိုးသမီးများသည် ဥပဒေဆိုင်ရာစွမ်းဆောင်မှု၌ အမျိုးသားများ နည်းတူရပိုင်ခွင့်အတွက် အာမခံချက်ရှိရ မည်။ [အပိုဒ် ၁၅] ထို့အပြင် အမျိုးသမီးများ အနေနှင့် ၎င်းတို့၏ကြင်ဖက်ခင်ပွန်းသည်အား လွတ်လပ်စွာ ရွေးချယ်ပိုင်ခွင့်၊ ၎င်း တို့၏ဆန္ဒ သဘောအလျောက်သာ လက်ထပ်ထိမ်းမြားပိုင်ခွင့်နှင့် အိမ်ထောင်ကြင်ဖက်ဖြစ်လာရာတွင်လည်း တန်းတူညီမျှသော အခွင့်အရေးများ ရှိခြင်းစသည့် အာမခံချက်များရှိစေရမည်။ [အပိုဒ် ၁၆]

၄၇။ ၅၅ ကြာသေးခင်ကပြုလုပ်စွမ်းဆောင်ခဲ့ကြသည့် အစပျိုးရွှေဆောင်မှုများ

လူနည်းစုအုပ်စုများ အကာအကွယ်ပေးရေးအတွက် ဆက်စပ်လွှမ်းချုံ့နေသော ညီညွတ်မှုများ (သို့) ပေါင်းစည်းမှုအချို့ တိုးတက်မြင့်မား လာရေးရယူရန် ကြိုးစား ဆောင်ရွက်မှုများအတွင်း အလွန်အရေးပါသည့်အရာနှစ်ရပ်အား ရယူ ဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့ ကြသည်။ ယင်းနှစ်ရပ်အနက် ၁၉၉၂ ခုနှစ် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေညီလာခံကြီး၌ အတည်ပြုလက်ခံလိုက်သည့် လူ့မျိုးရေး (သို့) လူ့မျိုးစုရေး၊ ဘာသာ တရားနှင့် ဘာသာစကားတို့ကြောင့် လူနည်းစုဖြစ်နေသူများဆိုင်ရာ ကြေညာစာတမ်းပင်ဖြစ် သည်။ “လူ့မျိုးရေး (သို့) လူ့မျိုးစုရေး၊ ဘာသာတရားနှင့် ဘာသာစကားတို့ကြောင့် လူနည်းစုဖြစ်နေသူများအတွက် အားပေးတိုးမြှင့်လုပ်ဆောင်ခြင်း၊ အကာအကွယ်ပေး ခြင်းတို့ကို ဆောင်ရွက်ခြင်းအားဖြင့် ၎င်းတို့နေထိုင်ရာနိုင်ငံများအတွင်း နိုင်ငံရေးနှင့် လူမှုရေးတည်ငြိမ်အေးချမ်းမှုအား အထောက်အကူဖြစ်စေခဲ့သည်” ဟု အထွေထွေ ညီလာခံကြီး၏ ပဏာမအချိုးတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြခဲ့ကြသည်။ ဤအထက်ဖော်ပြပါ ကြေညာစာတမ်း အတွင်း အများပြည်သူလူထုဆိုင်ရာ အရေးကိစ္စများတွင် လူနည်းစုများ၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုအပြည့်အဝကို ခွင့်ပြုလက်ခံရမည်ဟု အတိအလင်းဖော်ပြထားပေသည်။ လူနည်းစုများအနေနှင့် ၎င်းတို့၏ယဉ်ကျေးမှုအား ကျင့်သုံးနိုင်ရေးနှင့် တိုးတက်အောင် ဆောင်ရွက် နိုင်ရန် အခွင့်အရေးများရှိရေးကိုလည်း အထူးအသားပေးဖော်ပြထားသည်ကို တွေ့ရသည်။ ဥပမာအားဖြင့် နိုင်ငံများအနေနှင့် ဓလေ့နည်းစု များ၏ သမိုင်းအစဉ်အဆက်၊ ရိုးရာအစဉ်အလာ၊ ဘာသာစကားနှင့် ယဉ်ကျေးမှုစသည့် ဗဟုသုတများအား ပညာရေးနယ်ပယ်အတွင်း လူအများသိအောင် လိုအပ်သည်များကို အရေးယူအားပေးဆောင်ရွက်ခြင်းစ များ ပြုလုပ်ရမည်ဖြစ်သည်။ [အပိုဒ် ၄]

နိုင်ငံများအနေဖြင့် “နိုင်ငံသားနှင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၊ လူနည်းစုအဖွဲ့များ၏ နယ်မြေအသီးသီးအတွင်း ယဉ်ကျေးမှုနှင့် ဘာသာရေးအရ မိမိတို့မည်သူမည်ဝါဖြစ်

သည်ကို ဖော်ထုတ်မှု၊ ဖြစ်တည်မှုကိုကာကွယ်ပေးရမည်ဖြစ်ပြီး ၎င်းတို့အား ပိုမိုတိုးမြှင့်ကောင်း မွန်လာစေသည့် အခြေအနေသို့ ရောက်ရှိလာသည့်တိုင် အားပေးအားကူပြုသင့်သည်။”

[အပိုဒ် ၁]

နိုင်ငံများအနေဖြင့် “အခြေအနေအခွင့်အခါပေးလာသည့်အခါတိုင်း လူနည်းစုအစုအဖွဲ့တစ်ခု၏ အဖွဲ့ဝင်များအား ၎င်းတို့၏ မိခင်ဘာသာ စကားသင်ယူနိုင်ရန် လုံလောက်သည့်အခွင့်အလမ်းများ (သို့) ၎င်းတို့၏ မိခင်ဘာသာစကားနှင့် ညွှန်ကြားလုပ်ဆောင်မှုပြုလုပ်နိုင်ရန် သင့်လျော်လျောက်ပတ်သည့် အရေးတယူ ဆောင်ရွက်မှုများကို လုပ်ဆောင်ပေးရမည်။”

[အပိုဒ် ၃]

အခြားအရေးပါလှသည့် အစပျိုးလုပ်ဆောင်မှုတရပ်မှာ ဒေသခံတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ ၏ အခွင့်အရေးများအား အကာအကွယ်ပေး ဆောင်ရွက်ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ အိုင်အယ်လ်အို (ခေါ်) ကမ္ဘာ့အလုပ်သမားအဖွဲ့ချုပ်ကြီး၏ ကမကထပြုကြီးစား ဆောင်ရွက်မှုဖြင့် ဒေသ ခံတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အခွင့်အရေးများ အကာအကွယ် ပေးခြင်းဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ်တရပ်ကို ၁၉၅၉ ခုနှစ်ကတည်းကပင် သဘောတူ လက်ခံနိုင်ခဲ့ကြသည်။ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေကာမူ ၁၉၅၉ ခုနှစ် သဘောတူစာချုပ်၏ အထက်စီး သဘောဆန်သည့်လေသံ၊ အခြေအနေတခုအတွင်း သွတ်သွင်းသည့် လေသံများကြောင့် ဒေသခံတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအကြား အသိတရား နှိုးကြား လာမှုနှင့် ၎င်း တို့၏ယဉ်ကျေးမှုအပေါ် ဂုဏ်ယူတန်ဖိုးထားလာခြင်းများ ရှင်သန် ကြီးထွားလာသည့်အခါ ယင်းသဘောတူစာချုပ်အား ဘဝင်မကျမှုများ စတင်၍ ဖြစ်ပွားလာပေသည်။ သို့ဖြစ်၍ ၁၉၉၁ ခုနှစ်တွင် အိုင်အယ်လ်အို၏ ပြဋ္ဌာန်းချက် အသစ်တရပ်ဖြစ်သော ဒေသခံတိုင်းရင်းသား လူမျိုးများနှင့် လူမျိုးစုနွယ်ဝင်များ ဆိုင်ရာသဘောတူစာချုပ် တရပ်ကို ထပ်မံရေးဆွဲအတည်ပြုခဲ့ကြရပေသည်။ ဤသဘောတူ စာချုပ်ကြီး၏ အဓိကဦးတည်ရည်ရွယ်ချက်မှာ နိုင်ငံတခုအတွင်း မှီတင်းနေထိုင်ကြကုန်သော အခြားပြည်သူလူထုများနည်းတူ ဒေသခံတိုင်းရင်းသားများ သည်လည်း အလားတူတန်းတူညီမျှသည့် အခွင့်အရေးအား ခံစားရရှိစေရန်ပင်ဖြစ် သည်။ သို့သော် ဤတန်းတူညီမျှမှုများသည် “၎င်းတို့၏ ဆန္ဒရည်မှန်းချက်ဖြင့် သဟဇာတဖြစ်စေမည့် နည်းဟန်နှင့် ဘဝအနေအထားများနှင့် တထပ်တည်းဖြစ်နေ” သင့်ပေသည်။ [အပိုဒ် ၂] ၎င်းတို့၏ယဉ်ကျေးမှု ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရေး၊ တည်တံ့ခိုင်မြဲရေးနှင့် ဘဝအနေအထားတို့အပေါ် စာချုပ်တခုလုံးအတွင်း အထူးဂရုပြု ရေးဆွဲထားသည်ကိုလည်း တွေ့ရနိုင်သည်။ အခြားအဓိကကျသည့် ပဓာနဆိုလိုရင်းမှာ ဒေသခံတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအနေဖြင့် ၎င်းတို့အပေါ် တိုက်ရိုက်သက်ရောက်မှု ရှိနိုင်သည့် ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်လုပ်ဆောင်ရာ၌ ၎င်းတို့ကိုယ်၌ ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျ ပါဝင်ဆောင်ရွက် နိုင်ရေးပင်ဖြစ်သည်။ လူသားမျိုးနွယ်တို့၏ ယဉ်ကျေးမှုမတူ ကွဲပြားခြားနားမှုအား ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခြင်း၊ လူမှုရေး၊ ဂေဟဗေဒတို့နှင့် သဟဇာတကျကျယှဉ်တွဲ နေထိုင်ခြင်းတို့၌ ဒေသခံတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် လူမျိုးစုနွယ်ဝင်များ၏ အများနှင့်မတူ တမူကွဲပြားသည့် အထောက်အကူပြုမှုများအား အသိအမှတ်ပြုလက်ခံခြင်းမှနေ၍ ဤအထက်ပါ ဦးတည်ရည်ရွယ်ချက်များ ရရှိလာကြခြင်းဖြစ်သည်။

၄၆။ လူ့အခွင့်အရေးကိရိယာများ

လူမှုအခြေခံဘောင်တစ်ခုဖြစ်သည့် ဥရောပကောင်စီ၏ လူ့နည်းစုဝင်လူမျိုးနွယ်များ အကာအကွယ်ပေးခြင်းဆိုင်ရာ သဘောတူစာချုပ် (၁၉၅၄) သည် ဒေသဆိုင်ရာ ပြဋ္ဌာန်းချက်များအတွင်း အလွန်အလွန်အရေးပါအရာရောက်သည့် သဘောတူစာချုပ် တစ်ခုဖြစ်သည်။ ဤဖော်ပြပါသဘောတူစာချုပ်သည် (က) “လူ့နည်းစုဝင်လူမျိုးနွယ်များ အကာအကွယ်ပေးခြင်းသည် တည်ငြိမ်အေးချမ်းမှု၊ ဒီမိုကရေစီ အရလုံခြုံရေးရှိမှုနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးတို့အတွက် ပဓာနကျသည်ဆိုခြင်းကို ဥရောပတိုက်ရာဇဝင်သမိုင်းအတွင်း ဖြစ်ပွားခဲ့သည့် အုတ်အော် သောင်းနှင်းဖြစ်ပွားမှုများ (စစ်ပွဲကြီးများ) မှ လှစ်ဟထင်ဟပ်ပြခဲ့သည်။” (ခ) “မူမတူသော်လည်း ယှဉ်တွဲနေထိုင်ကြသည်၊ စစ်မှန်သော ဒီမိုကရက်တစ် လူ့အဆောက်အအုံအတွင်း လူမျိုးစု၊ လူ့နည်းစုဝင်လူမျိုးနွယ်စုများ ပိုင်ဆိုင်သည့် ဘာသာစကား၊ ဘာသာတရားဆိုင်ရာဟန်တို့အား လေးစားသမှုပေးယုံ တင်သာမက ၎င်းတို့အတွက် ယင်းဟန်တို့အား ထုတ်ဖော်နိုင်ရေး၊ ထိန်းသိမ်း စောင့်ရှောက်နိုင်ရေး နှင့် တိုးတက်အောင်ပြုလုပ်နိုင်ရေးအတွက် သင့်လျော်လျောက်ပတ် သည့် အခြေအနေများ ဖန်တီးတည်ဆောက်ပေးရန် လိုအပ်သည်။” (ဂ) “ယဉ်ကျေးမှု အရ ကွဲပြားခြားနားမှုသည် အမြဲဖြစ်တည်နေသည့်အကြောင်းတရားတစ်ခုဖြစ်ပြီး စိတ်ဝမ်းကွဲခြားစေရန်ရှိနေသည့် အခြေအနေတရပ်မဟုတ်ပဲ လူ့အဆောက်အအုံတစ်ခု၏ ဂုဏ်သိက္ခာတရပ်ဖြစ်ကြောင်းကိုလည်း သိမြင်လာနိုင်ရန်မှာ သည်းခံခြင်းထွန်း ကားပွားများနိုင်သည့်အခြေအနေနှင့် အပြန်အလှန်ဆွေးနွေးခြင်းတို့အား ဖန်တီး တည်ဆောက်ပေးနိုင်ရန် အထူးလိုအပ်လှပေသည်။” (ဃ) “လူ့နည်းစုများကို ကာကွယ် ပေးခြင်းသည် ကမ္ဘာအဝှမ်း လူ့အခွင့်အရေးကာကွယ်ပေးခြင်းအတွက် တည်တံ့ခိုင်မြဲ စေသည့် အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုဖြစ်သည့်အလျောက် ကမ္ဘာအဝှမ်း လက်တွေ့ ပူးပေါင်း ဆောင်ရွက်ခြင်း၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုလည်းဖြစ်သည်။” စသည့် အယူအဆအချက် တို့အပေါ်တွင် မူတည်ဖြစ်ပေါ်လာပေသည်။

ဤစာချုပ်၏ အခြေအမြစ်ရှိပြီး ခိုင်မာသော သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းချက်များသည် တဦးချင်းတယောက်ချင်းစီ၏ အခွင့်အရေးတင်သာမက အစုအဖွဲ့အလိုက် အခွင့် အရေးများ၊ လိုအပ်လျှင်လိုအပ်သလို ဆောင်ရွက်ရမည့် အထူးတလည်တာဝန်ယူ လုပ် ဆောင်မှုများအပါအဝင် တန်းတူညီမျှရေး၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် မိမိကိုယ်မိမိ မည်သူမည်ဝါ ဖြစ်သည်ကိုထုတ်ဖော်ခြင်း၊ အတင်းအဓမ္မသွတ်သင်းမှုအား တားမြစ်လုပ်ကိုင် ခြင်း၊ အဖွဲ့အစုအဆောက်အအုံနှင့် အသင်းအဖွဲ့များ ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်နိုင်ခြင်း အခွင့်အရေး အပါအဝင် ယဉ်ကျေးမှုအရ ခံစားနားလည် မှုများနှင့် သည်းခံနိုင်မှု တိုးမြှင့် ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်နိုင်ရေးအတွက် သတင်းစာနယ်ဇင်းလုပ်ငန်းများ ထုတ်လုပ်ပိုင်ခွင့်၊ လူ့နည်းစုအဖွဲ့အုပ်စုများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ဘာသာစကားအား သုံးစွဲနိုင်ခွင့်ရှိခြင်း၊ လူ့နည်းစုယဉ်ကျေးမှုအား အသိပညာပေးခြင်း၊ အခြားပြည်နယ်ဒေသ များရှိ ဆွေမျိုးစုအနွယ်ဝင်များနှင့် ဆက်သွယ်မှုပြုလုပ်နိုင်ခြင်းများကိုပါ အထူးအာရုံထား ထည့်သွင်းရေးဆွဲထား သည်ကို တွေ့ရသည်။

၄၇။ ၆။ နိဂုံး

အထက်ဦးဖော်ပြခဲ့သည့် အစုအဖွဲ့ဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများ၊ လူမှုအသိုင်း အပိုင်း ဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအား အသိအမှတ်ပြုလက်ခံလာ ကြသည့် တိုးတက်လာမှုများ အား ကြိုဆိုကြရမည်ဖြစ်သည်။ ပဋိပက္ခများအဆုံးသတ်ရေးအတွက် ညှိနှိုင်းဆောင် ရွက်မှု အတွက် နည်းလမ်း ဘောင်တစ်ခုကို ဤတိုးတက်လာမှုများက အထောက်အကူ ပြုနေသည်သာမက ယင်းပဋိပက္ခများ ဖြေရှင်းနိုင်ရေးအတွက် နည်းလမ်းအချို့ ရရှိရေးကိုပါ အထောက်အကူပြုနေပေသည်။ ယင်းတိုးတက်လာမှုများကပင် နိုင်ငံများ အတွက် ၎င်းတို့နိုင်ငံအား မည်သို့မည်ပုံ ပြန်လည် တည်ဆောက်ရမည်ကို အကြံဉာဏ်

ကောင်းများ ပြုပေးနေကြခြင်းဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း အထူးသဖြင့် နိုင်ငံတကာ အတွင်း ဖြန့်ဖြူးမှု များပြုလုပ်ရာ၌ အစုအဖွဲ့ဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများ လက်ခံအသိ အမှတ်ပြုခြင်းက ဖြန့်ဖြူးရေးအမြေရှာရန် အကူအညီဖြစ်စေသကဲ့သို့ပင် နိုင်ငံတကာ သဘောတူစာချုပ်စာတမ်းများသည် လူ့အခွင့်အရေးအပေါ် အထူးတန်ဖိုးထားမှု ရှိသည်ဆိုခြင်းကို ဂရုပြုမိရန်သည်လည်း ထပ်တူထပ်မျှအရေးပါသည်ကို ရင်ဝယ်ပိုက်၍ သိရှိထားရန် အရေးကြီးပေသည်။ လူ့အခွင့်အရေးများသည် မိမိတို့၏ ဘုံသဘော ဆောင်မှု နှင့် စုစည်းညီညွတ်မှုကို အထူးဂရုပြုထားသည်ကို တွေ့ရှိနိုင်သည်။ အစု အဖွဲ့များ အပေါ်နှင့် ယင်းအစုအဖွဲ့များ၏ ကျင့်ဝတ်စည်းကမ်းများ အပေါ် အလွန်အကျွံ အားစိုက်၍ ရှာဖွေထားသည့်အမြေရလဒ်များသည် လူထုအား အစိတ်စိတ်အမှုာမှုာ ကွဲစေနိုင်သည်။ ဤသည် သာမက ၎င်းတို့အစုအဖွဲ့ကိုယ်၌အတွင်းရှိ အချို့သောလူ အုပ်စု၏ အခွင့်အရေးများအား (ဥပမာအားဖြင့် အမျိုးသမီးနှင့် ကလေးငယ်များ) ကိုသာ မက ၎င်းတို့အစုအဖွဲ့ပြင်ပမှ လူအုပ်စုများကိုပါ အန္တရာယ်တွင်းသက်ဆင်းရအောင် ရည်ရွယ်လုပ်ဆောင်သကဲ့သို့ ဖြစ်တတ်သည်။ ဤသို့ အစုအဖွဲ့တစ်ခု၏ အခွင့်အရေးများ ကို ယခုလိုပယ်ချပိတ်ပင်မှုသည် ရှေ့ဆက်၍ပဋိပက္ခ ပိုမိုဖြစ်ပွားလာစေသည့် လုပ်ရပ်တခု ဖြစ်သွားနိုင်ပေသည်။ သို့ဖြစ်၍ လူ့အခွင့်အရေး၊ တဦးချင်းတယောက်ချင်းစီ၏ အခွင့်အရေးနှင့် အစုအဖွဲ့များ၏အခွင့်အရေး ကိစ္စများကို ချိန်ခွင်လျှာညီညီ ညှိနှိုင်းလုပ်-
ဆောင်လိုပါက လူ့သိက္ခာနှင့် လူအများစုစည်းညီညွတ်မှုတို့အပေါ် အထူးအလေးထား၍ တည်ဆောက်လုပ်ကိုင်ရမည်ဖြစ်သည်။

၄၆။ လူ့အခွင့်အရေးကိရိယာများ

REFERENCES AND FURTHER READING

- Cassese, Antonio. 1995. *Self-Determination of Peoples: A Legal Appraisal*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Packer, J. and K. Myntt. eds. 1993. *Protection of Ethnic and Linguistic Minorities in Europe*. Abo: Abo Academy University.
- Thornberry, Patrick. 1991. *International Law and Rights of Minorities*. Oxford: Clarendon Press.
- United Nations. 1989. *A Compilation of Human Rights Instruments*. Geneva: United Nations.

၄၊ ၇။ လူမျိုးပေါင်းစုံလူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွင်း ဘာသာစကားဆိုင်ရာ ပေါ်လစီ

၂၀၀၇ခုနှစ်အတွင်း၌ ကိုယ်ပိုင်ဘာသာစကား အခွင့်အရေးဆိုင်ရာအပေါ် အခြေခံသည့် လူမျိုးစုပဋိပက္ခများ မရေမတွက်နိုင်အောင်ရှိခဲ့သည်။ လူမျိုးစုဆိုင်ရာ အခြားပြဿနာရပ်များနှင့်ထပ်တူ ဘာသာစကားကွဲပြားမှုသည်လည်း အလွယ်တကူ-လစ်လျူပြု၍ ရသည့်အရာမဟုတ်။ ဘာသာစကားမျိုးစုံလက်ခံသည့် (ဗဟုဝါဒ) ပေါ်လစီထားရန် တောင်းဆိုမှုသည် အနာဂတ်တွင် ပိုမိုအရှိန်မြှင့်တတ်လာမည် သဘောရှိနေသည်။ ပေါ်လစီရေးရာချမှတ်သူများအနေဖြင့် ဘက်စုံပေါင်းစည်းရေးအတွက် ဆောင်ရွက်နေစဉ်မှာပင် ဘာသာစကားကွဲပြားသည့် ကိစ္စကိုလည်း ပြေလည်စွာ စိမ့်ကိုင်တွယ်နိုင်ရန် ပြင်ဆင်ထားရမည်ဖြစ်သည်။

- ၄၊ ၇၊ ၁။ ဘာသာစကားဆိုင်ရာပေါ်လစီ အဘယ့်ကြောင့် အရေးပါသနည်း။
- ၄၊ ၇၊ ၂။ တစ်ခုနှင့်တစ်ခု အဝင်ခွင့်ကျမှုရှိခြင်း သို့မဟုတ် ဗဟုဝါဒ
- ၄၊ ၇၊ ၃ - ၄၊ ၇၊ ၄။ ဘာသာစကားစုံလင်ခံသည့်အယူအဆ၏ အကျိုးအမြတ်နှင့် အားနည်းချက်
- ၄၊ ၇၊ ၅။ ဘာသာစကားဆိုင်ရာ ဘုတ်အဖွဲ့များ
- ၄၊ ၇၊ ၆။ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာမှု သင်ခန်းစာများ

လက်ရှိ ခေတ်ပြိုင်ကမ္ဘာအတွင်း နိုင်ငံအတော်များများ၌ လူမျိုးပေါင်းစုံ၊ ဘာသာစကားပေါင်းစုံ ရှိကြသည်။ ထို့ကြောင့်လည်း ပေါ်လစီရေးရာချမှတ်သူများအနေဖြင့် ဘာသာစကား ကွဲပြားမှုအပေါ် ဖြေရှင်းရာတွင် အားလုံးစုံပေါင်းစည်းမှုအတွက် အနှောင့်အတားဖြစ်မည့်အရေးမဟုတ်ပဲ အားဖြစ်စေမည့် နည်းလမ်းများကို ဆုံးဖြတ်ကြရမည်ဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် အကောင်းဆုံးဖြစ်ပြီး ဒီမိုကရေစီနည်းလမ်း အကျဆုံးဖြစ်မည့် ဘာသာစကားဆိုင်ရာပေါ်လစီဆိုသည်မှာ မေးခွန်းထုတ်ဖွယ် ရှိပြန်သည်။ ယဉ်ကျေးမှုများ တစ်ခုနှင့်တစ်ခု အဝင်ခွင့်ကျဖြစ်နေခြင်း သို့မဟုတ် ဘာသာစကားစုံ လက်ခံသည့်အယူအဆဖြစ်စေမည့် နည်းလမ်းရှိမရှိလည်း မေးခွန်းထုတ်ရမည်။ ပေါ်လစီတစ်ခုခုကို ကျင့်သုံးခြင်းဖြင့် နောက်ဆက်တွဲရလဒ်များ မည်သို့ရှိလာမည်နည်း။

ပထမအားဖြင့် ဘာသာစကားမျိုးစုံရှိနေသည့်နိုင်ငံများ၏အတွေ့အကြုံကို နှိုင်းယှဉ်လေ့လာခြင်း၊ ဒုတိယအားဖြင့် ထိုနိုင်ငံတစ်ခုချင်းစီ၏ အသေးစိတ် သမိုင်းနောက်ခံနှင့် ဖြစ်ရပ်များကို ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်းဖြင့် အဖြေအချို့ ရနိုင်သည်။ တူညီချက်ရှိသည့် နိုင်ငံသားလက္ခဏာနှင့် ယဉ်ကျေးမှုလက္ခဏာရပ်များကို စုစည်းရယူနေချိန်မှာပင် လူနည်းစု လူမျိုးများ၏ ဘာသာစကားဆိုင်ရာအခွင့်အရေးကို လက်ခံခြင်းဖြင့် ယဉ်ကျေးမှု ဗဟုဝါဒကို နိုင်ငံသစ်များအနေဖြင့် ပေါ်လစီချမှတ်နိုင်သည်။ ထိုသို့လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြင့် လူမျိုးရေးဟန်ချက်ညီမှု (Ethnic Harmony) ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သည်။ သို့သော်လည်း အခြေအနေနှင့် လူမျိုးအုပ်စုများမှာ ဖြစ်ရပ်တစ်ခုနှင့်တစ်ခု မတူညီ ကွဲပြားကြသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများ သို့မဟုတ် ဒေသအတွင်း လူမျိုးစွဲများထက် နေရာတစ်ခုမှ တစ်ခုသို့ ရွေ့ပြောင်းလာသည့် လူမျိုးအုပ်စုများ အနေဖြင့် ဘာသာစကား အဝင်ခွင့်ကျမှု ဖြစ်ရန် ပိုမိုခဲယဉ်းသည်။ နိုင်ငံတကာ ဥပဒေများ နှင့် နိုင်ငံတကာအစဉ်အလာများအရ ဌာနေတိုင်းရင်းသား

၄၊ ၇။ လူမျိုးပေါင်းစုံ လူ့အဖွဲ့အစည်းများ အတွက် ဘာသာစကားဆိုင်ရာ ပေါ်လစီ

လူနည်းစုအခွင့်အရေးများမှာ အကာအကွယ်ပိုမိုရရှိထားသည်။ ယခုဆွေးနွေးမှု၏ အစိတ်အပိုင်းအတော်များများသည် ဌာနေတိုင်းရင်းသားလူနည်းစုများ သို့မဟုတ် ဒေသအတွင်း လူမျိုးခွဲများနှင့် ပတ်သက်ဆက်စပ်ပါသည်။

၄၊ ၇၊ ၁။ ဘာသာစကားဆိုင်ရာ ပေါ်လစီ အဘယ့်ကြောင့်အရေးပါသနည်း။

တိုင်းပြည်တစ်ခုတွင် ဘာသာစကားအုပ်စုနှစ်ခု သို့မဟုတ် နှစ်ခုထက်ပိုမို ရှိနေပါက ပေါ်လစီရေးဆွဲချမှတ်သူများအနေဖြင့် ယင်းအချက်ကို အသိအမှတ်ပြုသည့်ဖြစ်စေ မပြုသည့်ဖြစ်စေ မရှောင်သာတော့ပဲ တခုခုကို ရွေးချယ်ဆုံးဖြတ်ရတော့မည်ဖြစ်သည်။ ဘာသာစကားစုံရှိနေသည့် တိုင်းပြည်တစ်ခုတွင် ဘာသာစကားတခုခုကို အများပြည်သူ နှင့်ဆိုင်သည့်နေရာတိုင်းတွင်း အသုံးပြုရမည်ဖြစ်၍ ဘာသာစကားကိစ္စသည် တခုချင်း တဦးချင်းကိစ္စရပ်သာ မဟုတ်ပေ။ အဓိကအရေးပါသည့် ကိစ္စရပ်မှာ နိုင်ငံတော်ပညာရေး၊ တိုင်းပြည်စီမံအုပ်ချုပ်မှု၊ စစ်တပ်၊ တရားရုံးစသည့် လူထုဆက်ဆံရေးနယ်ပယ်တွင် မည်သည့်ဘာသာစကားကို တရားဝင်အသုံးပြုမည်ဆိုသည့် အရေးပင်ဖြစ်သည်။ ဘာသာစကားတခုတည်းကို နိုင်ငံတော်ဘာသာစကားအဖြစ် သတ်မှတ်မည်လား။ သို့တည်းမဟုတ် အခြားဘာသာစကားများကို ဒေသအလိုက် သို့ ပညာရေး ကဲ့သို့ နယ်ပယ်များ၌ အသုံးပြုရန်နေရာ ဖန်တီးပေးထားမည်လား။ တိုင်းပြည်တစ်ခုအနေဖြင့် ထိုအရေးများကို ဆုံးဖြတ်ပေးမည်။ ထိုဆုံးဖြတ်ချက်သည် ဘာသာစကားအုပ်စုများ၏ ဩဇာနှင့် ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာများအပေါ် သက်ရောက်မှုရှိမည်လည်းဖြစ်၏။

ဘာသာစကားသည် တဦးချင်းနှင့်အုပ်စုဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်တန်ဖိုးထားမှု၊ ဂုဏ်ယူမှု တို့နှင့် ဆက်နွယ်နေသည့် စိတ်ဓါတ်ပိုင်းဆိုင်ရာအရ အရေးပါနေပြန်သည်။ ထိုအချက် သည် အင်အားငယ်သည့် လူမျိုးစုများအတွက် အထူးမှန်ကန်လှသည်။ ဘာသာစကား မျိုးစုံလက်ခံသည့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်သူများ၏ မှတ်သားချက်အရ လူမျိုးများ ပေါ်ထွက်လာခြင်းကြောင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားဘာသာစကားများကို အုပ်စုသစ် လက္ခဏာဆောင်၍ မြင်တွေ့လာရသည်ဟုဆိုသည်။ ဘာသာစကားသည် ယဉ်ကျေးမှု လက္ခဏာ တရပ်လုံးအပေါ်လည်း သက်ရောက်မှုရှိသဖြင့် ဘာသာစကားတရပ်အနေဖြင့် အသုံးပြုခွင့် မရသည့်အခါ ထိုယဉ်ကျေးမှုအတွက်လည်း အန္တရာယ်ရှိလာနိုင်သည်။ ဘာသာစကား တရပ်အနေဖြင့် ရှင်သန်ခွင့်ရရန်မှာ ကျောင်းများ၊ မီဒီယာများနှင့် လူထုဆက်ဆံရေးနယ်ပယ်စသည့် အချက်အချာ နေရာများတွင် အသုံးပြုရမည်ဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာကြောင့်ကျမှုများ တိုးများလာသည်ကို ရှောင်ကွင်းရန် အရေးကြီးသလို၊ ယဉ်ကျေးမှုအဆင့်သည် နိုင်ငံရေးအာဏာတရားကိုပါ ရိုက်ခတ် သည်ကိုလည်း သတိမမိရန် အရေးကြီးပြန်သည်။ လူမျိုးစုများ အထူးသဖြင့် အင်အား များပြားသည့် လူမျိုးစုများနှင့် လူမျိုးခွဲများသည် မိမိတို့အနှိမ်မခံရရေးနှင့် ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ရေးအဆင့် တစ်ခုတရာ လိုလားကြသည်။ အဓိက လွှမ်းမိုးဘာသာစကား သုံးစွဲ သူများအနေဖြင့် လူမှုရေးနှင့်အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းများ တစ်ခုတရာ ရရှိနေသည့် နည်းတူ လူနည်းစုများကလည်း ညီမျှသည့်အခွင့်အလမ်းကို လိုလားမည် သာဖြစ်၏။

ဘာသာစကားသည် ရှေးကျသည့် ယဉ်ကျေးမှုအမှတ်အသားတရပ်အနေဖြင့် ထင်ရလေ့ရှိသော်လည်း ခေတ်မှီတိုင်းပြည်တစ်ခုအတွက်လည်း ပိုမိုလက်တွေ့ကျသည့် တန်ဖိုးတရပ်ဖြစ်သည်။ အလုပ်အကိုင်နှင့် တိုင်းပြည်အရေးကိစ္စများအတွက် လူမှုရေး နှင့်နိုင်ငံရေးအခွင့်အလမ်းများရရှိမှုသည် ဘာသာစကားပေါ်လစီအပေါ်တွင် မှီနေသည်။ ဥပမာအားဖြင့် နိုင်ငံပိုင်ဝန်ဆောင်မှုဌာနများတွင် နိုင်ငံသားများအနေဖြင့် မည်သည့် ဘာသာ စကားကို အသုံးပြုသနည်း။ အစိုးရပျူရီကရစ်ယန္တယားများ၏ စာများ သို့ အခွန်ပေးစာများ၌ မည်သည့် ဘာသာစကားအသုံးပြုသနည်း။ တဦးစာယောက်အနေ ဖြင့် အရေးပေါ်အကူအညီလိုအပ်လာ၍ အရေးပေါ်ဌာန သို့ မီးသတ်ဌာန သို့ ရဲဌာနနှင့်

အခြားလူမှုရေးဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများနှင့် ဆက်စပ်သည့်အခါ မည်သည့်ဘာသာစကားကို အသုံးပြုသနည်း။ ခေတ်မှီနိုင်ငံများတွင် နိုင်ငံသားများနှင့် နိုင်ငံတော်အကြား အပြန်အလှန်ဆက်ဆံရသည့်နယ်ပယ်သည် ပိုမိုကျယ်ပြန့်လာသည့်နည်းတူ ဘာသာစကား၏ အတိုင်းအတာသည်လည်း ကျယ်ပြန့်လာသည်။ ရွေးကောက်ပွဲမဲပေးမှုများ၊ ပါလီမန်အတွင်း အချေအတင်ငြင်းခုံမှုများနှင့် နိုင်ငံဥပဒေနှင့်လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ပြဋ္ဌာန်းကြသည့်အခါ ဘာသာစကားသည် အရေးပါလာသည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံသားတစ်ဦးချင်းအနေဖြင့် တည်ရှိရာလူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း ပါဝင်နိုင်ခွင့်ရရန် ဘာသာစကား သုံးစွဲမှုမှာ အရေးပါလာသည်။ နိုင်ငံသားတစ်ဦးအနေဖြင့် နိုင်ငံတော်နှင့် အပြန်အလှန်ဆက်ဆံရာတွင် မိခင်စကားမဟုတ်သည့် ဘာသာစကား တခုခုကို အသုံးပြုရပါက နိုင်ငံတော်နှင့်ထိုနိုင်ငံသားအကြား ကွာဟချက်ကြီးလာမည် ဖြစ်သည်။

နိုင်ငံတော်အနေဖြင့် ကိုင်တွယ်ရမည့် ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာများနှင့်ဆက်စပ်လျက် ရှိသော အခြားဘာသာစကားဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များမှာ အစိုးရအဆောက်အဦးများ လမ်းများကို အမည်ပေးခြင်းနှင့် ပုဂ္ဂိုလ်ရေးအမည်များအသုံးပြုခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုကိစ္စသည် အန္တရယ်မပေးနိုင်သည့်ကိစ္စရပ်ဟု ထင်ရသော်လည်း အလွန်နက်နဲသိမ်မွေ့ပြီး ရှုပ်ထွေးဖွယ်ကိစ္စဖြစ်လာနိုင်သည်။ ဥပမာအားဆိုသော် ၁၉၇၀ ခုနှစ်များအတွင်း ဘူဂေးလီးရီးယား ကွန်မြူနစ်အစိုးရသည် တာကစ် (Turkic) နှင့်မှတ်ဆလင် ဘာသာနွယ်များ၏ အမည်ကို ဘူဂေးလီးရီးယားအမည်ဖြစ်အောင် အတင်းအကြပ်ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ထို့အပြင်ကြောင့် တာကစ်လူနည်းစုအမြောက်အမြား အစုအပြုံလိုက်ထွက်ခွာမှုများ ဖြစ်ပေါ်လာသည့် လူမျိုးရေးပဋိပက္ခကို မီးမွှေးပေးခဲ့သည်။ ဆိုဗီယက်ယူနီယံအတွင်း ရုရှားမဟုတ်သူလူနည်းစုများကို ရုရှားတို့၏အစဉ်အလာ မျိုးရိုးအမည်ဆက်ခံမှုပုံစံများဖြင့် ပုဂ္ဂိုလ်ရေးအမည်များ ပြောင်းစေခြင်းဖြင့် ရုရှားလူမျိုးကြီးအယူအဆ ဖန်တီးခဲ့သည်။ အီတလီ တောင်ပိုင်း တေရို (Tyrol) ဒေသ၌ ဂျာမန်စာလုံးပေါင်းပုဂ္ဂိုလ်ရေးအမည်များကို တရားမဝင်သတ်မှတ်ခြင်းသည် အကြမ်းဖက်မှုများ အားဖြစ်စေခဲ့သည်။ စိတ်ဝင်စားစရာတချက်မှာ ထိုအခြေအနေနှင့်ပြောင်းပြန် ပြင်သစ်ပြည် **Alsace** ဒေသတွင် ကျင့်သုံးခဲ့သည့် ဂျာမန်စာလုံးအသုံးပြုမှုတားမြစ်ချက်မှာမူ မည်သည့်ပြဿနာမှ ထူးထူးခြားခြားနောက်ဆက်တွဲ ဖြစ်မလာခဲ့ပေ။ ထိုအချက်အရ ပေါ်လစီ (ဘာသာစကားဆိုင်ရာ) တခုတည်းကိုပင် မတူညီသည့်ဒေသများတွင် အသုံးပြုသည့်အခါ ကွဲပြားသည့် တုန့်ပြန်မှုများထွက်လာခြင်းကိုတွေ့ရသည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံတခုအတွင်း ကိစ္စရပ်တခု၏အရေးပါမှုကို သုံးသပ်သည့်အခါ ထိုဒေသ၏ ထူးခြားချက်ဖြစ်စဉ်ကို ဆန်းစစ်ရန်အရေးကြီးလှသည်။ အတိုချုပ်အားဖြင့်မူ ဘာသာစကားဆိုင်ရာပေါ်လစီများ ချမှတ်သည့်အခါ နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေးနှင့် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာအချက်အလက်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရပေမည်။ ထို့အပြင် တဦးနှင့်တဦးဆက်ဆံရာ၌ ဘာသာစကားများကို ပုံမှန်သတ်မှတ်ချက်မဟုတ်ပဲ သုံးစွဲနေပါက တရားဝင်ထားရှိသည့် (ဘာသာစကား) ပေါ်လစီသည် လွှမ်းမိုးနိုင်မည်တော့မဟုတ်ပေ။

၄၂၇။ ၂။ တခုနှင့်တခု အံဝင်ခွင့်ကျမှုရှိခြင်း သို့မဟုတ် ဗဟုအယူအဆ

ဘာသာစကားမျိုးစုံကိုလက်ခံသုံးစွဲသည့် ဗဟုအယူအဆသည် (Language pluralism) ဘာသာစကားမျိုးစုံရှိနေသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွက် ဒီမိုကရေစီနည်းအကျဆုံး ချည်းကပ်မှုဖြစ်သည်။ သို့သော်လည်း အခြားနည်းဖြင့်အသုံးပြုနိုင်သည့် ပေါ်လစီများလည်းရှိသေးသည်။ လက်ရှိခေတ် တိုင်းပြည်တည်ဆောက်ရေးများတွင် ဆောင်ရွက်လျက်ရှိသည့်နိုင်ငံအများအပြားသည် နိုင်ငံတွင်း ဘာသာစကားများ အံဝင်ခွင့်ကျ ဖြစ်စေရန် တိကျပြတ်သားသည့်ပေါ်လစီ သို့မဟုတ် ခြွင်းချက်မရှိ ပြည့်စုံသည့်ပေါ်လစီများ ထားရှိကြသည်။ ဥပမာအားဖြင့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုသည်

၄၊ ၇။ လူမျိုးပေါင်းစုံ လူ့အဖွဲ့အစည်းများ အတွက် ဘာသာစကားဆိုင်ရာ ပေါ်လစီ

ပြည်သူများအကြား စည်းလုံးရေး (Civil Integration) အတွက် အားလုံးအတွက် အိတ်အင်ဂျင်ကျ သင့်မြတ်စေမည့် ဘာသာစကားပေါ်လစီကို အတိအကျပွင့်ပွင့်လင်းလင်း ပြဆိုထားသည်။ ပြင်သစ်ကမူ ခြွင်းချက်မရှိပြည့်စုံသည့် ပေါ်လစီချမှတ်ထားသည်။ ပြင်သစ်တော်လှန်ရေးကာလမှစပြီး ကျောင်းများ၊ အုပ်ချုပ်ရေးများ၊ စစ်တပ်နှင့် အခြားလူထုနေရာတွင် ပြင်သစ်စကားတစ်ခုတည်းကို အသုံးပြုခြင်းကို ပြင်သစ်နိုင်ငံသား ဖြစ်သည်ဟု ဆိုလိုကြသည်။ လူနည်းစုများ၏ကန့်ကွက်မှုများရှိသော်လည်း ဘာသာ စကားအိတ်အင်ဂျင်ကျမှုရှိနေသဖြင့် ပေါ်လစီမှာ အောင်မြင်ခဲ့သည်။ ထိုသို့အောင်မြင်မှုမျိုးကို အခြားနေရာများတွင် တွေ့မြင်ရသည်။ သို့သော် ထိုပေါ်လစီအသုံးပြုမှု မအောင်မြင် သည်များလည်း တွေ့ရမည်ဖြစ်သည်။ သို့သော် ထိုပေါ်လစီကို အတင်းအဓမ္မ ကျင့်သုံးခြင်း သို့ နယ်မြေအိုင်အမာရှိသည့် လူနည်းစုများရှိနေပါက တစ်ခုနှင့်တစ်ခု အိတ်အင်ဂျင်ကျဖြစ်စေရန်ပေါ်လစီ မအောင်မြင်နိုင်ပေ။ အိတ်အင်ဂျင်ကျဖြစ်၍ တစ်ခုတည်းကို လက်သင့်ခံစေခြင်းသည် ကုထုံးမဟုတ်ချေ။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် ယင်းနည်းသည် ဘာသာစကားတစ်ခုအတွက် အခြားတစ်ခုကို အဆုံးရှုံးခံရ၍ဖြစ်သည်။

ထိုသို့ဖြင့် ဘာသာစကားတစ်ခုတည်းကို လက်သင့်ခံစေခြင်းပေါ်လစီများ မအောင်မြင် တော့ပဲ နိမ့်ပါးလာသည့်အလျောက် ဘာသာစကားမျိုးစုံကိုလက်ခံသည့် ဗဟု အယူအဆများ စတင်လာသည်။ ထိုအယူအဆရ အုပ်စုတိုင်းအနေဖြင့်မိမိတို့ ကိုယ်ပိုင် လက္ခဏာများကို ထိမ်းသိမ်းထားလိုကြသည့်အလျောက် ထိုအခွင့်အရေးအတွက် လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်ခွင့် ရှိသလို တိုက်ခိုက်တောင်းဆိုမှုများဖြစ်လာမည်ဟု ယူဆထားသည်။ ထိုသို့တိုက်ခိုက်မှုများကိုရှောင်ရှားရန်နှင့် နိုင်ငံသားအချင်းချင်း သဘောတူညီမှုရရန်အတွက် ပေါ်လစီချမှတ်သူများအနေဖြင့် ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာများ အတူတကွတည်ရှိနေရန်ဖန်တီးသကဲ့သို့ သီးခြားယဉ်ကျေးမှုငယ်များကိုလည်း ထိမ်းသိမ်းရန် အာမခံချက်ပေးရန် လိုအပ်သည်ဟု ဗဟုဝါဒသမားများမှ တိုက်တွန်း ကြသည်။ ကျောင်းများကဲ့သို့ အချို့နေရာများတွင် ကိုယ်ပိုင်ဘာသာစကားကို ထိန်းသိမ်းထားသကဲ့သို့ နိုင်ငံတစ်ခုလုံးဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များတွင် အားလုံးအသုံးပြုနိုင်သည့် နိုင်ငံတော်ဘာသာစကားထားရှိရန်အတွက် ဘာသာစကားနှစ်ခု သို့ နှစ်ခုထက်ပို၍ အပြိုင်အသုံးပြုရန် ဗဟုဝါဒီများမှ တင်ပြကြသည်။

လူမျိုးစုရေးရာကိစ္စများတွင် ဘာသာစကားသည် အဓိကအကြောင်းရပ်ဖြစ်သည်။ ကံအကြောင်းလှစွာပင် ဘာသာစကားကိစ္စသည် အခြားသောလူမျိုးရေးရာကိစ္စများထက် ဖြေရှင်းရ လွယ်ကူသည်။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် ဘာသာစကားသည် ကိုယ်ပိုင်ဝိသေသ များစွာကို ခွင့်ပြုထားသည့်အတွက်ဖြစ်၏။ အခြားဘာသာရေးနှင့် လူမျိုးနွယ်စုကိစ္စများသည် အထူးသီးသန့်ဖြစ်လေ့ရှိပြီး ပြောင်းလဲ၍မရနိုင်ပေ။ သို့သော် ဘာသာစကားဆိုင်ရာအသိတရားသည် ထိုအခြေအနေနှင့်ပြောင်းပြန် လူမျိုးရေး ပြဿနာရပ် ဖြစ်သည်။ ဘာသာစကားအများအပြားကို လူတိုင်းပြောဆိုနိုင်ကြပြီး ဘာသာစကားများသည် အတူတကွယှဉ်တွဲတည်ရှိနိုင်ကြသည်။ ဘာသာစကားပေါ်လစီ ဆိုင်ရာ အသေးစိတ်ကျသည့် အစီအမံများသည် ဖြစ်ရပ်တစ်ခုနှင့်တစ်ခု မတူညီ ကွဲပြား မည်။ သို့သော် အစီအမံနှစ်ခု (တပြိုင်တည်း) ပါဝင်သည့် ပေါ်လစီရှိရပေမည်။ အစီအမံ တစ်ခုမှာ လူနည်းစုဘာသာစကားအသုံးပြုခွင့်ပေးနိုင်မည့် နယ်ပယ်ထားရှိရန်ဖြစ်ပြီး နောက်ထပ်အစီအမံသည် အချင်းချင်းဆက်ဆံရေးနှင့် အပြန်အလှန်နားလည်မှု တိုးတက်လာရန် နိုင်ငံတော်ဘာသာစကားတစ်ခု သို့ အချို့ကို သင်ကြားမှုတိုးမြှင့်လာ စေရန်ဖြစ်သည်။

လူနည်းစုဘာသာစကားများကို အချို့နေရာများတွင် လွတ်လပ်စွာအသုံးပြုခွင့် ပေးခြင်း နှင့် အခြားဘာသာစကားများ အထူးသဖြင့် နိုင်ငံတော်ဘာသာစကားကို သင်ကြားချင်လာအောင် လုပ်ပေးထားခြင်းဖြင့် ဘာသာစကားပဋိပက္ခကို ကိုင်တွယ်

ပြောရင်းနိုင်ပေသည်။ အခြားဘာသာစကားတခု သင်ကြားခြင်းဖြင့် အကျိုးရှိစေပါက ပြည်သူများအနေဖြင့် ထူးထူးခြားခြားဖြစ်စေအောင်ပင် ဘာသာစကား သင်ကြားနိုင်ကြသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ကမ္ဘာ့နေရာအစိတ်အပိုင်းအချို့မှ ပြည်သူများသည် ဘာသာစကားတမျိုးထက်ပို၍ ပြောဆိုနေကြပြီဖြစ်သည်။ ဘာသာစကားသင်ကြားမှုအထောက်အကူများသည် အတတ်ပညာအဆင့်မြင့်မြင့် တိုးတက်လာစေမည့် မှတ်ကျောက်သာကေမျိုးဖြင့် သင်ကြားရကျိုးနပ်အောင် လူမှုဝန်းကျင်ဖန်တီးပေးထားပါက ထိုအစီအမံကို အောင်မြင်အောင် ဆောင်ရွက်နိုင်မည်။

၄၊ ၇၊ ၃။ ဗဟုဘာသာစကားကျင့်သုံးခြင်း၏ အကျိုးရလဒ်များ

လူနည်းစုတို့၏လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း ၎င်းတို့ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာကို အာမခံချက်ပေးထားခြင်းဖြင့် ဗဟုဘာသာစကားကျင့်သုံးမှု၏ အကျိုးရလဒ်များရရှိစေမည်။ ၎င်းသည် လက်တွေ့ရော သင်္ကေတဆောင်သည့်အထိမ်းအမှတ်အရပါ ပေါ်လစီဆောင်ရွက်ချက်ဖြစ်၏။ နိုင်ငံတော်ကျောင်းများ သို့ အခြားနိုင်ငံတော်ဆိုင်ရာနေရာများတွင် ဘာသာစကားနှစ်ခု သို့ နှစ်ခုထက်ပို၍ အသုံးပြုခြင်းဖြင့် လူမျိုးရေးပြဿနာရပ်တွင် မည်သူမှမရှုံးပဲ အားလုံးအဆင်ပြေချေမွေစေမည့်အခြေအနေရှိသည်ကို ဖော်ပြနိုင်သည်။ ထိုသို့ ဘာသာစကားမျိုးစုံအသုံးပြုခွင့်ထားရှိခြင်းဖြင့် လူမျိုးရေးအစွန်းရောက်မှုများကို တားမြစ်ထားနိုင်သည့် အလားအလာလည်းရှိ၏။ ထို့အပြင် လူမျိုးရေးပြဿနာကို နယ်ပယ်တခုတွင် အောင်မြင်စွာဖြေရှင်းထားနိုင်ခြင်းဖြင့် အခြားလူမျိုးရေး ဆက်ဆံမှုနယ်ပယ်များ၌ပါ ရိုက်ခတ်ကျိုးစက်သွားနိုင်သည်။

ယဉ်ကျေးမှုအရကွဲပြားသည့် အုပ်စုများအကြား ချစ်ကြည်မှုမပျက်ပဲ အတူတကွယဉ်တွဲနေထိုင်နိုင်ရန်နှင့် ထိုကွဲပြားမှုများကို ညှိနှိုင်းနိုင်ခြင်းဖြင့် နိုင်ငံရေးအရ သဘောတူညီမှုများ ရနိုင်သည်ဆိုခြင်းကို ဆွီဇာလန်နိုင်ငံဥပမာက အကောင်းဆုံးသဘောပြနေသည်။ ဆွီဇာလန်နိုင်ငံသည် လူမျိုးအုပ်စုများကို ယဉ်ကျေးမှုပုံစံအသစ်တခုထဲ သွပ်သွင်းရန်ကြိုးစားခြင်းအစား ထိုကွဲပြားခြားနားမှုများကို အသိအမှတ်ပြုပြီး အားလုံးကိုနိုင်ငံရေးအရစုစည်းမှုအဖြစ် ပေါင်းစည်းစေခဲ့သည်။ နိုင်ငံသားများအနေဖြင့် မျှဝေခြင်းဖြင့် ပိုင်ဆိုင်မှုသဘောထား (Shared Sense of Belonging) တရပ်ထားရှိရန် လိုအပ်သည်။ ထိုအချက်သည် “နိုင်ငံတော်” ဟူသည်ကို အကောင်းဆုံးအဓိပ္ပါယ်ဖွင့်ဆိုခြင်းပင်။ သို့သော် ထိုပိုင်ဆိုင်မှုသဘောထားသည် နိုင်ငံတော်၌ ယဉ်ကျေးမှု တမျိုးတည်းဖြစ်ရန်လိုအပ်သည်ဟူသော သဘောမဆောင်ပေ။

၄၊ ၇၊ ၄။ ဖြစ်နိုင်ချေရှိသည့် အားနည်းချက်များ

ဘာသာစကားမျိုးစုံလက်ခံသုံးစွဲသည့် အယူအဆပေါ်လစီကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် ဆိုးကျိုးဖြစ်စေနိုင်သည့်အချက်များကို သတိပြု ရှောင်ကွင်းရပေမည်။ ဖြစ်လာနိုင်သည့် ပြဿနာတရပ်မှာ ဘာသာစကားကွဲပြားမှုအပေါ် အတန်းအစားမတူခွဲခြားသည့် သဘောထားမျိုးဖြစ်လာနိုင်သည့်အချက်ဖြစ်၏။ ဗဟုနိုင်ငံရေးတွင် လူမျိုးရေးဆိုင်ရာ သီးခြားအင်စတီကျူးရင်းများ ထားရှိခွင့်ပေးရမည်ဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် လူမျိုးစုကျောင်းများ သို့ သီးခြားအုပ်ချုပ်ရေးများထားရှိခြင်း၊ လူနည်းစုအခွင့်အရေး များကို ထိမ်းသိမ်း ပေးခြင်းမျိုးဖြစ်သည်။ ထိုအစီအမံများကို စေတနာဆန္ဒအလျောက် ဆောင်ရွက်ပြီး၊ လူနည်းစုအုပ်စုများအနေဖြင့် အသေးစိတ်အစီအစဉ်များနှင့် ချည်းကပ်မှုများတွင် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ရှိပါက လူမျိုးရေးကိစ္စများမှာ အောင်မြင်ဖွယ် ရှိ၏။

ဘာသာစကားမျိုးစုံလက်ခံသုံးစွဲသည့်အယူအဆ၏ နောက်ထပ်ဖြစ်လာနိုင်သည့် အကန့်အသတ်တခုမှာ ဘာသာစကားများသီးခြားကွဲထွက်သွားပြီး အားလုံးသုံးစွဲနိုင်မည့် ဘာသာစကားအတွက်အနှောက်အယှက်ပေးနိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုအန္တရာယ်မျိုးကို ဆိုစီယက်ခေတ်လွန်ကာလ လစ်ဗီးယား နှင့် အက်စ်တိုးနီးယား နိုင်ငံများ၌ ကြုံရ

၄၊ ၇။ လူမျိုးပေါင်းစုံ လူ့အဖွဲ့အစည်းများ အတွက် ဘာသာစကားဆိုင်ရာ ပေါ်လစီ

သည်။ ထိုဒေသများရှိ အခြေချသူ ရုရှားလူမျိုးအစိတ်အပိုင်းများအနေဖြင့် ဒေသခံ ဘာသာစကားကို သင်ကြားရန် ငြင်းဆိုကြသည်။ အပြန်အလှန်နားလည်ရန်နှင့် မြို့ပြနိုင်ငံတော်တစ်ရပ် ဖြစ်လာရန်အတွက် နိုင်ငံသားများအနေဖြင့် တိုက်ရိုက်ဖြစ်စေ ပုံသဏ္ဍာန်အရဖြစ်စေ အများသုံးဘာသာစကားတစ်ခုလိုအပ်ပေသည်။ အထင်အရှားရှိ နေသည့် လူနည်းစုဘာသာစကားများနှင့် အများသုံးနိုင်ငံတော်ဘာသာစကား နှစ်မျိုးစလုံးဖွံ့ဖြိုးလာရန် နိုင်ငံတော်မှ ဆောင်ရွက်ရာတွင် ချိန်ခွင်မျှစေရန်အတွက် ဗဟုဘာသာစကားပေါ်လစီအနေဖြင့် သတိထားဆောင်ရွက်ရန်လိုအပ်သည်။

၄၊ ၇၊ ၅။ ဘာသာစကားဆိုင်ရာ ဘုတ်အဖွဲ့များ

ပေါ်လစီသစ်ပြဋ္ဌာန်းခြင်း သို့ ကျင့်သုံးခြင်းပြုရာတွင် အထူးနိုင်ငံတော်ဘာသာ စကားဆိုင်ရာ ဘုတ်အဖွဲ့ထားရှိရန် လိုအပ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် Quebec/ Catalonia နှင့် ဘောလ်တစ်နိုင်ငံများ၌ ဘာသာစကားပေါ်လစီသစ်ဆောင်ရွက်ရာတွင် ထိုကဲ့သို့ ဘုတ်အဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းမှုအမျိုးမျိုးကို ဖွဲ့စည်းခဲ့ကြသည်။ ထိုဘုတ်အဖွဲ့များ၌ ဘာသာစကား ဆိုင်ရာလူမှုအခြေအနေသုံးသပ်သည့် ပညာရှင်များ၊ ပေါ်လစီမူကြမ်း တင်ပြသည့် ကျွမ်းကျင်သူများ နှင့် ဘာသာစကားသင်ကြားရေး အစီအစဉ် ရေးဆွဲဆောင်ရွက်သူများ ပါဝင်ကြသည်။ ဘာသာစကားဆိုင်ရာ ပေါ်လစီသစ်၌ အစိုးရအလုပ်အကိုင်များ၊ လိုင်စင်ပြုလုပ်ခြင်း သို့ နိုင်ငံသားပြုလုပ်ခြင်း ဆိုင်ရာတို့အတွက် လိုအပ်သည့် ဘာသာစကားများချမှတ်ထားသည့်အခါ ဘာသာ- စကားသင်ကြားရေးအစီအစဉ်ဆောင်ရွက်သူများအနေဖြင့် ပိုမိုအရေးပါလာသည်။ အများပိုင်နေရာများအတွက် ဘာသာစကားတစ်ခုလိုအပ်သည်ဟု နိုင်ငံတော်ပေါ်လစီ တွင် အတိအလင်းဖွင့်ဆိုထားပါက ထိုဘာသာစကားကိုအထောက်အပံ့ပြုရန်နှင့် (နိုင်ငံသားများ၏) တတ်ကျွမ်းမှုအခြေအနေကို စောင့်ကြပ်ရန် (ဘုတ်အဖွဲ့များ၌) တာဝန်ရှိလာသည်။

ဘာသာစကားဆိုင်ရာ ပေါ်လစီသစ်ရေးဆွဲသည့် ကနဦးအဆင့်များ၌ သုတေသီများ အနေဖြင့် ဘာသာစကားအပြုအမူဖွဲ့စည်းမှုသဏ္ဍာန်၊ ဘာသာစကားဆိုင်ရာအုပ်စု များ၏ သဘောထားနှင့် ထိုအုပ်စုများအကြားအပြန်အလှန်ဆက်ဆံမှုများကို ဆန်းစစ်ရန်လိုအပ်သည်။ ပြဋ္ဌာန်းမည့်ဘာသာစကားနှင့်ပတ်သက်၍ ထိုဘာသာ စကားသည် အုပ်စုတစ်ခု၏ကိုယ်ပိုင်ဝိသေသအတွက် မည်သို့အရေးပါသနည်း၊ ဘာသာ စကား၏ လက္ခဏာပြချက်သည် ထိုအုပ်စုအပေါ် မည်သို့ဩဇာသက်ရောက်သနည်း ဆိုသည်ကို လူမှုသိပ္ပံ ပညာရှင်များနှင့် နီးနှောတိုင်ပင်သင့်သည်။ အုပ်စုတစ်ခုနှင့် တစ်ခုအကြား ဘာသာစကား၏အရေးပါမှု မတူညီချေ။ အချို့ဖြစ်ရပ်၌ လူမျိုးတည်ရှိမှု အပေါ် အထင်အရှားရှိနေသည့် သူတို့၏ဘာသာစကားဖြင့် ကနဦး အဓိပ္ပာယ် ဖွင့်ကြသည်။ တချို့ဖြစ်ရပ်များ၌မူ ဘာသာစကားသည် အခြားသော လူမျိုးရေးဆိုင်ရာ အမှတ်အသားများဖြစ်သည့် ဘာသာရေး သို့ မိခင်နယ်မြေပိုင်ဆိုင်မှု စသည့်အရေးများ လောက် အရေးပါမှုမရှိပေ။ ဘာသာစကားပေါ်လစီ၏ အသေးစိတ်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံရေး ကိစ္စများတွင် ယင်းအချက်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် လိုအပ်သည်။ ယခင်ဆိုဖီယက် ယူနိုက်တက်တိုင်း ရုရှနယ်မြေမဟုတ်သည့် ဒေသများကဲ့သို့ ဘာသာစကားဖိနှိပ်မှုများ မကြာသေးမီက ကြုံတွေ့ခဲ့ရသည်။ ဤဖြစ်ရပ်များ၌ ထိုအမွေဆိုးကို မည်သို့ကိုင်တွယ် ဖြေရှင်းရန်နှင့် ပြန်လည်ကုစားမှုများပြုလုပ်ရန်အတွက် လူထုအကြား အချေအတင် ဆွေးနွေးပွဲများဖြစ်လာရန် အားပေးသင့်သည်။ ဘာသာစကားဆိုင်ရာ ပေါ်လစီ၏ အဓိကကျသည့် ပြောင်းလဲမှုများ၌ ကျယ်ပြန့်သည့်လူထုထောက်ခံမှုရရှိရန် လိုအပ်သည်။

ဘာသာစကားသင်ကြားရေးအစီအစဉ်ဆောင်ရွက်ချက်များကဲ့သို့ပင် အမြဲတမ်း အဖွဲ့ဝင်များရှိသည့် နိုင်ငံတော်ဘာသာစကားဘုတ်အဖွဲ့နှင့် ကျွမ်းကျင်သည့်

ကော်မရှင်များ ဖွဲ့စည်းရေးအတွက် ထင်ရှားသည့် အရင်းအမြစ်များလိုအပ်သည်။ ထို့အပြင် နိုင်ငံတော်ဆိုင်ရာမှတ်တမ်းမှတ်ရာများ ပုံနှိပ်ရာ၌ (နိုင်ငံတော်ဘာသာစကားတမျိုးတည်းမဟုတ်ပဲ) ဘာသာစကားအမျိုးမျိုး ရိုက်နှက်ခြင်းဖြင့်လည်း ဘာသာစကားမျိုးစုံလက်ခံကျင့်သုံးသည့်အယူအဆကို အကောင်အထည်ဖော်နိုင်သည်။

၄၇၇။ ဖြ။ နှိုင်းယှဉ်လေ့လာမှု သင်ခန်းစာများ

ဘာသာစကားဆိုင်ရာအုပ်စုများသည် နယ်မြေပိုင်ဆိုင်မှုအပေါ် အခြေတည်ထားပါက ဗဟုဘာသာစကားဆိုင်ရာ ပေါ်လစီသည် ကိုယ်ပိုင်နယ်မြေပြဌာန်းခွင့်နှင့် ဆက်စပ်ရ ဖွယ်ရှိသည်။ ဘာသာစကားအုပ်စုများ၏ သိသာကွဲပြားမှုများကို အထင်ကရ အသိအမှတ် ပြုခြင်းအားဖြင့် သူတို့၏ဂုဏ်အရှိန်အဝါကို မြှင့်မားလာစေမည်ဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် နိုင်ငံတော်ဖွဲ့စည်းပုံတဆင့် အသိအမှတ်ပြုဖော်ပြခြင်းမျိုးဖြစ်၏။ ဘော်လီတစ်နိုင်ငံများ၌ လွတ်လပ်ရေးရရှိသည့်အချိန်ပြဌာန်းခဲ့သည့် ဘာသာစကားဆိုင်ရာ အထူးဥပဒေများသည် ဘော်လီတစ်နိုင်ငံများရှိ ဌာနေတိုင်းရင်းသားတို့၏ ဘာသာစကားများကို အနာဂတ်ကာလ၌ အကာအကွယ်ပေးရန် အာမခံထားသည်။ လက်တွေ့အားဖြင့် ဘာသာစကားတန်းတူမှုရရှိရန် လိုအပ်သည့် အာမခံချက်များ ရှိနေသေးသည့်အချိန်မှာပင် ထိုကဲ့သို့ တရားဝင်ဥပဒေအရ အာမခံချက်ပေးမှုသည် နိုင်ငံရေးအရ အထင်အရှားဖြစ်စေသည်။

နိုင်ငံသစ်များတည်ဆောက်သည့်အခါ အုပ်စုအမျိုးမျိုးအကြား အပေးအယူလုပ် ညှိနှိုင်းခြင်းဖြင့် လူမျိုးရေးပဋိပက္ခများဖြေရှင်းရန်အတွက် တမူထူးခြားသည့် အခွင့်အလမ်းများ ရှိလာတတ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဘာသာစကားဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့် အပေါ် ညှိနှိုင်းမှုပိုမိုရလာခြင်းဖြင့် နယ်မြေဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ရေး ကိစ္စကိုအပြန်အလှန်အားဖြင့် လျော့ပါးသွားစေနိုင်သည်။ လွတ်လပ်သည့် မလေးရှားနိုင်ငံသစ်သည် ထိုသို့အပေးအယူလုပ်ညှိနှိုင်းခြင်းဖြင့် အောင်မြင်ခဲ့ကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။ ထိုညှိနှိုင်းမှု၌ ရွှေ့ပြောင်းလာသည့်တရုတ်လူမျိုးနွယ်များအနေဖြင့် မလေးဘာသာစကားလွှမ်းမိုးမှုကို လက်ခံခဲ့သလို အပြန်အလှန်အားဖြင့် လစ်ဘရယ် ကျသည့် နိုင်ငံသားဖြစ်မှုပေါ်လစီအခွင့်အလမ်းကိုလည်း ရရှိခဲ့သည်။ ပြည်ပရှိ တရုတ်လူမျိုး အသိုင်းအဝိုင်းများနှင့်အဆက်အသွယ်ပြုခြင်း၊ ပြည်ပမှ စာအုပ် စာတမ်းများ တင်သွင်းခြင်း၊ တရုတ်လူမျိုးကျောင်းသားများကို နိုင်ငံခြား တက္ကသိုလ်များ သို့ ပို့လွှတ်ခြင်းဖြင့် အနယ်နယ်သို့ပြန့်ကျဲရောက်လာသည့် တရုတ်လူမျိုးများအနေဖြင့် ၎င်းတို့ဘာသာစကားရင်သန်ရေးအတွက် အခြားသောနည်းလမ်းများရှိကြသည်။

ဒီမိုကရေစီဖြစ်ပေါ်တိုးတက်မှုသည် လူနည်းစုဘာသာစကားများအတွက် အခွင့်အရေး ပိုမိုရရှိစေကြောင်း ဆိုစီယက်ယူနီယံပြိုကွဲခြင်းနှင့် ဖရန်ကိုသေဆုံးခြင်း ဥပမာ နှစ်ရပ်က ဖော်ပြခဲ့သည်။ ရုရှားဘာသာစကားသည် ဌာနေဒေသခံဘာသာစကား ဖြစ်သည့် လစ်ဗီးရားဘာသာစကားနှင့် သမူဟဖြစ်စေရန်၊ စပိန်စကားအနေဖြင့် ဌာနေဘာသာစကား Catalan နှင့် သဟဇာတဖြစ်စေရန် လိုအပ်ပေသည်။ အုပ်စုခွဲ လူမျိုးများအနေဖြင့် ဘာသာစကားသစ်ကို သင်ကြားရမည်ဖြစ်၍ ဘာသာစကား ပြောင်းလဲမှုကို အချိန်ယူရကြောင်း ထိုဖြစ်ရပ်များက သက်သေပြခဲ့သည်။

လပ်ဗီးယားသည် ၁၉၉၁ခုနှစ် လွတ်လပ်သည့်နိုင်ငံဖြစ်ချိန်မှစ၍ ဘာသာစကား ပေါ်လစီနှင့်ပတ်သက်ပြီး အဓိကကျသည့်အချက်များကို ရင်ဆိုင်ခဲ့ရသည်။ အရေးကြီးဆုံးမှာ ရုရှားစကားပြောသူတို့၏ အခွင့်အရေးကိုမထိခိုက်စေပဲ လပ်ဗီးယားဘာသာစကားကို နိုင်ငံတော်ဘာသာစကားနှင့် အများသုံးဖြစ်လာစေရန် အတွက် ပြန်လည်အစပျိုးရန်လိုအပ်ခြင်းဖြစ်၏။ ထို့အတူ အခြားလူနည်းစုတို့၏ဘာသာစကားဆိုင်ရာအခွင့်အရေးများကိုလည်း ပြန်လည်အစပျိုးရန် လိုအပ်ခဲ့သည်။

၄၊ ၇။ လူမျိုးပေါင်းစုံ လူ့အဖွဲ့အစည်းများ အတွက် ဘာသာစကားဆိုင်ရာ ပေါ်လစီ

၁၉၈၅ခုနှစ်တွင် ရှုရှားဘာသာစကား လွှမ်းမိုးခဲ့ပြီး အစိုးရရုံးများနှင့်အများပိုင်ကိစ္စများ၌ လုပ်စီးယားဘာသာစကားကို ရံဖန်ရံခါသာ သုံးစွဲခွင့်ရခဲ့သည်။ ထိုအခြေအနေကို ပြန်လည်ကိုင်တွယ်ခြင်းအားဖြင့် ၁၉၈၉ခုနှစ်၌ လုပ်စီးယားဘာသာစကားကို နိုင်ငံသုံးစကားအဖြစ်သတ်မှတ်လိုက်ပြီး လက်တွေ့အားဖြင့်မူ တဖြည်းဖြည်းချင်းအစပျိုး ပြောင်းလဲခဲ့ရသည်။ ပြီးခဲ့သည့်ကာလက ရှုရှားဘာသာစကားကိုအသုံးပြုခဲ့သည့် ရှုရှားလူမျိုးနေထိုင်သူများအတွက် လုပ်စီးယားဘာသာစကားသင်ကြားစေမည့် အစီအစဉ်ကို နိုင်ငံတော်မှ ဦးဆောင်၍ အကြီးအကျယ်စတင်ပြုလုပ်ခဲ့သည်။ ၁၉၉၀ခုနှစ်များအလယ်ကာလ၌ UNDP နှင့် နိုင်ငံတကာအကူအညီပေးရေး အစီအစဉ်အချို့ အကူအညီဖြင့် နောက်ထပ် ဘာသာစကားအစီအစဉ်ကို ပြုလုပ် ခဲ့သည်။ ရှုရှားနွယ်ဖွားများအနေဖြင့် လီးစီးယားနိုင်ငံ အတွင်း နေထိုင်လုပ်ကိုင်နိုင်ရန် လုပ်စီးယားဘာသာစကားတတ်ကျွမ်းရန်လိုအပ်ပြီး မိမိတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဘာသာ စကားကိုလည်း ဆက်လက်အသုံးပြုနိုင်စေမည့် ဘာသာစကားနှစ်မျိုးသုံးအယူအဆကို အားပေးခဲ့သည်။ ယခင်ကမူ ဘာသာစကားနှစ်မျိုးသုံး လုပ်စီးယားလူမျိုးအနေဖြင့် ကိုယ်ပိုင်ဘာသာစကားတခုသာအသုံးပြုသည့် ရှုရှားနွယ်များနှင့် ဆက်စပ်ခဲ့ရသည်။ ဘာသာစကားဆိုင်ရာ သေချာတိကျသည့်အစီအမံများကြောင့် လုပ်စီးယားဘာသာ စကားမှာ တဖြည်းဖြည်းချင်း နိုင်ငံတော်ဘာသာစကားအဖြစ် တိုးတက်လာခဲ့ရသည်။ ၁၉၈၅ခုနှစ် ပထမဦးဆုံးအကြိမ်ဘာသာစကားဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချိန်မှစ၍ကြည့်သော် သိသာထင်ရှားသည့် ပြောင်းလဲမှုများပေါ်လာခဲ့သည်။ သို့သော် ထိုရလဒ်မှာ နိုင်ငံတော်ဘာသာစကားဆိုင်ရာဘုတ်အဖွဲ့၊ ပညာရေးဝန်ကြီးဌာနနှင့် အမျိုးမျိုးသော လူနည်းစုယှဉ်ကျေးမှုရေးရာအဖွဲ့အစည်းများ၏ အကြီးအကျယ်အားထုတ်မှုကြောင့် ပေါ်လာခြင်းဖြစ်၏။

ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ဘာသာစကားဆိုင်ရာပေါ်လစီ၏ စဉ်းစားချက်သည် အားနည်း သည့် ဘာသာစကားများနှင့် လူနည်းစုဘာသာစကားများကို အကာအကွယ် ပေးရန် ဖြစ်သည်။ လုပ်စီးယား ဥပမာ၌ လုပ်စီးယားဘာသာစကားကို ဌာနေ တိုင်းရင်းသား တို့၏ ဘာသာစကားအခွင့်အရေးတရပ်အနေဖြင့် မြှင့်တင်ပေးရမည်ဖြစ် သလို၊ အခြား လူနည်းစုတို့၏ ဘာသာစကားကိုလည်း ကျောင်းများနှင့် ယှဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ကိစ္စများ၌ အသိအမှတ်ပြုရမည်ဖြစ်၏။ လူနည်းစုအုပ်စုတခုဖြစ်သည့် ရှုရှားဘာသာ စကားသည် အခြားသော လူနည်းစုအုပ်စုများနှင့် မကိုက်ညီနိုင်ကြောင့် ယုံကြည်ချက် အရ ၁၉၈၅ခုနှစ်မှစ၍ လုပ်စီးယား၏ ဘာသာစကားပေါ်လစီကို ချမှတ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ပိုလန်၊ ဂျူး နှင့် ယူကရိန်းစသည့် လူနည်းစုများအတွက် ကိုယ်ပိုင် ဘာသာစကား ကျောင်းများ ဖွင့်လှစ်ပေးခဲ့သည်။ ရှုရှားလူနည်းစုများအတွက် အစိုးရပိုင် ရှုရှားဘာသာ စကားကျောင်းများကို ဆက်လက်ထားရှိခွင့်ပေးခဲ့သည်။

ဘာသာစကားဆိုင်ရာ အဆင့်ဆင့်ပြောင်းလဲမှုတိုင်းသည် အချိန်ယူရမည်ဖြစ်သလို သတိထား ကိုင်တွယ်ဆောင်ရွက်ရမည်လည်းဖြစ်သည်။ လုပ်စီးယားဥပမာ၌ အစီအမံ နှစ်ခု ထားသည့်ပေါ်လစီကိုအသုံးပြုခဲ့ရာ တခုမှာ အမျိုးသားနိုင်ငံတရပ်အတွက် တရားဝင် ဘာသာ စကားတရပ် အသုံးပြုမှုကို အားဖြစ်စေရန်ဖြစ်၍ ကျန်တခုမှာ လူနည်းစု ဘာသာစကားများကိုလည်း ထိမ်းသိမ်းပေးထားခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုသို့လူနည်းစု ဘာသာစကားများထိမ်းသိမ်းရာ၌ ကနဦးအားဖြင့် ကျောင်းများကို အသုံးပြုခဲ့သည်။ ထိုပေါ်လစီသည် ဘာသာစကားတခုတည်းဖြစ်ရန် သွပ်သွင်းမှုသည် မဖြစ်နိုင်ပဲ နိုင်ငံရေးအရအန္တရာယ်ရှိသည်ဟု အယူအဆအပေါ်၌ အခြေခံထားခြင်းဖြစ် သည်။ လူမျိုးအုပ်စုအားလုံးအနေဖြင့် သူတို့၏ဘာသာစကားများ မပျက်မစီး လုံခြုံမှုရှိသည်ဟု ခံစားမိမှသာလျှင် Pax Linguistica မှာ ဖြစ်နိုင်ချေရှိမည်။ ဘာသာ-

စကား တစ်ခုမှာအသုံးပြုနိုင်သည့် နယ်မြေတစ်ခုတည်းရှိသည့် ကိစ္စမျိုးတွင် Pax Linguistica မှာ အထူးမှန်ကန်လှသည်။ ဆွေမျိုးအနွယ်စပ်သည့် တိုင်းပြည်တစ်ရပ်ရပ်၏ ဘာသာစကားကို အသုံးပြုနေသည့် အုပ်စုမျိုးသည် ယဉ်ကျေးမှုအရ ရှုတ်ထွေးလာဖွယ်ရှိသည်။

လူမှုရေးသိပ္ပံပညာရှင်များ၏ မကြာခင်အတွင်း တွေ့ရှိချက်များသည် လူမျိုးရေး ကိုယ်ပိုင်ဝိသေသများဖွဲ့စည်းမှုနှင့် လူမျိုးရေးပဋိပက္ခကို တွယ်မှုအပေါ် နိုင်ငံရေး၏ ရိုက်ခတ်မှုကို အထူးအလေးပေးကြသည်။ ပေါ်လစီရေးဆွဲသူများအနေဖြင့် ပေါင်းစည်းရေးကို ယေဘုယျ ဦးတည်ကြသည်။ သို့သော်ပေါင်းစည်းရေးဆိုသည့် ဝိုးတဝါး အဓိပ္ပါယ်ကို မည်သို့နားလည်မည်နည်း။ ပေါ်လစီရေးဆွဲသူများအနေဖြင့် ဆုံးဖြတ်ချက် ပေးမည့် ပြည်သူလူထုအနေဖြင့် သူတို့၏အယူအဆများကို ပြန်လည်တင်ပြရန်လိုအပ် သည်။ သူတို့အားလုံး အတိအလင်းသတ်မှတ်လေ့ရှိသည်မှာလည်း ပေါင်းစည်းရေး ဟူသည် အားလုံးနှင့် သဟဇာတဖြစ်စေရန်ဆောင်ရွက်ချက်ဖြစ်သည်။ နိုင်းယုဉ် လေ့လာချက်များ အရ တိုင်းပြည်တစ်ရပ်၏ပေါင်းစည်းရေး၌ အားလုံးလိုလိုလက်ခံနိုင်မည့် ဘာသာစကားလိုအပ်ချက်ရှိသလို အခြားသော ဘာသာစကားအမြောက်အများ မှာလည်း ယှဉ်တွဲတည်ရှိနိုင်ရမည်ဖြစ်သည်။

၄၊ ၇။ လူမျိုးပေါင်းစုံ လူ့အဖွဲ့အစည်းများ အတွက်
ဘာသာစကားဆိုင်ရာ ပေါ်လစီ

REFERENCES AND FURTHER READING

Druviete, Ina. 1997. "Linguistic Human Rights in the Baltic States",
International Journal of the Sociology of Language, 127. pp. 161-185.

Esman, Milton J. 1992. "The State and Language Policy",
International Political Science Review, vol. 13, no. 4. pp. 381-396.

Horowitz, Donald L. 1985. *Ethnic Groups in Conflict*. Berkeley, CA: University of California Press.

Fishman, Joshua A. 1989. *Language and Ethnicity in Minority Sociolinguistic Perspective*. Clevedon, Avon: Multilingual Matters.

Karklins, Rasma. 1994. *Ethnopolitics and Transition to Democracy: The Collapse of the USSR and Latvia*. Washington, DC: Johns Hopkins University Press.

Lijphart, Arend. 1977. *Democracy in Plural Societies*. New Haven, CT: Yale University Press.

Safran, William. 1992. "Language, Ideology, and State-Building: A Comparison of Policies in France, Israel, and the Soviet Union",
International Political Science Review, vol. 13, no. 4. pp. 397-414.

Van Dyke, Vernon. 1985. *Human Rights, Ethnicity, and Discrimination*. Westport, CT: Greenwood Press.

မိုက်ကယ်လန်ဒ် နှင့်
ကာလို ဆန်တီဆို

၄၉။ အမျိုးသားညီလာခံများ

အမျိုးသားညီလာခံနှင့် တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်များကို တိုင်းပြည်အနာဂတ် ဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် နိုင်ငံရေးအုပ်စုများအကြား အရေးကြီးသည့်အချက်များကို အတူတကွ ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ရန် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် အသုံးပြုလေ့ရှိသည်။ ကိုလိုနီခေတ်လွန် သို့ ပဋိပက္ခလွန် နိုင်ငံများ၏ နိုင်ငံရေးပုံစံ ဖွဲ့စည်းမှုအပေါ် သဘောတူညီချက်များ ရယူရန် အတွက် အထူးတလည်အသုံးပြုရသည့် နည်းလမ်းလည်းဖြစ်သည်။ ယခုအခန်း၌ အမျိုးသား ညီလာခံ၏ ရည်မှန်းချက်များ၊ အမျိုးသားညီလာခံကို မည်သို့ စုစည်း ဆောင်ရွက်ပုံနည်းများ၊ အမျိုးသားညီလာခံ၏ အကျိုးအမြတ်နှင့်အားနည်းချက်များကို ဆန်းစစ်တင်ပြမည်ဖြစ်သည်။ နောက်ပိုင်း ဥပမာရပ်များလေ့လာရာ၌ ပြင်သစ်စကားပြော အာဖရိကနိုင်ငံ ငါးနိုင်ငံ၌ အမျိုးသားညီလာခံများက နိုင်ငံရေးတိုးတက်မှုအပေါ် မည်သို့ သက်ရောက်ခဲ့ကြောင်း တင်ပြမည်ဖြစ်သည်။

- ၄၉။ ၈၁ ဝ - ၄၉။ ၈၁ ဘ။ အမျိုးသားညီလာခံဆိုသည်မှာ
- ၄၉။ ၈၁ ဂ။ ရည်ရွယ်ချက်များ
- ၄၉။ ၈၁ င။ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း
- ၄၉။ ၈၁ ငွ။ သက်ရောက်မှု

အချပ်ပို - အမျိုးသားညီလာခံတရပ် ဦးဆောင်ပြုလုပ်ခြင်းနည်းနာ

၄၉။ ၈၁။ နိဒါန်း

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အပြီး ကိုလိုနီလက်အောက်ခံနိုင်ငံများလွတ်မြောက်သည့်ကာလ လွတ်လပ်သည့်နိုင်ငံများအတွက် ဖွဲ့စည်းပုံသစ်ရေးဆွဲရေးအတွက် နိုင်ငံရေးသမားများ နှင့်ဖွဲ့စည်းပုံရေးကျွမ်းကျင်သူများ တစုတစည်းတည်းစုစည်းဆွေးနွေးရန် တိုင်းပြုပြည်ပြု လွှတ်တော်များကို အသုံးပြုခဲ့ကြသည်။ ဥပမာအားဖြင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံလွတ်လပ်ရေး ဖွဲ့စည်းပုံသည် တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်အတွင်း သုံးနှစ်ကြာအချေအတင် ဆွေးနွေး ခဲ့သည့် ရလဒ်ဖြစ်သည်။ ထိုဆွေးနွေးပွဲ၌ ထင်ပေါ်ကျော်ကြားသည့် ဥပဒေပညာရှင်များ၊ ရှေ့နေများ၊ ပညာရှင်များနှင့် နိုင်ငံရေးသမားများ ပါဝင်ကြသည်။ အခြားဥပမာ တရပ်ဖြစ်သည့် Papua New Guinea ၌ ကိုလိုနီခေတ် ရွေးကောက်ပွဲပိတ်ပိတ်မန် ကိုယ်၌က ၁၉၇၅ခုနှစ်တွင် တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်ကို ပြန်လည်ခေါ်ယူပြီး အချေ အတင် ဆွေးနွေးကြကာ ဖွဲ့စည်းပုံတရပ်ကို တရားဝင်အတည်ပြုခဲ့သည်။ အချို့ဖြစ်ရပ် များ၌မူ တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်ခေါ်ယူခြင်း၌ အောင်မြင်မှုအနည်းငယ်သာရခဲ့သည်။ ဥပမာအားဖြင့် ၁၉၇၂ခုနှစ်သီရိလင်္ကာ၌ အဓိကနိုင်ငံရေးပဋိပက္ခများအပေါ် သဘော တူညီချက် ရလာစေရန် တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော်ကို ခေါ်ယူအသုံးပြုခြင်း၊ ၁၉၄၇-၁၉၅၄ ခုနှစ် ပါကစ္စတန်၏ လွတ်လပ်ရေးဖွဲ့စည်းပုံပြင်ဆင်ရန် တိုင်းပြုပြည်ပြုလွှတ်တော် ခေါ်ယူခြင်း များ၌ အောင်မြင်မှုအနည်းငယ်သာရှိသည်။

၁၉၉၀ခုနှစ်ကာလများအတွင်း၌မူ ကြီးမားသည့် အမျိုးသားညီလာခံများကို အသုံးပြု၍ နည်းလမ်းအသစ်ပြောင်းလားခဲ့သည်။ သို့သော် ကိုလိုနီလက်အောက်မှ လွတ်မြောက်မှု နည်းလမ်းမဟုတ်တော့ပဲ ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံရေးအသွင်ကွဲပြောင်းမှုအတွက် အသုံးချလာခြင်း ဖြစ်သည်။ ထိုအမျိုးသားညီလာခံများ၏ သိသာကျွဲပြားသည့်အချက် များ မှာ လူထုအဖွဲ့အစည်းများ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ကိုယ်စားပြုပါဝင်ခြင်း၊ အစိုးရ၏

၄၈။ အမျိုးသားညီလာခံများ

စွတ်ဖက်မှုမှ သီးခြားလွတ်လပ်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်းနှင့် ပဋိပက္ခမှ ဒီမိုကရေစီအသွင် ကူးပြောင်းမှု တွင် ပြည်တွင်းသဘောတူညီမှုတရပ်ရယူခြင်းများ ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ အမျိုးသားညီလာခံ ပုံစံကို ဒီမိုကရေစီအင်အားစုများကို မောင်းနှင်သည့်နည်းလမ်း တရပ်အနေဖြင့် ၁၉၉၀ခုနှစ်များ အစောပိုင်းကာလ ပြင်သစ်စကားပြောအာဖရိကတွင် ကျယ်ပြန့်စွာ အသုံးပြုခဲ့သည်။ ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းမှုနှင့် သိသာထင်ရှားသည့် နိုင်ငံရေးပြောင်းလဲမှုများဆောင်ရွက်ရာတွင် အမျိုးသားညီလာခံများကို အဓိက အသုံးပြုကြသည်။ (ပြင်သစ်စကားပြောအာဖရိကရှိ အမျိုးသားညီလာခံများကို လေ့လာပါ။)

၄၉။ ၈။ အမျိုးသားညီလာခံဆိုသည်မှာ

အမျိုးသားညီလာခံမှာ အချို့နိုင်ငံများတွင် တမျိုးသားလုံးဆိုင်ရာ အချေအတင် ဆွေးနွေးပွဲများ အဖြစ် ရည်ညွှန်းလေ့ရှိသည်။ အချိန်ကာလတခုအထိ ချဲ့ထွင်ကျင်းပ နိုင်သော အများပြည်သူဆိုင်ရာ ဆွေးနွေးပွဲတခုလည်းဖြစ်သည်။ အားလုံး တစ်တံတဝမ်း တည်း သဘောတူညီမှုကို ဦးစားပေးသည့် တိုင်းပြည်အနာဂတ် နိုင်ငံရေးအစီအမံများ အတွက် အဓိကနိုင်ငံရေးအုပ်စုများနှင့် လူထုအဖွဲ့အစည်းများမှ ကိုယ်စားလှယ်များ ဆွေးနွေးကြသည့် နေရာလည်းဖြစ်သည်။ အမျိုးသားညီလာခံတရပ် ခေါ်ယူကျင်းပ ခြင်းဖြင့် ဗဟိုအစိုးရအနေဖြင့် သူ၏အာဏာပိုင်မှုနှင့်ထိန်းချုပ်မှုကို ဆက်လက်ထိန်းထား သလို ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ခြင်းများတွင် အခြားနိုင်ငံရေးအုပ်စုများ၏ ပါဝင်မှုကို ခွင့်ပြုသည်။ အမျိုးသားညီလာခံခေါ်ယူကျင်းပ၍ (အခြားအင်အားစုများကို) ပါဝင်ခွင့်ပြုရာတွင် နိုင်ငံရေးလွတ်လပ်မှုများ သို့ အခြားနိုင်ငံရေးအင်အားစုများနှင့် အာဏာခွဲဝေရန် ဗဟိုအစိုးရအနေဖြင့် အာမခံထားခြင်းမရှိပေ။ ထို့ထက်စာလျှင် တနိုင်ငံလုံး အတိုင်းအတာအရ နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးမှုပြုလုပ်ရန် သဘောတူညီမှုရှိပြီး နိုင်ငံရေး ကိုယ်စားပြုမှုနှင့်လွတ်လပ်မှုများ ပိုမိုအားပေးရန် ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်သည့် ခြေလှမ်းများ အဖြစ် အကောင်းဆုံးဆောင်ရွက်နိုင်သည်။

အမျိုးသား ညီလာခံကို ရည်မှန်းချက်နှစ်ရပ်အတွက် ပြင်ဆင်လေ့ရှိကြသည်။ ပထမ အချက်မှာ အထူးသဖြင့် နိုင်ငံတကာမိသားစုသို့ သိသာထင်ရှား မြင်သာစေခြင်းဖြင့် နိုင်ငံရေး လွတ်လပ်မှု တောင်းဆိုမှုများကို ဖြေရှင်းဆောင်ရွက်ရန်ဖြစ်သည်။ ဒုတိယ အချက် အားဖြင့် လက်ရှိတာဝန်ယူဆဲခေါင်းဆောင်မှုကို ဖြစ်စဉ်တလျှောက် ၎င်းတို့ ထိန်းချုပ်မှု ဆက်လက်ရန်နှင့်မည်ဟု ယုံကြည်စေခြင်းဖြင့် အသွင်ကူးပြောင်းမှုကို တဖြေးဖြေး နှင့် ဆောင်ရွက်အောင်မြင်စေရန်ဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် အာဖရိက နိုင်ငံများ ၌ တိုင်းပြည်၏နိုင်ငံရေးပြဿနာများဖြေရှင်းရန်၊ ဖွဲ့စည်းပုံစည်းမျဉ်းသစ် ရေးဆွဲရန်နှင့် ရွေးကောက်ပွဲအချိန်ဖယားများသတ်မှတ်ရန်အတွက် အမျိုးမျိုးသော နိုင်ငံရေးဇာတ်ကောင်များကို စုစည်းစေခြင်းဖြင့် အမျိုးသားညီလာခံများသည် ယခင်တပါတီစနစ်များကို ပြောင်းလဲပစ်ခဲ့သည်။ အချို့သောအမျိုးသားညီလာခံများသည် ငြိမ်းချမ်းသည့် အာဏာအပြောင်းအလဲများကိုပင် အောင်မြင်စွာ ဆောင်ရွက်နိုင်ခဲ့သည်။ ထိုသို့ဖြင့် အမျိုးသားညီလာခံများကို နိုင်ငံရေးအင်စတီကျူးရှင်းများ တည်ဆောက်ခြင်း နှင့် အစိုးရအသွင်ပြောင်းရေးအတွက် အာဖရိကန်လူမျိုးများ၏ ကိုယ်ပိုင်မူလဖန်တီး ဆောင်ရွက်ချက်အနေဖြင့် တွေ့မြင်ရသည်။

အာဖရိကရှိ အမျိုးသားညီလာခံများသည် တသီးပုဂ္ဂလများနှင့် ပေါင်းစည်းထားသည့် အစုများ ကျယ်ပြန့်စွာပါဝင်သည့် ညီလာခံများကို တကြိမ်တည်းဖြင့် ကျင်းပလေ့ ရှိခဲ့သည်။ ထိုညီလာခံများသည် ရက်ပိုင်းအတွင်းမှနေ၍ လပိုင်းအထိ အမျိုးမျိုး ကြာမြင့်ခဲ့ကြသည်။ ကိုယ်စားလှယ် ရာဂဏန်းမှနေ၍ ထောင်ဂဏန်းအထိ အမျိုးမျိုး ပါဝင်ခဲ့ကြသည်။ ဘီနင်တွင် ကိုယ်စားလှယ် ၅၀၀၊ ကွန်ဂိုတွင် ကိုယ်စားလှယ် ၁၂၀၀နှင့်

ဇိုင်ရီးယားတွင် ကိုယ်စားလှယ် ၄၀၀၀ အထိပါဝင်ခဲ့ကြသည်။ ထိုညီလာခံများကို ပုံမှန်အားဖြင့် ကြားနေဘာသာရေးခေါင်းဆောင်များမှ အမည်ခံ၍ ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် ကျင်းပပေးခဲ့သည်။ ၁၉၉၀နှင့် ၁၉၉၃ခုနှစ်အတွင်း အာဖရိကရှိ ၁၂နိုင်ငံတွင် အမျိုးသားညီလာခံများကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်ကျင်းပခဲ့ကြသည်။ ဘင်နင်၊ ချာဒီ၊ ကိုမိုရိုစ်၊ ဂေဘွန်၊ မာလီ၊ နစ်ဂါ၊ တိုဂိုနှင့် ဇိုင်ရီးယားနိုင်ငံများတွင် ပြင်သစ်စကားပြောဖြင့် ကျင်းပခဲ့သလို၊ ၁၉၉၁ခုနှစ် ဇူလိုင်လတွင် အီသီယိုးပီးယား၊ ၁၉၉၁ ဒီဇင်ဘာလတွင် တောင်အာဖရိက၊ ၁၉၉၂ခုနှစ်၌ ဂီနီယာဘာဆောတို့တွင်လည်း အလားတူ ကျင်းပခဲ့သည်။ ဘူကီနာဖာဆို၊ ကင်မရွန်၊ ဗဟို အာဖရိကသမ္မတနိုင်ငံ နှင့် ဂီနီယာနိုင်ငံ များ တွင်လည်း အလားတူကျင်းပခဲ့ကြသည်။ ကိုဒီပွား နှင့် ဆီနီဂေါ တို့၌ အမျိုးသား ညီလာခံပြုလုပ်ရန် စိတ်ကူးကို ခံရာခံဆစ်အခြေတည်ခဲ့ရပြီး၊ ပါတီစုံဒီမိုကရေစီစနစ်သည် ယခင်အစိုးရဟောင်းကိုသာ အာဏာပြန်လည်တည်စေခဲ့သည်။ ၁၉၉၀ခုနှစ်များအကုန် ပိုင်း၌ တိုင်းပြည်ဖွဲ့စည်းပုံများပြန်လည်ပြင်ဆင်ရေးသဘောတူညီမှုများအတွက် အမျိုးသားညီလာခံများကို ပြန်လည်ခေါ်ယူခဲ့ကြသည်။ ထိုမှတစ်ဆင့် ဒီမိုကရေစီ အသွင်ကူးပြောင်းမှုများစတင်ရန်နှင့် အမြစ်တွယ်နေသည့်ပဋိပက္ခများဖြစ်ရှင်းရန် အစပြုကြသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ၁၉၉၇ခုနှစ် ကင်ညာနှင့် ၁၉၉၈ခုနှစ်ဇွန်လအတွင်း အဘာချာ သေဆုံးပြီးနောက် နိုင်ဂျီးရီးယားနိုင်ငံတို့၌ တွေ့ရသည်။ နောက်ပိုင်းဖော် ပြမည့် တိုင်းပြည်အလိုက်လေ့လာမှုများ၌ ပြင်သစ်စကားပြော ၅နိုင်ငံအတွင်း အမျိုးသားညီလာခံများအသုံးပြုနှင့် ရလဒ်များကို အသေးစိတ်ဖော်ပြထားသည်။

၄၊ ၈၊ ၃။ အမျိုးသားညီလာခံ၏ ရည်ရွယ်ချက်များ

ပဋိပက္ခကြိုတင်တားဆီးရေး။ ။ အမျိုးသားညီလာခံတရပ်၏ ကနဦးကျသည့် ရည်ရွယ်ချက်မှာ အတိုက်အခံနိုင်ငံရေးအုပ်စုများ၏လှုံ့ဆော်ချက်အရဖြစ်လာသည့် ပဋိပက္ခများကို ကြိုတင်တားဆီးရန်နှင့် ငြိမ်းချမ်းသည့်နိုင်ငံရေးပြောင်းလဲမှုအတွက် အစိုးရ၏အမှန်တကယ်ဆန္ဒအမှန်ရှိမရှိ စမ်းသပ်နေချိန်ကာလအတွင်း အကြမ်းဖက်မှုများ ကို ရပ်ဆိုင်းထားစေရန်ဖြစ်သည်။

တိုင်းပြည်၏အနာဂတ်နိုင်ငံရေးအတွက် တမျိုးသားလုံး၏သဘောတူညီချက် ရယူခြင်း။ ။ အမျိုးသားညီလာခံတရပ်၏ အခြေခံကျသည့် ရည်မှန်းချက်သည် အုပ်စု အားလုံးကိုယ်စားလှယ်များအနေဖြင့် တိုင်းပြည်အနာဂတ်နိုင်ငံရေးအပေါ် သဘော တူညီချက် အဆင့် များနိုင်သမျှ များများရရှိစေရန် ဆွေးနွေးခွင့်၊ စီစဉ်ဆောင်ရွက်ခွင့် စသည့်အခွင့်အလမ်းများ ပေးရန်ဖြစ်သည်။ သို့မှသာလျှင် အမှန်တကယ်ရှိနေသည့် နိုင်ငံရေးအကြပ်အတည်း များကို ဖြေရှင်းနိုင်မည်ဖြစ်၏။ အမျိုးသားညီလာခံများကို ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ပဋိပက္ခဖြေရှင်းဆောင်ရွက်မှုနည်းနာတရပ်အနေဖြင့် အသုံးပြုသည် ကို တွေ့ရသည်။ စည်းမျဉ်းသစ်များနှင့် အဖွဲ့အစည်းပုံသဏ္ဍာန်သစ်များ ဖွဲ့စည်းခြင်းဖြင့် ဒီမိုကရေစီအသွင်ကူးပြောင်းမှုကို ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ရန် ပြင်ဆင်ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ် သည်။ အမျိုးသားညီလာခံတရပ် သို့ တမျိုးသားလုံးပါဝင်သည့် ဆွေးနွေးပွဲတရပ်ကို အကန့်အသတ်ဆောင်သည့် ဒီမိုကရေစီအတွက် အစပျိုးလုပ်ဆောင်ချက်တရပ် အဖြစ်လည်း အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုနိုင်သည်။ ထိုမှတစ်ဆင့် အစုအဖွဲ့များ ပိုမိုပါဝင်ပတ်သက် နိုင်သည့် အသင်းအပင်းနှင့်ဒီမိုကရေစီယန္တရားပြင်ဆင်ရေးဆွဲခြင်း၊ ပါတီစုံစနစ် တရားဝင်ပြုလုပ်ခြင်း၊ ဖွဲ့စည်းပုံသစ်နှင့်ရွေးကောက်ပွဲစနစ်ရေးဆွဲခြင်း၊ ငြိမ်းချမ်းသည့် အာဏာလွှဲပြောင်းမှုများ အောင်မြင်အောင်အကောင်အထည်ဖော်ခြင်းနှင့် ဒီမိုကရေစီ အသွင် ကူးပြောင်းမှုအတွက် အချိန်ဇယားဆွဲခြင်းတို့အတွက် အခြေခံကောင်းများ ချမှတ်နိုင်သည်။

၄၈။ အမျိုးသားညီလာခံများ

နိုင်ငံအင်စတီကျူးဖွဲ့စည်းမှုများအတွက် နိုင်ငံသားများ၏ထောက်ခံမှုကို ရယူခြင်း။ ။ အစိုးရတရပ်အနေဖြင့် နိုင်ငံရေးအတွင်း အခြားအစုများပိုမိုပါဝင်စေခြင်းဖြင့် သူ၏တရားဝင်မှုနှင့်လူထုထောက်ခံမှုရရစေရန်၊ ထိုမှတစ်ဆင့် ပြည်တွင်း မငြိမ်မသက်ဖြစ်စေသည့် အခြေအနေများကို လျော့ပါးသွားစေရန်အတွက် အမျိုးသားညီလာခံတရပ် ပြုလုပ်ရန် အစပျိုးလေ့ သို့ သဘောတူညီလေ့ရှိကြသည်။ အမျိုးသားညီလာခံတရပ်၏ ရလဒ်အရ အစိုးရအနေဖြင့် နိုင်ငံတော်အင်စတီကျူးရှင်းများ၌ (အခြားအစုများ) ပိုမို ကိုယ်စားပြုပါဝင်ပတ်သက်နိုင်ရန် စီမံညွှန်ကြားရသည်။ နိုင်ငံသားများအနေဖြင့်လည်း

ထိုသို့ ပိုမိုကိုယ်စားပြုမှုရှိသည့် နိုင်ငံအင်စတီကျူးရှင်းများကို ထောက်ခံလာဖွယ် ရှိသည်ဟု မျှော်လင့်ခြင်းဖြင့် ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြစ်သည်။ အစိုးရ၏တာဝန်ခံမှုနှင့် အစိုးရ(အုပ်ချုပ်ရေး)အတွင်း လူထုပါဝင်ပတ်သက်မှုများလာစေရန် မျှော်လင့်ချက်ဖြင့် အစိုးရ မဟုတ်သည့် နိုင်ငံရေးအုပ်စုများအနေဖြင့် အမျိုးသားညီလာခံအတွင်း ပါဝင်ကြသည်။

ကစားကွင်းအဆင့်ညှိခြင်း သို့ နိုင်ငံရေးအစုအဖွဲ့အားလုံးတပြေးညီတည်း အဆင့်အတန်း ဖြစ်ရန် ဆောင်ရွက်ခြင်း။ ။အချို့သောဥပမာများ၌ ပဋိပက္ခဖြေရှင်းရန် အစိုးရတရပ်တည်းက ဆောင်ရွက်နိုင်မှုမရှိဟု အတိုက်အခံဖက်မှ တောင်းဆိုသည့်အတွက် အစိုးရအနေဖြင့် လက်ရှိအခြေအနေကို ထိန်းထားနိုင်မှုမရှိတော့ဟု ရှင်းရှင်းလင်းလင်း သတ်မှတ် အသိအမှတ်ပြုရသည့်အခြေအနေပေါ်လာတတ်သည်။ ထို့အချိန်တွင် ပဋိပက္ခအတွင်းပါဝင်သည့် အစုအဖွဲ့အားလုံးအနေဖြင့် အမျိုးသားညီလာခံတရပ် ခေါ်ယူရန် သဘောတူညီဖွဲ့ ဖြစ်လာတတ်သည်။ ထိုဥပမာမျိုးတွင် အစုအဖွဲ့အားလုံး ပါဝင်သည့် အမျိုးသားညီလာခံသည် ထိရောက်သည့် ညှိနှိုင်းမှုများအတွက် ကနဦးခြေလှမ်း ဖြစ်လေ့ရှိသည်။ ထိုဖြစ်စဉ်မျိုး၌ အစုအဖွဲ့အားလုံးမှာ တပြေးညီ အဆင့်အတန်းရှိသည်ဟု ညီလာခံ၏ကြိုတင်သတ်မှတ်ချက်အနေဖြင့်ထားသဖြင့် အစိုးရအာဏာကို အားနည်းစေသည်။ အဓိကရည်ရွယ်ချက်မှာ ညှိနှိုင်းမှုကာလအတွင်း နိုင်ငံရေးအစုအဖွဲ့များအကြား အားလုံးတပြေးညီအဆင့်အတန်းဖြစ်စေရန်နှင့် အဆုံးသတ်ရည်မှန်းချက်မှာ ထိုအင်အားစုများကြား တမျိုးသားလုံးဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်တရပ်ပေါ်ထွက်လာစေရန်ဖြစ်၏။

အစိုးရများအနေဖြင့်မူ ထိုသို့အစုအားလုံး တပြေးညီအဆင့်အတန်းတူရမည်ဆိုသည့် အတွက်ကြောင့် အမျိုးသားညီလာခံကျင်းပရန် ငြင်းဆန်လေ့ရှိကြသည်။ အဘယ့်ကြောင့် ဆိုသော် ယခင်က ရန်သူအဖြစ်၊ အကြမ်းဖက်သမားများအဖြစ် သတ်မှတ်ထားသည့် အုပ်စုများနှင့် တပြေးညီတည်းဆက်ဆံရန်မှာ ၎င်းတို့၏မူလရှိသည့်အဆင့်အတန်းကို နှိမ့်ကျသွားစေသည့် သက်ရောက်မှုရှိသည့်အတွက်ဖြစ်သည်။ ထိုအတားအဆီးကို ဖြေရှင်းနိုင်သည့်နည်းလမ်းတရပ်မှာ “အားလုံးကိုသဘောမတူနိုင်သေးသရွေ့ မည်သည့် သဘောတူညီချက်မှ ရမည်မဟုတ်” ဆိုသည့်အချက်ကို ညီလာခံဖွဲ့စည်းမှုတွင် ထည့်သွင်းခြင်းဖြစ်သည်။ သို့မှသာ အစိုးရအနေဖြင့် ၎င်း၏အာဏာလက်လွှတ်ရန် လက်ခံနိုင်လောက်သည့် အဆုံးသတ် သဘောတူညီချက်မရမချင်း ဖြစ်စဉ်အစပိုင်း၌ ၎င်းအာဏာတည်ရှိမှုအပေါ် စိုးရိမ်စရာမလိုတော့ပေ။ အရေးကြီးသည့်အချက်မှာ ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုသည် ယင်းကိုယ်တိုင်က စတင်ပြီး၊ ပကတိဖြစ်ရပ်များနှင့် အရေးကြီးသည့်ရည်မှန်းချက်များအလေးပေးအာရုံစိုက်ရင်း အပြန်အလှန်ယူဆမှုများကို ဆက်စပ်ပေးသည့်ဖြစ်စဉ်၏ အစပိုင်းလည်းဖြစ်နိုင်သည်။

၄၉။ ၈၊ ၄။ အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း။

မရှိမဖြစ်လိုအပ်ချက်များ။ ။ အမျိုးသားညီလာခံတရပ်၏ ကြိုတင်သတ်မှတ်ချက် အနေဖြင့် ပါတီစုံစနစ် အထူးသဖြင့် အတိုက်အခံပါတီများကို တရားဝင်ဖြစ်စေခြင်းကို

ပြုလုပ်ရမည်။ လွတ်လပ်စွာ အသင်းအပင်းဖွဲ့စည်းခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာပြောဆိုခွင့်နှင့် လွတ်လပ်စွာစုရုံးစည်းဝေးခွင့်တို့ကို အာမခံထားရမည်။ ထို့အပြင် ဖြစ်စဉ် အဖြစ်အပျက် များ ကို စောင့်ကြပ်ခြင်း သတင်းထုတ်ပြန်ခြင်းများ ပြုလုပ်နိုင်ရန် မီဒီယာများလည်း ပါဝင်ပတ်သက်ရမည်။

စည်းရုံးလှုပ်ရှားသူများ။ ။ အစိုးရများအနေဖြင့် အမျိုးသားညီလာခံတရပ် ခေါ်ယူကျင်းပရန် ယေဘုယျအားဖြင့် အစပြုဆောင်ရွက်နေစဉ်မှာပင် ပြည်တွင်းပြည်ပ ဖိအားများသည် အရေးပါသည့် သက်ရောက်လွှမ်းမိုးမှုများဖြစ်လေ့ရှိသည်။ အစိုးရအနေဖြင့် ညီလာခံခေါ်ယူကျင်းပလာရန် ပြည်ပ တတိယကြားနေအုပ်စု သို့ ပြည်တွင်း ဖိအားများက အရေးပါတတ်သည်။ အမျိုးသားညီလာခံတရပ်ကျင်းပရာတွင် အတိုက်အခံများ အပါအဝင် အမျိုးမျိုးသော နိုင်ငံရေးအုပ်စုများ၊ အစိုးရအဖွဲ့ဝင်များနှင့် နိုင်ငံတကာအသိုင်းအဝိုင်းများပါဝင်သည့် ကော်မတီတရပ်မှနေ၍ ဦးဆောင် ကျင်းပ နိုင်သည်။

ပါဝင်သူများ။ ။ လက်ရှိဗဟိုအစိုးရအဖွဲ့ဝင်များမပါဝင်လျှင် အမျိုးသားညီလာခံတရပ် သည် အောင်မြင်ထင်ရှားမှုနည်းလိမ့်မည်။ ညီလာခံ၏သက်ရောက်မှုကို အတတ်နိုင်ဆုံး အားကောင်းစေရန်အတွက် အဓိကကျသည့် လူမှုရေး၊ ဘာသာရေး၊ ပညာရပ်ဆိုင်ရာနှင့် ဖြစ်စဉ်အတွင်းပါဝင်လိုသည့် နိုင်ငံရေးအုပ်စုများကို ကိုယ်စားလှယ်များ ပါဝင်ရပေမည်။ ညီလာခံ၏ ရလဒ်များ ထောက်ခံမှုရစေရန် အကန့်အသတ်တစ်ခုတရားအတွင်း ဖြစ်နိုင်သည့် ပါဝင်သူများကို ဖိတ်ကြားသင့်သည်။

နိုင်ငံတကာမှစောင့်ကြပ်လေ့လာသူများထားရှိခြင်းသည် ညီလာခံဖြစ်စဉ်နှင့် ရလဒ် ထွက်လာရေးအတွက် အထောက်အပံ့ဖြစ်စေနိုင်သည်။ ပညာရှင်များ၊ ဒေသဆိုင်ရာ အစိုးရ ပုဂ္ဂိုလ်များ၊ အစိုးရမဟုတ်သည့်အဖွဲ့များမှ ကိုယ်စားလှယ်များ၊ လူ့အခွင့်အရေး အဖွဲ့များ၊ အမျိုးသမီးအဖွဲ့များ၊ အလုပ်သမားသမဂ္ဂများ၊ ဘာသာရေးခေါင်းဆောင်များ၊ လယ်သမားအဖွဲ့များ၊ ကျောင်းသားအဖွဲ့များနှင့် ငွေကြေးထောက်ပံ့သည့်အဖွဲ့များ ကိုလည်း ဖိတ်ကြားသင့်သည်။

လှုပ်ရှားမှု။ ။ အမျိုးသားညီလာခံတရပ်အတွက် ကမကထပြုဆောင်ရွက်သူများ အနေဖြင့် ဆွေးနွေးမည့်အကြောင်းအရာအကြမ်းကို ရေးဆွဲပြီး သဘောတူထားရမည် ဖြစ်သလို ညီလာခံ၏ရည်မှန်းချက်များကိုလည်း ပါဝင်သူအားလုံးထံ ပေးပို့ထားရမည်။ ညီလာခံ၏ ရလဒ် အပေါ်မူတည်ပြီး သဘောတူညီချက်အပေါ် အကောင်အထည်ဖော်ရန် နှင့် နောက်ထပ်ပေါ်လာသည့် အကြောင်းရပ်များကို တွယ်ရန် အစုအဖွဲ့များမှ သဘောတူညီကြရန် လိုအပ်သည်။ ထိုအဆင့်၌ အဓိကအစုအဖွဲ့များနှင့် နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းများ (အချို့အခြေအနေတွင် မပါဝင်နိုင်ချေ) ပါဝင်သည့် ညီလာခံရလဒ်များ ဆက်လက်အကောင်အထည်ဖော်ရေးအဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းရန်နှင့် ညီလာခံအတွင်းရရှိခဲ့သည့် တိုးတက်မှုများကို လက်တွေ့အဖြစ်ပေါင်းစပ်နိုင်ရန်အတွက် ထိုအဖွဲ့ကို သင့်လျော်သည့်- တာဝန်များပေးရမည်။

ငွေကြေးကုန်ကျမှု။ ။ ပြင်ဆင်ရေး၊ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး၊ ညီလာခံအတွက် နေရာချထားရေး စသည့် ကုန်ကျစရိတ်များအပေါ် ညီလာခံပါဝင်သူများမှ စိုက်ထုတ် ကုန်ကျမှု မရှိစေသင့်ပေ။ ညီလာခံ၏ကနဦးကုန်ကျမှုများကို ဖြစ်နိုင်ပါက နိုင်ငံတော်မှ ကျခံသင့်သည်။ သို့သော် အမျိုးသားညီလာခံတရပ်ကျင်းပခေါ်ယူရန်နှင့် နောက်ဆက်တွဲ လုပ်ငန်းစဉ်များကိုအထောက်အပံ့ဖြစ်စေရန် နိုင်ငံခြားအကူအညီများ လိုအပ်လေ့ ရှိသည်။ ညီလာခံအတွက် နည်းနာအထောက်အကူပြုမှုများနှင့် လုပ်ငန်းထောက်ပံ့ ပို့ဆောင်ရေး အကူအညီများလိုအပ်ပေသည်။

၄၈။ အမျိုးသားညီလာခံများ

အချိန်သတ်မှတ်မှု။ ။ ယေဘုယျအားဖြင့် ညီလာခံတရပ်စီစဉ်ကျင်းပနိုင်ရန် လအနည်းငယ်အချို့ လိုအပ်သည်။ အမျိုးသားညီလာခံကို လအနည်းငယ် အချိန်ကြာကြာ သို့ ရက်ပိုင်းအတွင်း အချိန်ကာလတိုတို ကျင်းပနိုင်သည်။ နှိုင်းယှဉ်ချက် အရ နိုင်ငံများ ကိုလေ့လာသော် - ဘင်နင်တွင် ၁၉၉၀ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလမှစ၍ ၉ရက်ကြာ မြင့်ခဲ့သည်။ ကွန်ဂိုတွင် ၁၉၉၁ ဖေဖော်ဝါရီလမှစ၍ သုံးလကြာမြင့်သည်။ တိုဂိုညီ ၁၉၉၁ ဇူလိုင်မှစ၍ တလကြာမြင့်သည်။ မာလီတွင် ၁၉၉၁ ဇူလိုင်မှစ၍ ၁၅ရက်ကြာမြင့်သည်။ နစ်ဂါတွင် ၁၉၉၁ ဇူလိုင်မှစ၍ ရက် ၄၀ကြာခဲ့သည်။ ဇိုင်ရီးယား၌ ၁၉၉၁ ဩဂုတ်မှစ၍ ကြာမြတ်နားခြင်းအပါအဝင် တနှစ်ကျော်ကြာမြင့်သည်။ တောင်အာဖရိကတွင် ၁၉၉၁ ဒီဇင်ဘာမှစ၍ ကြားဖြတ်နားခြင်းအပါအဝင် နှစ်နှစ်ကြာမြင့်ခဲ့သည်။ ချားဒ် ဦးမူ ၁၉၉၃ ဇန်နဝါရီမှစ၍ ရက်သတ္တပတ် ၁၁ ပတ်ကြာခဲ့သည်။

အချိန်ကာလ။ ။ ပဋိပက္ခ ကိုင်တွယ်စီမံနိုင်မည့် အင်စတီကျူးရှင်းဆိုင်ရာ ဖွဲ့စည်းမှုများ နှင့် လုပ်ဆောင်မှုနည်းများကို ထိထိရောက်ရောက်ဖြစ်အောင် ရေးဆွဲနိုင်ရေး သည် အမျိုးသားညီလာခံတရပ်၏ အဓိက အချက်ဖြစ်၏။ ညီလာခံမှနေ၍ တိုင်းပြည်အုပ်ချုပ်ပုံစနစ် (rules of the game) နှင့် အနာဂတ်နိုင်ငံရေးပုံစံအပေါ် အောင်မြင်စွာ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်သဘောတူညီချက်ရယူပြီး နောက်ဆက်တွဲ လုပ်ငန်းများကို အစပြုနေပါက အမျိုးသားညီလာခံ၏ သက်ရောက်မှုများများ ထိရောက် နေမည်ဖြစ်သည်။ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများနှင့် အကောင်အထည်ဖော်သည့်စနစ်များ ခိုင်မြဲစွာတည်ရှိမှုသည် နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ နိုင်ငံရေးအရတာဝန်ယူမှုနှင့် အာဏာညီမျှမှု တို့အပေါ် တည်နေပေသည်။

အစိုးရအပေါ် အကန့်အသတ်များ။ ။ နောက်ထပ်စဉ်းစားသင့်သည့်အချက်မှာ ညီလာခံကျင်းပနေစဉ်အတွင်း အစိုးရ၏အာဏာများကို အကန့်အသတ်လုပ်ထားရန် ဖြစ်သည်။ ဤသည်မှာ ပါတီအစုအဖွဲ့များ၏အနေအထား၊ တိုင်းပြည်၏အနေအထားကို တစ်တရားဆောင်ရွက်နိုင်မှုမရှိအောင် အသွင်ကူးပြောင်းရေးအစီအမံတမျိုးလည်းဖြစ်၏။ ဥပမာအားဖြင့် စစ်တပ်များ စစ်တန်းလျားပြန်သွားရန်၊ အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးများ လုပ်ထားရန် သို့မဟုတ် စီးပွားရေး ပညာရေးပေါ်လစီမျိုးကဲ့သို့ အဓိကနိုင်ငံရေး ကိစ္စများ ပြေငြိမ်းရာ၌ ပူးတွဲဆောင်ရွက်မှုများဖြင့် တာဝန်ခံရန်ဖြစ်သည်။

၄၉၊ ၅၀။ သက်ရောက်မှု

အမြေထုတ်ရှာဖွေသည့် အကြောင်းရပ်အပေါ် မူတည်ပြီး အမျိုးသားညီလာခံတရပ်၌ မတူကွဲပြားသည့် သက်ရောက်မှုများဖြစ်လာနိုင်သည်။ နိုင်ငံရေးအရဆွေးနွေးမှုများ ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် တည်ရှိနေသည့် တင်းမာမှုများကို လျော့ပါးသွားစေနိုင်သည်။ ပဋိပက္ခကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရေးနည်းတရပ်အနေဖြင့်အသုံးပြုပါက ဆွေးနွေးရရှိသည့် ဒီမိုကရေစီနည်းကျအသွင်ကူးပြောင်းမှုမှတစ်ဆင့် တိုင်းပြည်၏ နိုင်ငံရေးအင်စတီ ကျူးရှင်းများ နှင့်စည်းမျဉ်းများဆိုင်ရာ သဘောတူညီမှု အတိုင်းအတာ တရပ်ရရှိ နိုင်သည်။ ပဋိပက္ခကြိုတင်တားမြစ်ရေးညီလာခံတရပ်အနေဖြင့်အသုံးပြုပါက တည်ငြိမ်သည့်ဒီမိုကရေစီအုပ်ချုပ်မှုအတွက် စည်းမျဉ်းများ၊ အင်စတီကျူးရှင်းများ ဖန်တီးပေးနိုင်သည်။

အမျိုးသားညီလာခံကျင်းပမည်ဟူသော ကြေညာချက်တရပ်သည် အုပ်စုများအကြား ပဋိပက္ခ သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးအရအကြမ်းဖက်ရန်အစီအမံများကို ကာလတိုအတွင်း ကြိုတင်တားမြစ်နိုင်သည်။ ထိုအုပ်စုများအနေဖြင့် အခြေအနေကို စောင့်ကြည့်ရန် သဘောထားမျိုးဖြစ်လာနိုင်သည်။ ၎င်းတို့ယခင်ဆောင်ရွက်ချက်များသည် ညီလာခံ ပြင်ဆင်ရေး ဖက်ဆီ အာရုံပြောင်းလဲသွားနိုင်သည်။ သို့သော် တကယ်တမ်းအားဖြင့် ထိရောက်သည့် နိုင်ငံရေးပြောင်းလဲမှုများမလုပ်နိုင်ပါက ထိုအုပ်စုများအနေဖြင့်

အကြမ်းဖက်မှုများပြန်လည်ပြုလုပ်ရန် ပိုမိုထက်သန်လာတတ်ကြသည်။ အခြေအနေအပေါ် စိတ်ပျက်သွားသည့် နောက်ထပ်အင်အားစုများအနေဖြင့် အတိုက်အခံများနှင့် ပူးပေါင်းရန် ရွေးချယ်လာတတ်ကြသည်။

ဘင်နင်၊ ကွန်ဂိုနှင့် နစ်ဂါ နိုင်ငံများ၌ အမျိုးသားညီလာခံများ၏ ရလဒ်အရ အစိုးရအပြောင်းအလဲများဖြစ်ခဲ့သည်။ ဇိုင်ယာရီ နှင့် တူဂိုတို့၌ လက်ရှိအုပ်ချုပ်ဆဲအစိုးရများအပေါ် နိုင်ငံရေးဖိအားများ အထင်ကရဖြစ်လာခဲ့သည်။ ဖြစ်ရပ်အများအပြား၌ (ဘင်နင်၊ ကွန်ဂို၊ ဂေဘွန်၊ မာလီ၊ နစ်ဂါ နှင့် တောင်အာဖရိက) အမျိုးသားညီလာခံများသည် အများနှင့် ယှဉ်ပြိုင်မှုအခြေခံ ရွေးကောက်ပွဲများအတွက် အခြေခံများ ချပေးခဲ့သည်။ နှိုင်းယှဉ် လေ့လာမှုအရ သင်ခန်းစာများကို အောက်ပါအတိုင်း အကြံပြုတင်ပြလိုက်သည်။

- အစုအဖွဲ့အားလုံးပါဝင်ပတ်သက်ခွင့်ရသည့်အတွက် အမျိုးသားညီလာခံတရပ်သည် ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ပဋိပက္ခကို တွယ်စီမံမှုအတွက် အသုံးကျသည့် နည်းလမ်းဖြစ်နိုင်သည်။ ထို့အပြင် နိုင်ငံရေးအကြပ်အတည်းများ လျော့ပါးသွားရန်အတွက် နိုင်ငံရေးအရဆွေးနွေးမှုကို အစပြုပေးနိုင်သည်။

- အမျိုးသားညီလာခံသည် နိုင်ငံရေးအရဆုံးဖြတ်ချက်များ၌ အခြားအုပ်စုများပိုမိုတက်ကြွစွာ ပါဝင်ခွင့်ရစေရန် ဆွဲဆောင်နိုင်သဖြင့် အုပ်ချုပ်ရေး၊ နိုင်ငံရေးစနစ် နှင့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုအခြေခံပြီးရလာသည့် နိုင်ငံရေးယဉ်ကျေးမှုသစ်ဖြစ်ပေါ်လာရန်အတွက် ထိရောက်စွာ သက်ရောက်မှုရှိ၏။

- ပဋိပက္ခကို တွယ်စီမံမှုနည်းနာတရပ်အနေဖြင့် အသုံးပြုပါက ထိုအမျိုးသားညီလာခံသည် အာဏာရှင်ဆန်သည်စနစ်မှ ဒီမိုကရေစီစနစ် အသွင်ကူးပြောင်းရေး ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုအပေါ် ထိရောက်သည့် လွှမ်းမိုးမှုရှိသည်။ ငြိမ်းချမ်းစွာ အာဏာလွှဲပြောင်းမှု အောင်မြင်ရန်၊ ဖွဲ့စည်းပုံသစ်ရေးဆွဲရန်၊ ရွေးကောက်ပွဲစနစ်သစ် ရေးဆွဲရန်နှင့် ဒီမိုကရေစီပြောင်းလဲရေး အချိန်ဇယားရေးဆွဲရန်အတွက် ဘောင်သတ်မှတ်ပေးနိုင်သည်။

- အမျိုးသားညီလာခံတရပ်အနေဖြင့် ဒီမိုကရေစီတိုးတက်ရေးအတွက်လည်း ထင်ရှားသည့်သက်ရောက်မှုရှိသည်။ သို့သော် အမျိုးသားညီလာခံ၏ နိုင်ငံရေးရလဒ်များ ခိုင်မြဲစေရန်မှာ အစိုးရအနေဖြင့် နိုင်ငံရေးတိုးတက်မှုများဆက်လက်လုပ်ရေးအတွက် ပြည်သူလူထု၏ ဖိအားများဆက်လက်ရှိနေရန်လိုအပ်သည်။

- အမျိုးသားညီလာခံမှတစ်ဆင့် နိုင်ငံရေးအုပ်စုများနှင့် နယ်ပယ်အသီးသီးမှ ကိုယ်စားလှယ်များအနေဖြင့် တိုင်းပြည်အနာဂတ်နိုင်ငံရေးအတွက် အစီအမံချမှတ်ရန် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်နိုင်သည်။

- အမျိုးသားညီလာခံတရပ်သည် အစိုးရအုပ်ချုပ်မှု၌ လူထုထောက်ခံမှု ရလာစေရန်နှင့် တရားဝင်မှုဖြစ်လာစေရန်လည်း အထောက်အကူပြုသည်။ အစိုးရအပေါ် လူထု၏ယုံကြည်စိတ်ချမှုများရလာစေရန်လည်း အထောက်အကူပေးသည်။ အမျိုးသားညီလာခံတရပ်သည် အသွင်ကူးပြောင်းရေးအစိုးရတရပ်နှင့် ပွင့်လင်းသည့် ရွေးကောက်ပွဲများ ဖြစ်ပေါ်လာရေးအတွက် အခြေခံများ ချမှတ်ပေးနိုင်သည်။ လက်ရှိတာဝန်ထမ်းဆောင်ဆဲအစိုးရအနေဖြင့် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးမှု၊ အာဏာခွဲဝေမှု အစီအမံ၊ လူ့အခွင့်အရေး၊ တိုင်းပြည်စီမံအုပ်ချုပ်မှု စသည့် ဆွေးနွေးမှုများ၌ တက်တက်ကြွကြွ ပါဝင်ဆွေးနွေးခြင်းဖြင့် (လူထု၏) တရားဝင်ထောက်ခံမှုပိုမိုရလာနိုင်သည်။

- တိုင်းပြည်၏ ကွဲပြားသည့်နိုင်ငံရေးအုပ်စုများကိုယ်စားပြုထားသည့် ညီလာခံကိုယ်စားလှယ်များအနေဖြင့် တိုင်းပြည်အတွင်းအုပ်စုများအကြား တင်းမာမှုကို လျော့ပါး

၄၈။ အမျိုးသားညီလာခံများ

စေနိုင်သည့် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၊ ရွေးကောက်ပွဲစနစ် စသဖြင့် နိုင်ငံရေး အင်စတီကျူးရှင်းများ ဖွဲ့စည်းနိုင်မည့် အခြေခံစည်းမျဉ်းများကို ချမှတ်နိုင်သည်။ အမျိုးသားညီလာခံ၏ ရလဒ်အဖြစ် နိုင်ငံတော်အင်စတီကျူးရှင်းများ၌ ကိုယ်စားပြုပါဝင်မှု ပိုမိုလာစေရန် အစိုးရ၏ သဘောတူညီမှုရရှိနိုင်သည်။ ထိုသို့ ပါဝင်ပတ်သက်ခွင့်အယူအဆများ တိုးများလာခြင်းဖြင့် နိုင်ငံတော်အင်စတီကျူးရှင်းများအပေါ် နိုင်ငံသားများ၏ထောက်ခံမှု ရလာစေရန် မျှော်လင့်ချက်ဖြင့် ထိုသဘောတူညီချက်များဖြစ်ပေါ်လာခြင်း ဖြစ်၏။

- အမျိုးသားညီလာခံတရပ်သည် တည်ငြိမ်သည့် အရပ်သားအစိုးရနှင့်အရပ်သားချုပ်ကိုင်မှု တည်ဆောက်ရန်အထောက်အပံ့ဖြစ်စေသည်။ အနိမ့်ဆုံးအားဖြင့် မတတ်သာသည့်အဆိုး လက်နက်ကိုင်ဆွဲကျင့်မှုဖြင့် နိုင်ငံရေးအပြောင်းအလဲ လုပ်မည်ဆိုသည့် အယူအဆကို ကာလတိုအတွင်း လျော့ပေးသွားစေသည်။

အမျိုးသားညီလာခံတရပ်၏ပုဂ္ဂိုလ်များ

အမျိုးသားညီလာခံ ။ အမျိုးသားညီလာခံတရပ်သည် အများပြည်သူအားလုံးနှင့် သက်ဆိုင်သည့် ဆွေးနွေးပွဲတစ်ခုဖြစ်သည်။ အဓိကနိုင်ငံရေးအုပ်စုများနှင့် လူထုအဖွဲ့အစည်း များမှကိုယ်စားလှယ်များကိုဖိတ်ကြားပြီး တိုင်းပြည် အနာဂတ်နိုင်ငံရေးအစီအမံများအတွက် တစ်တိုင်းတည်းသဘောတူညီမှုရရှိရေးကို ဦးစားပေးအခြေခံသည့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်မှုများပြုလုပ်ခြင်းဖြစ်သည်။ အမျိုးသားညီလာခံများကို သာမန်အားဖြင့် ရည်ရွယ်ချက်နှစ်ရပ်အတွက် ကျင်းပကြသည်။ ပထမရည်ရွယ်ချက်မှာ နိုင်ငံရေးအရလွတ်လပ်ခွင့်တောင်းဆိုမှုများအတွက် အဖြေရှာခြင်းဖြစ်သည်။ ဒုတိယရည်ရွယ်ချက်မှာ လက်ရှိအစိုးရအနေဖြင့် ဖြစ်စဉ်တလျှောက် ၎င်း၏ထိန်းချုပ်မှုဆက်လက်ရန်အစီအမံမဟုတ်ဘဲ ယုံကြည်မှုဖြစ်စေခြင်းဖြင့် အသွင်ကူးပြောင်းမှုစီမံမှုကို တဖြည်းဖြည်းချင်းဆောင်ရွက်သွားရန်ဖြစ်သည်။

အကောင်အထည်ဖော်ခြင်း အစီအစဉ်များ

- ညီလာခံကိုယ်စားလှယ်များအနေဖြင့် ဥပဒေရေးဆွဲရေး အာဏာပိုင်ရန် အတိုင်းအတာ တရပ် လိုအပ်သည်။
- လက်ရှိရှိနေသည့် ဖွဲ့စည်းပုံကို ပြန်လည်ဆန်းစစ်ရမည်။ ဥပဒေပြုအာဏာပိုင်အဖွဲ့ကို ယာယီရပ်ဆိုင်းခြင်း သို့ ပြင်ဆင်ခြင်း လုပ်ရမည်။ အသွင်ကူးပြောင်းရေးအစိုးရအဖွဲ့ဖွဲ့စည်းရမည်။ တနည်းအားဖြင့် ငြိမ်းချမ်းသည့်နည်းလမ်းဖြင့် အစိုးရအသွင်ပြောင်းမှုပြုလုပ်ခြင်းဖြစ်သည်။
- လက်ရှိအုပ်ချုပ်သူများအနေဖြင့် အသွင်ကူးပြောင်းရေးအစိုးရနှင့် လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ရန် သို့မဟုတ် အထင်ကရအာဏာအရပ်ရပ်ကို အပ်နှင်းရန် လိုအပ်သည်။
- ညီလာခံကိုယ်စားလှယ်များအနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံသစ်ကို ရွေးဆွဲရမည် သို့မဟုတ် ထိုသို့ရွေးဆွဲရန် လွတ်လပ်သည့်ကော်မရှင်တရပ်ဖွဲ့စည်းရမည်။ ထို့နောက် လူထုဆန္ဒခံယူမှုပြုရမည်။
- လွတ်လပ်သည့်ရွေးကောက်ပွဲများပြုလုပ်မည်။

မရှိမဖြစ်လိုအပ်ချက်များ

- ပါတီစုံစနစ် အထူးသဖြင့် အတိုက်အခံပါတီများကို တရားဝင်ပြုလုပ်ခြင်း
- လွတ်လပ်စွာ အသင်းအပင်းဖွဲ့စည်းခွင့်၊ လွတ်လပ်စွာပြောဆိုခွင့်နှင့် လွတ်လပ်စွာ စုရုံးစည်းဝေးခွင့်

- ဖြစ်ရပ်များအပေါ် စောင့်ကြပ်၍ ထုတ်ပြန်ရန် မီဒီယာများ၏ ပါဝင်မှု

ဖြစ်မြောက်ရေးကြိုးပမ်းသူများ

- ပုံမှန်အားဖြင့် အစိုးရများဖြစ်သည်။ ပြည်ပတတိယကြားအင်အားစု သို့ ပြည်တွင်းနိုင်ငံရေးဖိအားများ၏ ဩဇာသက်ရောက်မှုရှိတတ်သည်။
- အစိုးရပိုင်း၊ အခြားနိုင်ငံရေးအုပ်စုများနှင့် နိုင်ငံတကာအသိုင်းအဝိုင်းမှ ကိုယ်စားလှယ်များဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသည့် ကော်မတီတရပ်သည် အမျိုးသားညီလာခံများဖြစ်မြောက်ရေးအတွက် ဆောင်ရွက်ရမည်။

ပါဝင်သူများ

- လက်ရှိဗဟိုအစိုးရအဖွဲ့ဝင်များ
- အဓိကကျသည့် လူမှုရေး၊ ဘာသာရေး၊ ပညာရပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ နှင့်နိုင်ငံရေးပိုင်းမှ ကိုယ်စားလှယ်များ
- ပညာရှင်များ၊ ဒေသအုပ်ချုပ်ရေးအရာရှိများ၊ အစိုးရမဟုတ်သည့်အဖွဲ့အစည်းများ၊ လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့များ၊ အမျိုးသမီးအဖွဲ့များ၊ အလုပ်သမားသမဂ္ဂများ၊ ကျောင်းသားများနှင့် ငွေကြေးအလှူရှင်များလည်း ကိုယ်စားလှယ်များဖြစ်နိုင်သည်။
- နိုင်ငံတကာလေ့လာစောင့်ကြပ်သူများ

လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်မှု

- ဆွေးနွေးမည့်အစီအစဉ်များ ရှင်းရှင်းလင်းလင်းဖြစ်စေရန် ကြိုတင်အကြမ်းရေးဆွဲခြင်း၊ ညီလာခံ၏ရည်မှန်းချက်များကို ပါဝင်သူများထံ ကြိုတင်ပို့ပေးခြင်း။
- ရလဒ် အပေါ်မူတည်၍ ဆက်လက်လုပ်ဆောင်ရမည့်လုပ်ငန်းအများအတွက် အကောင်အထည်ဖော်ရေးအဖွဲ့များ ဖွဲ့စည်းခြင်း။

ငွေကြေးကုန်ကျမှု

- ညီလာခံပြင်ဆင်ခြင်း၊ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးနှင့် နေရာချထားဆောင်ရွက်ရေး စသည့် ကနဦးကုန်ကျစရိတ်များအတွက် ဖြစ်နိုင်ပါက နိုင်ငံတော်ကိုယ်၌ ကျခံသင့်သည်။
- စည်းရုံးလှုပ်ရှားမှုနှင့်နောက်ဆက်တွဲလုပ်ငန်းများအတွက် နိုင်ငံတကာ ငွေကြေးအကူအညီများလည်း လိုအပ်သည်။

အချိန်သတ်မှတ်ချက်

- ညီလာခံဖြစ်ပေါ်လာရေးအတွက် ပုံမှန်အားဖြင့် လအနည်းငယ်လိုအပ်သည်။
- ညီလာခံသည် ရက်ပိုင်းအတွင်းမှ လပိုင်းအတွင်းထိ ကြာမြင့်နိုင်သည်။ (ဘင်နင်ဌိဇရက်၊ ကွန်ဂိုတွင် ၃ လ၊ တောင်အာဖရိကတွင် ကြားဖြတ်အနားယူခြင်းများ အပါအဝင် နှစ်နှစ်)

အမျိုးသားညီလာခံတရပ်၏ အကျိုးရလဒ်များ

နိုင်ငံရေးအရဆွေးနွေးမှုသစ် ဖြစ်စေခြင်း

- အကြပ်အတည်းများလျော့ပါးသွားစေမည့် အားလုံးပါဝင်ပတ်သက်ခွင့်ရှိသော နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးမှုများ ဖြစ်စေနိုင်သည်။
- နိုင်ငံရေးအရဆုံးဖြတ်မှုများတွင် အခြားအုပ်စုများကို ပါဝင်ခွင့်ပေးခြင်း၊ ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုများကို အလေးပေးခြင်းဖြင့် နိုင်ငံရေးယဉ်ကျေးမှုသစ်ကို ဖွံ့ဖြိုးစေသည်။

၄၈။ အမျိုးသားညီလာခံများ

ပဋိပက္ခကို တွယ်စီမံမှုဆောင်ရွက်ချက်

- အာဏာရှင်ဆန်သည့်စနစ်မှ ဒီမိုကရေစီဗဟုဝါဒစနစ်သို့ နိုင်ငံရေးအသွင် ကူးပြောင်းရန် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းနိုင်သည်။
- ဖွဲ့စည်းပုံသစ်ရေးဆွဲခြင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာစနစ်အသစ်ရေးဆွဲခြင်းနှင့် ဒီမိုကရေစီအချိန်ဇယားသတ်မှတ်ရေးဆွဲခြင်းဖြင့် ငြိမ်းချမ်းသည့် အာဏာ လွှဲပြောင်းမှု အောင်မြင်နိုင်မည် အခြေအနေအထားဖြစ်စေနိုင်သည်။

ပဋိပက္ခကြိုတင်တားဆီးရေးဆိုင်ရာဆွေးနွေးပွဲ

- နိုင်ငံအာဏာပိုင်များအတွက် လူထုထောက်ခံမှုနှင့် တရားဝင်မှုပိုမိုရရှိ စေနိုင်သည်။ အစိုးရအပေါ် လူထု၏စိတ်ချယုံကြည်မှုများ တိုးများ လာစေနိုင်သည်။
- တိုင်းပြည်၏အမျိုးမျိုးကွဲပြားသည့် နိုင်ငံရေးအုပ်စုများကို ကိုယ်စားပြုသည့် ညီလာခံကိုယ်စားလှယ်များသည် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်၊ ရွေးကောက်ပွဲစနစ် စသည့် နိုင်ငံရေး အင်စတီကျိုးရှင်းအသစ်များဖြစ်ပေါ်လာမည့် အခြေခံများလ ချမှတ်နိုင်သည်။ ထိုသို့ဖြင့် တိုင်းပြည်အတွင်းရှိကွဲပြားသည့်အုပ်စုများအကြား တင်းမာမှုများ လျော့ပါးသွားစေမည်။

REFERENCES AND FURTHER READING:

Baker, Bruce. 1998. "The Class of 1990: How Have the Autocratic Leaders of Sub-Saharan Africa Fared under Democratisation?", *Third World Quarterly*, vol. 19, no. 1. pp. 115-127.

Boulaga, Eboussi. 1993. *Les Conférences Nationales en Afrique Noire*. Paris: Editions Karthala.

Bratton, Michael and Nicolas van de Walle. 1997. *Democratic Experiment in Africa. Regime Transitions in Comparative Perspective*. Cambridge: Cambridge University Press.

Clark, John F. 1994. "The National Conference as an Instrument of Democratization in Francophone Africa", *Journal of Third World Studies*, vol. XI, no. 1. pp. 304-335.

Monga, Célestin. 1994. "National Conferences in Francophone Africa: An Assessment". Paper presented to the Annual Conference of the School of Advanced International Studies, SAIS, African Studies Programme, Washington DC, 15 April 1994.

Robinson, Pearl. 1994. "The National Conference Phenomenon in Francophone Africa", *Comparative Studies in Society and History*, no. 36. pp. 575-610.

Wiseman, John. 1996. *The New Struggle for Democracy in Africa*. Aldershot: Avebury.

၄၉။ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလဆိုင်ရာတရားမျှတမှု

အတိတ်(ဖြစ်ရပ်ဆိုးများ) ကို ရင်ဆိုင်ကျော်လွှားနိုင်ရန် ကြိုးပမ်းအားထုတ်သော သေနင်္ဂဗျူဟာ များကို ကြည့်လျှင် စနစ်ဟောင်းကို အကောင်အထည် ဖော်ခဲ့သူများအား အစုလိုက်အပြုံလိုက် ရာဇဝတ်ခံရမှုတင်တရားစွဲဆို အရေးယူခြင်းမှသည် ချွင်းချက်မရှိ သမိုင်းပြည့်စုံကားချသည်အထိ ကွာခြားမှုများစွာရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ ယူအပိုင်းတွင် ဤသေနင်္ဂဗျူဟာများအထဲမှ အချို့ကို ကျွန်ုပ်တို့ပြန်လည်သုံးသပ်ကြပြီး ခုံရုံးတင် တရားစွဲဆိုခြင်း နှင့် အပြစ်ပေးခြင်းတို့၏ အားသာချက် နှင့် အားနည်းချက် များကို လေ့လာ ဆန်းစစ်ထားပါသည်။ နောက်လအပိုင်းတွင်မူ ဖြေရှင်းပုံ ယန္တရား (၂)မျိုးဖြစ်သည့် အမှန်တရားရှာဖွေဖော်ထုတ်ရေးကော်မရှင် (Truth Commission) နှင့် စစ်ရာဇဝတ်ခုံရုံးများ (War Crime Tribunals) များအကြောင်းကို အသေးစိတ် ပိုမို ဆန်းစစ်သွားပါမည်။

- ၄၉၁။ အတိတ်ကို ရင်ဆိုင်ကျော်လွှားနိုင်ရန်မူဝါဒများ
- ၄၉၂။ ခုံရုံးတင်တရားစွဲဆိုခြင်း (Prosecution) နှင့် နိုင်ငံရေးအရယယ်ရှားသန့်စင်ခြင်း (Lustration) တို့အပေါ် ထောက်ခံမှု နှင့် ကန့်ကွက်မှုများ
- ၄၉၃။ အပြစ်ပေးခြင်းအပေါ် ကန့်ကွက်ခြင်း
- ၄၉၄။ အကန့်အသတ်များ
- ၄၉၅။ နိဂုံးချုပ်ခြင်း

စာပုံး(၁၀) အတိတ်ကို ရင်ဆိုင်ကျော်လွှားနိုင်ရန် မူဝါဒများ

၄၉၁။ အတိတ်ကို ရင်ဆိုင်ကျော်လွှားနိုင်ရန်မူဝါဒများ

လူတစ်စုအုပ်ချုပ်မှုစနစ်မှ ဒီမိုကရေစီစနစ်သို့ အသွင်ကူးပြောင်းမှုကာလအတွင်း အတိတ်ကို ရင်ဆိုင် ကျော် လွှားနိုင်ရန် ကြိုးပမ်း မှုများသည် နည်းမျိုးစုံဖြင့် ကျယ်ပြန့်စွာ ပေါ်ထွက်လာခဲ့ပါသည်။ မူဝါဒဆိုင်ရာ ရွေးချယ်ဆုံးဖြတ်မှု ပြုလုပ်မှုအားလုံးတွင် ဖြေဆိုရမည့် အဓိကကျသည့် မေးခွန်းကြီး(၂)ခု ရှိပါသည်။ မတရားကျူးလွန် ချိုးဖောက် ခဲ့မှုများ (abuses)ကို ပြန်လည်အမှတ်ရစေမည်လား (သို့မဟုတ်) မေ့ဖျောက်ပစ်လိုက် မည်လား နှင့် ဤကျူးလွန်ချိုးဖောက်မှုများ တွင် တာဝန်ရှိသူ လူပုဂ္ဂိုလ်တိုင်းချင်းအား အပြစ်ပေးမည်လား/မပေးမည်လား။ ဤမူဝါဒများထဲမှ အချို့သည် ပြစ်မှုကျူးလွန် သူဖက်မှ ဇောင်းပေးစဉ်းစားထားခြင်း (လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်၊ ခုံရုံးတင်တရားစွဲဆိုခြင်း နှင့် နိုင်ငံရေးအရ ဖယ်ရှားသန့်စင် ခြင်း) ဖြစ်ပြီး၊ အခြားမူဝါဒများမှာ ပြစ်မှုကျူးလွန်ခြင်း ခံရသူများဖက်မှ ဇောင်းပေးစဉ်းစားထားခြင်း (နစ်နာကြေးပေးခြင်း နှင့် အထိမ်း အမှတ်များပြုလုပ်ပေးခြင်း) မျိုးဖြစ်ပါသည်။ အမှန်တရားရှာဖွေဖော်ထုတ်ရေးကော်မရှင် (Truth Commission) အနေဖြင့်မူ ပြစ်မှုကျူးလွန်သူ နှင့် ပြစ်မှုကျူးလွန်ခြင်းခံရသူ နှစ်ဦးစလုံး ကို ရည်ရွယ်၍ စဉ်းစားထားခြင်းဖြစ်သည်။

လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်(Amnesty)။ ။ လုံးဝချွင်းချက်မရှိ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့် ပေးခြင်းသည် ဤလုပ်ငန်းစဉ်၏ အစွန်းတဖက် တွင်ရှိပါသည်။ အချို့သော ဖြစ်ရပ်များ တွင် ဤကဲ့သို့အကန့်အသတ်မရှိ ခွင့်လွှတ်ကြေအေးပေးခြင်းသည် အာဏာမှ

၄၅။ အသွင်ကူးပြောင်းရေးထာဝရသဘောတရားမျှတမှု

ဆင်းပေးမည့် ထိပ်ပိုင်း ခေါင်းဆောင်တစ်ဦးမှ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ မစတင်နိုင်မီ သူတို့ကိုယ် သူတို့ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာမှုကို တဖက်သတ်ပေးအပ်ခဲ့ခြင်း၏ ရလဒ်ဖြစ်ပါသည်။ အခြားသော အခြေအနေများတွင်မူ ထိုကဲ့သို့ အပြစ်ဒဏ်မှ ကင်းလွတ်ပေးခြင်းသည် ယခင်ခေါင်းဆောင်များ နှင့် နောက် တက်လာမည့် ခေါင်းဆောင်သစ်များ အကြား ဆွေးနွေး ညှိနှိုင်း အဖြေရှာကြရမှ ထွက်ပေါ်လာခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ဥပမာ အားဖြင့်- ဥရုဇွေးနိုင်ငံတွင် အာဏာရှင်စနစ် နောက်ပိုင်းတက် လာသည့် အစိုးရသစ် အနေဖြင့် စစ်တပ်၏ဖိအားပေးမှုအောက်တွင် ၁၉၈၆ ခု လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့် ဥပဒေကို အတည်ပြုပြဋ္ဌာန်း အကောင်အထည်ဖော်ခဲ့ရပါသည်။ ဤအပြစ်ဒဏ်မှ ကင်းလွတ်ခွင့် ပြုခြင်းကို ဖြစ်စေသော တတိယနည်းလမ်းမှာ စပိန်နိုင်ငံတွင် ဖရန်ကို နောက်ပိုင်းကာလ မှာကဲ့သို့ စနစ်ဟောင်းကို ထောက်ခံကာကွယ်သူများဖက်မှသော်လည်းကောင်း၊ စနစ်ဟောင်းကို ဆန့်ကျင်တော်လှန်တိုက်ခိုက်သူများဖက်မှသော် လည်းကောင်း၊ ကျူးလွန်ချိုးဖောက်ခဲ့ကြသော ရာဇဝတ်မှုများ နှင့်ပတ်သက်၍ အပြစ်ဒဏ်ခံရမှုမှ ကင်းလွတ်ခွင့်ကို နောက်တက်လာမည့် ဒီမိုကရေစီအင်အားစုများမှ သဘောတူခွင့်ပြုခဲ့ခြင်းမျိုးကြောင့် ဖြစ်သည်။

အမှန်တရားရှာဖွေဖော်ထုတ်ရေးကော်မရှင်။ ။ ဤဒုတိယမူဝါဒဆိုင်ရာ ရွေးချယ်

စာမျက်နှာ ၁၀

အတိတ်ကို ရင်ဆိုင်ကျော်လွှားနိုင်ရန် မူဝါဒများ

- ၁။ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်။ ။လုံးဝအကြွင်းမဲ့ လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့် အပ်နှင်းခြင်းကို အာဏာစွန့်ပည့် ထိပ်ပိုင်းခေါင်းဆောင်များမှ ယင်းတို့ကိုယ်တိုင် တဖက်သတ် လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့် ပြဋ္ဌာန်းခြင်းနည်း ဖြစ်သော် လည်းကောင်း၊ ခေါင်းဆောင်ဟောင်းများ နှင့် ခေါင်းဆောင်သစ်များအကြား ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းကြရာမှသော် လည်းကောင်း (သို့မဟုတ်) နောင်တက် လာမည့် ဒီမိုကရေစီအင်အားစုများ၏ သဘောတူခွင့်ပြုချက် ဖြစ်သော်လည်းကောင်း ပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။
- ၂။ အမှန်တရားရှာဖွေဖော်ထုတ်ရေးကော်မရှင်။ ။ အဓိကရည်ရွယ်ချက်မှာ လူပုဂ္ဂိုလ် တဦးချင်းစီ နှင့် နိုင်ငံတခုလုံး အတိုင်းအတာအရ ပါ ထိခိုက်နစ်နာခဲ့မှုများအပေါ် စုံစမ်းစစ်ဆေးဖော်ထုတ်ရန်ဖြစ်ပြီး၊ ခုံရုံးတင် တရားစွဲဆို အပြစ်ပေးရန် မဟုတ်ပါ။
- ၃။ နိုင်ငံရေးအရ ဖယ်ရှားသန်စင်ခြင်း။ ။ လျှို့ဝှက်ပုလိပ်အေးဂျင့်များ နှင့် ငှင်းတို့၏ သတင်းပေးများ၊ တရားသူကြီးများ နှင့် ဆရာ များ၊ အစိုးရဝန်ထမ်းများ နှင့် စစ်သားများကို အနာဂတ်နိုင်ငံရေးရွေးကောက်ပွဲများတွင် ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင် အရွေးချယ်ခံရန် အဆင့်ပိုကြောင်း သတ်မှတ်ဖယ်ကျဉ်ခြင်းဖြစ်သည်။
- ၄။ ပြစ်မှုဆိုင်ရာဇာဏဝတ်ကြောင်းအရ ခုံရုံးတင်တရားစွဲဆိုခြင်း။ ။ ဤလုပ်ငန်းကို နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့တခုခုဖြစ်စေ (ဥပမာ-ယူဂိုဆလားဗီးယားနိုင်ငံဟောင်းအတွက် နိုင်ငံတကာဇာဏဝတ်ခုံရုံး)၊ (သို့မဟုတ်) နိုင်ငံလုံး ဆိုင်ရာ ခုံရုံးများမှ အကောင်အထည် ဖော်နိုင်ပါသည်။
- ၅။ နစ်နာကြေးပေးခြင်း။ ။ နိုင်ငံတော်မှ တာဝန်ယူရန် နစ်နာကြေးပေးခြင်း (ငွေပေးခြင်း၊ အခမဲ့ ကျန်းမာရေး နှင့် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာပြုစုပျိုးထောင်ခွင့်ပေးခြင်း၊ ပညာရေး နှင့် အိုးအိမ် ဆောက်လုပ်ရေးအတွက် အတိုးနှုန်း လျော့ချ၍ ငွေချေးပေးခြင်း) နှင့် အတိတ်မှ ရခဲ့သော အမွေဆိုးများကို အမြဲအမှတ်ရစေမည့်တည်ဆောက်မှုများ (အထိမ်း အမှတ်ကျောက်တိုင်များ၊ ပြတိုက်များ၊ ပြည်သူ့အားလပ်ရက်များ၊ စသည်တို့ဖြစ်သည်)

ရွေးချယ်စရာ ပေါ်လစီများ အတွက် အရေးကြီးဆုံး ပြေဆိုရမည့် မေးခွန်း တခုမှာ - လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကို ဆက်လက် သတိရနေမည်လော သို့မဟုတ် မေ့ဖျောက်ပစ်မည်လော။ အခြားတခုမှာ ယင်းချိုးဖောက်မှုများကို ကျူးလွန်ထားသူများအား အပြစ်ပေးမည်လော ပင်ဖြစ်သည်။

ချက်၏ အဓိက အနှစ်သာရမှာ ခွင့်လွှတ်ကြေးအေးခြင်းဖြစ်သော်လည်း မေ့ပျောက် ပစ်ရန်မဟုတ်ပါ။ ထိုကဲ့သို့ ဖြစ်လေ့ရှိသော ပုံစံမှာ နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ (သို့) အပြည်ပြည် ဆိုင်ရာ အမှန်တရားရှာဖွေဖော်ထုတ်ရေးကော်မရှင်မျိုးဖြစ်သည်။ (နောင်လာမည့် အပိုင်းတွင်ကြည့်ပါ။)။ ယင်းကော်မရှင်၏ပထမ ရည်မှန်းချက်မှာ စနစ်ဟောင်းအောက်တွင် လူပုဂ္ဂိုလ်တိုင်းချင်းနှင့် နိုင်ငံတစ်ခုလုံး တွေ့ကြုံခံစားနစ်နာခဲ့ရမှုများကို စုံစမ်းစစ်ဆေး ဖော်ထုတ်ရန် ဖြစ်ပါသည်။ ယင်း၏ရည်ရွယ်ချက်သည် ခုံရုံးတင် တရားစွဲဆိုခြင်းနှင့် အပြစ်ပေးခြင်းပြုလုပ်ရန် မဟုတ်ချေ။ ဤအမှန်တရားရှာဖွေဖော်ထုတ်ရေးကော်မရှင် နှင့်ပတ်သက်သောဥပဒေများမှာ- ချီလီနိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ အမှန်တရားရှာဖွေဖော်ထုတ်ရေး နှင့် ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးကော်မရှင် (၁၉၉၀)၊ တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ အမှန်တရား ရှာဖွေဖော်ထုတ်ရေး နှင့် ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးကော်မရှင် (၁၉၉၅-၁၉၉၈) နှင့် အယ်ဆာဗေဒိုနိုင်ငံရှိ ကုလသမဂ္ဂ မှ တာဝန်ယူ ဆောင်ရွက်သည့် အမှန်တရားရှာဖွေ ဖော်ထုတ်ရေးကော်မရှင် (၁၉၉၁) တို့ဖြစ်ကြပါသည်။

နိုင်ငံရေးအရ ဖယ်ရှားသန့်စင်ခြင်း။ ။ အတိတ်၏မှားယွင်းခဲ့မှုများကို ဖြေရှင်းရန် တတိယနည်းလမ်းမှာ စနစ်ဟောင်း၏ လျှို့ဝှက်ပုလိပ်အေးဂျင့်များ နှင့် ၎င်းတို့၏ သတင်းပေးများ၊ တရားသူကြီးများ နှင့် ဆရာများ၊ အစိုးရဝန်ထမ်းများ နှင့် စစ်သား များကို အနာဂတ်တွင် နိုင်ငံရေး ရွေးကောက်ပွဲများ ဝင်ရောက်ယှဉ်ပြိုင်ရန် အရည်အသွေးမရှိကြောင်း သတ်မှတ်ပြီး ဖယ်ကျဉ်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ တခါတရံတွင် ယင်းနည်းသည် နိုင်ငံရေး နှင့် ပြည်သူလူထု အခွင့်အရေး/နိုင်ငံသားအခွင့်အရေး (Political and Civil Rights) ဆိုရှူးသွားမှုကို ဖြစ်စေနိုင်ပါသည်။ ကွန်မြူနစ်ခေတ်လွန် အရှေ့ နှင့် အလယ် ဥရောပ နိုင်ငံအချို့တွင် အရာရှိများအား ဤသို့ စစ်ဆေး စိစစ် ယူခြင်း ပေါ်လစီတစ်ခုထဲကိုသာ ကျင့်သုံးခဲ့ပါသည်။

ပြစ်မှုဆိုင်ရာရာဇဝတ်ကြောင်းအရ ခုံရုံးတင်စစ်ဆေးခြင်း ။ ။ ရာဇဝတ်ပြစ်မှု ကျူးလွန်သူများ အား ရာဇဝတ်ကြောင်းအရ ချွင်းချက်မရှိ ခုံရုံးတင်တရားစွဲဆိုခြင်းသည် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခံရမှုများနှင့်ပတ်သက်၍ အသိအမှတ်ပြုမှု နှင့် တာဝန်ယူမှု တို့အရ ကြည့်လျှင် အပြင်းထန်ဆုံးနှင့် အပြတ်သားဆုံးနည်းလမ်းဖြစ်သည်။ ဤလုပ်ငန်း စဉ်မျိုးကို နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ် ပြစ်မှုဆိုင်ရာခုံရုံး (International Criminal Tribunal) မှ ယူဂိုဆလားဗီးယားနိုင်ငံဟောင်းကိစ္စကို တာဝန်ယူ လုပ်ဆောင်ခဲ့သကဲ့သို့ နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုမှ တာဝန်ယူအကောင်အထည်ဖော်ရမည်ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတော်ဆိုင်ရာခုံရုံးများမှလည်း ဤလုပ်ငန်းစဉ်ကို အကောင် အထည်ဖော်နိုင်ပါသည်။ မကြာသေးခင်က ဖြစ်သွားသော ဥပမာတစ်ခုတွင် အီသီယိုးပီးယားနိုင်ငံ၌ အာဏာမှ ပြုတ်ကျသွား သော မန်ဂျစ်စ အုပ်ချုပ်သူတစ်ဦးအရာရှိ (၅၀၀၀)ခန့်ကို ခုံရုံးတင် တရားစွဲ ဆိုရန် အမည်စာရင်း ဖော်ထုတ်ခဲ့ပါသည်။ ယင်းဖြစ်ရပ် နှင့် ဆန့်ကျင်ဘက် ဖြစ်သော ဖြစ်ရပ်မျိုးကို အရှေ့ နှင့် အလယ် ဥရောပနိုင်ငံများ နှင့် လက်တင်အမေရိက နိုင်ငံများ တွင်တွေ့ခဲ့ရသည်။ ယင်းနိုင်ငံများတွင် အတိတ်ကိုရင်ဆိုင်ကျော်လွှား နိုင်ရန်အတွက် နည်းလမ်း တစ်ခု အနေဖြင့် ခုံရုံးတင်တရားစွဲဆိုမှုများ လုပ်ရန်ကြိုးပမ်းမှုများမှာ လုံးဝနည်းပါးထောက်ခံမှု မရရှိခဲ့ပါ။

နစ်နာကြေးပေးခြင်း အုပ်ချုပ်သူဟောင်း၏ပြစ်မှုများကို ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းရာတွင် ခုံရုံး တင်တရားစွဲခြင်း နှင့်/သို့မဟုတ် ယေဘုယျအမှန်တရားရှာဖွေ ဖော်ထုတ်ခြင်း လုပ်ငန်း စဉ်များအား တပိုင်းတစ မပြီးဆုံးသေးသော ကိုင်တွယ်မှုမျိုးအဖြစ် ထင်မြင်ခြင်း ခံရနိုင်ပါသည်။ နောက်ထပ်လိုအပ်မည့်အဆင့်များတွင် နိုင်ငံတော်မှ နစ်နာကြေး ထုတ် ပေးခြင်း (ငွေကြေးထုတ်ပေးခြင်း၊ ကျန်းမာရေး နှင့် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာပြဿနာများကို အခမဲ့ ကုသခွင့်ပေးခြင်း၊ ပညာရေး နှင့် အိုးအိမ်တည်ဆောက် ရေးတို့အတွက် အတိုးနှုန်း

၄၉။ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလဆိုင်ရာတရားမျှတမှု

နည်းနည်းနှင့် ငွေချေးခြင်း) နှင့်အတူ အတိတ်ဖြစ်ရပ်ဆိုးများကို အမြဲအမှတ်ပြန်ရ စေမည့်လုပ်ဆောင်ချက်များ (အထိမ်းအမှတ်ဖြစ်စေမည့်ကျောက်တိုင်များ၊ ပြတိုက်များ၊ ပြည်သူ့ အားလပ်ရက် များ နှင့် အခမ်းအနားများ) ပါဝင်ကောင်းပါဝင်လိမ့်မည်။ ဤကဲ့သို့သော လုပ်ရပ်များ၏ အကျိုးကြောင့် တောင်အာဖရိကနိုင်ငံတွင် နစ်နာခံစားခဲ့ရသူတို့၏ နာကျင်မှု နှင့် ဒေါသများကို အကြမ်းမဖက်သောနည်းဖြစ် ဖော်ထုတ်ခွင့် လမ်းကြောင်းများ ရရှိခဲ့ပါသည်။

၄၉၊ ပူး။ ။ ခုံရုံးတင်စစ်ဆေးခြင်းနှင့်/သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးအရဖယ်ရှားသန့်စင်ခြင်း တို့အပေါ်ထောက်ခံမှုများ

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလစပြီးနောက်ပိုင်း တရားမျှတမှုဖော်ဆောင်ရေးနှင့် ပတ်သက်ပြီး အကျယ်တဝင့် ဆက်လက် ငြင်းခုံမှုများတွင် နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များ၊ ပညာရှင်များ နှင့် အခြားလေ့လာ သုံးသပ်သူ များအကြား၌ ကွဲပြားနေသော ယူဆချက် ပေါင်းများစွာရှိပါသည်။ ယခုလက်ရှိအနေအထားအထိ ကွဲပြားမှု အများဆုံး ဖြစ်သော မေးခွန်းမှာ - တဖက်တွင် တရားမျှတမှု ကို တောင်းဆိုနေမှု နှင့် အခြားတဖက်တွင် ခုံရုံးတင် တရားစွဲဆို ခြင်းကြောင့် အစိုးရသစ်ကို အန္တရာယ်ရောက်စေနိုင်သည် ဟူသော ယူဆချက်ကို ဖြစ်စေ သည့် အထူးသဖြင့် နိုင်ငံရေးဆန်သော စဉ်းစားမှုများအကြား မည်ကဲ့သို့ ဟန်ချက်ညီအောင် ပြုလုပ်မည်နည်းဟူသော အချက်ပင် ဖြစ်သည်။ ခုံရုံးတင်တရားစွဲဆိုခြင်း၏ အားသာချက်များကို အာရုံစိုက်သူများအနေဖြင့် ထူးခြားအရေးပါသောအကြောင်းပြချက် (၂)ခုကို တင်ပြလာပါသည်။ ပထမအချက်မှာ စနစ်ဟောင်းမှ ပြစ်မှုကျူးလွန်သူများကို အပြစ်ပေးခြင်းအားဖြင့် ကိုယ်ကျင့်တရား ကောင်းမွန်ခိုင်မာမည့်လမ်းကြောင်းကိုတည်ဆောက်ခြင်း (သို့) ပြန်လည်တည်ဆောက် ခြင်း အတွက် အထောက်အကူပြုသည်ဟူ၍ ဖြစ်သည်။ ဒုတိယအကြောင်းပြချက်မှာ အာဏာရှင် စနစ်နောက်ပိုင်းတက်လာသော နုနယ်သေးသည့် ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို စတင် အခြေတည်ခြင်း နှင့် မပြုပျက်အောင် ဆက်လက်ထိန်းကြောင်း သွားခြင်းတို့ နှင့်ပတ်သက်နေသည်။

ကိုယ်ကျင့်တရားအရ ကောင်းမွန်ခိုင်မာမည့်လမ်းစဉ်ပြန်လည်တည်ဆောက်ခြင်း ။ ။ ခုံရုံးတင်စစ်ဆေးခြင်းကို ထောက်ခံသူများဖက်မှ အခိုင်အမာငြင်းဆိုလာသည်မှာ - ပျက်စီးပြိုလဲသွားပြီဖြစ်သော ကိုယ်ကျင့်တရားဆိုင်ရာ လမ်းစဉ်ကို ပြန်လည် ထူထောင်နိုင်ရန်အတွက် “တရားမျှတမှုကို အကောင်အထည်ဖော်ရမည်။” ထိုသူများ၏ ယုံကြည်ချက်မှာ- တက်လာသော အစိုးရသစ်အနေဖြင့် ဖိနှိပ်ခဲ့သောစနစ်အောက်တွင် သားကောင်ပမာ နစ်နာခံစားခဲ့ရသူများအပေါ် ပထမဦးစွာ ထားအပ်သော ကိုယ်ကျင့် တရား ဆိုင်ရာစောင့်ထိန်းရမည့်ဝတ္တရားကို ပြသသည့် အနေဖြင့် ဤလုပ်ငန်းစဉ်ကို လုပ်ရန် တာဝန်ရှိသည်။

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလစပြီးနောက်ပိုင်း တရားမျှတမှုဖော်ဆောင်ခြင်းသည် ဒဏ်ရာအနာတရဖြစ်မှုများကို ကျက်စေ နိုင်သည်။ ယခင်အစိုးရဟောင်းမှ ပြုကျင့်ခဲ့သော လူပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးချင်း နှင့် ပြည်သူလူထုတစ်လုံးဆိုင်ရာ နစ်နာပျက်စီးမှု များကို ပြန်လည် ပြင်ဆင်ကုစားပေးနိုင်သည်။ ရိုးရာဘာသာအစဉ်အလာအားဖြင့် သန့်စင်မှုများပြုလုပ် သကဲ့သို့ ဤလုပ်ငန်းစဉ်အနေဖြင့် ကိုယ်ကျင့်တရားနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အသစ်ပြန်လည် မွေးဖွားနိုးထလာခြင်းအတွက် လမ်းဖွင့် ပေးနိုင်သည်။ ကွန်မြူနစ် အုပ်ချုပ်ရေးကို ဆန့်ကျင်အတိုက်အခံပြုခဲ့သည့် ပိုလန်နိုင်ငံမှ ထင်ရှားသော ခေါင်းဆောင် Adam Michnik ၏ ဤကဲ့သို့ သန့်စင်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ပတ်သက်သော မေးခွန်းကို ဖြေကြားရာတွင် ဂျာမန်စာရေးဆရာ Jurgen Fuchs က-

“အကယ်၍သာ ဤပြဿနာကို ယူလို တိတိကျကျနည်းလမ်း နှင့် မဖြေရှင်းနိုင်ခဲ့လျှင် နာဇီစနစ်မှာ ဖြစ်ခဲ့သလိုဘဲ ဒီပြစ်ရပ်ဟောင်းများဟာ ကျွန်ုပ်တို့တတွေကို သူ့ရဲ့တစ္ဆေလို ခြောက်လှန့်နေဦးမှာပါ။ ကျွန်ုပ်တို့ကိုယ်တိုင် နာဇီစနစ်ကို အပြီးတိုင်မဖယ်ရှားခဲ့တာမို့ ဒီအတိတ်အရိပ်ဆိုးဟာ နှစ်ပေါင်းများစွာ ကျွန်ုပ်တို့အပေါ် ဖိစီးလွှမ်းမိုးနေခဲ့တယ်”

အခြေမခိုင်သေးဘဲ ပြုလွယ်ပျက်စီးလွယ်သော ဒီမိုကရေစီများကို တောင့်တင်းခိုင်မာ လာစေခြင်း ။ ။ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလစဉ် ပထမလများတွင် တက်လာသည့် အစိုးရသစ်၏ ရှင်သန်နိုင်မှု ကြံ့မြာသည် အာဏာရှင် စနစ်ဟောင်းကို ထောက်ခံခဲ့သော အရာရှိများ နှင့် ၎င်းတို့၏နောက်လိုက် များအား မြန်မြန်ဆန်ဆန် နှင့် ပြတ်ပြတ် သားသား အရေးယူ နိုင်မှုအပေါ်တွင်မူတည်သည်ဟု အများစု အနေဖြင့် ယုံကြည် ကြသည်။ အတွင်းမှဖျက်ဆီးမည့်ရန်သူအား ကာကွယ်ရန်အတွက် ဤကဲ့သို့သော အရေးယူမှုမျိုးကို မဖြစ်မနေလုပ်ရန် လိုအပ်သည်ဟု အမြင်ရှိကြသည်။ ထို့အပြင် ဤကဲ့သို့ခုံရုံးတင် တရားစွဲဆိုခြင်းမပြုလုပ်နိုင်လျှင် လူမှုရေး နှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ အနှောင့်အယှက်မျိုးစုံသည် အခြားပုံစံများစွာဖြင့် ပေါ်ပေါက်လာနိုင်ပါသည်။ စိတ်လှုပ်ရှားတက်ကြွမှုကို အရင်းခံသော တရားမျှတမှုအတွက် အကျဉ်းစွဲ ဖိရင့်သတ်ဖြတ်မှုများ ဖြစ်လာနိုင်သည့် အန္တရာယ်ရှိသည်။ သို့မဟုတ် ပါက ကွန်မြူနစ်ခေတ်လွန် ဝိုလန်နိုင်ငံမှာကဲ့သို့ နိုင်ငံရေးသမားများ၊ စာနယ်ဇင်းသမားများ နှင့် တရားသူကြီးများအား အထိန်းအချုပ်အကန့်အသတ်မရှိဘဲ စစ်ဆေး စိစစ်မှုများလုပ်ရန် လှုံ့ဆော်မှုများ အတွက်လည်း စိုးရိမ်ရသည်။

တရားဝင်ဖြစ်မှု။ ။ ဒီမိုကရေစီစနစ်သစ်(သို့) ဒီမိုကရေစီစနစ်ပြန်လည် တည်ဆောက် သော ဒီမိုကရေစီ စနစ်တွင် အဓိက လိုအပ်လျက်မှာ တရားဝင်ဖြစ်မှုပင် ဖြစ်သည်။ ယူကဲ့သို့ ခုံရုံးတင်တရားစွဲဆိုခြင်း နှင့် နိုင်ငံရေးအရ ဖယ်ရှားသန့်စင် ခြင်းများ မပြုလုပ် နိုင်လျှင် အပြစ်မြင်မှုများ (အဆိုးမြင်မှုများ) နှင့် နိုင်ငံရေးစနစ်အပေါ် ယုံကြည်မှု ကင်းမဲ့ လာခြင်း များကို ဖြစ်ကောင်းဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ဤကဲ့သို့ အခြေအနေမျိုး လက်တင် အမေရိက နိုင်ငံအချို့တွင် အတိအကျ ဖြစ်ခဲ့ပါသည်။

ရေရှည်တွင် ဒီမိုကရေစီအားကောင်းခိုင်မာလာအောင်လုပ်ခြင်း ။ ။ အချို့လေ့လာ သုံးသပ်သူများအနေဖြင့် ခုံရုံးတင်စစ်ဆေးခြင်းသည် ရေရှည်တွင် ဒီမိုကရေစီ တောင့်တင်း ခိုင်မာရေးအတွက် အထောက် အကူပြုသည်ဟု ယုံကြည်ကြသည်။ သူတို့အနေဖြင့် လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ပေးခြင်းသည် တရားဥပဒေ စိုးမိုးမှုအပေါ် အခြေခံနေသော လိုက်နာစောင့်ထိန်းရမည့် ဥပဒေများ အမြစ်တွယ်အခြေခိုင် လာရေးအတွက် အန္တရာယ် ဖြစ်စေ သည်ဟု ငြင်းချက်ထုတ်ကြသည်။ ရာဇဝတ်ဖြစ်မှု ဆိုင်ရာဥပဒေများကို တနေရာ တမျိုးခွဲခြားအသုံးပြုခြင်းဖြင့် သက်ဆိုင်ရာ သတ်သတ်မှတ်မှတ် ရှိသည့် တရားခံများ (စစ်ခေါင်း ဆောင်များကဲ့သို့) အား အထူးအခွင့်အရေးပေးရာရောက်ပြီး တရား ဥပဒေစိုးမိုးမှုအပေါ် အဆိုးမြင်မှုများ ကို ဖြစ်လာစေလိမ့်ဟု သူတို့က ထောက်ပြကြသည်။

လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများ ဆက်လက်မဖြစ်စေရန် ဟန့်တားနိုင်သည် ။ ။ နောက်ဆုံး အချက် အနေဖြင့် ခုံရုံးတင် တရားစွဲဆိုခြင်းသည် အနာဂတ်တွင် လူ့အခွင့် အရေး ချိုးဖောက်မှုများ ထပ်မံမဖြစ်ပွား စေရန်အတွက် အရေးပါ အထိရောက်ဆုံးသော ဟန့်တားမှု လုပ်ငန်းစဉ် ဖြစ်သည်ဟု ထင်မြင်ကြသည်။

၄၉၉။ အပြစ်ပေးခြင်းအပေါ် မဖြစ်သင့်ဟု မြင်သောအခြေများ

အတိတ်ကာလရာဇဝတ်ဖြစ်မှုများအပေါ် တာဝန်ရှိသည်ဟု စွပ်စွဲခံထားရသူများအား ခုံရုံးတင်တရားစွဲဆိုခြင်းသည် အန္တရာယ်ကြီးပြီး၊ ဆိုးကျိုးရော ကောင်းကျိုးပါ နှစ်မျိုးလုံး ဖြစ်စေနိုင်သည်ဟု အချို့သုံးသပ်သူများကဆိုကြသည်။ ခုံရုံးတင် တရားစွဲဆိုမှု၏ အကျိုး သက်ရောက်မှုသည် ဒီမိုကရေစီကို အထောက်အကူပြု အကျိုးဖြစ်ထွန်းစေမည်ဟု အာမ မခံနိုင်ကြောင်း သူတို့က ထောက်ပြကြသည်။ နိုင်ငံရေးအရ ဘက်တဖက်မှ ထင်မြင်သော

၄၉။ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလခိုင်ရာတရားမျှတမှု

တရားမျှတမှု၏ နောက်ကွယ်တွင် တချိန်ဒုက္ခပြန်ပေးနိုင်သော မြုပ်ကွက် (လက်သီးပုန်း) တရားမျှတမှုရှိနေခြင်းကြောင့် ခုံရုံးတင်စစ်ဆေးမှုများ သည် ရင့်ကျက်ခိုင်မာမှု မရှိသေးသော ဒီမိုကရေစီစနစ်များအတွက် မတည်ငြိမ်မှုများဖြစ်လာနိုင်သည် ဟု သူတို့ဖက်မှ ငြင်းခုံကြသည်။ အာဂျင်တီးနားနိုင်ငံတွင် စစ်အုပ်စု ပြုတ်ကျသွားပြီးနောက် ပထမဆုံးရွေးကောက် တင်မြောက်ခံရသောသမ္မတ **Raoul Alfosin** ရေးခဲ့သည်မှာ-

“နောက်ဆုံးသုံးသပ်ချက်အရ အားလုံးကမျှဝေခံစားနိုင်မဲ့ ကိုယ်ကျင့်တရားနှင့် ပတ်သက်တဲ့ အမှန်အမှားပိုင်းခြားနိုင်သော အသိတရားကို တည်ဆောက်ကြရာမှာ အဖြစ်ပေးခြင်းသည် တစ်ခုတည်းသောနည်းလမ်းမဟုတ်။ အရေးပါအားအထားရ ဆုံးနည်း ဟုလည်းမဆိုသာပါ။ နည်းလမ်း များထဲမှ တခုသာဖြစ်ပါတယ်။”

- တရားဥပဒေစိုးမိုးမှုကို အကန့်အသတ်ဖြင့်သာ ဖော်ဆောင်ရသဖြင့် အစိုးရသစ်၏ တရားဝင်မှုကို အားနည်းစေနိုင်သည်။ ။ သက်တမ်းနုသေးသော ဒီမိုကရေစီ နိုင်ငံများတွင် လူ့အခွင့်အရေးနှင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး တို့အပေါ်၌ စံတန်ဖိုးများ မြင့်မြင့် မားမား ထားလေ့ရှိသည်။ သို့သော် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ နောက်ပိုင်း တရားမျှတမှု ဖော်ဆောင်ရေးတွင် ချမှတ်ရသော ဆုံးဖြတ်ချက်များအနေဖြင့် တရားဝင် အခြေခံဥပဒေစံ တန်ဖိုးများကို (လိုအပ်ချက်များမပြည့်စုံမီ ဖြစ်ကတတ်ဆန်းဆောင်ရွက်ရသဖြင့်) ကျူးကျော်ထိပါးလာစေနိုင်သည်။ ထိုဖြစ်ရပ်များကြောင့် အသစ်တက်လာသော ထိပ်ပိုင်းခေါင်းဆောင်များ အနေဖြင့် တဖက်တွင် မနေ့က ဒီမိုကရေစီမကျသော အလေ့အထများ ကို ချင့်ချိန် ဆုံးဖြတ်ရာတွင်၊ အခြားတဖက်၌ ယနေ့ကာလ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး အခြေခံဥပဒေများကို ချိုးဖောက်ရန် ဖိအားပေး ခံရသကဲ့သို့ ဖြစ်ကာ အစိုးရသစ်၏တရားဝင်မှု ကို တစ်တရားအားနည်းသွားစေနိုင်ပါသည်။

ဥပမာ - အာဏာရှင်အုပ်စုကို တရားစီရင်ရာတွင် အကဲဖြတ်ခံသမာဓိအဖြစ် မည်သူက လုပ်မည်ဟူသောမေးခွန်းကို ဖြေရှင်းရသောအခါတွင် အာဏာ ခွဲဝေကျင့်သုံးမှုနှင့် တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ ဘက်မလိုက်မှုတို့၏ အခြေခံဥပဒေများကို ခြိမ်းခြောက်လာပါသည်။ နိုင်ငံရေးအရ ဖိအားပေးမှု၊ အချိန်ကာလ အကန့်အသတ်ဖြစ်မှုနှင့် တရားရေးဆိုင်ရာကျွမ်းကျင်သူလုံလုံလောက်လောက်မရှိမှုတို့ကြောင့် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလများတွင် ဥပဒေပညာရှင် မဟုတ်သော သာမန်အရပ်သား ခုံသမာဓိများဖြင့် အထူးခုံရုံးများ ဖန်တီးဖွဲ့စည်း ပေးခြင်းမျိုး လုပ်လာရနိုင်ပါသည်။ ဤအချက်သည် အရေးပါသောဥပဒေစံတန်ဖိုးများကို ယုတ်လျော့ချိန့်စေသည် (ခိုင်လုံသောတရားစီရင်မှုဖြင့် အပြစ်ပေးခြင်းမဟုတ်) ဟု အပြစ်ပေးမှုများကို ကန့်ကွက်သူများဘက်မှ ငြင်းခုံကြပါသည်။ ယင်းအထူးခုံရုံးများသည် လူထု၊ သတင်းမီဒီယာ နှင့် လက်ရှိအစိုးရတို့၏ ဖိအားဒဏ်ကို မခံနိုင်သည့် မကျွမ်းကျင်သော ခုံသမာဓိများ (တရားရေးအရ စဉ်းစားခြင်းမဟုတ်ဘဲ အများကြိုက်စဉ်းစားမှုများ) ပါဝင်နေမှုကြောင့် ဘက်လိုက်ပြီး ဂလုံစာချေမှု ပုံစံမျိုးသို့ ပြောင်းသွားမှာဖြစ်ကြောင်း ယင်းကန့်ကွက်သူများက ထပ်မံထောက်ပြသည်။ စစ်ပြီး ဘယ်လ်ဂျီယမ် နှင့် ပြင်သစ်နိုင်ငံတို့တွင် လွန်ခဲ့သော နှစ်(၅၀)ကျော်က ဤအခြေအနေမျိုးဖြစ်ပွားခဲ့သည် ကို သတိချပ်သင့်ပါသည်။

- အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလနောက်ပိုင်းတရားမျှတမှုဖော်ဆောင်ခြင်းသည် အချိန်ဇယားဘောင်တခုအတွင်း ဖြစ်ပေါ်လာရပါသည်။ ။ ဤအချိန်ကန့်သတ်မှုဘောင်ထဲတွင်မေးခွန်း(၂)ခုကိုဖြေဆိုရပါမည်။ ဥပဒေအရ နောက်ကြောင်းပြန် သက်ရောက်မှု (ex post facto criminal legislation) ကို ကျွန်ုပ်တို့ လက်ခံမည်လား၊ နောက်မေးခွန်းတခုမှာ- လက်ရှိတည်ဆဲဥပဒေများ၏ အချိန်ကန့်သတ်မှုကို ဖယ်ရှားရုပ်သိမ်းမည်လား၊ ဆက်လက်ကိုင်စွဲသွားမည်လား၊ ပထမ မေးခွန်းသည် *nullum crimen sine*

lege, nulla poena sine lege ဟုခေါ်သော အခြေခံဥပဒေသနှင့် ပတ်သက်နေပါသည်။ ဤဥပဒေ၏ ဆိုလိုရင်းမှာ သက်ဆိုင်ရာလုပ်ရပ်တစ်ခုကို ပြစ်ဒဏ်စီရင်မှု ဥပဒေတွင် တိတိကျကျ ပြတ်ပြတ်သားသား မဖော်ပြထားလျှင် ၎င်းလုပ်ရပ်အား တရားစွဲအပြစ်ပေးပိုင်ခွင့်မရှိပါ။ အတိတ်ဖြစ်ရပ်များအား ဖြေရှင်းမည့် စုံစမ်းစစ်ဆေးရေး ကော်မရှင်မပေါ်ပေါက်မှီရှိခဲ့သော ဥပဒေကြောင်းအရ မဟုတ်ဘဲ မည်သည့်အပြစ်ပေး အရေးယူမှုမျိုးကိုမှ လုပ်ပိုင်ခွင့်မရှိပေ။ ဒုတိယမေးခွန်းဖြစ်သော တည်ဆဲဥပဒေများ၏ အချိန်ကန့်သတ်မှုများ (အချို့ဥပဒေများသည် အချိန်အကန့်အသတ်ရှိသည်) ကို ရုပ်သိမ်းခြင်းကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် အထူးသဖြင့် ကွန်မြူနစ်ခေတ်လွန်နိုင်ငံများတွင် ပြဿနာကြီးကြီးမားမား တက်ခဲ့သည်။ ယင်းနိုင်ငံများ တွင် လူ့အသက် နှင့် ပစ္စည်းဥစ္စာ ပိုင်ဆိုင်မှု အပေါ် ကျူးလွန်ချိုးဖောက်မှုများသည် ၁၉၄၀ ခုနှစ်များ နောက်ပိုင်းကာလနှင့် ၁၉၅၀ နှစ်များအတွင်း အများအားဖြင့်ဖြစ်ပွားခဲ့သည်။ ယင်းအဖြစ်အပျက်များကို ကြည့်လျှင် နှစ်(၃၀)ကြာသာအသက်ဝင်သည့် အချိန်ကန့်သတ်မှု ရှိသော ဥပဒေများ တည်ရှိနေခဲ့သော ဟန်ဂေရီနိုင်ငံမှာ ကဲ့သို့ပင် အပြစ် ပေးထိုက်သော လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ အတွက် ရာဇဝတ်မှုဆိုင်ရာ ကြားနာရေး အစီအစဉ်များသည် အချိန် ကာလ ရွေ့လျားလာမှု အားနည်းချက်အောက် တွင် ဟန့်တားပိတ်ပင်ခြင်းခံခဲ့ရသည်။ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ ခုံရုံးတင် တရား စွဲဆိုမှုများသည် ဥပဒေကို နောက်ကြောင်း ပြန် အသက်သွင်းခြင်းနည်း ဖြစ်သော် လည်းကောင်း၊ ဥပဒေ၏ အချိန် ကန့်သတ်မှုများ သက်တမ်းကုန်ဆုံးမည့်အချိန်တွင် ပြန်လည်အစပျိုးအသက်သွင်းခြင်းဖြင့်သော် လည်းကောင်း၊ နောက်ဆုံးတွင် ဥပဒေကျင့်သုံးပုံစည်းမျဉ်းများကို ပြောင်းလဲ ပစ်ချခြင်းသာ အဖတ်တင်သည်ဟု အပြစ် ပေးခြင်းကို ဆန့်ကျင်သူများက အခိုင်အမာ ငြင်းချက်ထုတ်ကြသည်။

- အသွင်ကူးပြောင်းရေးစပြီးကာလနောက်ပိုင်းတရားမျှတမှုရှာဖွေခြင်းသည် အရေးပေါ်တရားမျှတမှု အတွက် စီရင်သကဲ့သို့ ဖြစ်နိုင်ချေရှိပါသည်။ ။ ယင်းတရားမျှတမှု ဖော်ဆောင်ခြင်းသည် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ၏ အစကနဦးပိုင်းတွင် ဖြစ်ပေါ်လာပါက ဤအချက်သည် သေချာမှန်ကန်မှု ရှိလိမ့်မည်။ ဤအခြေအနေမျိုးတွင် အတိတ်က ကျူးလွန်ခဲ့မှုများအတွက် တာဝန်ရှိသူများအား တာဝန်ရှိသူ အဆင့်အတန်း အလိုက် စနစ်တကျ အသေးစိတ် အခြေအမြစ်ရှိရှိ ခွဲခြားသတ်မှတ်ရန် အခြေအနေ-မပေးခြင်း ကြောင့် ဖြစ်သည်။

ဒီမိုကရေစီလုပ်ငန်းစဉ်ဆက်လက်ရှင်သန်နိုင်ရေး။ ။ ဒီမိုကရေစီအသစ်တည်ဆောက်ခြင်း (သို့) ပြန်လည်တည်ဆောက်ခြင်း သည် ပြန်ပြီးပြုလွယ်ပျက်လွယ်သော တည်ဆောက်မှုမျိုး ဖြစ်သည်။ ဤအခြေခံအချက်ကြောင့် ဒီမိုကရေစီလုပ်ငန်းစဉ်များ ဆက်လက် သွားနိုင်ရန် အတွက် ကြိုတင်လိုအပ်မှုအနေဖြင့် အတိတ်က ကျူးလွန်ခဲ့မှုများကို ကိုင်တွယ် ရာ တွင် အပြစ်မှ ကင်းလွတ်ပေးခြင်း (သို့မဟုတ်) အနိမ့်ဆုံးအဆင့် သည်းခံပေးခြင်းမျိုး လုပ်ပေးရန် လိုကောင်းလိုနိုင်ပါသည်။ ဤအခြေအနေတွင် ပထမဆုံးအနေဖြင့် မတည်မငြိမ်မှုများကို ဖြစ်စေနိုင်သော တန်ပြန်သက်ရောက်မှုများ၏ အန္တရာယ်ရှိနေသည်။ ခုံရုံးတင်ရန် စီမံချက်များ၏ ခြိမ်းခြောက်မှုကို ခံစား လာရသော စစ်ခေါင်းဆောင်များအနေဖြင့် လက်ရှိဖြစ်စဉ်ကို ဖီလာဆန်ကျင် လမ်းကြောင်း ပြောင်းပစ်ရန် အာဏာသိမ်းခြင်း (သို့မဟုတ်) သူပုန်ထ ခြင်းများပြုလုပ်လာနိုင်ပါသည်။ ဤပြဿနာသည် လက်တင်အမေရိကရှိ နုနယ်သေးသော ဒီမိုကရေစီ ဖြစ်စဉ်များကို ခြိမ်းခြောက် လျက်ရှိပေသည်။

ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို ရန်လိုမှန်းတီးသော ယဉ်ကျေးမှုမျိုးကွဲများနှင့် ကွန်ယက်အုပ်စုများ ကို ဖန်တီးခြင်း။ ။ ရာဇဝတ်ပြစ်မှုဆိုင်ရာခုံရုံးများ၏ ဆုံးဖြတ်ချက် အပေါ် အခြေခံ၍

၄၉။ အသွင်ကူးပြောင်းရေးထာဝရအောင်မြင်ရေးအတွက်

လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုအတွင်း သတ်သတ်မှတ်မှတ်ရှိသော အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအား ကာလတခု ကြာရှည်စွာ လက်တွေ့ နှင့် လူမှုရေးနယ်ပယ်ထဲမှ ဖယ်ကျဉ်ထားခြင်းသည် ယွှင်စနစ်ဟောင်းကို ထောက်ခံ ကာကွယ်ခဲ့ကြသူများအား တသီးတသန့်ပစ်ပယ် ထားရာရောက်စေပြီး ဒီမိုကရေစီတည်တံ့ခိုင်မာရေးကို အဟန့်အတားသဖွယ် ဖြစ်စေနိုင်ပါသည်။ ဤအချက်ကြောင့် အခြားတဖက်တွင် ရေရှည်၌ ဒီမိုကရေစီစနစ်ကို ရန်လိုမုန်းတီးလာမည့် ယဉ်ကျေးမှုမျိုးကွဲများ နှင့် အုပ်စုကွန်ယက်များကို ဖန်တီးပေးလိုက်သလို ဖြစ်သွားနိုင်ပါသည်။

ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးကို အဟန့်အတားဖြစ်စေခြင်း။ ။ ရာဇဝတ်ပြစ်မှုဆိုင်ရာ ခုံရုံးတင်တရားစွဲဆိုခြင်းကြောင့် ဒီမိုကရေစီထွန်းကားရန် လိုအပ်သော ပြန်လည် သင့်မြတ်ရေးကို အဟန့်အတား ဖြစ်ကောင်းဖြစ်စေနိုင်ပါသည်။ အတိတ်က ဖြစ်ခဲ့သည် များကို တခန်းရပ်ပစ်ရန် လိုအပ်ချက်သည် လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့်ကို ထောက်ခံသူများ၏ အဓိက ငြင်းဆိုချက် တခု ဖြစ်ပါသည်။ ဥရုဂွေးသမ္မတသစ် Sanguinetti မှ ယွှင် စစ်အုပ်စု၏ ကျူးလွန်ချိုးဖောက်ခဲ့မှုများကို ခွင့်လွှတ်ပြီး လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းရန် ဆီလျော်အောင် အကြောင်းပြလာ ချက်ကို ကြည့်ပါ။

၁၂ နှစ်ကြာ အာဏာရှင်စနစ်အုပ်ချုပ်ခဲ့မှုသည် အချိန်ကြာရှည်စွာ ယူပြီး ကုသမှု ပျောက်ကင်းမည့် အနာရွတ်များကို ချန်လှပ်ထားခဲ့ရာ ယခုမှ စ၍ အဲဒီလို စလုပ်ဖို့ကောင်းပါသည်။

စီမံအုပ်ချုပ်ရေးနှင့် စီမံခန့်ခွဲရေးဆိုင်ရာ တာဝန်ရှိသူများ ။ ။ အခြေမခိုင်သေးသော ဒီမိုကရေစီစနစ် လက်တွေ့ အလုပ်ဖြစ်ရန်အတွက် ယင်းစနစ်၏ ထိရောက်မှု အပေါ်တွင် လည်း မှတည်နေပါသည်။ စီမံအုပ်ချုပ်သူများနှင့် စီမံခန့်ခွဲသူများကို ခြေလှန်လက်လွန် ထုတ်ပစ်ခြင်းသည် တိုင်းပြည်၏ ဆိုးဆိုး ရွားရွားလိုအပ်နေသော နိုင်ငံရေး နှင့် စီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုကို အန္တရာယ်ဖြစ်စေနိုင်သဖြင့် အကျိုးယုတ်စေနိုင်ပါသည်။ အစိုးရ ဝန်ထမ်းများနှင့် အကြီးစားစက်မှုလုပ်ငန်းဆိုင်ရာ အရာရှိများကို ဖြုတ်ပစ်ခြင်းကြောင့် နောက်ဆက်တွဲဖြစ်လာမည့် အကျိုးဆက် ပြဿနာများကို ဆင်ခြင်တုံတရားဖြင့် ချင့်ချိန်ဆုံးဖြတ်ဖို့လိုကြောင်း ပြောကြားချက်များကို ကွန်မြူနစ် ခေတ်လွန် ဥရောပ အရှေ့ပိုင်းနှင့် အလယ်ပိုင်းတို့တွင် ပုံမှန် ကြားရလေ့ရှိပါသည်။

အတိတ်ကိုရင်ဆိုင်ဖြတ်သန်းခြင်းသည် ဒီမိုကရေစီအစိုးရသစ်အတွက် လွှဲရှောင်ရန် မရသော တာဝန်ဖြစ်ပါသည်။ အာဏာဆက်ခံရသော ထိပ်ပိုင်းခေါင်းဆောင်များအနေဖြင့် သိမ်မွေ့ခက်ခဲနက်နဲပြီး ပေါက်ကွဲလွယ်သော အခြေအနေ များစွာ ပါဝင်ပတ်သက် နေသည့် ယခုကဲ့သို့ တာဝန်မျိုး ယူရခြင်းအတွက် စိတ်ပျက်ကောင်းပျက်နိုင်ပါသည်။ သို့သော်လည်း အခြားနည်းလမ်းမရှိပါ။ ရွေးချယ်ဆုံးဖြတ်မှုများကို ပြုလုပ်ရပါမည်။ ဒီမိုကရေစီဖော်ဆောင်သူများအတွက် Samuel Huntington ၏ လမ်းညွှန်ချက် မှာ-

“ခုံရုံးတင်ခြင်း-အပြစ်ပေးခြင်း နှင့် ခွင့်လွှတ်ခြင်း-မေ့ပစ်ခြင်း နည်း (၂)မျိုးစလုံးတွင် ကြီးမားသော ပြဿနာများ ရှိနေသည်ကို အသိအမှတ်ပြုပါ။ စိတ်ပျက်ဖွယ်ရာ အနည်းဆုံးအခြေအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုနိုင်သည်မှာ-ခုံရုံးမတင်နှင့်၊ အပြစ်မပေးနှင့်၊ ခွင့်မလွှတ်နှင့်၊ အဲဒါတွေထက် ပို အရေးကြီးတာက မေ့မပစ်နှင့်။”

အဓိက ပြဿနာ ဖြစ်နေသည်မှာ ခွင့်လွှတ်ခြင်း နှင့် အပြစ်ပေးခြင်းကို သူနိုင်ကိုယ်နိုင် ငြင်းခုံကြရာတွင် အချို့သော ငြင်းခုံချက်များသည် ရှေ့နောက်ညီမှုမရှိပါ။ အရေးကြီးသော စိန်ခေါ်မှုမှာ တရားမျှတခြင်းကို တောင်းဆိုမှု နှင့် နိုင်ငံရေးအရ အမြော်အမြင် ဆင်ခြင်တုံ တရားရှိရန် လိုအပ်မှုတို့၏ ဘက်နှစ်ဖက်အကြားတွင် မျှမျှတတ ဖြစ်စေရန် ကြိုးပမ်း

အဖြေရှာမှု ဖြစ်သည်ဟု အများစုသော နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များ၊ စာနယ်ဇင်း သမားများ နှင့် ပညာရှင်များက သဘောတူကြပါသည်။ နောက်တမျိုးပြောရလျှင် ကိုယ်ကျင့်တရားဆိုင်ရာ မဖြစ်မနေ လိုက်နာရမှု နှင့် နိုင်ငံရေးကန့်သတ်မှုများ အကြားတွင် သင့်မြတ်မှုရရန် ဆောင်ရွက်ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဤလုပ်ငန်းသည် လွယ်ကူ သော လုပ်ငန်းတစ်ခုတော့ မဟုတ်ပေ။ နက်နဲပြီး မကြာခဏဆိုသလို တွက်ဆရန် ခက်ခဲသော ပေးဆပ်ရမှု နှင့် အကျိုးအမြတ်ရမှု နှိုင်းယှဉ်သုံးသပ်ချက် (cost-benefit-analysis) ကို ပြုလုပ်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ ပေးဆပ်ရမှု နှင့် အကျိုးအမြတ်ရမှု၊ နိုင်ငံရေး နှင့် ကိုယ်ကျင့်တရား၊ ခွင့်လွှတ်ခြင်း နှင့် အပြစ်ပေးခြင်း၊ ဘက်အားလုံးအကြားတွင် တခုနှင့်တခု သင့်လျော်မှုအောင်ပြုလုပ်ရပါသည်။

၄၉၄။ အကန့်အသတ်များ

အတိတ်ကို ကိုင်တွယ်ရန် ပေါ်ပေါက်လာသော မေးခွန်းများ၊ ဘေးကြပ်နံ့ကြပ်ဖြစ်မှု များစွာကို ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းရာတွင် နိုင်ငံရေး နှင့် တရားရေးဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များတွင် ထိပ်ပိုင်း ခေါင်းဆောင်များ၏ လွတ်လပ်မှုမှာ အကန့်အသတ်များရှိပါသည်။ လက်လှမ်းမှီ အသုံးချနိုင်သော နိုင်ငံရေး-တရားရေးဆိုင်ရာသေနင်္ဂဗျူဟာများကို ကန့်သတ်ထား သော အချက်များစွာ ရှိပါသည်။ ယင်းတို့မှာ - အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလစဉ်ပိုင်း နောက်ပိုင်း တရားမျှတမှုဖော်ဆောင်ရေးကို စောစီးစွာ ကြုံတွေ့ရခြင်း၊ အစိုးရ အပြောင်း အလဲဖြစ်ချိန်ရှိ တခုလုံး အတိုင်းအတာဆောင်နေသောသည့် နိုင်ငံတကာ အခြေအနေ၊ အဖွဲ့အစည်း ဆိုင်ရာ အရင်းအမြစ်များရှိမှု/မရှိမှု နှင့် တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ အခြေ အနေအဆင့်အတန်းတို့ဖြစ်ကြပါသည်။

သို့သော် နိုင်ငံတခုအတွက် အတိတ်ကို မည်သို့ ရင်ဆိုင်မည်ကို အခိုင်အမာ အဆုံး အဖြတ်ပေးနိုင်မည့် အချက်မှာ အသွင်ကူးပြောင်းရေး ကာလအတွင်း (သို့) စပြီးနောက် ပိုင်း မကြာခင်ကာလတွင် ဖြစ်ပေါ်လာသည့် စနစ်ဟောင်း နှင့် စနစ်သစ်တို့ ၏ အင်အားစုများ အကြားရှိ အာဏာ ချိန်ခွင်လျာမျှတမှုပင် ဖြစ်ပါသည်။ ယင်းတွင် အခြေ အနေ (၃)မျိုးရှိ ပါသည်။

- (၁) ဖိနှိပ်သူတရား အကြမ်းဖက်ဖြုတ်ချခြင်း (သို့) ယင်းတို့ အလိုလို ပြိုလဲ သွားခြင်း ကဲ့သို့ အင်အားစုအသစ်မှ အင်အားစု အဟောင်းကို ပြတ်ပြတ်သားသား အနိုင်ရလိုက်ခြင်း (ဥပမာ-အီသီယိုးပီးယား)
- (၂) ယခင်အစိုးရဟောင်းမှ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးသမားများ ကိုယ်တိုင် ဒီမိုကရေစီ ကို စတင်ပြောင်းလဲခြင်း (ဥပမာ-ဆိုဗီယက် ပြည်ထောင်စု)
- (၃) အုပ်ချုပ်နေသူ နှင့် အတိုက်အခံများအကြား ညှိနှိုင်းဆွေးနွေး၍ လာသော ဖြေရှင်းချက် ကို ပူးတွဲအကောင် အထည် ဖော်ခြင်း (ဥပမာ- တောင်အာဖရိက)။

အသွင်ကူးပြောင်းပုံ နည်းလမ်းများ၏ အရေးပါသော အကျိုးဆက်မှာ ပေါ်ပေါက်လာ သည့် နိုင်ငံရေးအကန့်အသတ်၏ သိပ်သည်းမှု အနည်းအများပင် ဖြစ်ပါသည်။ ဖြုတ်ချ ပစ်နိုင်သော ပြောင်းလဲမှုဖြစ်စဉ်တွင် ခုံရုံးတင်တရားစွဲဆိုခြင်း နှင့် အပြစ်ပေးခြင်းတို့ ဖြစ် ပေါ်ရန် အခွင့်အလမ်း ကြီးကြီးမားမားပွင့်နေသည်။ နိုင်ငံရေးအကန့်အသတ်များ မရှိ သလောက်ပင် ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် တရားမျှတရေးနှင့် ပြန်လည်ဂလံ့စားချေ တုံ့ပြန် ရေးကို အပြည့်အဝ ဦးစားပေးထားပြီးလုပ်နိုင်သည်။ စနစ်ဟောင်းအတွင်းမှ ပြုပြင် ပြောင်းလဲခြင်း နှင့် နှစ်ဖက်ညှိနှိုင်းခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာ ရသော ပြောင်းလဲမှုမျိုးတွင် အထက်ပါအခြေအနေနှင့် လုံးဝကွဲပြားသော အနေအထားမျိုးကို ကြုံတွေ့ရမည်ဖြစ် သည်။ ဤအခြေအနေတွင် အစိုးရ ဟောင်းသည် ယင်း၏အင်အားပါဝါများကို လုံးဝ ရှုံးမသွားဘဲ ဆက်လက်ထိမ်းချုပ်ထားနိုင်သည်။ အသွင်ကူးပြောင်းရေး ကာလ

၄၅။ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလဆိုင်ရာတရားမျှတမှု

ဖြစ်စဉ်အတွင်း လိုက်နာစောင့်ထိန်းရမည့် လမ်းညွှန်ချက်များကို သူတို့အနေဖြင့် တစ်
တခုသော အတိုင်းအတာ အထိ ဆုံးဖြတ် ပေးနိုင်လိမ့်မည်။ တက်လာသော ထိပ်ပိုင်း
ခေါင်းဆောင်သစ်များ အနေဖြင့် အကန့်အသတ်ဖြစ်သာ ရွေးချယ်ဆုံးဖြတ်မှုများ
ပြုလုပ်ရတော့မည်။ လုံးဝ (သို့) တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း အာဏာလျော့ပေးရန်အတွက် အာဏာ
လက်လွှတ်/လျော့ပေါ့ ပေးမည့် တာဝန်ရှိသူများကို အပြစ်ဒဏ်မှ ကင်းလွတ်ခွင့်ပေးရန်
ယင်းခေါင်းဆောင်သစ်များအနေဖြင့် ဖိအားပေးခံရကောင်းခံရနိုင်ပါသည်။ ထိပ်တိုက်
ရင်ဆိုင်မှုများ မဖြစ်လာစေရန် အရေးတကြီးလိုအပ်သည်ဟူသော အချက် သည်
ရာဇဝတ်ပြစ်မှုဆိုင်ရာ ခုံရုံးတင်တရားစွဲဆိုခြင်းနှင့် အပြစ်ပေးခြင်းမူဝါဒကို
ခွင့်လွှတ်ခြင်းမူဝါဒ နှင့် အစားထိုးရန် အကြောင်းပြချက်ကောင်းတခု ဖြစ်လာလိမ့်မည်။

၄၅၅။ နိဂုံးချုပ်ခြင်း

အထက်ပါ မူဝါဒဆိုင်ရာ အကြံပေးချက်များစွာသည် အသွင်ကူးပြောင်းရေး
ကာလစဉ်ပိုင်းတွင် တက်လာသော ခေါင်းဆောင်သစ်များ အနေဖြင့် အမှန်
တကယ် ရွေးချယ်မှုများ ပြုလုပ်နိုင်လိမ့်မည်ဟူသော အခြေခံယူဆချက်အပေါ်တွင်
ပြုလုပ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် အတိတ်ဖြစ်ရပ်များကို လေ့လာရာမှ ပထမဦးဆုံး
ရခဲ့သော သင်ခန်းစာမှာ - ယင်းထိပ်ပိုင်း ခေါင်းဆောင်သစ်များ၏ ဆုံးဖြတ် ဆောင်ရွက်မှု
များသည် ဒီမိုကရေစီခရီးစဉ်တလျှောက်တွင် ဖြစ်ပျက်လာမည့် အခြေအနေများအပေါ်
သက်ရောက်မှုရှိနေသည်ဆိုသော အချက်ပင်ဖြစ်သည်။ ဒုတိယအနေဖြင့် ကောက်ချက်
ဆွဲနိုင်သည်မှာ-အတိတ်၏ဖိနှိပ်ခံမှုများကို မည်ကဲ့သို့ရင်ဆိုင်ကိုင်တွယ်ရမည်ဟူသော
မေးခွန်းအတွက် အားလုံးကို ကျေနပ် စေမည့် လုံးဝပြည့်စုံကောင်းမွန်သော အဖြေများ
မရှိခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ ယင်းအဖြစ်အပျက်များကို လေ့လာလျှင် အချိန်ကာလဖြတ်သန်း
မှုသည် အတိတ်၏အရိပ်မဲများကို များသောအားဖြင့် အပြီးတိုင် မောင်းထုတ် ဖယ်ရှား
နိုင်ခြင်း မရှိကြောင်း တွေ့ရပါသည်။ အလွန်အမင်းခွင့်လွှတ်ခြင်းသည် ဥပဒေလေးစား
လိုက်နာမှုကို ထိခိုက်ပျက်စီးစေသည်။ အပြစ် ကျူးလွန်မှုခံစားခဲ့သူများကို ဒေါသ
ထွက်စေသည်။ ဖောက်ပြန်သော အကျင့်ဆိုးပြန်လည် ရောက်လာရန် ဖိတ်ခေါ် သကဲ့သို့
ဖြစ်စေမည်။ ဤအခြေအနေများကြောင့် အသွင် ကူးပြောင်းရေးကာလတွင် အာဏာ
ချိန်ခွင် လျာညီမျှမှုရှိခဲ့ပြီး ညှိနှိုင်းဖြေရှင်းနိုင်သော ပျော့ပြောင်းမှုအနေအထားမျိုး
မဖြစ်မနေ ဖြစ်ပေါ်လာလျှင် ယခင်အုပ်ချုပ်သူတစ်ဦး ပြစ်မှု ကျူးလွန်မှုများကို အမှန်
တရား ရှာဖွေဖော်ထုတ်ရေးကော်မရှင်နည်းဖြင့် အကုန်အစင်ဖော်ထုတ်နိုင်ခြင်း လုပ်
ငန်းစဉ် သည် စိတ်ပျက်ဖွယ်အနည်းဆုံးသော အဖြေဖြစ်ပါသည်။ တရားမျှတမှု၏
အမြင့်ဆုံး အနှိမ် ရည်မှန်းချက်မှာ စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အမှတ်ရမှု အသိတရားပင်ဖြစ်
သည်ဟု ပြောစမှတ်ရပါသည်။ အမှန်တရားရှာဖွေဖော်ထုတ်ခြင်းသည် အကြမ်းမဖက်
သောနည်းဖြင့် တုန်ပြန်ချေပခြင်း ဖြစ်သကဲ့သို့ ဤကျူးလွန်မှုမျိုး နောင်တွင်ထပ်မံ
မဖြစ်ပွားရန် တားမြစ်ဟန့်တားခြင်း လည်းဖြစ်ပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော်
အမှန်တရား ရှာဖွေဖော်ထုတ်နိုင်ခြင်းသည် အနာဂတ်တွင် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်
ရန် စတင်စဉ်းစားချက် များ၏ အခြေခံအုတ် မြစ်ကို ဖြိုဖျက်ပစ် နိုင်လိုက်သောကြောင့်ပင်
ဖြစ်သည်။

REFERENCES AND FURTHER READING:

- Huntington, Samuel P. 1991. *The Third Wave: Democratization in the Late Twentieth Century*. Norman and London: University of Oklahoma Press.
- Jongman, A.J. ed. 1996. *Contemporary Genocides: Causes, Cases, Consequences*. Leiden: PLOOM.
- Kritz, Neil J. ed. 1995. *Transitional Justice. How Emerging Democracies Reckon With Former Regimes*. Volume I: General Considerations, Volume II: Country Studies, Volume III: Laws, Rulings, Reports. Washington, DC: United States Institute of Peace.
- _____. "Law and Lustration: Righting the Wrongs of the Past". 1995. *Special issue of Law and Social Inquiry*, Journal of the American Bar Foundation, vol. 20, no. 1.
- _____. "Accountability for International Crimes and Serious Violations of Fundamental Human Rights". 1996. *Special issue of Law and Contemporary Problems*. Durham, NC: Duke University Press. vol. 59, no. 4.
- O'Donnell, Guillermo and Phillippe Schmitter. eds. 1986. *Transitions from Authoritarian Rule: Prospects for Democracy*. Baltimore, MD: Johns Hopkins University Press

၄၁၀။ အမှန်တရားကော်မရှင်များနှင့် စစ်ရာဇဝတ်မှု ခုံရုံးများ။

၄၊ ၁၀။ အတိတ်က အမှားများအတွက် အမှန်တရားကော်မရှင်များနှင့် စစ်ရာဇဝတ်မှု ခုံရုံးများ။

ပြီးခဲ့သော အခန်းတွင် ဆွေးနွေးထားသကဲ့သို့ပင်၊ ပဋိပက္ခတခု အတောအတွင်း လူ့အဖွဲ့အစည်း တစ်ခုသည် အစိုးရကဖြစ်စေ သို့မဟုတ် အခြားသော အဖွဲ့အစည်းကဖြစ်စေ နစ်နာအောင် ပြုလုပ်ခံရပါက ထိုအုပ်စုကို ထိပ်လန်ထောက်ခံချက်ကိစ္စရပ်ကို ထုတ်ဖော်သူ ဆွေးနွေးခွင့်နှင့် ယင်းအမှားလုပ်ရပ်များကို အားလုံး မဟုတ်သည်။ (အသိအမှတ်ပြုခြင်း ပြုရန် သဘောထားများကို ခွင့်မပြုခဲ့လျှင်) မကျေနပ်မှုခံစားရခြင်းနှင့် ပြန်လည်လက်စားချေရန် ဆန္ဒရှိမှုတို့ကို မပြေလည်နိုင် ပေ။ အတိတ်က အင်အားသုံးအကြမ်းနည်းဆောင်ရွက်သည့် အဖြစ်အပျက်များအတွက် အသိ အမှတ်ပြုရန်မူ (သို့) တာဝန်ခံမှု မရှိသည့် ဝန်းကျင်အခြေအနေတခုတွင်၊ ယခင်က အငြိမ်းစား ဘက်များ အကြားတင်းမာမှုများ ဆက်လက်တည်ရှိနေမည်ဖြစ်သည်။ ဤသို့အားဖြင့် ထိပ်တိုက်ရင်ဆိုင်ခွင့်သည် ပဋိပက္ခမှ ဒီမိုကရေစီအနာဂတ်ရေးကို အသွင်ကူးပြောင်းရာတွင် မရှိမဖြစ်အရေးပါသည်။ ဤအခန်းတွင် အမှန်တရားကော်မရှင်များနှင့် စစ်ရာဇဝတ်မှု ခုံရုံးများကို ဆောင်ရွက်သည့်လုပ်ငန်းယန္တရား ၂ရပ်ကို ရှင်း လင်းဖော်ပြထားသည်။

- ၄၊ ၁၀၊ ၁ - ၄၊ ၁၀၊ ၄။ အမှန်တရားကော်မရှင်များ ဖော်ပြချက် လုပ်ငန်းတာဝန်များ အကန့်အသတ်များနှင့် ဖွဲ့စည်းခြင်း။
- ၄၊ ၁၀၊ ၅ - ၄၊ ၁၀၊ ၈။ စစ်ရာဇဝတ်မှုခုံရုံးများ၊ ဖော်ပြချက်လုပ်ငန်းတာဝန်များ အင်အားများ၊ အကန့်အသတ်များတွင် ဖွဲ့စည်းခြင်း။
- ၄၊ ၁၀၊ ၉။ နိဂုံး

စာပိုဒ် ၁၁။	အမှန်တရားကော်မရှင်များ၏ ဥပမာများ (စာ ၂၉၁)
စာပိုဒ် ၁၂။	စစ်ရာဇဝတ်မှု ခုံရုံးများ၏ ဥပမာများ (စာ ၂၉၃)

ထင်ရာစိုင်းအုပ်စုနှင့် အင်အားဖြင့် အကြမ်းနည်းသုံးသည့် ပဋိပက္ခစစ်ရှည်လျားသည့်ကာလ တလျောက်များတွင်၊ ရရှိသော လုပ်ငန်းခန့်များနှင့် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးအတွက် ထောက်ခံမှုမှာ- ကျုံ့လှီ ဆုတ်ယုတ်နိုင်သည်။ ဒီမိုကရေစီအစိုးရတွင် ယုံကြည်မှု ပြန်လည်တည်ဆောက်ရန်နှင့် နိုင်ငံရေးအရ သတ်ဖြတ်မှုများနှင့် တိုင်းရင်းသား ချိုးနွယ်ပြုတ်အကြမ်းဖက်မှုများကဲ့သို့သော အလေ့အထများကို ဖယ်ရှားပစ်ရန် မှာ လူထုအခြေပြု လူ့အဖွဲ့အစည်း တစ်ခုအဖို့ အသွင်ကူးပြောင်းရာတွင် လွယ်ကူချောမွေ့ စေရန်အလို့ငှာ- အလေးထားရန်အား အများပြည်သူ၏အပိုင်းတွင် အစိုးရနှင့်အခြား သော တိုင်းရင်းသားအုပ်စုများ အပေါ် တရားမျှတမှု မရှိခြင်းနှင့် မယုံကြည်မှုများ ခံစားနေရမည်ဖြစ်သည် ပြောင်းလဲဖွဲ့စည်းမှုအား နှောင့် နှေးစေပါသည်။ ထပ်ဆင့်ပြီး ငြိမ်းချမ်းရေး ဖြစ်စဉ် တာရှည်ရန်အလားအလာမှာ ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်မှု ကျူးလွန်သူများ သည် အာဏာလက်ရှိနေရာများ၌ ဆက်လက်တည်ရှိနေလျှင် သို့မဟုတ် တိုင်းပြည်အတွင်းတွင် ကင်းလွတ်ခွင့်တစ်ခုတရားဖြင့် ဆက်လက်လှုပ်ရှားနေလျှင် သူတို့၏ ကိုယ်ပိုင်အသိုင်းအဝိုင်း တွင် အကျိုးယုတ်လျော့ထိခိုက် နစ်နာစေမည်ဖြစ်သည်။

၄၊ ၁၀၊ ၁။ အမှန်တရားကော်မရှင်ဟူသည်မှာ

အမှန်တရားကော်မရှင်တစ်ရပ်ဆိုသည်မှာ ယခင်အစိုးရအောက်တွင် သို့မဟုတ် ပြည်တွင်းစစ်ကာလတခု အတောအတွင်း၊ စစ်ဘက်အစိုးရသို့မဟုတ် အခြားလက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များက ကျူးလွန်ခဲ့သည့် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကို စုံစမ်းစစ်ဆေးရန်

တည်ဆောက်ထားသည့် အင်္ဂါစဉ်အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုဖြစ်သည်။ အမှန်တရားကော်မရှင်များသည် ဥပဒေဖွဲ့ဆိုင်ရာတရားရုံးများ မဟုတ်ချေ။ ယင်းတို့၏ အခြေခံရည်ရွယ်ချက်မှာ တရားစီရင်မှု၏ ပြင်ပတွင်သတ်မှတ်မှုများ၊ ဥပဒေလုပ်ကြံမှုများနှင့် ပျောက်ဆုံးသွားခြင်းများ၊ အစုလိုက်အပြုံလိုက်သတ်ဖြတ်မှုနှင့် ထိုပြည်တပြည်၏ အတိတ်ကာလတစ်ခုတွင် အပြင်းအထန်လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုစသည့်တို့အတွက် မည်သူတို့ တာဝန်ရှိမည်ကို တိကျသောမှတ်တမ်းတင် ပြုလုပ်ပေးရန်ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် အမှန်တရားသည် နိုင်ငံတစ်ခု၏ ဘုံ သမိုင်းဆိုင်ရာတရပ် အသုံးပြုလာနိုင်ပြီး၊ နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးဖြစ်စဉ်ကို ချောမွေ့ အဆင် ပြေစေမည် ဖြစ်သည်။

အမှန်တရားကော်မရှင်များသည်၊ နစ်နာသူများနှင့် သူတို့၏ မိသားစုများက တရားမျှတမှုအတွက် တောင်းခံခဲ့လျှင်၊ နစ်နာသူများအား သူတို့၏ ဖြစ်ကြောင်းကုန်စင်ကို ပြန်ပြောပြစေရန်နှင့် တရားဝင်အများ ပြည်သူဆိုင်ရာ မှတ်တမ်းတင် ရရှိစေရန်။ ကြားနာအတွက်စုစည်းရာနေရာ Forum တရပ်ရပ်ကို ပြုလုပ် ပေးမည်ဖြစ်သည်။ အမှန်တရားကို အသိအမှတ်ပြုခြင်းနှင့် အချို့သောပုဂ္ဂိုလ်များ၏ တာဝန်ရှိမှုကို ဖော်ထုတ်ခြင်းအားဖြင့် ချိုးဖောက်မှုများနှင့် နစ်နာသူများနှစ်ဘက်စလုံးက အတိတ်ကဖြစ်ရပ်အပေါ် ကျေအေးလာနိုင်သည်။ အမှန်တရားကော်မရှင်များသည် တစ်ခုတည်းဖြစ်ပွားမှုတစ်ရပ်ပေါ် အာရုံစူးစိုက်ခြင်းထက် လက်ရှိကာလတစ်ခုအတောအတွင်း ကျူးလွန်ခဲ့သည့် ချိုးဖောက်မှုများ အားလုံးကို ခြုံငုံကြည့်ရှုခြင်းဖြစ်သည်။ ငြိမ်းချမ်းရေးအဖြေရှာမှုတစ်ရပ်ရရှိသည်နှင့် ချက်ချင်းဆိုသလို အမှန်တရားကော်မရှင်များကို တည်ထောင်ကြလေ့ရှိသည်။ ဤကာလမှာ အစိုးရသစ်အဘို့၊ ပေဘူယျ အားဖြင့် စစ်တပ်နှင့် လူ့အသိုင်းအဝိုင်း၏ အခြားသောအစိတ်အပိုင်းများနှင့် ဆက်ဆံရေးတွင် အားကောင်းနေသောကြောင့် ဖြစ်သည်။ ကော်မရှင်တရပ်သည်အများအားဖြင့် ယာယီအဖြစ် တည်ရှိကြသည်။

ယင်း၏လုပ်ပိုင်ခွင့်သည်လည်း ယခင်တွေ့ရှိချက်များကို အစီရင်ခံစာတရပ် တင်သွင်းပြီးနောက်ပိုင်း အများအားဖြင့် ရပ်ဆိုင်းလေ့ရှိသည်။ ယင်းသည်အမှုစွဲဆိုသော အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုသို့ သတ်မှတ်ထားခြင်းမရှိပါ သို့ သော်ယင်း၏ တွေ့ရှိချက်များသည် သီးခြားတရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ ကြားနာမှုများတွင် အသုံးပြုကောင်း အသုံးပြုရန် ဖြစ်၏။ ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်သော ပြည်တွင်းပဋိပက္ခ သို့မဟုတ် ထင်ရာစိုင်းအုပ်ချုပ်မှုစနစ်၏ သမိုင်းသင်ခန်းစာ၊ သမိုင်းမှတ်တမ်းအဖြစ် အသုံးကျသော်လည်း၊ နိုင်ငံသားများသည် အစိုးရ(ဟောင်း) အပေါ် ယင်း၏ မတရားမှုနှင့် မယုံကြည်ထိုက်မှုကို တစေ့စေ့ခံစားနေကြသည်ဖြစ်ရာ၊ ဤသို့အားဖြင့် ဒီမိုကရက်တစ်အုပ်ချုပ်မှုစနစ်အသစ်အပေါ်တွင်လည်း ယုံကြည်အားထားမှု ကင်းမဲ့လာခြင်းမျိုးလည်း ဖြစ်တတ်သည်။ အမှန်တရားကော်မရှင်တရပ်သည်၊ ပြည်သူလူထု၏ အစိုးရအပေါ်ကြောက်ရွံ့မှုနှင့် မယုံကြည်မှုကို လျော့ချခြင်းနှင့် အစိုးရအသစ်၏ ဒီမိုကရက်တစ်ပြုချက်များ အပေါ် ခိုင်မာစွာရပ်တည်မှုကို ပြသခြင်းအားဖြင့် နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးလမ်းကြောင်းကို မြှင့်တင်စေပြီး၊ အစိုးရအပေါ် အများပြည်သူ၏ အမြင်သဘောထားကို ပြောင်းလဲစေရန်လည်း ပြုလုပ်နိုင်မည် ဖြစ်သည်။ အတိတ်ကချိုးဖောက်မှုများအတွက် တာဝန်ရှိမှုကို လက်ခံခြင်းသည် ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးက အခွင့်အရေး နှင့် ဥပဒေစိုးမိုးရေးကို လေးစားလိုက်နာကြောင်း ပြသခြင်းဖြစ်သည်။ ယင်းသည်အစိုးရအသစ်၏တရားဝင်ဆောင်ရွက်နိုင်မှုကို မြှင့်မားစေသည်။ အမှန်တရားကော်မရှင်များသည် (အသွင်ပြောင်းလဲရေးကာလများ တွင်)အထူးသဖြင့် ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်လမ်းကြောင်း တစ်ခုတွင် ယာယီသဘော နိုင်ငံရေး စီစဉ်ချထားမှုများ တည်ဆောက်ရာမှ၊ အမြဲတမ်းတရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ ယန္တရားများတည်ဆောက်ခြင်းသို့ တိုင်အောင် အချိန်ယူမှု။

၄၁၀။ အမှန်တရားကော်မရှင်များနှင့် စစ်ရာဇဝတ်မှု ခုံရုံးများ။

အလေးထားမှု ပြုမှသာ အကျိုး ရရှိနိုင်မည်။

၄၁၀။ ၂။ လုပ်ငန်းတာဝန်များနှင့် လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်မှုများ

အမှန်တရား ကော်မရှင်များ သည် အောက်ပါ လုပ်ငန်းရပ်များကို ဆောင်ရွက်ကြသည်။ အတိတ်ကာလက အစိုးရစစ်တပ်သို့မဟုတ်အခြားသော လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များက၊ သတ်မှတ် ထားသော အချိန်ကာလအတွင်း လူ့အခွင့်အရေးများ ချိုးဖောက်မှုများကို စုံစမ်းစစ်ဆေးခဲ့သည်။ ကော်မရှင် ၏တွေ့ရှိချက်များကိုအစိုးရသို့ အစီရင်ခံခြင်း၊ အဆိုပါ အစီရင်ခံချက်များတွင်၊ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများအား တဦးချင်းကျူးလွန်သူများကို လူ့သိရင်ကြားဖော်ပြနိုင်သည်။ ထိုသူများအပေါ် အစိုးရက ဆောင် ရွက်ပေးခဲ့သည် အရေးယူမှုကို ထောက်ခံတင်ပြခြင်း ပြုလုပ်နိုင်သည်။ အစီရင်ခံစာများတွင် စစ်တပ်နှင့် ပုလိပ်မပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်း၊ တရားစီရင်ရေး ဆိုင်ရာ အပါအဝင် မပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်းနှင့် ဒီမိုကရက်တစ် ယန္တရားများ အင်အားကောင်း လာစေရန် နည်းလမ်းများကို အဆိုပြုထောက်ခံတင်ပြမှုများ ပါဝင်နိုင်သည်။ ထိုသို့သော ကိစ္စများတွင် တောင်အာဖရိကနိုင်ငံဥပဒေကဲ့သို့ အစီရင်ခံစာသည် နှစ်နာသူများ အတွက် ပြေပျော်မည်၊ မည်သို့ရရှိနိုင်သည် ဆိုသည့်အပေါ် ထောက်ခံတင်ပြမှုများလည်း ပါဝင်သည်။

သူတို့၏စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုများ အစိတ်အပိုင်းတရပ်အဖြစ်၊ ကော်မရှင်များသည်။ နှစ်နာ သူများ အကြောင်း သတင်းအချက်များ စုဆောင်းခြင်း၊ နှစ်နာသူ၏ ရုပ်ကလပ်ကို သူ၏မိသားစုများအား ပြသပေး ခြင်းနှင့် ယခုတိုင်အသက်ရှင်လျက်ရှိနေရန် ပုဂ္ဂိုလ်များအတွက် ရှာဖွေမှုများပြုလုပ်နိုင်ရန်။ မတရားမှုများ ပေါ်ပေါက်ရသည့်အခြေ အနေများကို စစ်ဆေးခြင်းနှင့် ထိုသို့ ကာလအဖြစ်အပျက် ဖြစ်ပွားလာအောင် မည် သူတို့က ပြုလုပ်သည်ကို သုံးသပ်ခြင်း၊ ပြန်လည်ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်မှု လျော့နည်းသွား စေအောင် အလို့ငှါ) ယင်းသို့ သတင်းအနေက အစီရင်ခံချက်များနှင့် ကော်မရှင်၏ တွေ့ရှိချက်များ အား ထုတ်ဝေခြင်း တို့အားဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးကိစ္စပေါ်တွင် ပြည်သူ လူထု အား ပညာပေးခြင်း၊ မိမိတို့၏ကျူးလွန်မှုတို့ကိုအပြည့်အဝခန့်ခွဲမှုပြုသည့် ကျူးလွန်သူများအား လွတ်လပ်ခွင့်ပေးအပ်ခြင်း တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ အမှန် တရားကော်မရှင်နှင့် ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးအဓိကအားဖြင့် တရားသူကြီးများဖြင့် ပါဝင် ဖွဲ့စည်း ထားသည့် လွတ်ငြိမ်းခွင့်ကော်မရှင်တရပ်ကို လွတ်ငြိမ်းခွင့်အတွက် လျှောက်ထား သူများကို ကြားနာရန် ဖွဲ့စည်း မှုရှိခဲ့သည်။

၄၁၀။ ၃။ အင်အားများနှင့် အကန့်အသတ်များ

အမှန်တရားကော်မရှင်များသည် အများအားဖြင့် ပဋိပက္ခတွင်ပါသည့် ပါတီများ အကြား အပေးအယူညှိနှိုင်းမှုပြုခြင်းတရပ်မှ ရရှိလာသော ရလဒ် ဖြစ်လေ့ရှိသည်။ ညှိနှိုင်းမှုတစ်ခုဖြစ်သည့်အတွက် ယင်းတို့ပေါ်ပေါက်သည့်နိုင်ငံရေး ရာသီဥတုအခြေ အနေပေါ် မူတည်ကာ စကတည်းကပင် အားနည်းချက် ရှိနေနိုင်မည်။ ဥပမာအားဖြင့် ယင်းတို့သည် အမှန်တရားနှင့် လွတ်ငြိမ်းခွင့်ပေါ်တွင်သာ ပိုမိုအလေးထားကြပြီး၊ တရားစီရင်ရေး ပေါ်တွင် အလေးပေးမှု လျော့ နည်းနေနိုင်သည်။ နောက်ပိုင်းအဆင့် တခုတွင် ကော်မရှင်တရပ်၏အကျိုးရရှိလုပ်ဆောင်နိုင်မှုကို သုံးသပ် ရာ၌ သတိပြု ကြရမည့် အရေးကြီးကိစ္စတရပ်မှာ၊ မိတ်ဖက်သဟဇာတ ဖြစ်နိုင်သည့်ကာလကပင် ပါတီများ၏ ရှေးချယ်စရာများမှာ အကန့်အသတ်ရှိနေပြီး၊ အမှန်တရားကော်မရှင်တရပ် ဖွဲ့စည်းနိုင်ခြင်း (မည်သို့မျှလုပ်ငန်းမစတင်နိုင်ငြား) ကပင်လျှင်၊ အသွင်ကူး ပြောင်းရေးဖြစ်စဉ်တွင် တန်ဖိုးမဖြတ်နိုင်သောခြေလှမ်း ရရှိပြီးဖြစ်နေသည်။

စာပိုဒ် ၁၁

အမှန်တရားကော်မရှင် နမူနာများ

အမှန်တရားကော်မရှင်များသည် ပဋိပက္ခတရပ်မှ အသွင်ကူးပြောင်းရာတွင် (သို့) ဖိနှိပ်မှုမှဒိုမိုကရေစီသို့ကူးပြောင်းရာတွင် အထူးသဖြင့် ဗဟိုနှင့် တောင်အာဖရိက နိုင်ငံများ နှင့် အာဖရိကတိုက်တို့တွင် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် အသုံးပြုခဲ့သည်။ အောက်ပါ အမှန်တရား ကော်မရှင်များ သည် မှတ်သားစရာကောင်းလှသည်။

ချီလီ နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာအမှန်တရားနှင့် ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးကော်မရှင်။ ။၁၉၉၀ ခုနှစ် တွင် အစိုးရမဟုတ်သောအဖွဲ့အစည်းများ၏ တောင်းဆိုမှုကြောင့် ချီလီသမ္မတသည် အမှန်တရားနှင့် ပြန်လည် သင့်မြတ်ရေး နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာကော်မရှင်ကို ယခင်စစ်အုပ်စိုးမှု ၁၇နှစ်တာ ကာလအတွင်း ကျူးလွန်ခဲ့သည့် ချိုးဖောက်မှုများကို စုံစမ်းစစ်ဆေးရန် တည်ထောင်ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ဤကော်မရှင်သည် ဝန်ထမ်း ၆၀ကျော် ပြီး၊ ၁၉၉၅ ခုနှစ် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ စုံစမ်းစစ်မှု ၃၄၀၀ကို စံနှစ်တကျပြုလုပ်ပြီး၊ အစီရင်ခံတင်သွင်းခဲ့သည်။ ချီလီနမူနာတွင် အသိအမှတ်ပြု စရာအကောင်းဆုံးများ၊ ကော်မရှင်၏ အဆိုပြုချက် ရရှိပြီးနောက် အစိုးရသည်ကော်မရှင်၏ တောင်းခံတင်ပြမှုများ အား အကောင်အထည်ဖော်ရန်အတွက်၊ လုပ်ငန်းအစီအစဉ် တရပ်ကို ဖန်တီးခဲ့သည်။

အယ်ဆာဗေးဒို၊ နိုင်ငံ၊ အမှန်တရားပေါ်ပေါက်ရေးကော်မရှင်။ ။ အယ်ဆာဗေးဒို ကိစ္စတွင်တိုင်းပြည်၏ ၁၂နှစ်ကြာ ပြည်တွင်းကွဲလွဲမှု အဆုံးသတ်စေသည်။ ငြိမ်းချမ်းရေး အခြေရာမှုကို ရေးဆွဲစဉ်တွင် အမှန်တရားပေါ်ပေါက်ရေးကော်မရှင်ကို ဖွဲ့စည်းရန် ထည့်သွင်းပါရှိခဲ့သည်။ အယ်ဆာဗေးဒိုဆိုင်ရာ သဘောတူညီမှု ရရှိချက်အခြေခံမှာ၊ ခိုင်မာစွာမရှိခြင်းနှင့် တိုင်ပြည်၏ အစွန်း ရောက်လွန်း သည့် သဘောသဘာဝကြောင့် အမှန်တရားပေါ်ပေါက်ရေးကော်မရှင်တွင် အယ်ဆာဗေးဒို နိုင်ငံသားတစ်ဦးမျှ မပါရှိပေ။ ယင်းအား ကုလသမဂ္ဂမှ မှတ်သားစရာ တရပ်မှာ နိုင်ငံ တကာ လူကြီး လူကောင်း ၃ဦးကို ခန့်အပ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ကော်မရှင်၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို ပြသ သတ်မှတ်ခဲ့ပြီး၊ ယင်းအတွင်း စုံစမ်း စစ်ဆေးရေးမှုကို ပြီးစီးရန်နှင့် အစီရင်ခံစာတင်သွင်းရန် တာဝန်ပေးအပ်ခဲ့သည် နောက်ပိုင်းတွင် ကော်မရှင်သက်တမ်းကို ၂လ တကြိမ်တိုးခဲ့မှု တကြိမ်ပြုခဲ့သည်။

တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ အမှန်တရားနှင့် ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးကော်မရှင်။ ။ တောင်အာဖရိက နိုင်ငံတွင် ကော်မရှင် ၃ခု ဖန်တီးခဲ့ကြသည်။ ၁၉၉၂ခုနှစ်တွင် နယ်လဆင်မန်ဒဲ လားက စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးကော်မရှင်တရပ် ကို အာဖရိကအမျိုးသားကွန်ဂရက် ၏ အမျိုးသားများ အပေါ်ပြုမှုဆက်ဆံမှုကို စုံစမ်းစစ်ဆေးရန် ဖွဲ့စည်းပါသည်။ ဤတရပ်မှာနိုင်ငံရေး ပါတီအဖွဲ့အစည်း တရပ်က လူမဲ့လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများအပေါ် စုံစမ်းစစ်ဆေးပေးရန် ကော်မရှင်တရပ်ဖွဲ့စည်း နိုင်ခဲ့သည်။ ရှားရှားပါးပါး ဥပမာတရပ်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုကော်မရှင်၏တွေ့ရှိချက်များအား ဘက်လိုက် မှု ဟု ဝေဖန်ခံရပြီးနောက်၊ မန်ဒဲလားသည် တောင်အာဖရိက၊ ဇင်ဘာဘွေနှင့် အမေရိကန် ကော်မရှင်လူကြီး ၃ဦးပါဝင်သည့် ကော်မရှင်အသစ်တရပ်ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ၁၉၉၅ခုနှစ်တွင် အစိုးရ သည်၊ ဘုန်းတော်ကြီးဒက်စမ္မန်တူ သဘာပတိအဖြစ် ဆောင်ရွက်သော အဖွဲ့ဝင် ၁၇ဦး ပါဝင်သည့် အမှန်တရားနှင့် ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးကော်မရှင်ကို ၂ခါ သက်တမ်းတရပ်ဆောင်ရွက်၍ ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ ကော်မရှင်၏ အထူးတာဝန်တွင် အသားရောင်ခွဲခြားမှု ဆန့်ကျင်ရေးကာလအတွင်း အစိုးရနှင့် အတိုက်အခံ ၂ရပ်စလုံးက ကျူးလွန်ခဲ့သည့်မှုခင်းများကို စုံစမ်းစစ်ဆေးရန်နှင့် ကျူးလွန်သူများအတွက် လွတ်လပ် ခွင့်နှင့် နစ်နာသူများအတွက် ပြေပျောက်နိုင်ရေး စဉ်းစားပေးရန်အတွက်ပါ ပါဝင်ခဲ့သည်။

၄၁၀။ အမှန်တရားကော်မရှင်များနှင့် စစ်ရာဇဝတ်မှု ခုံရုံးများ။

အသွင် ကူးပြောင်းရေးကာလအတွင်း ငြိမ်းချမ်းရေးကို ထိမ်းသိမ်းထားနိုင်မည်လော၊ အမှန်တရားကော်မရှင်များ သည် ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်ကို ထိမ်းသိမ်းထားရန် အရေးပါသော အဓိကအစိတ်အပိုင်းတစ်ခု အဖြစ် ပါဝင်လျက်ရှိသည်။ ပဋိပက္ခမှ ဒီမိုကရက်တစ်အစိုးရဆီသို့ သိသာမြင်သာသော အသွင်ကူးပြောင်းရေး ဆိုင်ရာ ပြုလုပ်ဆောင်ရွက်ချက်များအနက်တစ်ခုကို ကိုယ်စားပြုထားသည်။ အစဉ် တရားဝင်မှုရှိသည့် အစိုးရဆီသို့ အသွင် ကူးပြောင်းမှု၏ စောစောပိုင်းအဆင့်များတွင်— အမှန်တရားကော်မရှင်များသည် ပုဂ္ဂိုလ်တိုင်းခြင်းဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကို လေးစားမှု ပြသခြင်းဖြင့် (ယင်း၏တရားဝင်တည်ရှိနိုင်မှုကို အားပေးကူညီမှုပြုသည့်) လက်ရှိ အစိုးရက လိုက်နာရမည့်သက်ဆိုင်ရာ မည့်သည့်လုပ်ငန်းတရပ်ကို၊ အမှတ်ပေးသည် တနည်းအား ဖြင့် ဒီမိုကရက်တစ် လုပ်ငန်းများဆောင်ရွက်မှုအဆင့်ဆင့်တွင် ယုံကြည်မှု တည်ဆောက်ခြင်းအား ကူညီမှု ပြုသည်။

ထောက်ခံအဆိုပြုချက်များ အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် အမှန်တရား ကော်မရှင်များ တွင် အကန့်အသတ်ရှိနေကြသည့် အမှန်တရားကော်မရှင်များအား လုပ်ပိုင်ခွင့်ပေးရာတွင် ၎င်းတို့၏ တောင်းခံ အဆိုပြုချက်များပါ၊ အကောင်အထည် ဖော်ရာတွင် တက်ကြွစွာပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်း မပြုနိုင်ရန်က လွှပ်ထားခဲ့မှု ပြုလုပ်ထားလေ့ရှိသည် လက်ရှိအစိုးရတရပ် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု ပြုရန်အပိုင်းကို အမှန်တရား ကော်မရှင်နှင့်လျှင် ကော်မရှင်၏ ထောက်ခံတင်ပြချက်အများအပြားမှာ အကောင်အထည်မပေါ်ဘဲရှိမည် ဖြစ်သည်။ယင်းတို့ဘန် ရာဇဝတ်စီရင်ရေးအတွက် အစားထိုးခြင်းတရပ် မရရှိချေ အမှန်တရားကော်မရှင်များအား ပုံမှန်တရားစီရင်ရေး လမ်းကြောင်းမှ သီးသန့်ခွဲခြား ထားကြသည်။ ထိုအခါ ယင်းမှ တည်ပုံ အမှန်တရားစီရင်ရေးတရပ်ဆီသို့ ဦးတည်မှုပြုနိုင်သော်လည်း၊ တဦးတယောက်ချင်းအား ကျူးလွန် မှုများအတွက် တာဝန်ရှိမှုအဖြစ် အမှန်တကယ်တရားစွဲဆိုတင်ပြမှုမှာ အလွန်ရှားပါးလှ၏ ၎င်းတို့သည် လက်ရှိဖြစ်ပေါ်နေသော အခြေအနေကို စုံစမ်းစစ်ဆေးမှု မပြုလုပ်နိုင်ပေ၊ ထိုကြောင့် အစိုးရအသစ် ချိုးဖောက်မှုများကြောခဏပင် ကျော်သွားလေ့ရှိသည်။ ဤသို့ဖြစ်သည့် ဥပမာတစ်ခုမှာ အယ်ဆာပေးဒီနိုင်ငံ တွင် တွေ့မြင်ခဲ့ရသည်။

အယ်ဆာပေးဒီတွင် ငြိမ်းချမ်းရေးအဖြေရှာ တည်ဆောက်မှုဆောင်ရွက်နေသည့် နောက်ပိုင်း၌ပင်၊ လုံခြုံတပ်ဖွဲ့များသည် ယင်းနှင့်ဆိုင်သည့်လုပ်ငန်းများကို ဆက်လက် ဆောင်ရွက်နေဆဲဖြစ်သည်။ အကယ်၍ လက်ရှိ အစိုးရအပေါ် စောင့်ကြည့်လေ့လာမည့် အုပ်စုများ မရှိပါက၊ နစ်နာသူများမှာ လက်တုံ့ပြန်မှုကို ကြောက်ရွံ့ ကာ၊ အစစ်ဆေးခံရန် မကြာခဏဆိုသလို နှောင့်နှေးနေတတ်သည်။ အမှန်တရားကော်မရှင်တရပ်သည် လူ့အခွင့်အရေး စောင့်ကြည့်အကဲခတ်သည့် အမြဲတမ်းအဖွဲ့တစ်ခုအနေဖြင့် ဆောင်ရွက် မည် မဟုတ်ချေ။

၄၁၀၊ ၄၁၁။ ဖွဲ့စည်းပုံ - တည်ထောင်ခြင်း၊ တာဝန်ခံပုဂ္ဂိုလ်များနှင့် ဖွဲ့စည်းပုံသဏ္ဍာန်

ပါလီမန် (သို့) ကုလသမဂ္ဂကဲ့သို့သော နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများ၏ အမှုဆောင် အဖွဲ့များက အမှန်တရားကော်မရှင်များကို တီထွင်ဖွဲ့စည်းကြသည်။ ကော်မရှင်ကို တီထွင်ဖွဲ့စည်းသည်နှင့် တပြိုင်နက်၊ ဖွဲ့စည်းပေးသော အဖွဲ့အစည်းသည် တဦးချင်း ဆိုင်ရာပုဂ္ဂိုလ်များကို ကော်မရှင်နာဂမင်းကြီးများအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ရန် ခန့်အပ်မှုပြုလုပ်သည်။ ကော်မရှင်မင်းကြီးများ၏ ဦးရေမှာ အနဲဆုံး ၃ဦးမှ ၃၀ ယောက် အထိ ကွဲပြားမှုရှိနိုင်သည်။ ကော်မရှင်မင်းကြီးများတွင် နိုင်ငံရေးသမားများ၊ ရှေ့နေများ တရားသူ ကြီးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ တာဝန်ရှိပုဂ္ဂိုလ်များစသည်ဖြင့် လူ့အကျိုး

အနိုင်အနှံ့အပြားကို ကိုယ်စားပြု နေကာ ကောင်းစွာလေးစားမှုခံရသည့်ပုဂ္ဂိုလ်များဖြင့် ပါဝင်ဖွဲ့စည်းကြသည်။ အချို့သောကိစ္စရပ်များတွင် တိုင်းပြည်အတွင်း၌ အလွန်အမင်း တဘက်နှင့်ဝေးကွာနေသောအခါတွင်များ ဥပမာ အယ်ဆာပေးဒို့တွင် ကဲ့သို့နိုင်ငံတွင် ကော်မရှင်မင်းကြီးများမှာ လုံးလုံးလျားလျား နိုင်ငံခြားတိုင်းပြည်များမှ နိုင်ငံသားများဖြင့် ဖွဲ့စည်းကြသည်။

အမှုအတွင်းရေးမှူးတစ်ဦး သို့မဟုတ် သဘာပတိပုဂ္ဂိုလ်အား ဖွဲ့စည်းပေးသော အဖွဲ့အစည်းမှ အများအားဖြင့် ခန့်အပ်ပြီးကော်မရှင်များကို ဦးဆောင်စေသည်။ တာဝန်ရှိပုဂ္ဂိုလ်များတွင် စိမ်းအုပ်ချုပ်ရေး ရာနှင့် အထောက်အကူအပြု ဝန်ထမ်းများပါဝင်သင့်ပါသည်။ လိုအပ်သော အရင်းအမြစ်များထိရောက် သော ကော်မရှင်တရပ်အတွက် အဓိကအရင်းအမြစ်များ လိုအပ်မှုတွင် ဘဏ္ဍာငွေရရှိမှု၊ သင့်တော် လျောက်ကန်သည့် သတင်းအချက်အလက်ရရှိမှု ဆိုရပ်ပြုရာနေရာတစ်ခု၊ သယ်ယူပို့ဆောင်ရေးယဉ်များနှင့် ကျွမ်းကျင်သူဝန်ထမ်းများ ပါဝင်သည်။ ကိစ္စရပ်အများစုတွင် ကော်မရှင်များအတွက် ရံပုံငွေထောက်ပံ့မှု သည် အစိုးရထံမှဖြစ်သည်။ အချို့သော အကြောင်းရပ်များတွင် ရံပုံငွေထောက်ပံ့မှုသည် နိုင်ငံတကာ ဖေါင်းဒေးရှင်းများမှ အစိုးရမဟုတ်သော အဖွဲ့အစည်းများ၊ နိုင်ငံခြားအစိုးရများသို့မဟုတ် အယ်ဆာပေး ဒို့ကဲ့သို့ နိုင်ငံတွင်မူ ကုလသမဂ္ဂထံမှ ရရှိသည်။

နိုင်ငံတဝှမ်းတရားရုံးများမှ (သို့မဟုတ် လူ့အခွင့်အရေးအဖွဲ့အစည်းများမှ) လူ့အခွင့်အရေးအမှား များနှင့် ပတ်သက်သော အမှုပိုင်များကို ရရှိလေ့လာနိုင်ခြင်းမှာ အထူးအကျိုးဖြစ်ထွန်းသည်။ ကော်မရှင် များသည် ၎င်းတို့၏ စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုများ ပြုလုပ်ဆောင်ရွက်ရန်အတွက် လိုအပ်သည့် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ကျောထောက်နောက်ခံ အဆောက်အဦးများလည်း လိုအပ်သည်။ ဤတွင်နိုင်ငံတဝှမ်းတွင် တိုင်ကြားချက် တိုင်တန်းမှုများ ကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန်အတွက် သယ်ယူပို့ဆောင်ရေး ရရှိမှုကဲ့သို့ပင် နှစ်နာသူများနှင့် မျက်မြင်သက်သေ များ လာရောက်(စစ်ဆေးခံ)ထွက်ဆိုချက်မှု ပြုလုပ်နိုင်ရန်လိုလောက်သော ရုံးနေရာတစ်ခုလည်း ပါဝင်ပေ သည်။ လိုအပ်သော ဝန်ထမ်းများထံတွင် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ အထူးကျွမ်းကျင်သူများ၊ လူမှုရေးလုပ် သားများနှင့် မှုခင်းဆိုင်ရာ ဆေးပညာကျွမ်းကျင်သူများ ပါရှိရန်လိုသည်။

အခြားသောလုပ်ငန်းယန္တရားများနှင့် ဆက်သွယ်ဆက်စပ်မှုများ အမှန်တရား ကော်မရှင်များသည် စစ်ရာဇဝတ်မှုခုံရုံးနှင့် ပူးတွဲဆက်နွယ်ကာ အလွန်ထိထိ ရောက်ရောက် လုပ်ကိုင်သည်။ ခုံရုံးတစ်ခုသည် အမှန် တရားကော်မရှင်များတွင်မရှိသော အမှန်တရားစီရင်ရေးနှင့် တရားစွဲဆိုနိုင်သည့် အခွင့်ကလများနှင့် တပ်ဆင်ပေး ထားသည်။ ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်၏ နောက်ပိုင်းကာလထိ ခုံရုံးများကို တည်ဆောက် ဖွဲ့စည်းနိုင်မှု အများအားဖြင့် ဖြစ်လေ့ မရှိသင့်ပါ။ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ ပြုပြင် ပြောင်းလဲမှုများ ပြုလုပ်ဆောင်ရွက် ပြီး နောက်ပိုင်းတွင်မူ ဖွဲ့စည်းလေ့ရှိသည်။ အမှန်တရားကော်မရှင်တွင် စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုများသည် ဤကြား ကာလအချိန်ကွာဟမှုကို ဖြည့်တင်ဆောင်ရွက်ရန် စစ်ခုံရုံးတစ်ခု မည်သည့်စတင်ရန်အတွက် အချိန်ရရှိ စေရန်အလို့ငှာ ချက်ချင်းဆိုသလို စတင်ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ အလားတူပင် အထက်ကဖော်ပြခဲ့ သည့်အတိုင်း အမှန်တရားကော်မရှင်များသည် လက်ငင်း လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကို စုံစမ်းစစ်ဆေး ရန် ခွင့်အာဏာပေးထားခြင်း မရှိသဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးစောင့်ကြည့်လေ့လာရေး အမြဲတမ်း ယန္တရားတစ်ခု အား တည် ထောင်ထားသင့်သည်။

၄၁၀။ အမှန်တရားကော်မရှင်များနှင့် စစ်ရာဇဝတ်မှု ခုံရုံးများ။

စစ်ရာဇဝတ်မှုများဆိုင်ရာခုံရုံးများ

၄၊ ၁၀၊ ၅ ဖော်ပြချက်

အင်အားအကြမ်းနည်းသုံးပဋိပက္ခဖြစ်ပေါ်မှုတွင် လူ့အခွင့်အရေး သို့မဟုတ် လူသားချင်း စာနာမှု ဆိုင်ရာ ဥပဒေကို ချိုးဖောက်ခြင်းဟု စွပ်စွဲခြင်းခံရသည့် ပုဂ္ဂိုလ် တဦးတယောက်ချင်းအား စုံစမ်းစစ်ဆေးရန်နှင့် အမှုစွဲဆိုရန် ဖန်တီးဖွဲ့စည်းထားသည့် တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့တခု ဖြစ်သည်။ အဆိုပါချိုးဖောက်မှု များတွင်၊ လူသားဖြစ်မှုအား ဆန့်ကျင်သည့်ပြစ်မှုများနှင့် ဟိတ် သဘောတူညီချက်နှင့် ရှိန်ဗာ သဘောတူညီချက် များထဲတွင် ဖော်ပြထားသည့်အခြားသော ရာဇဝတ်မှုများပါဝင်သည့် လူမှုအသိုင်း အပိုင်းတရပ်သို့ လူမျိုးစုအုပ်စုတခုခုပေါ်သို့ ပုံချသည်ထက် သတ်သတ်မှတ်မှတ် ပုဂ္ဂိုလ်တဦးချင်းအပေါ် တွင် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှု တာဝန်ရှိမှုကို ထားရှိခြင်းအားဖြင့် စစ်ရာဇဝတ်မှုဆိုင်ရာ ခုံရုံးတရပ်သည် လူမျိုးရေးတင်းမာမှုများ လျော့နည်းသွားအောင် ကူညီနိုင်မည်ဖြစ်သည်ကို သို့သော် ပုဂ္ဂိုလ်တဦးချင်းများ အား လက်တွေ့တရားဦးစွာမရှိပါ။ နှစ်နာသူများအတွက် တရားမျှတမှု လိုအပ်နေမှုကို ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင် သည်။ ယင်းဖြည့်ဆည်းမှုသည် ပြန်လည်သင်မြတ်ရေး လမ်းကြောင်း အတွက် လိုအပ်သော အရာပင်ဖြစ် သည်။ နောက်ဆုံးအနေဖြင့် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများအတွက်တွင် ကျူးလွန်ရမည့်သူများကို ဟန့်တားမှုပြုလုပ်သည်။ (ဒဏ်ခတ်မခံခြင်းဟူသော အယူအဆကိုဆုံးသတ်ပြီး)

စာပုံး ၁၂ **စစ်ရာဇဝတ်မှုများဆိုင်ရာခုံရုံးများ**

စစ်ရာဇဝတ်မှုများဆိုင်ရာခုံရုံးတရပ်သည် ယေဘုယျအားဖြင့် နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်း အင်အားတရပ်ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံဆိုင်ရာတရားရုံးများက အတူတူလုပ်ငန်းရပ်များကို ဆောင်ရွက် နိုင်သော်လည်း ဒုတိယကမ္ဘာစစ် နောက်ပိုင်း နာဇီအရာရှိများအား နှုတ်ခမ်းစုံစမ်း စစ်ဆေးမှုများပြုပြီးကထဲက စစ်ရာဇဝတ်မှုခုံရုံးများကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်အသုံးပြုခြင်း မရှိ သော်လည်း အောက်ပါဥပမာ၂ရပ် ကို တင်ပြနိုင်သည်။

- ယခင်ယူဂိုဗလပစီယားအတွက် နိုင်ငံတကာဆိုင်ရာ ရာဇဝတ်မှုတရားခုံရုံး (ICTY) ၁၉၉၃ခုနှစ်တွင် ကုလသမဂ္ဂလုံခြုံရေးကောင်စီ ဆုံးဖြတ်ချက် ၈၃၇အားဖြင့် ယခင်ယူဂိုဆလား ဗီးယား အတွက် နိုင်ငံတကာ ဆိုင်ရာ ရာဇဝတ်မှုတရားခုံရုံး ICTY ကို ဖန်တီးခဲ့သည်။ ယင်းခုံရုံးသည် ယခင်ယူဂိုဗလပစီယားနိုင်ငံနယ် နိုမိတ်အတွင်းတွင် သတ်မှတ်ချက် ပြဌာန်းသည် ရက်စွဲတရက်သို့တိုင်အောင် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခအတောအတွင်း နိုင်ငံတကာ ဆိုင်ရာ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှု ဥပဒေကို ချိုးဖောက်ခြင်းများအတွက် တာဝန်ရှိ သည်ဟု စွပ်စွဲခံရသည့် ပုဂ္ဂိုလ်တဦးချင်းအား တရားစွဲဆိုတင်သွင်းရန် လုပ်ပိုင်ခွင့် ပေးထား သည်။
- ရဝမ်ဒါနိုင်ငံအတွက် နိုင်ငံတကာဆိုင်ရာ ရာဇဝတ်မှုတရားခုံရုံး ICTY ၁၉၉၃ခုနှစ်တွင် ကုလသမဂ္ဂလုံခြုံရေးကောင်စီသည် ဆုံးဖြတ်ချက်အမှတ် ၉၅၅ကို ပြဌာန်းခဲ့သည်။ ယင်းတွင် ရဝမ်ဒါနိုင်ငံအတွက် နိုင်ငံတကာဆိုင်ရာ ရာဇဝတ်ခုံရုံးတည်ထောင်ရန် ခွင့်ပြုမိန့်ဖြစ်သည် ယူဂိုဆလားဗီးယားအတွက် ဆောင် ရွက်သည့် ခုံရုံးနှင့်အတူတူပင် ရဝမ်ဒါတွင် တရားခုံရုံးသည်။ ရဝမ်ဒါနိုင်ငံတွင် ၁၉၉၄ ဇန်နဝါရီလ ၁ရက်မှ ဒီဇင်ဘာလ ၃၁ရက်ထိတိုင် လူသားဖြစ်မှုအား ဆန့်ကျင်ပြီး ကျူးလွန်ခဲ့သည့် လူမျိုးမြုတ်သတ်ဖြတ်မှုနှင့် ရာဇဝတ်မှုများ အတွက် တာဝန်ရှိသည့်ပုဂ္ဂိုလ်တဦးချင်းအား တရားစွဲဆိုသည့်လုပ်ငန်းတာဝန်များ သတ်မှတ် ပေးထားခဲ့သည်။

၄၂၁၀။ လုပ်ငန်းတာဝန်များနှင့် လုပ်ငန်းဆောင်တာများ

စစ်ရာဇဝတ်တရားခုံရုံးများသည် အောက်ဖော်ပြပါ လုပ်ငန်းတာဝန်များကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်သည်။

- နိုင်ငံတကာ လူသားစာနာမှုဆိုင်ရာ ဥပဒေအား ချိုးဖောက်မှုများ လူ့အခွင့်အရေးများ ထောက် ဖြတ်မှုများအတွက် တာဝန်ရှိသည်ဟု စွပ်စွဲခံရသော ပုဂ္ဂိုလ်များအား စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်းတရားစွဲ ဆိုခြင်းနှင့် အပြစ်ပေးခြင်း၊
- နှစ်နာသူများအား အများပြည်သူရှေ့တွင် ထွက်ဆိုချက်ပေးရန်နှင့် အရေးပေးခြင်း သို့သော်လည်းကောင်း၊ ထွက်ဆိုချက်များကို မှတ်တမ်းအဖြစ်ထားရှိခြင်း၊
- လူသားခြင်း စာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာစံများ၊ လူ့အခွင့်အရေးကိစ္စများ အကြောင်းစာများ ပြည်သူအား ပညာပေးခြင်း တို့ပါဝင်သည်။

၄၂၁၀။ အားသာချက် နှင့် အကန့်အသတ်များ။

ဒုတိယကမ္ဘာစစ်နောက်ပိုင်း နှုတ်တက်စစ်ဆေးကြားနာမှု ၂ခုအား ဝေဖန်ချက်များ ဖြစ်သည်။ နောက်ကြောင်းပြန်သက်ရောက်မှုရှိသော သတ်မှတ်ချက်များ--နှင့် စွပ်စွဲခံရသူများအပေါ် အောင်နိုင်သူ တို့၏ တရားစီရင်မှုတို့မှာ အဆုံးပြုခြင်းမရှိတော့ချေ။ ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ဆောင်ရွက်သည့် နှစ်များအတွင်း၊ စစ်ရာဇဝတ်မှုများအတွက် ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးချင်းလိုက် တာဝန်ရှိမှုအပေါ် သဘောထားမှာ နိုင်ငံတကာက လက်ခံနိုင်လာသည့် အခြေအနေဖြစ်လာသည်။ ထပ်ဆင့်ပြီး၊ ရဝမ်ဒါနှင့် ယူဂိုစလားဗီးယား မှာကဲ့သို့၊ ကုလသမဂ္ဂ အောက်ရှိ နိုင်ငံတကာတရားခုံရုံးသည် အောင်နိုင်သူများက ထိန်းချုပ်ကွပ်ကဲရန် မလိုအပ်ချေ။ ထို့ကြောင့် ပင် ပြန်လည်လက်စားချေမှု ပြုလုပ်သည်ဟု စွပ်စွဲမှုမျိုးမပြုလုပ်နိုင်ချေ မည်သို့ဆိုစေ စစ်ရာဇဝတ်မှုတရားခုံ ရုံးတရပ်၏ ထိရောက်စွာဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ အဓိက အချက်လေးချက်အားဖြင့် ဟန့်တား လျက်ရှိသည်။

ပြစ်ဒဏ်ပေးသည့်အပေါ်တွင် အများသဘောဆန္ဒမရရှိခြင်း။ စစ်ရာဇဝတ်မှုများတွင် ပုဂ္ဂိုလ်တစ်ဦးချင်းတာဝန် ရှိမှုသည် နိုင်ငံတကာအသိုင်းအဝိုင်းတွင် လက်ခံနိုင်သည့် သတ်မှတ်ချက်ဖြစ်လာသော်လည်း၊ ထိုပြစ်မှုများ အတွက် ပလောက်ချမှတ်ရာတွင် ထိုက်သင့်သော သဘောဆန္ဒမရရှိပေ ဤအခြေအနေကို ရဝမ်ဒါကိစ္စတွင် နိုင်ငံတကာ လူ့အသိုင်းအဝိုင်းက မီးစောင်းထိုးပြရာ၌ အချို့သော ပြစ်မှုများအတွက် ရဝမ်ဒါနိုင်ငံဥပဒေအရ အရေးယူခြင်းသည် ဖော်ပြထားသည့်ပြစ်မှု ကျူးလွန်မှုများနှင့် အလွန်အမင်း ကွဲပြားခြားလျက်ရှိသည်။ အကယ်၍ တူညီသော ရာဇဝတ်မှုများအတွက် ကွဲပြားသော အပြစ်ပေးမှုများကို ကွဲပြားခြားနားသော တရားစီရင်ရေးအဖွဲ့များက စီရင်ချမှတ်လျှင် တရားခုံရုံးထည့်သွင်း တပ်ဆင် ဆောင်ရွက်သည့် အစိတ်အပိုင်း ဖြစ်သည်။ တရားမျှတမှုတိုင်ခံစားမှုကို ယုတ်လျော့ စေနိုင်သည်။

ဥပဒေဩဇာသက်ရောက်မှုရှိသည် တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး ယန္တရားဖြစ်စဉ် တရပ်ရပ် မရှိနေမှု။ တရားခုံ ရုံးများတွင် စစ်ရာဇဝတ်မှုကျူးလွန်သူများအတွက်ဖမ်းဆီး ဝရမ်းများ ထုတ်နိုင်သည့် အခွင့်အာဏာပါဝါရှိ ကြသည်။ သို့သော် ရှောင်တိမ်းနေသူများကို ကိုင်တွယ်ဖမ်းဆီးရန် ပုလိပ်အာဏာပိုင် မရှိချေ။ ဤအမှုတွင် တရားခုံရုံးများသည် စစ်ရာဇဝတ်ကျူးလွန်သူများကို ခြေရာခံခြင်းနှင့် ဖမ်းဆီးရေး အတွက်) ဒေသဆိုင်ရာ အစိုးရများနှင့် ပတ်သက်ရာနိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်းများ၏ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို အားကိုး နေကြရသည်။ သို့တိုင်းယူဂိုစလားဗီးယားတွင် ACO အဖွဲ့ကို တွေ့မြင် ရသကဲ့သို့ ဤသို့သော အဖွဲ့အစည်းများသည် သူတို့၏ ထုတ်ပိုင်ခွင့်ဆိုင်ရာ ဤအပိုင်းကို ဆောင်ရွက်ရန်တွင် တင်ခံနေကြသည်။ ဤကြောင်းမှာ ငြိမ်းချမ်းရေး ထိမ်းသိမ်းသူ

၄၁၀။ အမှန်တရားကော်မရှင်များနှင့် စစ်ရာဇဝတ်မှု ခုံရုံးများ။

များအား ပြန်လည်လက်စားချေမည့် အန္တရာယ်ရှိလာမည်ကို စိုးရိမ်သောကြောင့် ဖြစ်သည်။ သို့သော် ဩဇာသက်ရောက်အောင် ပြုလုပ်နိုင်ခြင်း ကင်းမဲ့မှုသည်။ တရားခံရုံးများ၏ ထိရောက်မှုကို အလွန်းအမင်းနှောင့်နှေးစေမည်ဖြစ် သည်။ ဤသို့အားဖြင့် ယင်းတို့၏ ဤသုံးဝင်မှု အပေါ် အများဖြစ်သည်။ ယုံကြည်အားထားမှု ပျက်ဆီးသွားခြင်းဖြစ်စေသည်။

တိုးပွားလာနေသော ပဋိပက္ခတရပ်ကို ရပ်တန့်နိုင်ခြင်းမရှိမှု။ တရားခုံရုံးများသည်ရန်လိုမှုများ အပြည့်အဝ မရပ်စဲသည် ဘယ်သူတို့၏ လုပ်ငန်းကို စတင်မည်ဖြစ်သော်လည်း (ယူဂိုဇလပ်စီးယား ကဲ့သို့ တွင်) ဆက်လက်တိုးမြှင့်ဖြစ်ပွားနေသော ပဋိပက္ခတရပ်ကို တရားခုံရုံးများဖြင့် ရပ်တန့်နိုင်မှု မပြုနိုင်ချေ။ အမှန်စင်စစ်ပဋိပက္ခကို ပြုလုပ်နိုင်စွမ်းရှိနေသော ပုဂ္ဂိုလ်တိုင်းချင်းအပေါ်တွင် သူတို့၏ အမည်များကို ဖော်ပြခြင်းသည်။ ပဋိပက္ခပြီးဆုံးအောင် သူတို့၏ ခုံခံဆန့်ကျင်မှုကို ခက်ခဲစေမည်ဖြစ်ပြီး ရုန်းကန်မှုတိုက်ပွဲများ ဆက်လက်ဖြစ်နေစေရန် ဆက်လက်တွန်းအားပေးမှုပါဖြစ်စေသည်။ ဤပြဿနာတရပ်ကို တရားခုံရုံးများ အား စစ်ပွဲတစ်ပေါ်ပေါက်မလာမှီ နည်းထောင်နိုင်သည့် အတိုင်းအတာရှိမှုတွင် ဖယ်ရှားဖြစ်နိုင်သည်။ ဤသို့သော ကိစ္စမျိုးများလည်း အချို့ကရှေ့ဆောင်လမ်းကြောင်းနေသကဲ့သို့ နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု ဆိုင် ရာအမြဲတမ်း တရားရုံးတစ်ခုဖြစ်ပေါ်လာစရာရှိသည်။

တရားစွဲတင်မှုအကျဉ်းသည် ပဋိပက္ခသည် ပြန်လည်၍နိုင်ငံတကာဖြစ်သည် ဆိုသည့်အချက်အပေါ်တွင် တည်နေသည်။

တရားစွဲဆိုနိုင်မှုနှင့် ပတ်သက်သော အတိုင်းအတာကိုကြည့်ရာတွင် ပြည်တွင်း ပဋိပက္ခဖြစ်သည်လော (သို့) ပြည်ပ ပဋိပက္ခဖြစ်သည်လောအပေါ်တွင် မူတည်နေပါသည်။ ဂျီနီဗာစာချုပ်အရ ပြည်တွင်းပဋိပက္ခဖြစ်လျှင် ဖြစ်မှုကျူးလွန်သူ များကို လူမျိုးပြုန်းအစုလိုက်အပြုံလိုက်သတ်ဖြတ်မှု (Genocide) သို့မဟုတ် လူသား မဆန်သော ရာဇဝတ်မှု (Crimes against humanity) တို့ဖြစ်သော အရေးယူနိုင်ပြီး၊ ဂျီနီဗာစာချုပ်တွင် ပါသော လူသားအချင်းချင်း လိုက်နာရမည့်ဥပဒေ (Geneva Conventions on Humanitarian Law) သို့မဟုတ် စစ် ရာဇဝတ်မှုများကို ကြီးကြီးမားမား ချိုးဖောက်မှုများအတွက် အရေးယူ၍မရပေ။ လူမျိုးပြုန်းအစုလိုက် အပြုံလိုက် သတ်ဖြတ်မှု သို့မဟုတ် လူသားမဆန်သောရာဇဝတ်မှု စကားရပ်များတွင် တိတိကျကျ အလွဲအချော် မခံသော အဓိပါယ်ဖွင့်ဆိုချက်များရှိပြီး၊ ၎င်းဖြစ်မှုများကို ခိုင်လုံသော သက်သေပြရာတွင်လည်း စစ်ရာဇဝတ်မှုထက် ပိုမို ခက်ခဲပါသည်။ ယူဂိုဆလားဗီးယား (Yugoslavia) နိုင်ငံတွင် ဖြစ်ပွားခဲ့သော စစ်ပွဲကို နိုင်ငံတကာ ပဋိပက္ခ အဖြစ် မှတ်ယူခြင်းကြောင့် ယူဂိုဆလားဗီးယားနိုင်ငံဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှုတရားခုံရုံး (၍ဗာဏ္ဍိ) အနေဖြင့် ဂျီနီဗာစာချုပ်ကို ချိုးဖောက်မှုနှင့် စစ်ရာဇဝတ်မှုများအတွက် အရေးယူနိုင် သကဲ့သို့၊ လူမျိုးပြုန်းအစုလိုက် အပြုံ လိုက် သတ်ဖြတ်မှု သို့မဟုတ် လူသားမဆန်သောရာဇဝတ်မှုများ အတွက်လည်း အရေးယူနိုင်ခဲ့ပါသည်။ ရဝမ်ဒါ (Rwanda) နိုင်ငံတွင် ဖြစ်ခဲ့သော ပဋိပက္ခမှာမူ ပြည်တွင်း ပဋိပက္ခသာဖြစ်ခဲ့သဖြင့် ရဝမ်ဒါနိုင်ငံဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု တရားခုံရုံး (ICTR) ၏ တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်သည် လူမျိုးပြုန်းအစုလိုက်အပြုံလိုက် သတ်ဖြတ်မှု သို့မဟုတ် လူသားမဆန်သောရာဇဝတ်မှု များအတွက်သာ အရေးယူနိုင်ခဲ့ပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာ ပြည်တွင်း ပဋိပက္ခနှင့်ပတ်သက်ပြီး တရားစီရင်ရာတွင် ခုံရုံးတစ်ခု၏ တရားစီရင်ပိုင်ခွင့် သည် အကန့်အသတ် ဖြစ်နေပေသည်။

၄၂ ၀၀၊ ၈။ အဖွဲ့အစည်း စတင်ဖြစ်ပေါ်လာပုံ၊ အဖွဲ့ဝင်များ နှင့် ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံ ယူဂိုဆလားဗီးယား နိုင်ငံဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာရာဇဝတ်မှုတရားခုံရုံး နှင့်

ရဝမ်ဒါနိုင်ငံဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာရာဇဝတ်မှု တရားခုံရုံး နှစ်ခုလုံးကို ကုလသမဂ္ဂ လုံခြုံရေးကောင်စီမှ ဖွဲ့စည်းပေးခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ဤဖြစ်စဉ် နှစ်ခုလုံးတွင် ကုလသမဂ္ဂအနေဖြင့် ဆုံးဖြတ်ချက် များစွာကို အဆင့်ဆင့် ချမှတ်ဆောင်ရွက်ခဲ့ရပါသည်။ ပထမအဆင့်အနေဖြင့် လူသားချင်းဆိုင်ရာ ဥပဒေ ချိုးဖောက်သူများကို စုံစမ်းစစ်ဆေးရန် ကော်မရှင်တစ်ခု စတင်ထူထောင်ရေးအတွက် တောင်းဆိုခဲ့ရပါသည်။ ၎င်းနောက် ဤကော်မရှင်၏ အကြံပေးချက်အရ ဥပဒေချိုးဖောက်သူများအတွက် တာဝန်ရှိသူ များကို တရားစွဲဆိုနိုင်ရန် ခုံရုံးတစ်ခု စတင်တည်ထောင်ရေးကို တောင်းဆိုခဲ့ရပါသည်။ ၎င်းတို့ကို စတင် ဖန်တီးဖွဲ့စည်း ပေးခဲ့မှုအပေါ်မူတည်၍ ခုံရုံးတစ်ခုစီအနေဖြင့် တာဝန်ယူလုပ်ဆောင်ရမည့် အချိန်ဇယားနှင့် ဒေသတို့ကို ဆုံးဖြတ်သတ် မှတ်ပေးရပါသည်။

ရဝမ်ဒါ ဖြစ်စဉ်တွင် တရားစွဲဆိုနိုင်ရေးအတွက် ပြည်တွင်းဆိုင်ရာလုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုကို ဖန်တီးမည်လား (သို့) နိုင်ငံတကာ လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုကို ဆောင်ရွက်မည်လား ဟူသော မေးခွန်းများ ဖြစ်ပေါ်လာပါသည်။ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ရာခုံရုံးတစ်ခု ထူထောင်ရေးကို ပိုမိုနှစ်သက်ခဲ့ကြသည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။ အကြောင်းမှာ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ခုံရုံးဖြစ် ပါက ဘက်လိုက်မှု ပိုနည်းနိုင်ခြင်း၊ တရားစီရင်ပိုင်ခွင့် ပိုမိုကျယ်ပြန့်ခြင်းနှင့် ရရှိလာသော အခြေအနေအောက် တွင် အရင်းအမြစ်များ (Resources) ပိုမိုရရှိနိုင်ခြင်းတို့ကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် အခြားတဖက်မှ ငြင်းဆိုလာသည်မှာ နိုင်ငံ တွင်းဆိုင်ရာ ခုံရုံးတခု ဖွဲ့စည်းပါက တက်လာသော အစိုးရအသစ်၏ တရားဝင်မှုကို ပိုမိုအားကောင်းစေနိုင်ပြီး ဒေသဆိုင်ရာ လူထု၏ လိုလားချက်များကို ပိုမိုထိထိရောက်ရောက် တုံ့ပြန်နိုင်မည်ဟူ၍ ဖြစ်ပါသည်။ အီသီယိုးပီးယား (Ethiopia) နိုင်ငံတွင် စစ်ရာဇဝတ်မှု ခုံရုံးတစ်ခုမှ သမ္မတ ဟိုင်လီ မာရီယမ် မန်ဂစ်တူ (Haile Mariam Mengistu) ထိန်းချုပ်မှုအောက်တွင် အာဏာရခဲ့ သော ဒက်ဂျ (Dergue) အုပ်စု၏ အရာရှိများ ကျူးလွန်ခဲ့မှုများအတွက် တရားစွဲဆိုမှုများကို စီစဉ်ဆောင်ရွက်ခဲ့ပါသည်။ လောလောဆယ်တွင် ရဝမ်ဒါနိုင်ငံဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု တရားခုံရုံး အနေဖြင့် တန်ဇီးနီးယား (Tanzania) တွင် အခြေ စိုက်ပြီး ရဝမ်ဒါပြည်တွင်းခုံရုံးနှင့် ပူးပေါင်းဆက်စပ်ပြီး လုပ်ကိုင်နေပါသည်။ ရဝမ်ဒါနိုင်ငံဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှု တရားခုံရုံး အနေဖြင့် ရဝမ်ဒါနိုင်ငံ ပြည်တွင်း ခုံရုံး၏ အထက်တွင် အချုပ်အချာ ပိုရှိပါသည်။

ခုံရုံးနှစ်မျိုးလုံးတွင် အပိုင်းကဏ္ဍ(၃)ခုပါသော တူညီသည့် ဖွဲ့စည်းပုံရှိပါသည်။ ၎င်းအပိုင်းကဏ္ဍ (၃)ခုမှာ အမှုစီရင် ဆုံးဖြတ်ချက်ချသူ တရားသူကြီးများရုံးတော် (Judges' Chambers) အမှုလိုက်ရှေ့နေများ၏ရုံး (The office of prosecutor) နှင့် အမှုမှတ်တမ်းရုံး (Registry)တို့ ဖြစ်ကြပါသည်။ အမှုစီရင် ဆုံးဖြတ်ချက်ချသော တရားသူကြီးများဖက်တွင် စီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်ချသူ (၃)ဦးပါဝင်သော တရားစီရင်ရေးခုံရုံး (၂)ခုနှင့် တရားစီရင်ဆုံးဖြတ်သူ (၅)ဦးပါဝင်သော အယူခံခုံရုံးဟူ၍ (၂)ပိုင်း ထပ်ခွဲထားပါသည်။ ခုံရုံးတွင် တာဝန် ထမ်းဆောင်မည့် ၎င်းတရားစီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်ချ သူများကို ကုလသမဂ္ဂ အထွေထွေ ညီလာခံမှ ရွေးချယ်ပေး ရပါသည်။ အမှုလိုက်ရှေ့နေရုံးအနေဖြင့် တာဝန်ယူရသည်များမှာ စွပ်စွဲထားသော ပြစ်မှုများကို စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်း၊ တရားစီရင် နိုင်ရန် တရားဥပဒေကြောင်းအရ ပုံစံသွင်းခြင်း နှင့် အမှုများကို တရားစွဲဆိုခြင်းတို့ဖြစ်ပါသည်။ အမှုလိုက် ရှေ့နေ အရာရှိချုပ်ကို ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ လုံခြုံရေးကောင်စီမှ ခန့်အပ်ပြီး ၎င်းကို လက်အောက်အမှုလိုက် ရှေ့နေတဦး နှင့် အခြားအဖွဲ့ဝင်များမှ ပိုင်းဝန်းကူညီပေးပါသည်။ အမှုမှတ်တမ်းရုံးကမူ ခုံရုံး၏ စီမံခန့်ခွဲရေးဆိုင်ရာ ကဏ္ဍတစ်ခု ဖြစ်ပြီး လုပ်ငန်းပေါင်းများစွာကို လုပ်ကိုင်ရပါသည်။ ၎င်းလုပ်ငန်းများတွင် သက်သေများအား အကာအကွယ်ပေးမည့်

၄၁၀။ အမှန်တရားကော်မရှင်များနှင့် စစ်ရာဇဝတ်မှု ခုံရုံးများ။

အစီ အစဉ်များ၊ ပြစ်မှုကျူးလွန်ခြင်းခံရသူများအတွက် လိုအပ်သော တိုင်ပင်ဆွေးနွေးအကြံပေးမှုများ နှင့် ပြစ်မှု မကျူးလွန် ကြောင်း ခုခံကာကွယ်ပြီး ရှေ့နေလိုက်မည့်သူများအတွက် ရက်ချိန်းများကို စီမံပေးမှုများ ပါဝင်ပါသည်။

လိုအပ်သော အရင်းအမြစ်များ

အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ခုံရုံးတစ်ခုအနေဖြင့် ငွေရေးကြေးရေး၊ လူ့အင်အားနှင့် အခြေခံအဆောက်အအုံစသော ယန္တရား အရင်းအနှီး များစွာ လိုအပ်ပါသည်။ ယူဂိုဆလားဗီးယား နိုင်ငံဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှုတရားခုံရုံး အနေဖြင့် ၁၉၈၈ လုပ်ငန်းကုန်ကျစရိတ်အတွက် ကုလသမဂ္ဂမှ အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၇၀ ၀၀၀ ၀၀၀)တောင်းဆိုခဲ့ပါသည်။ ခုံရုံးများ အတွက် အဓိကရံပုံငွေကို ကုလသမဂ္ဂမှ မတည့်ပေးရပြီး၊ ရံပုံငွေအချို့ကိုမူ စေတနာဖြင့် ကူညီမှုများလည်း ရရှိ ပါသည်။ ခုံရုံးများကို စီမံခန့်ခွဲရန်နှင့် အမှုစုံစမ်းစစ်ဆေးရန်တို့အတွက် အဖွဲ့ဝင်များများ မဖြစ်မနေ လိုအပ်ပါသည်။ ခန့်မှန်းခြေအားဖြင့် ယူဂိုဆလားဗီးယားနိုင်ငံဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ ရာဇဝတ်မှုတရားခုံရုံးတွင် အဖွဲ့ဝင် (၄၀၀)ရှိပါသည်။ ခုံရုံးတစ်ခုအနေဖြင့် မှတ်တမ်းများ၊ သက်သေထွက်ချက်များနှင့် အထောက်အထားများကို သိမ်းဆည်းထားနိုင်ရန် စတိုးခန်းများနှင့် ကွန်ပျူတာများထားရှိနိုင်ရန် လိုအပ်ပါသည်။

အခြားအရေးကြီးသော အရင်းအမြစ်တစ်ခုမှာ တရားဥပဒေဆိုင်ရာနှင့် စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်သူများရှိရေး ဖြစ်ပါသည်။ သိက္ခာရှိပြီး ယုံကြည်ကိုးစားခံရနိုင်ရေးအတွက် ခုံရုံးတစ်ခုအနေဖြင့် စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုများနှင့် တရားစီရင်ကြားနာမှုများကို စေ့စေ့စပ်စပ်နှင့် မျှမျှတတဖြစ်အောင် လုပ်ဆောင်ရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ဤသို့ဖြစ်ရန်မှာ အထောက် အထား များကို ဂရုတစိုက်ရှာဖွေစုဆောင်းခြင်း၊ မှတ်တမ်းတင်ခြင်း နှင့် ထိန်းသိမ်းထားခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်ရပါမည်။ သို့ဖြစ်ရာ တရားလိုနှင့် တရားခံရှေ့နေများသည် မြင့်မြင့်မားမား အရည်အချင်းရှိသူများ ဖြစ်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ အစိုးရမဟုတ်သည့် အဖွဲ့အစည်းများမှလည်း အခမဲ့စေတနာ ဝန်ထမ်းများ ကူညီပေးခြင်းနှင့် ခုံရုံးအဖွဲ့ဝင်များအတွက် သင်တန်းအစီအစဉ်များ ဆောင်ရွက်ပေးခြင်းတို့ကို လုပ်ဆောင်ပေးပါသည်။

အခြားလုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် ချိပ်ဆက်လုပ်ကိုင်မှု (Links of other Mechanic)

အထက်တွင်ဆွေးနွေးခဲ့သည့်အတိုင်း စစ်ရာဇဝတ်ခုံရုံးများ၏ လုပ်ငန်းစဉ်သည် အမှန်တရားဖော်ထုတ်ရေးကော်မရှင် (ဤမကအဒု ဃသဘာဠုငသည)များ၏ လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် နီးနီးကပ်ကပ် ဆက်စပ်နေပါသည်။ ၎င်းလုပ်ငန်းစဉ် နှစ်ရပ် လုံးသည် အမှန်တရားဖော်ထုတ်နိုင်ရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခဲ့သူများအား ၎င်းတို့တွင် တာဝန်ရှိကြောင်း တာဝန်ခံရန် စီမံပေးထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ စစ်ရာဇဝတ်ခုံရုံးအနေဖြင့် အမှန်တရားဖော်ထုတ်ရေးကော်မရှင်မှ စုဆောင်းထားသော လူ့အခွင့် အရေး ချိုးဖောက်မှု နှင့် ပတ်သက် ပြီး စုံစမ်းစစ်ဆေးတွေ့ရှိချက် ဆိုင်ရာသတင်းများကို အသုံးပြုနိုင်ပါသည်။ ရဝမ်ဒါတွင် တွေ့ခဲ့ရသကဲ့သို့ အပြည်ပြည်ဆိုင်ရာ ခုံရုံးများအနေဖြင့်လည်း ပြည်တွင်းခုံရုံးများနှင့် ပူးတွဲပြီး တာဝန်များကို ခွဲဝေလုပ်ကိုင်နိုင်ပါသည်။

၄၁၀၊ ၉။ နိဂုံး

အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလဆိုင်ရာ တရားမျှတမှုဖော်ဆောင်ရေးသည် ပဋိပက္ခလွန် ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေး နှင့် ဒီမိုကရေစီတည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် အကျယ်ပြန့်ဆုံးငြင်းခုံကြရသော ဖြစ်စဉ်များထဲ၌ တခု ဖြစ်နေ ပါသေးသည်။ ဤကဏ္ဍတွင် ဆွေးနွေးခဲ့ကြသော အသွင်ကူးပြောင်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်များ၏ ပုံစံအမျိုးမျိုးတို့ အပေါ်တွင် အခြားနိုင်ငံအသီးသီးရှိ မတူညီကွဲပြားသည့် များစွာသော တရားစီရင်မှုများအနေဖြင့် အရေးတယူစိတ်ဝင်တစား ဖြစ်မှု တိုးပွားလာ နေသည်

ကိုတွေ့ရပါသည်။ လူသိများသော ဖြစ်ရပ် (၂)ခုဖြစ်သော်လည်း ဒီမိုကရေစီ အသွင်ကူး
ပြောင်းမှု လုပ်ငန်းစဉ် အတွက် မသေချာမရေရာဖြစ်နေသေးသော နိုင်ငံ(၂)ခုဖြစ်သည့်
ဘော့စနီးယား (ယူဂျာဇီယာ) နှင့် အင်ဒိုနီးရှား (ရွှေညိုသညာရှင်) နိုင်ငံတို့တွင်
ဥပမာအားဖြင့် ပြည်တွင်းဆိုင်ရာ အမှန်တရားဖော်ထုတ်ရေးနှင့်
ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးကော်မရှင်များ ထူထောင်ရေးတို့အတွက် တောင်းဆိုမှုများ
နောက်ဆက်တွဲဖြစ်ပေါ် လာနေပါ သည်။ နိုင်ငံ (၂)ခု တွင် မတူညီကွဲပြားသော အခြေ-
အနေများရှိနေပါသည်။ ဘော့စနီးယားနိုင်ငံ၏ စစ်ပြီးကာလ ပြန်လည် ထူထောင်ရေး
လုပ်ငန်းစဉ်များသည် နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်း၏ ကူညီစောင့်ကြည့်ရှုမှု အောက်တွင်
ရှိနေပြီး၊ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံမှာမူ ၎င်း၏ အာဏာရှင်စနစ်မှ အသွင်ကူးပြောင်းမှုမှာ
မသေချာ မရေရာသော အနေ အထား တွင် ရှိနေပါသည်။ ဤသို့
မတူညီမှုများရှိသော်လည်း အတိတ်ကာလတွင် ကျူးလွန်ခဲ့သော မှားယွင်းမှု များကို
ဖြေရှင်းရန် လုပ်ငန်းစဉ် များအပေါ် စိတ်ဝင်တစားရှိမှုမှာမူ နှစ်နိုင်စလုံးတွင် တူညီစွာ
ပြင်းပြင်း ထန်ထန် ရှိနေ ပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာ မတူညီသော အခြေအနေ အောက်တွင်ပင်
တရားမျှတမှု ဖော်ဆောင်ရေးအတွက် ဖော်ပြခဲ့သော လုပ်ငန်းစဉ် များကို အသုံးပြုနိုင်မှု
အပေါ် အမြင်ကောင်းများရှိလာနေသည်ကို တွေ့ရသည်။

စစ်ရာဇဝတ်မှု ကျူးလွန်သူများနှင့် လူမျိုးပြုန်းအစုလိုက်အပြုံလိုက်
သတ်ဖြတ်ခဲ့သူများကို အရေးယူနိုင်ရန် နိုင်ငံ တကာ အမြဲတမ်းခုံရုံးများပေါ်
ပေါက်လာနိုင်သော အခြေအနေများ ရှိနေပါသည်။ ဤအခြေအနေသည် အသွင်ကူး
ပြောင်းရေးဆိုင်ရာ တရားမျှတမှု ဖော်ဆောင်ရေးကိစ္စ အပေါ်တွင် နိုင်ငံတကာ၌
သဘောတူညီမှုများ စုဆုံလာနေ သည်ကို ရည်ညွှန်းနေပေသည်။ ဤသို့ဖြစ်လာမည့်
အမြဲတမ်းခုံရုံးတစ်ခုအနေဖြင့် နရင်ဘတ်ခုံရုံး၊ တိုကျို စစ်ရာဇဝတ် ခုံရုံးနှင့် ကုလသမဂ္ဂ မှ
အရေးပေါ်ဖွဲ့စည်းပေးခဲ့သော ရဝမ်ဒါနှင့် ယူဂိုဆလားဗီးယား နိုင်ငံဆိုင်ရာ ခုံရုံးများကဲ့သို့
ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အပြီး ကတည်းက ယာယီအဖြစ် အသုံးပြုခဲ့သော လုပ်ငန်းစဉ်များကို
ထိထိရောက် ရောက် အစားထိုး နိုင်ပေသည်။ သို့ဖြစ်ရာ ဤအမြဲတမ်းခုံရုံးအနေဖြင့်
လူမျိုးပြုန်းအစုလိုက်အပြုံလိုက်သတ်ဖြတ်မှု သို့မဟုတ် လူသားမဆန်သောရာဇဝတ်မှု
ကျူးလွန်မှုတို့ကဲ့သို့သော နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းအတွက် စိုးရိမ်စရာ အကောင်း
ဆုံးသော ပြစ်မှုများအပေါ်တွင် တရားစီရင်ဆုံးဖြတ်ခွင့် ရှိကောင်းရှိလာနိုင်ပေမည်။
၎င်းနိုင်ငံတကာ ခုံရုံးအနေဖြင့် နိုင်ငံ တွင်းခုံရုံးများကို အစားထိုးဖယ်ရှားခြင်းမျိုးမဟုတ်ပဲ၊
ပြည်တွင်းခုံရုံးများကို ပိုမိုအားကောင်းလာ နိုင်အောင် အားဖြည့် ပေး နိုင်ပါသည်။
ဤနိုင်ငံတကာ ခုံရုံးအနေဖြင့် ပြည်တွင်း အဖွဲ့အစည်းများမှ မလုပ်နိုင်သော အခြေအနေ
ကိစ္စရပ် မျိုးတွင် သတ်သတ်မှတ်မှတ် ကဏ္ဍတရပ်အနေဖြင့် ပါဝင်ဆောင်ရွက် ပေးနိုင်ပ-
ါသည်။ ဥပမာ ပြည်တွင်း ပဋိပက္ခ ကြောင့် ပြည်တွင်း မူလကရှိခဲ့သော အဖွဲ့များ
ပြိုလဲပျက်သုန်းသွားသော အခြေအနေမျိုး (သို့) နိုင်ငံများ အနေဖြင့် ၎င်း နိုင်ငံသားများ
အပေါ် အရေးမယူလိုသော အနေအထားမျိုးကို ဆိုလိုပါသည်။ အချုပ်ပြောရလျှင်
ပဋိပက္ခလွန် လူ့အသိုင်းအဝိုင်းတို့တွင် တရားမျှတမှုဖော်ဆောင်နိုင်ရေးအတွက်
နိုင်ငံတကာ အမြဲတမ်းခုံရုံးတခု ပေါ်ပေါက်လာနိုင် မည့်
အနေအထားမျိုးဖြစ်ပေါ်လာနေပုံရှိပါသည်။

၄၁၀။ အမှန်တရားကော်မရှင်များနှင့် စစ်ရာဇဝတ်မှု ခုံရုံးများ။

REFERENCES AND FURTHER READING:

Truth Commissions

Buergenthal, Thomas. 1995. "The United Nations Truth Commission for El Salvador". In Neil J. Kritz. ed. *Transitional Justice*. Washington, DC: United States Institute of Peace Press.

Carnegie Corporation of New York. July 1997. "A House No Longer Divided: Progress and Prospects for Democratic Peace in South Africa". Report to the Carnegie Commission on Preventing Deadly Conflict.

Cassel, Jr., Douglass W. 1995. "International Truth Commissions and Justice". In Neil J. Kritz. ed. *Transitional Justice*. Washington, DC: United States Institute of Peace Press.

Cullen, Robert. August 1993. "Cleansing Ethnic Hatred", *The Atlantic*, vol. 272, no. 2.

Hayner, Priscilla B. 1995. "Fifteen Truth Commissions - 1974 to 1994: A Comparative Study". In Neil J. Kritz. ed. *Transitional Justice*. Washington, DC: United States Institute of Peace Press.

Kritz, Neil J. "War Crimes and Truth Commissions: Some Thoughts on Accountability Mechanisms for Mass Violations of Human Rights". Report for AID Conference: Promoting Democracy, Human Rights and Reintegration in Post-Conflict Societies, 30-31 October, 1997.

Montville, Joseph V. 1993 "The Healing Function in Political Conflict Resolution". In Dennis Sandole and Hugo van der Merwe. eds. *Conflict Resolution Theory and Practice*. Manchester: Manchester University Press.

Neier, Aryeh. 1995. "What should be Done About the Guilty?". In Neil J. Kritz. ed. *Transitional Justice*. Washington, DC: United States Institute of Peace Press.

Popkin, Margaret and Naomi Roht-Arriaza. 1995. "Truth as Justice: Investigating Commissions in Latin America". In Neil J. Kritz. ed. *Transitional Justice*. Washington, DC: United States Institute of Peace Press.

War Crimes Tribunals

"Rwanda: Accountability for War Crimes and Genocide". Special Report on a United States Institute of Peace Conference. 1995.

Meron, Theodor. 1993. "The Case for War Crimes Trials in Yugoslavia", *Foreign Affairs*, vol. 72.

Ndahiro, Tom. 1996. "Failing to Prevent, Failing to Punish", *Tribunal*. Institute for War and Peace Reporting.

"Fact Sheet on The International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia", Coalition for International Justice. 20 November, 1997.

"Fact Sheet on The International Criminal Tribunal for Rwanda". Coalition for International Justice. 25 November, 1997.

အမှန်တရားကော်မရှင်တရပ်အား ဖော်ထုတ်ခြင်း

အမှန်တရားကော်မရှင်

ယခင်အစိုးရလက်ထက်တွင် စစ်တပ်ကဖြစ်စေ အစိုးရ သို့မဟုတ် အခြားသော လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများအဖြစ် ကျူးလွန်ခဲ့သည့် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများအား စုံစမ်း စစ်ဆေးရန် ဖွဲ့စည်းတည်ထောင် ထားသည့်အဖွဲ့ဖြစ်သည်။ အမှန်တရားကော်မရှင်များသည် တရားဥပဒေ အရ ဆောင်ရွက်ရသည့်တရားရုံးများ မဟုတ်ကြချေ။ ၎င်းတို့၏ အခြေခံကျသော ရည်ရွယ်ချက်မှာ (ဥပဒေ ပြင်ပ) ဥပဒေမဲ့သတ်ဖြတ်မှုများ ဥပမာ ချောင်းမြောင်း လုပ်ကြံမှုများ၊ ပျောက်ဆုံးသွားခြင်းများနှင့် အခြား သော လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ချိုးဖောက်မှုများကဲ့သို့သော ကိစ္စရပ်များတွင် မည်သူ့ရှိ တာဝန်ရှိသည်ကို အသေးစိတ်တိကျသော မှတ်တမ်းတရပ် ရရှိရန်ဖြစ်သည်။

ဒီဇိုင်းပြုလုပ်သည့်အချက်အလက်များ။

ဘက်လိုက်မှုကင်းပြီး၊ မြင်သာထင်သာရှိခြင်း ကော်မရှင်အားခန့်အပ်ခြင်းနှင့် ဖွဲ့စည်းပါဝင်မှုတို့တွင် ဘက်လိုက်မှုကင်းပြီး ရှင်းလင်းကြည်လင်စွာ မြင်သာထင်သာရှိ ရမည်ဖြစ်သည်။ ကော်မရှင်၏အဖွဲ့ဝင်များ သည် လွတ်လပ်စွာနှင့် ပြည့်စုံသော ကျွမ်းကျင်မှု ပညာဖြင့် ဆောင်ရွက်နိုင်စွမ်းရှိရမည် ဖြစ်သည်။

လုံလောက်သော အခွင့်အာဏာရှိခြင်း -- ကော်မရှင်သည် ယင်း၏သဘောထား မှတ်ချက်များ ထောက်ခံ အတည်ပြုချက်များ၏ သက်ရောက်မှုကို အထိရောက်အကျယ်ပြန်ဆုံး ဖြစ်စေ ရန်နှင့် သတင်းအချက် အလက်များစုဆောင်းရန် လုံလောက်သော လုပ်ပိုင်ခွင့် အခွင့်အာဏာရရှိထား ရမည်ဖြစ် သည်။ ချစ်ခိုင်ခံ တွင် ဖွဲ့စည်းခဲ့သော ကော်မရှင်တွင် ယင်း၏လုပ်ပိုင်ခွင့်ကို မှတ်တမ်းမှတ်ချက် များကို စုဆောင်းရန် ထွက်ဆိုချက်များ ရယူရန်နှင့် လိုအပ်ပါကပစ္စည်းများကို သိမ်းယူရန်တို့အတွက် သမ္မတအမိန့်ဒီကရီဖြင့် ပေးအပ်ခဲ့ သည်။ တောင်အာဖရိကနိုင်ငံတွင် ယင်း၏ စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုများမှာ အလွန်ပင် အောင်မြင်မှု ရရှိခဲ့သည်။ အကြောင်းမှာ ယင်းတွင်တရားရုံး လာရောက်ရန်ဆင့်စာ (သမ္မန်စာ)ချခွင့်နှင့် ရှာဖွေခွင့်နှင့် ဖမ်းဆီးသိမ်းယူ ခွင့်ဆိုင်ရာ အခွင့်အာဏာများ ရှိသောကြောင့် ဖြစ်သည်။

ပျော့ပြောင်းပြုပြင်လွယ်သော လုပ်ပိုင်ခွင့်အပ်နှင်းမှု--ကော်မရှင်တွင် မည်သည့် ပုံစံချိုးဖောက်မှု များကို စုံစမ်းစစ်ဆေးရမည်ကို ဆုံးဖြတ်နိုင်သည်။

လက်တွေ့ဖြစ်နိုင် သော အချိန်အား သတ်မှတ်ခြင်း-- ကော်မရှင်သည် အကန့်အသတ်ရှိကာလတရပ် တွင် လုပ်ပိုင်ခွင့်အပ်နှင်းခြင်း ရရှိထားသင့်သည်။ သို့သော် လက်တွေ့တကယ်ဖြစ်နိုင် သော အချိန်ဇယားတခု ထားရှိခြင်း သို့မဟုတ် အချိန်ကာလတိုးမြှင့်ခြင်းအတွက် လုပ်ထုံးနည်းစနစ်များ ပါဝင်မှုရှိသင့်သည်။

အကောင်အထည်ဖော်မှုဆိုင်ရာ အချက်အလက်များ

လုံလောက်သောရံပုံငွေနှင့် ဝန်ထမ်းရရှိမှု-- အောင်မြင်သော ကော်မရှင်များအများစုတွင် ကျယ်ပြန့်သော အထောက် အကူဝန်ထမ်းများ ရရှိထားကြ သည်။ ချီလီနိုင်ငံတွင် အမှန်တရားနှင့်ပြန်လည် သင့်မြတ် ရေးအတွက် နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာကော်မရှင်တွင် ဝန်ထမ်းအဖွဲ့ဝင်ဦးရေ ၆၀ကျော်ရှိသည်။ ထိုကြောင့် ယင်းထံတင်ပြလာသော အမှုကိစ္စရပ်တိုင်းကို စုံစမ်းစစ် ဆေး နိုင်စွမ်းရှိသည်။ ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံ မည်သို့ပင်ဖြစ်စေ လက်ခံရရှိထားသည့် တိုင်တန်းမှုများအားလုံးကို စုံစမ်းစစ်ဆေးနိုင်အောင် ညီမျှသည့် ဝန်ထမ်း ရရှိထားမှု မရှိပေ။

အကြောင်းအချက်စာချုပ်

ကော်မရှင်မင်းကြီးများ၏ ဘက်လိုက်မှုကင်းခြင်းအပေါ် သတ်မှတ်ခြင်း သဘော ပေါက်ခြင်း-- တောင်အာဖရိက အစိုးရသည် ကော်မရှင်မင်းကြီးများကို အစိုးရခန့်အပ် ခြင်း ထက်ကော်မရှင်က ရွေးချယ်မှုဖြင့် ရွေးချယ်စေခဲ့သည်။

ယုံကြည်စွာ ထာရှိခွင့်ဆိုင်ရာ စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်းများ-- ယင်းသည် မျက်မြင်သက်သေများ အား ထွက်ဆိုရာတွင် စိုးရိမ်ကြောက်ရွံ့မှုကို ကျော်လွှားနိုင်သည့် စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်းများအား ပုဂ္ဂိုလ်ချင်း အရ ဆောင်ရွက်နိုင်မှုရှိသည်။ အကယ်၍ တရားမျှတမှုကို အာမခံနိုင်ခြင်းနှင့် တွေ့ရှိချက် များကို အများ ပြည်သူ့သိရှိခွင့်ရှိပါက) အယ်ဆာဗေးဒိုတွင် သတင်းအချက်အလက်ကို ကော်မရှင်က အစီရင်ခံချက် ထုတ်ဝေသည့်တိုင်အောင် လုံခြုံစွာသိမ်းဆည်းထားသည်။

တဆက်တစ်ပါစင်မှုရှိသည့် အကြောင်းအရာဆိုင်ရာလိုအပ်ချက်များ

အမှန်တကယ် ယုံယုံကြည်ကြည် ခိုင်မာစွာလက်ခံမှု -- အစိုးရအပိုင်းတွင် ပုဂ္ဂိုလ်တချို့၏ အခွင့်အရေးများနှင့် ဒီမိုကရက်တစ်လုပ်ငန်း လုပ်ထုံးဖြစ်စဉ်ကို လေးစားရန် အမှန်တကယ်ယုံယုံကြည်ကြည် ခိုင်မာစွာလက်ခံထားရှိခြင်း

စစ်တပ်နှင့် ဆက်ဆံရေးတွင် အင်အားကောင်းသော အရပ်သားအစိုးရ-- အကယ်၍ အစိုးရသည် ယင်းကို ဩဇာဘက်ရောက်အောင် မပြုနိုင်ပါက စစ်ဘက်ဆိုင်ရာအဖွဲ့များအပေါ် အရေးယူဆောင်ရွက်ရန် ထောက်ခံတင်ပြ ဘိုမှာ အမှန်တရားကော်မရှင်တရပ်အတွက် အခက်အခဲဖြစ်ပေမည်။

ဘက်လိုက်မှုကင်းသော သတင်းမီဒီယာ--ကော်မရှင်၏ တွေ့ရှိချက်များကို စစ်လွှင့် ထုတ်လွှင့်လာရန် ဘက်လိုက်မှုကဲ့သို့ မီဒီယာ တည်ရှိခြင်း။

စိန်ခေါ်ချက်များနှင့် ခြေချော်နိုင်သော ကိစ္စရပ်များ

ကော်မရှင် တာဝန်ရှိ ရရှိချက်များနှင့် သို့မဟုတ် မျက်မြင်သက်သေဖြစ်နိုင်သူ များအား ခြိမ်းခြောက်ခြင်းများ။ အချို့ သော ကော်မရှင်များသည် နစ်နာသူများက လက်တုံ့ပြန်မှုများကို ကြောက်စိမ့်ကြောင့် ထွက် ဆိုချက်ပြုရန် ဆန္ဒမရှိခြင်းတရပ်ကို အစီရင်ခံခဲ့ကြသည်။

ကော်မရှင်၏ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုအတွက် အချိန် ဇယားသတ်မှတ်မှု အလွန်တိုတောင်းခြင်း သို့မဟုတ် အလွန်ရှည်လျားလွန်းခြင်း။ အမှန်တရားကော်မရှင် အများစုမှာ ဖိလသို့မဟုတ် ဇုလ လုပ်ပိုင်ခွင့်အပ်နှင်းခြင်းများ ရရှိကြသည်။ သို့သော် တိုတောင်း သော အချိန်ဇယားတရပ်သည် အမှုကိစ္စပေါင်း ထောင်ပေါင်းများစွာကို စုံစမ်းစစ်ဆေးရန်နှင့် မှတ်တမ်းပြုစုရန် ကြိုးပမ်းရာတွင် ကော်မရှင်တရပ်အား အကန့်အသတ်ဖြစ်စေသည်။ သို့သော် ကော်မရှင်လုပ်ငန်းပြီး မြောက်မှုအတွက် ပြီးဆုံး၍ အချို့သတ်မှတ်ချက် မထားရှိခြင်းသည် ပိုမိုပြီးပြဿနာကို ဖြစ်စေသည်။ အောက်ပါအချက်များသည် အမှန်တရားကော်မရှင်များအတွက် ခြေချော် ပြီး အန္တရာယ်ဖြစ်စေနိုင်သော ဆောင်ရွက်ချက်မျိုးဖြစ်သည်။

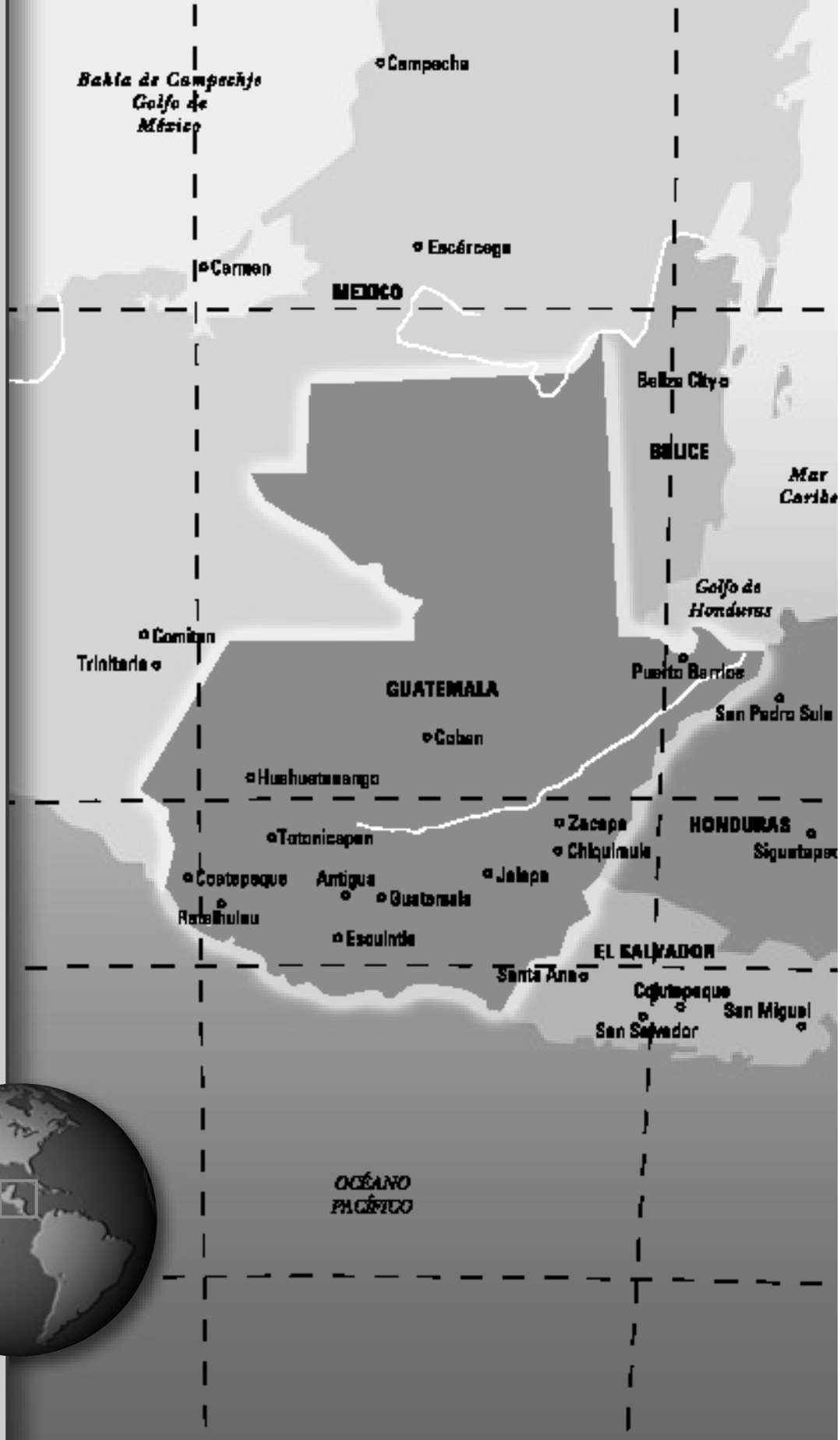
အမှန်တရားကော်မရှင်များအား နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ကိရိယာတခုအဖြစ် အသုံးချခြင်း။ အမှန်တရားကော်မရှင်များကို စစ်မှန်သော ခိုင်ခိုင်မာမာရပ်တည်မှုမရှိဘဲ အစိုးရ၏ ထင်ပေါ်ကျော်ကြား လူကြိုက်များမှုတို့ကို ဖြစ်စေရန်အလိုငှာ သုံးပြုခြင်းများလည်း ရှိသည်။ မကြာခဏရှိလေ့ရှိထ အစိုးရက ထုတ်ပြန်ထားသော ရပ်တည်မှုများသည် ချိုးဖောက်သူများအား လွတ်ငြိမ်းချမ်းခွင့် ပြုရန်အတွက် ယခင်အလားအလာရှိသဖြင့် အမှန်ကို ပိုလွယ်ပြီး ထားလေ့ရှိသည်။

အကန့်အသတ်ရှိလုပ်ငန်းစဉ်။ အမှန်တရားကော်မရှင်တရပ်၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်သည် ချိုးဖောက်မှု ပုံစံအားလုံးကို စုံစမ်းစစ်ဆေးရန်အတွက် ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် လုံလောက် သော ကျယ်ပြန့်မှုရှိသင့်သည်။ အကယ်၍ ကော်မရှင်၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်သည် မူဘောင် ကန့်သတ်ခံရပါက အမှန်တရား အပြည့်အဝကို ပြည်သူများ သိရှိရန်ပြုလုပ်နိုင်ရန် မဟုတ်ဘဲ အများပြည်သူထဲတွင် တရားမျှတမှု မရှိခြင်းနှင့် မယုံကြည်မှုများ ခံစားနေခြင်း များသည် ဆက်လက်ရှိနေမည် ဖြစ်သည်။

တရားသဖြင့်စီရင်မှုကို ငြင်းပယ်နိုင်ခြင်း။ အမှန်တရားကော်မရှင်များ တွင် တရားစွဲဆိုခွင့် အခွင့်အာဏာများ မရှိ သော်လည်း ယင်းတို့၏တွေ့ရှိချက်များသည် အပြစ်ရှိခြင်းကြောင့် ထိုသူထိုသူတို့သည် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ ကျူးလွန်သူများဟု ထင်မြင်ယူဆလေ့ရှိသည်။ ဤအကြောင်းပြချက်အတွက် ကော်မရှင်များသည် ထိုစွပ်စွဲခံရသူများ အတွက် (ဖြစ်သင့် သည့် ပြစ်ဒဏ်ခတ်မှု) သတ်မှတ်ချက်လမ်းကြောင်းအတိုင်း ဆောင်ရွက်ခွင့် မရရှိခြင်း အပေါ် ဝေဘန် ပြစ်တင်ခြင်းခံကြရသည်။ အမှန်တရားကို ဖော်ထုတ်ခြင်း (သို့) ပုံမှန်ဖြစ်ထိုက်သော လမ်းကြောင်းအရဆောင်ရွက်မှု အပေါ် အငြင်းပွားဆွေးနွေးမှုများ စောဒကတက်မှုများ ရှိသည်။ ချိုးဖောက်သူများနှင့် နစ်နာသူများကို လူသိရှင်ကြားထုတ်ဖော်ရန် ဖြစ်နိုင်မဖြစ်နိုင် အခြေအတင် ပြောဆိုလာသည်။ ဤအကြောင်းအရာကို ဖြေရှင်းရန် ကော်မရှင်များသည် စွပ်စွဲခံရသူများအား အထောက်အထားများနှင့် တကွ လျှောက်လဲတင်သွင်းရန် အခွင့်အရေးကို ရရှိရန် လုပ်ငန်းစဉ်လမ်းကြောင်းများ ထားရှိပြီးဆောင်ရွက်ကြသည်။

ပြည်ထောင်စု

ပြည်ထောင်စု

ဖြစ်စဉ်လေ့လာချက် - ဂွာတီမာလာ

ဂွာတီမာလာ

အနှစ်ချုပ် (Overview)

၁၉၉၆ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလတွင် လက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့သော ဂွာတီမာလာနိုင်ငံအစိုးရ နှင့် ဂွာတီမာလာ ညီညွတ်သော တော်လှန်ရေးအဖွဲ့ (ကအေနာဂူဇွေအေသညာဂူနုလသူကအေသညာမေပူညာအပ-ဂူ) တို့အကြား နောက်ဆုံးငြိမ်းချမ်းရေး သဘောတူညီချက်ကြောင့် (၃၆)နှစ်ကြာ ဖြစ်ပွားခဲ့သော ပြည်တွင်းစစ်ကို တရားဝင် အဆုံးသတ်နိုင်ခဲ့သည်။ ဤသဘောတူညီချက်သည် ယခင်ချုပ်ဆိုခဲ့သော သဘောတူညီချက်ပေါင်း (၁၄)ခု အစီအရီ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပြီးနောက် ထွက်ပေါ်လာခဲ့သော နောက်ဆုံးရလဒ်အဖြစ် ဖြစ်ပါသည်။ ၎င်း ဂွာတီမာလာနိုင်ငံငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင် လေ့လာမှတ်သားစရာ အရေးပါသော အစိတ်အပိုင်းပေါင်းများစွာကို တွေ့ရှိရပါသည်။

❖ သဘောတူညီချက်များတွင် ဒီမိုကရေစီတည်ဆောက်ရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးတို့အပြင် ဂွာတီမာလာ နိုင်ငံ၏ အုပ်ချုပ်ပုံအဆင့်ဆင့် နှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ ဆက်ဆံမှုများတို့ကို အခြေခံမူဝါဒ ပြောင်းလဲစေမည့် ဆုံးဖြတ်ချက်များ ပါသော လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များအထိ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ပါဝင်ပါသည်။ သို့ရာတွင် အထက်ပါကိစ္စရပ်များအပေါ် သဘောတူညီချက်များ ပထမရပြီးမှသာ တရားဝင် အပစ်အခတ် ရပ်စဲရေး ဆက်ဖြစ်လာ ခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ အပစ်အခတ်ရပ်စဲပြီးမှ အထက်ပါ သဘောတူညီချက်များ ရရှိလာခဲ့ခြင်းမျိုးမဟုတ်ပေ။

❖ ငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူညီချက်များမှတစ်ဆင့် ရွေးကောက်ပွဲများဖြစ်ပေါ်လာပြီး ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံသစ်ကို ဦးတည် သွားခြင်းမျိုးထက်စာလျှင် ပြည်တွင်းစစ်မဖြစ်ပေါ်မီ နှစ်ပေါင်းများစွာ ကတည်းက တည်ရှိခဲ့သော ရွေးကောက်ပွဲ နှင့် ဒီမိုကရေစီလုပ်ငန်းစဉ်များမှ ၎င်းငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်များကို တစ်စုံတရာ အတိုင်းအတာအထိ ပိုမိုအောင် မြင်နိုင်အောင် ကူညီပံ့ပိုးနိုင်ခဲ့သည်ကို တွေ့ရှိရပါသည်။ (သို့ရာတွင် ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် ဒီမိုကရေစီလုပ်ငန်းစဉ် များကို ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်အတွင်းတွင် ထည့်သွင်းနိုင်ခဲ့ခြင်းကြောင့် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်များ ပိုမို အားကောင်းလာကာ ထူးထူးခြားခြား အရေးပါလာကြောင်းကို တွေ့ရှိရပါသည်။)

❖ ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများပြုလုပ်ရာတွင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင် အသိုင်းအဝိုင်းနှင့် ယဉ်ကျေးသော လူမှုအဖွဲ့အစည်း (Civil Society) ၏ အခြားသော အစိတ်အပိုင်းများတို့၏ ဖွင့်ဟလာသော အမြင်များကို ရှာဖွေစုဆောင်း ပြီး ထည့်သွင်းပေါင်းစပ်နိုင်ရန် အခိုင်အမာ ဆုံးဖြတ်ချက်ချ လုပ်ကိုင်နိုင်ခဲ့ပါသည်။

❖ သတ်သတ်မှတ်မှတ်ရှိသော သဘောတူညီချက်များကို အကောင်အထည်ဖော်ရန်မူ ကုလသမဂ္ဂ ကိုယ်စားလှယ်များနှင့်အဖွဲ့များ အပါအဝင် နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းအား လွှဲအပ်တာဝန်ပေးခြင်းထက် ဂွာတီမာလာလူမျိုးများအနေနှင့် အဓိကစီမံခန့်ခွဲလုပ်ကိုင်သော ကော်မရှင်များနှင့် ညီလာခံဆွေးနွေးပွဲများ အား တာဝန် လွှဲပေးခဲ့ပါသည်။

ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အများပူးပေါင်းပါဝင်မှု (inclusiveness) နှင့် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် အဖြေရှာမှုများ ရှိခဲ့သော်ငြားလည်း လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ပါဝင်ခဲ့သော အဓိကဇာတ်ကောင်ကြီးများနှင့် သာမန်ဂွာတီမာလာနိုင်ငံသား တို့၏ အကျိုးစီးပွားများအကြားတွင် ကြီးကြီးမားမား ကွာဟမှုများ ရှိနေခဲ့ပါသေးသည်။ ထို့ကြောင့် အကောင် အထည် ဖော်မည့်လုပ်ငန်းစဉ်များအနေဖြင့် ကွန်ကရက်တွင် အများအပြား တင်ပြခဲ့ပြီးဖြစ်သော စစ်တပ်နှင့် အဖွဲ့ အစည်းဆိုင်ရာ အမြစ်တွယ်ပြီးဖြစ်သည့် အကျိုးစီးပွားများ၏ ဩဇာလွှမ်းမိုးမှုကို ကျော်လွှားနိုင်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ ထိုသို့မကျော်လွှားနိုင်ခဲ့လျှင် သဘောတူညီချက်များ၏ အဓိကပန်းတိုင်များဆီသို့ အဆင့်ဆင့် အောင်မြင်စွာ တက်လှမ်းနိုင်ရေးအတွက် လို-အပ်သော အကျိုးစီးပွား မတူညီသောအုပ်စုများအကြား ဆက်ဆံရေးပြောင်းလဲ သွား စေခြင်းမျိုးကို လုပ်ဆောင်နိုင်ခြင်း မရှိဖြစ်သွားပေလိမ့်မည်။

လေ့လာချက်

ဖြစ်စဉ်လေ့လာချက် - ဂွာတီမာလာ

ဖျက်ဆီးခြင်းခံခဲ့ရသည်။ အားလုံးကို ခြုံကြည့်လျှင် အစိုးရနှင့် ပြည်သူ့စစ်များအနေဖြင့် အရပ်သားသက်သက် သေဆုံးမှု များ၏ (၈၀)ရာခိုင်နှုန်း နှင့် ပျောက်ဆုံးမှု (၅၀၀၀၀) အပေါ်တွင် တာဝန်ရှိနေပါသည်။ ဤအခြေအနေကြောင့် ဂွာတီမာလာနိုင်ငံသည် အမေရိကတိုက် အလယ်ပိုင်းနိုင်ငံများအနက် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှု အဆိုးဝါးဆုံး ကျူးလွန်ခဲ့သော နိုင်ငံအဖြစ် နာမည်ကျော်ကြားလာခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါ သည်။

၁၉၈၂ ခုနှစ်တွင် ပျောက်ကျားများ၊ လက်ဝဲဝါဒီများ နှင့် ပြည်သူ့အင်အားစုများ ပေါင်းစည်းပြီး ဂွာတီမာလာ ညီညွတ်သော အမျိုးသားတော်လှန်ရေးအဖွဲ့ (URNG) ကို ဖွဲ့စည်း ထူထောင်ခဲ့ပါသည်။ ၁၉၈၀ နှစ်များအလယ် ပိုင်းအရောက်တွင် (URNG) တော်လှန်ရေးအဖွဲ့အနေဖြင့် ကက်သလစ် ဘာသာရေးဆရာများ နှင့် နိုင်ငံခြားသား စာနာထောက်ထားသူများ အပါအဝင် ဂွာတီမာလာနိုင်ငံ၏ လူထုအခြေပြု လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ထောက်ခံမှုကို စုစည်းနိုင်ခဲ့ပါသည်။ တချိန်တည်းမှာပင် စစ်ရေးအရ ရှေ့မတိုးသာ နောက်မဆုတ်သာဖြစ်သော အနေ အထားမျိုး အတိုင်းအတာ တခုအထိ ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့ပါသည်။ သို့ဖြစ်ရာ စစ်တပ်ဖက်မှ ဒီမိုကရေစီ ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေးကို စတင်ရန် လိုအပ်လာပြီဟု ၁၉၈၅ ခုနှစ် အရောက်တွင် သဘောပေါက်လာခဲ့ပါသည်။ ဤသို့ဖြင့် ပါတီစုံဒီမိုကရေစီ စနစ်ကို တရားဝင် ပြန်လည် အသက်သွင်းပြီးနောက် ရွေးကောက်ပွဲများကို ပုံမှန်ကျင်းပပေးခဲ့ ပါသည်။

သို့ရာတွင် ရွေးကောက်ပွဲများတွင် လူထုပါဝင်မှု အရေအတွက်မှာ နည်းနေသေးသည်။ အာဏာသိမ်းနိုင် သော အလား အလာအတွက် စိုးရိမ်ထိတ်လန့်နေရပါသေးသည်။ အစိုးရဖက်မှ စီးပွားရေးကိစ္စရပ်များနှင့် လူမှုရေး မည်မျှမျှ များကို ပြေရှင်းပေးရန် အနည်းအကျဉ်းမျှသာ လုပ်ဆောင်ပေးနိုင်ခဲ့ပါသေးသည်။ စစ်တပ်၏ လွှမ်းမိုးသော သက်ရောက်မှုအောက်တွင် ရှိနေသော အစိုးရများအနေဖြင့် အာဏာကို ဆက်ထိန်းထားနိုင်ရန် အားနည်းနေသော တရားစီရင်ရေးစနစ် နှင့် ဖြစ်ပေါ်နေသော လာဘ်စားမှုများအပေါ် အခွင့်ကောင်း ဆက်ယူခဲ့ပါသည်။ ရာဇဝတ်မှု ဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှုများနှင့် တရားမဝင် မူးယစ်ဆေးဝါး သယ်ဆောင်မှုများ ကြီးထွား လာနေခဲ့ပါသည်။

နောက်ဆုံးတွင် စစ်တပ် နှင့် ၎င်းကို ကျောထောက်နောက်ခံပြုထားသော စီးပွားရေးအုပ်စုများအနေဖြင့် ငြိမ်းချမ်းရေး ပြန်လည်မတည်ဆောက်နိုင်ပါက နိုင်ငံခြား ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ နှင့် အကူအညီများမှတစ်ဆင့် လို အပ်သော စီးပွားရေး တိုးတက်မှုကို ဖော်ဆောင်နိုင်ရန် မဖြစ်နိုင်ကြောင်းကို သဘောပေါက် နားလည် ခဲ့ပါသည်။ ထို့အပြင် အလုပ်သမားသမဂ္ဂများနှင့် အခြားအတိုက်အခံ အဖွဲ့အစည်းများဖက်မှလည်း ပြန်လည် စုစည်းကြကာ ပေါင်းစည်းထားသော လူထုအင်အားဖြင့် လှုပ်ရှားမှုအဖွဲ့ (Union and Popular Action Movement-UASP) ကြီးကို ၁၉၈၈ ခုနှစ်တွင် စတင် ထူထောင်ခဲ့ပါသည်။ ၎င်းအဖွဲ့ကြီးအနေဖြင့် လက်တွေ့ကျသော လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ပြုပြင် ပြောင်းလဲမှုများကို ဦးဆောင်ဆွေးနွေး တင်ပြ လာခဲ့ပါသည်။ ၎င်းပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်များသည် တွေ့ဆုံဆွေး နွေးပွဲများတွင် အောင်မြင်မှုများ ရလာစေရန် အထောက်အကူ ဖြစ်လာစေခဲ့ပါသည်။ ၁၉၉၀ ခုနှစ် အစပိုင်းမှစ၍ ဂွာတီမာလာနိုင်ငံ၏ ပဋိပက္ခသည် ကိုယ်စားပြုမှုဆိုင်ရာနှင့် နိုင်ငံတော်အဆင့် ပေါ်လစီဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ် များအပေါ် နိုင်ငံရေးအရ အပြိုင်အဆိုင် တိုက်ပွဲဝင်ကြရသော အခြေအနေသို့ အဓိကအားဖြင့် ကူးပြောင်းသွားခဲ့ ပါသည်။

ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ် (The Negotiation Process)

စစ်အေးကာလ ပြီးဆုံးသွားပြီးနောက် အခြားအမေရိကတိုက် အလယ်ပိုင်းနိုင်ငံများစွာ တို့တွင် ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲများ ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့ပါသည်။ အလားတူ ဂွာတီမာလာနိုင်ငံတွင်လည်း ဒေသဆိုင်ရာ ငြိမ်းချမ်းရေး ကြိုးပမ်း မှုဖြစ်စဉ် (၂)ရပ် ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့ပြီး တွေ့ဆုံဆွေးနွေးပွဲများ ပေါ်ပေါက်လာရေး အတွက် တွန်းအားပေးခဲ့ပါသည်။ မက္ကဆီကို နိုင်ငံမှ ဦးဆောင်ပြီး ကိုလံဘီယာ၊ ဗင်နီဇွဲလား နှင့် ပနားမား နိုင်ငံတို့ ပါဝင်ကြသော ကွန်တာဒိုရာ (Contadora) အုပ်စုအနေဖြင့် ညှိနှိုင်းမှုများ ပြုလုပ်ပေးခဲ့ရာ ၁၉၈၅ တွင် သဘောတူညီချက် ရလှန်းပေး ဖြစ်လာ ခဲ့ပါသည်။ ၎င်းနောက် ၁၉၈၆ ခုနှစ်တွင် ဂွာတီမာလာနိုင်ငံ သမ္မတ စဲရေဇို (ဃနမနဗသ)သည် အမေရိကတိုက် အလယ်ပိုင်း နိုင်ငံများမှ သမ္မတ (၅) ဦး တက်ရောက်ခဲ့သော

လူ့အခွင့်အရေး

ထိပ်သီးအစည်းအဝေးတခုကို ကျင်းပပေးခဲ့ပါသည်။ ယင်းအစည်းအဝေးတွင် အစိုးရအနေဖြင့် သူတို့ကိုယ်တိုင် စစ်ပွဲ (၃) ပွဲအတွက် ငြိမ်းချမ်းစွာ အဖြေရှာနိုင်ရန် တွေ့ဆုံ ဆွေးနွေးရေး၊ ဒီမိုကရေစီ တည်ဆောက်ရေး နှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးလုပ်ငန်း တို့ကို ပိုမိုအားကောင်း အောင်မြင်လာ နိုင်စေရေး နှင့် ကြားဝင် ကူညီစေ့စပ်ပေးရေးတွင် အမေရိကတိုက်နိုင်ငံများအဖွဲ့ (Organization of American Status) ထက် စာလျှင် ကုလသမဂ္ဂ အနေဖြင့် ပါဝင်လာနိုင်စေရေးတို့ကို အခိုင်အမာ ဆုံးဖြတ်ချက်ချ သံဓိဋ္ဌာန်ပြုခဲ့ပါသည်။ ဂွာတီမာလာနိုင်ငံတွင် ဇကာပါ ဒေသမှ ဘာသာရေး ဘုန်းတော်ကြီး တို့ရုန့် ဦးဆောင်သော နိုင်ငံတော် ပြန်လည်သင့်မြတ်ရေးကော်မရှင်ကို ဖွဲ့စည်းခဲ့ပါသည်။

တိုရူနိုသည် လူထုအခြေပြု လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်းရှိ ကဏ္ဍအသီးသီးမှ ကိုယ်စားလှယ်များ ပါဝင်သော တရားမဝင် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်မှုများကို စတင်ပြုလုပ်ခဲ့ပါသည်။ ၎င်းဆွေးနွေးပွဲများတွင် တရားဝင် နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ စီးပွားရေး လုပ်ငန်းရှင်များ၊ ဘာသာရေးဆရာများ၊ ခရစ်ယာန်ဘုန်းတော်ကျောင်းများမှ အရပ်သားဘာသာရေးခေါင်းဆောင်များ၊ သမဂ္ဂများ နှင့် ပညာရှင်များ ပါဝင်တက်ရောက်ခဲ့ကြပါသည်။ ၎င်းဆွေးနွေးပွဲမှ ရလာဒ်အဖြစ် ဖွဲ့စည်းပုံပြင်ပြောင်းလဲ ရေး၊ အစိုးရတွင် လူထုပိုမိုပါဝင်ပတ်သက်ရေး၊ လူ့အခွင့်အရေးများကို လေးစားလိုက်နာရေး နှင့် လူမှုဖူလုံရေးကိစ္စများ ကို တိုးတက်လာစေရေး တို့နှင့် ပတ်သက်သော လိုအပ်နေချက်များအတွက် အားလုံး၏ သဘောတူလက်ခံမှုကို ရရှိခဲ့ ပါသည်။

၎င်းနောက် တိုရူနို အနေဖြင့် ၁၉၉၁ ခုနှစ်တွင် အစိုးရ နှင့် URNG တော်လှန်ရေး အင်အားစုအကြား တိုက်ရိုက် ဆေးနွေးပွဲများ ဖြစ်ပေါ်လာရေးကို ဦးဆောင်ပြုလုပ်ပေးခဲ့ပါသည်။ ၎င်းတိုက်ရိုက်ဆွေးနွေးပွဲများမှ ဒီမိုကရေစီ တည်ဆောက်ရေးအတွက် မူဝါဒများ၊ နိုင်ငံတကာမှ ဝိုင်းဝန်းစောင့်ကြပ်စစ်ဆေးပေးမှု၊ နောက်ဆက် ဆွေးနွေးပွဲများ အောင်မြင်တိုးတက်ရေးအတွက် လိုအပ်သော ဆွေးနွေးပွဲမည့် အဓိကခေါင်းစဉ်များနှင့် ဆွေးနွေးပွဲ လုပ်ငန်းအစီအစဉ်များ (Procedure) နှင့် ကုလသမဂ္ဂ၏ကြားဝင် စေ့စပ်ပေးရေး အခန်းကဏ္ဍ တို့အပေါ်တွင် သဘောတူညီချက်များ ရရှိခဲ့ပါသည်။ သို့သော်နိုင်ငံသား အခွင့်အရေးနှင့်ပတ်သက်ပြီး တိုးတက်မှု အနည်းအကျဉ်းမျှသာ လုပ်ဆောင်နိုင်ခဲ့ပါသည်။ ၁၉၉၃ ခုနှစ်တွင် ထပ်မံပြုလုပ်ခဲ့သော ဆွေးနွေးပွဲများမှ နောင်တွင် လူ့အခွင့်အရေး၊ ဒုက္ခသည်များအရေး၊ အမှန်တရားဖော်ထုတ်ရေးကော်မရှင် နှင့် မူလဌာနေတိုင်းရင်းသား အခွင့်အရေးတို့ ဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက် (၄)ချက်ကို ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့သော မူပိုင်းဆိုင်ရာ ယေဘုယျ သဘောတူညီချက်ကို ရရှိစေခဲ့ပါသည်။

နောက်ပိုင်း သဘောတူညီချက် (၅)ခုကို ၁၉၉၆ ခုနှစ်တွင် လက်မှတ်ရေးထိုးနိုင်ခဲ့ပါသည်။ ယင်းသဘောတူညီချက် (၅)ခုမှာ လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးကိစ္စရပ်များ၊ လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေး၊ စစ်တပ် နှင့် အရပ်သားအာဏာရှိမှုများ၊ အပစ်အခတ် ရပ်စဲရေး၊ ဖွဲ့စည်းပုံပြင်ပြောင်းလဲရေး နှင့် ယခင် တိုက်ခိုက်ခဲ့ကြ သော စစ်သားများကို ပြန်လည်စုဖွဲ့ရေး နှင့် ပြန်လည် သင့်မြတ်လာစေရေးတို့ နှင့် ပတ်သက်သော သဘောတူညီချက်များ ဖြစ်ပါသည်။ ၁၉၉၆ ခုနှစ် နောက်ပိုင်းအရောက် တွင် အစိုးရ (၃)ဆက်နှင့် URNG တော်လှန်ရေးအင်အားစုအကြား နောက်ဆုံးရရှိခဲ့သော ၁၉၉၆ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာ ငြိမ်းချမ်းရေး သဘောတူညီချက် အပါအဝင် သဘောတူညီချက်ပေါင်း (၁၅)ခုကို (၅)နှစ်တာ ကာလအတွင်း ဆွေးနွေး ညှိနှိုင်းနိုင်ခဲ့ကြပါသည်။

၎င်းသဘောတူညီချက်များသည် ဒေသတွင်းဆိုင်ရာ ခေါင်းဆောင်များ နှင့် ပြည်တွင်းခေါင်းဆောင်များ၊ အထူးသဖြင့် ကုလသမဂ္ဂ ၏ ဦးဆောင်ကူညီပံ့ပိုးပြီး ကြားဝင်စေ့စပ်ပေးခဲ့ခြင်းကြောင့် ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါ သည်။ သို့သော်ငြား လည်း ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်အဆင့်ဆင့်တွင် အောင်မြင်မှုများ ရလာခြင်းမှာ ကုလသမဂ္ဂ နှင့် နိုင်ငံတကာ အသိုင်း အဝိုင်းတို့၏ တိုက်တွန်းပြောဆိုမှုများထက်စာလျှင် ဂွာတီမာလာနိုင်ငံအတွင်းတွင် ဖြစ်ပေါ်ပြောင်းလဲလာခဲ့သော နိုင်ငံ ရေးအခြေအနေကြောင့် အဓိက ဖြစ်ပါသည်။ လူထုကို အဓိကထားသော လက်နက်ကိုင်တော်လှန်မှု၊ လက်ယာဝါဒီ အစိုးရ အတွင်း ခေတ်မီရေးကြိုးပမ်းမှု၊ စစ်တပ်နှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် အရပ်သားနိုင်ငံရေးသမားများ အင်အားပို ရှိလာ အောင် ပြုလုပ်ပေးမှု၊ လူထုအခြေပြု လူ့အသိုင်းအဝိုင်းတို့၏ ကြီးမားသော ဩဇာသက်ရောက်မှု (မူလတွင် ဂွာတီမာလာနိုင်ငံ စီးပွားရေးအုပ်စု များ၏ အကျိုးစီးပွားမှ စတင်ခဲ့သော်လည်း နောက်ပိုင်းတွင် အလုပ်သမား နှင့် အခြားလူထု

လူထုအခြေပြု

ဖြစ်စဉ်လေ့လာချက် - ဂွာတီမာလာ

အခြေခံအင်အားစုများ၊ အင်အားကြီးမားလာမှု) နှင့် စစ်တပ်အတွင်း၌ပင် ပြုပြင်ပြောင်းလဲလိုမှု ဖြစ်စဉ်၏ ဩဇာသက်ရောက်မှု အစရှိသော ဖိအားများသည် ဖက်ပေါင်းစုံမှ စုဆုံပေါင်းစည်းပြီး ကျရောက်လာခဲ့ပါသည်။

သဘောတူဖြေရှင်းချက် (Settlement)

၁၉၉၄ ခုနှစ် မတ်လတွင် ချုပ်ဆိုခဲ့သော လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သဘောတူညီချက်သည် အစိုးရအား လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများ နှင့် ပတ်သက်ပြီး အပြစ်ဒဏ်မှ ကင်းလွတ်နိုင်ခွင့် နှင့် တရားမဝင်ဖွဲ့စည်းထားသော လုံခြုံရေးအဖွဲ့ များ တို့ကို အဆုံးသတ်စေရန် အာမခံ ကတိကဝတ်ပြုစေခဲ့ပါသည်။ ၎င်းသဘောတူညီချက်သည် နောင်တွင် လုပ်ငန်း ကျွမ်းကျင်ပြီး နိုင်ငံရေး မပတ်သက်လိုသော (မသိနျူငသညှူ) လုံခြုံရေးအဖွဲ့များကို ထူထောင်ခြင်း၊ လူ့အခွင့် အရေး အတွက် လုပ်ကိုင် ဆောင်ရွက်သူများကို ကာကွယ်ပေးခြင်း နှင့် MINIGUA ဟုခေါ်သော ကုလသမဂ္ဂ စောင့်ကြည့်စစ်ဆေးရေးအဖွဲ့ကို မြန်မြန်ဆန်ဆန် ဖွဲ့စည်းရေး တို့ကို ဖြစ်စေခဲ့ပါသည်။ MINIGUA စောင့်ကြည့် စစ်ဆေးရေးအဖွဲ့၏ လုပ်ငန်းများမှာ လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများကို စုံစမ်းစစ်ဆေးရန် နှင့် သတင်းထုတ်ပြန်ရန်၊ ၎င်းပြဿနာများကို ဖြေရှင်းရေး အတွက် နောက်ဆက်တွဲ လုပ်ငန်းစဉ်များ ဆက်လုပ်ခြင်းကို သေချာစေရန်တို့ ဖြစ်ပါသည်။ ဤသို့ပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်ခံရမှုမှ ကာကွယ်နိုင်ရေးကို တိုးမြှင့်လုပ်ဆောင်ရေး နှင့် လူ့အခွင့်အရေးကို လေးစား လိုက်နာသော ယဉ်ကျေးမှုပေါ်ထွန်းရေးအတွက် အလုပ်လုပ်နေကြသော အခြားသူ များကို ကာကွယ်ပေးရေး တို့ကို ဖြစ်စေနိုင်ပါသည်။ ၁၉၉၄ ခုနှစ် ဇွန်လ သဘောတူညီချက်အနေဖြင့်လည်း အတင်း အဓမ္မ နေရာရွှေ့ပြောင်းခံခဲ့ရသူ များ ဌာနေပြန်လာနိုင်ရေး ခွင့်ပြုပေးရန်၊ ၎င်းတို့အတွက် ပြန်လည် နေရာချပေးရေး လုပ်ငန်းစဉ်ကို မြန်ဆန်စေရန် နှင့် မူလပိုင်ရှင်များ လက်ထံသို့ မြေယာများ ပြန်လည် လွှဲပြောင်းပေးခြင်း (သို့) အလျှော်ပေးခြင်းတို့ ဖြစ်လာစေရန် အတွက် ဥပဒေအရ လိုအပ်သော ပြောင်းလဲမှုများ လုပ်ရေးစသော ဒေသ-ဆိုင်ရာ လိုအပ်သော အခြေအနေ နှင့် အလုပ်အကျွေးပြုမှု လုပ်ငန်းများ တိုးတက်လာရေးကို တွန်းအားပေးခဲ့ပါသည်။ ဇွန်လတွင် ထပ်မံပြုလုပ်ခဲ့သော သဘောတူညီမှု နောက်တစ်အရ ပဋိပက္ခများ စဖြစ်လာကတည်းက ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့သော လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှု များကို မှတ်တမ်းတင်နိုင်ရန် အဖွဲ့ဝင် (၃)ဦးပါသော ကော်မရှင်ကို ဖွဲ့စည်းပေးခဲ့ပါသည်။ ဤအမှန်တရားဖော်ထုတ်ရေးကော်မရှင်အနေဖြင့် လူ့အခွင့်အရေး ချိုးဖောက်မှုများအတွက် အဖွဲ့အစည်းပိုင်းဆိုင်ရာ တာဝန်ရှိမှုကို ဆုံးဖြတ်ပေးနိုင်ပါသည်။ သို့ရာတွင် တာဝန်ရှိသူများ၏ အမည်များဖော်ပြခြင်း နှင့် ၎င်းတို့အား တရားစွဲဆိုခြင်းများကိုမူ ပြုလုပ်၍မရပေ။

ဒေသခံဌာနေတိုင်းရင်းသားများဖြစ်ကြသော မိုင်ယန်၊ ဇင်ကာနှင့် ဂါရီဖူနာ လူမျိုးတို့အနေဖြင့် ငြိမ်းချမ်းရေး အတွက် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးပွဲများတွင် ကိုယ်စားပြုပါဝင်ခဲ့ကြခြင်း မရှိပေ။ သို့ရာတွင် ၎င်းတို့၏ အကျိုးစီးပွားများ အတွက် ထည့်သွင်းဖြေရှင်းပေးရန် လိုအပ်မှုကို ရှင်းရှင်းလင်းလင်း အသိအမှတ်ပြုဆောင် ရွက်ပေးခဲ့ကြသည်။ သို့ဖြစ်ရာ မူလဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၏ အခွင့်အရေးများကို ၁၉၉၅ ခုနှစ်တွင် ပြုလုပ်သော အားလုံးကို အကျိုးဝင်နိုင်မည့် သဘောတူညီမှုတွင် ရှင်းရှင်းလင်းလင်း သတ်သတ်မှတ်မှတ် ဖော်ပြနိုင်ခဲ့ပါသည်။ ဤသဘော တူညီချက်သည် ဒေသခံဌာနေတိုင်းရင်းသား အများစုအပေါ် ခွဲခြားဆန့်ကျင်မှုများကို ဖြေရှင်းပေးရန် အစိုးရ၏ အာရုံစိုက် လုပ်ဆောင် ခဲ့မှုကို သက်သေထူပေးခဲ့ပါသည်။ အစိုးရအနေဖြင့် မြူနီစပယ် လုပ်ထုံးများကို ပြုပြင် ပေးခြင်း၊ ပညာရေးစနစ်တွင် ဗဟိုမှ ဦးစီးချုပ်ကိုင်မှုကို လျှော့ပေါ့ပေးခြင်း၊ ဒေသခံဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၏ သတင်းဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးကို မြှင့်တင်ပေးခြင်း နှင့် မြေယာကို စုပေါင်းပိုင်ဆိုင်နိုင်ရေးအတွက် လိုအပ်ချက်ကို အသိအမှတ်ပြုပေးခြင်းတို့ကို လုပ်ဆောင်ပေးခဲ့ခြင်းအားဖြင့် ထိုသို့ သက်သေထူပြနိုင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဂွာတီမာလာ နိုင်ငံရှိ ဘာသာစကား အုပ်စု (၂၂)စုလုံးကို တရားဝင် ဘာသာစကားများအဖြစ် အသိအမှတ် ပြုပေးခဲ့ပြီး အစိုးရဖက်မှ ၎င်းဘာသာစကားများကို အသုံးပြုနိုင်ရေးအတွက် ထောက်ပံ့မှုများ ပြုလုပ်ပေးရန် ခိုင်ခိုင်မာမာ ဆုံးဖြတ်ချက် ချပေးခဲ့သည်။ သို့ရာတွင် အသေးစိတ် အကောင်အထည်ဖော်မှု လုပ်ငန်းစဉ်ကိုမူ ဆုံးဖြတ်သတ်မှတ်စဉ်ထားသော ကော်မရှင်များထံသို့ လွှဲအပ်ပေးခဲ့သည်။

ယတိပြတ်အပစ်အခတ် ရပ်စဲရေးအတွက် အစိုးရ နှင့် URNG တော်လှန်ရေးအုပ်စုအကြားတွင် ၁၉၉၆ ခုနှစ် မေလတွင် သဘောတူညီမှု ရရှိခဲ့ပြီး၊ လယ်ယာစိုက်ပျိုးရေးကိစ္စများ ပါဝင်သော လူမှုရေးစီးပွားရေးဆိုင်ရာ

လူ့အခွင့်အရေး

သဘောတူညီချက်များကိုပါ တပါတည်း လုပ်ဆောင်နိုင်ခဲ့ပါသည်။ ၎င်းသဘောတူညီချက်အနေဖြင့် အခွန်အကောက် များ၊ ကျန်းမာရေးအသုံးစရိတ်များ၊ အိမ်ယာမြေနှင့် ပညာရေးကိစ္စရပ်များ၊ အစိုးရ ဆုံးဖြတ်ချက်များတွင် နိုင်ငံသား များ ပါဝင်ပတ်သက်နိုင်ရေး၊ မြေယာဘဏ်နှင့် လယ်သမားများအတွက် မြေယာပိုင်ဆိုင်နိုင်ခွင့်တို့ကို ဖြေရှင်းပေးခဲ့ ပါသည်။ သို့သော် ၎င်းသဘောတူညီချက်တွင် အခွန်နှင့်ပတ်သက်သော ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများ လုပ်ရန် မလိုအပ်ခဲ့ပေ။ ထို့အပြင် မြေယာပိုင်ဆိုင်မှုဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးအတွက်လည်း အနည်းငယ်မျှသာ ဖွင့်ဆိုပေးခဲ့သည်။ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်များ၏ နောက်ဆုံးရလဒ်အနေဖြင့် ဥပဒေပြုရေး၊ တရားစီရင်ရေး နှင့် စီမံအုပ်ချုပ်ရေး ကဏ္ဍများနှင့်ပတ်သက်သော ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးများ လုပ်ရန် လိုအပ်သည့် ၁၉၉၆ ခုနှစ် စက်တင်ဘာ သဘောတူ ညီချက်ကို ရရှိခဲ့ပါသည်။ ၎င်းသဘောတူညီချက်အရ စစ်တပ်၏ အခန်းကဏ္ဍကို အဓိပ္ပါယ်ပြန်လည် ဖွင့်ဆိုခဲ့ပြီး စစ်တပ်၏ အရွယ်အစားကို လျော့ချခဲ့သည်။ လက်ရှိ ရဲတပ်ဖွဲ့များကို လုပ်ငန်းကျွမ်းကျင်ပြီး နိုင်ငံရေးကင်းသော အရပ်သားအဖွဲ့အဖြစ် ပြောင်းလဲဖွဲ့စည်းသွားမည်။ တောင်ပေါ်ဒေသများတွင် ပြောက်ကျားများကို တိုက်ခိုက် ရန် ဖွဲ့စည်းခဲ့သော ပြည်သူ့စစ်အဖွဲ့များကို ဖျက်သိမ်းပစ်ခဲ့သည်။ ပြည်တွင်းလုံခြုံရေးတာဝန်ကို အရပ်သားထောက်လှမ်းရေးအဖွဲ့သို့ ပေးအပ်ခဲ့သည်။ နောက်ပိုင်း ထပ်မံပြုလုပ်သည့် သဘောတူညီချက်များတွင် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး အတွက် အသေးစိတ်အချက်အလက်များကို ဖြေရှင်းပေးခဲ့ပြီး၊ ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင် တခုကို ဖန်တီးကာ URNG တော်လှန်ရေး အဖွဲ့ကို တရားဝင် ရပ်တည်လာနိုင်ရေးအတွက် စီစဉ်ပေးခဲ့ပါသည်။

အကောင်အထည်ဖော်မှုများ (Implementation)

သဘောတူညီချက်များအနေဖြင့် ဥာတီမာလာနိုင်ငံ လူ့အသိုင်းအဝိုင်းတွင် ကြီးမားသော ပြန်လည် ဖွဲ့စည်းခြင်း (Restructuring) နှင့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်း (Transformation) များကို အဓိက ဦးတည် စေခဲ့သည်။ သဘောတူညီချက်များကို ကိုယ်တိုင်အနေဖြင့် ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာ ပြောင်းလဲမှုများ (Structural Changes) များပြုလုပ်ရန်ကိုမူ တိုက်ရိုက် မတောင်းဆိုထားပေ။ သူတို့၏ သတ်သတ်မှတ်မှတ် အသေးစိတ် အဓိပ္ပါယ်ကို ဖြေရှင်းရန် အတွက်မူ ၎င်းသဘောတူညီချက်များအရ ကြိုတင်ကြံစည် စိတ်ကူးထားသော (သို့) ဖန်တီးထားသော လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်မည့် လုပ်ငန်းစဉ်သစ်များ အောက်တွင် ချန်လှပ် ထားခဲ့သည်။ ထိုလုပ်ငန်းစဉ်များကို ပြည်တွင်း နှင့် နိုင်ငံတကာ လုပ်ငန်းစဉ်များဟူ၍ နှစ်ပိုင်းခွဲနိုင်ပါသည်။ ၎င်းလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အစိုးရဖက်မှ ကိုယ်တိုင် အမှန်တကယ် ပြုလုပ်လိုသည့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများကို အကောင် အထည်ဖော်ရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ဤသို့ အစိုးရမှ ပြုလုပ်ရမည့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများမှ အချို့သည် သဘောတူညီချက်များမှ ပေါ်ထွက်လာခဲ့ခြင်း ဖြစ်သော်လည်း အချို့ မှာမူ တရားဝင် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးခြင်းမှ ရရှိလာသော ရလဒ်များမဟုတ်ပေ။

ကုလသမဂ္ဂ စောင့်ကြည့်စစ်ဆေးရေးအဖွဲ့ သည် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများ တိုင်ကြားမှုများကို မှတ်တမ်းတင်ရန် နှင့် ဒေသတွင်း လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ လုပ်နိုင်စွမ်းကို မြှင့်တင်ပေးရန်တို့အတွက် နိုင်ငံတဝှမ်းတွင် ရုံးများဖွင့်လှစ်ခြင်း အားဖြင့် ၁၉၉၄ ခုနှစ် မတ်လ လူ့အခွင့်အရေး သဘောတူညီချက်များကို အကောင်အထည်ဖော်ခဲ့ပါသည်။ ဤလုပ်ငန်းစဉ်သည် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများ ထပ်မံ မဖြစ်ပေါ်ရန် ဟန့်တားနိုင်ခဲ့ပြီး၊ ၁၉၉၅ ခုနှစ် ရွေးကောက်ပွဲများ ငြိမ်းငြိမ်းချမ်းချမ်း ဆက်လက်ဖြစ်ပေါ်ရေးအတွက် အထောက် အကူ ပြုခဲ့ပါသည်။

များမြှောင်လှသော ကိစ္စရပ်များနှင့်ပတ်သက်သော ပြည်တွင်းအကျိုးစီးပွားကို ကိုယ်စားပြုသည့်အဖွဲ့များ ပါဝင်ကာ နိုင်ငံတော်အဆင့်တွင် အခြေခံနိုင်ငံရေး အဆောက်အဦများကို ဆန်းသစ်တီထွင်မှုများ ပြုလုပ်ခဲ့ပြီး ရေရှည် ငြိမ်းချမ်းရေးတည်တံ့ခိုင်မြဲရေးအတွက် တာဝန်ခံမှုများ ရရှိခဲ့ပါသည်။ ၎င်းဆန်းသစ်တီထွင်မှုများတွင် ဌာနတိုင်းရင်း သား တို့၏ ကိုယ်ပိုင်လက္ခဏာ သတ်မှတ်မှု နှင့် အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကော်မရှင်၊ တရားစီရင်ရေး ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး နှင့် ခေတ်မီတိုးတက်လာရေး၊ နေရာရွှေ့ပြောင်းခံရသူများအရေး၊ စစ်တပ် နှင့် အရပ်သားဆက်ဆံရေး၊ URNG တော်လှန်ရေး အဖွဲ့အား တရားဝင် လူ့ဘောင်တွင်းသို့ ပြန်လည်

၁၁၁၁၁၁၁၁

ဖြစ်စဉ်လေ့လာချက် - ဂွာတီမာလာ

ဝင်ရောက်လာနိုင်စေရေး စသည်တို့ ပါဝင်ပါသည်။

လုပ်ငန်းစဉ်များထဲမှ အထူးခြားဆုံးလုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုမှာ ၁၉၉၄ ခုနှစ် ဇူလိုင်လ ၅ ရက်နေ့က ဘာသာရေး ဘုန်းတော်ကြီး တို့ရုံး ဦးဆောင်သည့် လူထုအခြေပြု လူ့အဖွဲ့အစည်းများဆိုင်ရာညီလာခံ (Assembly of Civil Society- ASC) ဖြစ်ပါသည်။ လူမှုရေးအဖွဲ့များ၊ အလုပ်သမား၊ အမျိုးသမီး နှင့် ဘာသာရေးဆိုင်ရာ အဖွဲ့များ နှင့်အတူ အဓိကနိုင်ငံရေးပါတီများ ပါဝင်ကာ ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ရှိသော လူ့အလှူပေါင်းစုံတို့သည် ၁၉၉၄ ခုနှစ်တွင် (၈)လကြာ တွေ့ဆုံဆွေးနွေးခဲ့ကြသည်။ ၎င်းတွေ့ဆုံဆွေးနွေးပွဲမှ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ် ဆွေးနွေးပွဲအတွက် အဓိကခေါင်းစဉ်များနှင့် ပတ်သက်ပြီး အစိတ်အပိုင်း အသီးသီးအပေါ်တွင် တဖွဲ့ချင်းအနေဖြင့် သဘောတူညီနိုင်သော အခြေအနေမျိုးကို ဖော်ဆောင် နိုင်ခဲ့ကြပါသည်။ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင် အသိုင်းအဝိုင်းမှတစ်ပါး အခြားကဏ္ဍအသီးသီးတို့မှ ပါဝင် ဆွေးနွေးနိုင်ခဲ့ပါသည်။ ဆွေးနွေးပွဲမှ ရလာသောအကြံပြုချက်များကို ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးပွဲ၏ သဘာပတိ ဖြစ်သူ ကုလသမဂ္ဂအရာရှိထံသို့ ပို့ပေးခဲ့ပါသည်။ တဖန် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးပွဲများတွင် အစိုးရ နှင့် URNG တော်လှန်ရေး အဖွဲ့အကြား ထပ်မံရရှိလာသော နောက်ဆက်တွဲသဘောတူညီချက်များကို အတည်ပြုပေးရန် ASC ညီလာခံသို့ တင်ပြပေးခဲ့ပါသည်။ ဤသို့ပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် နိုင်ငံတစ်လုံးအတိုင်းအတာ နှင့် သဘောတူပါဝင်ခဲ့သော လက္ခဏာကို ဖော်ဆောင်စေခဲ့ပါသည်။ ASC ညီလာခံအနေဖြင့် အတိုက်အခံအဖွဲ့များအကြား အသေးစိတ် ပေါ်လစီ အကြံပေးချက် အတိအကျများကို ဖော်ဆောင်နိုင်ရေးအတွက် အတူတကွ ပူးပေါင်းလုပ်ကိုင်နိုင်ရန် အခွင့်အလမ်းတစ်ခု ဖန်တီးပေးနိုင်ခဲ့ပါသည်။

အခြားပြောင်းလဲမှုများသည် သက်ဆိုင်ရာ သတ်သတ်မှတ်မှတ်ရှိသော သဘောတူညီချက်များနှင့် လုံးဝ တိုက်ရိုက် မပတ်သက်ပဲ ဖြစ်ပေါ်လာခဲ့ခြင်းဖြစ်သော်လည်း ၎င်းသဘောတူညီချက်များ၏ သိသာသော စေ့ဆော်မှု အောက်တွင် ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ရ ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ အစိုးရဖက်မှ ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်များအပေါ် ၎င်းတို့၏ သဘောထား စေတနာကောင်းများကို ပြသရန်အတွက် နှင့် နိုင်ငံတကာ တရားဝင်မှု ရရှိရေးတို့အတွက် စစ်တပ်အနေဖြင့် မတရားစစ်သားစုဆောင်းခြင်းကို ၁၉၉၄ ခုနှစ် အလယ်ပိုင်းတွင် လည်းကောင်း၊ စစ်ကော်မရှင် လူကြီးများစနစ်ကို ၁၉၉၅ ခုနှစ်တွင်လည်းကောင်း ဖျက်သိမ်း ပေးခဲ့သည်။ ထို့ပြင် စစ်တပ်အနေဖြင့် ပြည်သူ့စစ်အဖွဲ့များကိုလည်း ငြိမ်းချမ်းရေး သဘောတူညီချက်များမှ တောင်းဆိုသော ကာလမရောက်မီ ၁၉၉၆ ခုနှစ်၌ပင် ကြိုတင် ဖျက်သိမ်း ပေးခဲ့သည်။

အလားအလာ (Prospects)

ဂွာတီမာလာတွင် လတ်တလော စစ်ပြန်ဖြစ်ရန် အလားအလာအနည်းငယ်မျှသာ ရှိပါသည်။ အကြောင်းမှာ တော်လှန်ရေးအဖွဲ့ နှင့် အစိုးရတို့ အနေဖြင့် ၎င်းတို့လက်အောက်ရှိ စစ်သွေးကြွအဖွဲ့ခွဲများကို ထိန်းချုပ် ထားနိုင်သောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် အကြမ်းဖက်မှုများနှင့် ခြိမ်းခြောက်မှုများဆက်လက် ဖြစ်ပေါ်နေပြီး ပြဿနာများပြန်လည် အစထောင်လာနိုင်မည့် အခြေအနေများ ရှိနေပါသေးသည်။ စစ်တပ်သည် ပြည်တွင်းလုံခြုံရေး အခန်းကဏ္ဍတစ်ခုတွင် ဆက်လက် ပါဝင်နေပြီး နိုင်ငံရေးကို နောက်ကွယ်မှ ပါဝင် ပတ်သက်နေနိုင်သေးသည်။ ထိုသို့ ပါဝင်နိုင်ခြင်းမှာ တစ်ဖက်တစ်ပိုင်းအားဖြင့် ရာဇဝတ်မှုများ၊ ပြန်ပေးဆွဲမှုများနှင့် မူးယစ်ဆေးဝါး မှောင်ခိုတင်သွင်းမှုများ တိုးပွားလာခြင်းကြောင့် တကြောင်းဖြစ်ပါသည်။ အခြားအကြောင်းမှာ မြေယာအငြင်းပွားမှု ဖြစ်နေသော ကျေးလက် ဒေသများတွင် ပြည်သူ့စစ်များကို ဖျက်သိမ်းခဲ့ပြီးနောက် ဖြစ်ပေါ် လာခဲ့သော လုံခြုံရေး လစ်ဟာသွားမှုကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ တချိန်ထဲမှာပင် အတိတ်တွင် ဖြစ်ပျက်ခဲ့သော လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများအပေါ် စစ်တပ်အနေဖြင့် အဓိက တာဝန် ရှိခဲ့ကြောင်းကို တာဝန်ခံလာစေရန် လုပ်ဆောင်နိုင်ခြင်း မရှိသေးပေ။ အကြောင်းမှာ စစ်တပ်၏ နိုင်ငံရေး ဩဇာဆက်လက်တည်ရှိနေမှု နှင့် တရားစီရင်ရေးစနစ်၏ အားနည်းချက်ကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။ ပြည်သူ့ တရားသူကြီး ရုံးကို ဖွဲ့စည်းထူထောင် ပေးနိုင်ခဲ့ပြီး ရာဇဝတ်မှုများနှင့် ပတ်သက်သော ဥပဒေလုပ်ထုံးတို့ စတင် အသက်ဝင်လာပြီး ဖြစ်သော်လည်း တရားမျှတရေးအတွက် ဆုံးဖြတ်ချက်များကိုမူ လွတ်လွတ်လပ်လပ် ချမှတ်နိုင်ရန် အခက်အခဲများစွာ ရှိနေပေသေးသည်။ ရဲတပ်ဖွဲ့များအနေဖြင့်လည်း အဖွဲ့ဝင် မလုံလောက်မှု ဖြစ်နေပြီး စစ်ပုံစံဝင် နေသော

၁၁၀၉၀၀၀၀

အခြားအဖွဲ့ အချို့ နှင့် အချိန်အဆက် ရှိနေသေးသည်။ အမှန်တရား ဖော်ဆောင်ရေး ကော်မရှင်သည် ၁၉၉၇ ခုနှစ် ကတည်းက စတင် လည်ပတ်လာခဲ့သည်။ ကော်မရှင်သည် အကန့်အသတ်များ အောက်တွင် အတိတ် ကာလ ပြစ်မှုကျူးလွန်မှုများကို ခံစားခဲ့ကြရသူများ၏ နှစ်နာမှုများကို လျှော့ပါး သက်သာ လာစေရေး အတွက် ဟန်ချက်ညီအောင် လုပ်နိုင် မလုပ်နိုင်မှာ မသေမချာ ရှိနေသေးသည်။

သဘောတူညီချက်များအနက် တိုးတက်အောင်မြင်မှု အနည်းဆုံး ဖြစ်နေသေးသော ဖြစ်ရပ်များမှာ ဒေသခံတိုင်းရင်း သားများအပေါ် ခွဲခြားဆန့်ကျင်မှုများကို ဖယ်ရှားပစ်ခြင်းနှင့် ကျေးလက်ဒေသများတွင် ဒေသ ဆိုင်ရာ ဆုံးဖြတ်ချက် များပြုလုပ်ခြင်းပုံစံကို ပြောင်းလဲပေးခြင်း လုပ်ငန်းများ ဖြစ်ပါသည်။ စီးပွားရေးပြုပြင် ပြောင်းလဲမှုများမှ အကျိုးအမြတ် များပေါ်ထွက်လာခြင်း၊ စီးပွားရေးတိုးတက်မှု တည်ငြိမ်လာခြင်း နှင့် အစိုးရ အခွန်ဝင်ငွေ တိုးလာခြင်း တို့ဖြစ်ပေါ်လာ ချိန်တွင် လူမှုရေးဆိုင်ရာ သာတူညီမျှမှုကို အထောက်အကူပြုသော ပေါ့လစီများနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ အသုံးစရိတ် မြင့်မားလာခြင်းတို့ကို ဖြစ်ပေါ်လာစေနိုင်သည်ဟု ယခင်ကတွက်ဆထားခဲ့ကြပါသည်။ သို့သော်ငြားလည်း ကွန်ကရက် တွင် ယခင်ကတည်းက အခြေကျနေပြီး အများသူငှာထက်သာသော လူတစ်ဦး၏ အကျိုးစီးပွားများကို ကိုယ်စားပြု သောအုပ်စုများက ဆက်လက် ကြီးစိုးနေပါသေးသည်။ ထိုသို့ဆက်လက်ကြီးစိုးသော အုပ်စုများသည် ရရှိထားသော သဘော တူညီချက်များကို အကောင် အထည် မဖော်နိုင်ရန် ဆန့်ကျင်တိုက်ခိုက်မှုများ ဆက်လက်ပြုလုပ်ရန် သံဓိဋ္ဌာန်ချ ထားကြပုံ ပေါ်ပါသည်။

ဂွာတီမာလာနိုင်ငံတွင် နိုင်ငံရေးပါတီများသည် ၁၉၉၇ ခုနှစ်မှ ၂၀၀၁ ခုနှစ်အတွင်း သဘောတူညီချက်များကို အကောင်အထည်ဖော်ရန် လိုအပ်သော အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၂.၆)ဘီလီယံနဲ့ထိ ထက်ဝက်ကျော်ကို နိုင်ငံတကာ အသိုင်းအဝိုင်းထံမှ အကူအညီတောင်းခံခဲ့ပါသည်။ သို့ရာတွင် ၎င်းလုပ်ငန်းစဉ်သည် ကျယ်ပြန့်လွန်းသော အတိုင်း အတာ တခုရှိ ပြီး အပိုင်းလိုက် အကန့်လိုက် လုပ်ငန်းကွဲများ သီးသန့်ပါဝင်နေပါ သည်။ သို့ဖြစ်ရာ ၎င်းလုပ်ငန်း စဉ်များကို ဂွာတီမာလာနိုင်ငံ တွင် စတင်အကောင်အထည် ဖော်နေပြီးဖြစ် သော်လည်း ရေရှည်တွင် တိုင်းပြည် အနေဖြင့် ရှေးက ကျင့်သုံးခဲ့သော အုပ်ချုပ်မှု ပုံစံကို ပြတ်ပြတ်သားသား ချန်လှပ်ထားခဲ့ရန် ဖြစ်နိုင်/မဖြစ်နိုင်ကိုမူ ၎င်းလုပ်ငန်းစဉ်ကပင် အဆုံးအဖြတ်ပေးပါလိမ့်မည်။ ကြီးမားသော စီးပွားရေး အုပ်စုများ၏ အကျိုးစီးပွားများမှ လွှမ်းမိုးမှု ရှိနေပြီး ဂွာတီမာလာနိုင်ငံရေးသည် အစိတ်စိတ် ကွဲနေသော်လည်း ယခင် ဖယ်ကျန်ခံခဲ့ရသော နိုင်ငံသား အဖွဲ့များအနေဖြင့် ပါဝင်ခွင့်များ ရလာပြီး ဖြစ်ကာ ၎င်းတို့၏ဩဇာကို စတင် အသုံးပြုနိုင်ပြီဖြစ်ပါသည်။

အထက်တွင်ဖော်ပြခဲ့သည့် လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် တွေ့ကြုံရသော ပြဿနာများမှလွဲ၍ ဂွာတီမာလာနိုင်ငံ ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်အနေဖြင့် လုပ်ငန်းစဉ်ပိုင်းများနှင့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်းပိုင်းဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ် များအပေါ်တွင်မူ အသေးစိတ် အလေးအနက် ထားလုပ်ကိုင်နိုင်ခဲ့သော စံတန်ဖိုးများကို ထင်ဟပ်နိုင်ခဲ့ပါသည်။ သို့သော်ငြားလည်း လူမှုရေးမညီမျှမှု ကဲ့သို့သော အဓိကကိစ္စရပ်မျိုးတွင် တိုးတက်မှု အားနည်းနေသေးသည်ဟု ငြင်းခုံပြောဆိုနိုင်ပါသေးသည်။ အဓိက ပါတီကြီးများ၏ အပြင်တွင်ရောက်နေသော် လည်း ဆုံးဖြတ်ချက်များ၏ သက် ရောက်မှု များကို ခံစားနေရသည့် အဖွဲ့များ (မူလ ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၊ အလုပ်သမားသမဂ္ဂများ စသည်ဖြင့်) နှင့် ပတ်သက်ပြီး ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်တွင် မည်မျှမည်မျှ စစ်မှန်သောပါဝင်မှု ရှိသည် /မရှိသည် ဟူသော မေးခွန်းများ ပေါ်ပေါက်လာနေခဲ့ပါသည်။ ဤပြဿနာများအပေါ် အလေးအနက်ထားပြီး ဆက်လက်ဖြေရှင်းရန် မဆောင်ရွက်နိုင် လျှင်သော် လည်းကောင်း၊ ငြိမ်းချမ်းရေး သဘောတူညီမှုများတွင် မျှော်မှန်းထားခဲ့သော လူမှုရေးဆိုင်ရာ ကျယ်ကျယ် ပြန့်ပြန့် ပြောင်းလဲမှုများနှင့် ပတ်သက်ပြီး အဓိပ္ပါယ်ရှိသော တိုးတက်မှုများဖြစ်ပေါ် မလာလျှင်သော်လည်းကောင်း၊ မူလအစပိုင်းတွင် ရရှိခဲ့သော ဒီမိုကရေစီတည်ဆောက်ရေး၏ ဂုဏ်သိက္ခာနှင့် တရားဝင်မှုများမှာ ရေရှည်ခံနိုင်လိမ့်မည် မဟုတ်ပေ။

၀၀၀၀၀၀၀၀

ဖြစ်စဉ်လေ့လာချက် - ဂွာတီမာလာ

REFERENCE AND FURTHER READINGS:

Byrne, Hugh. December 1996. "The Guatemala Peace Accords: Assessment and Implications for the Future". Washington Office on Latin America (WOLA).

Holiday, David. February 1997. "Guatemala's Long Road to Peace", *Current History*. pp. 68-74.

Kovaleski, Serge. "Guatemala Mourns Crusading Bishop". *Washington Post*, 29 April, 1998. p. A23.

McCleary, Rachel. February 1996. "Guatemala: Expectations for Peace", *Current History*. pp. 88-92.

Padilla, Luis Alberto. June 1997. "Peacemaking and Conflict Transformation in Guatemala", Working Paper of the Conflict Early Warning Systems Project (CEWS), University of Southern California, Department of Political Science.

Prado, Tania Palencia and David Holiday. February 1996. *Towards a New Role for Civil Society in the Democratization of Guatemala*. Montreal, Canada: International Centre for Human Rights and Democratic Development.

၄၊ ၁၁။ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှုနေ့စဉ်တိုက် တည်ဆောက်ခြင်း

ပဋိပက္ခတခုမှ ပေါ်ထွက်လာသော နိုင်ငံတနိုင်ငံသည် ရွေးကောက်ပွဲများကို ဆောင်ရွက်နိုင်ရန်လုပ်ငန်းစဉ်များကို တည်ဆောက်ရန် (သို့မဟုတ်) ပြန်လည်အကောင်အထည်ဖော်ရန်လိုအပ်နိုင်သည်။ ဤအခန်းတွင် နိုင်ငံတခု၏ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲခြင်း၏ပုံစံနှင့် ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံသဏ္ဍာန်တို့ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရာတွင် စဉ်းစားရန်လိုအပ်သော အဓိကအကြောင်းအရာများအချို့ကို ကျွန်ုပ်တို့ ထုတ်ဖော်သတ်မှတ်ပါသည်။

- ၄၊ ၁၁၊ ၁ ။ ရွေးကောက်ပွဲလုပ်ငန်းစဉ်၏ သဘောသဘာဝ
- ၄၊ ၁၁၊ ၂ ။ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာစီမံခန့်ခွဲခြင်းအတွက်အရေးပါသော အချက်များ
- ၄၊ ၁၁၊ ၃ ။ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲခြင်း၏ လုပ်ငန်းဆောင်တာများ
- ၄၊ ၁၁၊ ၄ ။ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်း၏တည်ရှိပုံ
- ၄၊ ၁၁၊ ၅ ။ စိုးရိမ် ပူများနှင့်အကျိုးစီးပွားများ
- ၄၊ ၁၁၊ ၆ ။ နိဂုံး

စာပုံး ၁၃ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲခြင်း နိုင်ငံတကာဆိုင်ရာ လမ်းကြောင်းများ (စာမျက်နှာ ၃၁၅- ၃၁၆)

အချိန်ကာလရှည်ကြာနေသော ပဋိပက္ခတခုပေါ်ထွက်လာသည့် နိုင်ငံတနိုင်ငံက စဉ်းစားရမည်ဖြစ်သော အဓိက အကြောင်းအရာများအနက်တခုမှာ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲခြင်းစနစ်၏ သဘောသဘာဝနှင့် သင့်တော်မှု တို့ဖြစ်ကြသည်။ ယခင်ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲခြင်းအား ထိခိုက်ပျက်စီးနိုင်သည့် (သို့မဟုတ်) ဖျက်ဆီးပစ်နိုင်သည့် (သို့မဟုတ်) ပြဿနာဖြစ်ခဲ့မှု ကြောင့် ယင်းအနေဖြင့် ယခင်အစိုးရနှင့်အတူ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခဲ့မှုကြောင့် အများယုံကြည်လက်ခံမှုနှင့် တရားဝင်ဖြစ်မှုတို့ကင်းမဲ့နိုင်သည်။ သို့မဟုတ် အတိုင်းအတာတခုအထိ စိုးရိမ်ပူပန်မှုများကိုဖြေရှင်းရန် တည်ရှိနေသော စီမံခန့်ခွဲခြင်း၏ တစ်စိတ်တစ်ဒေသများကို ပြောင်းလဲရန် ရိုးရှင်းရှင်းရှင်း လိုအပ်နိုင်သည်။ ဤဆုံးဖြတ်ချက်များတွင် နိုင်ငံတနိုင်ငံ၏ ဒီမိုကရေစီ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက် သိသာအရေးပါ သော အကျိုးဆက်များရှိလိမ့်မည်။

သို့သော်တရားဥပဒေပြုခြင်းနှင့်ဆိုင်သောမည်သည့်ဖြည့်ဆည်းခြင်းများကိုမပြုလုပ်မီ လွတ်လပ်ပြီးတရား မျှတသောရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာဖြစ်စဉ်တခု၏ အခြေခံစည်းမျဉ်းများနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို လုံးဝရှင်းရှင်း လင်းလင်းဖန်တီးရမည်။ ထပ်မံ၍ပြောရလျှင် ဤဖြစ်စဉ်ကိုထိန်းသိမ်းရန် အသင့်တော်ဆုံးအဖွဲ့အစည်းနှင့် ၎င်း၏ ကိုယ်ပိုင် လွတ်လပ်ခွင့် နှင့်တည်ရှိမှုအဆင့်အတန်းကိုလည်းဆုံးဖြတ်ရမည်။ ဤဆုံးဖြတ်ချက်များ အပေါ်မူတည်ပြီး ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲခြင်းတရပ်နှင့် ဆက်စပ်နေသောတိကျသော ပြဌာန်းချက်များကို သင့်တော်သည့် တရားဥပဒေပြုခြင်းတွင်

- ရွေးကောက်ပွဲစီမံခန့်ခွဲခြင်းသည် ထူးခြားသည့် ဝိသေသရှိသည်။ ရွေးကောက်ပွဲများအတွက် ပြင်ဆင်ခြင်း (စစ်ပွဲအတွက် ပြင်ဆင်ခြင်းလည်း ဖြစ်ကောင်း ဖြစ်နိုင်သည်မှအပ) သည်အခြားသောအစိုးရဌာန လုပ်ငန်းများနှင့်မတူပေ။ အလွန် အမင်း တိကျသော အချိန်ဇယားတခုပေါ်တွင်လူထောင်သောင်းများစွာ ဖြစ်ပေါ်ရမှုများ ပြုလုပ်ရန်လိုအပ်သည်။ နိုင်ငံတဝှမ်းလုံးတွင် မဲဆန္ဒနယ်မြေ ထောင်ပေါင်းများစွာ သို့မဟုတ် မရေတွက်နိုင်သောပုံစံများ၊ ထောက်ပံ့မှုများ၊ ပစ္စည်းကိရိယာများတပ်ဆင်ခြင်းများ ပို့ဆောင်ခြင်းပေးရန်လိုအပ်သည်။ နယ်မြေသတ်မှတ်ခြင်း၊ မဲဆန္ဒရှင်များအား မှတ်ပုံ တင်ခြင်းနှင့် ရွေးကောက်ပွဲ အာဏာပိုင်များ များစွာသောအခြားနည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာ တာဝန်များသည်လည်း အထူးပြုထား သော တာဝန်များဖြစ်ကြသည်။

- အထူးသဖြင့်အနှိမ်ခံ / အပယ်ခံလူတန်းစားများ၏အခွင့်အရေးကို (လူတိုင်း ချင်းစီ၏အခွင့်အရေးများ) ကျယ်ပြန့်သောလူထုတရပ်လုံး၏ တောင်းဆိုမှုများနှင့် ထိန်းညှိပေးရန် ရွေးကောက်ပွဲအုပ်ချုပ်ရေးမှူး များက ပြုလုပ်နိုင်စွမ်းရှိရမည်။

- အထူးအကျိုးတူစီးပွားများဖြစ်စေခြင်းကို ဆန့်ကျင်သည့်အနေဖြင့် လူထုပိုမို ကောင်းမွန်ရေးအတွက် ပခနကျသော စိတ်ဝင်စားမှုတရပ်ကို ရွေးကောက်ပွဲများကထုတ် ဖော်ရမည်။

- ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာဖြစ်စဉ်ကို ကြိုတင်ခန့်မှန်းနိုင်သည်။ ဥပဒေနှင့်အညီ ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် တရား ဥပဒေစိုးမိုးရေးကို အများစုကလက်ခံနိုင်ပြီး တကမ္ဘာလုံးက ကျင့်သုံးနေကြသည့် နိုင်ငံတခုကိုခွဲခြားပစ် လိုက်သည်။ နိုင်ငံတော်တည်ဆောက်ခြင်း လေ့ကျင့်မှုတခုအဖြစ်အဆုံးစွန်ရှိရမည်။

၄၊ ၁၁။ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲခြင်းများတွင် အလွန်အရေးပါသော အချက်အလက်များ

ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာစီမံခန့်ခွဲရေး အဖွဲ့အစည်းတခု၏အခြေခံကျသော ရည်ရွယ်ချက် မှာ မဲဆန္ဒရှင်များ ကို လွတ်လပ်ပြီးတရားမျှတသော ရွေးကောက်ပွဲ ကျင်းပပြုလုပ်ပေးရန် ဖြစ်သည်။ ဤသို့ ပြုလုပ်ရာတွင် ပြည့်ဝ စွာဖြင့်အကျိုးရှိသော အပြုအမူအားဖြင့် ၎င်း လုပ်ဆောင်ချက်များကို တာဝန်ယူရမည်။ ရွေးကောက်ပွဲ အသီးသီး ဖြစ်စဉ်၏သိက္ခာရှိစွာ တည်တံ့ခိုင်မြဲမှုကို မကျွမ်းကျင်သော ရွေးကောက်ပွဲ အရာရှိများနှင့် မဲလိမ္မော် ပြီး လှည့်ဖျားအမြတ် ထုတ်ချယ်လှယ်သူများမှ လိုလုံ လောက်လောက် ကာကွယ်မှုရှိစေရေး သေချာစေရမည်။ စီမံခန့်ခွဲသူများ၏တာဝန် တွင် ရွေးကောက်ပွဲတခု၏အဖွဲ့အစည်းနှင့် ရွေးကောက်ပွဲ လုပ်ဆောင်မှု ကျင့်ဝတ်များအတိုင်းဆောင်ရွက် စေရေးမှာ ပထမနေရာရှိသည့်ကိစ္စဖြစ်သည်။ ရိုးစင်းသောရွေးကောက်ပွဲတာဝန်တခုကိုတောင်မှ ဖြည့်ဆည်းပေးရန်ပျက်ကွက် မှု(သို့မဟုတ်)လှုပ်ရှားဆောင်ရွက်မှုများသည် ပြုလုပ်ပေး ထားသောဌာနများ၏အရည်အသွေးကို ဆိုးဆိုးရွားရွား ထိခိုက်စေရုံသာမက ရွေးကောက်ပွဲကြီးကြပ်သူများ၏ ကျွမ်းကျင်မှုနှင့်ဘက်မလိုက်မှုတို့အပေါ် လူထု၏ သိမြင်နားလည်ခြင်းကိုလည်းထိခိုက်စေနိုင်သည်။

မည်သည့်လွတ်လပ်ပြီးတရားမျှတသောရွေးကောက်ပွဲနှင့်ရွေးကောက်ပွဲတခုကိုလည် ပတ်နေသော တရားဝင် အပ်နှင်းထားသည့် အဖွဲ့အစည်း၏ အရေးကြီးဆုံးသော ပင်ကိုအရည်အချင်းများတွင်

- လွတ်လပ်ခြင်းနှင့် ဘက်မလိုက်ခြင်း
- လုံလောက်သောအကျိုးရှိခြင်း(အကျိုးများခြင်း)
- ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်သည့် အရပ်သားများရှိခြင်း

၄၊ ၁၁။ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှုစနစ်တစ်ခုကို တည်ဆောက်ခြင်း

- အငြင်းပွားမှုများတွင် ဘက်လိုက်မှုကင်းပြီး လျင်မြန်သော စစ်ဆေးဆုံးဖြတ်ချက်များ
 - တည်ငြိမ်မှုရှိခြင်းနှင့်
 - အမြင်ရှင်းလင်းမှု(ပွင့်လင်းမှုရှိခြင်း) တို့ပါဝင်ကြသည်။
- လွတ်လပ်ခြင်းနှင့် ဘက်မလိုက်ခြင်း

ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းတစ်ခု၏ လုပ်ငန်းဆောင်တာများသည် အခြားမည်သည့်ပုဂ္ဂိုလ် (သို့မဟုတ်) အာဏာပိုင်(သို့မဟုတ်) နိုင်ငံရေးပါတီတို့၏ လမ်းကြောင်းကမူ လွှမ်းမိုးမှုမရှိသင့်ချေ။ ၎င်းသည် နိုင်ငံရေး အရအလေးသာပေးမှု(သို့မဟုတ်) ဘက်လိုက်မှုမရှိပဲ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ရမည်။ ရွေးကောက်ပွဲတစ်ခုကို စီမံခန့်ခွဲခြင်း၏တာဝန်ခံရသည် (သို့မဟုတ်) ကြီးကြပ်ရသည့်အဖွဲ့အစည်းသည် ဝင်ရောက်စွက်ဖက်ခြင်းကင်းစွာဖြင့် ဆောင်ရွက်နိုင်ရမည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ကြီးကိုင်ခြယ်လှယ်ခြင်း၊ ဘက်လိုက်သည်ဟု ထင်မြင်နားလည် ခြင်း (သို့မဟုတ်) ဝင်ရောက်စွက်ဖက်သည်ဟုစွပ်စွဲခြင်းစသည့်မည်သည့်စွပ်စွဲချက်ကိုမဆို တာဝန်ခံသည့်အဖွဲ့အစည်း၏လက်ခံယုံကြည်နိုင်မှုအပေါ်တွင် သာမက ဖြစ်စဉ်တစ်ခုလုံးကိုလည်း တိုက်ရိုက်အကျိုးသက်ရောက်မှု ရှိလိမ့် မည်။ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ယန္တရားပေါ်တွင် နိုင်ငံရေးပါတီတစ်ခု(သို့မဟုတ်) ပါတီများ၏ သတိမူမိလောက်သော သြဇာအာဏာလွှမ်းမိုးမှုသည် (သြဇာလွှမ်းမိုးမှုရှိသည်ဟုယူဆခံရခြင်းသည်) ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်၏ ကျိုးကြောင်းခိုင်လုံမှုကို အလွန်အမင်း ဖျက်သိမ်းအောင် ပြုလုပ်သည် ဟူသော ဥပမာအများအပြားရှိကြသည်။ လွတ်လပ်ပြီးတရားမျှတသော ရွေးကောက်ပွဲများ၏ ဆက်နွယ်နေသော ရှည်လျားသည့်သမိုင်းကြောင်းရှိသည့် ဒီမိုကရေစီများအခြေကျပြီးနိုင်ငံများတွင် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲခြင်းတစ်ရပ်အား ချိုးဖောက်မှု (သို့မဟုတ်) လိမ် လည်မှုအား စွပ်စွဲခြင်းကိုပေါ်ပေါက်လာစေသော ဥပမာများ မကြာခဏရှိနေတတ်ကြသည်။ ဤကဲ့သို့သော စွပ်စွဲမှုများကို နောင်တွင်စုံစမ်းစစ်ဆေးအစီရင်ခံပြီးသောအခါတွင်မူ ဖြစ်စဉ်တစ်ခုလုံးပေါ်တွင် လက်ခံယုံကြည်မှုကို မဖြစ်မနေ(ရုပ်သိမ်းသွားအောင်)လုပ်ရန်မလိုအပ်တော့ပေ။ မည်သို့ဆိုစေ ဒီမိုကရေစီဖွံ့ဖြိုးဆဲနှင့် ပေါ်ထွက်စ နိုင်ငံများတွင် အလွန်အကျွံ သြဇာသုံးစွဲမှုနှင့် ဘက်လိုက်မှုရှိသည်ဟူသော စွပ်စွဲချက်များတွင် ပိုမိုကြီးမားသော ထိခိုက်ပျက်စီးမှုမှာ အတိုင်းအဆရှိနေကြသည်။ ဤသို့အားဖြင့်ဖြစ်စဉ်တစ်ခုလုံးအား သိကွာရှိသော လက်ခံနိုင်ဘွယ်ရှိသော ဆုံးဖြတ်ချက်များအား ပိုမိုလွယ်ကူစွာ လက်ခံမှုဆီသို့ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ ရွေးကောက်ပွဲရ လာဒ်များနှင့် တစ်ခုလုံးဆိုင်ရာ ဖြစ်စဉ်များအား အကန့်အသတ်ဖြင့် လက်ခံမှုတစ်ခုအလွဲမရှောင်သာပေါ်ထွက်လာစေသည်။

အကျိုးများရှိခြင်း

၎င်းသည် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာဖြစ်စဉ်၏တစ်ခုလုံး အတိုင်းအတာရှိသည့် ယုံကြည်လက်ခံမှုတွင် တဆက် တစပ်တည်းပေါင်းစပ်ထားသော အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုဖြစ်သည်။ ထပ်ခါတလဲလဲစွပ်စွဲချက်များနှင့် မကျွမ်းကျင်ခြင်း၏ ဥပမာများကို ကြုံတွေ့ရာတွင် ၎င်း၏အများယုံကြည်လက်ခံမှုကို ထိန်းသိမ်းရန် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းအတွက်အခက်အခဲရှိသည်။ နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာပျက်စီးမှုနှင့်ပြဿနာများသည် ဥပဒေနှင့်အမိန့်အာဏာ ၏ ပရမ်းပတာဖြစ်ခြင်းနှင့်ပျက်စီးခြင်းကို ဦးတည်နိုင်သော၊ ဦးတည်မှုရှိသော ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ဖြစ်စဉ်တစ်ခုကို အကျိုးအမြတ်ရှိခြင်းက အရေးပါသည်။ အမှုထမ်းများ၊ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာကျွမ်းကျင်သည့်ပညာရှင်များ၊ အရင်း အမြစ်များကဲ့သို့သောအကျိုးအမြတ်များနှင့် ပိုမိုအရေးကြီးဆုံးမှာ ရွေးကောက်

ပွဲကိုစည်းရုံးရန် လုံလောက်သော အချိန်တို့အပေါ် အချက်အလက်များစွာတို့က သက်ရောက်မှု ရှိသည်။

ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်သည့် ပုဂ္ဂိုလ်များ

ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံတစ်ခု၏ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ခြင်းအတွက် ရွေးကောက်ပွဲများသည် အလွန်အရေးပါ သည်။ ရွေးကောက်ပွဲ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ၏ အတွေ့အကြုံများနှင့် လွတ်လပ်ပြီး တရားမျှတ သောရွေးကောက်ပွဲ ဒဿနိကဗေဒတို့တွင် မြှုပ်နှံဆည်းပူး နေသော ကျွမ်းကျင်သည့် အုပ်စုတစ်ခုက ဖြစ်စဉ်ကို ကျင့်ဝတ်ကောင်းမွန်စေရန်နှင့် ထိန်းသိမ်းရန်တို့ကို အာမခံခြင်းသည် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင် ရာဖြစ်စဉ်ကို ထိန်းသိမ်းရန်နှင့် အထောက်အကူပြုရန် လုပ်သားများအဖြစ် အမြဲတမ်းနှင့် အဆင့်မြင့်မြင့် လေ့ကျင့်ပေးထားပြီး ကော်မတီဖွဲ့ထားသော ကျွမ်းကျင်သူပညာရှင်များ ရှိခြင်း၏ အကျိုးကျေးဇူးမှာ ထင်ရှားလှသည်။ ကနေဒါနိုင်ငံ ရွေးကောက်ပွဲများနှင့် သြစတြေးလျနိုင်ငံ ရွေးကောက်ပွဲ ကော်မရှင်တို့ကဲ့သို့သော အမြဲတမ်းနှင့် ပညာရှင်ပိုင်းဆိုင်ရာ ရွေးကောက်ပွဲ စီမံခန့် ခွဲခြင်းရှိသော နိုင်ငံများတွင် အကျိုးကျေးဇူးများကို တွေ့မြင်နိုင်သည်။ ဤနိုင်ငံများရှိ ရွေးကောက်ပွဲ ဆိုင်ရာကျွမ်းကျင်သူ ပညာရှင်များကို အာဂျ၊ ပစိဖိတ်၊ အာဖရိက၊ လက်တင်အမေရိကနှင့် ယခင်ဆိုဗီယက် ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံများရှိ ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံ အများအပြားတွင် ထုတ်သုံးလာကြသည်။ အမြဲတမ်းကော်မရှင် အများအပြားသည် အလွန်အမင်းတိုးတောင်းသည့် ကြေငြာချက်နှင့် ရွေးကောက်ပွဲ ကျင်းပမည့်ရက်၏ အစိုးရမှ ညွှန်ကြားချက်တို့အပေါ်တွင် ရွေးကောက်ပွဲတစ်ခုကို စည်းရုံးနိုင်ကြသည်။ အကျိုးကျေးဇူးအားဖြင့် ၎င်းတို့သည် အမြဲတမ်းအဆင်သင့် အခြေအနေတွင် ရှိကြသည်။

အစိုးရဝန်ကြီးအားဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲကို စည်းရုံးကြသော ဥရောပနိုင်ငံများ (ဥပမာ စကင်ဒေးနေ ဗီးယမ်နိုင်ငံများနှင့် ပြင်သစ်) အများအပြားတွင်တောင်မှ ရွေးကောက်ပွဲကို အချိန်ပြည့် ထိန်းသိမ်း ခြင်းနှင့် ရွေးကောက်ပွဲ၏ကျင့်ဝတ်များဖြင့် တာဝန်ယူရသော ဝန်ကြီးဌာနအတွင်းတွင် အမြဲတမ်း အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုရှိသည်ကို သတိပြုသင့်သည်။

ဘက်မလိုက်ခြင်းနှင့် လျင်မြန်သော စီရင်ဆုံးဖြတ်ချက်များ

ပါတီများအကြား စည်းကမ်းချိုးဖောက်ခြင်းနှင့် အငြင်းပွားမှုများကို စွပ်စွဲခြင်းကဲ့သို့သော ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ တိုင်တန်းသူများကို ဖြစ်စဉ်လည်ပတ်ရန်နှင့် စီရင်ဆုံးဖြတ်ရန် အထူးပြုလုပ် ထားသော ယန္တရားအတွက် သို့မဟုတ် ရွေးကောက်ပွဲ စီမံခန့်ခွဲခြင်း အဖွဲ့အစည်းနှင့် သေချာပေါက် ဆက်စပ်မှု ရှိရန်တို့အတွက် ထောက်ပံ့ခြင်းကို ဖန်တီးသင့်သည်။ နိုင်ငံရေးပါတီများ နှင့် အထွေထွေ လူထုအဓိက အဖွဲ့အစည်းများသည် လျင်မြန်၍ အကျိုးရှိသော အပြုအမူနှင့် တရားစီရင်ရေး သို့မဟုတ် ၎င်းတို့ သစ္စာရှိသော အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုအားဖြင့် ကြားနာကြသော တိုင်တန်းသူများရှိရန် အခွင့်ရှိကြသည်။

တရားစီရင်ရေးတွင် အများယုံကြည်လက်ခံမှု နည်းပါးသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများတွင် ကွဲပြားသော စီရင်ဆုံးဖြတ်ချက် ဖြစ်စဉ်တစ်ခုကို ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာများအတွက် တည်ထောင်သည်ကို နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ပါဝင်ဆောင်ရွက်သူများက အပြင်းအထန် တောင်းဆို ကြပြီးဖြစ်သည်။ ကြီးမားသည့် အစိတ်အပိုင်းတွင် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲခြင်း၏ အများယုံကြည်လက်ခံမှုသည် ရွေးကောက်ပွဲနှင့် ဆက်စပ်နေသော တိုင်တန်းသူများကို ကိုယ်တိုင်ယုံကြည်ရန် ၎င်း၏စွမ်းရည်ပေါ်တွင် မူတည်သည်။ အသွင်ကူးပြောင်းရေး ကာလအတောအတွင်း မကြာခဏ တည်ရှိသော စိုးရိမ်ပူပန်နှင့် သံသယရှိခြင်းတို့ကို ပေးသော လွတ်လပ်ပြီး တရားမျှတသော ရွေးကောက်ပွဲများကို သေချာစေရန်မှာ လူထု၏မျှော်လင့်ချက်များကို

၄၊ ၁။ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှုစနစ်တစ်ခုကို တည်ဆောက်ခြင်း

ရရှိရန် အရင်းအမြစ်များနှင့် တရားစီရင်ရေးနှင့်ဆိုင်သော အကန့်အသတ် (အတိုင်းအတာ) အား ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အဖွဲ့ အစည်းကို ပေးသင့်သည်။ ၁၉၉၄ ခုနှစ် တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ၏ ပထမဆုံး ဒီမိုကရေစီ ရွေးကောက်ပွဲများတွင် ပါတီများအားဖြင့် ၎င်းရမ်းထားသော ယန္တရားများအနက်တစ်ခုမှာ တစ်လုံးကို စီမံခန့်ခွဲခြင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ဖြစ်စဉ်၏ကျင့်ဝတ်များကို ကြီးကြပ်နိုင်ရန်နှင့် ၎င်း၏ အမြင်အားလုံးတွင် လွတ်လပ်ပြီးတရားမျှတသော ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ကော်မရှင် အတွင်း ဌာနချုပ်တစ်ခုကို တည်ထောင်ရန်ဖြစ်သည်။

အမြင်ရှင်းလင်းမှု

ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ဖြစ်စဉ်တစ်ခု၏ အများဆုံးကြည့်လက်ခံမှုသည် ရွေးကောက်ပွဲ ဆိုင်ရာ တည်ဆောက်ပုံနှင့် ဖြစ်စဉ်များ၏ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ခြင်းလုပ်ငန်း ဆောင်ရွက်ခြင်းတွင် ပါဝင် ဆောင်ရွက်ကြသော အစိုးရနှင့် လူထုအဓိက အဖွဲ့အစည်းမှ အားလုံးနှင့် ဆက်စပ်နေသော အုပ်စုများအပေါ် အနှစ်သာရအားဖြင့် မူတည်သည်။ ဤအသိအမှတ်ပြုမှုတွင် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲခြင်း၊ နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် လူထုအဖွဲ့အစည်းများအကြား အမြဲတမ်းဆွေးနွေးတိုင်ပင် ခြင်း၊ ဆက်သွယ် ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းတို့၏ တန်ဖိုးတို့ကို အလေးမထားလွန်း နိုင်ချေ။ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲခြင်းတစ်ခု၏ တရားဝင်ဥပဒေပြုမှုဆိုင်ရာ ကိုယ်ထည်၏ပုံစံ တွင် ဤရှုထောင့်က အတိုင်းအတာတစ်ခုသော အာရုံစိုက်မှုကို လက်ခံသင့်သည်။

၄၊ ၁။ ၃။ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲခြင်း၏ လုပ်ဆောင်ချက်များ

ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲခြင်း အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု၏ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ချက်များ သည် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံနှင့် တစ်နိုင်ငံ အမျိုးမျိုးရှိကြသည်။ ဥပမာ အချို့နိုင်ငံများတွင် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းက ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အငြင်းပွားမှုများအား စီရင်ဆုံးဖြတ်ခြင်းကို ကိုင်တွယ်သည်။ တချိန်တည်းမှာပင် အခြားနိုင်ငံများက ၎င်းတို့ကို ပြည်ပသို့ ရွှေ့ပြောင်းထားသည့် ဖွဲ့စည်းပုံအားဖြင့် ကိုင်တွယ်ကြသည်။ နိုင်ငံအများအပြားတွင် မဲဆန္ဒရှင်ပြည်သူများ၏ စည်းနှောင်မှုကို ပြဌာန်းသော ကွဲပြားသည့် ဒီပဲခိုးခြားသတ်မှတ်ခြင်း ကော်မတီများ ဒါရှိကြသည်။ တာဝန်ခံမှုများ၏ ဌာနမှာလည်း အမျိုးမျိုးရှိနိုင်သည်။ ဥပမာ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲခြင်း အဖွဲ့အစည်းက ရွေးကောက်ပွဲများအတွက် တစ်လုံးအတိုင်းအတာကို ကြီးကြပ်ခြင်း သို့မဟုတ် ထိန်းကျောင်းခြင်း အခန်းကဏ္ဍရှိနိုင်သည်။ တချိန်တည်းမှာပင် အစိုးရဝတ်ကြီးတစ် ခု သို့မဟုတ် ဌာနတစ်ခုက စီမံခန့်ခွဲ မှုနှင့်ဆိုင်သော လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ခြင်းများကို တာဝန်ယူနိုင်သည့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ကော်မရှင်တစ်ခုအတွင်း ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ဌာနများကို တည်ထောင်ရသော ဒေသများမှာ အနည်းဆုံး ရှစ်ဒေသရှိကြသည်။

- နိုင်ငံတစ်လုံးလုံးတွင် အမှုထမ်းများကို စုဆောင်းရန်နှင့် လေ့ကျင့်ပေးရန် အမှုထမ်းဌာနတစ်ခု
- ဘဏ္ဍာငွေထိန်းသိမ်းရန် ဘဏ္ဍာရေးဌာနတစ်ခု
- ပုံမှန်လည်ပတ်ခြင်းကို မူကြမ်းရေးဆွဲခြင်း၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ တိုးတက် လာခြင်းနှင့် တိုင်တန်းသူများကို လေ့လာသုံးသပ်ခြင်းတို့အတွက် ဥပဒေဌာနတစ်ခု
- တိုင်တန်းသူများကို ပြန်လည်လေ့လာရန် စုံစမ်းရေးဌာနတစ်ခု
- လုပ်ငန်းလည်ပတ်ခြင်း၊ ဆက်သွယ်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ရွေးကောက်ပွဲ ပစ္စည်း များကို ဖြန့်ဝေခြင်း၏ စီမံခန့်ခွဲခြင်းအတွက် တာဝန်ခံသော ထောက်ပံ့ပို့ဆောင်ရေး နှင့် စီမံခန့်ခွဲရေး ဌာနတစ်ခု

- ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်များနှင့် စာရင်းအင်းများ လည်ပတ်ခြင်းအတွက် မှတ်တမ်းစုဆောင်းခြင်း သို့မဟုတ် သတင်းနည်းပညာ ဌာနတခု
- ပညာပေး အစီအစဉ်များ တိုးတက်ရန်နှင့် ကော်မရှင်အားဖြင့် ရယူထားသော ဆုံးဖြတ်ချက်များကို ဖြန့်ဝေရန် သတင်းနှင့် လူထုဆက်ဆံရေး ဌာနတခု
- အစိုးရ၊ လွှတ်လပ်သောဌာနများနှင့်အတူ အပြန်အလှန် အကျိုးပြု ဆောင်ရွက်ခြင်း အတွက် မဟာမိတ်ဆက်ဆံရေး ဌာနတခု

၄၊ ၁၁။ ၄။ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်း၏ တည်ရှိပုံ

တချိန်က ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းတခု၏ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ခြင်းများနှင့် သွင်ပြင် လက္ခဏာများကို အလေးအနက် စဉ်းစားကြပြီးဖြစ်သည်။ အဖွဲ့အစည်း၏ တည်ရှိသော နေရာကို ပြဌာန်းရန် လိုအပ်သည်။ အရိုးရှင်းဆုံး ပုံစံအားဖြင့် ထားရှိရန်မှာ ပြိုင်ဆိုင်နေသော အမြင်နှစ်ခုရှိ သည်။ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ကော်မရှင်တခုတွင် အစိုးရအတွင်း သို့မဟုတ် အစိုးရ အပြင်ဘက်၌ ဖြစ်သည်။ သို့သော် အချက်အလက်များနှင့် ပတ်ဝန်းကျင် အခြေအနေ အမျိုးမျိုးကို အခြေခံသော ဤအမြင်နှစ်ခုပေါ်တွင် အနှစ်သာရအားဖြင့် ပုံစံအမျိုးမျိုးရှိကြသည်။ အောက်တွင် ၎င်းတို့၏ အကြောင်းအရာ လေးချက်ကို ဆွေးနွေးထားသည်။

အစိုးရချဉ်းကပ်မှု

ပထမပုံစံသည် အစိုးရဝန်ကြီး ဌာနတခုအတွင်းတွင် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းမှာ တည်ရှိ၍ တာဝန်ကို အောင်မြင်စေရန် ရွေးကောက်ပွဲများ၏ ကျင့်ဝတ်များနှင့် ထိန်းသိမ်းဆောင် ရွက်ခြင်း၊ ထိုဝန်ကြီးဌာနနှင့် ပြည်သူ့ဌာနများ၏ အရင်းအမြစ်အားလုံးကို သုံးစွဲခြင်း၏တာဝန်ခံရှိမှု နှင့်အတူ တာဝန်ခံသည်။ အတတ်-
ပညာပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် နိုင်ငံရေးအရ ကြားနေခြင်းကဲ့သို့သော ပြည်သူ့ဌာနများကို အသိအမှတ်ပြုသော နေရာတို့တွင် အမှန်အားဖြင့် ဤစနစ်သည် ကောင်းစွာ အလုပ်လုပ်သည်။ ၎င်းကို အနောက်ဥရောပနိုင်ငံ အများအပြားတွင် အသုံးပြုကြသည်။

ကြီးကြပ်မှုနှင့်ဆိုင်သော သို့မဟုတ် တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာ ချဉ်းကပ်မှု

အထက်ပါ ပုံစံအမျိုးမျိုး ကွဲပြားမှုမှာ အစိုးရဝန်ကြီးဌာနတခုကို ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ဖြစ်စဉ်၏ ကျင့်ဝတ်များနှင့် တာဝန်ပေးအပ်သည်။ သို့သော် ၎င်းကို လက်ရွေးစင်တရားသူကြီးများ ပါဝင်သော လွှတ်လပ်သည့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ကော်မရှင်တခုအားဖြင့် ကြီးကြပ်သည် (ဥပမာ ပါကစ္စတန် နှင့် ရိုမေးနီးယားနိုင်ငံများရှိ ပြဿနာများ)။ ကော်မရှင်၏ တာဝန်မှာ ဆက်စပ်နေသော အစိုးရ ဝန်ကြီးဌာနအားဖြင့် ပြုလုပ်သော ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ဖြစ်စဉ်၏ကျင့်ဝတ်စည်းကမ်းများကို ကြီးကြပ်ပေးရန်နှင့် ကြည့်ရှုစစ်ဆေးပေးရန်ဖြစ်သည်။

လွှတ်လပ်သော ချဉ်းကပ်မှု

တတိယပုံစံမှာ လွှတ်လပ်သော ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ကော်မရှင်တခုကို ဖွဲ့စည်းတည်ထောင် သည်။ ၎င်းသည် ဝန်ကြီးတဦး၊ လွှတ်တော် ကော်မတီဝင်တဦး သို့မဟုတ် လွှတ်တော်သို့ တိုက်ရိုက်တာဝန်ခံမှုရှိသည်။ အချို့ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ကော်မရှင်များက ခရိုင်စီမံခန့်ခွဲရေးနှင့် ဒေသဆိုင်ရာ အာဏာပိုင်များမှ အစိုးရ အရင်းအမြစ်များကို သုံးစွဲကြသည် (ဥပမာ အိန္ဒိယ)။ အခြားအကြောင်းအရာများတွင် ကော်မရှင်သည် နိုင်ငံတော်အဆင့်၊ ခရိုင်အဆင့်နှင့် ဒေသဆိုင်ရာ အဆင့်တို့၌ (ဥပမာ သြစတြေးလျ) ၎င်းတို့ကိုယ်ပိုင် အခြေခံ အဆောက်အအုံများကို တည်ထောင် နိုင်သည်။ အခြားအကြောင်းအရာများတွင် လွှတ်လပ်သော ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ကော်မရှင်များ

၄၊ ၁၁။ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှုစနစ်တစ်ခုကို တည်ဆောက်ခြင်း

သည် အစိုးရအုပ်ချုပ်ရေးမှ ဘဏ္ဍာရေးနှင့် စီမံခန့်ခွဲရေး လွတ်လပ်မှုများ၏ ခိုင်မာသော အဆင့်အတန်းတစ်ခုရရှိရန်မှာ လိုအပ်သည်။ သို့သော် ၎င်းတို့သည် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာနှင့် နိုင်ငံရေး အရ လွတ်လပ်သည့် အချိန်တိုင်းမှာပင် လွတ်တော်အားဖြင့် ပြဌာန်းသော တင်းကျပ်သည့် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ထိန်းချုပ်မှုများ၏ ဘက်လိုက်မှုများ ၎င်းတို့တွင် ကျန်ရှိသည်။

ပါတီစုံချဉ်းကပ်မှု

စတုတ္ထပုံစံမှာ မှတ်ပုံတင်ထားသော နိုင်ငံရေးပါတီများအားလုံးက နိုင်ငံတော် ရွေးကောက်ပွဲ ကော်မရှင်သို့ ကိုယ်စားလှယ်များကို ရွေးချယ်သတ်မှတ်မှု ရှိရန်ဖြစ်သည်။ ဤသည်မှာ များစွာသော အကျိုးတူစီးပွားများ ပြုသူများကို ကော်မရှင်တွင် ကိုယ်စားပြုကြရ၍ ပါတီအသီးသီး ကော်မရှင်၏ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ပက်သက်သော ကြီးကြပ်ရေးတာဝန်ပုံစံအချို့ကို လေ့ကျင့်နိုင်သည်မှာ သေချာစေရမည်။ ဤအရာနှင့်ဆက်စပ်နေသော ပြဿနာမှာ အသွင်ကူးပြောင်းရေး အခြေအနေများတွင် ပါတီအရေအတွက်သည် တဟုတ်ထိုးများပြား လာသည်။

၄၊ ၁၁၊ ၅။ ကြောက်ရွံ့မှုများနှင့် စိုးရိမ်ပူပန်မှုများ

ရွေးကောက်ပွဲဖြစ်စဉ်တိုင်းတွင် အထူးသဖြင့် အသွင်ကူးပြောင်းကာစ နိုင်ငံများတွင် အလားအလာ ရှိသော ချိုးဖောက်မှု သို့မဟုတ် မကျွမ်းကျင်မှု၏ နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာ သို့မဟုတ် စီမံခန့်ခွဲရေး ဆိုင်ရာနယ်ပယ်များနှင့် တစ်ခုတစ်ခုသော ပါတီတစ်ခု သို့မဟုတ် မဲဆန္ဒရှင် ပြည်သူများ၏ စံပြုထားသော အကျိုးတူစီးပွားများကို ရောင်ပြန်ဟတ်စေသည့် အရာများနှစ်ခုစလုံးနှင့် ဆက်စပ်နေသော အမှန်တကယ် ကြောက်ရွံ့မှုများနှင့် စိုးရိမ်ပူပန်မှုများ မကြာခဏရှိကြသည်။ ရွေးကောက်ပွဲဖြစ်စဉ်၏ ပေါင်းစပ်ထားခြင်းများကို သဘောတူညီခြင်း မရရှိပဲ ရွေးကောက်ပွဲဖြစ်စဉ် တစ်ခုလုံး၏ တရားဝင်ဖြစ်မှုကို အကျိုးသက်ရောက်မှု မရှိခင် ထူးခြားသောအကျိုးတူစီးပွားများ သို့မဟုတ် စိုးရိမ်ပူပန်မှုများကို ရေးသားရန်မှာ မရှိမဖြစ်အရေးကြီးသည်။ ပုံစံကျသော ကြောက်ရွံ့မှုများနှင့် စိုးရိမ်ပူပန်မှုများတွင်

- ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အမှုထမ်းများသည် ပြင်ပမှ သတ်မှတ်သည်ထက် လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုမှ သို့မဟုတ်/နှင့် ဆက်စပ်နေသူများ ဖြစ်ကြသည်ဟူသော စိုးရိမ်ပူပန်မှုများ
- ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အရာရှိများနှင့် ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံများသည် အမြဲတမ်း ထားရှိသင့်သည်။ ၎င်းတို့သည် ကွဲပြားခြားနားသော အခြေအနေများ အလျောက် ပြောင်းလဲမှုများ ဖြစ်ပေါ်တတ်သည့် ကြားကာလအကျိုးဝင်မှုများ မဖြစ်သင့်ပါ။
- ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ဖြစ်စဉ်များနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အရာရှိများ၏ လေ့ကျင့်မှုများ မရှိခြင်းနှင့် စည်းကမ်းမရှိခြင်းများ
- ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ တိုင်ကြားမှုများနှင့် စပ်လျဉ်း၍ မြန်မြန်နှင့် ထိထိရောက်ရောက်နှင့် အပြည့်အသ ကြားနာစစ်ဆေးမှု ပြုနိုင်သော စနစ်တရပ်အတွက် လိုအပ်မှုများ
- ဖြူးနီးတီးမှုနှင့် လိမ်လည်တင်ပြမှုကို ရှောင်ရှားပြီး အသုံးစရိတ်ကို အနိမ့်ဆုံး ထားရှိရန် လိုအပ်မှု
- ရွေးကောက်ပွဲ ဖြစ်စဉ်တွင် ပါတီတစ်ခုတည်းက လွှမ်းမိုးမှု ဖြစ်နိုင်သည့် ကိစ္စ
- ပြည့်ဝသော လွတ်လပ်ခြင်းနှင့် တစ်လုံးတစ်စည်းတည်းဖြစ်ခြင်းတို့

မဖြစ်ပေါ်နိုင်သည့် အခြေအနေများနှင့် စပ်လျဉ်းသော ကိစ္စ

- ပြည်နယ်နှင့် နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ ရွေးကောက်ပွဲများအကြား ညှိနှိုင်းရန်အတွက် လိုအပ်မှုရှိ သည့်နည်းတူ ဒေသဆိုင်ရာ အစိုးရရွေးကောက်ပွဲများနှင့် ၎င်းတို့၏ဆက်ဆံရေးများတွင် ညှိနှိုင်းမှုများအတွက် လိုအပ်မှုများ

- တာဝန်ရှိဆဲ ပါတီများက အစိုးရ၏ အရင်းအမြစ်များကို ယင်း၏အားသာမှုရရှိရန်အတွက် အလွဲသုံးမှုနှင့် အမြတ်ထုတ်မှုဆိုင်ရာ ကိစ္စ

ဤစိုးရိမ်ပူပန်မှု တစ်စုံတစ်ရာကို အလေးအနက် စဉ်းစားရန်မှာ အရေးကြီးသည်။ ဤအသိအမှတ် ပြုမှုတွင် နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများအကြား အမြဲတမ်း ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ခြင်း၊ ဆက် သွယ်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းတို့၏ တန်ဖိုးတို့ကို ပြန်လည်အလေးထားရန်မှာ လိုအပ်သည်။

REFERENCIAS BIBLIOGR`FICAS Y LECTURAS ADICIONALES

Dundas, Carl W. 1993. Organising Free and Fair Elections at Cost Effective Levels. London: Commonwealth Secretariat.

Trabajo presentado por Garber, Larry (USAID) al African Election Administrators Colloquium in Victoria Falls, Zimbabwe, November, 1994.

Goodwin-Gill, Guy S. 1994. Free and Fair Elections in International Law. Geneva: Inter-Parliamentary Union.

Jaramillo, Juan. Los Organos Electorales Supremos, en Tratado de Derecho Electoral Comparado de América Latina, Nohlen, Dieter; Picado Sonia; Zovatto, Daniel (Compiladores). Instituto Interamericano de Derechos Humanos, Tribunal Electoral del Poder Judicial de la Federación, Instituto Federal Electoral, Fondo de Cultura Económica, México, 1998.

Lpez-Pintor, Rafael. Electoral Bodies as Institutions of Governance, United Nations Development Programme. Bureau for Development Policy Management Development and Governance Division.

Pastor, Robert A. The Role of Electoral Administration in Democratic Transitions: Implications for Policy and Research, Democratization, Vol. 6, No. 4 (Winter 1999/2000)

၄၊ ၁၁။ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှုစနစ်တစ်ခုကို တည်ဆောက်ခြင်း

ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်း - ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာဦးတည်ခံ-
ပျက်များ

ဒီမိုကရေစီ တည်ထောင်ပြီး နိုင်ငံများတွင် နိုင်ငံတော်အစိုးရ အမှုထမ်းများနှင့် ဒေသ-
ဆိုင်ရာ အစိုးရအမှုထမ်းများက ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲခြင်းကို မကြာခဏ
ကိုယ်တူယုံကြည်သည်။ တချိန်တည်းမှာပင် သာမန်တရားရုံးများက ၎င်းတို့တွင်
တရားမျှတမှုနှင့် ဘက်မလိုက်မှုအစဉ် အလာ ရှိကြ၍ ယေဘုယျအားဖြင့် မဲဆန္ဒရှင်များ၏
ယုံကြည်ချက်ကို ရရှိထားကြသည့် အလျောက် အငြင်းပွားမှုများကို ဖြေရှင်းပေးကြသည်။

အခြားတဘက်တွင်လည်း ဒီမိုကရေစီထွန်းကားစ နိုင်ငံများ၌ လွတ်လပ်သော
ရွေးကောက်ပွဲ ဆိုင်ရာ ကော်မရှင်တစ်ခုကို ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ကြခြင်းများ
တိုးတက်ဖြစ်ထွန်းသည့် အစဉ်အလာ လမ်းကြောင်းတစ်ခု ဖြစ်ပေါ်လျက်ရှိသည်။
ဤဖြစ်ထွန်းမှုကို လွတ်လပ်ခြင်း၊ အပြည့်အဝ ဆောင်ရွက် နိုင်စွမ်းရှိခြင်းဟူသော
အစဉ်အလာများကို တည်ဆောက်ရာတွင် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ဖြစ်စဉ် တလျောက်တွင်
မဲဆန္ဒရှင်များနှင့် ပါတီများ၏ ယုံကြည်မှုကို တည်ဆောက်ခြင်း ကဲ့သို့ပင် အရေးကြီးသော
ခြေလှမ်းတစ်ခုအဖြစ် ရှုမြင်ကြသည်။ မကြာခင်နှစ်များက ပေါ်ထွက်လာခဲ့သော
ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံသစ် အများစုတွင် လွတ်လပ်သောရွေးကောက်ပွဲ ကော်မရှင်များကို
ရွေးချယ်ပြု ဌာန်းလျက်ရှိသည်။ ၎င်းတို့၏ ခက်ခဲသော သို့မဟုတ် ကြားကာလအခြေ-
အနေများတွင် အပြုသဘော ပါဝင်မှုကို ကြည့်မြင်နိုင်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ၁၉၉၃ခုနှစ်
ဘင်္ဂလားဒေ့ရှ်နိုင်ငံ ပါလီ မန်ရွေးကောက်ပွဲနှင့် ၁၉၉၂ ခုနှစ် ဂါနာနိုင်ငံ
သမ္မတရွေးကောက်ပွဲများ အတောအတွင်းတွင် လည်းကောင်း၊ ထိုအတူ နမ်မီးဘီယား၊
တောင်အာဖရိကနှင့် မိုဇမ်ဘစ်နိုင်ငံတို့တွင် ကျင်းပသော ဒီမိုကရေစီ စနစ်ကျသည့်
ပထမဆုံးရွေးကောက်ပွဲများတွင် ဖြစ်ပါသည်။

အာဖရိကတိုက်။ ။ အာဖရိကတိုက်တွင် အထူးသဖြင့် တောင်အာဖရိကနိုင်ငံတွင်
ပေါ်ထွက်လာသော လမ်းကြောင်းသည် လွတ်လပ်သော ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင်များ
ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခြင်းဆီသို့ ဦးတည်လျက်ရှိပါသည်။ ယင်းကော်မရှင်များသည် ထို-
အချိန်ကာလ အစိုးရများနှင့် ၎င်းတို့၏ ဆက်ဆံရေး အနေအထားတွင်
ကိုယ်ပိုင်လုပ်ဆောင်နိုင်မှု အခွင့်အာဏာရရှိသည့် အနေအထား ကွဲပြားခြားနားမှုများ
ရှိပါသည်။ ဥပမာ တောင်အာဖရိက၊ နမ်မီးဘီယား၊ ဂါနာ၊ မာလာဝီ၊ မောရိုရှို နှင့်
မိုဇမ်ဘစ်နိုင်ငံများတွင် ဖြစ်ပါသည်။

အာရှတိုက်။ ။ အိန္ဒိယနှင့် သီရိလင်္ကာနိုင်ငံ အပါအဝင် အာရှဒီမိုကရေစီနိုင်ငံ
အရေအ တွက်တစ်ခုတွင် လွတ်လပ်သော ရွေးကောက်ပွဲ ကော်မရှင်များသည်
နှစ်ပေါင်းတာရှည်စွာ တည်ရှိနေသည့် သွင်ပြင်လက္ခဏာတရပ်ဖြစ်သည်။ ထိုင်းနိုင်ငံနှင့်
ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံကဲ့သို့သော ပေါ်ထွက်လာဆဲ အာရှဒီမိုကရေစီနိုင်ငံများတွင်လည်း
လွတ်လပ်သော ရွေးကောက်ပွဲ ကော်မရှင် တရပ်တည်ဆောက်ခြင်းလမ်းကြောင်းကို
လိုက်ပါလျက်ရှိသည်။

ဓနသဟာယနိုင်ငံများ။ ။ ဓနသဟာယနိုင်ငံများ ဥပမာ ဩစတြေးလျ၊
ကနေဒါနှင့် အိန္ဒိယ အပါအဝင် အာဖရိက ဓနသဟာယနိုင်ငံများ၏
အရေအတွက်တစ်ခုတည်း ၎င်းတို့၏ ရွေးကောက်ပွဲ ဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းစဉ်များကို
စီမံအုပ်ချုပ်ရာတွင် အသုံးပြုရန်အတွက် လွတ်လပ် သော ရွေးကောက်ပွဲ ကော်မရှင်တရပ်
ချမှတ်ဖွဲ့စည်းခြင်းကို အလေးပေးသည့် ရည်ရွယ်မှုများ ရှိသည်။

ဥရောပအရှေ့ပိုင်းနိုင်ငံများ။ ။ ဟန်ဂေရီ၊ ဆလိုဗီးနီးယား၊ ရိုမေးနီးယား၊ ပိုလန်၊
ချက်ကို စလိုဗက်ကီးယားနှင့် ဘူဂေရီးယားစသည့် နိုင်ငံအားလုံးသည် ၁၉၈၉ ခုနှစ် နှင့်
၁၉၉၀ ခုနှစ်အတွင်း အရေးပါသော ကြားကာလဆိုင်ရာ ၎င်းတို့၏

ရွေးကောက်ပွဲများအတွက် ဗဟိုကော်မရှင်များကို ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ကြသည်။ ဤစာရင်းတွင် ရှုရှားနိုင်ငံကိုလည်း ထည့်သွင်းဖော်ပြနိုင်ပါသည်။

လက်တင်အမေရိကနိုင်ငံများ။ ။ လက်တင်အမေရိကနိုင်ငံများတွင် စပိန်နိုင်ငံတွင် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများပြုလုပ်သည့် ရှေးဦးကာလရက်များနှင့် အလားတူ ဆင်တူမှုရှိသော ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်းတွင် ကာလကြာမြင့်သည့် အတွေ့အကြုံတရပ် ရှိခဲ့သည်။ ကိုလိုနီပြုလုပ်သည့် နိုင်ငံများ၏ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်း ဆောင်ရွက်မှုအပေါ်တွင် လွှမ်းမိုးမှုပြုလုပ်ခြင်း၏ နောက်ဆက်တွဲ ရလဒ်တစ်ခုအဖြစ် အများအားဖြင့် အကန့်အသတ်များဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပြီး ချဉ်းကပ်ဆောင်ရွက်မှုဆိုင်ရာ နည်းလမ်းအများအပြား ပေါ်ထွက်မှုဆီသို့ ဦးတည်သွားသည်။ ထို့အပြင် လွန်ခဲ့သော ဆယ်စုနှစ်အတွင်း နိုင်ငံရေးစနစ်များကို လွတ်လပ်ခွင့်ပြုခြင်းဖြင့် ရွေးကောက်ပွဲစနစ်နှင့် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အဓိကပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများတွင် သိသိသာသာ ပြောင်းလဲမှုများ ဖြစ်ပေါ်လာသည်။ နိုက်ကာရာဂွာနှင့် ကိုစတာလီကွာ အပါအဝင် တိတိကျကျ ဖော်ပြနိုင်သည့် ဥပမာများမှာ နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ ရွေးကောက်ပွဲအာဏာပိုင်များသည် အစိုးရအဖွဲ့၏ လေးခုမြောက် ဌာနခွဲတစ်ခုမှာ အဆင့်အတန်းရှိနေခြင်းဖြစ်သည်။

အာဂျင်တီးနား၊ ဘရာဇီးလ်၊ ချီလီနှင့် ဥရူဂွေးနိုင်ငံများတွင် ဥပဒေပြုလွှတ်တော်က ရွေးကောက်ပွဲ ဆိုင်ရာ အာဏာပိုင်များအား တရားစီရင်ပိုင်ခွင့် ဘောင်အတွင်း ဆောင်ရွက်ခြင်းပြုနေသည့် လွတ်လပ်သော အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုအဖြစ် အသိအမှတ်ပြု ပြုပြင်ခဲ့သည်။ ပနားမားနိုင်ငံတွင် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ခုံရုံးသည် အစိုးရအဖွဲ့က ဤလုပ်ငန်းအတွက် ဘဏ္ဍာငွေ ချမှတ်ပေးခြင်းကို ဥပဒေပြုလွှတ်တော်က အတည်ပြုပြီးနောက်တွင် ယင်း၏ကိုယ်ပိုင် ဘက်ဂျက်ကို စီမံခန့်ခွဲနိုင်သည့် အခွင့်အာဏာ အပြည့်အဝရရှိသည်။ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အာဏာပိုင် အများစု၏ ဘက်ဂျက်များမှာ ဆောင်ရွက်ဆဲ လုပ်ဆောင်နေသည့် ကုန်ကျစရိတ်များကို ကာမိရန် ပြင်ဆင်ထားလေ့ရှိသည်။ အများအားဖြင့် အမြဲတမ်း မှတ်ပုံတင်ခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်းသော ကိစ္စရပ် များနှင့် အခါအားလျော်စွာ ရွေးကောက်ပွဲများ ပြုလုပ်ခြင်းတို့အတွက် ဖြစ်ပ- ၇၁။ ဘက်ဂျက်ဆိုင်ရာ အာဏာပိုင်များသည် အစိုးရအဖွဲ့၏ အတည်ပြုမှုကို လိုအပ်ပ- ၇၂။ မက္ကဆီကို နိုင်ငံတွင် ဖက်ဒရယ် ရွေးကောက်ပွဲ သိပ္ပံဟုခေါ်သော ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ အမြဲတမ်း ကော်မတီ တရပ်ကို ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခဲ့သည်။ ယင်းတွင် နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ ရွေးကောက်ပွဲ လုပ်ငန်းရပ်ကို ဖွဲ့စည်းဆောင်ရွက်ရသည်။ ယင်းအပြင် ဒုတိယလုပ်ငန်းအဖွဲ့တစ်ရပ်ဖြစ်သော ဖက်ဒရယ်ရွေး ကောက်ပွဲဆိုင်ရာ ခုံရုံးသည် ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ တိုင်တန်းမှုများကို ကြားနာစစ်ဆေးသည်။ ထို့အပြင် လွတ်လပ်သော အထူးအမှုလိုက် ပုဂ္ဂိုလ်တိုင်းကို ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ မှုခင်းများကို တရားစွဲဆိုရန် ဖန်တီးခန့်အပ်ထားသည်။ ယင်းအမှုများတွင် ရွေးကောက်ပွဲ အသုံးစရိတ် ပိုမိုသုံးစွဲ မှုများသည် ရွေးကောက်ပွဲအား နောက်ယှက်ခြင်း သို့မဟုတ် မဲဝယ်ခြင်းစသည့်- ၇၃။ တို့ ပါဝင်သည်။

ဥရောပ အနောက်ပိုင်းနိုင်ငံများ။ ။ ဥရောပ အနောက်ပိုင်း နိုင်ငံအများစုတွင် ရွေးကောက်ပွဲ ဆိုင်ရာ စီမံအုပ်ချုပ်မှုကို အစိုးရအဖွဲ့ဝန်ကြီးဌာနတစ်ခုအတွင်းတွင် ထားရှိလေ့ရှိသည်။ အများအား ဖြင့် ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာန အောက်တွင်ဖြစ်သည်။ ရွေးကောက်ပွဲများကို စီမံခန့်ခွဲရန် အမြဲတမ်း ဌာနတစ်ခုကို ဝန်ကြီးဌာနထဲတွင် ဖွဲ့စည်းထားသည်။ ဤတိုင်းပြည်များ၏ အများစုမှာ တည်ရှိပြီး နိုင်ငံရေးပါတီများ၏ ဖွဲ့စည်းမှုနှင့် အရင်းအမြစ်များသည် ရွေးကောက်ပွဲဖြစ်စဉ်များကို ပြည့်ပြည့်ဝဝ ဆောင်ရွက်မှုတရပ် အဖြစ် စီမံခန့်ခွဲမှု ပြုလုပ်ရန် အလွန်သိမ်မွေ့ပြီး အသေးစိတ်ဆိုင် ရာ စောင့်ကြည့်လေ့လာ အကဲခတ်မှု လုပ်ငန်းဆောင်တာများ လုပ်ဆောင်နိုင်ရန် ၎င်းတို့အား

၄၊ ၁၁။ ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှုစနစ်တစ်ခုကို တည်ဆောက်ခြင်း

ခွင့်ပြုထားသည်။

အထိရောက်မှု အရှိဆုံးပုံစံသည် နိုင်ငံလုံးဆိုင်ရာ နိုင်ငံရေးပါတီများစနစ်တွင် အထိုက်-အလျောက် ရင့်ကျက်မှုရှိသည့်အပေါ်တွင် မှီတည်လျက်ရှိသည်။ ရွေးယခင်က ရွေးကောက်ပွဲ အုပ်ချုပ်စီမံမှုကို အစိုးရ၏ လက်ဝယ်ထားရှိသည့် တပါတီ သို့မဟုတ် အခြားသော အတိုက်အခံ လုံးဝမရှိသည့် အာဏာရှင်စနစ်တွင် အတိုက်အခံပါတီ၏ ကိုယ်စားလှယ်များ သို့မဟုတ် အမည်စာရင်း တင်သွင်းသူများက ရွေးကောက်ပွဲစီမံအုပ်ချုပ်မှုတွင် ပူးတွဲပါဝင်ခြင်း ရှိမှသာ ပဲပေးသူများ၏ ယုံကြည်မှုကို ရရှိပေမည်ဖြစ်သည်။ သို့မဟုတ် ပဲပေးသူများ၏ ယုံကြည်မှုကို ရရှိရန် ကော်မရှင်သည် အစိုးရနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ လွှမ်းမိုးမှုများမှ ကင်းလွတ်မှုရှိကြောင်း ပြသနိုင်မှသာ ဖြစ်ပေမည်။ ကော်မရှင်မင်းကြီးအဖြစ် ခန့်အပ်မှုဖြစ်စဉ်သည် အရေးကြီးသည့်အလျောက် ဖြစ်နိုင်သမျှ အကျိုးဝင်မှုနှင့် ပါဝင်ပက်သက်မှု ဖြစ်သင့်သည်။

ရွေးကောက်ပွဲဆိုင်ရာ စီမံအုပ်ချုပ်မှု ပုံစံတစ်ခုကို ချမှတ်ရာတွင်လည်း ၎င်းကိုယ်တိုင်တွင်ပင် လွတ်လပ်ပြီး တရားမျှတသည့် ဖြစ်စဉ်တစ်ခုကို အာမခံရန်မှာ နိုင်ငံတကာစံနှုန်းများကို ပြည့်မီယုံ နှင့်မဖြစ်နိုင်ချေ။ ၎င်းကို ထိုက်တန်စွာ အောင်အောင်မြင်မြင် အကောင်အထည် ဖော်မှုနှင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုများ ဖြစ်စေရန်အတွက် ပြဌာန်းချက်များ ပြုလုပ်ရမည်ဖြစ်သည်။ ဤရည်မှန်းချက် ပြည့်မြောက်စေရန် ရွေးကောက်ပွဲ အရာရှိများသည် အပြည့်အဝ ဆောင်ရွက်ခွင့်နှင့် သို့မဟုတ် လွတ်လပ်စွာ ဆောင်ရွက်ခွင့် ရှိရပေမည်။ သို့မှသာ ရွေးကောက်ပွဲတွင် ပါဝင်ယှဉ်ပြိုင်သူများနှင့် ပြည့်သူလူထုက ယင်းတို့သည် လွတ်လပ်ပြီး ပြည့်ပြည့်ဝဝ ဆောင်ရွက်သည်ဟု လက်ခံကြမည် ဖြစ်သည်။ အပြည့်အဝ ဆောင်ရွက်နိုင်မှုကို သံသယရှိသည့် အခါမျိုးတွင် ရွေးကောက်ပွဲကော်မရှင် များနှင့် ကွဲပြားခြားနားသော နိုင်ငံရေး အကျိုးစီးပွားများရှိသူများ၏ ကိုယ်စားလှယ်များ ပါဝင်သည့် သုံးသပ်ရေးအဖွဲ့များသည် ထိန်းညှိသည့် လုပ်ငန်းများ ပြုလုပ်ခြင်းအားဖြင့် ကုစားမှုတစ်ခုကို ပြုလုပ်နိုင်ပါသည်။ ရွေးကောက်ပွဲ ကော်မရှင်များအား လွတ်လပ်သော ဥပဒေပြုမှု၊ တရားစီရင်မှုနှင့် စောင့်ကြည့်လေ့လာမှုပြုသည့် အဖွဲ့အစည်းများအားဖြင့် ပြန်လှန်သုံးသပ်ခြင်း ပြုလုပ်သည့် စစ်ဆေးမှုနှင့် ထိန်းညှိမှုများ ပြုလုပ်သော စနစ်တစ်ခုဖြစ်သည့် စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်းသည် ရွေးကောက်ပွဲ ဖြစ်စဉ်၏ အသိအမှတ်ပြုနိုင်သည့် သိက္ခာရှိမှုကို တိုးတက်မြှင့်မားစေပါသည်။

၄၊ ၁၂။ လိင်မှုဆိုင်ရာတန်းတူညီမျှရေးအတွက် နိုင်ငံတော်လုပ်ငန်းယန္တရား

၄၊ ၁၂။ လိင်မှုဆိုင်ရာတန်းတူညီမျှရေးအတွက် နိုင်ငံတော်လုပ်ငန်းယန္တရား

နက်ရှိုင်းသော ပဋိပက္ခများမှ လွန်မြောက်လာသည့် အသွင်ကူးပြောင်းခြင်းသည် ဒီမိုကရေစီနှင့် တန်းတူရည်တူ ရှိသောလူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်ကို ထူထောင်ရန် တိကျသော အခွင့်အလမ်းတရပ်ကို ဖြစ်စေပါသည်။ အသွင်ကူးပြောင်းခြင်းဖြစ်စဉ်တွင် အခရာကျသော လိုအပ်ချက်မှာ တိုင်းပြည်ပြန်လည်ထူထောင်ရေးလုပ်ငန်းများကို လိင်မှုဆိုင်ရာ ဂူဒေါင့်မှလည်း ကြည့်မြင်နိုင်ရန် ဖြစ်သည်။ ထို့ပြင် လူမှုအဖွဲ့အစည်းအတွင်း အားလုံးသောလူများ - အမျိုးသမီး၊ အမျိုးသား၊ မိန်းကလေး နှင့် ယောက်ျားလေး - မခွဲခြားဘဲ လွတ်လပ်ခွင့် ရှိပြီး လူတိုင်းပါဝင်နိုင်ရန် ရှေ့ရှုသင့်ပါသည်။ ဤအခန်းတွင် နိုင်ငံသုံးနိုင်ငံ ဥပမာထား၍ လိင်တူညီမှုအဆင့်အတန်းတခု ရရေးကို အမျိုးသားယန္တရားတခုဖြင့် မည်သို့ ဖွဲ့စည်းဆောင်ရွက်နိုင်ကြောင်းကို တင်ပြထားပါသည်။

- ၄၊ ၁၂၊ ၁ ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းယန္တရားများ
 - ၄၊ ၁၂၊ ၂။ အမျိုးသမီးရေးရာဝန်ကြီးဌာနများ
 - ၄၊ ၁၂၊ ၄။ လိင်မှုဆိုင်ရာနှင့် လူ့အခွင့်အရေးတိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးရေးဆိုင်ရာ ဝန်ကြီးဌာန - ယူဂန်ဒါနိုင်ငံနမူနာ
 - ၄၊ ၁၂၊ ၅။ အမျိုးသမီးများအဆင့်အတန်းဆိုင်ရာရုံးဌာန - ဩစတြေးလျနှင့် တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ နမူနာ
 - ၄၊ ၁၂၊ ၆။ လိင်မှုဆိုင်ရာကောင်တာများ၊ ဝန်ကြီးဌာနများအလိုက် ဆောင်ရွက်လှုပ်ရှားရာဆုံချက်
 - ၄၊ ၁၂၊ ၇။ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အတွင်းရှိ နိုင်ငံတော်လုပ်ငန်းယန္တရား
 - ၄၊ ၁၂၊ ၈။ နိုင်ငံတော်လုပ်ငန်းစဉ်ယန္တရား၏ အောင်မြင်မှုများနှင့် ဆုံးရှုံးမှုများ
 - ၄၊ ၁၂၊ ၉။ နိဂုံး
- တမ်း ၁၄ အခြေခံဥပဒေပါလိင်မှုဆိုင်ရာ တန်းတူညီမျှရေး - နမူနာသုံးချက်

၄၊ ၁၂၊ ၁ ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းယန္တရားများ

နိုင်ငံတခု၏ အထွတ်မြတ်ဆုံးသော ဥပဒေထုံးဖြစ်သည့် ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေသည် လိင်မှုဆိုင်ရာတန်းတူညီမျှရေးနှင့် လူမှုအ သိုက်အအုံတခုလုံး၏ အစဉ်အလာထုံးတမ်းချမှတ်ရေးအား ရင်ဆိုင်ကိုင်တွယ်ရန်အတွက် အစပျိုးစရာနေရာတခုသဖွယ်ဖြစ်သည်။ လိင်မှု ဆိုင်ရာတန်းတူညီမျှရေးအား ရင်ဆိုင်ကိုင်တွယ်ရာ၌ နိုင်ငံသားများ၏ အခြေခံရပိုင်ခွင့်ပြဌာန်းချက် အတော်များများအတွင်း အပိုဒ်ငယ်များအား ပြတ်သားပွင့်လင်းစွာ ထည့်သွင်းရေးသားထားသည်ကိုတွေ့နိုင်သည်။ နမီးဘီးယား၊ ကနေဒါနှင့် တောင်အာဖရိကနိုင်ငံများတွင် အထက်ကရည်ညွှန်းခဲ့သည့် အပိုဒ်ငယ်များကို အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးနှင့် တန်းတူညီမျှရေးတို့ တိုးမြှင့် လုပ်ဆောင်ရာ၌ အလွန်အရေးကြီး သည့် အခန်း၌ပါနေသည်ကို အများလက်ခံထားကြသည်။ ဥပမာအားဖြင့်ကြည့်မည်ဆိုပါက ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေအတွင်း အမျိုးသမီးများအတွက် တန်းတူညီမျှရေးကို အတည်တကျပြဌာန်းပေးယုံတင်သာမက လိင်ကွဲပြားမှုအပေါ်အခြေခံ၍ ခွဲခြားချိမ့်ချဆက်ဆံ ခြင်းဟူသည့် အခြားတန်းတူညီမျှမှု

အမျိုးသမီးအခွင့်အရေး
တိုက်ပွဲဝင်လှုပ်ရှားနေသူများနှင့်
ကျွမ်းကျင်သူများ အဆိုပြုသည်
မှာ လိင်တန်းတူမှုကို
ပြောဆိုသည့်အခါ၌
“အမျိုးသမီး” ကိစ္စဟု
မထင်မှတ်သင့်ကြောင်း၊
လူနေမှု အဖွဲ့အစည်းတခု၏
ဖွဲ့စည်းပုံဆိုင်ရာကိစ္စတရပ်
အဖြစ် မေးခွန်းထုတ်သင့်သည်။

မရှိသောပြဿနာများကိုပါ ရင်ဆိုင်ကိုင်တွယ်ရန်အတွက် ခိုင်မာသောဘောင်တခု
ထောက်ကူပေးထားခြင်းကြောင့် တောင်အာဖရိကနိုင်ငံအား နိုင်ငံတကာက ဂုဏ်ပြု
ချီးကျူးသည့်ဘာပေးလျက်ရှိသည်။ အမျိုးသမီးများအား ချန်လှပ်ထားမှု မဖြစ်စေရန်
နိုင်ငံတော်များများတွင် လိင်မှုဆိုင်ရာအရ ဘက်မလိုက်သည့်စကားအသုံးအနှုန်းကို
ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေ တခု လုံးအတွင်း ထည့်သွင်းရေးဆွဲထားသည်ကို
တွေ့နိုင်ပါသည်။ တောင်အာဖရိကအနေနှင့် ပိုမို၍ချီးကျူးထိုက်သည်မှာကား
လိင်မှုဆိုင်ရာ အရ ဆင်ဆင်ခြင်ခြင်သုံးစွဲထားသည့်စကားအသုံးအနှုန်း၊ ကိစ္စရပ်များအား
သေသေချာချာဖော်ပြထားခြင်းနှင့် ၎င်းတို့၏သက်ရောက်မှု ဂယက်များကို သေသေ
ချာချာ ဂရုတစိုက် အသုံးပြုထားခြင်းပင်ဖြစ်သည်။

ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေများဟူသည် တရားရုံးများက ပြုစုပြဋ္ဌာန်း ရေးဆွဲ
ကြသည်ဖြစ်ရာ ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ၊ တရားရေးဆိုင်ရာနည်းလမ်းများ
ပြန်လည်စိစစ်သုံးသပ်ရာ၌ လိင်မှုဆိုင်ရာတန်းတူညီမျှရေးအား ပိုမိုကောင်းမွန်အောင်
တိုးမြှင့်ပေးခြင်းကို သာ ဖြစ်သင့်သည်မှာ အလွန်အရေးကြီးလှပေသည်။ တရားရေး
ဆိုင်ရာ အရ ပြန်လည်စိစစ်သုံးသပ်ရေး၌ တရားရုံးချုပ်များ၏ အခန်းကဏ္ဍအား
သုံးသပ်ရာတွင် အမျိုးသမီးများအတွက် တရားဥပဒေဆိုင်ရာအရင်းအမြစ်များ
ရယူသုံးစွဲနိုင်ရေးနှင့် လိင်ကွဲပြားမှုအပေါ်အခြေခံ၍ အမျိုးသမီးများအပေါ်
စီမံခန့်ခွဲအုပ်ချုပ်မှု အပိုင်းမှ ကျူးလွန်သည့် ခွဲခြားနှိမ်ချဆက်ဆံမှုအား တရားသဖြင့်
ပြန်လည် ဖြေရှင်းရေးကိစ္စများတွင် တရားရေးဆိုင်ရာ အထွေထွေစီမံခန့်ခွဲအုပ်ချုပ်မှု
စနစ်များက စိုးရိမ်ဖွယ်ရာရှိကတ်မှုများ ရှိနိုင်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် လိင်မှုဆိုင်ရာ
တန်းတူညီမျှရေးကိစ္စများအတွက် ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေတရားရုံးအား
ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခဲ့ခြင်းမဟုတ်သော် လည်း တောင်အာဖရိကနိုင်ငံတွင် ယင်းကို
ဥပဒေများ ရေးဆွဲပြုစုခြင်းတွင် အရေးကြီးသည့် အဆောက်အအုံတခုအဖြစ်
မှတ်ယူလက်ခံကြပြီး ဖွဲ့စည်းအုပ် ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေသည်လည်း တန်းတူညီမျှရေးနှင့်
သင့်မြတ်ကိုက်ညီနေပေသည်။

သို့သော်လည်း ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် သက်ဆိုင်ရာတရားဥပဒေများ
အတွင်း ထောက်ပြထားသည့်အတိုင်း သမားရိုးကျ တန်းတူညီမျှမှုသည် ထိရောက်သည့်
တန်းတူညီမျှမှုများရှိရန် အာမခံချက်မပေး။ သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းချက်များအတွက်
ထိရောက်သည့် တန်းတူညီမျှမှုအား ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေအတွင်း
သတ်မှတ်ပြဋ္ဌာန်းခြင်းက မဖြစ်မနေအထောက်အပံ့ပြုပေးရမည်။ ထိရောက်သည့်
တန်းတူညီမျှမှုဟုဆိုရာ၌ တရားဥပဒေလုပ်ငန်းများ သုံးစွဲနိုင်ရန်အခွင့်အလမ်းနှင့်
အခွင့်မသာချို့ငဲ့မှုများမှ အရင်းခံလာ သည့် တန်းတူညီမျှမှုများအတွက်
ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာ ကုစားနည်းများ ဖန်တီး တည်ဆောက်
ယူနိုင်ခြင်းတို့ ပါဝင်ပတ်သက်နေသည်။

၁၉၇၀ နှင့် ၁၉၈၀ ခုနှစ်များအတွင်း အမျိုးသမီးများ၏စိုးရိမ်မှုများအတွက် ရင်ဆိုင်
ကိုင်တွယ်နိုင်သည့် ဆက်စပ်လွှမ်းခြုံနေသော လူ့အဖွဲ့အစုတခုလိုအပ်နေသည်ဆိုခြင်းကို
ဆွေးနွေးငြင်းခုံမှုများအတွင်း အထက်ကဖော်ပြခဲ့သည့်အချက်များအား အလေးထား
ဆွေးနွေးခဲ့ကြ သည်။ ၁၉၇၆ ခုနှစ်တွင် “အမျိုးသမီးများအတွက်ဆယ်စုနှစ်” ဟူသော
အစီအစဉ်ကို ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့ကြီးက အစပျိုးဆောင်ရွက်၍ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများကို
လည်း စီဒေါသဘောတူစာချုပ်အား အတည်ပြုလက်မှတ်ရေးထိုးကြရန်နှင့်
အမျိုးသမီးများ၏အဆင့်အတန်း တိုးတက် မြင့်မားရေးအတွက် “နိုင်ငံတော်လုပ်ငန်း
ယန္တရား” တခု အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရန်ကိုပါ အကြံပြုတိုက်တွန်းခဲ့သည်။
ဤအကြံပြုတိုက်တွန်းချက်အပေါ်အခြေခံ၍ အမျိုးသမီးဝန်ကြီးဌာနများနှင့် အမျိုးသမီး

၄၊ ၁၂။ လိင်မှုဆိုင်ရာတန်းတူညီမျှရေးအတွက် နိုင်ငံတော်လုပ်ငန်းယန္တရား

ရေးရာအစီအစဉ်များကို အမျိုးသမီးများတိုးတက်မြှင့်တင်ရေး ပိုမိုတွန်းအားပေး ဆောင်ရွက်ရန် နိုင်ငံအများအတွင်း ဖွဲ့စည်းထူထောင်ခဲ့ကြသည်။ နိုင်ငံတော်လုပ်ငန်း ယန္တရား ဆိုသည်မှာ ဘဝအခြေ မျိုးစုံအတွင်း လိင်မှုဆိုင်ရာတန်းတူညီမျှရေးတည်ဆောက် ရန်နှင့် တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်ရန် အစိုးရအတွင်းတင်သောမက အစိုးရ၏ပြင်ပမှာပါ ဖွဲ့စည်းလုပ်ဆောင်သည့် အမျိုးမျိုးအဖုံဖုံသော ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံများနှင့် တရားကြောင်းဆိုင်ရာဘောင်များကို ဆိုလိုသည်။ ဤတည်ဆောက်ပုံနှင့် ဘောင်များအတွင်း အောက်ဖော်ပြပါအရာများ ပါဝင်ကောင်းပါဝင်နိုင်သည် -

- အမျိုးသမီးရေးရာများ/လိင်မှုဆိုင်ရာနှင့် တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးရေးဆိုင်ရာ ဝန်ကြီးဌာနများ
- အမျိုးသမီးရေးရာဌာနများ
- အမျိုးသမီးများအဆင့်အတန်းဆိုင်ရာ ရုံးဌာနများ
- ဝန်ကြီးဌာနအတွင်း လိင်မှုဆိုင်ရာကောင်တာများ
- လိင်မှုဆိုင်ရာတန်းတူညီမျှရေးဆိုင်ရာကော်မရှင်များ

လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အခွင့်အရေးဆိုင်ရာကိစ္စများနှင့်ပတ်သက်သည့် အခြေအနေများအား စောင့်ကြည့်စစ်ဆေးသည့် ဌာနအဆောက်အအုံများ ထည့်သွင်း လုပ်ဆောင်

စာပိုဒ် ၁၄

ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေအတွင်း လိင်မှုဆိုင်ရာ တန်းတူညီမျှရေး - နမူနာသုံးချက်

တောင်အာဖရိက - တခု (သို့) တခုထက်ပိုသော အခြေအနေများအပြင် လူမျိုး၊ လိင်၊ ဖိုမက်စွ၊ ကိုယ်ဝန်ဆောင်ခြင်း၊ လက်ထပ်ထိမ်းမြားခြင်းအနေအထား၊ လူမျိုးစု (သို့) လူမှုရေးဇစ်မြစ်၊ အသားအရောင်၊ လိင်မှုဆိုင်ရာဖော်ထုတ်ခြင်း၊ အသက်အရွယ်၊ မသန်စွမ်းမှု၊ ဘာသာ တရား၊ အသိစိတ်၊ ယုံကြည်မှု၊ ယဉ်ကျေးမှု၊ ဘာသာစကားနှင့် မွေးဖွားခြင်းအပါအဝင် လူသားတို့ခံစားပိုင်ခွင့်များအား နိုင်ငံတော်မှ တိုက်ရိုက်သော်၎င်း၊ သွယ်ဝိုက်၍သော်၎င်း မတရားသဖြင့် ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းမပြုလုပ်ရ။

အခန်း (၂)။ နိုင်ငံသားများ၏ အခြေခံရပိုင်ခွင့်ပြဌာန်းချက်

နမီးဘီးယား - လိင်၊ လူမျိုး၊ အသားအရောင်၊ လူမျိုးစုနောက်ခံ၊ ဘာသာ တရား၊ ယုံကြည်မှု (သို့) လူမှုရေး (သို့) စီးပွားရေးအခြေအနေ အပေါ်မူတည်၍ ခွဲခြားနှိမ်ချဆက်ဆံခြင်းများကို မည်သူမျှလုပ်ပိုင်ခွင့်မရှိစေရ။

အပိုဒ် (၁၀)

ကနေဒါ - တရားဥပဒေရှေ့မှောက်နှင့် တရားဥပဒေအောက်တွင် မည်သူ-မဆိုတန်းတူညီမျှပြီး လူမျိုး၊ နိုင်ငံသား (သို့) လူမျိုးစုနောက်ခံ၊ အသားအရောင်၊ ဘာသာတရား၊ လိင်၊ အသက်အရွယ်၊ (သို့) စိတ်ပိုင်းအရ (သို့) ခန္ဓာကိုယ်ပိုင်းအရ မသန်စွမ်းမှုတို့အပေါ်မူတည်၍ ခွဲခြားနှိမ်ချဆက်ဆံခြင်းတို့မှ တူညီသောအကာအကွယ်ရယူမှုနှင့် ဥပဒေကြောင်းအရ အကျိုးခံစားခွင့်များ အတိအလင်းရှိရမည်။

နိုင်ငံသားများ၏ အခြေခံရပိုင်ခွင့်ပြဌာန်းချက်

နိုင်ငံရန် နိုင်ငံအတော်များများ၌ “နိုင်ငံတော်လုပ်ငန်းယန္တရား” ၏အဓိပ္ပါယ်အား တိုးချဲ့လုပ်ဆောင်ခဲ့ကြပြီး ဤသို့လုပ်ဆောင်ခြင်းအားဖြင့်လည်း လိင်မှုဆိုင်ရာ

တန်းတူညီမျှရေး ကိစ္စရပ်များကို လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များအဖြစ် သာ မြင်
လာကြပေသည်။ ဥပမာပေးရလျှင် ကနေဒါနိုင်ငံရှိ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကော်မရှင်
အနေဖြင့် လိင်မှုဆိုင်ရာကိစ္စများအား တာဝန်ယူ ဆောင်ရွက်ကောင်း
ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။ ထိုနည်းတူပင် တောင်အာဖရိကနိုင်ငံရှိ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ
ကော်မရှင်၊ ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေဆိုင်ရာတရားရုံးနှင့် ပြည်သူ့လူထု
ကာကွယ်ရေးရုံး (အစိုးရဌာနများအပေါ် မကျေနပ်ချက်များအား စုံစမ်းတင်ပြရန်ခန့်အပ်
ထားသည့်ပုဂ္ဂိုလ်) နှင့်အခြားအခြားသော ရုံးဌာနများအပါအဝင်တို့သည် လိင်မှုဆိုင်ရာ
တန်းတူညီမျှရေးကိစ္စများ ဆောင်ရွက်ရန်ကြိုးပမ်း ရာ၌ အရေးပါအရာရောက်သည့်
ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်မှုများဖြစ်သည်ဟု ခံယူသတ်မှတ်ထားကြသည်။ နမီးဘီးယား
နိုင်ငံတွင် လိင်မှုဆိုင် ရာတန်းတူညီမျှရေးကိစ္စများနှင့်ပတ်သက်၍ အစိုးရ လုပ်ပုံကိုင်ပုံများ
ကို ကျေနပ်မှုမရှိပါက စုံစမ်းတင်ပြနိုင်ရန်ခန့်အပ်ခြင်းခံရသူ အရာရှိရုံး သို့
စုံစမ်းစစ်ဆေးရေးအခွင့်လုပ်ဆောင်နိုင်ရန်အတွက် အထူးညွှန်ကြားပေးအပ်ထားသည်။

၄၊ ၁၂။ ၃။ အမျိုးသမီးရေးရာဝန်ကြီးဌာနများ

“သမားရိုးကျ” ဖြစ်သော အမျိုးသမီးရေးရာဝန်ကြီးဌာနသည် နိုင်ငံတော်
စီမံခန့်ခွဲအုပ်ချုပ်ရေး ဗျူရိုကရေစီယန္တရားတစ်ခု၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်း ဖြစ်ပြီး ၎င်းအတွက်
ကိုယ်ပိုင်သီးသန့်ဘတ်ဂျက် ချမှတ်ပေးလေ့ရှိသည်။ အခြားအခြားသော
လုပ်ငန်းဆောင်တာများအပါအဝင် အမျိုး သမီးရေးရာကိစ္စများနှင့်ပတ်သက်သည့်
မူဝါဒကြမ်းရေးဆွဲခြင်း၊ ပါလီမန်တွင်အဆိုတင်သွင်းရေးအတွက် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်
မူကြမ်းရေး ဆွဲခြင်း၊ ကက်ဘီနက်အတွင်း (သို့) နိုင်ငံအကြီးအကဲသို့
အမျိုးသမီးများ၏အကျိုးစီးပွားများအတွက် ကိုယ်စားပြုတင်ပြခြင်းနှင့် အမျိုး
သမီးအစီအစဉ်များ တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်ခြင်းများစသည့် လုပ်ငန်းတာဝန်များကို
ယင်းအမျိုးသမီးရေးရာဝန်ကြီးဌာနက ဆောင်ရွက်ကောင်း ဆောင်ရွက်နိုင်သည်။
သို့သော် အမျိုးသမီးရေးရာဝန်ကြီးဌာနများအနေနှင့် ကက်ဘီနက်အတွင်း
မည်သို့သောအဆင့်အတန်း အခြေ အနေကိုမျှ ရယူခံစားခွင့်မရှိ။ ယင်းဝန်ကြီးဌာနများမှာ
များသောအားဖြင့် သမ္မတနှင့် ဝန်ကြီးချုပ်ရုံးများအောက်တွင်သာတည်ရှိပြီး ယင်း
ကြောင့်ပင် မူဝါဒများချမှတ်အတည်ပြုရာ၌ ၎င်းတို့အနေဖြင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့်
အာဏာသက်ရောက်နိုင်မှု နည်းပါးခြင်းဖြစ်နိုင်သည်။ သို့ပင်ဖြစ်သော်ငြား
ပြင်သစ်နိုင်ငံတွင် အမျိုးသမီးရေးရာဝန်ကြီးဌာနသည် ဥပဒေပြဋ္ဌာန်းချက်အား
စိတိုအာဏာသုံး၍ တားဆီးပိတ်ပင်နိုင် သည်။

အမျိုးသမီးဝန်ကြီးဌာနများ အဓိကဝေဖန်ခံရခြင်းမှာ လိင်မှုဆိုင်ရာတန်းတူ
ညီမျှရေးနှင့် အမျိုးသမီးရေးရာကိစ္စနှင့်ပတ်သက်သည့် ကိစ္စရပ်မှန်သမျှအား ၎င်းတို့ဌာန၌
“အမှိုက်သရိုက်ပစ်ရာနေရာများ” ကဲ့သို့ အထင်သေးအမြင်သေး လုပ်နိုင်ဖွယ်ရာ
ရှိသည်ဟူသော ဝေဖန်ချက်ပင်ဖြစ်သည်။ ဦးစားပေးမှုမရှိခြင်းနှင့် အရေးပါမှုနည်းပါးသည့်
အတွက် ယင်းသို့သောဌာနများသည် ဘတ်ဂျက်ငွေအနည်းဆုံး လျာထားပေးခြင်းကို
လည်း ခံရတတ်ပေသည်။ ယင်းကြောင့်ပင် အမျိုးသမီးရေးရာဝန်ကြီးဌာနပြင်ပရှိ
အခြားသောဝန်ကြီးဌာနမှ ဝန်ကြီး များအနေဖြင့် လိင်မှုဆိုင်ရာ တန်းတူညီမျှရေး
အရေးကိစ္စများကို ၎င်းတို့လုပ်ပိုင်စီရင်ပိုင်ခွင့်ရှိသည့် နယ်ပယ်အတွင်း၌ ရင်ဆိုင်ဖော်ထုတ်
ရန် ပျက်ကွက်ကောင်းပျက်ကွက်နိုင်သည်။ ယူဂန်ဒါနိုင်ငံကဲ့သို့ပင် အမျိုးသမီးရေးရာ
ဝန်ကြီးဌာနများ၏ ဌာနလက်ကိုင်များသည် မကြာခဏဆို သလို ကလေးသူငယ်များ
အရေး၊ မသန်စွမ်းသူများအရေး၊ လူငယ်နှင့် တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများနှင့်သာ
ဆက်စပ်ပတ်သက်နေသည် ကို တွေ့ရသည်။

၄၂။ လိင်မှုဆိုင်ရာတန်းတူညီမျှရေးအတွက် နိုင်ငံတော်လုပ်ငန်းယန္တရား

၄၂။ ၄။ လိင်မှုဆိုင်ရာနှင့် လူ့အစုအဖွဲ့တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးရေးဆိုင်ရာ ဝန်ကြီးဌာန - ယူဂန်ဒါနိုင်ငံနမူနာ

၁၉၈၈ ခုနှစ်တွင် ရှည်ကြာ၍ ထိတ်လန့်ကြောက်မက်ဖွယ်ရာအတိအကျပြီးသည့် ယူဂန်ဒါနိုင်ငံပြည်တွင်းစစ်အပြီး လိင်မှုဆိုင်ရာနှင့် လူ့အစုအဖွဲ့တိုးတက် ဖွံ့ဖြိုးရေး ဆိုင်ရာဝန်ကြီးဌာနအား ယူဂန်ဒါနိုင်ငံတွင် ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခဲ့သည်။ ထို့နောက် ယင်းဝန်ကြီးဌာနသည် အမည်နာမ မြောက်များစွာအောက်၌ရပ်တည်ခဲ့ရပြီး နောက်ဆုံး၌ တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် အမျိုးသမီးများ၊ လူငယ်နှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဝန်ကြီး ဌာနအဖြစ် ခေါ်ဝေါ်ခဲ့ ကြပြန်သည်။ မည်သို့ပင်ဆိုစေ ယူဂန်ဒါနိုင်ငံ အမျိုးသမီးများ၏ သြဇာအရှိန်အဝါသက်ရောက်မှု မည်မျှရှိသည်ကို လတ်တလော ခေါ်ဝေါ် လာသော ဌာနအမည်ကိုကြည့်ခြင်းအားဖြင့် အမျိုးသမီးများ၏ ပြောင်းလဲ လာသည့်အတွေးအခေါ် ဖြစ်သည့် အမျိုးသမီးဝန်ကြီးဌာနအနေနှင့် တဦးတည်း တဖွဲ့တည်း မဆောင်ရွက်နိုင်၊ လိင်မှုဆိုင်ရာကိစ္စများအား စုစည်းလုပ်ဆောင်နိုင်ရန် စစ်မှန်သည့်ကြိုးပမ်းဆောင်ရွက်ချက်များ အခြားသောဝန်ကြီးဌာနများ၏အလုပ်အတွင်း မဖြစ်မနေထည့်သွင်းဆောင်ရွက်ရမည်ဟူသော ပြောင်းလဲမှုတရပ်ကို တွေ့နိုင်ခြင်းပင်။

၁၉၉၀ ခုနှစ်နှစ်ဦးပိုင်းများတွင် လိင်မှုဆိုင်ရာနှင့် လူ့အစုအဖွဲ့တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးရေး ဆိုင်ရာ ဝန်ကြီးဌာန၏ အကြီးအကဲသည် ယူဂန်ဒါနိုင်ငံ၏ ဒုတိယသမ္မတအဖြစ် ရွေးချယ်ခန့်အပ်ခြင်းခံရပြီး ဤတိုးတက်မှုမှာ ယင်းဝန်ကြီးဌာနအတွက် စွမ်းအင်မြင့် တက်အားရဖွယ်ရာ ဖြစ်တည်မှု တရပ်အဖြစ် အများကလက်ခံယုံကြည်ကြသည်။ လတ်တလော၌ လိင်မှုဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များအတွက် တာဝန်ရှိသူဝန်ကြီးတဦးနှင့် အခြား ကိစ္စတစ်ခုဖြစ်သော လူ့အစုအဖွဲ့တိုးတက်ဖွံ့ဖြိုးရေးဆိုင်ရာအတွက် တာဝန်ရှိသူ နိုင်ငံတော်ဝန်ကြီးနှစ်ဦး ဌာနအတွင်းရှိနေမှုကြောင့် အဆိုပါ ဝန်ကြီးဌာနမှ အားကောင်း လာသည်ကိုတွေ့ရသည်။ ယူဂန်ဒါနိုင်ငံရှိ အဆိုပါနိုင်ငံတော်ဝန်ကြီးများသည် အခြားနိုင်ငံများရှိ ဒုတိယဝန်ကြီး များနှင့် အဆင့်တူခန့်ရှိပြီး ပို၍ကောင်းမွန်သည်မှာကား ၎င်းတို့အနေဖြင့် ကက်ဘီနက်အတွင်း ဝင်ရောက်ပတ်သက်ခွင့်ရှိခြင်းပင်ဖြစ်သည်။

ယူဂန်ဒါအမျိုးသမီးများမှ အများကသံသယဖြင့် ဘေးမှစောင့်ကြည့်နေကြသော် လည်း ဆယ်နှစ်နီးပါးအကျိုးဆောင်ပေးခဲ့သည့် ဤဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံသည် ၎င်းတို့အတွက် ကိုက်ညီသည်ဟုယူဆကြသည်။ ဤဝန်ကြီးဌာနသည် အမျိုးသမီးများ၏ စိုးရိမ်ပူပန်မှုများနှင့် လိင်မှုဆိုင်ရာတန်းတူညီမျှရေး ရင်ဆိုင်ဖော်ထုတ်ရာ၌ ၎င်းတို့အစိုးရမှ တာဝန်ယူလုပ်ဆောင်ပါမည်ဟု ကြေညာစာတမ်းထိုးလိုက်သကဲ့သို့လည်း သတ်မှတ် ယူဆကြသည်။

မည်သို့ပင်ဖြစ်စေကာမူ ယူဂန်ဒါနိုင်ငံအမျိုးသမီးများမှ ၎င်းတို့၏ဝန်ကြီးဌာန တွေ့ကြုံရင်ဆိုင်နေရသည့် အခက်အခဲများကို မဆိုင်းမတွ ထောက်ပြခဲ့ကြသည်။ အသိသာအထင်ရှားဆုံးသောအခက်အခဲမှာ ဌာနအတွက်ဘဏ္ဍာငွေကြေး မရှိခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ အစကနဦးပိုင်း ကတည်းကပင် ဌာနအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏လုပ်ငန်း တာဝန်များဆောင်ရွက်နိုင်ရေးအတွက် လုံလောက်သည့်ငွေကြေး ချထားပေးခြင်းကို မရရှိခဲ့ပေ။ ယူဂန်ဒါနိုင်ငံသည် ဆင်းရဲသည့်နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံဖြစ်ပြီး ရှည်ကြာလှသည့် ပြည်တွင်းစစ်ဒဏ် ခံခဲ့ရသောကြောင့် အခြေအနေအရပ် ရပ်၌ လိုအပ်ချက်များ မပြည့်စုံမှုများရှိနေသည်။ ငွေကြေးရန်ပုံငွေအလုံအလောက်မရှိခြင်းကြောင့် ဝန်ကြီး ဌာန၏ လုပ်ငန်းများတွင် ပြဿ နာဖြစ်လာသည်သာမက ဤကိစ္စရပ်များအတွက် နိုင်ငံတော်ဦးစားပေးမှု လျော့နည်းနေခြင်းကိုပါ ရောင်ပြန်ဟပ်ပြနေသကဲ့သို့ရှိသည်။ ဤသည်သာမက ဝန်ကြီးဌာနအား ဒုတိယသမ္မတကိုယ်တိုင် ဦးစီးဆောင်မှု ပြုထားသော်လည်း ဌာနလုပ်ငန်းများကို ဦးစားပေးလုပ် ဆောင်သင့်သောလုပ်ငန်းများဟု

မယူဆခြင်းပင်ဖြစ်ပေသည်။ ထို့အပြင် ဝန်ကြီးဌာနမှနေ၍ မည်သည့်အတိုင်းအတာအထိ လွတ်လပ် သောလုပ်ငန်းဆောင်တာများ ဆောင်ရွက်နိုင်ခြင်းရှိမရှိနှင့် အစိုးရမှ ချမှတ်သည့် မူဝါဒနှင့်ပတ်သက်၍လည်း မည်သည့်အတိုင်းအတာအထိ စိန်ခေါ် စမ်းသပ် နိုင်မှုရှိမရှိအပေါ် ပူပန်မှုများလည်းရှိကြသည်။

ယူကန်ဒါနိုင်ငံကဲ့သို့ပင် သြစတြေးလျနှင့် တောင်အာဖရိကနိုင်ငံများတွင်လည်း အမျိုးသမီးဝန်ကြီးဌာနများအပြင် ဝန်ကြီးဌာန၏စည်းပိုင်းအတွင်း လိင်မှုဆိုင်ရာကောင် တာများ ဖွဲ့စည်းထားရှိခြင်းနှင့် အခြားသောလွတ်လပ်သည့်အစုအဖွဲ့များကိုလည်း ဖွဲ့စည်းထားရှိသည်။ (ဤနိုင်ငံများ၏နမူနာပုံစံများကို အောက်၌ ဆွေးနွေးပြ တာပါသည်။)

၄၊ ၁၂၊ ၅။ အမျိုးသမီးများအဆင့်အတန်းဆိုင်ရာရုံးဌာန - သြစတြေးလျနှင့် တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ နမူနာ

ဒုတိယလုပ်ငန်းယန္တရားအနေဖြင့် ထွက်ပေါ်လာသည့်အရာမှာ အမျိုးသမီးများ အဆင့်အတန်းဆိုင်ရာရုံးဌာန (OSW) ဖြစ်ပြီး ယင်းမှာ ဗဟိုထိန်းချုပ်မှုလုပ်ငန်းဌာန အတွင်း တည်ရှိနေရမည်ဖြစ်သည့်အပြင် ပြင်ပဥပဒေထုတ်ခြင်းခံထားရသည့် အနေမျိုး မရှိစေရန် လိုအပ်သည်ဟု သိရှိလက်ခံလာခြင်းအပေါ်၌ ပေါက်ဖွားလာသောအရာ လည်းဖြစ်သည်။ OSW သည် အမြင့်ဆုံးဆုံးဖြတ်ချက်ချ မှတ်ရာ ရုံးဌာနများအတွင်း တည်ရှိနေကြသည်။ OSW ၏ အဓိကဦးတည်ချက်များမှာ -

- လိင်မှုဆိုင်ရာတန်းတူညီမျှရေးကိစ္စများအား အစိုးရမူဝါဒမှန်သမျှနှင့် လုပ်ငန်းအစီအစဉ်များတွင် သမ္မတဖြစ်ပေါင်းစပ်မှုရှိခြင်းကို အစိုးရမူဝါဒများအတွင်း ပုံဖော်နိုင်ရန်၊
- အစိုးရအတွက် လိင်မှုဆိုင်ရာမူဝါဒဘောင်တခု ချမှတ်နိုင်ရေးကူညီရန်နှင့် တိုးတက်မှုရှိမရှိ စောင့်ကြည့်ခြင်း၊ အကဲဖြတ်သုံးသပ်ခြင်း ပြုလုပ်နိုင်ရန် လုပ်ငန်းယန္တရားများ တီထွင်ကြံဆပေးရန်၊
- လိင်မှုဆိုင်ရာတန်းတူညီမျှရေးကို အစိုးရမှ အကောင်အထည်ဖော်လုပ်ဆောင်- သည့်အခါ လိုအပ်သည့် သတင်းအချက်အလက်များ အားလုံးကို အထောက်အကူပြုပေးရန်၊
- နိုင်ငံတကာပဋိညာဉ်စာချုပ်များ၊ ပဋိညာဉ်စာတမ်းများနှင့် အစိုးရမူဝါဒအား အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရာ၌ အစိုးရလုပ်ငန်း တိုးတက်မှုရှိမရှိအား စောင့်ကြည့်နိုင်ရန်၊
- အစိုးရဆိုင်ရာ သတင်း အချက် အလက် များအား လုံး တွင် လိင်မှုဆိုင်ရာကိစ္စပေါင်းရုံးမှမရှိ ဖြစ်နေခြင်းကို စနစ်ပုံစံတခု တည်ထွင်ကြံဆ ၍ ဆောင်ရွက်ပေးရန်၊
- ဝန်ကြီးဌာနများ၏အတွင်း အမျိုးသမီးရေးရာကောင်တာများ (သို့) အမျိုးသမီးယူနစ်များအား ဟန်ချက်ညီအောင် ချိတ်ဆက်ပေးရန် စသည့်ဦးတည်ချက် များပင်ဖြစ်သည်။

သြစတြေးလျနိုင်ငံ၌ ဖယ်ဒရယ်အစိုးရအတွင်းရှိ အမျိုးသမီးအဆင့်အတန်းနှင့် ပတ်သက်၍ အထူးတာဝန်ရှိသည့်နေရာမှာ ဝန်ကြီးချုပ်ရုံး တွင်တည်ရှိနေပြီး ဝန်ကြီးချုပ် ၏ဌာနဆိုင်ရာနှင့် ကက်ဘီနက်အတွင်းမှအစတည်၍ အမျိုးသမီးအဆင့်အတန်းဆိုင်ရာ ဌာနရုံးမှ မူဝါဒဆိုင် ရာအကြံဉာဏ်နှင့် စီမံခန့်ခွဲမှုဆိုင်ရာများကို ပေးလာရာတွင် ပြည်သူ့ ဝန်ထမ်းအရာရှိကြီးများက တာဝန်ယူထမ်းဆောင်ရသည်။

တောင်အာဖရိကနိုင်ငံရှိ အမျိုးသမီးအဆင့်အတန်းဌာနရုံးသည် သြစတြေးလျနိုင်ငံနှင့်

၄၂၂။ လိင်မူဆိုင်ရာတန်းတူညီမျှရေးအတွက် နိုင်ငံတော်လုပ်ငန်းယန္တရား

အသွင်တူ၍ သမ္မတနှင့်အခြေခံဆောင်ရွက်၍ ယခု လတ်တလော၌ ဒုတိယသမ္မတရုံး အတွင်း၌ တာဝန်ယူထားသည်။ ယင်းရုံးကို လိင်မူဆိုင်ရာတန်းတူညီမျှရေးနှင့် လူငယ်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး အတွက်တာဝန်ရှိသော ဒုတိယဝန်ကြီး၏ဦးဆောင်မှု အောက်တွင် တာဝန်ယူလုပ်ဆောင်နေသော်လည်း အမြင့်ဆုံးဦးဆောင်မှုအာဏာ ရှိသူမှာ ဒုတိယသမ္မတဖြစ်သည်။ အိုအက်စ်ဒီပလျူရီးအား ဒုတိယသမ္မတရုံး၏ အစီရင်ခံစာများ၊ တင်ပြချက်များမှတစ်ဆင့် ကက်ဘီနက် ထံ၌ ကိုယ်စားပြုပေးထားခြင်း လည်းဖြစ်သည်။

တောင်အာဖရိကနိုင်ငံသည်လည်း ဩစတြေးလျနိုင်ငံကဲ့သို့ပင် လိင်မူဆိုင်ရာ တန်းတူညီမျှရေး ကိစ္စများအား အစိုးရမူဝါဒမှန်သမျှနှင့် လုပ်ငန်းအစီအစဉ်များတွင် သမ္မတဖြစ်ပေါင်းစပ်မှုရှိခြင်းကို အစိုးရမူဝါဒများအတွင်း ပုံဖော်နိုင်ရန်၊ ဩဇာအရှိန် သက်ရောက်မှုရှိရန် အဓိက ဦးတည်ရည်ရွယ်ထားသည်။ ထို့အတူ တောင်အာဖရိက OSW သည်လည်း အစိုးရအတွက် လိင်မူဆိုင်ရာမူဝါဒဘောင်တခု ချမှတ်နိုင်ရေး ကူညီရန်နှင့် တိုးတက်မှုရှိမရှိအား စောင့်ကြည့်ခြင်း၊ အကဲဖြတ်သုံးသပ်ခြင်းပြုလုပ်နိုင်ရန် လုပ်ငန်းယန္တရားများ တီထွင်ကြံဆ ပေးရန်အတွက်လည်း တာဝန်ယူ ဆောင်ရွက် နေသည်။ လောလောဆယ်တွင် အစိုးရဆိုင်ရာသတင်းအချက်အလက်၊ စာရင်းဖယား များ အားလုံးတွင် လိင်မူဆိုင်ရာကိစ္စပေါင်းရုံးမရှိခြင်းကို ဆောင်ရွက်ရန် လုပ်ငန်း ယန္တရားများအား OSW မှ တိုးတက်ချဲ့ထွင်နေဆဲ ဖြစ်သည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် ဤသို့ဆောင်ရွက်ခြင်းသည် တိုးတက်ခြင်းရှိမရှိစောင့်ကြည့်နိုင်ရေးအတွက် အရေးပါသောယန္တရား တခုအဖြစ် လက်ခံမှတ်ယူသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ ဆွီဒင်ကဲ့သို့နိုင်ငံမျိုးတွင် လိင်မူဆိုင်ရာပေါ်မူတည်၍ မူဝါဒ၊ ဘတ်ဂျက်၊ ဥပဒေများ၊ အစီ အစဉ်များမှနေ၍ အမျိုးသမီးများ၏ဘဝများပေါ် သိသာမြင်သာသည့် သက်ရောက်မှုရယူနိုင်ခြင်းများကို အစီရင်ခံစာရေးသားရာတွင် ၎င်း တို့၏သတင်းအချက်အလက်များအား ခွဲထုတ်ရေးသားပေးပို့ကြသည်ကိုတွေ့ရသည်။

ယူဂန်ဒါနိုင်ငံရှိ အမျိုးသမီးဝန်ကြီးဌာနကဲ့သို့ပင် OSW မှ ဝန်ကြီးဌာနများ နှင့်ပူးပေါင်းပြီး ၎င်းဝန်ကြီးဌာနများ၏ လုပ်ငန်းလုပ် ဆောင်မှုအပေါ် စောင့်ကြည့် စိစစ်ခြင်းပြုနိုင်ရန် ချိတ်ဆက်ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်သည်။ အစိုးရတရပ်အနေနှင့် ခရီးပေါက်ခြင်း ရှိမရှိ အကဲဖြတ် သုံးသပ်ရန်၊ ထိရောက်မှုရှိသည့် အပြန်အလှန် ဆက်သွယ်ဆက်ဆံရေးနှင့် တိုင်ပင်နှီးနှောမှုများရှိရေး သေချာအောင်ပြုလုပ်ရန် အလွန် အရေးကြီးသော လုပ်ငန်းယန္တရားများကို ချမှတ်လုပ်ဆောင်ခဲ့ကြသည်။ လွန်ခဲ့သော နှစ်များအတွင်း အမျိုးသမီးများဘဝအပေါ် သက် ရောက်မှုနှင့် ရိုက်ခတ်မှု ရှိနိုင်သည့် နိုင်ငံတော်သုံးငွေပေါ် ထင်မြင်ယူဆချက်တရပ်နှင့် အမျိုးသမီးအဆင့်အတန်း တိုးတက်မြင့်မားစေရန် ရည်ရွယ်လုပ်ဆောင်ချက်တရပ်ဖြစ်သည့် “အမျိုးသမီးများ ဆိုင်ရာ ဘတ်ဂျက်ကြေညာချက်” အား ရှေ့ဆောင် တည်ထိုင် ခဲ့ကြသည်။ တောင် အာဖရိကနိုင်ငံ၌ ပါလီမန်ရှိ ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီးဌာနလက်ကိုင် ဦးဆောင်မှုကော်မတီနှင့် အခြားဌာနများဖြစ်သော လိင်မူဆိုင်ရာ တန်းတူညီမျှရေးကော်မရှင်တို့နှင့်ပူးပေါင်းကာ ဘဝအရည်အသွေးနှင့် အမျိုးသမီးအဆင့်အတန်းဆိုင်ရာကော်မတီမှ ဓအမျိုးသမီးများ ဆိုင်ရာ ဘတ်ဂျက်ဦးဆောင်မှုကို ထုတ်ဝေဖြန့်ချိခဲ့သည်။

OSW ၏ အားသာချက်များထဲမှ အဓိကအားသာချက်တခုမှာ ပြင်ပအဆောက် အအုံတခုအနေနှင့် သီးသန့်ရပ်တည်နေခြင်း မဟုတ်ပဲ အစိုးရယန္တရားများအတွင်း တည်ရှိနေခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ဩစတြေးလျနိုင်ငံရော တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ နှစ်နိုင်ငံလုံးမှ ပုံစံများသည် လုပ်ငန်းအစီအစဉ်များ ချမှတ်ပေးစေခြင်းထက် မူဝါဒအရ အချိတ်အဆက် ရှိရန် အသားပေးလုပ်ဆောင်သည်ကို တွေ့ရသည်။ ဤသို့သောပုံစံများ

ပြုလုပ်ဆောင်ရွက်ခြင်းဖြင့် OSW သည် အေမိုက်သရိုက်ပစ်ရာနေရာစ
တနေရာဖြစ်လာမည့်အစား လိင်မှုဆိုင်ရာတန်းတူညီမျှရေးအား ဌာနပေါင်းစုံအတွင်း
ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်နိုင်ရမည်ဟု သည့် ထုတ်ဖော်တင်ပြသော
ယန္တရားများရှိလာစေရေးကို အာမခံပေးနေသည်။

၄၊ ၁၂၊ ၆။ လိင်မှုဆိုင်ရာကောင်တာများ/ဝန်ကြီးဌာနများအလိုက် ဆောင်ရွက်
လှုပ်ရှားရာဆုံချက်

နိုင်ငံအတော်များများတွင် အမျိုးသမီးဝန်ကြီးဌာနများ၊ အမျိုးသမီးဌာနများ၊
လိင်မှုဆိုင်ရာကော်မရှင်များ၊ အခြားဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံ များအပြင် “လိင်မှုဆိုင်ရာ
ကောင်တာများ” (သို့) “လိင်မှုဆိုင်ရာဆောင်ရွက်လှုပ်ရှားရာဆုံချက်များ”
ဝန်ကြီးဌာနအလိုက်ဖွဲ့စည်းထား ရှိသည်။ လိင်မှုဆိုင်ရာဆောင်ရွက်လှုပ်ရှားရာ
ဆုံချက်များအား အမျိုးသမီးအရေးကိစ္စများအတွက် ကျယ်ပြန့်သောယန္တရားများ
ပိုမိုရှိလာ ရေးရှေးရှုဆွေးနွေးမှု ပြောင်းလဲလာသည့်အလျောက် နိုင်ငံဆိုင်ရာယန္တရား၏
အရေးကြီးသောအစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအဖြစ် လက်ခံသတ်မှတ် လာကြသည်။ လိင်မှုဆိုင်ရာ
ကောင်တာများ (သို့) သြစတြေးလျဘက်တွင် “အမျိုးသမီးယူနစ်များ” (သို့)
အိန္ဒိယနိုင်ငံတွင် “ကလာပ် စည်းများ” ဟုခေါ်သောရုံးများသည် ဝန်ကြီးဌာနများ
အတွင်း ရုံးငယ်များအဖြစ်တည်ရှိကြသည်။ ၎င်းကောင်တာများ၊ ယူနစ်များ၊ ကလာပ်
စည်းများမှနေ၍ အမျိုးသမီးအရေးကိစ္စများ တိုးတက်မြင့်မားမှုအား
စောင့်ကြည့်သုံးသပ်ခြင်းနှင့် လိင်မှုဆိုင်ရာမူဝါဒများ ချမှတ် ရာ၌ အကြံပေးခြင်း
ဟူသောတာဝန်များကို ဆောင်ရွက်သည်။ လိင်မှုဆိုင်ရာ ဆောင်ရွက်လှုပ်ရှားရာ
ဆုံချက်များ၏ အလေးသာမှုတစ်ခုမှာ ဌာနဆိုင်ရာများအတွင်း စုစည်းလုပ်ဆောင်မှုဖြစ်
သည့်အပြင် ဌာနဆိုင်ရာယန္တရားများ၏ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းလည်း ဖြစ်နေခြင်းပင်။
၎င်းတို့အနေဖြင့် ဝန်ကြီးဌာနများအတွင်း ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများသို့
ထိုးဖောက်သိရှိနိုင်စွမ်းရှိပြီး မူဝါဒနှင့် ဘတ်ဂျက်ခွဲဝေချမှတ်ပြဌာန်းရာ၌
သက်ရောက်နိုင်မှုအလားအလာလည်းရှိသည်။

သို့သော် လိင်မှုဆိုင်ရာဆောင်ရွက်လှုပ်ရှားရာဆုံချက်များ၏ အလေးမသာသည့်
အားနည်းချက်သည်ကား ကက်ဘီနက်သို့ တိုက်ရိုက်ဝင် ရောက်နိုင်ခြင်းမရှိခြင်းနှင့်
ယင်းကြောင့် ကက်ဘီနက်အဆင့် ဆုံးဖြတ်ချက်များချမှတ်ရာတွင် ပါဝင်ပတ်သက်နိုင်မှု
မရှိခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ဌာနများကိုယ်၌က ၎င်းတို့ဌာနအတွင်း ဦးစားပေးဆောင်ရွက်မှု
များကို ပြုလုပ်သည့်အတွက် လိင်မှုဆိုင်ရာတန်းတူညီမျှရေးလုပ်ငန်းအတွက်
ဦးစားပေးဆောင်ရွက်ရန် ပိုမိုခက်ခဲသွားစေသည်။ ထို့အတူ မကြာခဏဆိုသလိုပင်
လိင်မှုဆိုင်ရာလှုပ်ရှားရာဆုံချက်များအား ဦးစားပေး ဆောင်ရွက်နိုင်ရေး၊ အရှိန်ဩဇာ
သက်ရောက်ရေးအတိုင်းအတာကို ဌာနများသို့သာ တာဝန်ခံလုပ်ဆောင်စေခြင်း
ကြောင့်လည်းဖြစ်သည်။ များသောအားဖြင့် အမျိုးသမီးကောင်တာများအနေနှင့်
၎င်းတို့အားအထောက်အကူပြုပေးမည့် ဝန်ထမ်းများ ရှိမနေကြပေ။ တချိန်တည်း
မှာလည်း လိင်မှုဆိုင်ရာလှုပ်ရှားမှုဆုံချက်များအား ဝန်ကြီးဌာနများအတွင်း၌ပင်
အရေးမပါသည့်ကိစ္စအဖြစ် ပထုတ်ထားခြင်းခံရနိုင်သည့် အန္တရာယ်ရှိနိုင်သလို (သို့)
လိင်မှုဆိုင်ရာတန်းတူညီမျှရေးအတွက် ယင်းဝန်ကြီးဌာနအတွင်း၌ပင် ဌာနဆိုင်ရာ
“အမိုက်အရိုက်ပစ်ရာနေရာ” နေရာတစ်ခုသဖွယ် ဖန်တီးသလိုဖြစ်နိုင်သည့်
အန္တရာယ်လည်း ရှိနေသည်။ ယူဂန်ဒါနိုင်ငံရှိ အမျိုးသမီးများမှ ဌာနဆိုင်ရာများအတွင်း
ခန့်အပ်ခံရသူအရာရှိများမှာ အဆင့်မြင့်အရာရှိများမဟုတ်ကြသည့်အတွက် လုပ်ပိုင်ခွင့်
အခွင့်အာဏာ အမှန်တကယ်မရှိသည့်အချက်ကို ထောက်ပြကာ လိင်မှုဆိုင်ရာ
လှုပ်ရှားမှုဆုံချက်များအား ပြတ်ပြတ်သားသား ဆန့်ကျင် သတိပေးခဲ့ကြသည်။

၄၊ ၁၂။ လိင်မှုဆိုင်ရာတန်းတူညီမျှရေးအတွက် နိုင်ငံတော်လုပ်ငန်းယန္တရား

၄၊ ၁၂။ ၇။ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အတွင်းရှိ နိုင်ငံတော်လုပ်ငန်းယန္တရား

နိုင်ငံတော်လုပ်ငန်းယန္တရားအတွင်း ဥပဒေပြုလွှတ်တော်သည် အလွန်အရေးပါသော အဆောက်အအုံတစ်ခုဖြစ်သည်။ လိင်မှုဆိုင်ရာတန်း တူညီမျှရေး တိုးမြှင့်လုပ်ဆောင်ခြင်း၌ ပါလီမန်အတွင်း အမျိုးသမီးများအား ရွေးချယ်တင်မြှောက်မှုသည် အကောင်းဆုံးသော ယန္တရားများ ထဲမှတစ်ခုဟု ယူဆသလိုပင် လွန်ခဲ့သောဆယ်စုနှစ်အတွင်း အမျိုးသမီးအရေအတွက်များများ ရွေးချယ်တင်မြှောက်လိုက်ယုံတင်သာမက လိင်မှုဆိုင်ရာတန်းတူညီမျှရေးဟူသည့် လုပ်ငန်းစဉ်တရပ် ပါလီမန်အတွင်း ခိုင်မာစွာအမြစ်တွယ်နေရန် ဒီထက်ထိသာလွန်သည့် နည်းဗျူဟာများကို တိုးချဲ့တည်ဆောက်ရန်လိုအပ်ခြင်းကို အလေးထားဆွေးနွေးခဲ့ကြသည်။ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်လုပ်ငန်းစဉ်အတွင်းသို့ လိင်မှုဆိုင် ရာတန်းတူညီမျှရေး လုပ်ငန်းစဉ်တရပ် တိုးမြှင့်ဆောင်ရွက်ရန်၊ အချိန်ကာလနှင့်အညီရှိလာရန်လုပ်နိုင်သည့် ရွေးချယ်ရာများ အများအပြားရှိသည်။

- ❖ အထူးကော်မတီများ (သို့) အမျိုးသမီး/လိင်မှုဆိုင်ရာကော်မတီများ
- ❖ အမျိုးသမီးရေးရာသီးသန့်အဖွဲ့ငယ်များ (ပါတီစုံ)
- ❖ ဥပဒေမူကြမ်းတရပ် အတည်ပြုလက်မခံခင်၌ ဥပဒေပြုလွှတ်တော်အတွင်း အတိုင်း အတာ တခုရှိသည့် အမျိုးသမီးအရေအတွက် ရှိနေရမည်ဟူသော မဖြစ်မနေ လုပ်ဆောင်ရန်အချက်
- ❖ လိင်မှုဆိုင်ရာကိစ္စများအား ကိုယ်စားပြုဆောင်ရွက်ပေးမည့် အနည်းဆုံး လူတိုင်းကို ပါလီမန်ကော်မတီအတွင်းရှိနေရန် သေချာ အောင်လုပ်ခြင်း

ဤယန္တရားများ၏ အဓိကဦးတည်ချက်မှာ အမျိုးသမီးများ၏အတွေ့အကြုံများနှင့် တန်းတူညီမျှရေးကိစ္စများအား မည်သည့်ဥပဒေပြု ပြဋ္ဌာန်းမှုတွင်မဆို ထည့်သွင်း စဉ်းစားရန် သေချာအောင်လုပ်ဆောင်ပေးခြင်းဖြစ်သည်။ ဥပမာ တောင်အာဖရိကနိုင်ငံ လိုအခြေအနေမျိုး တွင် ဘဝအရည်အသွေးနှင့် အမျိုးသမီးအဆင့်အတန်းဆိုင်ရာ ကော်မတီ သည် စီဒေါ၊ ပီကင်းမူဝါဒလမ်းစဉ်နှင့် တန်းတူညီမျှရေး ကိစ္စဆောင် ရွက်သည့် လုပ်ငန်း အစီအစဉ်မှန်သမျှကို အကောင်အထည်ဖော်လုပ်ဆောင်ခြင်းအား စောင့်ကြည့် ပေးသည့် အချက်အချာကဏ္ဍကို တာဝန်ယူ ဆောင်ရွက်ခြင်းကြောင့် ဖြစ်သည်။ ဩစတြေးလျရှိ အိုအက်စ်ဗလျူရုံးအလားတူ ဤကော်မတီသည်လည်း အမျိုးသမီးဘတ် ဂျက်ဆိုင်ရာဦးဆောင်မှုလုပ်ငန်းတရပ်ကို ဦးဆောင်လုပ်ကိုင်ခဲ့ပြီးဖြစ် သည်။ အမျိုးသမီးရေးရာ သီးသန့်အဖွဲ့ငယ်များအနေနှင့် နိုင်ငံရေး နယ်တလွှား တဦးနှင့်တဦးတွေ့ဆုံနိုင်ရန် ဖန်တီးပေးသည့်စင်မြင့်တခု၊ အမျိုးသမီးကိစ္စများအတွက် လုပ်ငန်းစဉ်ချမှတ်ခြင်းနှင့် စည်းရုံးလုပ် ဆောင်ခြင်းများပြုလုပ်ရန် အခွင့်စင်မြင့် တခုဖြစ်လာနိုင်ပေသည်။

ထိုသို့သောဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်မှုများသည် အစိုးရမဟုတ်သောအဖွဲ့များနှင့် အထွေထွေ အားဖြင့် လူထုအခြေပြုအဖွဲ့များအကြား အပြန်အလှန် အကျိုးပြု ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ပါလီမန်အတွင်းရှိအမျိုးသမီးများနှင့် အတူတကွ ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင် နိုင်ရန် အလားအလာ ရှိသည့်လုပ်ငန်းစဉ်ယန္တရားများကို အထောက်အကူ ပြုပေးနိုင်သည်။ သို့သော်လည်း မကြာခဏဆိုသလိုပင် ပါတီစုံမှပါဝင်သည့် အထူး သဖြင့် သမိုင်းကြောင်းအရ တောင်အာဖရိကနိုင်ငံကဲ့သို့ အစိတ်စိတ် အမှုမှာ ကွဲပြား နေသည့် နိုင်ငံများတွင် အမျိုးသမီးသီးသန့်အဖွဲ့ငယ်များ ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ရန် ခက်ခဲ လှပေသည်။ တောင်အာဖရိကတွင် အမျိုးသမီးဆိုင်ရာပါလီမန်အုပ်စု အလုပ်ဖြစ်ရေး အတွက် အချိန်ကြာမြင့်စွာယူနေခဲ့သော်လည်း ဤအရေးကိစ္စအား ဆက်လက်၍

ရှင်သန်နေရန်ကိုမူ အောင်မြင်စွာအထောက်အကူ ပြုနေသည်။ ဤဖော်ပြပါ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံများအား ပြည်နယ်နှင့် ဒေသန္တရဆိုင်ရာအစိုးရအဆင့်များတွင် အလားတူ အသုံးပြုလိုက်ပြန်နိုင် သည်။

၄၊ ၁၂။ ၈။ နိုင်ငံတော်လုပ်ငန်းစဉ်ယန္တရား၏ အောင်မြင်မှုများနှင့် ဆုံးရှုံးမှုများ

အထက်ကဆွေးနွေးခဲ့သည့် နိုင်ငံများ၏အတွေ့အကြုံများမှနေ၍ အမျိုးသမီးများ အတွက် နိုင်ငံတော်လုပ်ငန်းစဉ်ယန္တရားထိရောက်မှုကို ခိုင်မာတိုးမြှင့်လာရေးအတွက် တန်ဖိုးရှိသည့်အင်အားများ တွေ့ရှိရသည်မှာ -

- ❖ ထိရောက်ပြီး လွတ်လပ်သည့် အကြံပေးကောင်စီများ၊
- ❖ ပြောင်းလဲမှုသက်ရောက်ဖြစ်ပေါ်ရန် အာဏာနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်၊
- ❖ ပွင့်လင်းမှုနှင့် ပါဝင်ပတ်သက်မှု၊
- ❖ နိုင်ငံတော်လုပ်ငန်းစဉ်ယန္တရားနှင့် အမျိုးသမီးများအကြားတင်မက အောက်-ခြေလူထုလူတန်းစားမှ အမျိုးသမီးများအကြား အဆက် အစပ်ကောင်းများ၊
- ❖ အထက်မှအောက်သို့ဆင်းသက်သည့်အသွင်နှင့် ဖွဲ့စည်းထားခြင်းမဟုတ်ပဲ အောက်ခြေလူထုလူတန်းစားများ၊ မဲဆန္ဒနယ်များမှ အခြေအတင် ဆွေးနွေးမှုများနှင့် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းမှုများမှအခြေခံ၍ ဖြစ်ပေါ်လာသည့် ဖွဲ့စည်း တည်ဆောက်ပုံစံများဖြင့် နည်းလမ်း ယန္တရား ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်သည့် အကောင်အထည်ဖော်သည့် နိုင်ငံအများတွင် ပိုမိုအောင်မြင်မှုရှိခြင်း၊
- ❖ အချို့ကိစ္စများတွင် ဤဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံများ၏ စွမ်းရည်မြှင့်တင်ရေးအတွက် လူသိများသောဝန်ကြီးများ၊ ပါလီမန်အမတ်များ၊ လူထုပညာရေးယန္တရားများက အထူးအထောက်အကူပြုခြင်း

များသောအားဖြင့်ဖြစ်တတ်သော အားနည်းချက်များအနက် အောက်ပါ အားနည်း ချက် များကို တွေ့ရတတ်သည် -

- ❖ အဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံများမှ ဘေးဖယ်ပထုတိခံရနိုင်သည့် အလားအလာ
- ❖ သုတေသနလုပ်ငန်းများမရှိခြင်းနှင့် သုတေသနလုပ်နိုင်စွမ်းအားမဲ့ခြင်း
- ❖ တရားရေးရာအတွင်း လိင်မှုဆိုင်ရာထင်ဟပ်မှုမရှိခြင်းနှင့်
- ❖ ငွေကြေးရန်ပုံငွေမရှိခြင်းတို့ပင်ဖြစ်သည်။

၄၊ ၁၂။ ၉။ နိဂုံး

ရွေးချယ်ရမှုတိုင်းလိုလိုတွင် ရှိရင်းစွဲအားသာချက်များရှိသလို အားနည်းချက်များ လည်း ရှိနေမည်ဖြစ်ပြီး အောင်မြင်မှု (သို့) ကျဆုံးမှုတခု ချင်းစီသည် ဌာန အဆောက်အအုံများမှ လုပ်နိုင်စွမ်းအာဏာကို ဟိုမှာဘက်တွင်ရှိနေသော ကိစ္စရပ်များ၏ သက်ရောက်မှုလည်း ရှိနေနိုင် သည်။ မကြာခဏဆိုသလိုပင် လုပ်နိုင်ကိုင်နိုင်သည့်၊ ထိရောက်မှုရှိသည့် ရွေးချယ်မှုအနေအထား၌ စမ်းကြည့်လုပ်ဆောင်ရင်း အမှား တွေ့က ပြုပြင်ကြရသည်သာဖြစ်သည်။ လုပ်နိုင်စွမ်းအတွက် အမြဲဖြောင့်တန်းနေသည့်လမ်း မရှိသလို လုပ်နည်းလုပ်ပုံဖော်မြူလာများ လည်း တသမတ်တည်းရှိမနေသည့်ကမူ အမှန်တရားဖြစ်သည်။ လုပ်နည်းစဉ်တခုတွင် ကနည်းကဟန်အတိုင်းပင်၊ ဟန်ချက်စည်း ချက်ညီ သည်အထိ ကကွက်ကို လိုသလိုပြောင်းယူကြရမည်ဖြစ်သည်။ အရေးကြီး သည့်မှာ ဒီမိုကရက်တစ်လူထုအခြေပြုအသိုင်းအဝိုင်းနှင့် အမျိုး သမီးအဖွဲ့အစည်းများ မရှိပါကလည်း နိုင်ငံတော်လုပ်ငန်းစဉ်ယန္တရားကို မည်မျှပင်ချမှတ်လုပ်ဆောင်စေကာမူ ထိရောက်မှုရှိနိုင်မည် မဟုတ် ပေ။ နိုင်ငံတော်လုပ်ငန်းစဉ်ယန္တရားနှင့် လူထုအခြေပြု

၄။ ၁၂။ လိင်မှားသောတန်းတူညီမျှရေးအတွက် နိုင်ငံတော်လုပ်ငန်းယန္တရား

အသိုင်းအဝိုင်းတို့၏ ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံများအကြား အင်တိုက်အားတိုက် တီထွင် လုပ်ဆောင်မှုရှိသည့် ဆက်သွယ်ဆက်ဆံရေးတခု လိုအပ်နေသည်က ကေန့်မချုပ်ပင် ဖြစ်သည်။ မည်သို့သောယန္တရားကို ရွေးချယ်လုပ် ဆောင်သည်ရှိစေကာမူ ပါဝင် ပတ်သက်မှုကို ကျယ်ပြန့်စွာအလေးထားခြင်းသည် အမျိုးသမီးအရေးကိစ္စ ထုတ်ဖော် တင်ပြရာ၌ အထူးပင် အရေးကြီးသည်ဟူသည့် အခြေခံမူအား အဓိကကျောရိုး အဖြစ်ထားရှိရမည်ဆိုသည်ကို ဤစာအုပ်ငယ်က အထူးတင်ပြလိုက်ခြင်းပင် ဖြစ်သည်။

မိမိတို့အနေဖြင့် အောင်မြင်မှု၊ ကျဆုံးမှုများအား တယောက်သမိုင်းမှတယောက် သင်ခန်းစာသင်ယူနိုင်ကြမည်ဖြစ်သည်။ ယခင်နှင့်မတူ တမူထူး ဆန်းသစ်သည့်အရာများ အား ထပ်လောင်းဖြည့်စွက်နိုင်သည့်အခွင့်အလမ်းများ အပြောင်းအလဲကာလကို ဖြတ်သန်း နေသည့် နိုင်ငံတိုင်းတွင်ရှိနေပေသည်။ နိုင်ငံတော်လုပ်ငန်းစဉ်ယန္တရားတခု ဖန်တီးလုပ်ယူရာတွင် တွေးယူကြံဆမှုနှင့် နိုင်ငံရေးအရဆန္ဒပြင်းပြမှု အချက်အချာကျ၍ အရေးလည်းကြီးပေသည်။ တွေးယူကြံဆမှုနှင့် နိုင်ငံရေးအရ ဆန္ဒပြင်းပြမှုမရှိပါက မည်မျှပင်ကောင်းမွန်သည့် လုပ်ငန်း စဉ်ယန္တရားပင်ဖြစ်စေ အောင်မြင်မှုမရှိပဲ ကျဆုံးသွားမည်သာဖြစ်သည်။

REFERENCES AND FURTHER READING

- Bazilli, Susan ed. 1992. *Putting Women on the Agenda*. Johannesburg: Ravan Press.
- Bryce, Quentin. May 1993. "Developing Effective Government Machinery for Women: The Australian Case". Paper presented at the Conference on Ensuring Gender Equality in the New South Africa, Johannesburg.
- Gasa, Nomboniso. 1995. "Strategies for Effective Intervention". Unpublished paper presented at the International Symposium for Gender Equality. Managua, Nicaragua.
- Ginwala, Frene. 1992. "Women and the Elephant". In Bazilli, Susan ed. *Putting Women on the Agenda*. Johannesburg: Ravan Press.
- Karam, Azza. ed. 1998. *Women in Parliament: Beyond Numbers*. Stockholm: International IDEA.
- Kazibwe, Speciosa Wandira. 1992. "A national scheme for the advancement of women in Uganda". Paper presented at the Workshop on Structural Mechanisms to Empower Women in a Democratic South Africa, University of Durban, Natal.
- O'Neil, Maureen. May 1993. "Is the Canadian Experience Relevant?" Paper presented at the Conference on Ensuring Gender Equality in the New South Africa, Johannesburg.
- Report of the Information and Evaluation Workshops, Commission for Gender Equality, Pretoria, June 1997.
- Gender Equality Act, No 39 of 1996, Republic of South Africa. *The Constitution of the Republic of South Africa, 1996*.